

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

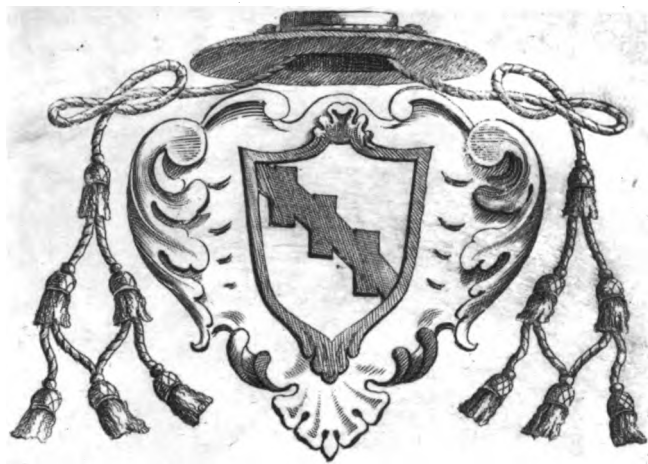
About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Mason.
O. 121.

MESSANA

S. P. Q. R.

REGUMQ. DECRETO

NOBILIS EXEMPLARIS
ET REGNI SICILIÆ

CAPUT

DUODECIM TITULIS ILLUSTRATA:

OPUS POSTHUMUM

R. P. PLACIDI SAMPERII

MESSANENSIS SOCIETATIS JESU
in duo volumina distributum, &

AUGUSTISSIMÆ MAGNÆ DOMINÆ

DEIPARAE VIRGINI

A SACRIS LITERIS

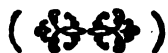
DICATUM.

VOLUMEN ALTERUM

In quo sex libris

DE MESSANA NOBILE
DE MESSANA CAPITIBUS REGNI SICILIÆ
DE MESSANA FIDELISSIMA
DE MESSANA IMMUNE
DE MESSANA POLITICA
DE MESSANA SACRA

*Summa cum eruditione ex penu antiquissimorum
gravissimorumq; Scriptorum deprompta agitur.*

MESSANÆ, Typis D. Joseph Maffei, MDCCXLII.
Impr. Protopapa Malaci V. G.) (Impr. Pisce pro Ill. de Loredano Pressi
(Cum Privilegio.)

AMERICAN

LIBRARY

OF THE

CONGRESS

OF THE UNITED STATES

OF AMERICA

WASHINGTON

1850

1851

1852

1853

1854

1855

1856

1857

1858

1859

1860

1861

1862

1863

1864

1865

1866

1867

TYPOGRAPHUS ITERUM LECTORI

Paucis te rursus volo amice Lector. Quid mihi profuit sub initio primi tomi, mibique contigit prenotare, tu sanè memineris; cum ut pro erratis, quæ non irreppere non potuerunt in operis huius editione, veniam dares, humaniter te rogaverim confisus ego benevolentia tua. Nec causam sibi: apposui illam, festinatam scilicet editionem; ut pro anni secularis solemniis, iisque imminentibus luce publica tandem opus perfrueretur. Verùm hic tu culpabis me; atque me si non mendacem, falsum, tamen fuisse dices, cum non promissum servaverim. At si veritati locus ullus est, qui certè apud te tam benignum, tamque humanum esse debet, accipe denuò, & fidem præsta. Fateor re verà, nec inficias eo, tum dixisse, me pro solemniis ipsis & tuo, & cæterorum, quicumque sint Populares aut Exteri, desiderio satisfacere velle. At tu quæso istud animadvertite. Ea tantum, quæ quis pollicetur, præstare omninò debet, quæ inter manus ipsius sunt, non quæ à potestate pendent aliorum. Subsum & ego iis, quibus jus est imperandi. Imperatum autem fuit diebus ad sacram sollemnitatem propiùs proximèque accedentibus ita alteri negotio typis meis alloborarem, ut totus essem in illo; cum illud maxime ad augenda, perficiendaque solemnia ipsa non conferret modò, sed oporteret efficere, ut conferret. Quapropter cum nullam temporis portionem ad inceptum jam benè opus penitus absolvendum decidere valuissem, idcirco penitus non absolvi; nec nisi post inopinatas operas intermissarias, sed iustè & legitimè imperatas, liberum fuit promissum meum implere. Nunc impleo, ut tu vides, Lector benevole; tuumque desiderium, imò & voluptatem expleo. Tu igitur lege: tu perlege: tu admirare; atque in tua valetudine conservanda elabora. Interea quod ego tibi enixè opto precorque, faxit Deus, ac Despara Virgo à Sacris Literis, ut ego exorem, tu consequaris.

1. 10200 1000 1000 1000

Digitized by Google

MESSANA NOBILIS

LIBER PRIMUS

Uamquam ex iis, quæ in superiori volumine copiosè pertractata sunt, possit ex se prudens Lector Messanæ Urbis præstantiam, claritudinemque facile colligere, hoc tamen libro enucleatius, & singillatim ejus nobilitatis persequemur decora, & ornamenta: proprio enim nobilitatis titulo Urbs Mamertina vel à ve-

tustissimis illis Sæculis præsignita est. Sed age jam ad rem ostendam propius conficiendam, Nobilitatis Etymon primum, deinde definitionem, ac partitionem, & causas tandem, effectrices disquirere ex probatissimis Auctoribus operæ pretium erit.

Et primum quidem Nobilis à noscendo dicitur; & Nobilitas eadem omnino erit atque noscibilitas, ut ita dicam: ^{Nobilitatis Etymon.} quasi præ cæteris nota, clara, illustris, inclyta, spectabilis, conspicua, vulgata, atque hominum sermone celebrata. Ita intelligendus Virg.

Virg. lib. 7

*Est locus Italiæ, medio sub montibus altis
Nobilis.*

Et Plautus in Phseudolo: Cum iis mihi nec locus, nec sermo convenit: iis nunquam Nobilis fui, hoc est cognitus. Et Plaut. in Phseud.
Tullius: Cateri homines apud nos noti, inter suos Nobiles. Idem Cic. pro Flaco pro Cælio: Res est omnis in hac causa nobis Judices cum Clodia Muliere, non solum nobili, sed etiam nota. Quemadmodum è contrario Ignobilis pro ignoto ab antiquis intelligebatur, ut apud eundem Plautum: Peregrina facies videtur hominis, atque ignobilis, id est incognita, ut interpretes explicant; & Ignobilitas est ignoscibilitas; ut ignotus viceversa sumitur pro ignobili, sicut Virgilius usurpavit. Virg. lib. 3 Sen.

*et classe subegit
Amisissos socios ignota relinquere terra.*

A

Ignob-

2.
Nobiles qui
dicantur.

Ignotæ igitur idest ignobili, ut interpretatur Servius. Hinc fit ut Nobiles dicantur clari genere, sanguine, natalibus, parentibus: & claritas, & claritudo, & splendor pro nobilitate accipi soleat. Ita etiam lucere, & quæ ad lucem, & splendorem pertinent, nobilitati aptantur: ut splendescere, illustrem esse, & similia. Sic etiam ea, quæ alta, quæ summa, quæ sublimia, quippe in editiore loco posita, cum cæteris notiora sint, & magis conspicua, ad nobilitatem pertinent. Contra verò ignobiles obscuri, tenebris offusi, humiles, infimi, imi appellantur; & imo, infimo, humili, obscuro dicuntur loco nati. Item nobiles insignes, & inclytos vocamus, qui veluti fulgore quodam famæ resplendent. Unde Seneca.

Nobiles non sunt mihi a vi,

Nec altis inclytorum titulis gentis.

3.
Nobilitatis
Definitio.

Arist. lib. 3.
politic. c. 8.

Idem lib. 2. Reth.
c. 15.

Idem apud
Stob.

Et quidem hæc pro etymo ad nobilitatis cognitionem breviter explicata sint. Nunc ejusdem nonnullas vel definitiones, vel descriptiones afferamus. Aristoteles in Politicis ubi constituit, Nobilitatem esse quandam claritatem, quæ homo splendidis dicitur ortus natalibus, eam definit, *Generis virtutē*. Sed meo judicio aprius, & enucleatius in Rhetoricis ab eodem, nobilitas familiæ majorum dignitas definitur. Et in libello de nobilitate, qui temporum periit injuria, cujus exstat apud Stobæum nō ignobile fragmentum, sic habet: *Sed recte questionem hanc movent, qui virtutem antiquam proponunt; quoniam videlicet, ut jam diximus, Nobilitas virtus est generis; Virtus autem laude digna est. Laudabile etiam genus est, in quo multi generosi nasci soliti sunt. Accidit autem id, cum origo studiosa fuerit. Origo enim hanc vim habet, ut multa præparet talia, qualis ipsa est. Hoc quippe principii opus est, ut plurima sibi similia efficiat. Cum igitur talis quispiam adeoque generosus in aliquo genere fuerit, ut bonum ab eo perfectum in multas ætates daret, hoc certe genus nobile, & laude dignum esse necesse est. Et inferius illa habet: sed nec absolute nobiles sunt, qui ex majoribus bonis orti sunt: sed qui Auctores Posterorum sunt. Qui igitur ipse bonus est, sed non eam vim naturæ habet, ut multos similes generet, principii rationem ad posteritatem non habet. Sic ille.*

In

In hac definitione, seu melius descriptione loco generis est *dignitas*; subeunt vicem differentiae verba reliqua explicantia, cuiusmodi sit talis dignitas; nam dignitatis vocabulo generatim multa denominantur humanae vitae ornamenta. Similem etiam definitionem habet Boethus. *Nobilitas est quadam de meritis veniens laus parentum.* Missas Juris Consultorum, aliorumque definitiones facio. Ad nobilitatis partitionem venio. Eam vero Auctores triplicem esse volunt; Naturae, Morum, Familiae; & hanc gentilitiam appellant. Nos autem hic de gentilitia loquemur, quam omnes nationes unanimi consensu admittunt, in pretio habent, reverentur. Humana enim societas in hoc convenit, ut cum non unum bonorum genus, sed interna partim bona, partim externa constituerit, inter hac non postremam numeraverit generis nobilitatem. Causas vero nobilitatis effectrices tunc afferemus; cum ea, quae hactenus dicta sunt, Mamertinae Urbis nobilitati aptaverimus.

Boet. lib. 3.
prof. 6

4.

Nobilitatis
partitio tri-
plex.

5.

Nobilitas Ur-
bium.
Arist. Rhet.
1. 1.

Habent etiam & Urbes suam nobilitatem, ut brevibus explicat in Rhetoricis Aristotiles: videlicet si origo antiqua, si primi cives ex se geniti illustres, si in ea multi Principes, & Imperatores, Virique Egregii, quos aemulari alii studeant, extiterint. Et quidem Andreas Tiraquellus multis probat tum autoritate legum, tum varia eruditione, Urbes alias dici nobiles, ignobiles alias; Et Ilion Urbem inclytam vocari ab Euripide, & à Cicerone Arfinoam, Naupactum, Lampfacum, & Aspendium Pamphiliæ nobiles Civitates. Et quantum ad Naupactum pertinet, Valerius Maximus vocat oppidum vetusta nobilitate inclytum, & de Iliade Virgilius.

Tiraqu. l. de
Nob. l. c. 12.

Eurip. in bel.
Tull. orat. in
Pis. & act. 13.
in Verr.
Val. Max.

Virg. in Priamis

Nobilis hinc nota, nempe incipit Ilias ira.

A Tito quoque Livio multas Urbes hoc titulo honestas reperies: Castulonem Hispaniae Urbem, Syracusas, Capuam non semel, Argos, & Corinthum, Lysomachum Ancyram, & plerasque alias. Sic Apulejus Lacedæmonem Achajæ nobilem Civitatem dicit. Hinc est, quod plurimi faciant homines, se è clarissima Patria originem trahere: quod inter externas hominum laudes ponit Auctor ad Herennium, dum de demonstrativo dicendi genere agit; & sensit Virg. dum ait.

Liv. l. 4. 3. 6.
Itē l. 2. bell.
Maced.

Apul. l. 6.
met.

Auct. ad Her.
l. 3.

A 2

Mul-

*Multa Viri virtus animo, multusque recurſat
Gentis bonos &c.*

Et Alexander Severus, cum genere Syrus eſſet: videri tamen de Romanorum gente traxiſſe originem volebat, cumque Syrum dici ſuppudebat, ut notat Lampridius. Simonides verò, & Eurypides felicem faciunt hominem, glorioſa atque illuſtri Patria prognatum.

Lamp. in Sen.

6.

Messana Nobilis cur dicitur.

Mela l. 2. c. 7.

Eustat. ad Odyſſ. l. 12.

Herod. l. 6.

Aristot. lib. 3. Pol. Rhet. l. 2 c. 15

Idem de Nob. apud Stob.

Jam verò ad Meſſanam noſtram accedamus peculiari ſuo titulo à vetuſtiſſimo ævo Nobilem appellatam. Et primum quidem ex ipſa nobilitatis etymologia nobilis dicitur, hoc eſt nota, & apud omnes nationes celebris, atque illuſtris: ita enim Mela: *A Peloro ad Pachynum ora, quæ extenditur, hæc fert illuſtria, Meſſanam &c.* Euſtatiuſ ad Homeri Odyſſeam: *Meſſena Urbs magna in Sicilia ad Pelori ſinum &c.*

Herodotus pulcherrimam Urbem appellavit. Quidni nobilis! quidni cognita! Quæ enim illuſtria, quæ magna, quæ pulcherrima ſunt, non obſcura, non incognita, ſed ex ſe ipſis nobilia, ac celeberrima apud omnes eſtimantur. Præterea ex hoc eodem etymio Nobilis Meſſana, hoc eſt cognita ex Pelori Promontorio, ex vetuſtiſſimo ibidem Neptuni Templo, ex admirandis lacubus, ex decantatis illuſtrium Poetarum fabulis, ex portus curvitate, & tutiſſima Navium ſtatione, & ex omnium in ea confluentium nationum applauſu prædicatur.

Neque verò ex ipſa Ariſtoteliſ, aliorumque Auſtorum nobilitatis definitione, ſeu deſcriptione ad Meſſanæ Urbis claritudinem oſtendendam deſunt argumenta. Virtutem generis Philoſophus in Politicis, in Rhetoricis majorum dignitatem nobilitatem definivit. Quam definitionem in libello de nobilitate apud Stobæum ſic explicat: *Nobilitas virtus eſt generis, virtus autem laude digna eſt: laudabile etiam genus eſt, in quo multi generoſi naſci ſoliti ſunt. Accidit autem id, cum origo ſtudioſa fuerit. Origine enim hanc vim habet, ut multa præparet talia, qualis ipſa eſt. Hoc quippe principii opus eſt, ut plurima ſibi ſimilia efficiat. Cum igitur talis quiſpiam, adeoque generoſus in aliquo genere fuerit, ut bonum ab eo proſectum in multas artes daret, hoc certè genus nobile, & laude dignum eſſe neceſſe eſt. Hæc Ariſtoteles. Et eo duce hanc*

argu.

argumentationem attexo. Virtus generis seu virtus genitorum, hoc est primi illi hujus Urbis conditores, qui ob egregias virtutes, & illustria promerita inter Deos à priscis illis hominibus relati sunt, Saturnus, Orion, & alii, de quibus copiosè in primi voluminis libro locuti sumus, multos similes sibi viros generosos edideres; & hi subinde per multas ætates & sæculorum curricula usque ad præsens ævum nunquam interpolata successione posteros ejusdem virtutis progenuerunt, quos superiori volumine memoravi. Ex definitione igitur Aristotelica Messanæ Urbis nobilitatem rectè conficimus.

7.

At pervestigemus nunc, quænam sint nobilitatis Urbium ad instar nobilium familiarum effectrices causæ. ^{Nobilitatis Urbium causa potissima.} Ex quidē Urbes non una dumtaxat ratione nobilitatem hanc sortitæ sunt. Aliæ enim ab antiquitate, aliæ à situ, aliæ à magnitudine, & Civium frequentia, aliæ ab opulentia, & divitiis, aliæ à jurisdictione in alia oppida, aliæ à Principum ac Dynastarum multitudine, aliæ à militia, & rebus domi, forisque præclare gestis a virtute sapientia doctrina, ingenio præditis Civibus, aliæ demum à soli feracitate, vel à quapiam alia illustri re nobiles, atque præclaræ in hoc terrarum orbe habentur.

8.

Incipiam ab antiquitate. Nobilitas quo antiquior est, ^{Antiquitas Nobilitatem parit.} eò perfectior, atque excellentior existimatur; nam illud ab hominum memoria semotum ac vetustum, nescio quam sibi venerationem conciliat, & quid illustrius ac præclarior nobis ob oculos proponit. Quippe quòd nobilitatem arguat fartam rectam ab omni labe, in eaque patefaciat solidiorem, firmioremque probitatis, ac virtutis constantiam. Virtus enim ex Sallustio clara, æternaque habetur. ^{Sall. in Catil.} Hinc potissimum factum est, ut vetustas nobilitati tribuatur; ejusdemque opera virtus illi suo jure asseratur. Solius enim virtutis opus est, se, suaque conservare; ut vitio tribuitur contrarium: nimirum se pessumdare, suaque secum trahere in ruinam. Quamobrem ita comparatum est, ut ea, quæ à majorum memoria proveniunt, & à recensiorum ætate submoventur, fiant quodammodo ipsa vetustate sanctiora; & sua quadam majestate, quasi augustiora suspiciant.

cientur. Divinum enim quoddam sapit antiquitas, & ut
Cic. de lege locutus est Tullius: *Antiquitas proximè accedit ad Deos.* Et
 hinc intelligimus, cur Poetarum illi Principes Virgilius,
 & Homerus eos, quos omni laudum genere sibi proposue-
 runt exornandos, hac potissimum laude, generis scilicet
 verustate insignierint: quasi summos Deos, quorum pro-
 pria est antiquitas, cognatione attingerent. Hinc etiam il-
 læ extitere inter Ægyptios, & Phœnices Phryges, & Ar-
 cades de prima gentis origine contentiones; dum aliæ an-
 te alias gentes in lucem editas gloriantur. In ipsa Ægypto
Ægypti cur
 alii vulturū
 pro insigni ute-
 bantur. alas Vulturum pro domorum foribus proponere, indicium
 nobilitatis, & vetustæ familiæ censebatur. Propterea quod
 Vultures vivant diutissimè. Athenienses verò, & Romani
 eamdem antiquitatem affectantes, illi Cicadam, isti Lunam
 pro insigniis gestaverunt. Rem poeticè expressit Alciatus.

Alciatus.

*Aurea cecropiis nectebat fibula vestes,**Cui conjuncta tenax dente cicada fuit.**Calceus Arcadico suberat cui lunula ritu,**Gestatur Patribus mullea romulidis.**Indigenas, quod se assererent, hac signa tulcrunt**Antiqua illustres nobilitate Viri.*

10.

Athenienses
 cur signum Ci-
 cada gestabāt.

Athenienses ergo vestibus, & crinibus auream cicadam
 innodantes sese nobiles, indigenasque arguere voluerunt:
 nimirum qui Cicada, ut perhibent, in una eademque re-
 gione nascatur, vivat, moriatur. Ita nobiles eos censebant,
 qui ex antiqua prosapia suos majores in eadem urbe lon-
 go ordine recenserent. At Romani lunulas in calceis ha-
 buere, fortasse antiquæ nobilitatis insigne, more Arcadum,
 qui sese Luna priores jactantes, proselini, hoc est ante Lu-
 nam orti, indigitari voluere. Missas verò facio alias ratio-
 nes, quas Plutarchus, & alii adducunt.

11.

Romani cur
 lunam in Cal-
 ceis.
 Alex. ab Alex
 l. 5. c. 18.

Porro antiquitas ita nobilitatem consequitur, præsertim
 in urbibus, ut pro eodem habeatur nobile, & antiquum,
 apud Scriptores, & à Virgilio sæpe id usurpatur.

Virg. Æn. l. 1

*Seque ortum antiqua Teucrorum à stirpe volebat.**Nos Troja antiqua vestras si fortè per auras &c.*

12.

Antiquitas
 pro nobilitate
 sumitur.

Et de eadem Troja:

Terra antiqua potens armis, atque ubere glebæ

Et

lib. 3. de orat. *Urbs autem quae suis incolis dominata per annos*

lib. 4. *Urbs autem quae suis incolis dominata per annos*

Hoc est Urbs Troja Nobilis, ut Scivulus semper interpre-
tratur. Ita etiam Tullius in oratione adversus Sallustium, Tull. in Sall.

antiquos viros pro nobilibus usurpavit. Quare noli mihi, ait,
antiquos viros obicere. Afferit Justinus veterem contentio- Just. l. 2. cir-
nem Scytharum, & Aegyptiorum de utriusque gentis ve- ca princip.

rustate, utrinque plurimas, maximasque rationes afferen-
tium, quibus conficere, nitebantur, se alteris esse vetustio-
res. Ex quo illud Claudiani adversus Eutropium, Claud. adver-
sus Eutrop.

Principium Phrygiis, innotuit. *Principium Phrygiis, innotuit.*

Porro Mamertinam Urbem vetustissimam esse, satis su-
perque in ipso superioris voluminis vestibulo ostendimus,
cum Primigeniam appellavi. Verum in Sicilia Regno

Primigeniam, non quemadmodum Apuleius Phryges vo-
cavit Hominum Primigenios, & Lucianus, qui Aegyptios

Hominum primos, & Apollonius, & Statius, qui Arcades
ante Lunam faciunt.

Arcades hinc veteres affris, lunaque priores.

Quod & ipsum tradit Plutarchus auctoritate Evandri,
qui Arcades primos ex terra homines fuisse exortos dicit.

Et alii, qui in Atheniensium laudes eos Terrigenas appel-
larunt, quasi ex ipsa Terra, quam incolebant procreatos,

& enutritos; de quibus Tullius in oratione pro L. Flacco: Cic. pro Flac.

Urbs, inquit Atheniensium vetustate ea est, ut ipsa ex sese suos
Cives genuisse, & eorum eadem terra parens, & alitrix fuisse di-
catur. Hos terrigenas appellavit etiam Sophocles, & Au-
sonius, dum in Urbium catalogo ait.

Nunc ex Terrigenis patribus memoremus Athenas.

Non hanc, inquā, vetustate, quae supra omnem fidem est,
nostre Messanae tribuimus, sed veram, & rationi & historiae

consentaneam. Et quamquam in hac antiquitate vera Poe-
tarū fabulis immixta sint, fabularū tamen, involucria dul-
lo modo derogant veritatis, quinimo antiquitati mirifice
suffragantur. Prisci enim illi, qui vel Patriae, vel majorum

luo-

13.

Antiquitatis
Fabulae
suffragantur

Messana Nobilis

suorum nobilitate gloriabuntur, omninoque antiquae nobilitatis fundamentum jactabant. Patriam suam, vel majores suos à Diis, Deabusque progenitos fuisse. Et Athenienses Cives Athenas Urbem suam à Minerva conditam, appellatamque voluerunt. Thebani Thebas suas ad Cadmum, vel Ogygem suam originem, instauratorem vero ad Amphionem perilyram referunt. Neapolitani item ad Parthenopen Nympham, & pleraque aliae Urbes ex veterioribus, & nobilitate praestantes ab aliis Diis suorum natalium primordia jactabant. Ita etiam sepiissime, ut supra innuimus, Poetae clarissimos, quos suis carminibus celebrandos susceperunt, viros ab eisdem genitos praedicarunt: quorum unum, aut alterum testimonium proferam. Et apud Homerum Achilles sic ait.

Hom. II. 1. 21. *At Ego generatione magni Jovis gloriior esse summi. Genuit me vir multis imperans myrmidonibus.*

Virg. I. 6. *Peleus Aecides: hic autem Aecus ex Jove fuit.*

Virg. I. 6. *Et apud Virgillum Aeneas haec ad Sybillam Cumeam loquitur.*

Virg. I. 6. *Quid memorem Alciden, Et mi genus ab Jove summo!*

Hom. II. 1. 20. *Sic etià apud eundem Homerum Aeneas ipsam quoque Achillem alloquens gloriatur se ab Jove per gradus, quos ipse singillatim enumerat, descendisse. Apud Ovidium autem Ajax, & Ulysses ex Diis se esse prognatos ostentant. Et quid aliud intendit Virgilius, cum de suo Aenea toties incuset, Nate Deae, & Homerus cum suos Heroas appellat, Jovis filios, Jovis Alumnos, Jove gentos, à Jove nutritos? nisi aut illos nobilissimos, & à vetustissimis familiis ortos, quales sunt illae Deorum, ostenderet. Et quidem hanc verustatis laudem prisci illi Fabulatores sicut in celeberrimis Urbibus, Messanae Civitati tribuere. Illam enim à Saturno Deorum, Dearumque omnium parente conditam fuisse, non obscure asserunt, cum ejus falx praecisis coeli parentis genitalibus in hanc orientalem Siciliae oram cecidit. Et quae Urbs, Portusque in modum Falcis emerit: ut ex Apollonio, Silio Italico, & Stephani Epitomatore, aliisque probatissimis Scriptoribus in primo libro voluminis primi demonstravi. Nec solum nobilis Urbis primordia, ad ostenden-*

dendam illius antiquitatem, ad Saturnum, ejusque falcem retulere, verum etiam ejusdem Urbis post aliquot sæcula instaurationem Orioni veluti Thebarum instaurationem Amphioni adscribere: ut ex Diodoro, & aliis in eodem libro fusè sermonem habuimus. Quæ quidem Orionis instaurationis adeò insignis fuit, ut Zancle Urbis penè conditor alter dici potuerit; de quo legitur disticon sub Orionis signo in fontis celeberrimi apice in area Templi principis posito hoc modo.

Conditor ille tuus Zancle Stellatus Orion

Testis, & antique nobilitatis hic est,

Hinc militaris Stelligerorum Equitum Mamertinorum ordo ad hanc antiquissimam Patriæ testandam nobilitatem candidam Orionis stellam, tamquam peculiare insigne, ut alibi etiam dictum est, gestat in pectore.

Item Scyllæ, & Charybdis per omnium ora toto terrarum orbe decantatæ fabulæ Urbis indigitant antiquam nobilitatem. Unde cecinit Poeta ille.

Zancle Carybdaeis, Scyllæisque inclyta monstros.

Inclyta hoc est nobilis; sicut exposuit Servius Virgilii locum illum.

Inclyta Roma

Et Seneca sapè, & præsertim in Hercule Æthæo.

Compesce voces inclytum Alcide genus.

Sen. in Herc.
Æth. act. 4.

Sic etiam explicat locum illum Solini de Fretum Zancleo: Fretum ex Scyllæ, Charybdisque sævis nominibus inclytum, idest nobile, vel potius fama apud omnes celeberrimum. Omitto cæteras circa Messanam Poetarum fabulas, quæ ad antiquitatem illius omnes collimant, quas consule in libro primo voluminis primi.

Præterea nobilitatis titulo Urbes illæ præfulgent, quæ, vel à natura, vel ab arte situm præstantissimum sortite sunt. Ita Plinius appellat Palmiram situ nobilem. Sic etiam Seneca in Ædipo Thebas, Justinus alteram illam Larissam Thessaliæ, & libro octavo Olynthios, & libro nono Byzantium, & alias alii Scriptores passim. Messanæ vero situs sic ad miraculum factus dicitur, ut non à natura tantum, sed ab ipsis Diis conditum Poetæ fabulati sint. Inde

Silvius.

B

Nec

16.
Messana situ
nobilis

*Nec Zancleæ gerunt obscuram mœnia famam,
Dextera quam tribuit posito saturnia telo.*

Epit. Steph.

Cic. l. 4. act.
2. in Verr.

Thuc. l. 6.

Polyb. l. 1.

Her. l. 6.

Tert.

Mela

Quasi diceret Zaclæa mœnia in optimo locata situ non
obscuram gerunt famam: hoc est nobilem, celeberrimam,
notam omnibus habent famam, quam tribuit Saturnia
dextera posito telo, in curva videlicet falce; Cujus curvita-
tem in Urbis situ graphicè effinxit: Et Epitomator Ste-
phanus: *Alii Zanclem ita dictam volunt, quod Saturnus ibi fal-*
cem absconderit. M. Tullius actione 2. in Verr. l. 4. Messanam
laudat à situ, mœnibus, & portu. Nam inquit ipsa Messa-
na, quæ situ, mœnibus, portuque ornata sit, tum aliis rebus,
quibus, iste delectatur &c. Et quidem Duces illi Athenien-
ses, qui cum numerosissima classe ad perdendas Syracusas
Rhegium appulerant, amicos sibi, ac foederatos Messanen-
ses habere jam constituerant. Eorum enim Urbem ad sua
perficienda consilia ceteris opportuniorē indicaverant.
Sicut Alcibiades id suis suadere Collegis apud Thucydide
nitebatur his verbis; *Primum quidem Messanenses ad amicitia*
sua in eundem adducendos censebat; ipsos enim potissimum in
trajectu & opportuno loco, quo ad Siciliam appellari possit, sitos es-
se dicebat, & portum, atque stationem, quæ copias, & classem
commodissime caperet, illic fore demonstrabat. Sic ille. Hinc est,
quod Campani milites suis opportunitate ad eam in sui
potestate habendam sacra hospitis jura violare non dubi-
tassent, Polybius refert his verbis: *Messanam Campani sub*
Agathocle merentes, tum jam dudum ejus Civitatis pulchritudi-
ni, & reliquæ felicitati oculos adiecerant &c. Pulchritudinem,
& felicitatem Urbis admirati sunt Campani tum propter
situm, tutamque navium stationem, tum propter amenis-
simum prospectum reliquasque opportunitates. Ob quas
etiam res Samii occasionem nacti ea potiri conati sunt, ut
Herodotus refert: *Samii itaque à Medis liberati Zancleam pul-*
cherrimam Urbem nullo negotio adepti sunt. Tzerzes Messa-
nam felicitis titulo propter situm exornat: *Fœlix Siculis*
Zancleon dicitur. Pomponius Mela illustrem appellat: *A Pe-*
loro ad Pachynam, inquit ille, ora, quæ extenditur, hæc fert il-
lustris Messanam &c.

Igitur Nobilis Messana ex situ opportunitate Nobilis ^{17.}
 etiam dicitur ex alio capite; nam cum exterarum nationes ad ^{Messana nobilis ex magnitudine, et opulentia.}
 negotiorum commercia invitasset, in magnam, atque opulentam Civitatem excrevit, ut Falcandus observavit, ^{Fal. in prolog. hist. Sic.}
 cum dixit, *Omne ferè genus hominum Messana intra sua moenia conclusit.* Quæ sanè nationes Messanam per orbem universum fama celebrem, atque Urbem præstantissimam, prædicarunt; Undè Eustatius propter Civium, atque Incolarum multitudinem urbem magnam appellavit: *Messana Urbs magna in Sicilia ad Pelori sinum.* Tullius verò huic quamvis Urbi hostis infensissimus de ea tamen ita loquitur: *Maximæ, ac opulentissimæ Civitati Mamertinæ nihil imperasti &c.* Mauritius Abbas, & Episcopus Catanensis in enarratione suscepti itineris, cum sacras Divæ Agathæ reliquias in suam Ecclesiam referret, hæc habet de Messana, per quam transiit: *Huic adjacet Messana Civitas insignis edificio, rebus opulentissima; quæ locorum dignitate meritò totius Provinciæ Caput extat.* Et Petrus Alexandrinus Episcopus in suo Chronico inter Principes Italiæ Urbes Messanam recenset, ita inquit: *Quarti climatis urbes Italiæ Principes Neapolis, Roma: Sicilia Messana: Thracia Ænos &c.* Verùm Theodorus Syracusanus Eques summæ vir auctoritatis, dum contra Dionysium apud suos cives invehitur, ita ex Diodoro loquitur: *Postea Messanam tam commodam, & tantæ magnitudinis Urbem auxiliis destitutam excindi passus est.* Omitto recensiores, & in primis Sabellium, qui Mamertinæ Urbis splendorem, opulentiam, ac magnitudinem amplissimis verbis testatur. Et illa quidem antiquissimorum Scriptorum encomia ad Messanæ asserendam potissimum spectant nobilitatem quæ habet ex Situ, Edificio, Incolarum frequentia, & Divitiis; quæ dumtaxat ad cujuscumque Urbis claritudinem satis essent. Sed hic mihi obiiciat aliquis opulentiam, atque divitias nobilitati, atque ornamento quidem, atque decori esse; Nobilitatem verò nequaquam parere, neque ullo modo ad eam pertinere, ut affirmat Lactantius, qui ait: *Divitiæ non faciunt insignes, hoc est nobiles, nisi quos possunt bonis operibus facere clariores.* Et Aristoteles in Politicis ita scribit: *Ditiores magis nobiliores.*

^{Messana nobilis ex magnitudine, et opulentia.}

^{Fal. in prolog. hist. Sic.}

^{Eust. in l. 12. Odys.}

^{Cic. l. 5. ad 2. in Ver.}

^{Maur. abb. in sui itin. narrat.}

^{Petr. Alex. Ep. in Chrō.}

^{Diod. l. 14.}

^{18.}

^{Divitiæ non faciunt nobilitatem}

^{Laet. l. 5. c. 16.}

^{Arist. in Pol. lib. 4. c. 8.}

comitari solere disciplinam, & nobilitatem. Quibus verbis aperte significat, divites, ex se nobiles non esse, sed tales tamen plerumque vocari. Imò auctores sæpè viros nobiles ab opulentis contradistingunt; Sicut Tullius in oratione pro Roscio Amerino: *Roscio Pater, huiusce Municeps Amerinus cum genere, & nobilitate, & pecunia non modò sui municipii, verùm etiam ejus vicinatis facile primus.* Ubi genus, & nobilitatem, & divitias tamquam diversa posuit. Et

Mart. l. 5. Ep. Martialis de Euclide dixit.

16.

Equiti superbo, nobili, locupleti.

Verùm è contratio malit quisquis adstruere divitias aut nobilitatem esse, aut certè nobilitatis speciem. Quare Eurypides ait.

Eury. in Archel.

Ingens autem est vis divitiarum,

Quas, qui nactus est, statim nobilis evadit.

Et Idem in Æolo

Id. in Æolo

Nobilitatis mentionem amabo ne mihi feceris:

Hoc in pecuniis situm est.

Quin. de clam. 14.

Theop. Alex.

lib. Pasch. 3.

Horat. ep. 1.

Quintilianus verò opes ipsas appellat nobiles; quòd quidem non nisi ab effectu intelligi posse videtur. Et Theophilus Alexandrinus scribit, divitias novis hominibus antiquam donare familiam. Huic Horatius ita subscribit.

Et genus, & formam regina pecunia donat.

19.

Divitiis nobilitati quid cæferunt.

Verùm ego illud certissimum reor, solas divitias minimè nobilitare; sed ut plurimum eas nobilitati causam dare; etenim hæ non nihil honoris, ac dignitatis putantur habere. Quod intellexisse illi Auctores videntur, qui Locupletes nobiles vocant. Opes enim maximo sunt nobilitati ornamento: hæ præsertim quæ non recentes, sed quæ antiquæ sunt, & quæ à majoribus per manus traditæ; quod subindicasse, non uno in loco Phylosophus Stagyrtes visus est. *Nihil est insolentius novitio divite,* ait Seneca Pater. Igitur per vetustæ divitiæ minus quàm recentes invidiæ, & obrectationi sunt obnoxia; quia horum divitum majores, suppeditantes opulentia facultatem ad lautè vivendum vitam nullis sordibus inquinatam duxerunt. Dixi, divitias homines non nobilitare, sed ut plurimum nobilitati causam dare; & intelligo cum Aristotele non primariam,

M. Sen. l. 2. conti.

Arist. lib. 4. Pol. c. 8.

riam,

siam, sed si cum virtute jungantur, ad nobilitatem non parum conducere, disponere, adjuvare.

Redeo ad urbium nobilitatem propter divitias, nam, quæ hætenus diximus ad familias pertinent. Urbes igitur si ab antiquis temporibus sint opulentæ, copiosæ, rebusque omnibus ad vitam, atque ad sui conservationem necessariis abundantes, illæ profecto nobiles in primis haberi solent. Inter quas Messanam nostram antiqui Scriptores connumerarunt cum Tullio, qui maximam, & opulentissimam appellavit. At qualis sit; & quibus in rebus hæc opulentia nobilitati conjuncta renideat, videamus. Et quidem illa, urbs opulentissima prædicabitur, quam magnifica Ædificia exornant, mœnia quam munitissima circumdant, Arces Castella propugnacula tutantur, civium eorumque locupletum multitudo frequentat, gentes exteræ negotiationis causa, dum mercimonia important, exportantque, sæpissime adeunt, & viri principes ac Dynastæ Matronæque nobiles sua præsentia maximè cohonestant, quæque tandem omni bellico instrumento satis instructa hostili potentia terra marique semper parata est occurrere. Cum igitur his omnibus præsidiiis & ornamentis, vel a priscis sæculis Messana Urbs prædita fuerit, ut ex laudatissimis Auctoribus modò ostensum est, nullus poterit esse dubitationi locus, quin inter Urbes maximas, atque opulentissimas, ut de ea Cicero loquitur, referenda sit, & jure nobilitatis titulo ex hoc etiam capite sit exornanda. Porro ad urbis opulentiam faciunt amplissima navalia; è quibus quadraginta Triremium classem remige, milite, & omni instrumento bellico instructam emittebat in mare ad arce-dos freto hostes: ut alibi ex antiquis Auctoribus fusè demonstravimus. Aluit etiam olim ingentes copias, vel invadendas Siculorum Urbes, vel ad obsistendum Agathoclis, Dionysii, Hieronis, Pyrrhi, Carthaginensium, & Atheniensium potentia, terræ, marique. Potuit posteriori ævo suis armis Arcadium Imperatorem ab hostium obsidione in libertatem vindicare, Metrodoro Stratego ductore: & Dometiclo etiam Stratego ingentem Gothorum exercitum Siciliam invadentium fortiter ex suis finibus di-

20.

*Messanae olim
maxima, &
opulentissima.*

dimicando expellere, & Gallorum vires, & arma per tot annorum spatia proterere. Jam verò & si Mamertinæ Urbis hac præfenti ætate cū reliquis Siciliæ Civitatibus propter temporum difficultates dignitatem, atque opulentiam diminutam dolemus, tamen paucis ab hinc annis, solo Principis amantissimi Emmanuelis Philiberti nutu, per quam grandi pecunia, & mira cū celeritate magnifica circa Portum ædificia, ad instar Theatri, à fundamentis erexit, ut testatur Epigraphe, quæ supra portam de Principis nomine Emmanuelem appellatam hoc modo legitur, ut alibi scripsi.

PHILIPPO IV. SICILIÆ, HISPANIARVM
REGE POTENTISSIMO.

Serenissimus Emmanuel Philibertus à Sabaudia supremus Maris Præfectus, Magnus Castellæ Prior, Siciliæ Prorex, maritimum hoc Theatrum equali ædificiorum magnificentia, multiplici Portarum venustate, operosa jacti strati-que litoris amplitudine augustissimum biennio à fundamentis ædificari jussit. Jussisse, an paruisse majus, incertum adhuc interea tanto Principi Messanam Nobilem Urbem, Regni Caput exornanti. S. P. Q. M. Portam hanc Emmanuelem suo nomine maximam dicat, consecratque Anno Domini MDCXXII.

21.

Nobilitas etiam provenit ex jurisdictione, & pheuda

Igitur Messana Urbs, & generis antiquitate, & opum affluentia clarissima inter Urbes celeberrimas habetur, sicut etiam & jurisdictionis præstantia excellit. Ex hoc enim capite nobilitas alicui conferri existimatur, ut probant Juris

Barth. l. 1. col. ult.

Consulti ex legibus. Bartholus in eo loco, in quo nobilitatis materiam exagitat: scilicet in l. 1. col. ult. Versiculo *Civitas verò C. de dignit. l. 12. dicit. Quod si alicui conceditur Ducatus, Marchionatus, vel Comitatus, & similia (que pheuda regalia nuncupantur) is nobilitatem acquirit.* Andreas

And. l. 1. in c. 1. §. cæteri, tit. Quis dicat. Iser. in c. 1. §. cæteri, tit. Quis dicat.

Iser. in c. 1. §. cæteri, tit. *Quis dicat* asserit, pheudum nobilitare, quando is, qui id habet est Dominus Vassallorum, & in eos habet jurisdictionem: non quod res ipsa id virium habeat, sed homines, & vassalli, qui in pheuda sunt pro-

propter ipsorum hominum dignitatem. Baldus in C. *inter dilectos* col. 3. vers. *item scias* ait, quod pseudum nobile dicitur, aut quia nobilem invenit seu recipit ad se, aut quia nobilem facit & lib. 2. dicit eum satis dici nobilem, & inter nobiles connumerandum, qui habet jurisdictionem, merum & mixtum imperium ex privilegio, vel consuetudine, non tamen tyrannica. Lucas Penna in l. *Mulieres* ait, præmium dignitatis, seu nobilitatis esse subditos habere non paucos, & eos quidem locupletes; quanto enim quisque majoribus præest, tanto & ipse major est, & honoratior. Unde & illud *Gloria Regis in lata gente; & in diminutione populi contritio Principis; & quanto quis majora tractat, tanto & ipse major est.* Quæ axiomata probat ex jure Tiraquellus l. 7. de nobilitate c. 11.

Baldus in C. *inter dilectos* col. 3. v. *item scias*

Lucas Penna in l. *Mulieres* col. 2. v. 4.

Tiraquellus l. 7. de Nobilitate c. 11.

Ex his igitur, quæ præmisimus, Mamertinam Nobilitatem inferre ex hoc etiam titulo facile licebit; non quod loca, in quæ jurisdictionem exercet, conferant nobilitatem: nam ut quidam dixit: *Vir dat loco suo honorem, sed non vicissim viro locus, & alius Personam rem nobilitat, non res personam.* In quam etiam sententiam Democritus non ex loco gloriam aucupari volebat, sed loco gloriam impetrare. Igitur nobilitatem indicat Jurisdictio; quæ si de urbibus loquamur, major nulla est in Sicilia ea, quam olim habuit, habetque hodie Mamertina Urbs. Etenim cum universa Sicilia in tripartita potestate esset; & Syracusani alteram, Carthaginienses partem alteram occupassent, in tertiam Messana jus dicebat. Profero Polybium: *Mamertini* ait & oppidum, & fines suos pacifice possederant. Neque id solum, verum etiam definitima ditione & Carthaginiensibus, & Syracusanis negotium non leve facesserunt. Quin etiam multas Urbes stipendium pensitare coegerunt. Sic ille. Has vero urbes, quas Messanenses sibi tributarias fecere, eas intelligere oportet, quibus Syracusani, & Carthaginienses, ut alibi animadverti, imperitabant, non quæ Messanensium antea dominatus erant. Nam si ut affirmat Diodorus, cum crevissent, castella sane multa præfidiis munierant, eoque potentia devenerant, ut ultra Ænam ad centoripas, usque se extenderint, & Amefali, quod inter Centuripinos & Argyreos jaceret,

22.

Messana Nobilis ex ea, quam exercet jurisdictione. Rabb. Joseph Hydr. in libel. lanæ arg. Maur. tit. de Tull. Item Dem. apud Diog. Laert.

23.

Messana olim in tertia Sicilia partem jus dixit. Pol. l. 1.

Diod. l. 23.

Idem ibidē.
Plut. in Pyr.

cet, milites etiam præsidarios habuerint ex eodem Diodoro, & Plutarchus in Pyrrho hæc de Mamertinis: *Barbari eo tempore Messanam tenentes Græcis (hoc est Græcorum Civitatibus) multum molestiæ inferebant, Stipendiarios etiam eorum quosdam habebant, erantque & multo numero, & bellicosi.* Adde his, quod multæ Siciliæ urbes ex odio, quo Pyrrhum prosequabantur, Messanensium ditioni se addixerunt, eodem sic referente Plutarcho: *Sed gravi adversus Pyrrhum per Civitates odio exorto, aliæ Carthaginensibus se addixerunt, aliæ Mamertinos accersivere.* Et ut redeam ad Po-

Pol. lib. 1.

liybium, is refert, Carthaginenses oculos ad Messanam adjecisse; etenim eâ captâ ad Syracusas sibi gradum facturos; præsertim cum reliqua pars Siciliæ prope universæ sub eorum (hoc est Mamertinorum) ditione esset. Cum igitur ea tempestate Mamertina Urbs multas Siciliæ Civitates seu armis subegisset, seu spontaneè sibi adjunctas stipendiaras suo sub dominatu habuisset, cur ex hoc saltem titulo ex dictis legibus non inter alias nobilissima dicenda sit?

24. Præterea S. P. Q. R. hanc Messanensium Nobilitatem, ac Jurisdictionem super alias Provinciæ Civitates postea declaravit, dum eorum lapides à Leontinis usque ad Pactas constituit, ut in Romanorum decreto habetur, Quam nobilitatem, ac jurisdictionem sua ipsi virtute, suisque armis

25. *Jurisdictione Messana ab Arcadio Imperatore concessa.*

Arcad. Imp. in Diploma-
te.

multo ante sibi comparaverant: Deinde vero Arcadius Imperator ob egregium illud quod à Mamertinis consequutus est beneficium, ut alibi memoravimus, jurisdictionem illam mirum in modum implicatâ voluit; ait enim in suo diplomate: *Ideo facimus ipsam Civitatem in tota Magnâ Græcia, & Sicilia Protometropolim. Dominium loco nostri, & successorum nostrorum totius Siciliæ sibi perpetuò dedimus &c.* At quænam major, aut excellentior hac jurisdictione concedi subditis à Principe unquam potuit? Dominium illustravit loco sui, & successorum suorum: hoc est Dominium, & Jurisdictionem in duobus Regna Siciliæ, & Calabriae Imperatorium. Attribuit etiam eidem Civitati, tamquam peculium, Civitates duas: Rhegium scilicet in Calabria, & Himeram in Sicilia his verbis: *Rhegium Civitatem, & Himeram ipsi Civitati assignavimus peculium, &c. Imperatoris*

Ibidem

Coro-

Coronę de membris nobilibus constituimus in eternum &c. Quoniam verò ut ludicrę, & fluxę sunt mortalium res, ob fortunę vicissitudines, & Principum exterarum nationum dominatus, sexcentis pręliis Sicilię Regnum concussum, confractumque est; & Mamertinę Urbis paulatim dignitas, ac jurisdictio illa antiqua imminuta est: non tamen adeò, ut eam, quam in sui Districtus & Constrictus Castella, Oppida, & Civitates semper habuit, etiam in difficillimis Sarracenorum temporibus, ut Rex Rogerius testatur, nunquam amiserit. Quin imò Fridericus II. Imperator & Sicilię Rex anno 1199. III. Nonas Decembris ob præclara Messanensium erga se merita Randatii Ducatu reliquę Messanensem jurisditionem auxit. Peculiari privilegio, & literis; de quibus Franciscus Maurolycus his verbis mentionem facit: *Horum filius Fridericus duabus epistolis mense Decembris sequentis anni datis Messenios immunes Vectigalium fecit, atque eorum Agro Randatium addidit.* Porro Ducatus ille ea in æstimatione apud Sicilię Reges habitus est, ut eos suos Primogenitos ac Regni Heredes ab ipsa nativitate cognominarint, appellarintque Randatii Duces. Verba verò Friderici ea sunt. *Concedimus vobis, & heredibus vestris in perpetuum Randatium cum justis tenementis, & pertinentiis suis sine servitio marinařie, quod de terra ipsa Curię nostrę debeat.* Ad cujus autem concessionis memoriam, & inviolabile firmitamentum præsens Privilegium &c. Quod deinde à Ludovico Sicilię Rege anno 1347. pridie nonas Februarii amplissimo diplomate confirmatum est, dum ait: *Terra quoque Randatii cum Tauromenio ejus, ac juribus, redditibus, & proventibus suis sit, & esse debeat sub dominio, jurisditione, mero & mixto Imperio Prædictę Civitatis Messanę juxta tenorem antiquorum Privilegiorum Civitatis ipsius.* Præterea Tauromenium Illustis olim Sicilię Urbis agro Messanensi finitima sub Messanę ditione fuit, ut colligitur ex Thucydidis libro 4. Et deinde anno 1302. Fridericus III. Sicilię Rex kalendis Octobris Messanensi dominio, sicut olim, subdidichis verbis: *Straticoti quoque Civitatis ipsius (Messanę) quę est, & erunt pro tempore ex nunc in antea in perpetuum auctoritate præsentis Privilegii in Terris, & locis prædictę Vallis*

Rog. 1. in
diplom.
Frid. Imp. in
diplom.

Mauroly. hist.
Sic. 1. 3.
26.

Randatii Du-
catu jurisdi-
ctionis Messa-
nensis factus

Frid. verba
in diplom.

Ludov. in suo
diplom.

27.

Tauromenii
etiam Messa-
nensi jurisdi-
ctioni concessum

Thuc. lib. 4.
ex priv. Frid.
III.

ANNA:

C

Mila-

Milatii, & Tauromenii, ac tenimento eorum, quæ ad iunximus, & esse decrevimus de jurisdictione dicti Straticoræ &c.

Marc. & Mar.
diplom.

Quod etiam privilegium Martinus Rex, & Maria Regina factum rectumque postea haberi voluerunt anno 1396. XII. kalendas Majas. Igitur si verum est, quod apud Juris Consultos jactatur, quod quanto quis majora tractat, & ipse major est, quis audeat inficiari Urbem Mamertinam, (quæ sola inter Sicilia Civitates, ex Imperatorum, ac Regum Privilegiis ab antiquissimo ævo id domini, ac jurisdictionis obtinuit, hodieque obtinet in Oppida Civitates Castella, quæ finitima sunt vel circa meridiem vel circa Septentrionem sui Districtus, & Costrictus) esse supra reliquas Sicilia Nobilissimam, & meritò hoc Nobilitatis titulo tamquam proprio insignitam? Dixi ab antiquissimo ævo, Messanensium enim fines hujusmodi erant, ut eorum Reges Scythes Cadmus Anaxilas, & alii tum subditorum multitudine tum divitiis, & suos tueri fines, & hostibus bella inferre valuerint. Quid quod Dionysius Syracusarum Tyrannus, anno tertio Olimpiadis 95. cum vidisset Messanenses non exiguis copiis instructos esse, ut refert Diodorus, subvereri cepit, ne Chartaginiensibus adherentes non exiguum bello momentum adjecturi essent.

Diod. l. 4.

28.

Dionysius Mess.
sane fines &
distat.

Qua perplexus cura Dionysius, prolixam tandem finitimi Agri partem, Messanensibus concedit, ut hoc illos beneficio sibi obnoxios redderet. Non ignorabat quippe Tyrannus quanto Messanenses ardore, suos sibi fines amplificandi flagrarent, undè gratuito illo dono, prolixa, videlicet, non exigua finitimi agri accessione eos, temporis serviens voluit devincire. Præterea illi quemadmodum miri Alexandorum finium studio tenebantur, ita in eorum conservatione curam non modicam adhibebant, quod si aliquando Hostis, Mamertinæ Ditionis, Oppidum, seu Castellum occupasset, tum illa, vel armis recuperare, vel redimeret prælo satagebant. Unicum ex Diodoro, cum possem multa, argumentum profero Agathoclis Syracusarum Tyranni, & Messanensium Hostis insensissimi, is cum eorum libertati, ac potentia maximè invideret, Oppidum quoddam in Mamertino Agro positum ejecto præsidio per summas

Diod. l. 19.

Diod. l. 19.

mam

nam injuriam occupavit. Legatos ad eum de rei indignitate expositum mittunt Messanenſes, quibus restitutum se promittit oppidum, si triginta sibi talenta solvisſent. Messanenſes recentioribus fessi bellis, publicæ etiam pacis bono, & ditionis conservandæ causa triginta illi talentaolvere non dubitarunt. At perfidia ipsa perfidior Tyrannus, pecunia recepta non solum promissis non stetit, sed Messanam bello tentare ausus est: licet postmodum agente Pæno Agathocles Oppidum restituit. Antiquissima igitur, usque ad præsentem diem Messanenſium cura fuit, finitimi agri Jurisdictionis conservandæ; quod maxime ad eorum nobilitatem indicandam initio diximus pertinere.

29.

Messanenſium
studium in ju-
risdictione
conservandæ

Alia etiam Nobilitatis Urbium effectrix sequitur causa, quæ sanguinis & prosapiæ appellatur, quæ Primores, atque Patritios constituit, quæ ad honorum & gloriæ titulos evehere suos solet. Et quidem apud omnes certissimū est, eo urbes esse splendidiore, ac luculentiores, quò Illustrissimis his Viris, Clarissimisque Familiis abundare conspiciamus. Solent enim ut opulentiores ædificia inhabitare magnifica, veste, uti pretiosiore, suppellectilem habere prædivitem, opipara parare convivia, domesticos diversi generis, atrientes, topiarios pueros, ancillas, servos, numerosumque alere famulorum gregem; quæ omnia ad urbis splendorem, præsertim cum hujusmodi viri multi sint, magnopere faciunt.

30.

Nobilitas sā-
guinis, & pro-
sapia.

Quod si velis cum Marsilio Ficino prima Nobilium familiarum repetere incunabula, fortasse ea post diluvii catastrolysmum, communem humani generis calamitatem ortum habuere; adolevitque nobilitas, cum primum Homines metu præteriti mali Urbes, & communia domicilia ceperunt sibi constituere. Tum quippe necesse fuit, ut adessent viri prudentiores, qui jura darent, præficerent, atque eminere supra ceteros. Et quidem ab isdem temporibus primas Reipublicæ, & Civilitatis figuras Plato delineat; quod sub fabularum involacris alii contexere. Confectis enim ad rem aptissimis personis Orpheum, Amphionem, aliosque nobilitatis politicæ fecere auctores ipsi quidem non tam dulcedine cantus perhibeantur læta, & feras commovisse quàm blandis precibus ad civilitatem

Mars. Fic. in
Plat. dial. 3.
de leg.

31.

Nobilitatis
proordia.

Plato Dial.
3. de leg.

dispersos silvestres hominum greges efformasse. Cui autem antiquior arriserit origo, non à vero longè abjerit, si nobilitatem cum D. Thoma eodem jure asserat, quo servitus naturalis invecta. Etenim cum natura quosdam rudiori, alios acriori effinxerit ingenio, hos tacita quadam voce imperare, parere illos jussit. Iis ergo, quos fecit aptos ad imperandum, nobilitatis aditum aperuit; cujus pars potissima ab imperio est profecta. Quoniam verò in Republica legibus optimè instituta, ac morata, quam plurimi indies simili ingenio enascuntur, & ad nominis gloriam, & honores captandos procliviores fiunt, quanto magis his civibus abundabit Respublica, tanto magis Nobilitate ceteras anteibit. Et quidem ex Coeli temperie, Solique salubritate solent in Urbibus ingentis Spiritus cives procreari, sicut è contrario ex aeris intemperie ingenia crassiora, deteriora rusticana servilia oriri solent. Ita enim Plato scribit in Timæo: *e Coeli regionibus morum temperationem modumque extare.* Idem etiam sensit Aristoteles in problematibus, ubi ait: *Optima locorum temperies non corpori modo, sed hominibus etiam intelligentiæ conducit.* His ita constitutis: cum Mærtina Urbs à Saturno post ducentos circiter à clade universalis annos in tam opportuno situ condita ad Orientem, in tanta Coeli Solique temperie quales Cives omni ævo produxerit & cujus virtutis, in quinto, & sexto libro alterius voluminis satis superque locuti sumus. Et quidem præclarissimi Viri fuerunt tres illi ductores Zanclei, Euolides, Simus, & Sæon; qui ad novam condendam Coloniam ad Himeram Flavium, ut Thucydides refert, missi sunt.

34. Sic Antimnestus alterius Colonie Princeps; & Zanclei, Messaniique illi Reges, Scythes, ejusque Frater Pithagoræ, Cadmus, Anaxilas, Mycithus & Anaxilas Regis Filius. Quorum Regum tempestate Viri Dynastia non pauci metabantur; ut ex Herodoto, manifestè liquet. Nam cum Gelon Scythæ Regis, & Zancleorum fidem corripisset, & per summum scelus anticipatæ speciei decem in viticula conjecisset, trecentis Zancleorum vltis primæ illis per Samios necem moliebatur. Sic enim Auctor loquitur Pseudoque Zancleorum dux captivum in vinculis habebat.

Gelon, quorum summos quosque trecentos Samiis trucidandos ^{35.}
 tradidit etc. Summos. quosque, hoc est Summates Dyna- ^{Gelonis scilicet}
 stas, viros nobilitate præstantes. Et hi quidem bellatores, ^{in Ma-}
 cum cæteris præliatum ex Urbe exierant. Quot autem, & ^{meritino nob-}
 quanti viri nobiles, vel quibus per ætatem minimè licuit,
 vel militiæ parùm idonei in Urbe remansere? Florentissima
 igitur illo ævo ex multitudine summorum virorum, idest
 nobilium, Messana Urbs habebatur. Præterea, Agathocle-
 tyrannidem Syraculis, exercente, & adversus mamertinos
 pro hoste infensissimo se gerente, non exiguo Procerum
 numero Messana minimè caruit. Ille enim per dolos, nul- ^{Diod. l. 16;}
 la sanciti fœderis habita ratione, Messanenrum, & Tauro-
 miniorum prima capita, hoc est Principes, qui sibi antea
 infensi fuerant, vel ejus sævitæ ac Tyrannidi obistere po-
 tuissent, non pauciores sexcentis obtruncavit. Item nobiliu-
 virorum carissima pignora fuere triginta quinque Pueri
 illi Mamertini, qui cum Chori Magistro, & Tibicine,
 ut auctor est Pausanias, Messana ad fastos dies ludorum ce- ^{36.}
 lebrandos, quos solemnī pompa Rægini agitabant, pro- ^{Nobiles, qui}
 secti fuerant; & fracto navigio in medio freto ad unum ^{Mamertini}
 omnes interiere. Quorum Puerorum funestissimum inte- ^{ab Agathocle}
 ritum Genitores, Mamertinique omnes summo cum dolo- ^{trucidati.}
 re luxere, persolvere jussa, & inter alios honores, quos illis
 exhibuere, simulacrum ex Ære suum singulis posuere,
 unaque cum ipsis Chori Magistro, & Tibicini triginta ^{37.}
 hæc & septem signa Gallonīs celebrissimi Artificis opera ^{Pueri nobiles}
 fabrefacta sunt. Deinde Hippias, qui inter Græcos sapientie, ^{in freto fuisse}
 & post eos laude claruit, earum statuarum titulos elogis ^{meriti & corū}
 exornavit. Et hæc apud Pausaniam. Verum quis hic negat,
 hos Pueros fuisse nobilitate conspicuos, quorum parentes
 illis tam magnificè parentarunt, tamque celebres tot famu-
 lacris per totam gratiam offecerunt? Hinc etiam cognos-
 cere liceat, quantum fuerit ea tempestate Mamertina Ur-
 bis divitiæ, & quā Nobilium Virorum Spiritus, cum ænea
 tog signa eodem tempore, tanto fastu, tanta impensa, a tan-
 to Artifice effusa erigere vadere non potuissent. ^{CP}
 Porro hæc nobilium virorum continuatis sæculis nobi-
 litudinē præsumunt. Behim Phidiam memorat, quam

quam Messanenſes à S. P. Q. R. Urbe jam donati fuerant, appellatique omnes Cives Romani, & Romanorum nobilitate, immunitatibusque fruebantur, ut teſtatur Plinius.

Plin. l. 3. c. 8.
Flor. l. 2.

Et Florus, qui Mamertinos appellat ſocios Populi Romani, illis verbis. *Et nunc Mamertinorum ſociorum periculum,*

38. *Et nunc Saguntinorum excidium juſta arma induxerunt* deinde cauſam belli Punici afferens: *nec occaſio,* ait, *deſuit cum*

Messana ſo
cia. & Fœdera
ſa Pop. Rom.
Tull. in Verr.
act. 5. & 6.

de Pœnorum impotentia fœderata Civitas Meſſana querere.

tur. M. Tullius poſt bellum Punicum ait: Fœderate in Sicilia Civitates due ſunt; quarum decumæ venire non

ſoleant Meſſana, & Tauromenium. Et eidem ſepè Reipublicæ Meſſanenſis, & S. P. Q. Meſſanenſis, & Mamertinorum Senatorum meminit. Imò etiam ex occasione nobiliſſimas familias Trimarchiorum, Alarum, Caſcorum, commemorat; quarum hæc poſtrema jam deſſit. Duæ illæ uſque ad noſtram ætatem floruerunt. Et de Cajo Hejo ita locutus eſt. *Hejus eſt Mamertinus omnibus rebus in ea Civitate*

39.
Familie Meſ-
ſanenſis
ſine.

ornatiſſimus &c. Cæſar in ſuis commentariis Meſſanæ Urbis capita Principes, & Senatum appellat his verbis: *Ap- pulſiſque Meſſanam navibus, inde Principum, & Senatus fuga facta.* Sic etiam Juſtinus Meſſanæ viros nobilitate præſtan-

Cæſar. côm.
l. 2. bell. civ.

tes Principes Civitatis dicit. Hinc Macrobius cum de Meſſana loqueretur, non immeritò illi Nobiliſſimæ Siciliae Urbis Epitheton indidit. Sed nec quidem Eutropius, &

Juſt.
Macrobl. l. 1.
c. 5.

Oroſius poſterioris ævi, Scriptores inconfultò eodem titulo uſurparunt. Mamertini, inquit iſte, *quorum nobilis Sicilia Civitas erat.* Habuit igitur Urbs Mamertina vel à ve- tiſſimis temporibus præclariffimum hunc Nobilitatis titulum propter Illuſtriſſimos viros Principes, Dynaſtas, Senatores, eorumque Clariffimas Familias uſque ad præſentem ætatem, & quidem antiquiſſimas, eaſque ornatiffimas. Joſeph Bonſilius alphabetico ordine ad centum reſcenſet. Ego metò hoc loco, ut brevis ac ſtudeam, eaſ attin-

Eutrop. l. 2.
Oroſ. l. 5. c. 7.

gam, quæ primis ſex tantum literis comprehenduntur, ut quoniam eorum ſplendor familiarum obſcuratus eſt, ſcrip-

Bonſil. Meſſ.
l. 7.

tionem ſaltem hac noſtra hæc pauca apud Poſteros reſervare videatur.

40. *ſed quoniam nihil eſt in hac vita firmum ſtabile & dur-*

Familie Meſ-
ſanenſis quæ
extin. ſunt

tur-

periturnum, sed omnia fluxa caduca & fragilia, fieri non potest, ut hoc generis ornamentum in perpetuum permaneat. Est itaque Nobilitas mortalis, ut sunt pleraque bona mortalium. Perinde igitur, ut aliarum rerum, sic etiam Nobilitatis est quidam flos, & juvenia; quam deinde maturior ætas excipit, & Senium deinde consequitur. Mors postremo sic occupat, ut ne vestigium quidem ullum appareat prisce nobilitatis. Alias itaque familias videmus ad laudem excitari, & incendi, quæ prius ignotæ fuerant, alias majorum gloriam vix tueri, alias magis magisque labi, deinde precipites ad ima devolui, & postremo sempiterna oblivione deleri. Quod Glaucus Homericus Diomedis his versibus significat.

Quid genus inquiris Danaum fortissimè nostrum?

Nam genus humanum est foliis par tempore verno:

Hæc nunc fundit humi aura lenis sibilus: Illa

Sylva virens nutrit, renovat dum frondis bonorem.

Sic genus humanum viget hoc, nunc excidit illud.

Et quod modò vestigium intueri possumus antiquarum familiarum? omnes Julii, Fabii, Metelli, Scipiones, una cum fortuna populi Romani ita sepulti sunt, ut si aliquis existat, qui se ab illis ortum asseveret, perinde irrideatur, atque si Pythagoræ somniū defendat. Verum duplici de causa solet accidere, ut quamplurimæ familiæ quæ olim floruerant interierint, & aliæ rursus, quæ extiterant, jam nunc omnino deletæ, & extinctæ jaceant: Prima est naturæ conditio, quæ sic comparatum est ut nihil insit in rebus humanis constans & perpetuum, sed omnia ut paulò superius exposui, infirmitatis, & imbecillitatis plenissima; ita ut vel fortunæ telis in medio cursu obruantur, vel certè senio confecta, tandem interitu consumantur. Deinde vitia sunt in causa perpèpe ut illud gentis gloriosum lumen longè citius, quàm postulet ipsius naturæ cursus, extinguatur; ut illis accidere videmus, qui vino & lascivis obruant corporis valetudinem; & immodica luxuria quasi quodam exitiali veneno, mortem sibi ipsis consciscunt. Quò circa non erit alienum, in casu nostro percurrere, ac memorare nobilissimas Messanensem nonnullas familias, quæ vel his, vel aliis de causis jam desiere.

Et

41. *Abrugnales.* *Familia ex-*
tingit Et primò fuere quidem Abrugnales Messanæ spectatæ
Nobilitatis viri; & circa annum 1300. sub Aragoniæ, &
Siciliæ Regibus floruerunt. Nam Salvittus Abrugnalis Chri-
stophori filius Agrigentini Pontis Baronatum sibi hoc
modo comparavit. Cum enim Dynastarum seditiones ad-
versus Siculos Reges vehementer grassarentur, & Clara-
montani, qui hoc Agrigentino Ponte potiebantur, à Fri-
derico descivissent, Rex Bartholomeo Salinpipi & Odoar-
do filio habendum concessit. Porro hi ob æs alienum, quod
contraxerant, Salvitto Abrugnali, Ipso Rege annuente,
anno 1363. Pontis Baronatū tradidere. In fastis verò Mes-
sanensibus apud Bonfilium inter Senatores Nobiles anni
1452. Christophorum Abrugnalem invenio illius Chri-
stophori pronepotem. Et hæc Abrugnalia Soboles reli-
quorum more mortalium esse desit inter vivos, ut habe-
tur apud Mungos.

Mung. in
Theat. ge-
neolog.

42. *Agrumontii e*
Catalonia Inter Proceres, qui Petrum Aragonium ad possidendum
Siciliæ Regnum secuti sunt anno 1282. Jacobus Agra-
montius Catalanus recensetur. Is verò Messanæ familie sue
prima jecit in Sicilia fundamenta. Matrimonio enim Can-
drettam Aloysii Alphanī viri Nobili Messanensis filiam,
sibi junxit, e qua filios suscepit Alphonsum, Aroaldum, &
Petrum. Hi verò per plurimorum annorum seriem Agra-
montiorum Sobolem amplificaverunt usque ad Alphon-
si Regis tempora, qui inter suos eos habuit Alumnos, ac do-
mesticos alia in posterioribus sæculis de hac familia scitu
digna non invenio.

Mung. ibid.

43. *Alarum fa-*
milia. Si antiquissimam Alarum Sobolem quis altius investi-
gat, ne ille quidem à M. Tullii tempore ad nostram usque
ætatem valebit deducere. Orator enim Romanus, ut pau-
lante memoravimus, in actione illa in Verrem hujus fa-
miliæ Messanæ tunc nobilissimæ meminit. Verum quis in
tot antiquitatis tenebris ejus propagationem, dignitatem,
ac decora perferretur? Ornatisimam posterioribus sæ-
culis honoribus divitiisque fuisse in Sicilia, omnibus ma-
nifestum est. Et quidem Guaruncius Ala, fuit à Secretis
Friderici II. Siciliæ Regis, ut Joannes Sanchez est Auctor.
Porro Guaruncii proles Fridericus, & Petrus Ala, tamquā
Pue-

Jo. Sanc. in
in vita Frid.
29

Pueri honorarii, Petro H. Regi famulati sunt. Ut verò ex
ephebis excellerunt ad Reginae Margaritæ obsequia adhi-
biti fuerunt. Et Petrus Messanæ, unde suam traxerat ori-
ginem, familiam mirum in modum amplificavit: Cujus
Pater Guarnucius Junior Baronatum Canicattini, aliosque
obtinuerat opulentos agros. Dedit præterea hæc Soboles
Sacrae Religionis S. Joannis Baptistæ Hierosolimitani illu-
strissimos juxta ac fortissimos Milites, inter quos anno
1584. Fr. Joseph Ala floruit; & tandem nostro hoc socu-
lo Nobilis Alarum familia extincta est. 44.
Aldegerii, Alphani, Alewandri Messanæ olim Urbi fue-
re ornamento; quos in albo extinctarum familiarum po-
suit Bonfilius, & memorat Mugnos in sua Genealogia. De
Conrado Aldegerio ait, hunc fuisse Civem Messanensem.
Nobilitate præstantem, qui filiam Alvitam Viro Nobilissi-
mo Jacobo Agramontio juniori dedit. Uxorem: Aloysius
Alphanus non obscuro loco natus Jacobo Agramontio Se-
niori Catalano Candiectam suam dedit: Joannes Philippus
Alewandrus Messanæ Patriæ suæ apud Regem Martinum,
& ejus magnam Curiam Insignis Patronus, & non vulga-
ris Sapientiæ, prudentiæque Vir Antoniam filiam Bonfi-
gnoro de Angelica Regio Fisco locavit. Julianus verò Ale-
wandrus, fortasse hujus frater germanus, circa eadem tem-
pora cum Georgio de Armenia Martini Regis familiari
matrimonio junxit Evandram filiam; Et hæc tantum de
his familiis habemus.

Idem Messanensium fastorum Scriptor Bonfilius inter
eas familias, quæ è vivis Messanæ jam abire & Urbi splē-
dori fuerant, Amatos commemorat; quamvis hi alibi in
Sicilia, & honore, & opulentia vigeant. Anno igitur 1282.
Cum Petrus Aragonius Siciliam peteret cum egregiis sui
Comitatus viris, inter quos Bernardus, & Paganus Amati
& Cardona cum eo accessere. Porro hi ob insignem Regi
navatam operam, & ob arctam cum Guilhelmo Peralta ne-
cessitudinem, non exiguam Agrorum, & Castellorum re-
munerationem obtinuerunt. At Thomas postea Amati de
Amato filius secundo genitus Regis Martini addictus ob-
sequiis ab eo Regis Fisci Patronus Curia Messanensis

D

Stra-

Strategialis renunciatus, & Juliam Hieronymi Guercii, præclarissimi Messanensis duxit Uxorem, qua & plures suscepit liberos, qui familiam Regum honoribus muneribusque auctam propagarunt, & Patriam latifundiorum sibi positorum causa deferentes eam colonias suas deduxerunt.

46.

Armenii, Arsinii, Arumberti si familie nobiles.

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

†

Armenii, Arsinii, Arumberti suo olim splendore, atque opibus Messanam Patriam illustrant. Armenii sua accepit initia à Georgio quodam Armeno Viro Nobili atque opulento, unde ex Martini Regis familiaribus, is ad sollevandos egenos, ad Ecclesias reparandas, ad Viduas, & pupillos in rebus difficilibus juvandos, ob egregiam ipsius pietatem certis à Rege collatis proventibus adhibitus est. Evandram Messanæ duxit Uxorem Juliam Alevandri filiam, e qua geniti sunt Julianus, Joannes, & Nicolaus de Armenia, & ex his liberi, & nepotes usque ad Joannem Mattheum de Armenia Virum Nobilitate insignem, qui à Ferdinando Rege anno 1514. agro non contentendo in Melita Insula ob ejus promerita auctus est. Porro Arsiniorum, & Arumbertorum, pauca vestigia invenio apud Mugnos. Joannes enim Arsinius Vir Nobilis, & Senator Messanensis filiam in matrimonium cum Georgio Anicito Viro Nobili Beneventano collocavit. Ejus verò liberi ad honoratiora patriæ suæ munera eveſti fuerunt. Petrus verò Arumbertus, & ipse Natalium splendore clarus filiam Antonio Angelicæ Juris Consultissimo, & Magnæ Regiæ Curia sub Martino Rege Iudici Uxorem dedit.

Magn. in Theat.

47.

Anicitorum familia.

Inter deletas Messanenses familias etiam Anicitorum, quos supra memoravi repono. Hi à Georgio Anicito Beneventano suam originem cognovere, Matre Messanensi Arsinia. Petrus, & Joannes, qui sub Friderico II. Siciliæ Rege florere, honores ab eo plurimos adepti sunt.

48.

Badulati, Ballonii, seu Ballionii vulgari idiomate Baglioni, Barbulii, sive Barbugli patriæ suæ Nobilitate antiquo ævo ornamento fuere. Antonius enim Badolatus ejusque filius Georgius, & ex eadem familia quamplurimi supremos Urbis Magistratus obire; & in primis Georgius, qui sub Friderico III. multos annos patriam moderatus est.

Badulati, Ballonii, seu Ballionii vulgari idiomate Baglioni, Barbulii, sive Barbugli patriæ suæ Nobilitate antiquo ævo ornamento fuere. Antonius enim Badolatus ejusque filius Georgius, & ex eadem familia quamplurimi supremos Urbis Magistratus obire; & in primis Georgius, qui sub Friderico III. multos annos patriam moderatus est.

& Con-

& Conradus Mylas. Porrò hic Nicolosam Joannis Barba-
tii Juris Consultissimi filiam Uxorem duxit; Petrus verò
filius Hippatinam Barbuliam Claudii Nobilis Messanensis
filiam sibi matrimonio junxit: ex quo Hieronymus Philip-
pus, & Polydorus Badolati Cives Messanenses egregii orti
sunt, qui omnes cum Barbuliis annis volventibus interiere.
Ballones sive Balliones aut vulgo Bagliones, alii diversas
ego verò unam eandemque familiā facio; eamque in Ur-
be Messanę Nobilissimam Sobolē propagasse habemus ex
fastis. Deducta primùm hæc familia est Patavio, ab Anto-
nio Ballione sub Jacobo Aragonio Siciliæ Rege, cui à po-
culis Minister fuerat; Et ejus filius Laurentius jam Civis
Messanensis anno 1231. Magistratu Senatorio functus est
cum Collegis Petro Salinpi, Thoma Chrisaphio, Bar-
tholomeo Grapheo, Sebastiano Camulia, & Octavio Spe-
ciali. Sed hic in parachronismum incidit Mugnos, ex quo Mugnos in
Theat.
Bonf. l. 8.
hęc hausimus; nam Joseph Bonfilius in fastis Messanensibus
hos Senatores ad annum 1231. recenset, quo tempore Re-
ges Aragonii nullum Siciliæ Regimen obtinebant, Mu-
gnos verò hoc animadvertens, ne sua narratio corrueret,
ad annum 1322. locavit: ex quo Auctore sive scripto id
acceperit, eo in loco non meminit. At si Bonfilius, utpo-
te in Patriæ rebus magis versatus vera refert, Ballionum
Soboles antiquior ante Aragonios Reges deprehenditur.
De Petro Aloysio Ballone Friderici II. Regis inter supre-
mos Pocillatore mentionē facit Mugnos in familia Ballo-
nia de eodem Rege optimè merito. Nam dum Rex è tem-
plo Sancti Francisci Messanę egrediens à quodam Sicario
Gallo nomine Thoma impetitur. Petrus Aloysius Sicariū
ita constrinxit ut ei nullus fugę locus daretur. Ob quā for-
titudinis, fideique rem gestam non vulgarem apud eundē
Regem gratiam iniit. Porrò Balliones, & Ballones ideo Idē in hist.
Sic. fol. 451.
unam tantum familiam puto, quia duplex //: tum apud Si-
culos, tum apud Hispanos solet liquefcere, & sonare g. & l.
Undē Balliones, & Ballones, Bagliones vulgari idiomate
pronuntiamus.

Præterea prisco ævo Messanę etiam florere Viri Nobi- 49.
les cognomento Beyilacqua, qui è Mediolano in Siciliam Familia Be-
vilacqua

Sanc. in vita
Frid. II.

Mugnos in
Theor.
Bonf. l. 8.

seruntur appulisse, quo tempore Petrus I. Aragonius cum magna Bellatorum manu ad Siciliam obtinendam profectus est. Quoniam verò Duces Mediolanenses cū Aragoniis Regibus amici, ac fœderati erant, florem Mediolanensis Nobilitatis in ea expeditione Aragonii permisit, & in eo Catalogo, in quo Joannes Sancius in vita Friderici II. venisse cum Petro, & Insabria Viros clarissimos memorat, quemdam Anselmum Bevilacqua nominat. Verum hæc familia Messanæ ante Aragonios Reges floruisse certū est; Nam Normannorum Regum ætate invenimus Guilelmū Bevilacqua, qui Civitati Randatiensi præfuerat, Uxorem Messanæ duxisse, ex qua suscepit Martiam, qui à Regis Guilelmi primi cubiculo fuit, è Martia Guilelmus ortus est, quo Guilelmus II. familiariter usus est. Hujus filius Hieronymus Bevilacqua Senatoris munus anno 1230. Cū Collegis Jacobino Ardoino, & Antonio Castagna obivit; ut scribit Mugnos; sed Bonfilius in fastis ad hunc annum, & sequentes hujus Hieronymi non meminit. Ait præterea Mugnos Hieronymum hunc procreasse Guilelmum, & Regiæ Aulæ Constantiæ Reginæ Petri I. Conjugis Magistrum fuisse, Guidum verò hujus filium Friderico II. studuisse; & reliquam illi Sobolem prosequitur, quæ ad nostrum institutum non pertinet. Ex his autem illud colligo, hanc nobilissimam familiam Messanæ olim floruisse, postea defloruisse.

50. Eodem prorsus modo temporum volubilitate se habuit. Stirps Nobilissima Castaneorum, quæ & ipsa aruit. Etenim Ipsa Regum Svevorum ævo Messanæ primū conferta est. Et quidem Berardus Castagna, qui Manfredi Siciliæ Regis studiosissimus fuerat, in cruento illo apud Beneventum cū Carolo Andegavensi certamine, reliquis terga turpiter vertentibus, ipse cum paucis summa cum fide ac fortitudine hostibus undequaque circumvallatus suum Regem nunquam deseruit, eoque occumbente maluit occumbere. Præterea Antonius Castagna anno 1230. inter Nobiles Senatores recensetur à Bonfilio, cujus Collegæ fuere Jacobinus Ardoinus, Franciscus Claramontius, Philippus Palicius, Hieronymus Papaleonus, Nicolaus Abbatius. Verum

Idem Mess.
l. 8.

in-

inter hujus celebris familiæ Illustrissimos Viros Nicolaus Castagna maximè & honoribus, & opulentia emicuit. Is enim gratia apud Martinum Regem, à cujus consiliis erat, plurimùm valuit, & non solum ab eo totius Regni ærarius quæstor renunciatus est, sed anno 1396. Baronatu Biscaris in Nætina Valle posito, Saponaræ oppidulo anno insequenti, & anno 1401. Agris Graniti, Nociforæ, Serravalis, Restini, Podii Rubei, Canis Sallivini, Bausii, Sancti Andreæ, Roccæ, Mauro Joannis, Dominio Montis fortis & Calvarusi, aliisque oppidulis ob plurima ejus in Regem promerita auctus est. Deinde verò anno 1413. & 1414. præfuit Messanæ Patriæ suæ tamquam Strategus, & anno 1421. Totius Siciliæ Regno ut Prorex Vir fuit apprime pius, ac religiosus, qui anno 1424. ex testamento, quod condidit, Xenodochium in ædibus suis instituit, & B. Virgini à Monte serrato sacrari voluit, & pingui admodum dote firmavit: quòd postea magno Xenodochio cum reliquis aggregatum est. Filium habuit Franciscum, qui præmortuus est, & hujus filia nomine Pina tantarum facultatum hæres instituta est, quæ ad familiam Pollicinam, Castagna jam extincta, per matrimonium transiere.

51.

Ant. Amicus
in Chronolog.
Proreg.

Fuit præstantissimorum Virorum à vetustissimis scæculis usque ad parentum nostrorum tempora Soboles Camularum foecundissima; suæque Messanæ iniciamenta habuisse à quodam Critago e Græcia Viro Nobili perhibetur. Hic enim Michael e Curopalata Orientalis Imperii habenas moderante circa annum à partu Virginis 812. dum Exarchi munus in Sicilia administraret & ejusdem Imperatoris jussu ob res maximas traiecere in Cyprum compelleretur, Leopoccium Camuliam filium natum ex pellice Exarchum substituit. Interea Eugenius natione Græcus ab Imperatore descivit, & Sarracenos in Siciliam evocavit: deinde Syracusis fugiens Messanæ usque ad novi Exarchi adventum cum Critago & Leone filiis se communivit; quo tempore Camularum familia Messanæ radices egit. Critago enim Auripion, & à Leone Nicolaus ortum habuere. Porro Nicolaus cum Ansaldo de Pactis, & Jacobo Saccano ad Ro-

52.

Camularum
familia an-
tiquissima.

Mugn. in
Theat.

ge-

Bonf. l. 8. gerium Comitem in Calabria egentem, ut ei Siciliae Regnum à Sarracenis oppressum offerret iter suscepit. E Nicolao Petrus prognatus est, qui sub Rogerio II. Siciliae Rege Syndici munere, quo nomine tunc temporis Senatores utebantur, functus est cum collegis Aloysio Trano, Joanne Columna, & Philippo Bursa Philosopho. Petrus verò Petrum Aloysium genuit, & hic Cephalum Camuliam, qui sub Manfredo Siciliae Rege Syndici munus cum Cataldo Gripho, & Angelo Cajetano collegis administravit, & in Vespere Siculo adversus Gallos potiores ipsae partes egit. Ejus filius Sebastianus Senatoriam dignitatem cum Petro Salinpi, Thoma Chrysaphio, Bartholomeo Grapheo, Laurentio Ballione, & Octavio Speciali adeptus est. Hujus verò posterì amplissima patrie suae munia ad interitum usque obiere.

53. Castiliones, seu vernacula lingua Castiglioni Nobilissimam è Mediolano, ubi adhuc florent, originem traxere. *Castilionum antiqua familia.* Indè enim cum Carolo Andegavensi Bartholomeus Castilionius in Siciliam contendit, à quo totius Regni Magistri Secreti munus consecutus dicitur. Suscepit Bartholomeus Joannem, qui ad Friderici II. Regis obsequia cum ejus filio Bartholomeo adhibitus est. Eadem prorsus fortuna hujus filius Joannes Friderico III. obsecutus est; à quo nonnullas, quae Comitibus Henrici Rubei fuerant, Francavillae facultates obtinuit. Is Uxorem habuit filiam Lucae Castrojoannis Civis amplissimi Messanenensis; ex qua Lucam, & Philippum Castilionios suscepit, qui Alphonso Regi per quam cari fuere.

54. Recenset etiam Bonfilius inter clarissimorum virorum *Familia Caracciolorum.* deletas Messanenſes familias Caracciolam, & si alibi maxime virescat praesertim Neapoli. Undè Messanam venisse existimatur. Igitur Messanā illustrare circa annum 1430. Martiae Baro Grapheus Caracciolas; & circa annum 1500. Regnante Ferdinando Catholico Rege, Scipio Caracciolus; qui alibi etiam ut alii volunt, domicilium suum firmavit. Sed paulatim deinde haec Soboles Messana quasi exulavit: quamquam apud nonnullos plebejos hoc cognomen non exularit.

Præ-

Præterea non obscuri nominis olim Messanæ habitæ
 sunt familiæ Celsæ, & Cerasæ, quæ & ipsæ aruere, vix
 sui relicto vestigio. Joannes Cella fuit à Cubiculo Regis
 Ludovici: postea verò ad Friderici III. obsequia transiit; à
 quo Pardi Baronatum obtinuit. Hujus filius Nicolaus pa-
 ternarum facultatum heres Acis Castello præfuit. At his
 omnibus antiquior Joannes Luca Cella filiam cum Ansal-
 do Crispo Viro Nobili ex Pisis, qui tum primum cum Fri-
 derico II. Imperatore ad Messanam incolendam venerat,
 matrimonio junxit. De clarissimis Viris Cerasæ cogno-
 mento præsignatis non alios invenio, nisi Arnaldum Cera-
 sam, Baronem pheudi Petræ Romanæ, & Floram Cera-
 sam, quæ Baronatum Falconerii possedit, Thomæ Compa-
 gnæ Viri Patritii Messanensis parentem.
 Cæsarii Dynastæ Messanenses in Sicilia olim & opibus
 & potentia plurimum valuerunt; & licet hodie hujus cogno-
 menti familia super esse videatur, incertum tamen mihi
 est, an ex eo stipite germinarit: fortasse, quæ est mortaliū
 conditio secundum varias fortune vices, eadem & pollere
 dignitate, atque opulentia, & è sublimi deturbari gradu
 & in imo sedere subsellio potuit. Alii Cæsareorum hanc
 familiam Verona Italiæ Civitate cum Henrico VI. Impe-
 ratore Svevo venisse in Siciliam Ductore Petro Albiano
 Cæsareo volunt: alii ab Othonis II. Imperatoris ævo ob
 officia erga eum præstita hoc cognomentum sortita esse
 affirmant: alii à Romanis Imperatoribus hoc nomine in-
 signitam autumant. Ut ut res se habeat, floruisse in Sicilia,
 & Messanæ potissimum ex fastis nostris manifestè habemus.
 Porro eam amplificavit Vir celeberrimus Nicolaus Cæsa-
 rius Montis Albani Comes oppidorum Tripoli, & Nasi
 Dominus. Is Friderico III. Siciliæ Regi in bello adversus
 Aloysium Neapolitanorum Regem sæpè auxilio fuit: Stra-
 tegi munus summa cum patientia, atque auctoritate ad-
 ministravit: cum copiis sua impensa collectis contra Gal-
 los pro suo Rege sæpè pugnavit. Deinde, nescio ob quas si-
 multates, ad Aloysium Regem defecit, siculorum quietem
 inturbavit; & tandem cum suo Rege conciliatus à Joā-
 ne Mangiavacca per prodicionem miserè trucidatus est.

Ve-

55. *Familia Celsæ*
se, & Cerasæ

72
anomala
8.1

56.
Cæsareorum
Stirps Nobi-
lissima.

8.1.9. c. 6.

Fazell. Dec.
 2.1.9. c. 6.

Mugnos in
Theatro fol.
270.

Videtur Mugnos in suo Theatro, qui Nicolaum Cæsarium Baronem clarissimum appellat, natione Panormitanum facere, eorum oblitus quæ superius folio 70. scripserat, ubi Patritium Messanensem vocaverat; & de eo nostri Scriptores tamquam de Messanensi loquuntur. Apud eundem lego Fridericum Cæsarium, aliosque ex eadem familia floruisse quamplures, hodieque florere, sed non in ætate superiori.

57. Claramontani Viri præstantissimi ab Regum Sveo-
rum ævo Messanam incolere. Anno 1230. Franciscum
Claramontanum in fastis Messanensibus inter Nobiles Se-

Bonfil. Mess.
l. 8.

natores recensitum legimus apud Bonfilium cum collegis Jacobino Ardoino, Antonio Castanea, Philippo Palicio, Hieronymo Papaleone, & Nicolao Abbatio. Quod si pro certo habemus, ergo hæc familia non tum primum in Siciliam venit cum Constantia Regina Petri I. Aragonis Uxor cum filiis Alphonso, Jacobo, Friderico, & Violanta Messanam contendit, ut nonnulli ex Historicis nostris scriptum reliquere. Id verò accidit post Gallorum expulsionem anno 1282., quo tempore Claramontani suam Messanæ domicilium tamdiu habebant, & hi fortasse ex eodem stipite, atque illi originem traxerant. Itaque Claramontani in Sicilia potetia, atque opibus ita valere, ut suis Regibus contra jus fasque non parum molestie inferre ausi fuerint, ut siculas historias legentibus manifestum est. Per amplas Messanæ ædes habuere sitas & circa planitiem Templi S. Mercurii, & juxta Templum Maximum à latere ædis S. Laurentii, quarum nonnulla hodie conspiciuntur vestigia. Et quidem cum Andreas Claramontanus, tam-

Bonfil. hist.
Sicul. l. 10.
& Mess. l. 3.

quam per duellionis reus Panormi à Martino Rege obrutus est. Ejus Frater Germanus Messanæ ad funesti rumoris auditionem desperatione adactus, equum cataphractus insiliens cursu celerrimo in proximum mare se precipitem dedit, atque obrutus est. Unde ob gestus feralis recordationem apud posteros Urbis porta illa, quæ in exitium egressus est, in angustissimam formam redacta, ita ut ex ea Eques transire minimè potuerit, Porticula usque ad Patrum nostrorum tempora appellata est, hodieque ad Thea-

tri

in maritimis ornamentum amplior facta. Petrus adesse bellum Claramontanorum non longe à Templo D. Mercurii Monialibus Monasterii Veteris S. Barbaræ attributæ in Ecclesiam ejusdem nominis mutatae sunt. Et quidem de his plura Fazellus, Maurolycus, Bonfilii, & alii.

Huc pertinet antiquissima, ac præclarissima olim familia Collura sic dicta à Coluribus, qui duo sunt Circuli in Sphæra sese mutuo ad angulos rectos Sphærae aspicientes circa Polos mundi Zodiacumque ita interfecantes, ut unus eorum per principia Arietis & Libræ feratur, alter per principia Cancri & Capricorni; ut ex hujus insignibus gentilitiis aperte colligitur. Et quidem ex ea Viri Illustrissimi orti sunt. Robertus Collura fuit à Custodia Corporis Friderici II. Imperatoris; at ejus Fratri Manfredo, quia Conradini foverat partes, à Carolo Andegavensi in foro Neapolitano cervices abscisse sunt. Bonafidus verò Collura, Regnante in Sicilia Manfredo, Senatoria dignitate functus est anno 1252. ut in fastis Messanensibus scribit Bonfilii. Fridericus Bonafidi filius numeratur inter Messanenses Strategos à Philadelpho Mugnos circa annum 1295. & hujus Fratres Corradus, & Manfredus inter Senatores. Ex his progeniti Viri clarissimi usque ad Caroli V. Imperatoris ævum, à Siciliae Regibus honoribus, dignitatibusque affecti, patriæ decori nō modico semper fuerunt, hodieque extincti.

Familia Coppula quæ in Neapolitano Regno, à vetustissimis sæculis floruit, & adhuc floret in Siciliae Regnum & ipsa pervasit Messanæque potissimum Sobolem suam propagavit. Hinc in Messanensibus fastis apud Bonfilium lego, dum Manfredus Rex Siciliae habenas moderaretur ad annum 1252. Thaddæum Coppula, cum Collegis Joanne Trano, & Bonafido Collura, quem paulo ante memoraravi Senatoriam dignitatem consecutum esse. Item anno 1294. Inter Senatores, qui prodigio Columbæ è Cælo descendens, & supra verticem montis Caperrinæ Mariæ Deiparæ Templum suo volatu delineantis interfuere Bernardus Coppula primus recensetur ut in Iconologia scriptum est & habetur in Epigraphe vetustæ Tabulæ historicae.

E

il-

58.

Familia Collura unde sit dicta.

Mugnos in Theat. pag. 282.

Bonfil. Mess. l. 8. Mugnibid.

59.

Familia Coppula

Iconol. l. 3. c. 11.

illam describentis apud Monasterium Monialiū Sancte M^{ariae} sic ab Alto appellatū. Reliquos hujus familie Nobilissimos Viros, qui alias Sicilię Urbes incoluerūt, lege apud Mugnos.

60.

Crisporum fa-
milia

Crispi, seu verius Crespi clarissimi generis viri vel à Pisis, vel à Roma ut nonnulli volunt suum habuere initium, & inde Neapolim, & in Siciliam transiere. Horum Caput Anselmus Crespi Pisanus, Imperatoris Friderici II. militia secutus, post obita patrię munera honorificentiora Messana tandem domum suam constituit, duxitque Uxorem Nobilissimam Forminam Joannis Lucae Celsę Messanen- sis filiam, Ex hujus Sobole Antonius Raynaldi filius anno 1353. Supremum Strategı Magistratum in Urbe gessit, ut scribit Mugnos, & E. Philippus Crispus Vir religione, prudentia, ac sapientia præstantissimus Sacrę Theologię, Magister & major Regius Cappellanus ad Episcopalem Squillacensem Sedem euectus est, inde ad Archiepiscopale Messanensem à Bonifacio IX. Summo Pontifice translatus dato Romę diplomate IX. kal. Martii Pontif. anno 3. Is anno 1394. legationem pro Martino Siciliae Rege obivit apud eundem Bonifacium. Plures ex hac familia Religioni Militari S. Joannis Baptiste Hierosolymitani nomen dedere, quos vide apud Mugnos ibidem. Et quidem Crispi & in Messana defiere, alibi tamen in Sicilia adhuc vigent.

Mugnos in
Theor. pag.
335

61.

Faracia fa-
milia

Præclaris etiam enituit Natalibus Familia Faracia una in Sicilia Regno ex familiis Feudatariis. Nicolaus enim Faracius latifundio Sicamino ex dote Smeraldę Uxoris sibi collato potitus est, cui filius Rogerius hæres anno 1453. successit, & Is inter Nobiles Messanensium Senatores cum Collegis Signorino Porto, Matthæo Chrysaphio, Salvo Constantio, Nicolao Bonfilio, & Philippo de Joanne ad annum 1459. in fastis Bonfilii conscriptus est. Porro hujus posteros cum primariis Falconum, Cirinorum, & Portiorum familiis affinitates contraxisse invenio, quos tandē temporis edacitas Messanae absumpsit. Verum habeo apud eundem Bonfilium in albo Judicum Messanensium sub Maria Aragonia Sicilia Regina Nicolaum Faracium Seniore cum Judicibus Collegis Raynerio Palma, & Philippo Ismorto ad annum 1381.

Bonf. Mess. l.
8.

Re-

Recenset idem Auctor inter familias Nobiles quæ interiere Fontanam, & in fastis Messanensibus ad annum 1302. Senatoria dignitate functum scribit, Thomam Fontanam cum Collegis Nobilibus Bonfignoro Ansalonio, Petro Scalisco, Henrico Comito, Pyrrollo Prævitali, & Philippo Mauro. Hujus familiæ primordia Mugnos cuida Petro Fontanæ adscribit, qui sub Friderico II. Imperatore meruit, in Siciliam cum eo contendit, & Messanæ suum statuit domicilium, Hoc ille colligit ex quodam antiquo manuscripto Tabellionis Joannis de Avinella, qui floruit circa annum 1360. In quo ille res Sicilię notatu dignas solebat conscribere, & inter Viros Nobiles, quos cum Imperatore, tum venisse commemorat Petrus Fontana legitur à quo Fontanarum familiam propagatam censet, & ex ea Sobole ortum fuisse Joannem Fontanam unum ex Baronibus in militari Friderici III. servitio numeratum, cujus Posteriores Barones Agri, Saccuolmini appellati extitere. Porro constat hanc familiam Mediolani, & in nonnullis Insubriæ Urbibus præclaram haberi.

Formicarum progeniem æquè Nobilissimam, ac vetustissimam in hoc Mamertino solo habitam fuisse Idem Auctor in Catalogo de mortuarum familiarum testatur. Ego verò in libro 6. primi Tomi Messanæ Illustratæ num. 170. ad avum refero Illustrissimi Mathematici Julii Firmici Siculi, quem ex adductis eo loco argumentis Mamertinum censeo, floruitque Constantini Magni Imperatoris ævo. à Firmici cognomento, ut Siculorum mos semper invaluit, permutatis literis Formica familia dicta est. De hujus familię claris hominibus testantur aliquid antique Tabule, quas Mugnos profert, dum de ea loquitur.

Grapheorum familia, quæ Messanę dum Normanni in Sicilia rerum potiebantur, honoribus, ac divitiis enituit, alibi floret, hic elanguit, sed tamen eorum memoria immortalitate sanè digna è Messanensium popularium suorum animis ob eorum pietatem, ac religionem nunquam deletur, anno enim salutis 1176. Guilelmo II. Regnante Hula Graphea filia Joannis Graphei, qui supremum Messanę Strategum obiverat ducta à præstantissimo Viro Roge-

rio de Secretis, Joannis de Secretis filio in matrimonium, cū liberos nō suscepisset, pari Viri sui consensu heredē omnium Fortunarum suarum Virginem Deiparam instituit, in cuius honorē duo erexit Monasteria Virorum unum, alterū Monialium sub regula utrumque D. Basilii, quę tum temporis summa in veneratione habebantur. Illud D. Maria à Bordonaro dictæ ad tertium ab Urbe in parte meridionali lapidem in pago S. Philippi Argyrionis, illud Messana in propriis ædibus juxta vetustissimum Templum SS. Theodori, & Theodoriani dicavit, quę Monasteria ad nostram usque ætatem perstant. Sergius verò Grapheus Hule frater summa cum dignitate à Secretis Regni Sicilię fuit, cuius filia Agnes Hule Neptis illud Virginum Conobium tamquam prima Antistita inauguravit. Et hæc ex antiquis Monasterii Tabulis desumpta; Bonfilius verò in fastis ad annum 1231. meminit Bartholomæi Graphei Senatoris cum Collegis Petro Salinpio, Thoma Christophio, Sebastiano Camulia, Laurentio Ballione, & Octavio Speciali.

Bonf. Mess. l. 8.

65.

Familię Gangiorum, Gentilium, Grandium, & Gryphorum.

Familię Gangiorum, Gentilium, Grandium, & Gryphorum olim Messanam Patriam Nobilitate, atque opibus illustrarunt eorum nunc cinerum vestigia ægrè invenies. Equidem Gangiorum in Tabulis, duos tantum lego Guilelmum Gangium Baronem olim Agri Imbaccarorum, & Antoninum Vincentium Gangium Virum strenuum. Gentilium verò Pergenitium Gentilem, qui Petri I. Aragonii anno 1282. ab Insubria militiam secutus Messana familiam provexit suam. Porro qua tempestate Guelphorum ac Gibellinorum arma in Italia sequebant inter familias, quas Roma in Siciliam migrasse ex Nobilioribus scripsit Stephanus Anchoranus Gentilium meminit, qui Messanā cum aliis incolere. Sed his antiquiorem Gryphorum familiam floruisse, habeo ex fastis Messanensibus regnantis Manfredi Rege, nam Cataldus Gryphus Syndici Magistratu, hoc est Senatorio, cum Gifaldo Camulia Equite, & Angelo Caetano Collegis functus esse narratur. Et è Pisis originem duxisse colligo ex Laurentio Trioli in Pisarum Chronico, qui in numerandis Viris Nobilitate, ac virtutibus præ-

Joan. Sanc. in vit. Frid. H. Reg.

Steph. Anchor.

Laur. Triol. in Pis. Chrō.

præstantibus, qui ex Pisanis adversus Genuenses arma suscepunt anno 1280. Petrum, & Gorgonem Gryphos recenset. Et quia olim dum Pisanorum Respublica staret ob frequentissima commercia, & bellorum apparatus, Messaniam Pisani commebant, multæ illorum familiæ Nobiles hic constituerunt, uti de Gryphiis opinor.

Item Grassi, & Guercii, qui non vulgare olim Patriæ deus attulerunt in oblivionis tenebris apud Messanenses penè sepulti jacent, quos in lucem revocare, & si perdifficile est, nonnulla tamen ex iis, quæ sparsim legimus, hic congeremus. Et Grassos quidem in eadem sententia è Pisanorum Urbe Messanam advenisse, cum legam apud Laurentium Tajolum in civili quadam Virorum Nobilium orta dissensione, ad eam dirimendam delectos à Republica è primoribus viros insignes, duodecim Consules, inter quos Ubaldus Grassus numeratur, idque contigit anno 1300. Præterea Henricum Grassum invenio Baronem Agri Cipullæ in Sicilia appellati, & Oribertum Grassum, qui Violantæ Aragoniæ Roberti Ducis Calabriae Uxori obsequiis addictus fuerat; Quibus autem honorum gradibus Messanæ ad gloriam Grassi processerint mihi non est exploratum. Veluti de Guerciis, quos à Regum Svevorum ævo hic inter Dynastas enituisse constat. In quodam enim Privilegio Henrici VI. Imperatoris Messanensibus dato in quo Viros Nobilissimos perpetuo mulctatos exilio declarat, inter primos Raymundum Guercium Ansaldi filium nominat, ut testatur Bonfilius ex ipsis Privilegii verbis. Porro anno 1341. Joannes Guercius Miles à S. P. Q. Messanensi ob res maximas ad Petrum II. Siciliæ Regem Orator Panormum missus est. Eodem anno hujus filius Fridericus Guercius Canonicus Messanensis fuit à Capitulo in Archiepiscopatum electus, & statim bona quæ Ecclesiæ Messanensi exciderant repetiit. Ex hac etiam familia ortus est Fr. Marinus Guercius secundus Abbas à Monachorum Capitulo electus novi Cœnobii S. Placidi Messanensis, & ab Urbano VI. Summo Pontifice approbatus per diploma sibi datum anno 1382. Is à Comite Andrea Vinciguerra Aragonio amplum Agrum obtinuit, Calonerò appellatum

66.

Grassi, & Guercii fami-
liæ nobiles.

Laur. Tajol.
in Pis. fam.

Joan. Sanc.
in Pet. Arag.

Bonfil. Mess.
l. 7. pag. 57.

In Icon. B.
V. l. 2. c. 23.

ubi structuram Cœnobii commodioris aggressus est. Fuit Bonifacio IX. & Martino Siciliae Regi apprime gratus, & quibus multa impetravit ob vitæ suæ innocentiam, ac religionem. Præterea circa annum 1360. lego Gentilem Guercium hujus Ecclesiæ Cathedralis Canonicum sua munificentia nascentem Messanæ Benedictinorum ordinem non mediocriter juvisse, & hæc de Guerciis, quos hodie Ismortos nescio qua de causa Bonfilius vocari ait. Et si etiam hæc Nobilissima familia Ismortorum, hac mea tempestate penè sit mortua.

Haftenus Viros nobilitatis laude præclaros ex his ornatis-
tissimis familiis Messanensibus ortos quæ sive ex liberorū infœcunditate, sive quia alio abductæ sunt. interiere, commemoravi, & illas quidem admodum paucas & quas dumtaxat literæ primæ sex Alphabeticæ complectuntur. Nam si de omnibus loqui voluissem, ab instituti mei ratione fortè aberrassem, cum hoc de deletis Mamertinorum familiis argumentū justum volumen requirat, quem laborem Viris eruditioribus, ac studiosioribus volens, libensque relinquo. Porro, Lector reliquas familias extinctas si velit agnoscere, legat apud Bonfiliū suæ Messanæ lib. 7. pag. 52. Præterea longum atque operosum esset, de vetustissimis his familiis sermonem habere, quæ ad nostra usque hæc tempora perseverant, quibus titulis, privilegiis, prerogativis, à Siciliae Regibus fuerint decoratæ quibus dignitatibus honoribus, quæ splenduerint, ac splendeant in hoc Regno. Illud tantummodo adjungam Siculam Nobilitatem ferè omnem à

67.

*Nobilitatem
Siculā nō me-
dioreser Mes-
sanenses adau-
gent & quare.*

Mamertina Sobole generis sui primordia sumpsisse, quod non uno argumento evincam. Etenim sicut Mamertina Urbs ob loci naturam, seu negotiationis, seu bellicarum expeditionum causa semper extitit, toto Terrarum orbe celeberrima, ita etiam exterarum nationum summa capita, suo sinu excepit. In Sicilia omnium prima, ibique & aeris salubritate, & questuosissima mercatura, & Principum præsentia, & incolarum consuetudine illecti, advenæ, patriæque obliti sua domicilia stabiliverunt, ac matrimonia iecerunt, ex quibus postea annis volventibus suscepti liberi, alias, atque alias Siciliae oras vel maritimas, vel mediterraneas

omnes incoluerunt, ibidemque familias suas propagarunt. Et ut omittam antiquissimas Zancleorum Colonias, quæ Siciliæ Civitates Mylas, Hymeram, Hyblam, Tauromenium condidere, earumque Soboles in reliquas Urbes pervasis, at libro 3. Tomi superioris memoratum est. Nonnullarum posteriorum temporum familias hic recensebo, quæ multis de causis, Messana decedentes varia Insulæ loca fecunda prole nobilitarunt. Cum enim Viri Mamertini quamplurimi vel Regum munificentia, ob res belli, domique præclare gestas, agros, prædia, latifundia, vicos, oppida obtinuerint, vel suis coempta sibi comparaverint divitiis, vel jure hereditatis aut uxorio acquisierint ad ea excolenda, fructusque ex iis percipiendos eo cum familia immigrare operæ pretium fuit. Deinde Urbes propinquiores adire frequentare soliti, suas ibidem familias amplificaverunt, sic Drepani, Abbatii, Staitii, Crispi, Panormi, Agramontii, Ballonii, Graphei, Spathaforii, Marulli, Balsami, Chrysaphii, Marchisii, Judices, Epizinghi, alique permulti ob inita conjungia, & ob perpetuos apud Magnam Curiam à Rege sibi collatos Magistratus; Catanæ Ansalonii, Gregorii, Joenii, Formicæ, Rubei, & plerique alii. Præterea Syracusis, Neti, Leontini, Tauromenii, Calarajerone Lilybæi, aliisque Siciliæ, & Calabriæ Civitatibus Nobiles Mamertinos suam Sobolem propagasse Siculam Historiam volventibus manifestum erit, eosque nominatim omnes commemorare, hoc loco supervacaneum planè existima & solum indicasse proposito nostro factum satis videtur.

68.

*Familie alie
quos Nobiles
in Urbes ali-
quos traxerunt*

Igitur ex Principum Dynastarum, ac præclarissimarum familiarum multitudine, sive vetustarum sive recentium, meritò Urbs Mamertina Nobilitatis titulo ab antiquissimis sæculis insignitur. Et cum Nobilitas hunc in modum à nonnullis distinguatur, ut alia sit omni ex parte absoluta, alia verò tantum Domi locum habeat, hæc in solo tantum patrio eminebit, & inter suos magis opinione vulgi, quam veris dignitatis luminibus illustrata, illa verò quæ & patriæ claritate, & virtute gentis excolta est, apud omnes homines splendorem retinebit.

69.

Nobilitas Absoluta, & Imperfecta quæ sit.

Hinc

70.
Nobilitas
Messanenſis
absoluta.

Theod. in
Trag.

Hinc Nobiles Mamertini, qui in Sicilia Civitates infuſus Celebriores ob memoratas cauſas tranſſulere familias ſuas, ex majori Patriæ ſplendore, ac dignitate gloriari de ſua Nobilitate ſupra reliquos, qui in eo ſolo Nobiles habentur, jure poterunt. Quemadmodum illa Theodeſta Helena cum inter alieniſſimos verſaretur, loqui tamen magnificè ſibi conſeſſum arbitrabatur, ſic enim inquit.

Utraque Stirpe maximis ortam Deis

Quisquam putet vilem, atque ſervam nuncupet.

71.
Nobilitas per
fecta in diffi
cillimis rebus
agnoscitur.

Et quidem perfecta illa, atque absoluta Nobilitas, quæ tum Patriæ, tum generis claritate commendatur, ubique retinet eandem dignitatem, nec in difficillimis rebus ab animi magnitudine unquam deſeritur. Quod ſapienter à Virgilio eſtimatum eſt. Apud quem Dido ſic Æneam ſingulari laude celebrat.

Virg. Æneid
l. 4.

Credo equidem, nec vana fides genus eſſe Deorum.

Operæ pretium eſt videre quid illi venit in mentem Æneam ſanguine, & affinitate Diis conjunctum æſtimare. Vide quam rationem aſſignet.

Degeneres inquit animos timor arguit.

Nihil potuit verius ab illa confirmari, ut enim generis celebritas in adverſis rebus conſtantia, atque virtutis laude perſpicitur. Sic gentis humilitas, timiditate, & turpitudine ſe ipſam prodit. Tum demum hac oratione laudes Æneæ concludit.

Heu quibus ille

ſactatus ſatis quæ bella exauſta canebat

72.
Nobilitas per
fecta ubique,
& ſemper ſibi
ſimilis.

Incredibile videbatur, ut qui tantas bellorum tempeſtares, invicto animo pertuliſſet, humili generi affinis eſſet, quod quidem antea oſtenderat formidine, & animi imbecillitate demonſtrari. Igitur absoluta, perfectaſque Nobilitas eam Sobolem creare aſſolet, quæ ubique ſibi ſimilis, ſive in proſpera, ſive in adverſa fortuna eandem animi majeſtatem præſeferat. Et quidem ex Mamertino genere Viros hujusmodi bene multos poſſem hic in medium afferre, niſi in 4. & 5. libro primi Tomi, dum de Meſſana Bellatrice, Heroumque Altrice verba facerem, illos aſſatim reſenſuiſſem, tanti enim intereſt, tantumque naturæ beneficium eſt,

est, ut claris parentibus ortus, in clara itidem patria natus, & educatus sis. Porro nostro proposito scitū illud Themistoclis dictum, non parum videtur accommodum, nam Timodemo Aphidnæo, in iurgio obliuienti, quod non propria virtute, sed propter splendorem Patriæ fuisset à Lacedæmoniis singularibus ornatus honoribus: rectè sanè inquit Themistocles nec enim ego si Aphidnæus essem tanta virtutis insignia fuisset consecutus, neque tu si eses Atheniensis clarus esse unquam potuisses.

Diog. laert.

Quod etiā ad hanc rationem transferri potest; nec enim Nobilis esse quisquā potest in Civitate clara ignotis parentibus ortus, nec in ignota clarus, quamvis genere sit, & in illa Civitate præstantissimus. Id circo ij Nobiles in suis tantum sedibus, & à suis nuncupantur. Absoluta autem Nobilitas, nunquam loco dimovetur. Et ubivis gentium fuerit semper altis defixa radicibus animis heret. Et eandē apud omnes nationes dignitatem habet. Ita in Civili de nobilitate dissertatione loquitur Hieronymus Osorius vir eruditione præstantissimus.

73.

Nobilis in patria Nobilitate laudabilior

Osor. de Nobilitate Civ. l. 1.

Jam verò cum Virorum clarissimorum multitudo Urbes nobiliter, honoribusque augeat, ita vicissim Urbium claritudo, & splendor Nobiles Cives suos gloriosiores, ac celebriores uti visum est efficit, nam quemadmodum agro feracissimo bonæ fruges dicuntur debere, ita frugibus ager ob feracitatis nomen, atque honorem ab his comparatum. At nunc eadem argumentatione à Nobilium frequentia, ac celebritate, de qua hætenus sermonem habuimus ad militarem artem, & armorum tractationem quæ Mamertinæ Urbi tot, tantisque præliis insigni Nobilitatem egregiam peperit, accedamus. Et quidem omnes, qui de Nobilitatis origine conscribere, rerum bellicarum fortitudi- ni, quæ ad communem utilitatem refertur, quæ desidia inimica, totam se tradit ad hominum cœtus colendos, & conservandos potiores partes dedere. Hæc autem ea virtus est, quæ gentem claram reddit, & splendidis titulis insignem. Sic Nobiles Athenas dicimus, propterea quod Viros permultos aluerit, qui Rempublicam tueri, & conservare possint, qui singulari virtute animi hostes arcerent,

74.

Nobilitas Urbium à Civibus, & viceversa

75.

Nobilitas potissimum à nobilitate in

imperiique fines propagarent, & innumeris sua fortitudi-
 ne beneficiis, patriam obstringerent. Hoc modo Spartam
 Nobilem dicimus, hoc etiam Carthaginem. Hoc postre-
 mò Romam, omnium Civitatum, quæ unquam fuerunt,
 Nobilissimam. Hinc de Romanis Civibus Sallustius ait:
 Sall.in Catil. *Sic se quisque hostem ferire, murum ascendere, conspici, dum tu-
 le facinus faceret proponebat eas divitias, eam bonam famam,
 magnam nobilitatem putabant.* Ita Tacitus de Sulpitio, Qui-
 rino, Lanuccio inquit. *Natus, ortus modicis parentibus ex-
 quibus militia clarus Consulatum sub Augusto meruerat: Mili-
 tia clarus, hoc est Nobilis propter Militiam.* Et Probus
 Prob. Æmil. *Æmilius, Iphicrates, ait, Atheniensis non tam magnitudine
 rerum gestarum, quam disciplina militiæ nobilitatus.* Livius
 Liv. 1. Dec. 1. 6. *vērò appellat Centurionem Nobilem militaribus factis:
 Apud Turcas autem usque ad hodiernum diem, ij maxi-
 mē Nobiles existimantur, qui stipendia ex militia à Prin-
 cipe accipiunt, ut scribit Petrus Bellonus, & jure quidem
 apud omnes mundi nationes ea animi magnitudo, quæ
 cernitur in periculis, ad summum laudis, gloriæque fasti-
 gium evecta est. Magnum est enim mortem contemnere,
 & pro dignitate, atque salute omnium vitam libenti ani-
 mo profundere, nec patriæ ullum vitæ periculum denega-
 re. Id circo omnes fermè, qui ad gloriam incensi sunt, in
 rei bellicæ studium præcipuè incumbunt. Priscis etiam le-
 gibus apud omnes bene constitutas nationes plurimum
 honoris huic virtuti semper attributum fuit, ut scilicet ea
 gloriæ cupiditate, omnes acrius ad tuendam Rempubli-
 cam arma caperent. Contra verò ignaviæ, atque formidi-
 nis per multa probra fuerunt legibus prudentissimè consti-
 tuta. Apud Maedones erat olim lege sancitam, ut qui
 nullum hostem in acie cecidisset, capistro publicè cinge-
 retur. Apud Scythas nemini licebat in sacris epulis circū-
 latum poculum accipere, qui nullum in re militari virtu-
 tis signum dedisset. Amazonibus nec erat concessum ulla
 conditione nubere, nisi prius hostem pugnando interemis-
 sent. Solon autem statuit ut eorum liberi, qui pro Patria
 dimicando mortem obivissent de publico alerentur. Quod
 etiam fuit in multis aliis Civitatibus valde prudenter usur-
 pa-*

76.
 Nobilitas ar-
 mis merito co-
 paratur.

77.
 Legislatores
 quæ pro mili-
 tia statuerunt

patum: Divinitus igitur à Præcis Legislatonibus institutum est, ut in quocumque hominum genere bellica hæc virtus eluxisset, multis insignibus, atque titulis ornaretur. Contra vero turpido, & ignavia omni dedecore, & publica contumelia afficeretur. Hoc autem cum legibus instituebant, nihil aliud efficere videbantur, quam ad Nobilitatis splendorem viam omnibus aperire, qui essent egregiis virtutibus exculi. Turpes autem, & nimium formidolosos homines, etiam si in amplissima familia nati essent, Nobilitatis ordine movere. Hinc apud Romanos tot equestres imagines, tot coronæ, murales, castrenses, civices, triumphales, tot insignia, ac laudis ornamenta virtuti militari proposita, quibus honorum, ac præmiorum prædiis Civitas illa ad tantam imperii magnitudinem pervenit, & ad eam gloriæ cupiditatem, non modo viri Nobiles, verum etiam multi è plebe, ita vehementer exarserunt, ut nullum pro Republica vitæ periculum recusarent. Quod autem propter assidua bella ad patriam tuendam à reliquis nationibus observatum est; hoc ipso Mamertini nihil antiquius habuere. Messana enim ob loci naturam ab initio piratarum injuriis, atque hostium invasionibus opportuna, continua tractare arma consuevit. Ita Falcandus in apostrophe ad Urbem Messanam inquit. *Nam quia transsantibus prima post Trajectum ratibus Pharus occurris, primos etiam præquantium impetus sustinere, primaque bellorum auspicia cogeris experiri ecce loci naturam hostibus frequenter expositam certè si Civium tuorum virtutem, & audaciam, si Senes tuos maturandis consiliis, Juvenes bellicis rebus assuetos inspicias, si vires tuas, quibus sæpe Græcorum superbiam contrivisti, quibus Africam, Hispaniamque depopulans, ingentem inde prædam, & opima sæpe spolia revexisti diligenter attendis, multum hinc tibi roboris, ac fiduciæ, multum spei, ac securitatis accrescit.* Hæc ille, porro Mamertini à Mavorte Osca lingua idest Marte, ut alibi dictum est, Martii, seu bellatores nuncupati plerumque sunt. De quibus Plutarchus in Pyrrho. *Eo tempore Mamertini Messanam tenentes Græcis multum molestiæ inferebant, stipendiarios etiam eorum quosdam habebant, erantque, & multi, numero & bellicosi.* Hinc ob assidua Mamertinorū præ-

78.

Messanensem
Bellicos.

Falcad. in
Sicul. hist.

Plutarch. in
Pyrrho

Ovid. in fast. Ita ab Ovidio Messana ferox appellatur. Verum in hac veritate ostendenda non multum operis impendam cum de hoc argumento libro 4. & 5. Tomi primi Messanae illustrata fusius, & explicatius egerim, ubi quamplurima Messanensium praelia, eorumque preclara facinora significantur. Quam ob causam Messana à Senatu Populoque Romano Nobilitatis titulo insignita est, ut ex decreto alibi memorato docuimus.

79.

Plebei Nobilitate ob virtutem donati.

Ea que semper eluxit in his certaminibus Mamertinorum Virtus, ut etiam Plebei, & Infimæ sortis homines magnis præmiis, Nobilitatisque prerogativa sepe sint affecti, ut apud alias nationes, & præcipue apud Romanos id sollemnè habitum est; Duo enim Decii [ut ex innumeris paucos admodum recenscam] plebei quidem fuerunt, tamen propter singularem animi virtutem, amplissimum honoris gradum in Republica consecuti sunt, qui tandem pro salute Patriæ Victoriæ sese libentissimè devoverunt. L. Martius ille qui Rempublicam Romanam in Hispania collapsam restituit, humili genere susceptus erat, virtute tamen est affectus, ut ad summos honores, atque gloriam perveniret. M. Portius Caro Vir insigni virtute, atque singulari sapientia clarus, M. Marcellus, qui primus Annibalis impetum repressit, omniaque virtute dumtaxat vinci docuit. Fortissimus ille Marius sexcentique alii humili loco nati propter virtutem militarem ad amplissimos honores, atque adeo ad Imperatoriam dignitatem evecti sunt, posterisque suis Nobilitatis gloriam pepererunt. Porro Mamertinorum hæc in bellis innumeris egregia facinora, adeo universaliter tam summorum, quam infimorum Civium existeret, ut ipsa Messana Civitas omnium nomine Nobilitatis titulo insigniri mereretur. & à S. P. Q. R., atque à suis Regibus tot, tantisque immunitatum præmiis, ac dignitatibus afficeretur. Quin Cives ipsi pro sua quisque militari virtute, vel etiam Plebei prædia, facultates, castella, oppida in Sicilia Regum munificentia obtinere sicuti alio in loco copiosè pertractavimus. Et hinc illa Nobilitatis insignia, quæ eo modo, quo apud reliquas nationes nostris etiã temporibus circumferri videmus ortum habuere.

Nam

*lib. 4. & 5.
tom. 1. Mess.
Illustr.*

Nam cum aliquis operam egregiam in bello præstitisset, 80.
 erat illi ab Imperatore concessum, ut Nobilis haberetur, *Nobilitatis insignia arma pepererunt,*
 & insigne virtutis gestaret aliquod, per quod nobilitaret
 genus, & posteritatem ad similis facti memoriam excita-
 ret. Et præter Viros Militari arte præstantissimos Urbes
 etiam ipsas titulis stemmatibusque splendere ornatissimis
 conspiciamus, vel ob triumphatos hostes, vel ob Civium
 suorum virtutem, servatam Rempublicam. Sic vetustissi-
 mum illud Messanæ Urbis insigne Castellum tribus mu-
 nitum propugnaculis posuere Mamertini in viridi campo,
 ut Colonias quas deduxerant, & Civitates quamplurimas,
 quas suis armis ceperant, & sua sub ditione habebant in-
 dicarent, dein Castello omisso, Cruce Christianorum Im-
 peratorum, insigni usi sunt ob memorabilem illam Victo-
 riam, qua Arcadium in libertatem assenuere, & ex ejus
 Crucis dono Imperatoris Nobilitatis participes sunt ef-
 facti.

Itaque Mamertini, hac animi magnitudine, ac virtute 81.
 bellica non mediocriter à Superioribus usque sæculis ex-
 celluere fortitudo enim cum in rebus formidolosis cerna-
 tur. [Unde Platoni, & Ciceroni dicta est scientia rerum for-
 midolosarum] & maximè res una formidolosa, mors ipsa
 censeatur, nam extrema est, ultimaque rerum linea hanc
 illi non semel fortissimè oppetivere. Et ex omni quidem
 mortis genere in libris Ethicorum concludit Aristoteles,
 veram fortitudinem in morte bellica esse positam. quod
 ea mors pulcherrima sit omnium, id circo Poeta.

Pulchramque petunt per vulnera mortem.

Virg. Æneid
2.

Solet quippe pro rebus pulcherrimis fere semper in bel-
 lis mors obiri, quando Patria, liberi, leges, amici, liber-
 tas, Religio defenditur. Eleganter Virgilius Æneam facit
 conquerentem, quod non sub Patriæ oculis occubuerit, sed
 in mari patiaturs Naufragium, felicesque vocat quos.

82.

Troja sub mœnibus altis

Contigit oppetere

Mors in bello omnium pulcherrima.

Apud Senecam Tragicum hoc etiã est qui lamentetur.

Sen. in Troad

Quisquis ad Trojam jacet

Felix vocatur, cadere qui meruit manu

Quem

Quem fama servat, victa quem tellus legit
Nil Nobile ausos pontus, atque unda ferent
Ignava fortes facta consument Viro
Pudenda mors est.

Diod. l. 4. Hinc Diodorus Messanam ob Civium suorum in re-
 Idem. l. 14. bus formidolosis fortitudinem, hoc est ob periculorum in-

83.

*Messana No-
 bilis ob virtu-
 tem bellicam.*

bellis, & mortis contemptum Urbem præclaram appet-
 lat. Et Idem alibi Nobilem, insignem, excelsam, ut verbum
 græcum varii Auctores interpretantur. Hinc Romanus
 Consul Appius Claudius ubi cominus fortissimos Messa-
 nensium adversus Hieronem, & Carthagenenses bellan-
 tinim animos admiratus est, splendidum Nobilitatis Titu-
 lum, quem multa ante tempora ob similia in bellis facinor-
 ra sibi Messana comparaverat sollemni scripto, ac plebi-
 scito à Senatu ad rei bene gestæ immortalitatem declara-
 tum, obsignatumque voluit. Unde postea sæpe Tullius
 Nobilissimam, & Macrobius, Eutropius, Orosius, aliqui
 Scriptores Urbem Nobilem proprio Titulo appellarunt.

84.

*Nationes Bel-
 licoſæ Meſſa-
 nenſem augēt
 Nobilitatem.*

Præterea Bellicosæ Nationes, quæ succedantibus tempo-
 ribus Messanam incolere. Zanclei Messenii, Mamertini,
 & multò ante Cyclopes, Læstrigones, Sicani, Siculi, Æboli,
 Chalcidenses, suo quæque veluti calculo hujus Urbis No-
 bilitatem magis, ac magis adauxere, ut ex earum præliis
 in 3. & 4. libro primi Tomi Messanæ Illustratæ à nobis
 commemoratis manifestum est. At Messenii, qui de suo
 nomine Messanam, Zanciam Urbem appellarunt, Nobili-
 tatem vetustissimam professi sunt, ut apud Pausaniam in
 Messeniis videre est, tot bellis, quæ cum Lacedæmoniis
 suscipere, & tot strenuis Ducibus, quibus olim claruere,
 & in Nobilitatis signum ut notant Cælius Rhodiginus, &
 Alexander ab Alexandro in suis clypeis literam M. ap-
 pingere consueverunt, hoc est *Messeniorum*, ut à reliquis
 discernerentur, ac dignoscerentur, ut Nobiles. Et hinc

85.

*Messenii lite-
 ra M in signū
 Nobilitatis
 utebantur.*

antiquissimos illos Messanensium nummos ortum ha-
 buere reor signatos litera M ad eorum Nobilitatem
 ostendendam, non sine Clypeorum illorum allusione.
 Hos verò æreos nummos, & vidi toties, & aliquot sunt
 apud me è Pelorico solo eruti, & ad me allati, habent

ex

ex altera parte literam M, ad cuius latera duæ cornu-
tur stellulae, & litera, in apice Cruce signata hoc modo

con

ex parte autem adversa vultum videas venerabilem nem-
pe Constantini Imperatoris, ut colligo ex characteribus
con. cum ex eis ob vetustatem aliis characteribus, qui cot-
gnosci nullo modo queunt. Equidem Ego huiusmodi num-
mum ad Messanæ Nobilitatem, non ex leviori conjecta-
tione refero, habeo enim in primis Messeniorum insigne
antiquissimum M, eorum notam Nobilitatis. Habeo stel-
las, quæ ob claritudinis splendorem, tamquam Nobilita- 86.
tis Hieroglyphicum communiter usurpantur, Unde de *Stella signum*
Cæsaris Nobilitate Horatius ait. *Micat inter omnes Julium* *Nobilitatis*
sydus, & eodem prorsus modo laudat Maximum Ovidius. *Horat,*
Ovid,
Et quæ Progenies Abrahamæ promissa divinitus est, tamquã
stellæ, & jam ad rerum præclarè gestarum, quibus posteri
ejus illustrandi essent, claritatem refertur, ut in eo loco
docent Interpretes. Itaque Stellæ hinc, atque hinc ad M,
appositæ Messanæ Urbis indicant Nobilitatem, & antiqui
generis splendorem, quid autem Crux illa supra M. ex
hoc quidem signo in eam opinionem venio nummum à
Messanensibus Constantini ævo in memoriam ab eo visæ
in aere Crucis, & Imperatoris pietatis percussam fuisse, cū
illius effigie. Sed enim clarius hoc ipsum nummi recen-
siores sub Regum Aragoniorum dominatu excusi signifi- 87.
cant. In quibus ex altera parte Aragonum Regū insignia, ex *Nobilissimi Mes-*
altera verò geminata litera M cū duplici Cruce hoc modo *sancti in num-*
mis expressa

impressa sunt, & in ejus gyro Arcadii dictū legitur verna-
cula lingua, *Gran merci a Messina*, quod ipse græcè à Messa-
nensibus in libertatem vindicatus dixerat suis ΠΟΛΛΗ
ΧΑΡΙΣ ΤΗ ΜΕΣΣΗΝΗ verum in alio nummo
Cruz expressa est cum duplici è lateribus caractere M. C.
idest Messana Civitas, & circa Crucem, Idem Imperatoris
effa-

93. *Nobilitatem Mamerthinā plures Viri sapientes augēt* **taria quoque laudem sibi comparasse? Quid hic ex vetustissimis celeberrimos viros recenseam, qui Theologia, Philosophia, Mathematica, Poesi, Musica, Geometria ita Messanae florere, ut Graecis, Latinisque sapientibus admirationi fuerint, & doctrinae? Eohemerum Messanensem Theologum, Poetam, Historicum, Diodorus, Plutarchus, Tullius, Josephus Judaeus, D. Augustinus, Lactantius, plerique alii tamquam sapientissimum sua aetate virum plenis buccis celebrant. Ita Aristotilem Philosophum Peripateticum, qui de naturali Philosophia libros decem de morali novem conscripsit. Item plures alios, ut alibi docuimus, Svida, & Athenæo testibus, Dicæarchum Philosophum, Item Peripateticum, Mathematicum, Rhetorem, quem Svidas, Plinius, Plutarchus, Tullius, Athenæus eximie laudant: Hybicum historicum Poetam, Musicum celeberrimum ex Svida, Tzerze, Athenæo, & aliis Lycum Historicum, & Philosophum Pythagoricum apud Svidam, & alios. Polyclerum Philosophum, & Medicinae arte præstantissimum Phalaridi Agrigentinarum Tyranno carissimum. Igaur quemadmodum Athenæ Nobiles dicti sunt, propterea, quod Cives aluerint per multos, qui tum Theoricā, tum Practicā rerum scientiā, & Rempublicam regere, & conservare viderent, & adolescentiam bonis artibus, moribusque optimis instituerent. Eadem prorsus ratione Messanam Nobiliter veteres illi appellarunt propter Cives, quos peperit sapientiæ splendore illustrissimos, egregiis virtutibus cumulos, & maximarum scientiarum rerum admirabiles, qui eas artes, quibus probè ornati sunt, in communis salutis studium contulere, dedere operam verbo, & scripto, ut Messanensis adolescentia, Physicis moralibusque institutis, item Musica, Geometria, Eloquentiā, Poesi informaretur, non enim sapientiæ studio dediti, ceteris hominum reliquerunt eorum celebritatem studiose vitarunt, & omnia persecuti sunt, quia si eo modo se gessissent, illorum sapientia, neque sibi, neque Patriæ, verum Nobilitatis splendorem invexissent.**

Quæret hic aliquis quænam inter scientias, ac disciplinas, quæ Patriæ bonoque publico factæ sunt, majorem Civ-

Civibus afferant utilitatem, easque profitentem nobilio- 94.
 rem reddant? Juris ne prudentia, an ars medica? hæ enim <sup>Juris prudentia
 licet an Medi-</sup>
 & ad Civilem disciplinam, & ad vitam salubriorem du- ^{cina nobilior}
 cendam videntur pertinere. Unde in Republica magis
 omnibus censentur dominari. Et quidem illa Juris Consul-
 tos, hæc Medicos creat. Juris Consulti qui apud antiquos
 Oratores, seu Actores causarum dicebantur, suis legibus,
 quæ nihil aliud sunt, ut loquitur Cicero, nisi recta, & à ^{Tull. in Phi-}
 Numine Deorum tracta ratio, Rempublicam moderan- ^{lipp.}
 tur, Regna custodiunt, populis fræna iniiciunt, seditiosos
 cohibent, juventutem coercent, supplicio nocentes affi-
 ciunt, & suum cuique per summam equitatem impartiunt;
 Ipsi egenos recreant, jacentes erigunt, destitutos protegent, 95.
 viduis, ac pupillis subsidio sunt, & hominum potentio- <sup>Juris periti-
 rum in Rempu-</sup>
 rum superbiam comprimunt. Oratores, seu Juris Consul- ^{merita,}
 ti cum absoluta legum multiplici notitia ad causas innu-
 merabiles peragendas eloquentiâ polleant veluti M. Ca-
 to, Mutius Scævola, Servius Sulpitius, & plerique alii. Item
 Philosophiam calleant, Tullii testimonio, qui non tan-
 tùm disertis Rhetorum Scholis verùm etiam spatiosis
 Academia porticibus se debere palam profitetur, neque
 enim illud eloquentiæ flumen sic admirabile, tam copiosè,
 per tot argumentorum campos exundare, atque exubera-
 re potuisset, absque Philosophiæ Institutis, quibus ejus 96.
 monumenta referta sunt; Ita Demosthenes inter Græciæ <sup>Juris periti
 pluribus di-</sup>
 Oratores, omnium præstantissimus. Philosophiæ latices è <sup>sciplinis in-
 formantur,</sup>
 Platonico fonte computavit, ita Pericles nunquam fulmi-
 nare, tonare, totamque permiscere Græciam suâ eloquen-
 tiâ doceretur, nisi Anaxagoræ Clazomenii, Philosophi,
 Clatissimi præceptis imbutus fuisset. Igitur pro causa-
 rum diversitate Juris Periti si sint Theologi, Philosophi,
 Mathematici, Historici, Poetæ, omniscii, ita ut cum Car-
 neade in Olympicis gloriari possint, nullum esse in Orbe
 terrarum, argumentorum genus, de quo disertè, ac ele-
 ganter differere non valerent, non mediocre Reipublicæ
 afferrent emolumentum, cum eorum munus disciplinarum
 Universitatem complectatur. Verùm cum nostra hac tem-
 pestate Oratores, cum prisca illa dicendi facultate penè do-

97.

Juris perito-
rum qualis
nobilitas.

Bart. & Luc.
de Penna in
l. Jud. ces. C.
de dignitate
l. 12.

Plut. lib. pro
Nobil.

Spar. in Jul.
vita

Ecccl. c. 38.

98.

Medicorum
dignitas ju-
ta.

Ulpianus l.
1. §. Medici
ff. de vera,
& extr. cogn.

serint, & causarum tractatio apud Juris Consultos per-
manferit, quibus Doctoris laureâ post certâ studiorum
exacta spatia, & doctrinæ comparata experimenta conce-
di in publicis Academiis solita est, ipsi non incongruè
Nobilium ordini adscribuntur; tamque acriter suam tuen-
tur dignitatem, ut non quovis Nobilitatis gradu contenti,
maximis se dignitatibus æquiparent. Et est ex Juris Con-
sultis qui doceat Illustrem feminam Comitissæ titulo insi-
gnitam non contrahere turpes nuptias, si matrimonio Ju-
ris Periti se adjunxerit, *Nam quid Nobilitati honorificentius*
ait Plutarchus, quàm à divina illa æqui, bonique disceptatione,
equitate, justitiaque originem duxisse? Utuntur præterea aucto-
ritate Sparthiani in Juliani vita scribentis: Juliano Impera-
tori, qui post Pertinacem Imperium est adeptus, proavus fuit
Salvius Julianus bis Consul, Præfectus Urbis, & Juris Consul-
tus, quod magis eum Nobilem fecit, unde non tam Juliani
proavum Salvium, ex gemino Consulatu, & præfectura,
quàm ex Juris peritia commendat. Et alia plura ad suam
amplificandam dignitatem coacervant Juris periti.

Ex altera verò parte, pro Medicorum præstantia, ac
Nobilitate testimonia tum divina, tum humana proferun-
tur. Et illud potissimum Ecclesiastici cap. 38. *Honora Me-*
dicum propter necessitatem, etenim illum creavit Altissimus. A
Deo est enim omnis Mèdela, & à Rege accipiet omnem donatio-
nem, disciplinâ Medici exaltabit caput illius, & in conspectu
magnatorum collaudabitur. Altissimus creavit de terra medica-
menta, & vir prudens non abborrebit illa. &c. Præter hunc
legem Siracidæ suppetunt, & aliæ scripturæ, quæ me-
dicinæ usum, & salutarem, & honorificum probant.
Et ipsi Juris Consulti multa beneficia medicis ab Im-
peratoribus fuisse collata, idque se justissimis de causis fe-
cisse professi sunt, ut in l. 1. §. Medicorum ff. de veris, &
extraordinariis cognitionibus. Ulpianus ait. *extant hujus*
rei monumenta plurima in multis titulis, Codicis, ac de Comit-
ibus, & Archiâtris de Professoribus, & Medicis. Ubi dicitur præ-
claros Medicos per leges consequi Nobilitatem, ut Comi-
tibus in privilegiis equentur. Vide L. cum te Medicum,
& L. Medicos. 6. Unde rectè Homerus Iliados.

Emi-

Eminet ante alios medica vir nobilis, arte.

Plut. de præcept. Sanitac.

Sive manu tela evellit seu pharmaca miscet.

Plutarchus de præceptis Sanitatis dicit artem medendi, alias liberales dignitate sua excellere, nulli verò earum, iucunditate cedere, ejusque cognitionem utilissimam amantibus sanitatem. Hanc verò Medicorum præstantiam declaravit olim Æsculapii statua, quam describit Pausanias. Sed in Throno Scipionem manu tenens, altera verò manu Draconis caput premit, Canis ante pedes ejus procumbit. Thronus, & Scipio typus sunt imperii in ægros. Caput Draconis est vigilantiae symbolum, significatque insuper Medicum morbos, qui rectè per Serpentem, ejusque caput veneno inficiens, & morsum infringens notantur, arte sua quasi premere, & subijcere sibi Canis fidelem custodiam exprimit. Porro Medicos omni tempore apud omnes gentes, & apud Principes in pretio fuisse maximisque honoribus cumulatos in confesso est. Pauca delibo è multis.

Paulin. Corinth. pag. 66.

99.

Æsculapii Statua Medicorum indicat præstantiam.

Ælianus testatur apud Locros, tantam curam, & venerationem fuisse Medicorum, ut lege Zaleuci cautum fuerit. Si quis Locrentium Egizephyrriorum egrorans vinum merum bibisset, nisi jubente Medico etiam si ad pristinam valetudinem redisset, mortis supplicium subiret, quod non jussus bibisset. Ita etiam Athenæus libro 1. c. 9. Athenienses Apollinem ob medicinam alexicacum, id est malorum profligatorem appellarunt, quod artis medicine inventionem illi tribuerent. Unde sic ipse loquitur, apud Ovidium.

Ælian. l. 2. Var. hist.

Ath. l. 1. c. 9.

Inventa medicina meum est, opifexque per orbem

Ovid. met.

Dicor, ex herbarum subiecta potentia nobis.

l. 1.

100.

Æsculapius etiam in Deos relictus quem finxit antiquitas mortuum Hippolytum, & Androgeon Minois filium ab Atheniensibus interfectum ad vitam revocasse. Hinc canit Propertius.

Apollo Medicus Auctor.

Et Deus extinctum creffis Epidaurius herbis

Prop.

Restituit Patriis Androgeona foris.

101.

Idem Athenienses Hippocratem quod et artem eandem ab Apolline inventam, & ab Æsculapio amplificatam ipse per-

Æsculapius cur in Deos relictus

perfecisset in artem redigisset, & multis adinventis cumu-
 lasset, & tota Græcia pestem maximam exterminasset, Ci-
 vitate, & Corona aurea mille pondo publicè donarunt,
 divinis honoribus affecerunt, adeò ut eum Eleusiniis sa-
 cris secundum ab Hercule initiant. Præterea addit Scrip-
 tura. *Disciplina Medici exaltabit Caput illius, & in conspectu*
magnatorum collaudabitur. Et vult Medicum honorandum,
 quia scientiæ medicæ professio digna est, quæ eum extol-
 lat, & honorabilem toti populo reddat, nec populo modò,
 sed etiam Principibus spectabilem, admirabilem, & lau-
 dabilem faciat: Unde meritò ab omnibus colitur. Et Dio-
 nysius scribit apud Xiphilinum in Epitome, Augustum
 Cæsarem cum opera Antonii Musæ gravissimo morbo li-
 beratus esset tum ipsi Antonio, tum universo Medicorum
 ordini jus annulorum aureorum, & immunitates quam-
 plurimas cōcessisse. Annuli verò apud Veteres Equestris or-
 dinis notæ erant. Et Cicero ait. *Imperatores nostri Scribas suos*
annulis aureis in concione donarunt. Hoc est, equestris ordinis
 Nobilitate decorarunt. Porro Medicos non solum Nobili-
 tatis ornamento verum etiam amplissimis muneribus
 Principes affecerunt. Auctore Plinio Erisistratus Medicus
 Antiochio Rege sanato centum talentis donatus est à Rege
 Ptolemæo eius filio. Svidas verò refert. Tribunum quem-
 dam egregie pium, & artis medicæ expertissimum eum
 Chosroem Persarum Regem sanasset multis ab eo mune-
 ribus donatum. Cum autem Chosroes instaret, ut peteret
 si quid vellet, postulavit ille Redemptionem Christiano-
 rum, cui annuus Rex tria millia captivorum relaxavit.
 Addo tandem hunc argumento Colophonem ex propriis.
 Polycletus Medicus Messanensis sua ætate præstantissimus
 de quo plura Tomo I. 195. G. n. 44. & sequentibus Messa-
 næ illustrata memoravimus, cum Phalaridem Tyrannum
 Agrigentinum exitiali morbo penè extinctum sanitati pri-
 stinæ restituisset, illum honoribus, ac divitiis inter locu-
 pletiores Siciliæ Proceres constituit. Munera verò Ipsemet
 Tyrannus Epistola 70. sic recenset. *Attamen unum cum medi-*
cina, & fidei laudibus misi ad te gratissimi animi mei pignora
Phyalas auri puri quatuor, Crateres argenteos non nostri tempo-
ris

his artificii duos, potulorum theriaciorum parva dedit. Puellas 104.
impollutas viginti, aureorum quinquaginta milia. Scripsi etiam Polycleto Me-
Teucro Praefecto pecuniarum ut tantum salarium tibi numeret, Phalaride mu-
quantum Navarchis, ac Satellitibus, reliquisque Centurionibus
datur: Exiguam sanè pro maximo beneficio remunerationem.
afferet autem hoc etiam aliquid adjuventi ei, qui non est, par re-
ferende gratia, qui simul fatetur parem pro meritis gratiam se
reponere non posse, sic ille multa etiam alia cum amici vita
impetravit à Phalaride Polycletus Medicus.

Hæ sunt Juris Consultorum, & Medicorum præroga- 105.
tiva, & utrique in Republica suum obtinent Nobilitatis
gradum, publico enim bono facti sunt, cum illi cuique
quod suum est tribuant, isti Civium valetudinem, aut amif-
sam restituant, aut conservant, atque ita fit, ut status poli-
ticus, neque sine legibus, neque sine arte medica possit
consistere. Juris Consultis se Medicis longè Nobiliores præ-
dicant, contra verò Medici egregiè suas partes tuentur,
quippe publicæ sanitati sæpe consulunt, & Ægroto sa-
nitatem restitunt ut lex definit. Dum enim contagio,
vel pestis grassatur artis suæ præstantia morbos, & mortem
ipsam videntur arcere à Corporibus Civium, quod sanè
divinum aliquid sapit. Unde illa Senecæ sententia habe-
tur. *Medico in majus gratia referri non potest. Solet enim, ego*
vitam dare. Quamobrem olim multis Medicis Statuæ posi-
tæ erectæque fuerunt, & dati divini honores. Neque hic
loquor de Medico gregario, & qui leviter Pæoniæ, seu
medicæ artis præceptis imbutus est, multi enim hoc tem-
pore se Medicos profitentur, cum medendi scientiam mi-
nimè calleant juxta vulgatum carmen.

*Fingit se Medicum quisquis Idiota, profanus
Judeus, Monachus, Histrion, Tonsor, Anus.*

Verum de eo loquor, qui secūdum Theoricam, & Practi-
cam egregiè doctus à Civibus malevalentibus enixè ad sa-
nitatem expetitur, & assiduo morborum propulsatorum
usu, quem Principes, ac Dynastæ in iis, quæ ad valetudinem
pertinent, sæpe consulunt, & apud se habent. Et hunc qui-
dem illustrem vocant, & Duci equiparant leges, & Inter-
petres, & dubio procul familiæ suæ Nobilitatis originem
dare nemo est, qui non fateatur.

Por-

L. fin. c. in
quibus Cassi.
les. long. cēp.
præscript.

Senec. l. 3.
de Benef.

106.

Medicina, &
Juris pruden-
tia eximii Pa-
triam nobili-
tant.

L. 1. l. de
Comi. &
Arch. ser.
Jaso in m.
rub. de proc.

107. Porro hi apud omnes sua sapientia celebres familias, suas solumque ipsum ubi nati educarique sunt Nobilitatis titulo decorarunt, At quot, quantosque Urbs Mamertina per tot seculorum myriades, omnibus disciplinis præstantissimos viros in lucem edidit? Consule mi Lector librum sextum primi Tomi hujus Messanae illustratae, & in eo sapientissimorum Messanensium Virorum albo Juris prudentia, & artis Medicæ Consultissimos Andream Barbatium, & Polycletum, gemina utriusque disciplinae columna, suspicies, qui non unam Messanam dumtaxat, verum universam Siciliae Provinciam ornare potuissent, & hic floruit circa annum ab orbe condito 3000. olympiade 75. Hierone Syracusis, Phalaride Agrigenti regnantibus, & Alciboo Principe, seu Stratego Messanensis Reipublicæ clauum tenente, ille vero recentiori ævo, ducentis ab hinc annis ad quem, tamquā ad oraculum, ut salebrosa recondita difficiliaque utriusque Juris arcana, & subtilissimas questiones explicaret ex Italia, Hispania, Gallia, & Germania quamplurimi confluebant. Quæ omnia ad ostendendam Urbis Messanae Nobilitatem satis esse duxi, ut ad alia gradum facere possim.

MESSANA

REGNI SICILIÆ CAPUT

LIBER SECUNDUS.

Nter honorificentissimos Messanę Urbis titulos, quibus insignitur, eo maxime gloriatur, quo Imperatorum, ac Regum suorum munere Regni Sicilię Caput, & appelletur & sit. Hoc equidem argumentum toto hoc libro sic me pertractaturum spero, ut nemini offensionem sim, neque de suo jure aliquid detraham. Eas congeram auctoritates, ea proferam argumenta, quę dumtaxat ad rem meam stabiliendam faciunt. Si nonnulli huic rei adversantur, & melioribus, verioribusque utantur rationibus, fides ipsis habeatur. Mihi non contendere, neque eorum argumenta diluere in animo est. Sino judicent candidi, justique rerum estimatores, qui hęc legerint, & expenderint. Illud solum hęc animadvertendum reor, superiori ævo de hac Messanensium prærogativa neminem vel dubitasse, vel disceptasse, quęstionem hanc recentiorum esse Jurisperitorum, qui Messanensium annales, & Sicilię Regum eis collatas immunitates nunquam evolvere. Sed unde nam hujus tituli tractationem exordiar? à natura ne ipsa, quę hanc Urbem à suis natalibus totius Insulę veluti Principem constituit? an à Principibus, qui pro ut experimento didicerunt, talis Principatus emeritissimā declararunt? Et quidem Natura ubi in mari mediterraneo Siciliam Insulam dedie eminere, in tria promontoria extendit, & à reliqua Terra divulsit, Pelorum promontorium ita continenti vicinissimum statuit, ut quamplurimi arbitrati sint, ut alibi ostendimus, illi fuisse conjunctum. Unde nullo negotio primi illi Sicilię cultores à continenti in Peloriadem transfretantes in situ tam commodo, atque opportuno primam Urbem omnium Zanciam condidere, indeque Colonias in alias Sicilię oras deduxere; quemad-

1.
Unde Messana Sicilię Caput.

modum in primo libro latius locuti sumus. Atque ita duce ipso naturali lumine rectius hoc videmur nos inferre, quàm illi, qui asserunt, filios Noë post longissimam Navigationem, & post dubias maris ambages nescio in quæ insulæ littora sorte fuisse delatos, ibique habitationem delegisse, Urbemque exædificasse. Sed de hac quæstione meum lectorem ad Messanam primigeniam, primum librum remitto. Verùm age; & non jam conjectationibus, sed argumentis agamus. Et primò quidem capitis in animali dispicimus conditionem à cæteris Corporis membris longè diversam; nam si ab animali abscindatur caput, illud omnino interire certissimum est: minimè verò si manus, vel pes, vel brachium obtruncetur; & si caput gravi vulnere lædatur, etiam corporis membra solent languescere. Enim verò hoc ipsum accidere cognovimus in quocumque Regno, ac Provincia; ubi primariæ Urbi grande aliquod malum illatum est: si nimirum eam hostes aggressi potiti sunt: si morbo, aut pestilentia conciderit: si bello civili, atque intestino fuerit labefactata. Tunc enim Regni, & Provinciæ Urbes reliquæ eandem capitis, ac primariæ Urbis fortunam subeunt, & in hostium potestatem miserandum in modum deveniunt, & contagiis inficiuntur, & civilibus discordiis corrumpuntur. Et hoc apud omnes ita receptum est, ut si exemplis cogar ostendere, omnino supervacaneum videatur; Ostendam tamen in subjecto argumento. Contendere olim quamplures ex exteris nationibus Siciliam Universam suo sibi dominatui subijceres; sed irriti illarum conatus æstimati sunt, dum Messana Urbs primum omnium non sunt potitæ. Sed ut vetustissimos Sicanos, Siculos, Æolum, ejusque Filios omittam, qui ad Siciliam occupandam suæ ditionis sibi primum Zancleam facere floduerunt, venio ad Pyrrhum Epirotarum Regem, qui cum ingenti exercitu in Siciliam trajecisset, ex eaque Garthaginenses expulisset, quia Agrigentinis, Syracusanis, Leontinisque adhæserat, à quibus in Insulam accitus fuerat, in Mamertinos verò hostem infensissimum se præbuit, cum quibus sæpe contulit signa. Id circò diu in Provincia consistere non potuit; unde excedere non sine dedecore

coactus est; quem Mamertini in ipso Italia ingressu cum armatorum decem millibus sunt insequuti, & in viarum angustiis ejus agminibus molestiae plurimum intulerunt, celsis duobus Elephantis, multisque aliis, non ex milibus solum, sed ex iis, qui claudendo exercitui preerant. At non ita Carthaginenses, & Romani se gessere; quippe qui utrique Siciliae dominatui oculos adjecerant: quod ipse Pyrrhus, ut notat Plutarchus statim previdit; nam recedens ad Insulam respexisse fertur, suisque dixisse: *Qualem nos, o amici, Carthaginensibus, & Romanis palestram relinquimus!* Idque ut is conjecerat, haud diu post ita evenit. Verum hi in hanc Siciliae palestram descendere diffidebant, nisi mamertina Urbe, vel subacta, vel sibi foederata. Unde Polybius de Carthaginensibus Messana potiri tentantibus loquens ait. *Etenim Messana capta confestim Syracusas quoque recepturos haud dubium erat.* Idem quoque Atheniensium sensus fuit, quorum diu subigendae Siciliae maxima cupido animum inceserat, ut existimavit Alcibiades in ea consultatione, quam Rhegii cum duobus Collegis habuit, foedus cum Mamertinis si sancitum foret, ad universam Siciliam possidendam primum gradum futurum fuisse. Et quidem Carthaginenses, ut ad eos redeam, vi atque armis non semel sui juris facere Messanam decreverant: Unde Messanenses ad Romanorum Sociorum opem implorandam, mittere Romani vero quoniam verebantur, ne, si Mamertinis non ferrent suppetias, cum Carthaginensibus foedera essent inituri, qui subacta tota Sicilia vicinis valde formidabiles deinceps essent habituri, qui undique possent populum Romanum obsidere, omnibus Italiae Civitatibus imminere, & ob situm Siciliae tam propinquum invitari Carthaginenses viderentur, ut ea occupata, etiam, oppositam continentem sibi vendicarent, & qui Messanam tenerent, etiam fretum illud angustum haberent in potestate, auxilia idcirco Messanensibus foederatis, per Appium Claud. decreverunt. Hinc ad rem nostram collige Messanam Urbem situ suo ita a natura comparatam, ut non solum Siciliae universae; sed etiam totius Italiae columen sit, ac fulcimentum; ita, ut si ea in hostium potestatem venerit, utrique Regno cladem

Polyb. l. 2.

Thuc. l. 4.

ex Zon. c. 23

dem, atque exitium sit allatura. Et inde æternæ illæ inter Romanos, Pœnosque discordiæ, & similitates. *Affectabat*

Flo. l. 2. c. 2. enim inquit Florus, & Pœnus Siciliã, & eodem tem-

pore paribus uterque votis, ac viribus imperium orbis agitabat. Igitur specie quidẽ socios [hoc est Mamertinos] iuvandi re autẽ

solicitante praeda &c. Uterque orbis imperium agitabat. At unde

tantum Orbis Imperium auspicaretur? Profectò ab una

Messana, quam cum Romanus nõn vi, atque armis, ut Pœ-

nus, sed societate, atque animi conjunctione suam fecis-

set, Orbis imperium, ut meditabatur brevi consecutus est:

Quæ Romanorum consilia irrita facturi fuissent Cartha-

Polyb. l. 1. ginenses, si Messana potiti essent. Quare subdit Polybius:

Hæc cum intelligerent Romani, suisque rebus necessarium duce-

rent, Messanam non deseri, nec permitti Carthaginensibus, ut ad

trasciendũ in Italiam, quasi pontem aliquem sibi sternerent: &c.

2. Itaque Populus Romanus Sociis Messanensium armis, &

pœnos è tota Sicilia exegit, & eorum deinde nomen toto

Orbe delevit. Ipse verò optimis auspiciis universa insula

positus, Messanam semper habuit in deliciis, ac totius Re-

gni Caput post primum illum Mamertinorum cum Car-

thaginensibus, & Syracusanis, Spectante Appio Claudio

Consule, congressum renunciat, ut toties retarum est. Et

sane totum hoc Siciliae corpus in servili bello. Euno, &

Eleone ductus, quod evenit anno ab orbe condito 5063

ante Christi adventum 136. Romanis pœnitus interiisset,

nisi Mamertina Urbs afflictarum, & languentium in Sici-

lia Civitatum Princeps, & Caput integrã ab ea calamita-

te servata esset, cum suos servos, ut ait Ostorius liberaliter,

humaniterque habitos in pace continuisset. Et id ipsum,

Romanorum decretum, quo Messanenses grati animi er-

go ab omni vectigali facit immunes, manifeste declarat

illis verbis: Quia dum Siciliam grave, formidabileque bellum

servorum multitudine conspirantium instructa copiarum, po-

rentiaque magnitudine subjugasset, quid prius Romanos Præ-

res dispererat, Consules quoque terruerat, servos Messana sag-

aciter habitos pace mature frenatos. Q. Pub. Gulpurnius Consuli

resignando, luem Siculis, reipublice stimulos, &c. se futurum

compar abstulit nocumentum &c. En ut membrorum valetu-

di-

Ex Populi Ro-
manis privile-
gio Messana
Regni Caput.

Ostor. l. 5.

Ex Decr.
Pop. Rom.

dinem, fervorum lue discussa, ex sano capite Messana S. P. Q. Rom. arguit, gratumque sese ostendit postremis illis decreti verbis: *Ex hoc enim praesens chyrographum fastis romanis adjunctum laudem Civitatis ostentans decrevit adscribi, ut gratiam meritis Romana circumspectio coequaret. Approbatum est hoc Patrum decretum ab Octavio Tribuno plebis anno post Urbem conditam 620.*

Romanorum deinde imperio concidente, Gothi Italiam, ac Siciliam occupant; & Torilas quidem Rhegio obfidione fameque subacto Messanam confestim aggredi conatus est; cui extra moenia cum copiis Domitius Stratus obviam factus, certamen cum Gothis non impigre committit; hostiumque vires, superbiamque repressit: & cum intra Urbem se recepisset, ejusque custodiae intentus esset, Gothi inde digressi Siciliae Civitates paulatim in suam potestatem redigunt. At eorum Dominatus diu minime perduravit, ad annos videlicet non plus quam decem & octo. Nam cum una Messana ex tota Sicilia orientis Imperatori pareret, & hic Belisarium cum classe ad recuperandam Siciliam mitteret in proclivi maxime illi fuit, Sicilia Gothos exigere, & tota Insula potiri: ejus partes in primis favente Messana, quae Belisarium cum classe humanissime in suum portum excepit; Ex qua veluti ad Siciliae salutem servato capite ad reliquas Provinciae Civitates Gothorum jugo eximendas itum est. Sed quid postea exundante Saracenorum multitudine, totamque Siciliam occupante? Messana Auxiliariis Orientalis Imperatoris destituta praesidiis cum magnis se viribus diu multumque tutaretur, post ingentem conflictum, plurimosque ex suis Civibus, & ex Saracenis interfectos, tandem honestis cum pactioibus deditionem fecit, ut alibi retulimus. Et quidem Saraceni bene, humaniterque Messanam habuerunt, ejus immunitates, praerogativas, primatum auxere potius, quam imminuerunt, ut in suo privilegio Rogerius Siciliiae Rex his verbis. *Et quoniam authenticis Scripturis indicantibus ea Civitas (Messana) veluti Regni caput semper extitit praebonorata, non solum tempore Romani, & Gregoriani Imperii, sed etiam dum esset ab eisdem Agarenis oppressa, dignum*

3.

Gothi favente Messana & Sicilia expelluntur. Sig. l. 19. de occid. Imp. Fazell. post. dec. l. 5. c. ult. Maur. l. 3.

Ex privilegio Rogerii

l. 19. de occid. Imp. 6

arbi-

arbitramur &c. Idem affirmant rerum Sicularum Historici.
 Maurolycus sic: *Quinque Saraceni gubernatu inter se diviso praeerant. Horum precipuus Raxi Messanae residebat; huic ceteri quatuor parebant. Et paulò post Bina Messanae Vexilla explicabantur, alterum cum Saracenorum, alterum cum Christianorum insignibus. Christianorum quidem insignia erant aurea Crux cum purpureo scuto, ut nunc sunt &c.* Et Joseph Bonfilius: *Messina non fu da' Mori presa per forza d'arme ma per dedicione, dopò un lungo, & ostinato assedio cò desperatione di soccorso, la quale fu con bonorevoli conditioni, che partita l'habitatione, & alborando ciascuna parte il suo Vessillo, rimanessero le possessioni, & l'altre facoltà intatte à Cittadini, & quello, che più importò, che si conservasse alla Città la sua giurisdictione del Dominio del Primato, & delli Privilegi &c.* Et Saracenorum quidem multum intererat Messanae Imperii sui gubernaculum tenere; alias enim sic Civitates nullo negotio moderabantur, à quibus nihil extimescebant. Messanae verò diu noctuque tamquam in specula Orientalium, atque Occidentalium Principum Christianorum arma observanda erant, lustranda quotidie viciniora sibi duo maria, & à Christianis Messanensibus, qui reliquos multitudine excedebant, sibi etiam cavendum erat. Et re ipsa iis suspicionibus minimè falsi sunt; nam Messana primum, deinde tota Sicilia à Comite Rogerio per Mamertinos, à quibus fuerat accersitus, ejecti sunt. Unde hanc à Maurorum servitute vindicatam libertatem uni Messanae aeternum, universa Sicilia acceptam referet, uti Fazellus ipse fatetur. Præterea neque ingratos ipsi Normanni Principes erga Mamertinos se exhibuere; nam, & primatum, & antiqua eorum privilegia opere, & scripto ea confirmare & augere, ut ostendam postea conati sunt. Neque ad rem plurimum facit, quod non diu Messanae commorati sunt. Nam cum Saracenorum arma ex vicina Africa continuè formidini illis essent, Occidentalibus Siciliae Civitatibus suam praesentiam necessariam esse omnino arbitrati sunt. Ex alia verò parte de Sicilia ora Orientali in Messanensium fide, vigilantiaque tutissimi nihil extimescebant. Porro Galli ut interim Svevos omittam, quasi Messanam habuerat

Maurolycus. hist.
l. 3.

Bonf. Hist.
Sic. p. l. 4.

Maurolycus. l. 4.
Bonf. l. 8.
hist. Sic.

totius Siciliæ Præfectus à Carolo Rege designatus cum
sua Curia Messanæ degebat, qui Vicarius solebat appella-
ri. Huic verò iustitiiarii duo parebant: alter qui Panormi,
& valli Mazariæ, alter qui Netinæ valli ius diceret. At fa-
cta Siculorum defectione à Carolo Panormi primùm ubi
Carolus Neapoli de ea Nuncios accepit, consternatus est
statim. Verùm post quam audivit, Mamertinos in sua fide
consistere, animos resumpsit, & in spem venit, rem posse
restitui. Sed ut ex secundis Nunciis Messanam idem fecis-
se cognovit, irà excandescens, sceptrumque dentibus
mordens huc, & illuc conversus æstuabat à sua fide se sub-
trahit. Tum remissa bili, classem, quam adversus Bizantiū
adornaverat, ad fretum Messanense confestim mittit; ipse
terrestri itinere cum ingenti exercitu in Calabriæ ora Pe-
lorum trajecturus venit non sine indignatione sæpe mini-
tans, se immanis hydræ capita quàm celerrimè obtrun-
caturum advolasse: per hydram Siciliam universam intel-
ligens, per illius capita Mamertinos, quos omnium pri-
mos adortus est, reliquas deinde Urbes facili negotio do-
miturus. Sed Princeps sui consilii tenacissimus toto Cælo
aberravit. Si enim Mamertinæ Urbi tamquam Capiti mu-
nitissima arma illa sua primùm non intulisset, sed à debi-
lioribus Siciliæ partibus bellum adorsus esset, magis for-
tasse suis rebus propitiam expertus esset fortunam, ut tunc
ex suis proceribus sensere quamplurimi. Petrus verò Rex
Aragonius, cum ei à Siciliæ legatis regnum oblatum esset,
tunc supplicum votis fertur assensus esse, cum de Messa-
nensium erga se studiis, ac voluntate certior factus est.
Cum verò Summus Pontifex Bonifacius VIII. Siculorum
inter se dissensiones, & Regum discordes animos compo-
nere satageret, legatum suum Calamandram eximia fa-
cundia virum Messanam destinavit. In ea enim, ut in Ur-
be primaria rerum summa agitabatur; ubi Calamandrus,
qui adversus Siculorum libertatem agere videbatur, Petri
Anseloni Viri spectatæ nobilitatis verbis compellatus,
atque ita acceptus, ut omni spe frustratus redire compul-
sus sit.

Maurol. l.4.
Bonf.p.p.1.8

Alia præterea multa hīs similia ex Siculorum annalium

poc-

4.
Romani Senatus
Imperatorum, &
Regum decreta.
Ex Pop.
Rom. l. 6.

pœnu componere possemus, quæ brevitati studentes omit-
timus. Agamus nunc tabellis, ut ajunt obsignatis, & Prin-
cipum de Mamertinorum primatu decreta Sacramento
firmata, & in tabulario publico servata proferamus. Et qui-
dem primum omnium occurrit vetustissimum illud toties
decantatum Populi Romani Senatus Consultum, cujus ad
rem nostram sollemnia ea verba faciunt. *Ob quod statuit
Urbem ipsam (Messanam) titulo Nobilitatis extolli, aliisque
Provinciae Civitatibus Sacerdotes, ejusque Cives Romanorum
honore. Siciliae Caput illic fungi potestate Romana &c.* Arcadii
verò Imperatoris verba, quæ in superiori libro ad aliam
rem probandam attulimus, illa sunt. *Ideo fecimus ipsam Ci-
vitatem (Messanam) In tota magna Græcia Prothometropolim
(hoc est Caput Magnarum Urbium) Dominium loco nostri, &
Successorum nostrorum totius Siciliae sibi perpetuò dedimus, ut
illam Romani fecerunt &c.* At Rogerius I. ubi Mamertino-
rum recolit merita eorumque laudes prosequitur, bis Mes-
sanam hoc primatus titulo in eo privilegio exornat, pri-
mum iis verbis, quibus Saracenorum meminit, & paulò
antè retulimus; deinde post multa loquens de Messana. *Et
quia Caput est Regni, & Regiam continet potestatem, ordinamus,
quod Rex qui fuerit ad tempus ad ipsius Civitatis honorem semper
sit, & reputetur Civis [idest ejusdem Civitatis] coronatus in
eadem &c.* Nihil sanè his verbis ad Messanensem gloriam
præstantius, aut honorificentius à tanto Rege dici po-
tuit, quasi voluntatem, & studium erga Mamertinos
non vulgare indicare voluisset, eorumque Civitatem
perinde Siciliae Caput instituere, ac si in ea Successo-
res Reges nati atque educati, Civesque ejus futuri sint.
Quod privilegium hujus filius Guglielmus I. anno sa-
lutis 1160. xlii. Kal. Sept. hoc modo confirmavit. *Guglielmus divina sapiente Clementia Rex Siciliae &c. Dum Mes-
sana personaliter essemus ex parte universorum hominum Civi-
tatis ipsius fuit nobis exhibitum exemplar originale Mag. Dñi
Patris nostri requiescentis in pace datum in Urbe prædicta (Pa-
normi) die xxv. Maii sub anno Incarnati Verbi 1129 in sol-
lemnitate Coronationis ejusdem, aliaque Romanorum Chyrogra-
pha, per quæ benè concepimus ipsam Civitatem ultiora mereri,
quam*

Ex privileg.
Guil.

quam sibi nostra munificentia fuit largita. Certè propter ea Cives ipsos, cum opus fuerit, nobis similia præstituros ante nostra lumina discernentes, quæ pro nostra magnitudine præstiterunt, atque præstare non desinunt eisdem Civibus, & Civitati propter eorum merita omnia, & singula privilegia gratias, & munera prædictæ Civitati concessa, præcipuè dictum privilegium in exemplari originali contentum Excellentie Dñi Patris nostri, ut jacet per nos inspectum, atque visum confirmamus, roboramus, quantum ex nobis concedimus de novo præ que Civium ipsorum meritis una cum infra ponendis gratiis elargimur &c. Hæc Guilelmus, & hujus filius Guilelmus II. anno 1182. 4. Non. Maii Romanorum privilegia vetustate penè collapsa restituit. & confirmavit, &c. Vide Privilegiorum volumen à fol. 485.

Ludovicus verò anno 1347. pridie nonas Februarii propter ingentem Mamertinorum fidem in turbulentis eorum temporum in Sicilia motibus Superiorum Regum privilegia, sic confirmat. Igitur Universitati hominum ejusdem Nobilis Civitatis Messanæ, ad districtus ipsius subscripta capitula, immunitates, libertates, & gratias, quorum aliquibus tamquam concessis eis per tempora usi sunt confirmanda duximus, alia verò tenore præsentium &c. & paulò infra: Confirmamus insuper Universitati prædictæ, & de novo concedimus privilegia omnia immunitates, gratias, honores, officia, & beneficia, & quæ jam dictæ Universitati per Reges, & Dominantes alios ipsis fuisse pro tempore quomodocumque concessa, vel ut in eiusdem concessionibus continetur &c.

5.
Ludovicus Superiorum Regum privilegia confirmat

Ex Privilegi Ludov.

Præterea anno 1396. xviii. Kal. Februarias easdem immunitates confirmavit, instauravitque Martinus Rex cujus hæc verba sunt. Martinus Dei gratia Rex Siciliæ &c. & Maria Regina &c. præsentis privilegii seriè notum fieri volumus tam præsentibus, quàm futuris, quod noviter pro parte Universitatis Nobilis Civitatis Messanæ infra scripta Capitula uulgaria per modum petitionis titulata fuerunt nostris culminibus præsentata, super quibus capitibus, & cuilibet eorum nostras fecimus responsiones, prout in fine cujuslibet ipsorum capitulorum clarius sequitur & continetur, quorum capitulorum, & responsionum tenor sequitur ut infra.

6.
Privilegia confirmata à Martino Re-

Ex Privileg.
Mart. & Mar.

La Capitulatione, la quali fa la Universitati di Missina e li Serenissimi nostri Signori di li Cossi Infra scritti Videlicet.

In primis che plaza à li Serenissimi nostri Signori confirmari, accettari, & osservari tutti li privilegii, immunitati, gratii, e boni consuetudini, & osservantii di la Città di Missina &c.

7.
Privilegium
aliud ejusdem
Martini

Placeat Regia Majestati confirmare dicta privilegia, & quod more solito observentur, & debito.

Idem etiam Martinus anno 1399. xvii. Kal. Junii in principio earum immunitatum, quas Messana sibi concedi postulaverat, ita in siculo eorum temporum sermone loquitur: *Chi non mi senu usciti di menti li grandi servitii, l' innumerabili spisi, sanguì sparso, & immensi pericoli, e fatigufe affanni, li quali la nostra Citati di Missina, prima pro principio, mezzu, e fini di nostru statu, e tranquillitati di lu Regnu ha sustintatu non solum avendu rispettu a li cossi muderni, ma à li antichi. li quali non sulamenti mi inducinu aviri Missina pri specialissima Citati à gloria nostra, ma seggia perpetua, e firma spiranza di cui quillu, chi li nostri antichi provaru, hor nui videmu e cossi vulissi Dio, chi lu tempu ancora non stabili ni cuncidissi putiri eseguir quillu, chi in animu avemu di beni in versu di dicta Citati, chi non tantu vidirissu ditti privilegii pri nostri antichi grandi riciputi, conformi merita lu nostru servir per nui, ma investiti di novi, e singolari gratii, e dignitati, e di omni preminentia di la patria vostra &c.* His verbis Martinus familiarissimis, atque amantissimis erga Mamertinos utitur in eo diplomate, eorumque Urbem suam gloriam, suumque perpetuum Solium appellans.

Ex alio Pri-
vileg. Mart.

Et eandem voluntatem, ac benevolentiam Maria Regina ejusdem Martini Uxor erga Messanam ostendit in ea epistola, qua de suorum sponsalium futura solemnitate.

8.
Maria Regi-
ne benevol-
tia erga Mes-
sanam.

Fidelissimi nostri pirchi la nostra celsitudine canusci chi la Nobili Citati di Missina è la principali di li altri di lu nostru Regnu havendu continuamenti di quando esti memoria in humanis insudatu perfettissimamenti con ogni lealtati à lu esaltamentu, e conversazioni di tutti li Eccellentissimi Principi nostri predecessuri, massimè modernamenti quillu c' haviti operatu, non guardandu pericoli, ne altri danni vi notificamu ad gaudiu &c.

Ex Ep. Mar.
Reg. ad Mess.

Ea

Ea in existimationis opinione apud suos Principes cum recentiora adhuc eorum ob oculos versabantur merita, Mamertini erant; nunc quando temporis longiquitate eorum meritorum memoriam delevit oblivio, cum hac veluti ex pulvere excitamus, in lucemque revocamus; ali- cui fortasse aniles fabulas videbimur enarrare.

Anno 1413. III. Nonas Januarii Ferdinandus cum es-
fer Barcinonæ per legatos Nicolaum Castagna Messanen-
sem, qui deinde fuit Sicilia Prorex, & Nicolaum Moletti
Messanæ Urbis antiquissima privilegia laudat, probat, au-
getque his verbis. Nos Ferdinandus Dei gratia Rex Aragoniæ

9.
Ferdinandus
probat, & au-
get privile-
gia Urbis
Messanæ.

Siciliæ &c. Supplicantibus nobis humiliter dilectis Nicolao
Castagna &c. Ambasciatoribus Civitatis Messanæ Regni Sici-
liæ omnia, & singula privilegia, gratias franquitates, immu-
nitates, libertates, ritus consuetudines, statuta, & bonos usus
dictæ Civitatis, & suorum membrorum, nec non omnes gratias,
officia, & beneficia, ac comoda ad tempus, & ad beneplacitum,
ad vitam, & in perpetuum Civibus ipsius Civitatis per Illu-
strissimos predecessores nostros recolende memorie concessa lauda-
mas, approbamus, ratificamus, & nostrâ confirmationis presidio
roboramus, pro ut eisdem melius visum fuerit mandantes &c.

Ex Ferdin
Reg. P.

Venio ad Alphonsum Siciliæ Regem Ferdinandi filium,
qui anno 1420. XII. Kal. Nov. respondens ad quædam
Capitula, quæ illi Messana Urbs probanda confirmanda
que obtulerat interque ad illud, quo sic postulabat. Item
quod Regia Serenitas confirmet insuper dictæ Civitati omnia,
privilegia, immunitates, gratias, bonores, officia, & beneficia
per Reges, & dominantes felicissimæ memoriæ concessa, velut in
dictis privilegiis, & scripturis continetur, & omnes consuetu-
dines, usus, exemptiones, mores, scriptis, & usus servatos secun-
dum hac usque vixerint, & vivunt &c. Respondit Rex. Pla-
cet Regie Mæstati confirmare privilegia &c.

10.
Eadem Pri-
vilegia Alpho-
nus Rex confir-
mat.

Ex Alphon
Reg. priv.

Et quoniam nunquam defuere Mamertinæ Urbis emu-
latores, qui ejus gloriæ inviderent, ejusque immunitati-
bus calumnias molirentur, præfertim ex iis, qui apud ma-
gnam Curiam aliquo munere funderentur, statuentes au-
toritate propria ea privilegia à Principibus concessa, qui-
bus Mamertini infra decennium à concessione usi non

11.
Eadem iterum
confirmat co-
muni Urbis
emulatores

fuissent, irrita, ac nullius roboris esse: Rex Alphonfus anno 1440. pridie idus Aprilis iterum ea privilegia, siue utantur, siue non utantur, confirmat in perpetuum valitura his verbis. *Placet Regie Majestati quod omnes gratiae, et privilegia omnia, quas et quae dicta Civitas habet ex gratia, et concessione ipsius, et suorum predecessorum à tempore bonae memoriae Regis Rogerii, inclusive in suo pleno robore subsistant et adversus ipsas gratias, seu privilegia obici nequeat à quocumque, quod talibus gratiis, aut privilegiis usa non fuerit per decennium, neque per eam ipsis gratiis, seu privilegiis videatur fuisse renunciatum, aut eisdem in aliquo derogatum. Ita privilegium Alphonfi.*

Ex alio priv.
Alph. Reg.

12. *ad quem Messana suos misit Oratores Philippum Campulm militem ex Magistris Siciliae rationalibus unum, et Bartholomeum de Lombardo Juris peritum, qui inter alia Urbis nomine postulata impetravere adversus Urbis adversarios privilegiorum amplissimam confirmationem,*

Horumdem privilegiorum confirmatio ex Joanne Rege Aragonio.

Ex Priv. Reg.
Ioan;

ut ex hac responsione palam fit. Placet Regie Majestati confirmare omnia privilegia per retro Principes, tam Imperatores Romanos, quam Reges ejusdem Majestatis Praedecessores, et per quondam foelicis recordationis Regem Alphonsum immediate praedecessorem dictae Civitatis, et suis Civibus, et districtualibus concessa consuetudines, et bonos usus, eis scilicet modis, forma, et qualitatibus, ac quemadmodum per quondam memoris recolenda Dominum Regem Ferdinandum Patrem, et Alphonsum Fratrem germanum Regie Majestatis, et in ingressu suae regiminis confirmata fuerunt, et contravenientes dictis capitulis, et eorum observantia, ut supra incidant in penam mille ducatorum. Datum Cefaraugustae 1459. III. Kal. Novembris.

Præterea ad eundem Joannem anno 1465. v. Idus Januarii Urbs misit Oratorem Fratrem Matthæum de Marco ordinis S. Benedicti Abbatem Monasterii S. Placidi de Calonerò ad obtinenda omnia privilegia, & in responsione ad quoddam postulatam sic ait. Attento quod Civitas praedicta nobile membrum dicti regni est, est rationi consonum, ut in gratiis, et privilegiis per dictum Regnum à Regia Majestate praedicta impetrandis debeat intervenire etc.

Præ-

Præterea cum ex his honorificentissimis Regum suorum munificentia sibi collatis prærogativis multos in Siculo Regno Mamertini haberent infensos, iisque per summam injuriam eos spoliare conarentur. Ita ut ad publica regni comitia non sine Provinciæ totius detrimento, imminuta, suam sententiam dicendi libertate suo loco ne fraudarentur, ipsi non accederent per Hugonem Montecatinum Proregem ad Carolum Siciliæ Regem, tunc Brusellis degentem Petrum de Gregorio utriusque Juris Consultissimum Messanensem Regiæ Magnæ Curia Judicem, Oratorem misere anno 1517. xv. Kal. Februarii, apud quem adversariorum injurias debitum sibi comitiis primum subselliorum adimentum per summam vim locum expostularent, & præcarentur Regiam Majestatem, ut juxta Populi Romani Superiorumque Regum decreta ad Messanam Urbem tamquam totius Regni Caput eum spectare locum declararet. Cui postulato Rex per Joannem Quadrum, qui illi erat à Secretis, ita respondit. *Placet Regiæ Majestati, quod servantur privilegia sic, & pro ut hactenus plenius, & melius usi sunt, & servetur in hoc antiqua consuetudo, usque ad obitum Catholici Regis Ferdinandi inconcussè observanda.* Et quidem Rex meminit obitus Ferdinandi; nam ad id usque temporis nemo Mamertinorum primatui, ac privilegiis, quæ & ipse jam confirmaret, adversari ausus fuerat.

13.

Caroli V. de
cretis pro Ma
mertinis.

Ex priv. Ca-
roli V.

Et quidem Carolus ipse eodem anno, ac mense privilegium aliud peculiare Messanensibus amplissimumque dedit; qui explicitè singulas eorum immunitates, gratias, honores, facultates, & consuetudines omnes, tum quas Romani, & Græci, tum quas Posteriores Principes contulerant, his verbis confirmavit. Nos Joanna, & Carolus Dei gratia Reges Castellæ &c. Tenore presentis cartæ nostre omni futuro tempore firmiter valiturse ex certa nostra scientia deliberatè & consultò omnia, & singula Privilegia, Capitula, & Jurisdictiones, consuetudines & bonas usus scriptos, & non scriptos, seu scripta, & non scripta tam per Consules, & Imperatores Romanos, & Græcos, quam per quoscunque Serenissimos Reges Prædecessores nostros indebitis memoriis, & modo per Nos

14.

Concedis id
Carolus aliud
peculiare pri
vilegium.

Alterum
roli Priv.

di.

dictae Nobili Civitati (Messanae) ejusque Civibus, & Universitati concessos, & concessa, tam confirmatos, & confirmata, quam per longum usum in vim privilegii transactos, vel transactos, laudamus, approbamus, ratificamus, & confirmamus, & ubi opus est de novo concedimus, nostroque hujusmodi laudationis, approbationis, ratificationis, confirmationis, & novae concessionis munimine seu presidio roboramus, & validamus juxta eorum seriem, continentiam, & tenorem, si, & pro ut melius, & plenius dicta Universitas eis haecenus usa sit, & nunc est in eorum potestate, & observantia. Quorum omnium tenoris, & continentiae etiam si oporteret hic inseri, & expressari, pro insertis, inclusis, & expressatis ex nostra regia potestate haberi volumus, & habemus perinde, ac si de verbo ad verbum essent inserta, ac latissime expressata. Volentes, & expresse decernentes, quod hujusmodi nostra confirmatio, & quatenus opus est novae concessio sit ex nunc & de cetero dictae Universitati firma, stabilis, valida, & constantissima, nullam in iudiciis, & extra sentientis dubietatem, aut aliquam noxiam, vel detrimentum, sed semper in favorem dictae Civitatis interpretari volumus, & mandamus, Inque suo robore, & firmitate permansuram &c. Deinde mandat Proregi, Magnaeque Curiae Magistratibus, Stratego, Judicibus, & cunctis totius Siciliae Officialibus, ut sub multa irae, & indignationis suae, & unciarum mille omnia quae in eo privilegio continentur observent, observarique ab omnibus faciant.

Deinde idem D. Petrus de Gregorio Orator Urbis Messanae eodem anno octavo Kal. Aprilis ubi Carolo Regi Martiertinorum nomine fidelitatis, atque obedientiae Sacramentum prestitit ipse Rex iterum jure jurando solemniter idem privilegium conceptis verbis laudavit, sanctum, tutumque habuit.

15.

Philippus II.
de verbo ad
verbum omnia,
& singula pri-
vilegia cen-
suras.

Præterea Philippus II. hujus filius Hispaniarum, & Siciliae Rex eodem modo Messanensium privilegia ob quingenta aureorum millia, quae eidem Majestati obtulit anno 1591. x. i. Kal. Nov. amplissime confirmavit his verbis.

Ideo ex certa nostra scientia deliberate, & consulto, ac ex gratia speciali, sacrique, ac supremi nostri concilii accedente deliberatione privilegia praedicta Civitatis Messanae capitulationem

Ex privileg.
Phil. II.

re-

ipsam omniaque, & singula in eis contenta à prima linea usque ad ultimam de verbo ad verbum pro ut jacent singula singulis referendo, confirmamus, laudamus, ratificamus, & approbamus, plenissimèque pro confirmatis, ratificatis, ac approbatis haberi, censerique volumus, & declaramus omni dubio, difficultatibus cessantibus, universaque nostro regio munimine, & plenitudine regie potestatis roboramus, & validamus, & omni futuro tempore valida, firmaque sint, & penitus habentur. Et ad uberiores cautelam, & abundantiores declarationem in favorem memorabilis nobilis Civitatis nostræ Messanæ de novo privilegia, gratias, & immunitates prædictas omniaque, & singula in eis contenta concedimus, & plenissimè in perpetuum donamus, ac si presentibus forent inserta, prout pro insertis habemus, & haberi volumus, & mandamus &c.

Philippus item III. hujus heres anno 1616. Idibus Maii ubi eadem privilegia Urbis Messanæ confirmat, circa finem privilegii hæc subdit. Demum universis, ac singulis officialibus, & subditis nostris majoribus, & minoribus quocumque nomine nuncupatis, titulo, officio, auctoritate, ac potestate fungentibus, tam presentibus, quam futuris in eodem nostro anterioris Sicilie Regno constitutis, & constituendis dicimus, precipimus, & jubemus quatenus presentem nostram gratiam, & confirmationem privilegiorum, ac immunitatum laudatione, ac ratificationem, aliarumque gratiarum novam concessionem teneant firmiter, & obstruant, tenerique, & inviolabiliter observari faciant per quoscumque juxta presentium seriem, continentiam, & tenorem, contrarium nullatenus tentaturi &c. adiecitque indignationis suæ, & mille unciarum mulctam in eos, qui huic regio mandato non obtemperaverint.

Quod etiam benignissimè præstitit Philippus IV. initio felicissimi sui regiminis anno 1622. Nonis Septembris his verbis. Nos Philippus Dei gratia &c. Quamvis universæ Reipublice nostræ infatigabilem curam desideramus semper impendere, & Deo favente ad facilem statum studeamus cuncta revocare, tamen nobilis nostræ Urbis Messanæ sollicitiora nos argumenta constringunt, atque tante fidelitatis, & obsequii monumentis erga nos sepe & sepius florere visa est, regiis etiā donis, & ornamentis, gloriosius spectetur ornata. Proinde &c. Et ubi singu-

16.

Philippus III.
idem præstat.

Ex privileg.
Phil. III.

17.

Philippus IV.
similiter cum
suo principali
privilegio.

Ex privileg.
Phil. IV.

gu-

gula Messanensium postulata in ipso privilegio inserta sibi cuncta placere respondit, in quorum primo Privilegiorum, & immunitatum confirmatio postulabatur, tandem sic concludit. *Quas quidem decretationes in calce cujuslibet capituli dictarum supplicationum, & petitionum per praedictam Civitatem Messana Nobis porrectarum descriptas, & omnia, & singula in eisdem capitulis contenta à prima linea usque ad ultimam juxta eorum seriem continentiam, & tenorem ex certa scientia, & sacri nostri Supremi Italiae Consilii accedente matura deliberatione, ac ex gratia speciali deliberatè, & consultò, ac de plenitudine Regiae potestatis eidem Civitati Messana benignè concedimus. Decernentes, & volentes ut deinceps ab omnibus perpetuò, & inviolabiliter observari debeant, & ut praemissa quem volumus sortiantur effectum Domino propterea Consobri- no meo Principi Philiberto Proregi Locumtenenti, & Capiteo Generali, Spectabilibus Nobilibus, Magnificis, & dilectis Consiliaribus &c. tam praesentibus, quam futuris in eodem nostro ulterioris Siciliae Regno constitutis, & constituendis dicimus, precipimus, & jubemus, quatenus presentem nostram gratiam, & confirmationem privilegiorum, & immunitatum laudationem, & ratificationem, aliarumque gratiarum novam concessionem teneant firmiter, & observent, tenerique, & inviolabiliter observari faciant. &c.*

10.

*Exemplaris ti-
tulo a Philippo
IV. Messana
praefignitur.*

Quorsum hæc tam longa Regionum privilegiorum commemoratio? quorsum? ut tot Imperatorum, ac Siciliae Regum auctoritate Mamertinorum privilegia laudata, confirmata, instaurata, sæpius, atque iterum id in primis, quod in hoc libro intendimus clarissimè testentur, semper atque unanimi consensu sive tacitè, sive expressè Messana Urbem totius Regni Caput appellari, haberique ab omnibus voluisse Principes. Illud verò postremo loco, tamquam Colophonem adiiciendum reor, quod hoc anno 1648. quo hæc scribimus idem Philippus IV. ad superiora ex speciali gratia, & ex maxima benevolentiae significatione benignissimè conferre dignatus est: Etenim ubi de admirabili Mamertinorum fide, ac constantia in duorum Regnorum Siciliae, ac Neapolis defectione, quantaque Messana Civitas in summa rerum omnium caritate, tem-

po-

porumque difficultate perpeſſa ſit certior factus eſt, eidem
 literas per honorificas omni officio, benevolentia, gratia-
 rum actione plenas non ſemel dedit, quibus Meſſana no-
 bo, ac ſingulari Exemplaris titulo præſignivit, decoravit-
 que, quò apertiffimè eam reliquarum Civitatum Caput,
 Principem Archetypon eſſe, ac fuiſſe declaravit. Quod
 autem hoc ex Regio oraculo probatū Exemplaris Epithe-
 ton id in primis ſignificet luce clariuſ paucis oſtendā. Et
 quidem primò quid exemplaris nomine ſapiens Monarcha
 exprimere voluerit, noſſe operæ pretium eſt. Exemplar
 enim ut ex divo Auguſtino colligit Doctor Angelicus eſt ^{S. Aug. l. 12.}
 forma, quam aliquid imitatur ex intentione agentis, de ^{de Civ. de c.}
 terminantis ſibi finem; quam formam tripartito Philoſo- ^{25. S. Thom.}
 phi dividunt. In formā qua procedit effectus, ut ab agen- ^{de verit. q. 3.}
 di principio: In formā ex qua, quæ eſt illa, ex qua res ^{art. 1.}
 conſtat, & In formā, ad quam, hoc eſt ad cuius ſimilitu-
 dinem aliquid fit. Exemplar igitur eſt forma pro ut hanc
 triplicem formarum varietatem comprehendit: Unde
 verba illa, quam aliquid imitatur, à ratione exemplaris
 formas illas excludunt, quas aliæ non imitantur. Deinde
 illas ex intentione agentis, removeht formas, quas effecta
 caſu exprimunt, quo pacto ſi appelles nihil ad Platonem
 reſpiciens ſuis cum lineamentis fortuito effingeret, non
 diceretur. Plato illius imaginis exemplar. Additur deter-
 minantis ſibi finem, ut reiiciantur formæ agentium natu-
 ralium, veluti forma ignis alium ignem generantis, neque
 enim illa ignis geniti exemplar propriè dicitur. Et hæc eſt
 Philoſophorum ſchola, quæ ad cognoscendam exempla-
 ris naturam attulim⁹ ad tituli noſtri enucleationem miri-
 ficè videntur oppoſita. Cum enim ex Platonis doctrina vi-
 rorum ſapientium ſit indere rebus nomina, quippe qui
 perſpicaciori intuitu quam ceteri rerum naturas, cauſas,
 ac proprietates introſpiciant, Philippus Rex, qui ex anti-
 quis regnorum ſuorum annalibus, Mamertinorum inge-
 nia, virtutem fortitudinem, res domi, forſque præclare
 geſtas agnoverat per ſummam eos ſapientiam exemplaris
 nomine appellavit. Meſſana igitur in hoc Sicilia Regno
 tamquam primigenia, & intervalias Urbes pimum condi-

ta, ut alibi ostensum est, ita semper egregiè, & secundum omnem benevivendi rationem se gessit, ut idea quadam exemplar, & forma omnibus esset, à qua veluti ab agendi principio reliquæ Urbes ad obtemperandū Principibus, ad abigendos hostes, ad bella fortiter gerenda, ad rempublicam optimis legibus moderandam summa cū alacritate animi moverentur. Idea, exemplar, & forma ex qua, hoc est Messana ex suorum Civium præclara institutione, virtutum exemplis, fide constantia, fortitudine, causa fuit impulsiva, ut eosdem virtutis actus reliquæ Urbes imitarentur. Idea, exemplar, & forma ad quam hoc est ad cujus similitudinem ceteræ instituerentur, effingerentur, efformarentur. Et sanè ut antiqua nimis illa prætermittam, si omnes Siciliae Urbes in universali annonæ caritate, in tanta rerum omnium inopia, in lacrymabili seditiosorum hominum perduellione ad instar Messanae Exemplaris se gessissent, profecto non pari omnes calamitate præmerentur, non tot ætumnarum tempestatibus fluctuarent, ac pene obruerentur. Illæ verò quæ Messanam ob oculos sibi proposuerunt imitandam, ejusque in tot adversis rebus fortunæ aleam sequutæ sunt. Singularem fidei erga suum Regem, constantiaque laudem perinde, ac suum exemplar perpetuò sibi compararunt. Quid, quod paucis ab hinc annis cum partem Siciliae occidentalem pestifera illa lues non sine mortalium Clade aggredieretur, quamplurimè etiam Italiae Urbes Romæ, Neapolis, Florentia propullandi contagii methodum atque instituta à Mamertina Urbe, tamquam ab exemplari sibi mutuarunt, iisque ad instar ideæ servatis salutis publicæ consuluerunt? Sapienter igitur à Philippo IV, cum Messana actum est, dum tam præcellenti Exemplaris titulo eam præsignivit, eamque Regni Caput causam, ac principium non obscure declaravit. Etenim cū causalitas exemplaris in quadam passiva imitatione consistat, supponatque caput, ac principium unde floreat, nam causa semper habetur prior, ut sigillum forma sigillo impressa prius est, & Platonis imago Platone posterior est; cur Messana quæ Archetypus, quæ Protypus, quæ Exemplar est, non dicitur Caput, ac Princeps Siciliae Civitatum?

rum? Addo his quod Magnus Castellæ Admiratus, & Mo-
ticæ Comes, Siciliae Prorex, & deinde Neapolis quatuor
ab hinc annis cum à Rege Catholico Orator ad Summum
Pontificem Innocentium X. destinaretur, quo die solemni
ritu Romæ exceptus est inter alia suorum titulorum, ac
Illustrissima familiae suæ decora ad ostendendum duorum
regnorum quam ipse præclarè obierat administrationem,
ad palatii triumphantis fores duas Urbes Neapolim, &
Messanam tamquam utriusque Regni capita, & exempla-
ria in tabulis expressas suspendi iussit, & hæc quidem re-
centiora, antiquiora illa sunt. Ferdinandus Senior Arago-
niæ, & Siciliae Rex locupletissimam ornatissimamque ha-
luit bibliotecam, ubi regnorum suorum magnifico artifi-
cio descriptæ tabulæ visebantur, & in Siciliae pictura Mes-
sana dumtaxat inter Urbes reliquas aureis illuminata ca-
racteribus tamquam caput, & exemplar eminebat. Idem
fensus fuit Gregorii XIII. qui in celeberrima illa pictura,
qua aulam pontificiam longo ordine exornavit Messanam
Urbem in primis Sicularum Civitatum Caput, & Exem-
plar voluit prælucere & ob eandem rem antiqua illa con-
suetudo apud eos invaluit, qui Geographicas cartas ad
nautarum in navigatione informationem describunt, hi
enim ubi Siciliam delineavere, Messanam reliquis Insulæ
Civitatribus aureo vexillo apposito solent discriminare.

Joan. Petr.
Marchis. in
disc. de ver.
Messanæ qua-
litate.

Neque Messanenſes hoc titulo in Regum diplomati-
bus ac membranis atramento exaratis veluti gladio in va-
gina inclusis solum contenti sunt; sed re ipsa Urbem suam,
ubi data est occasio tamquam regni Caput præferulere;
etenim in antiquissimis sigillis, in nummis, in inscriptioni-
bus, in publicis decretis, & plebiscitis hoc semper titulo
usi sunt. Et plane servatur adhuc usque tempora in Mes-
sanensium monumentis, quæ in tabulario custodiuntur
vetustissimum Urbis Sigillum ante Græcorum Imperato-
rum tempora in quo turres, antiqua Urbis insignia, & hi
in orbem characteres insculpti sunt S. P. Q. R. D. T. P. M.
hoc est Senatus Populique Romani Decreto Trinacriæ
Princeps Messana. Nummos quoque posterioribus sæculis
sepe vidi, ex quorum parte altera Crux Messanæ insignia,

19.

Ex antiquis
simis sigillis
ex nummis ex
inscriptioni-
bus &c. Mes-
sana Regni
Caput

cum his literis M. C. idest Messana Caput, cum hac inscriptione *A Gran Mercè à Missina*. Solemne Arcadii Imperatoris dictum, ut alibi exposuimus visuntur, ex altera verò parte hæ in medio majores literæ M. N. S. G. Messana Nobilis Siciliæ Caput, & in orbem verba illa Messana Senatus Populique Romani Decreto Nobilis Siciliæ Caput. Alios verò cum insignibus Aragoniorum Regum, & cum Cruce signata cum literis M. C. ut supra, & hic poteris observare, ubi illud etiam advertendum est. Reges cum Messana Urbe non sicut cum cæteris se gessisse, illorum enim insignia cum Messanensibus æqualia, seu signari, seu collocari voluere ut ex antiquis, & recentioribus tota Urbe vulgatis ex lapide, seu pictura stemmatibus, quod nulli subditarum Urbium conceditur, manifestum est, & præcipuè ex illis, quæ olim in antiqua porta, quæ Neptuni marmoream statuam juxta mare duabus munita turribus aspiciebat, ubi & Regum insignia Aragoniorum cum Messanensibus paria visebantur, & in his inscriptio illa S. P. Q. R. Decreto Messana Nobilis, & Regni Caput: quæ ad novam portam extruendam dirutis vetustissimis illis turribus ad proximiorum Ærarii fabricam translata, exposita sunt. Et quidem ea stemmatum equalitate non Messanæ tantum, unde per difficile minimè potest videri, verum in ipsa Hispania, atque adeò Madriti, & ob ipsius Philippi IV. Regis, & totius Regiæ Curia oculos legati Messanenses D. Joseph Balsamus, & D. Franciscus Foti ante sui palatii fores non sine aulicorum admiratione usi sunt. Quæ sanè prærogativa Messanæ inter cæteras Siciliæ Urbes apertissimè arguit primatum.

Præterea in Regni comitiis cæteris tamquam princeps prælata est à suis Regibus, ut Arcadius in suo diplomate voluit, nam ubi magnarum Caput Urbium & Constanti-nopoli equalem constituit, ait de ejus Civibus, ut præbo-
 20. norentur, nullusque ei, vel eorum alicui contumeliana, ignominiam, vel injuriam audeat inferre &c. sed cum prima sedes in provinciali Conventu, & primum suffragium maximo sit honori & Capiti debeatur quis eat inficias ex Imperatoris decteto Messanæ debet illud expressius Roge-
 rius

Arcad. Imp.
in priv.

In Provincia
libus Conven-
sibus sedem
principalem
obtinere.

rius Rex in eo privilegio, quod in die sua Coronationis edidit, & nos sepe laudavimus. Ordinamus aut, Quod Rex ad ipsius Civitatis honorem semper sit, & reputetur Civis Civitatis ejusdem in qua Regia status Regni, & regiminis omnia conferrentur exempla, sitque præ aliis Regni Civitatibus honorata, & in Regiis aliisque convocationibus, & Synodis sedem primam, & locum obtineat principalem &c. Quod autem reliqui Siciliæ Reges eundem honorem, ac dignitatem Messanæ conferre voluerint ex horum privilegiorum perpetua, constantique confirmatione, ut ostendimus perspicuum est. Et hæc illi prima sedes, & locus non solum in Siciliæ Regno, ut in proprio solo, ut in comitiis siculis, quæ Enne Lupo Hurrea Prorege, nec non Catanæ Joanne Montecarino, & Messanæ olim Bernardo Requesens, & postea hic multoties celebrata sunt, sed extra Siciliæ Regnum, nam Neapoli presente Alphonso Rege hujus nominis Magnanimo, in publico Regni Conventu eum honorem, ac dignitatem Messanenſi legato delatâ esse. Neque illud quod anno 1478. In Catanenſi concilio legatis Messanenſibus Joanne Cardona Prorege accidit iis, quæ supra diximus obſtat. Ille enim ut ex Maurolico habemus Mamertinis Maurolic. hiſt. Sic. l. 5. infensus vehementer erat propter novum, & grande vetitum, quod siculis imponere jam decreverat, ut tam de fructuum, quàm de pecorum provenſu decimam penderent, cum isti magnopere justitiæ, & libertatis argo adversabantur. Verùm ubi nihil cum Mamertinis profecit, Catanam profectus generale concilium indicit, quo Præsules, Legati, Comarchi, ceterique ad quos jus suffragii spectat conveniunt. Porro Messanenſes Legati, Joannes Stairius Eques, Ludovicus Bonfilius, & Joannes Antonius Gothus duabus tryremibus eo advehuntur. Completo suffragatorum numero Legati Messanenſes in confesso locum à Tribunali primum, ut moris erat nemine adversante, occupant. Prorex verò adveniens, ut erat iniquo in Mamertinos animo, eos de primo loco surgere jubebat. Negabant Legati se id facturos, ac primarium antiquissimo suo jure locum accepisse, se asserabant. Tunc iratus Prorex vim illis, nisi eo de loco cederent, minitari. Ad hæc Bon-

Bonfilius, quid gloriosius inquit, quàm pro Patriæ dignitate tuenda occumbere? Hic verò **Nicolaus Leofantus** **Panormitanus** Regiæ pecuniæ quæstor, & ad Præsidis votum proclivis, hoc est, ait, quasi perduellionis Crimen. Mentiris, respondit **Bonfilius**, ac seminudato pugione: Num quid **Mamertinis** omnium fidelissimis hujusmodi notam audes inurere? si verbum addideris hoc te pugione confodiam. His auditis **Leofantus** obmutuit. **Prorex** quæsitam, nactus occasionem **Messanenses** Legatos in vincula coniici jubet. **Bonfilium** scilicet, & **Gothum**, nam **Staitius** languore impeditus, aberat, & huic mandat **Prorex**, in dicta perduellionis pœna, ne per triduum domo egrediatur, idque ad evitandam seditionem. His **Messanæ** auditis alii quatuor Legati **Marcus Smortus**, & **Jacobus Campulus** ex ordine Patrum, de populo verò **Nicolaus Contestabilis**, **Cæcilius Grassus** destinantur, qui Legatos **Bonfilium**, ac **Gothum**, vinculis eripiendos quàmprimum curent. Sed hi prius quam **Catanam** appellerent **Bonfilius**, & **Gothus** custodię ducti fuerant. **Prorege** novitates cavente, cum præsertim **Catanæ** plusquam ducenti armati cum Legatis, & multo plures, qui **Messanensium** partes fovebant adessent, Verùm ante quam eos absolveret in templo **Divę Agathæ** Concilium instauravit, Cui **Staitius** Patrię juri cedens, contempto **Proregis** edicto, voluit interesse, cepitque locum inter postremos. Itaque die conventa nonnulli de vectigali statuendo assentire alii spatium de matura deliberatione postulare, quidam manifestè contradicere. Ubi verò ad **Staitium Mamertinorum** Legatum ventum est in hanc ipse sententiam locutus est. Temporis, & instantis negotii necessitas **Proceres Illustrissimi** me adegere, ut tali concilio interessem, quæ me Patriæ dignitate, locoque debito spoliatum de injuria nullo modo conqueri sinunt. Differam tamen istam in aliud tempus quærelam, utinam enim humiliori loco positus, possem de veteri patrię meę moris, atque instituto siculis omnibus opitulari! Videtis o Regni summa capita si tolerabile sit vectigal, quod postulatur, & quò inopiæ, ac miserię veniendum sit, si recipiatur. Non possumus sanè Nos **Mamertini** quamvis oneris hujus im-

mu-

munes, vobis non vehementissimè condolere, parati sumus, aut una vobis cum occumbere, aut liberè, jucundèque vivere. Non est parvi momenti, quod tractatur negotium. Vide Prorex Illustrissime, ut unde lucrum Regi queris, incommodum potius parias. Congruet tali tempore, satius multitudinem beneficiis abdicere, quàm oppressione irritare. Sed prætereo valetudinis impedimento; multa, quæ huc adduci possent, sentio itaque vectigal huiusmodi non esse petendum, nec si petatur admittendum. Sed heus Sicularum Proceres vestro fit hoc periculo: Nos in portu navigamus. Quare hæc omnia diligenter pensate, ac quid agatur etiam, atque etiam videte, nec majus viribus vestris onus subite, ne fortè succumbatis. Hac per brevi oratione Straitius complures in suam adduxit sententiam, & hinc Mamertini jam ubique à Siculis laudari, & in cælum usque extolli, quod talem sibi pestem avertissent. Quin etià Panormitana plebs, cum Patriciis hac super re contendere, donec Legatis prioribus, qui cum Prorege senserant abrogatis novi creati sunt. Qui Catanam profecti, priorum sententia rescissa, cum Mamertinis consentirent, ac Reipublicæ in primis commodū curarent. Itaque discrepantibus inter se Sicularum Legatis re infecta concilium dimissum est: Interea Prorex maximopere verebatur, ne ob injuriam Messanenſium Legatis illatam seditio aliqua oriretur, siquidem Messanenſes supra quam credi potest, ablati sibi loci dignioris injuriam, ac dedecus molestissimè ferebant, unde petiere ut in arcem Concio convocaretur, ubi de rebus gravissimis verba facturi essent. Itaque congregatis in arce coram Prorege Regni prioribus Antonius Mangiantius Messanenſis tabellio publicus, cui à S. P. Q. M. fuerat onus impositum luculentam habuit orationem, qui de injuria Legatis, ac Messanæ ipsi illata conquestus est: Idque quam injustè factum sit contra Regum decreta, & antiquum morem, atque instituta adversus eam Urbem, quæ de tota Sicilia Benemeritissima erat, ostendit. Deinde ejusdem ornamenta, & in suos Principes promerita non vulgaria prosequutus est, ut apud Maurolycum, Bonfiliū, & alios è quibus hæc hausimus lector poterit intelligere: 10.

Maurolyc. l. 5.
Bonf. p. 1. l.

Ha-

Habita est illa oratio 15. Kal. Octobris anno 1478. in Catanensi arce, & ubi Messanensium Legati peroravere. Prorex Cardona paululum moratus adhuc in pleno confesso ingenue Mamertinorum Legatos immerito se injuria affecisse confessus est. brevique oratione iracundiam suam excusavit, & omnia contra illos acta revocavit, quibus peractis Concilium dimissum est. Deinde Messanenses temporis opportunitatem nacti ad Regem Ferdinandum Oratores mittunt Ludovicum Bonfilium, & Joannem Antonium Gothum Patritios, quos antea Catanam miserant de Plebe verò Antonium Visum, qui Regii Concilii Catanensis acta exponant, Messanensium sententias, rationes, & Proregis irrogatam injuriam aperiant. Rex legatione percepta, novo edito decreto Superiorum Regum privilegia confirmavit, roboravitque. Cardonam verò praefectura abdicavit. Porro Mamertini Legati Regis voti Comptes facti honoribusque affecti Messanam repetunt.

21.

*Mamertini
publicum Re-
qui bonum cu-
rant, eorum-
que sententia
reliqua Civi-
tates adheret.*

Verum enim verò ad Messanensis primatus dignitatem afferendam plura ex superiori narratione notatu dignissima eliciuntur. Et quidem primo Cardona Prorex vectigal seculis indicturus, totus in eo fuit, ut Mamertinorum assensum ad eos se recipiens, non sine magnis pollicitationibus extorqueret; intelligebat nimirum, quantum illorum futurum fuisset exemplum, & auctoritas apud reliquas Civitates, quarum sententias, cum ipse prius singillatim rogaret, ex his prudentiorum quamplurimae ad Mamertinos rem esse deferendam censuere, & cum illis se sentire responderunt, nempe id honoris Messanae tamquam Capiti deferendum existimabant, quippe cui publice utilitati studere mos per antiquus fuit. Et hinc est quod Legati licet ad Messanam vectigal illud non pertineret, tamen privatam loci ablati sibi injuriam posthabentes non tam fortiter, tamque audacter adversus Proregem apprimere sibi iratum, quod ejus in eam turbare concilia ausi essent, totius Regni Patrocinium suscipere, bonamque procerum partem in suam sententiam pertrahere quin etiam hec ubi Panormi cognita sunt, Legatis prioribus abrogatis, qui Proregi favebant, alios Panormitano Catanam submisere, & hi illos

rum

rum sententia rescissa, Mamertinorum tandem sententię, quę reipublicę in primis commodum curaret adhesere. Ea semper fuit Mamertinorum Constantia, iique magni spiritus, quos à majorum suorum exemplis hausere, ut duris Sicilię, asperisque in rebus, non sinè capitis discrimine abjecta sui, reliquarum Urbium saluti sola prospiceret. Honor loci dignioris per vim erepti ab ipso Cardona in publico Procerum conventu restitutus est, ubi ex iracundia contra Mamertinos iniquiorem se prestitisse fassus est. Noxiaque adversus eos acta omnia revocavit. Huc etiam spectat Archiepiscopi Messanenensis super omnes Sicilię Pręfules dignitas, cui in Regni Comitibus, Synodis, & Conventibus post hominum memoriam prior, atque honoratior Sedes attributa est. Secunda verò Archimandritę Messanenensi, eo merito quia à Summis Pontificibus, & Sicilię Episcopus appellatur, hoc est in Sicilia Metropolitanus, & Concilium provinciale Siculis Episcopis indicit, & alias habet pręrogativas, quę Metropolitana Totius Sicilię conveniunt, & Nos alibi fusius expendemus.

Pręterea Capitis dignitatem in toto Regno omnino videtur arguere, ea, quam Imperator Arcadius, & Sicilię Reges detulere gratias, & immunitates Mamertinis, ut si forte Imperatori, aut Regi classe ire aliquo contigerit, ex Sicilię Triremibus Messanenensis, quę sit Prętoria deligatur, vehatque Principem, quam reliquę etiam si illę absit honore prę cæteris honestent. Verba Arcadii illa sunt. *Et cum transfretare voluerit Imperator, Messanensium Galeam ascendat, cui ceterę de classe reverentiam præstabunt, sibi que cedant etiam si persona Imperatoris absuerit.* Quod etiam Rogerius Rex statuit in suo decreto sic: *Et quoties statuatur exercitus, aut solus (idest classis) in eadem Civitate, & ex eisdem Civibus armetur Galea, cum qua Regia persona transfretabit, quę Galea, cum signis regis, & Civitatis ab omnibus aliis honorabitur, & preponetur.* Et ne hæc illustis pręrogativa aliquando ex hominum memoria deleretur, Messanenses inter ceteras longas Naves Prętoriam unam elegantio-rem, & concinnio-rem ædificarunt, atque in publico navali asservatam voluerunt, quę semper expeditionibus, ac Regię navigatio-

22.

*Messanen-
Triremis Re-
ges oebere de-
bebat ex de-
creto plurimo-
rū Regum.*

*In Priv. Ar-
cad. Imp.*

*Rog. Rex in
Priv.*

In Priv. Ca-
roli Andeg.

ni parata esset, & quia rubeo colore pingebatur, rubea Triremis, seu vulgato nomine Galea rubea dicebatur. Neque ea tempestate rarò navigabant Reges, nam sepe Siciliam ex aliis Regnis, sepe ex Sicilia Aragoniam, & in ipsa Insula modò Messanam, modò Catanam, modò Panormū, aliasque Urbes maritimas cum classe perlustrabant. Reges verò Rubeam Mamertinorum Triremem inscendebant. Carolus item Adeguavenſis cum Sicilia potiretur anno 1272. sexto Kal. Martii privilegio, & ipse Mamertinos auget, subditque de rubea eorum Trireme volumus, & presentium auctoritate statuimus, ut quoties de nostro mandato congregari contigerit scilicet generale dicta Civitas (Messana) & Cives Galeam Rubeā, habeant & in hoc inter ceteras Civitates specialiter honoretur, ac aliis preferatur, nullo tamen aliis Civitatibus prejudicio faciendo quin in aliis particularibus scolis, quæ congregari contigerit extra Siciliam libera nobis remaneat Galeam Rubeā illi, de qua nobis magis placuerit concedere Civitati &c. Ex hoc privilegio mihi liceat conjectare. Caroli Ministros superbe nimis cum Siculis se gerentes, eorumque immunitates flocci pendentes etiam Triremis rubeæ consuetudinem violare tentarunt, de qua injuria Messanenses apud Carolum Capuæ commorantem cum quæsti essent, Ipse laudatis initio antiquis eorum fide, ac meritis, hoc privilegium edidit. Ac Ludovicus anno 1347. pridie Nonas Februarii in privilegio ait: *Confirmamus privilegium Galeæ rubeæ.*

23. Præterea Alphonsus Rex anno 1421. Kal. Octobris concedit Messanæ Urbi ex privilegio, ut in ejus Triremibus insignia, & arma propria imponantur. Urbis autem postulatum hoc fuit. *Item quoties in eadem Civitate armantur Galeæ, etiam per Regem quod Vexillum, & arma ipsius Civitatis imponantur in ratibus ejusdem sub honore quod dudum consuetum fuit, ut in antiquis scripturis reperitur, & quod Patroni ipsarum ratium sint Messanenses per sacram Regiam Majestatem eligendi. Placet Domino Regi &c.* Et hic notandum est usque ad Alphonsi, & Avorum nostrorum tempora peculiare habuisse in suis navalibus Triremes, & propriis expensis aluisse Messanenses, honoremque à Superioribus Regibus Rubeæ præscriptum, & vexilla iterum postulas-

In Priv. Al-
phonſi

ut

ut patet ex verbis Ludovici in supra laudato privilegio, ubi *Confirmamus*, inquit, *privilegiū tarsanatus constructionis, & reparationis omnium galearum, & Vaxellorum nostrorum. Privilegiū Galearum decem à numero usque ad viginti.* Hujusmodi erant eo tempore Mamertinorum vires, qui triremes viginti in suo navali, atque adeo in portu in omnem expeditionem paratas haberent. Et quis hic dubitet ex hac Triremis rubeæ, & reliquarum præcellenti dignitate uni Messanæ collata, illam universis Siciliæ Civitatibus antecedere? quando Reges ipsi tanto earum honore decorare præceteris dignati sunt?

Et hinc ad alia Mamertinæ Urbis ornamenta Regū beneficio ipsi collata, quæ omnino ipsam Siciliæ totius Principem esse omnino conficiunt gradum facio. Et quidem initio occurrit ampla in Oppida, Castella, Villas, & Rura sui districtus jurisdictio; quæ olim Pyrrhi, Syracusanorum, & Carthaginensium temporibus, ut alibi dictum est, amplior fuit, tripartito cum Mamertinis totius Siciliæ dominata; & postea Populus Romanus declaravit ejus lapides à Leontino, usque ad Pactas extendi; deinde Arcadius Imperator ulterius ejus dominium produxit, auxitque super omnes Siciliæ, & Magnæ Græciæ Civitates. Sed cū Siciliæ Regnum barbarorū, atque exterorum Principum servitutem servierit, & Mamertinorum immunitates, cōsuetudines, & privilegia fusque deque habita distracta quæ sint, nemini mirum videatur, si in ea temporum calamitate, rerumque vicissitudine de ea potestate sit illis aliquid imminutum. Illud demum non bene admiratione dignum, quod Rogerius Rex testatur Mamertinos etiam in Saracenorum dominatū in sui territorii, agrique universi homines jura tenuisse. At nostro ævo comprehendit Messanenensis ager à meridie argem, quæ vocatur hodie Sancti Alexii Argenum antiquitus appellatam; & quidem Tauromenium intra fines erat usque ad Siciliæ Regum tempora. Hinc Thucydides l. 4. *Naxum Chalcidum, fuit Urbis finitimam Messeniis.* Eo igitur extiteret juris Mamertini limites. Naxus enim Tauromenio opposito ad austrum conformiter est; & hæc ex eodem Auctore Olympiade 88. Olympiade, verò

24.

Messanæ jurisdictio in plurima Oppida, atque Castellula.

78
Thucydides
l. 4. Naxum
Chalcidum
fuit Urbis
finitimam
Messeniis.

95. ex Theodoro l. 14. habemus Dionysium prolixam finitimi agri partem, quæ Naxiorum erat, Messanensibus concessisse, ut hoc eos beneficio sibi obnoxios faceret, quo tempore Naxus, hodie Schisò ab eodem Dionysio funditus everfa fuerat. Ea ergo ex parte ultra Tauromenium, montem, ultra Naxum prolatus est ager mamertinus, quæ prolixam partem Diodorus appellat. Sed nostra tempestate ab Argenno orto sequerentur Oppida, Castellaque omnino ampla, & incolarum numero non contemnenda Messanæ versus 30. quæ spatio milliarium 24. continentur recta linea à mari interiora verò per ambitum ad multo plura milliaria extenduntur. Verum à Septemprionali plaga produciora habet confinia usque ad Pactas vel à vetustissimis temporibus; nam Thucydides l. 3. de Insulis Eoliis agens ait. *Hæ, inquit, Insulæ sunt è regione Sicili, & Messenii agri*, Insulæ autem hæ, quod ad Navigantibus clarè patet directæ regione contra Pactas sunt sitæ. Igitur ab antiquissimis ad usque nostra tempora hos limites suæ potestatis habuere Mamertini, & in hoc septemprionali tractu decem grandia numerantur Oppida, Castella 14. qui fines hinc retro itinere in Sicilia mediterranea per milliaria 24. extenduntur. Et quidem tellus, partim plana, partim montuosa, pinguis, fecunda, amœna, accolæ minimè rudes, aut agrestes, sed civiles, industrii ad omnem urbanitatem facti, bellicosi, qui possent ad septem virorum millia numerari si necessitas urgeret hostium incursionibus obviam ire. At hi omnes cū Senatu P. Q. M. & Stratego pareant, & secundum eorum jura, atque immunitates vitam degant, neque alia in Sicilia Regno Civitas sit, quæ semel habeat in finitimos populos, atque Oppida jurisdictionem à vetustissimo ævo in tanta bellicorum, ac dominantium vicissitudine conservatam, Siciliae unicam Metropolim, & Caput fatendum esse nemo ambiget.

25. Hanc Mamertinæ Urbis supra ceteras dignitatem Ecclesiastica confirmat sui Præsulis in amplissimam Diocesim jurisdictio, qua nulla major est in Sicilia, nam ducenta quinquaginta passuum millia in ambitu comprehendit. Huic paret Cephaludensium, huic Pactensium, huic Lili-

pari-

*Amplissima
Mamertini
Præsulis Di-
cesis.*

paritanorum Episcopus, hic, & in Calabria partem habuit, & in Sicilia majorem olim consecutus est, ut à Gregorio Pontifice, qui Magni sibi nomen adeptus est, Siciliae Antistes appellaretur.

In Epist. S.
Greg. ad Fe-
licem

His addo Strategum præcellens in Sicilia post Proregem munus, qui ad justitiam administrandam, ad coercendam facinorosorum Hominum audaciam, ad tuendam ab hostium incursum Civitatem à Rege ipso non obvius quisque eligitur. Hujus dignitatis initium ad Orientis Imperatores referendum est. Sed quis eorum primus cum Magistrorum Messanenensibus præfecerit mihi, planè non liquet, nisi fortè liceat conjectare. Eum fuisse Constantinum, illum cui Magni nomen inditum est, qui ad instar Imperialium Comitum haberet circa se, & ad sui corporis tutamentum primores viros, quos græco Idiomate Strategos appellaret. Etenim ex nominis ethimologia hæc dignitas ex armorum tractatione suam ducere originem videtur, quasi armorum præfectus, vel Imperator, & Messanenensis Strategus domi, militiæque juxta temporum varietatem, & ex Principum arbitratu non vulgari potestate usus est. Dixi ex Principum arbitratu, nam cum aliquando in ea administratione jurisdictionis fines excederet compressa ea potestas, ac limitata est, ut verbi gratia ex abrupto, & nullo servato juris ordine de re capitali, vel de gravissimo negotio ne decerneret aliquid, nisi de Judicum suorum consensu, ut Rogerius Rex declarat, jubetque. Quod sit tantum justitiæ nobilis executor, & quoniam Strategus, qui, & armorum præfectus, si forte accideret, ut miles non sit, subdit Rogerius militum insignia porteret, etiam quod non sit miles, quare ex peculiari muneris sui dignitate, sicut unus ex iis Regni Proceribus, qui titulo aliquo à Rege decorati sunt, Illustrissimi additamento præsignitur. Cui etiam ex Regis præscripto Magna Curia propriis expensis alit, quadraginta sui corporis Custodes, seu majores hastiferos, qui illi assistant, turbam submoveant, binique ipsum præcedant cum hasta, in cuius capite securis est acuminata, quæ cæsim ac punctim ferire potest, & antiquorum lictorum speciem quandam referant. Igitur ea Urbs, quæ olim habuit peculiares Reges Zanculum, Orio-

26.

Strategi ex-
cellentia, &
munus.

ex Bonf. l. 8
Mess.

Rex Rog. in
privil.

nem

nem, Scythen, Cadmum, Anaxilaum, deinde nulli subiecta dominatui, Reipublicæ formam diù tenuit, etiam sub Romanis, & cui postremò Orientis Imperatores Strategū ad iustitię administrationem magna cum potestate destinarent, & Sicilię Reges ad id dignitatis viros Principes, quī primum post Proreges locum haberent, eligentes approbarunt; quid igitur ea Urbs etiam ex hoc capite inter reliquas dignationis non obtineat principatum?

27.

Regia moneta
officina Messana
sancti concessa

Rog. in priv.

Ludov. in
priv.

Ex Ep. Alph.
Reg.

Eo etiam collimat Regiæ monetę officina à Principibus uni dumtaxat Messanæ collata à Rogerio Primo Siciliae Rege, qui in eo privilegio, quod in die suę coronationis Panormi edidit, ubi Messanam Regni Caput, ac primā sedē cōceptis verbis declarat, ait. *In qua etiam (Urbe Messana) totius Domini nostri pecunia aurea, argentea, & ærea cudeatur, & officiales Sicilię ipsius cognoscant de qualitate, & pondere totius monetę quę per omne Regni dominium expendatur &c.* A Ludovico Rege his verbis, *Confirmamus privilegium Sicilię, & monetę à Martino Rege Seniore, & Iunibre, & Mariæ dum Catanę degerent anno 1396. Idibus Januarii, qui in privilegio præcipit, ut ne alibi præter quàm Messanę signetur pecunia.* Ab Alphonso Rege anno 1451. quarto Idus Maii ex Puteolis per Epistolam ad Siciliae Proregem, aliosque Magnę Curię Ministros, qua sic expostulat. *Cum fuisset Maiestati nostrę in memoriam redactum monetam aliquam cudi prohibitum fuisse, & esse alibi, quàm in dicta Civitate Messanę in qua Regiam Siciliam ex antiquis dedicatam existisse nō ambigimus, pro ut in eadem actualiter semper consuetum fuit cudi monetam, de quibus plenē liquet tenore privilegiorum super hijs diffusę loquentium &c. & cum ad verbum ea privilegia retulisset, subdit, per quę caveatur, quod in aliquo loco dicti Regni Siciliae ultra Abbarum non possit fabricari moneta publicę, vel privatę, nisi in dicta Siela Messanę, quę privilegia nobis per Oratores ipsos exhibita fuerunt, & per Maiestatem nostram visa solemniter, & discussa, cumque incommutabilis nostrę intentionis fuerit, & sic dictę Nobili Civitati, & suis Civibus fidelibus nostris ne dum privilegia, honores, dignitates, & beneficia antiqua, & moderna seropne, quinimo de novo largiri, & ampliare, serio presentium declaramus, & volumus, quod privile-*

gia

gia prædicta super facultate, & usu cudendi monetam in eadem Civitate Messana, nunc, & in futurum sibi concessa, ut illibata servantur &c. Et cum sæpius in Sicilia à nonnullis tentatū esset, ut alibi pecunia cuderetur urgentissimæ necessitatis specie, re autem vera, ut eo ornamento Messana spoliaretur, cum hæc fortiter obstitisset Reges Carolus V. Philippus Secundus, Tertius, Quartus, ejus circa monetam privilegia facta, rectaque habuere usque ad præsentem diem. Porro domus ipsa ad signandam pecuniam destinata hujus Mamertinæ dignitatis antiquissimam in Regno prærogativā ostendit, nam cum vetustissima ejus artificii structura prisca Mamertinæ Urbis insignia lapide insculpta conspiciuntur, & hinc satis constare dignoscitur Messanam esse, ac fuisse Sicularum Urbium præcipuam, in quibusvis enim mundi provinciis, ubi locorum, nisi in primariis Urbibus pecunia signatur? In Regno Neapolitano Neapoli, in Pontificia dictione Romæ, in Veneta Venetiis, in Gallia Parisiis, & sic in reliquis.

Ad hæc à Siciliæ Regibus Messana alia dignitate, atque honore quibus primariæ Urbes insigniri solent affecta est, nam & illi hanc immunitatem contulere, ut in illis Civitatibus, atque emporiis, quo Mercatores mercimoniorum causa conveniunt, si inter hos Siculi fuerint Civis Messanensis eligeretur in Consulem, ubique locorum, qui facultatem haberet in eorum quibuscumque circa merces, quæ oriri solent dissensionibus jus dicendi, & ex sententia lites dissolvendi, quæ Consulum electio non sinè Senatorum assensu ad Consules maritimos, qui quot annis in Urbe creantur, & peculiare habent Tribunal in quo causæ maritimarum mercium cognoscuntur, & deceruntur, spectant, Afferro hic Regis Rogerii verba. *Decernimus præ-* 28.

zerea quod præsent in eadem Curia maris Consules per navigio- *Civis Messanensis eligendus in Consulem ubique locorum mercimoniorum causa.*

rum primates, & mercatores eligendi, qui cognoscant de marinis negotiis, quibusvis mercantiis, & earum naturam sapientibus, qui Consules de usibus marinis, & modo regendi Curiam, valeant Capitula statuere. Volumus etiam quod ubicumque mercatores, & navigiorum Domini Civitatis prædictæ fuerint adunati à tribus ultra, possint Consulem eligere, & statuere con-

Rog. Rex in priv.

fir-

firmandum per Consules antedictos, qui Consul, & nullus alius infra Regni dominium audeat, cognoscat, & decidat causas ipsorum Civium, quasque magnas, & parvas, civiles, & criminales, & quod nullus alius audeat manus in causis eisdem immittere, nec contra dictos Cives, & eorum bona aliquid intentare &c. Quam Consulatus amplitudinem confirmant, & augent Guilelmus Rex anno 1160. xii. Kal. Sept. Jacobus Rex anno 1583. xviii. Kal. Januarii, Alphonsus item Rex anno 1445. xi. Kal. Junii, & alii omnes usque ad Philippum IV. qui Urbis privilegia confirmarunt.

29. *Equitum Hierosolymitanorum Sancti Joannis Baptistæ Prioratus Messanensem inter Siculas Urbes primatum manifestè arguit. Hic enim ordinis sui Religiosis militaribus viris quotque in Sicilia degunt antecellit, & jura dicit, antiquitate, & dignatione, reliquos superat ejus Religionis Prioratus; nam hunc Messanensem Comes Rogerius anno 1099. primus instituit, eodem ipso, quo Gerardus vir religiosissimus Hierosolymis contra barbaros militaris ordinis S. Joannis Baptistæ fundamenta jecerat. Is igitur Prior magni olim nomine appellatus est, ut habetur in privilegio Rogerii Siciliæ Regis anno 1136. ait enim: Ad humiles preces Venerabilis Magni Prioris Fr. Ubaldis Prioris ejusdem Sacre Domus Hospitalis, & Conventus ipsius &c.*

Rog. in priv. Sic etiam Martinus Rex in illis verbis. *Cui magnæ Domui ceteræ Domus Hospitalis S. Joannis sunt immediate subjectæ.*

Mart. in priv. Sic etiam Fridericus II: Fratrem Joannem de S. Stephano suum familiarem Regium Consiliarium, & magnum Priorem appellat. Qui Reges huic magnæ domui non exiguos redditus, & prædia dilargiti sunt; cui olim ex peculiari privilegio nō nisi Mamertinos Equites præesse datum erat; quæ præcellentia, sicut & magni titulus, seu temporum, injuria, seu hominum incuria concidere.

30. *Theutonico- alios ordines itidem militares Teutonicorum, & Templariorum, quorum prima sedes ex Imperatoriis, ac Regiis diplomatis Messanæ erat. Porro Theutonicorum prioratū Fidericus Imperator Suævus & Sicilia Rex ad cōterendos Saracenos acerrimos Christianæ fidei hostes sub titulo Sanctæ*

et Mariæ Alemanne Messanę condidit, possessionibusque locupletavit circa annum 1220. reliquisque in hoc Regno ejus militię religiosi viris præfecit. Verum ubi Theutonici diu in Sicilia, ac Messanenſi Prioratu commorati sunt capta à Barbaris Hierosolyma in Germaniam unde venerunt, dimisso Prioratu sunt reversi, cujus reditus cum ad Reges devoluti essent, Panormitanę Theutonicorum olim mansioni & Messanenſis prioratus membro addicti sunt. Templariorum verò Equitum prioratus hoc paulò antiquior Messanę circa instituti Ordinis, qui fuit Hierosolymis anno 1099. primordia sedem posuit in æde vetustissima Divo Marco Evangelistę sacra, cui magna Domus Hospitalis conjuncta erat. At à Clemente V. anno 1310. ordine isto deleta, proventus hujus prioratus pingues illi quidem ad prioratum Hierosolymitanum S. Joannis Baptistę Messanenſem cesserunt. Cum igitur Sicilię Reges tres Illustrissimorum Militarum ordinum Prioratus instituere decrevissent, cur Messanę, & non alibi præstiteret? Profecto, quia Urbi primarię, unde adversus Barbaros arma quotidie expediebantur eam dignitatem meritò tribuendam censuere. Huc etiam spectat singularis Antistite Cœnobii S. Marię Vallis viridis auctoritas à Constantia Aragonia Enrici Regis Cypri Conjuge, & Friderici II. Sicilię Regis Filia conditi. Et hæc Regina tot Regum potestate fulta, summorumque Pontificum auctoritate munita cum Illustrissimarum Virginum in Sicilia instituere Insigne collegium meditaretur, Messanę illud erexit, cujus Præfecta perpetuę Provincialissę nomine sub regula Canonissarum S. Augustini trium Provinciarum Sicilię, Calabrię, Apulię, sui ordinis Monasteriis præesset, jus diceret, suęque præsentia lustraret, quę non Messanenſi Archiepiscopo, sed Apostolicę Sedi, à qua Judicem, ac Curię suę Ministros designatos susciperet, immediatè pareret, magna profecto, talis fuit hujus Messanenſis Antistite, & Provincialissę dignitas, meritò inter præcipuas Mamertinę Urbis prærogativas connumeranda.

Accedit ad hæc quod pene omnes religiosorū hominū familię, quę ad suum amplificandum ordinem Siciliam

M

adie-

31.

Plurima Religiosorum familię Messanę primū Cœnobio erigunt

Mangiantius
apud Mauro
lyc. l. 5.

adiere Messanę primũ Cœnobia erexere, ut Basiliani, Benedictini, Carmelitani, Augustiniani, Domenicani, Franciscani, è Societate Jesu, ac reliqui fere omnes, & hi, ut notavit Mangiantius in oratione ad Cardonam Proregem, & ad Procerum Sicularum Conventum in suis Comitibus provincialibus prima sede, ac priori suffragii honore afficiantur.

32.

Insignia Urbis
Messanae
ad dexteram
Beatae Virginis,
insignia
Regni ad sinistram.

Claudam postremo loco insigni testimonio hoc argumentum ex antiquissima Tabula petito, quæ in Domo Senatoria ornatu marmoreo decorata conspicitur: In ea Beatæ Virginis Imago scitè sculpta est ad cujus dexteram Urbis insignia Crux ab Arcadio olim collata, ad sinistram Regni Siciliae arma exprimuntur, ubi Virgo elata dextera Sancta Benedictione Mamertinorum Crucem videtur afficere. Quid Siciliae stemmata ad Virginis sinistram Messanae ad dexteram insculptæ sunt? nisi quia digniori, hoc est Urbium Capiti prior, atque honoratior locus adscribitur, quod sequenti infra tabulam inscriptione manifestè significatur.

D. O. M.

Ex vetustissimis olim Publicæ Domus rudibus erutam Beatissimæ Virginis hanc Iconem, certissimum antiquæ Messanensium erga ipsam pietatis, dignitatisque simul ex veteri S. P. Q. R. Decreto supra Reliquas Trinacriae Urbes monumentum in hac Domo Senatoria Senatores posuere.

Legi, & Ego in antiquo libello juxta Crucem Messanae insignia hoc distichon.

*Romulei jussu populi, Magnique Senatus
Nobilis efficitur, Trinacriaque Caput.*

FINIS LIBRI SECUNDI

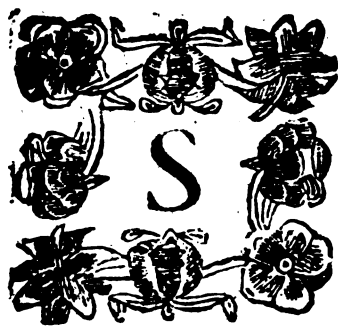

MES-

MESSANA⁹¹ FIDELISSIMA

LIBER TERTIUS.

I qua Mamertini moralium virtutum ^{I.}
laude post Zanciam conditam florue- ^{Fidei constan-}
re illos in primis fidei erga suos Prin- ^{tia in Prin-}
cipes, ac foederatos populos constantiâ ^{cipes.}
ad Cælum usque evexit, quæ sola vir-
tus tot inter variarum nationum do-
minia, tot inter hostium incursiones
concurrentibus hinc, atque illinc Ma-

gnis Siciliae Civitatibus eorum Rempublicam pene dixe- ^{Ex D. Chry-}
rim immortalem effecit. Quemadmodum enim anchora ^{solomni hō.}
jactata de navi, haud permittit eam circumferre, licet eam ^{11. ad Heba-}
venti commoveant, sed jactata firmam facit, ita populos,
ac Rempublicam in asperis, adversisque temporibus erga
suos Principes fidei constantia fortiores, firmioresque reddit.
Nec enim ulla res, ait Tullius vehementius Rempublicam con- ^{Tall. lib. de}
tinet, quàm Fides, contra verò, ut idem testatur nihil stabile ^{off.}
quod infidum, quia cum fidei abrogatione ^{Idem lib. de}
(verba sunt Cornelii Taciti) omnis humana societas tollitur. ^{amic.}
Et Principes illi, qui- ^{Tacit. Dec. 1}
bus sic arrisit Fortuna, ut fides observantesque sibi in qua- ^{1.6}
cumque rerum humanarum vicissitudine populos fortire-
tur, beati, fortunatique verè dicendi sunt. Quippe quibus ^{Q. Curt. 1.8.}
illorum fides, ut quidem asseruit, stabile, ac æternum faciet
imperium. Et ut propius ad probatissimam Mamertino-
rum fidem accedamus, illud in primis observatione dignū
reor, illos sic amicos, ac foederatos populos, sic suos Prin-
cipes, ac Monarchas amore, atque observantia persecutos
esse, ut nullo umquam tempore, cum in bello, tum in pa-
ce ab eorum amicitia, dilectione, ac fide excidisse dicti
sint. Neque hoc quidem gratis affirmare ausim, nisi præ-
stantissimis illustrium virorum testimoniis abundarem.
Hujus tantæ fidei Antesignanos, & veluti Præceptores ha-
buere Messanenses Scythen, Cadmum, Mycithum pro-

prios Reges, qui ut libro quinto Voluminis primi fusè adnotavimus in ejus virtutis laude præstantissimi extitere.

2. Venio ad Socios, ac fœdere sibi junctos Romanos, quibus cum magnam, conjunctissimamque necessitudinem Mamertinis fuisse certissimum est. Et quidem multo ante quàm inchoata essent bella punica conjunctos fuisse argumento illud est, quod Scipio Annibalem alloquens dixit. *Neque Patres nostri priores de Sicilia, neque nos de Hispania bellum, fecimus, & tunc Mamertinorum Sociorum periculum, & nunc Saguntinorum excidium vobis pia, & juxta arma induerunt.* Deinde verò causas Belli punici recensens. *Ne inquit occasio defuit cum de Pœnorum impotentia fœderata Civitas Messana quaereretur &c.* Neque solum fœderatos, sed Socios appellat; nam subdit: *Igitur specie quidem juvandi Socios, re autem vera sollicitante præda.* Eaque animorum conjunctio, ac necessitudo Romanis intercedebat cum Mamertinis, ut hi illorum cognati fratres originis communione juncti, ejusdem generis homines ab antiquissimis Scriptoribus nuncupati sunt, ut alibi ostendimus. Hic autem unde consanguinitas ista deducta sit, minimè contendo, quia & si Mamertini Populi Romani fratres, & cognati natura non fuerint, quod non nimis ambitiosè excepto; ac certè fidei, officii, benevolentieque causa, quod maximè hic intendo, Mamertini id nominis promeruisse credendi sunt. Quod aliquos postea populos pari de causa S. P. Q. R. vel Imperatorum beneficio pro magno, eximioque ornamento affectos probant. Vinandus, & Justus Lipsius apud L. Port. Calbetum, & Lipsius Heduos non aliam ob causam Fratres Romanorum dictos esse scribit, quam quia Germanorum consuetudine boni, fidelesque socii, fratres, ac Germani dicebantur. Porro Mamertini tot literis traditam, & usurpatam verbis fraternitatem clarissimis officiis, singulari opera, fideque, & benevolentia comprobarunt. At primùm Bello Punico si Romanam Historiam tenemus principem causam Mamertini dedere. Nam cum ab Hierone Syracusarum Rege, qui cum de Agri finibus non semel dubio Marte certaverant, gravissimè præmerentur ad Carthaginenses primùm, quorum celebre tum apud Siculos

I. Port. Calb.
pro Mam.
Immunit. f.
27.
Vinand. in
sten. Prod.
lipf.
Innocent. ad
Tatic. l. 11.

hos nomen erat confugere. Postea vel quod non satis horū viribus confiderent, vel quia factionibus divisæ civium sententiæ, aliis Carthaginienses, Romanos aliis præferentibus in hos tandem universi inclinarunt legatos. Igitur Romani mitti placuit, qui fœderatæ sociæque Urbi suppetias peterent, quos cum Senatus audisset in diversa abiit, tandem delata ad populum res est, qui amplificandi imperii spe ductus, nam intra fines Italiæ id continebatur. Mamertinos audiendos decrevit. *Neque enim ignorabat;* ait Polybius *Messana accepta, & Syracusas, & quidquid reliquum Siciliae esset imperio Populi Romani facillimè cessuras.* Pol. l. i.
Appius Consul ex claudia gente, cui commissa illa Provincia fuerat instructa Classe, superato freto Messanam apulit publica Urbis gratulatione acceptus. Prima illi cura fuit cognatos sociosque obsidione liberare. Misit itaque ad Hieronem, & Pœnos ad componendam pacem legatos. Hi cum nihil profecissent bello decernere statuit. Eductis igitur utrinque copiis cum primo diū anceps prælium fuisset, tandem victoria à Romanis stetit maxima hostium cede, qua Hiero relictis castris noctu Syracusas Carthaginienses in subjectas Civitates se recepere. Appius verò & secundæ fortunæ beneficio egregiè usus, & Mamertinorum fide, auxilioque fretus Syracusanos persequitur, ceditque, rerum feliciter gestarum fama Populum Romanum facile impulit, ut majoribus animis, viribusque bellum susci- peret, mitteretque alios Consules, qui Oppida, aliaque Castella Messanenſium capta in fœdere cum Hierone inito cogerent restituere. Inde ad Pœnos conversi in eas angustias illos rede gere intra trium, ac viginti annorum spatium, ut egre pacem impetrarint, modò tota Sicilia, & Insulis quæ Siciliam, & Italiam interjacent, abstinerent. Inde illud est, quod passim legimus apud Scriptores Messanam fuisse primi belli punici causam, & præcipuè apud Liviū, Liv. l. 32. qui de Romanis loquens *Messanae* inquit, *ut auxilio essent primò in Siciliam ascenderunt.* Verum non minora commoda, officia, auxilia, ex Mamertinorum consuetudine, societate, ac fide in utriusque punici belli progressu Romanus sensit: Certè præter commeatus, quibus necessariò in-

struen-

Pol. l. i. struendi erant exercitus, constat ex Polybio, Zonara, &
 Zon. tom. Sigonio, C. Cornelium Consulem, & non multo post. M.
 an. 493. 497. Aetilius, & L. Manilius itidem Consules Classem opti-
 mam Messanæ construxisse. Aulum quoque Aetilius, &
 C. Cornelium Classem trecentorum quinque remium,
 adornasse in eadem Urbe, qua ad conterendos hostes usi
 sunt, tandem à L. Junio centum, & viginti rostratas naves
 præter onerarias octoginta Messanæ comparatas esse, ex
 eodem Polybio accepimus. Venio ad posteriora Messa-
 nensium erga Romanos Socios fidei exempla. Quis ne-
 scit M. Marcello ad liberandas Syracusas à Senatu misso,
 primos omnium Mamertinos cum auxiliis præsto fuisse? sic
 enim Silvius scribit.

*Exciti populi, atque Urbes socia arma ferebant
 Incumbens Messana freto, minimumque revulsa
 Discreta Italia, atque Osco memorabilis ortu.*

3. Accedit ad hæc ea Mamertinos fide erga Romanos So-
 cios, ac fœderatos se præstitisse, ut ipsorum Servi fidem, &
 observantiam erga se, & erga amicos ediscere, atq; egregiè
 usurpare potuerint. Etenim qua tempestate servitiis ad Pi-
 leum in Sicilia vocatis. Eunus Ducem, se ac Principem præ-
 buit, & in Civitates, atque Oppida tam efferè sevitum est,
 ut in Romani quoque Populi dedecus quatuor Prætorum
 Manlii, Lentuli, Pisonis, & Hypsæi castra vi capta sint, nul-
 laque fuerit Urbs quæ infidorum servorum in se crude-
 litatem non senserit, ac perhorruerit, quantum eluxerit
 Mamertinorum servorum virtus, ac fides. Orosius his ex-
 plicat verbis. *Igitur in Sicilia bellum servile exortum est, quod
 adeo grave, & atrox multitudine Servorum, instructu copia-
 rum, & magnitudine virium fuit, ut non dicam Prætores Ro-
 manos, quos penitus profligavit, sed Consules quoque terruerit.
 Nam septuaginta Servorum millia, tum in arma conspiran-
 tium fuisse referuntur, excepta Urbe Messana, quæ servos libe-
 raliter habitos in pace, ac fide continuit. Hæc ille, & hæc Ma-
 mertinorum erga socios fides, re Romana stante, sed ea
 per C. Cæsaris dictaturam inclinata jam, & penitus colla-
 psa non est, quod strenua Messanensium fides operaque de-
 sideretur, nam cum S. Pompejo Magni filio Sicilia obtigif-
 set.*

*Servorum bel-
 lum in Sicilia
 ubi Mamer-
 tini servos in
 pace continet.*

Oros. l. 5. c. 4.

set. Mamertini eadem fidei constantia Sexti partes excepe-
 re, ut Lepidi, & Ottavii copiis omnibus, & juribus oppu-
 gnatum sinu foverint commeatu, pecuniisque confirma-
 rint. classibus ornatissimis, instructissimisque defenderint.
 Quamobrem eo pertinere. Elias Vinetus censer Ausonii
 versum. Aut Pompeani Milasena pericula belli. Nam Mes-
 sana pericula reponendum opinatur. Afferam quoque hic
 Marci Tullii testimonium, & quamquā is propter privatas
 similitudines Messanę valde infensū, atque inimicum se prę-
 buit, tamen aliquantū suboscure circa initia secundę actio-
 nis in Verrem hæc habet. *Nam cum omnium Provinciarum*
rationem habere debetis tum præcipue Sicilię plurimis, justissi-
misque de causis. Primum quod omnium ex terrarum nationum
Princeps Sicilia, se ad amicitiam, fidemque Populi Romani ap-
plicuit. Prima omnium id quod ornamentum Imperii est, Pro-
vincia est appellata, sola fuit ea fide, benevolentiaque erga Popu-
lum Romanum, ut Civitates ejus Insule quę semel in amicitia
nostram venissent, nunquam postea deficerent, pleręque autem, &
maximę Illustres in amicitia perpetuō manserint. Itaque majo-
ribus nostris ex hac Provincia gradus Imperii factus est;
neque enim tam facile opes Carthagini tantę concidif-
sent, nisi illud, & rei quibusdam verbis. Mamertinorum,
adversus Populum Romanum officia, fidemque clarissimę
sub nomine Provincię prædicavit. Et quęnam alia Sicilię
Urbs tantopere Populi Romani amicitiam affectavit, ut
Mamertina Civitas? Adeo ut prius ei se fœdere junxerit,
quam præsentem de facie cognosceret? Quę ita præstanti
fide Civitas fuit, ut ab Romani nominis societate, nunquā
defecerit? Quęnam ad Carthagini excidium, Africęque
Imperium Romanas classes portu excepit, commeatu, co-
piisque instruxit, mari emisit? Id quod apertissimę eisdem
fere verbis Strabo concivis, qui de Messanę portu loquens.
Romani ait, eo adversus Carthagenenses usi sunt receptaculo. Pe-
dianus vero hunc eundem locum, quo omnium nationū
exterarum Princeps Sicilia se ad amicitiam, fidemque Po-
puli Romani applicuisse dicitur, expendens, hæc habet.
Tum cum Messana Civitas seditione divisa auxilium contra-
Hieronem per Legatos à Populo Romano petit, quod fuit initium
dis-

Appian. l. 5.
 Oros. l. 6. c.
 18.

Vinet. in not.
 ad Anf.

Cic. in Verr.
 act. 2.

Strabo l. 6.

Ped. in act.

discordia. Et quidem in ea oratione Cicero, cum è re sua nō esse sciret, Mamertinorum erga Populum Romanum fidem, & merita recensere, quos quia sibi infensi fuerant. Oratione satis virulenta, ac maledictis proscindere in animo tunc habebat, cumq; è adverso sua plurimū interest Siciliæ universę causam honestiorem probatioremque facere ex iis præsertim rebus præclare gestis quorum potissima pars Mamertinorum fundus erat, horum oblitterato nomine, quidquid laudis, ac glorię proprio labore, ac virtute hi sibi comparaverant, provincię generatim adscripsit. Sed ubi illa Oratoris adversus Mamertinos deferbuit indignatio, veluti sui oblitus luculentam in actione sexta in Verrem facit horum officiorum recordationem. *Quod tum Mamertini ait, recentibus suis officiis integra re, nullis Populi Romani difficultatibus à majoribus nostris scedere assequi non potuerunt* &c.

Cic. act. 6. in
Verr.

4.
Messana à Ro-
manis Civi-
tate donata.

In pop. Rom.
Priv.

Cic. ad Att.
l. 14. Ep. 12.
Diod. l. 18.

Verū hoc loco sciscitari posset aliquis ob præstantissimam hanc fidem, & promerita tam præclara, quid præmiorum, beneficiorumque à Populo Romano retulerit Mamertina Civitas? Multum quidem per omnem modum, nam præter tantę virtutis laudem, ac gloriam, quę sibi ipsi præmium est, ejus Cives Romanorum honore decoravit, ut ex illius Privilegio populi palam fit, hoc est Mamertinos omnes Civitate donavit. Quod quanti apud ejus ætatis homines æstimatum, probè cognoverimus, si ad sociale bellum respiciemus, quod ob negatam Italiæ populis Civitatem exortum est. Illud autem admiratione dignissimum, quod prærogativa ista atque laus nullis ex universis Siciliæ populis contigit. Nullam Mamertini Urbem Siculam quo ad legi in hoc beneficio sociam habuere, licet enim multò postea Sicilia tota à C. Cæsare latinitatis jura impetravit, & mox etiam à M. Antonio Civitatem, quod potissimum Tullius quæritur communicaram tam facile exteris nationibus Civitatem, quo etiam Diodorus respexit cum ait. *Multæ igitur per Insulam hanc Civitates ad leges illas Rempublicam conformarunt. Donec omnes Sicilię populos Romani sua Civitate donarunt.* Neutram tamen legem, quod benè Sigonius animadvertit fuisse postea servatam illud docet, quod

quod Plinius Mamertinos solos Cives Romanos appellat. Centuripinos verò Segeſtanos, & pleroſque alios latine tantum conditionis. Denique Cornelianę orationis locus ſe ipſo ſatis rem hanc omnino conficere cenſendus erit, cum enim Cicero docere veller minimè primum Cornelium Balbum fuiſſe, qui à fœderatis Civitatibus Romana Urbe donatus eſſet, etiam ſi illi populi huiusce rei fundi facti nō eſſent ita ait. *Neque in uno Cornelio id fecit* (de Cn. Pompejo erat ſermo) *nam & Gaditarum Aſdrubalem ex bello illo Africano, & Mamertinos obvios, & quosdā Uticenſes, & Sacuntinos fabros Civitate donavit.* Subdit poſtea beneficii cauſam. *Etenim cum ceteris beneficiis digni ſint, qui noſtram Rempublicam ſuo labore, & periculo defendunt, tum certè digniſſimi qui donentur ea Civitate, pro qua pericula ac tela ſubierunt.* Qui Tullii locus Mamertinos tum Civitate Romana donatos, tum etiam ſuis maximis in Rempublicam meritis id aſſecutos eſſe oſtendit. Ea porrò quænam fuerint ex Manutio docemur his verbis: *Quid hoc ſit non ſatis aſſequor, hoc tamen exiſtimo proficiſcenti ad bellum Africanum Pompejo, quod contra Domitium à Scylla proſcriptum, & Hiarbam Regem ſuſceptum eſt, obviam iviſſe. Mamertinos operamque ſuam detuliſſe, quod officium tanti eum feciſſe, ut præmii loco Civitatem donaverit.* Sic Manutius.

Cic. pro Corn.
nel. Balbo.

Manut. in
not. ad orat.
pro Corneli-
Balbo.

Verum enim verò Mamertinorum adverſarii, quàm immeritò ex hac Romanorum fide eos excidiſſe contendunt, tum cum ſive quod illorum amicitia tedium eos cepiſſet, ſive quod liberiores excuſſa quavis aliorum ſocietate futuros ſe crederent, alibi copioſè quia diſputavimus. idem argumentum hic iterare operę pretium nō exiſtimo, nam ibi ſatis abundè oſtendimus, M. Valerium Meſſalæ nomen non quia de Meſſana triumpharet, ſed quia de ea optimè meritis fuerit ſuſcepſiſſe. At ne in Romana Republica diutius evagemur, poſtulat ordo dicendi, ut ad Imperatores Regesque qui Inſulæ imperium tenere noſtra deſcendat oratio. Et ſanè ſui ſemper ſimilis Meſſana pacem fidemque erga hos inſitum à ſoli huius natura animi habitum, perpetuo ſervavit. Primùm enim Arcadio Theodoſii filio hoſtium fraude copiisque oppreſſo, cum extre-

5.

Meſſana Ar-
cadio opem
ferre,

N

mè

Fazel. dec. 2.
l. 5. c. 3.
6. *Messanæ fides*
Gothis Siciliæ
possantibus. *lit,* præsentissimo periculo eripuit, ut ipsemet in diploma-
te ejus fidem, atque animi egregiam fortitudinem ad cœ-
lum usque extollit. Non multò post Justiniano primo re-

rum potente Totilas Gothorum Rex devicta Italia cum
in Siciliam trajecisset Messanam omnium primam, adortus
est. Domitiolus, qui tunc Strategum agebat Urbe egres-
sus; certamine cum hoste inito nihilo se inferiorem præ-
buit, mox cum se intra mœnia recepisset conservatæ in-
præsens Urbis gloria satis contentus Gothi Siciliam omnē
populati sunt; Messana dumtaxat sub Imperatoris fide re-
manente. Longo deinde intervallo restituta Insulæ Geor-
gii Maniacis opera libertate, quam Saraceni multò ante
ademerant, hi si Fazello credimus sed si Cedreno fides ali-
Fazel. dec. 2.
l. 6.
Ced. 1. qua est, ut antiquiori, ita etiam magis probato Scriptori
Siculi Romanorum injuriæ insultantes (quæ illas causa ad
id amentię impulerit incertum) adscito à Carthaginensi-
bus exercitu præsidii expugnatis arces, Urbesque præter
Messanam omnes in fidem recepere præerat. Urbi tunc
Cataloronus Prothospatharius qui præter Cives quadrin-
gentos Armenos, Equites quingentos, & pedites plures sub
signis habebat. Siculi igitur, cum ne scintillam, quidem,
Romani nominis in Insula reliquam esse cuperent, omni-
bus quibus per ætatem liceret, arma ferre jussis novis insu-
per ex Africa arcitis auxiliis Messanam obsident.

7. *Hinsdem vi-*
horis. Porro Catalanus simulato ex industria metu, cum triduo
toto in Urbe se cōtinuisset, & hostes vagi palantesq; omnia
populari vino, jocisq; largias indulgere, Segnius omnia age-
re noctes cōmessationibus, ac strupis trahere, ac si postridie
Urbē essent capturi. Interim Messanensis Dux alia, atq; alia
Baron. adan. fingens, quarto die in quem eo anno ut Baronius notat, Sa-
crum Pentecostes Festum incurrebat suis ad victoriam co-
hortatis, Sacrifq; Christi mysteriis initiatis ex Urbe erum-
pens in hostes impressionem facit, eodemq; impetu in Ca-
stra Apollopcharis pervadit, ipsum Imperatorem occidit,
Castrisq; dissipatis, supra triginta hominū millia cedit reli-
quis, qui caldi superfuerant Panormum, tamquam ad Asy-
lum

Iam perfugientibus. Verum & si Messanenses victoria hac ingenti hoste profligassent, Insule tamen Imperium penes illos fuit, qui postea resumptis viribus, Messanam, quæ sola Orientis Imperatori parebat, cujus ope destituta erat, auxiliariis copiis ex Africa, Mauritaniaq; accitis adhorti, vi tandem captam expugnatamq; miserrime ceciderunt; & cū potuisset, ubi auxiliorum orientalium spe, se frustratam vidisset, reliquis Siculis adhærere maluit fortiter pugnando iniquo Marte vinci, quàm erga suum Imperatorem fidem diserere.

8.

Succedunt his feliciora illa tempora, quibus Normanni Fratres Christianam lucem, libertatemque longo veluti postliminio reddidere, quod beneficium, Messanæ potissimum Sicilia tot annos infando Barbarorum dominatu oppressa, & fert, & feret acceptum semper, cum enim clarum, & maximè illustre esset ea tempestate Normannorum nomen tres è Mamertina Nobilitate præclarissimi Heroes cum patriæ vicem extremè dolerent, nèque aliam interim opem (adeo perditæ erant Christianorum res) præstare possent Rogerio, qui Comes dictus est, Auctores primùm fuisse asserendæ ex Barbarorum dominatu Insulæ, tum deinde ejus expeditionis fortes, fidelesque socii. Quod cum latius tractatum in loco sit, hic veluti digito demonstrasse satis fit. Huc tantummodo testimonium Rogerii Regis primi hujus filii afferre contentus ero, qui anno 1129. in Privilegio ubi Mamertinorum fidem, atque officia in Rogerium Patrem exhibita his verbis commemorat. *Novimus itaque*

*Normanni d
Messanensibus acciti.*

*Fazell. decis.
1. l. 2. c. 2. &
dec. 21. 7. c. 1.*

*Rog. I. in
priv.*

narratione scripturarum vetusta, pariter, & moderna, quot labores damna, & prælia sustinuerit Nobilis, & laudanda Civitas Messana, & ejus Cives, ut Christianum dominium expulsis Agarenis in Sicilia præfulgeret. Nam Magnificum quondam Patrem nostrum ad illam capeffendam introduxerunt, ipsum & operæ præjuvantes, cū maxima substantiæ, & sanguinis effusione donec in ipso Patris nostri dominio, exclusis infidelibus, fuit tranquilla serenitate pacatum, & nobis etiam in cunctis necessitatibus eorum ostendere virtutem. Propter quod debite stringimur &c. Et hæc duobus Rogeriis Fidelitatis officia à Mamertinis præstita sunt, Jam deinde quis nescit Guilelmum Ro-

9. *Guil elmū Rogerii filium constantē ad iuvant.* gerii Regis Filium cui malo cognomen fuit, cum Panormi miserrima omnia à Matthæo Bonello, & reliqua conjuratorum fece post vincula, & captivitatem in dies expectaret à Mamertinis, qui à Regia fide nunquam desciverunt, efflagitasse, ut quidquid Navium in promptu haberent copiis, armisque instructas suppetias mitterent? Testante Fazello his verbis. *Fazell. dec. 2. l. 7. c. 4.* Rex hoc viso Messanam ad Urbis Præfectum, quem Strategum vulgo appellant, Nuntium misit, ut Triremes quotquot habebat viris, & munitionibus instructis Panormum transmitteret. Maurolycus verò sic. *Mauroly. l. 3.* Rex interim Nuncios Messanam mittit ad Strategum, Patresq; Civitatis, ut Classē armis quam optimè instructā Panormum mittant. Tum Panormi variè trepidatū est &c. Accedit ipsius Regis testimonium in privilegio dato Panormi 1160. v. Idus Maii, qui circa initium sic ait. *Guilel. 1. in priv.* Itaq; placuit Majestati nostræ, sola gratia nos commovente Fidelibus subiectis nostris de munificētia nostra ex novo aliquid impartiri; Vos Civēs Messanæ, quos non inter novissimos fideles nostros, sed inter primos antiqua, & illibata vestra fidelitas collocavit, beneficiorū nostrorum munere non expertes facere, sed specialiter volumus congaudere. Per hoc igitur privilegium nostrum &c. ubi expende verba illa. Antiqua, & illibata vestra fidelitas, non inter novissimos fideles nostros, sed inter primos collocavit. Nō ignorabat quippe Rex, ex antiquissimis monumentis, quanta semper fuerit erga suos Principes, & quam candida, & sine ulla prorsus labe Mamertinorū fides. Quamobrem Rogerii Patris sui immunitates auxit, & confirmavit.

10. *Guil elmus Messanensium constantiam laudat, eorumque privilegia solemniter confirmat.* Propter eamdem in Guilelmum II. hujus Filium observā-
tiam, & insignia merita obtinere ab eo Rege Mamertini singulare suæ gloriæ munimentū, nam cum in publico Tabulario duo illa à Populo Romano collata privilegia alterū Appio Claudio, Quintoque Fabio alterum Servuo Fula, Flacco, & P. Calphurnio Pisone Consulibus, cum aliis tabulis adservarentur, & pre vetustate jam jam collapsura viderentur, ne temporum injuria ea monumenta quæ tanti à posteris in Urbis suæ, majorumque suorum laudem habenda erant penitus interirent Guilelmus, ut ipse in privilegio testatur cum ea propriis manibus tenuisset, oculis-

lis-

lisque legisset tantas antiquitatis reliquias admiratus eas
tabulas Archiepiscopo Panormitano, Gualterio Reginal-
do Syracusano, & Bartholomæo Agrigentino Episcopis
tradidit, ut de verbo ad verbum eas excriberent in auten-
ticas scripturas referrent, & sic ab interitu vindicarent.
Quod tam insigne beneficium h. Mamertinorum memo-
ria nulla unquam delebit oblivio, cum præsertim duo illa
privilegia Rex in suo peculiari inclusa anno 1182. iv.
Nonas Maii circa finem his honorificis verbis cōfirmavit.
Nos autem considerantes ipsam Civitatem (Messanæ) à tempo- Guilel. II. in
re tam remoto notabiles gratias easdem (supra positas) valuisse priv.
mereri (à S. P. Q. R.) quodque Progenitoribus nostris, nobisque
taliam præstitis, & quotidie præstat, ut hoc, & præmio majori
sublimari meruerit, gratias, & prærogativas easdem dictæ Civi-
tati, suisque Civibus perpetuò confirmamus, nunc largimur, &
donamus. &c.

Verùm Henricus Sævus Imperator Sextus, & Sicilia II.
Rex ampliori verborum apparatu Messanensium Fidem Henricus VI.
Sicilia Rex,
& Constantia
eius Uxor Mes-
sanensium fi-
dem laudat.
in suo diplomate quod anno salutis 1197. sui Regni 7. cō-
tulit, sic extollit circa initium *Henricus Sextus Divina fa-*
vente gratia Romanorum Imperator semper Augustus, & Rex
Siciliæ Imperialis excellentiæ spectat ad gloriam suorum fideiū
munera diligenter attendere, & eorum curam, & devotionem, Henr. VI. in
suo priv.
dignis beneficiis ampliare, ut integritas fidelium, semper in me-
lius pullulet, & dominantis circumspecta discretio singulorum
utilitati dignetur largituè providere; considerantes igitur fidei
puritatem, & devota servitia, quæ Cives Messanæ experti fide-
les nostri (hoc est probatæ fidei, erga nos, & superiores Reges)
semper & in præsentis tempore maxime nostris studuerunt servi-
tiis, fide non ficta, & immaculata puritate propensius exhibere,
eis de solita benignitate concedimus &c. & in altero prius ædi- Ex Henrico
Imper. priv.
to diplomate, anno videlicet 1194. v. Kal. Novembris hæc
habet. Attendentes fidem, & devotionem, quod hætenus impe-
rio, & nobis Fideles nostri Cives Messanæ exhibuerunt, respi-
cientes quoque ad ea gravamina & sumptus, quæ pro nobis sub-
stinuerunt, & ad servitia, quæ in posterum sunt exhibituri. Pri-
mò ipsam Civitatē Messanæ in nostram devotionem, & potestatem,
tamquam juris nostri peculiarem perpetuò tenere concedimus &c.
Qui-

Quibus postremis verbis Messanam tanquam sibi carissimam, & peculiari dilectione ob fidem, & officia erga se dignissimam sub Imperiali protectione suscipiens suo immediato subivit juri hoc est Messanensium causas ipse Imperator ex peculiari quodam erga ipsos studio cognoscere pollicetur. Unde merito bina illa decreta, Mamertini ad immortalē nominis hujus Imperatoris gloriam, & ad testandam in illum perpetuam fidem, & observantiam marmoreis tabulis insculpta in templi maximi pariete juxta senatoriam sedem affixerunt cum pictis in imperiali veste Imaginibus Henrici, Constantia, & Friderici filii. Verum cum anno 1198 Henricus Messanæ egrotasset presente Constantia Uxore fato functus est anno Regni Siciliae quarto Imperii septimo. Et quidem Constantia Imperatrix, ubi Messanensium in persolvendis Magnifico Marito justis voluntates, piasque lacrymas cognovit Imperatoris defuncti. Privilegia confirmavit eodem anno 1198. xvi. Kal. Februarii, eorumque fidem sic laudat. *Quorum (Messanensium) aperta fides, & devotio specialis suffragatur ad meritum, ut Imperialis gratia largitatem ad prosequendum affectum suae devotionis inducit. Hinc est quod Nos attendentes fervorem devotionis, & fidei quo servitiis nostrae magnificentiae jugiter perseverastis, preces, & supplicationes vestras, quas vos Cives Messanae fideles nostri Majestati nostrae attentius porrexistis &c.*

Ex Constant.
Imp. priv.

12.

Idē facit Fri-
dericus II. qui
Randatium
Messanæ agro
adiicit.

Henrici Augusti hæres Fridericus II. Siciliae Rex anno 1199. 111. Non Decembris libertatem amplio-
rem imper-
verbis honorificis se propter eorum fidem id facere in ani-
mum induxisse testatur, meminitque in Siciliae motibus,
eos non solum in Parentum suorum fide perstitisse, sed cū
sanguinis bonorumque jactura egregiam illis operam na-
vasse, etenim in primo sic habet. *Igitur vos Cives Messanae
expertī Fideles nostri Regni, tam parentibus nostris bonae memo-
riae, quam & nostrae celsitudini quotiescumque preveniendi lo-
eum necessitas tribuit, fideliter prevenistis. Juxta quod Venerab.
Trojani Episcopi Regni Siciliae Cancellarii, Dilecti, Fidelis, &
Familiaris nostri, qui devotionem vestram in presentis necessita-*

Frider. II. in
priv.

tis

tis articulo occulta fide cognovit insinuatione fidei comperimus, sicut omnes communiter tam per mare, quàm per terram nobis induxistis servire devotius, sic generaliter universos per totum Regnum nostrum tam per mare, quàm per terram ampla volumus libertate beare &c. Quibus verbis Mamertinorum alacritatem, & promptitudinem ad arma terra, marique adversus Regis hostes suscipienda, quotiescumque se dederit occasio ostendit. Secundi decreti verba ad rem nostrā spectantia illa sunt. *Considerantes igitur fidei constantiam, servitiorum granditudinem* (nota in hoc verbo quantitatem, & qualitatem officiorum) *& meritorum exigentiam ponderantes, quæ vos Cives Messanæ experti Fideles nostri Domino quondā Patri nostro Magnifico Imperatori, & Domine quondam Matri nostræ Magnificæ Imperatrici felicitis recordationis, tam in acquirendo, quàm in rehabendo Regno fideliter exhibere curastis. Attendentes etiam, quæ in præsentis necessitatis articulo rerum dispendia, & personarum pericula pertulistis secundum quod per informationem Venerab. Trojani Episcopi Regii Cancellarii Dilecti, Fidelis, & Familiaris nostri insinuatione fida cognovimus, concedimus vobis, & heredibus vestris in perpetuum Randacium &c.* Quænam fuerint hæc singularia beneficia tam opportuna in tanto necessitatis articulo exhibita, non invenio apud nostros Historicos, & Scriptorum illius ætatis negligentia, sed ingenuè fatendū est. Hæc privilegiorum verba omnē aliam Historicorum fidem, auctoritatemque superare.

Idem in al-
tero priv.

13.

Friderico vita functo successit Corradus, qui è Germania proficiscens Italiam petiit ad regni gubernacula capeffenda, & Neapolim octimestri obsidione cinctam, cepit non sine Messanensium auxiliaribus copiis, ut Bonfilius refert, quas à Messana Urbe propinquiore exposcere in ea necessitate æquum erat, ad quem ex innata in suos Reges voluntate, & obsequio statim missæ sunt. Hic cum annos duos, & menses octo regnasset, Melphie è vivis excessit, corpus Messanam delatum cum Mamertini pro eorum erga suum Regem fide, atque observantia funere satis magnifico extructa in æde maxima pyra, per quam honorifica cereis funeralibus referta curant honestare, igne recti tabulata fortuito corripiente incendio pene consumptum.

Corrado Re-
gi auxiliares
copias Ma-
mertini mis-
erunt.
Bonf. Hist.
Sic. l. p. 1. 75

ptum; ejus cineres in urna marmorea asservati in eodem Templo, ad nostram usque ætatem habentur.

14.

Nunc pro Manfredi, nunc contra Manfredum Messana pro fidelitate stat.

Fazel. dec. 2.

1. 8. c. 3.

Maurol. 1. 3.

Bonf. 1. 7. p. 1

L. Port. Cu-

lb. pro mam.

lmm,

Normannis, & qui iis succedere Svevis Regibus extinctis conclamata jam ubique Corradini morte, cum omnes præter Messanam Siciliae Urbes Manfredi conatibus minus faverent. Soli Messanenenses summa in legitimum putatum Regem fide Petrum Rubeum adversus illum novam molientem cum familia tota Urbe ejecere, & Manfredum legatione decreta, & missa capeffendi Regni consilium præbuere, & quidem Mamertini Manfredi causam initio equam, & bonam credidere, ut cum postea Corradinum Corradi defuncti filium, cui legitimo jure fasces debebantur superstitem etiamnum esse, & Manfredum ob eam rem ab Alexandro Pontifice diris execratum comperissent, meritò ab eo mutato consilio defecerunt, imo instructo satis copioso exercitu freto trajecto contra Manfredi copias apud Crotonem Calabriae Urbem hostiliter movere, ubi commisso prælio cum gravissima cede Manfredus Mamertinorum copias affecisset, hi nihil ea clade territi reparatis viribus Tauromenium, quod Oppidum in Regis fide erat expugnarunt. Adeò Mamertinis nihil antiquius fuit, quam legitimorum Principum suorum partes fovere, atque ad mortem usque tueri.

15.

*Caroli Andegavenfis decreta pro fidelitate Messanen-
sium qui tamē sola necessitate compulsi ab eodem defecerunt.*

Fazell. dec. 2.

1. 8. c. 4.

Manfredo vita functo, & singulari Caroli Andegaven-
sis virtute accepta (frater is quippe erat Ludovici Galliarum
Regis quem ob vitæ sanctimoniam in Divorum numerum
Bonifacius VIII. retulit) Messanenenses qui à Clemente IV.
Siciliæ Regem renunciaturum eum scirent omnium primi illius
insignia è mēibus erexere iisque quæ æquum fuit animi
voluntate, atque consueta in suum Regem fide novi regni
auspicia confirmarunt. At deinde expectata diu Principis
virtus cum in Ministrorum, vel ignaviam, vel tyrannidem
verteretur, Mamertini sui officii, & muneris non immemores
per legatos tam privatas, vel publicas Siculorum quærelas
ad Regem perferendas curarunt. Is Heberto Præsidi Messanæ
moram facienti sub multa mandat, ut ministros frenet, & à rapinis,
strupisque eos inhibeat, pœnisque eos deprehensos afficiat, ut ex
ejus diplomate dato

Vi-

Viterbii anno salutis 1276. Messanensibus transmissio constat; sed cum non satis opportuna rimedia latius serpenti malo adhibuisset. In causa fuit, ut Siciliae Regnum amitteret. Previdit quidem Messana Ministrorum culpa imminentem in suum Regem tempestatem, illumque pro sua fide, tametsi communium injuriarum particeps promouit. Et Rex earum rerum significationem equi bonique consuluit, & Messanenses in eo decreto suos fideles appellat. *Carolus Dei gratia Rex Siciliae &c. Vicario Siciliae, & fidei* Carol. And; in priv.
suo gratiam suam, & bonam voluntatem. Ex parte Universitatis Messanae nostrorum Fidelium fuit nobis conquerendo, monstratum, quod stipendarii, & familia tua, aliorumque officialium nostrorum, Messanam venientium non contenti &c. Præterea, ex privilegiis aliis, quibus antea Messanenses affecerat anno 1272. manifestè patet, quam ille opinionem de iis habuerit, quibus obsequiis, quibusque erga illum studiis se præbuerint, ait enim per præsens Privilegium notum facimus Idem in alio priv.
universis tam presentibus, quam futuris, quod nos attendentes. Sinceritatem, devotionis, ac fidei firmitatem, quibus Cives Messanae inter ceteros Regni nostri Fideles specialiter claruerunt, liberaliter eis redduntur ad beneficia, & ad gratias liberales. Cum igitur &c. Quid poterat ab amantissimo Rege officiosius dici? quæ major, quæ excellentior laus ad Mamertinorum gloriam dari poterat? Dum illos inter ceteros sui Regni fideles sinceritate devotionis, & fidei firmitate, & beneficiis erga se, ac liberalitate claruisse ingenuè fatetur. Et in altero privilegio eodem anno dato xv. Kal. Augusti, ubi appellavit Messanenses iterum fideles suos, quod verbis peramantissimis declaravit. Legatorum supplicationibus inclinati
Fidelitati vestre cui quando mandamus &c. quin Stratego Judicibus, & Senatui P. Q. M. loquitur iisdem verbis in alio Idem in alio priv.
Privilegio inquit Nos igitur, qui statum ipsius Civitatis, inter Civitates ceteras Regni nostri tranquillum curamus, & felicem ipsarum supplicationibus inclinati &c. Itaque cum hæc mutua officiorum, atque observantiæ inter Carolum, & Mamertinos intercederent argumenta, & Roman, Capuani, Viterbum, Neapolim ad ipsum Oratores hi sepius miserint, qui de misero Siciliae statu certiores facerent affi-

fictisque suorum rebus opem aliquam afferre dignaretur. Ecce tibi à Carolo Rege Panormi primum, mox in reliquis Siciliae Oppidis repentina defectio, qua miserè in Gallos sevitum est, communibusq; armis plurium annorum injuriis uno, eodemque die parentatum est. Mamertini verò, quæ ipsorum est, in tractandis rebus constantia, & moderatio, cum plurimis Panormitanorum, aliorumque legationibus, ac legationibus ad rem totam conficiendam, urgerentur, sese in officio continuere. Tum Carolus Roma è creatione novi Pontificis Neapolim redierat, ibique nuntios de Siculorum defectione accepit constare tamen Mamertinos ubi audivit sperabat rem posse restitui. At cum ejus Ministri tanta suorum à Siculis patrata clade irritati, non solum à tyrannide nihil remitterent, verum petulantius horum Mamertinorum modestia, patientiaque abuterentur, in eos etiam inviti, tamen irruunt. Herbertumque Siciliae Præsidentem qui Messanæ jus dicebat in Guelsoniam Arcem primum, mox in Calabriam compellunt. Ita Messanæ nulla, vel exigua hostium cæde edita, se in libertatem recepit: postquam verò Carolus, eam idem fecisse cognovit ira exardescens sceptrumque dentibus mordens, quasi lymphatus huc, illucque conversus æstuabat. Et profectò Mamertini quemadmodum inviti, & dura necessitate compulsi à Caroli fide recessere, ita obfirmatis animis, invictaque fortitudine ipsius conatibus obstitere.

Jam verò ubi Petrus Aragonius à Siculis accitus in Insulam trajecit, & Carolus non sine dedecore soluta obsidione, Messana quasi profugus in Calabriam contendit, qua letitiæ significatione qua populi frequentia novus Rex intra mœnia exceptus est? Enim verò tum Mamertini præteritarum, quas in quadrimestri obsidione perpeffi fuerant ærumnarum obliti omnes animi vires ad Aragonii obsequia intenderunt; illumque sequentibus præliis, ope, opera, studio, sanguine mirum in modum persecuti sunt, quibus ipse eorum fide, ac virtute perspecta, non minus grati animi, quam Regiæ liberalitatis contulit libamenta. Etenim exiguo illo, bellisque satisturbido, quo regnavit tempore duo Mamertinis dedit diplomata. Primum eodem anno

1282.

Sur. l. 3. c.
17.

16.
Petrus Arago-
nii benevol-
entia in Messa-
nam.

1282. xv. Kal. Martii, quo Sicilia potitus est. Alterum in anno insequenti xii. Kal. Maii, quibus injusta præcedentis dominationis statuta vectigaliumque onera Messanensibus abolevit universa, eorumque meminit fidei, & obsequiorum erga se præstitorum his verbis: *Consideratis gratis obsequiis, cum servitiis, quæ universi Messanenses Fideles nostri erga nostram excellentiam contulerunt & quæ inde futuri conferre poterunt gratiora &c.* Sed tum maximè Petri Aragonii, de eximia in se Mamertinorum fide innotuit opinio, cum à Carolo Andegavensi singulari bello petitus in Civitatem Burdegaliæ Regum duello præstitutam profecturus erat, tunc enim Senatu P. Q. Messanensi convocato de suo in Siciliam adventu, de iis, quæ pro eorum libertate inter tot vitæ discrimina gesserat, sermonem habuit, se Burdegalam versus itineri accinctum, ut litem singulari bello finiret, ne animis conciderent hortatus est, se eorum perspectæ fidei Constantiam uxorem dimidium animæ suæ, & carissimos filios Alphonsum, Jacobum, Federicum, Violantam, non ut Dominos, sed quasi amoris sui obsides concredere: Deinde in eo confessu Urbis Strategum Alaymum Leontinum Siciliæ totius Justitiarium, Rogerium Lauriam, Architalassum declaravit. Et illi in maiorem benevolentia suæ significationem Buccherium, Palatiolum, & Odogryllum castella donavit, insuper & Clypeum, galeam, lanceam, & gladium arma regia, & Equum suum. Hæc Aragonius Mamertinis velut postremæ suæ voluntatis reliquit monumenta, & sanè minimè falsus est. Hi siquidem pari observantia, ac fide Reginam Uxorem, ac liberos sibi ab amantissimo Principe commendatos optimè habere atque unicè dilexere. Jacobus verò, quem Pater in suo discessu Regno præfecit. Messanæ cum Matre, ac fratribus moram faciens, ut se illi pro meritis gratum præbeat statim immunitates concedit anno videlicet 1283. xviii. Kal. Januarii additque earum gratiarum causas his verbis. *Jacobus Infans Illustrissimus Regum Aragonum, & Siciliæ filius suus in Regno Siciliæ futurus Successor, & Heres, ac ejus in eodem Regno Generalis Locumtenens. Per præsens Privilegium notum fieri volumus universis tam præsentibus, quàm futuris*

Pet. I. in
priv.

Mauro. l. 4.

Barch. neoc.
c. 62.

Jacobus in
priv.

attentis gratiis, & acceptis obsequio devotionis servitiis quæ Cives Civitatis Messanæ fideles Regii, devoti nostri Illustribus Dominis Regi, & Domina Regina, Dominis Parentibus nostris, & nobis devoti hæcenus contulerunt, & specialiter in offensione Regiorum hostium, & nostrorum experti, & fastidio alacriter subeundo continuè conferant, & in futurum conferre poterunt gratiora. Volentes eos novis immunitatum beneficiis propterea congaudere cum iustis laboribus subeunda sit compensatio premiorum Civibus Civitatis ipsius, & tenimenti sui concedimus &c. Deinde altero diplomate dato eodem anno, eodemque mense, superiora iterum Urbis promerita commemorat.

17. At Petro Parente vita functo cum Jacobus Regni gubernacula moderari cepisset. Mamertini novis illum obsequiorum, novis beneficiorum vinculis sibi obstrinxere, præsertim ex ingruentium bellorum occasione, in quibus strenuè semper se gessere. Et quidem ubi Jacobus Panormi regio diademate redimitus est, confestim Messanam se recepit, ibique ingenti Civium lætitia, omniumque ordinum acclamatione excipitur, ac salutatur novus Rex, qui ut ait
- Neoc.c. 98. Neocastus, ibi suam Sedem constituens sui Messanam Sponsam facit ea ille benevolentia Mamertinos persecutus est, eaque animi voluptate Messanam incolebat, diligebatque, ut eam Sponsam suam appellare non vereretur. Et cum illi ex repentino ad Augustam Gallicarum Triremium adventu eo cum exercitu ad ferendas suppetias proficiscendum fuit sic populum Messanensem compellavit.
- Idem ibid. *Popule meus* (Verba sunt Neocastri) *Ego non dico Vos meos, nisi in quantum Vos Cives amicos meos habeo. Ecce quos huc usque fortuna distulerat hostes subito venientes per mare tenent Augustam. Nec propterea turbetur cor vestrum, neque formidet fides vestra constans, & perpetua, quia ab amore vestro cor meum aliquatenus non mutabo. Ecce quidem contra hostes arma gerere, sociis Civibus contentus: Et post pauca. Vos tamen Civitatem vestram custodite. Inclita Domina Mater, Soror, & Frater meus à vobis non commovebuntur, ob quorum presentiam consolationem habebitis, & quam semper immutabilem credimus ex ipsorum aspectu roborabitur fides vestra, hæc ille, qui*
sty-

stylo licet paulò rudiori, tamen mirum in modum ad rem nostram facit si ejus singula verba expendantur.

Igitur ad Regis amantissimi orationem Populus Messanensis, sic incensus est, ut cum Classis quadraginta triremium, quæ nuper è Catalonia Ductore Rogerio, Lauria, seu bellis, seu tempestatibus semifractæ appulerant reparanda esset, & ea res, non exiguo tempore indigeret, ex altera verò parte necessitas ad expellendum hostem vehementer urgeret ad navale quàm celerimè, cum Classis Præfecto confluerit accitisque artificibus operi impigras manus admoverit. 18.

Ex illa hora ait Neocastrus. Cateruatim ad Tarsanatum (hoc est navale) populus totus accedit, binc inde jam lætus clamor efficitur. Jam manus artifices ordinantur ad opera, & labores, jamque superveniens nox claudit Artifices, luminaria magna præferuntur operibus illic abies scinditur &c. Et post pauca: Illic noctis præstantur humanis laboribus otia. Illic Mares, & Fœminæ mutua sollicitudine serviunt, illuc magni, & parvi concurrunt, illic quisque manus exhibuit adiutrices, hic supra cervicem ille humeris tabulas, ille trabes bilarari exultatione portabat &c. Itaque inter sex dies quadraginta longarum navium classis omni commeatu, armatoq; Messanensi præsertim milite munita è portus educitur quæ deinde expugnato hoste Augustam recepit. Egregia hæc in suum Regem Mamertinorum obsequia, & fides illum coegere, ut Messanam Urbem suam sæpe numero appellaret, ut habetur in diplomate Barcinonæ edito 111. Kal. Augusti anni 1294. & in altero eodem die, & anno quo Superiorum Regum privilegia confirmat, aliasque addit immunitates hæc habet. Nos autem attendentes grata satis, & Ejusdem Jacobus classem Mamertini reparant, atque idcirco eos ipse laudat.

accepta servitia, quæ Fideles nostri prædictæ universitatis Messanæ prædicto Domino Patri nostro: nec non inclytæ Domina Regina Aragonum, & Sicilia Domina Matri nostræ, & nobis græsanter, fideliter, & instanter contulerunt personas, & bona eorum pro exaltatione nominis, & dominii ipsorum, & nostri promptè, & liberaliter exponendo. Considerantes labores, & pericula plurima, quæ tam in defensione Insulae nostræ Siciliae, quæ etiam ad confusionem, & exterminium Rebellium, & Inimicorum nostrorum diversimodè sunt compassi. Et servitia, quæ dictis

Jacob. in priv.

Etis Domina nostrę Matri, & nobis in futurum (dante Domino) conferre poterunt gratiora, ut prædicti fideles nostri, qui tempore quondam Caroli Comitis Proditoris hostis nostri multas sustinuerunt afflictiones pericula, & jaçturas, tempore nostro felici, nostris gratiis liberalibus, & immunitatibus refloreat, & exultent infra scriptas libertates, & gratias de novo concedimus &c. Et infra iterum causas propter quas eas imperit immunitates, sic commemorat. Volentes petitionibus nostrorum prædictorum fidelium annuere, qui pro nobis tot, & tantos labores sustinuerunt, & substinent, ut non sint à beneficiis alieni concedimus, & mandamus &c.

19. Et hæc grati animi argumenta Jacobus cum Barcinonę esset exhibuit. Verum majora his antea cum de Alphonso fratris obitu ad se Messanam nuncius venit exhibuerat, tunc enim in Hispaniam ad ejus Regni Diadema suscipiendum profecturo Regina parenti, ac fratribus Messanam Regni Sedem constituit sub amicorum Mamertinorum clientela eos nihil mali passuros fuisse confirmavit, populum deinde pro concione allocutus, ejus fidei atque officiis suos commendavit. Proferam hic Neocastrī quo simpliciora, eo ad testandam rem, quam probamus significativa verba. „ Cum autem post hæc *inquit ille*, ad Inclytā „ Matrem Rex accessisset, vidit tam mesto vultu Regis filii casum ingemere. Cujus questu commotus, veniens „ filius iterum exhortatur ad lacrymas, ac posito fine gemitibus filius ait: Mater ad Regnum Patris, ad quod vocor, me oportet accedere, Fratri Infanti Siculos dimitto „ reggendos. Sedē tuam in Civitate Messanę facies, ubi per „ Messanenſes amicos Cives custodietur, & salvabitur salus „ tua, & eris super eos velut turris fortitudinis, & arbor ramosa sub cujus umbra spatiantes quiescunt, & dilatabitur „ in conspectu tuo dilectus populus Messanenſis; Deinde „ Rex ad se populum evocans ait: Messanenſes Cives carissimi non turbetur, neque formidet cor vestrum, si ad „ patrium Regnum fraterna morte dispositum, sicut conscripsit in ultimis me fortuna fratris, casu revocavit, quocumq; enim abiero, ubicumq; fuero, attendens tantorum „ benevolentia Civium, & inexcogitabilis vestrę fidei puritatem

*Prius tamen
grati animi
argumenta
exhibuerat.*

Neoc. c. 112.

„ritatem Civis vester hic abeo, Civis ubique non ultimus
 „vester fuero. Et dum meditor quanta fuerit vestrae dile-
 „ctionis sinceritas, quantus amor, non tam de novi Regis
 „successu gaudeo; & si credere licet, à vestri praesentia di-
 „stare contristor. Verum si Christus Pater annuerit, post
 „quā Deo volente regnum Patris ingreditur, & terra ipsa
 „praesentia mea non egeat Vos, & dilectae partes Siciliae,
 „quibus comite vita carere nō possum affectuosis regres-
 „sibus visitabo attendens quidem quod post pueritiae meae
 „cunabula, cum filiis vestris mea crevit infantia, quod
 „mores insignes à Civibus Messanensibus Regiae simplici-
 „tatis recepit humanitas; Quod Regem Siciliae patrem,
 „deinde filium honore, & gloria coronastis, quodque in-
 „Romanam Matrem Ecclesiam, ac contra Francorum po-
 „tentiam vos opposuistis, Uxores, & Filios quo regnarem
 „à tantae dilectionis, & fidei fervore aliquo modo animū
 „non movebo, & propterea in robur innatae dilectionis,
 „& fidei Illustrissimum Infantem Dominum Friderigum
 „Fratrem, Reverendam Dominam Reginam Matrem, &
 „Inclytam Dominam Violantam Sororem meam pignus
 „amoris solliciti, quem erga vos, & filios vestros gero,
 „hic vobis pro regimine, & consolatione vestra, ac om-
 „nium Siculorum dimitto, quos fidelitati, & probitati ve-
 „strae, cum & ipsi qui diligunt affectione domestica, com-
 „mendo. Eaque valedictione totus populus provocans la-
 „crymas murmurabat ad invicem „Hæc Neocastus de
 Mamertinorum officiis erga Jacobum Regem, & Jacobi
 erga illos voluntate.

Profecto Messana Rege, Fridericus Frater toti Siciliae
 praeficitur, cui Mamertini solita fidei praestitere obsequia,
 ut ipsemet in suis diplomatibus manifestè testatur, tum
 cum pro Jacobo praesideret, tum cum deinde regno poti-
 retur. Praeses sic ait. *Fridericus infans Illustrissimi Regis Ara-*
gonum, & Siciliae Fratris sui in Regno Siciliae Generalis Locum-
tenens &c. postea verò: *nec minus (attendens) fidelia, gran-*
dia, & grata servitia eis (Parentibus, & Fratri) & nobis per
universitatem ipsam (Messanae) liberaliter, & prompto collata,
& quod in futurum (auctore Domino) conferre poterit gratia

20.

*Mamertino-
rum fides, &
obsequia erga
Fridericum
tum in rebus
secundis, tum
in adversis.*

*In Friderici
priv.*

In ejusdem
priv,

eidem universitati infra scriptas immunitates, & gratias &c.
 Rex verò Siciliae dum Friderici Imperatoris proavi privilegi-
 legium confirmavit, hæc habet: *Fridericus II. Dei gratiæ*
Rex Siciliae &c. Nos autem considerantes in mente nostra tam
 devotionis immensitatem, & fidei quam prædicta universitas
 (Messana) erga prædictum Imperatorem, & alios Serenissimos
 prædecessores nostros, & præcipue Illustrissimum Regem Arago-
 nam, & Siciliae Dominum Patrem nostrum diuæ memoriæ, nec nõ
 Serenissimam Dominam Reginam Aragonum, & Siciliae Domi-
 nam Matrem nostram, & Illustrissimum Dominum Jacobum
 Aragonum, olim & Siciliae Regem Dominum Fratrem nostrum,
 & nos prompto zelo, & tota animi pietate gessit, & gerit, nec
 minus fidelia, & grata satis obsequia per eandem universita-
 tem eis, & nobis constanter fideliter, & devotè collata, & quod in
 futurum Deo auctore conferre poterit gratiora, & quod pro exal-
 tationibus, honoribus, & dominio prædictorum Parentum, &
 Fratris nostrorum, & nostris de bono in melius promovendis,
 personas, & cætera bona eorum intrepidè, liberaliter, & prom-
 ptè exposuit, & exponere non formidat dum decet Majestatem
 Regiam benemeritos, & fideles, & præcipue tantæ devotionis,
 & fidei ardore accensos, ad quos nostræ liberalitatis, & gratiæ
 oculos benignè convertimus, donis libertatibus, & immunitati-
 bus ampliare &c. Datum Messanae anno 1296. Pridie Idus
 Maii, regni verò anno primo. Et quidem Fridericus, ubi co-
 ronationis ceremoniæ sunt peractæ Messanam versus iter
 aggressus est, quo propinquantibus suburbanorum, dein Re-
 ligiosorum, ac mox Civium, quo quemque decebat cultu
 ornatorum agmina occurrunt. Postremo Matronæ, ac Vir-
 gines auro, gemmis, pretiosis vestibus excolte sequuntur.
 Rex sub pretioso pallio, quod sex auratis hastis totidem
 electi Proceres sublinebant, Urbem ingreditur, Preconis
 voce Regius adventus nunciatur. Ingressi frequentis
 Populus fremitu plausuque exultabundus venit obviam.
 Semitæ floribus stratae, parietes auratis auleis fugebant.
 Tali apparatu per Urbem mediam deducitur in palatium.
 Deinde à Civibus publicæ datur opera letitiæ, equestria
 certamina ludorum prælia spectantibus representantur. Et
 hæc Mamertinorum obsequia in secundis Friderici rebus,
 quæ

quæ pariter præstiterunt in asperis, ac desperatis, quibus populorum fides, quasi ad lydium lapidem solet examinari. Fœdus jam sancitum erat opera Bonifacii VIII. quo Jacobus Petri filius Aragonum, & Siculorum Rex, cum Carolo Neapolitano Rege Siciliam cessisset, Ducem se etiam futurum sacro illi (sic appellabant) bello promisit, quod ad vindicandam Insulæ possessionem indicebatur, quàm turpè, & fœdam ipsi Jacobo fuit, qui Siculos in Patris fidem, & clientelam tanto animorum consensu transeuntes, nulla nova causa intercedente, hostium iræ objecit, tam Mamertinis, & ad ostendendam fidei sinceritatem illustre, & ad dignitatis nomen honorificum fuit. Cum enim ob eam rem inter Jacobum, & Fridericum, quem inter hæc, ut diximus, Siculi Regem salutarant, fraternalum, & plusquam civile bellum esset exortum, novo certè, ac primo post hominum memoriam exemplo (Frater enim Fratrem alieni Imperii causa tum primum oppugnare visus est.) Mamertini pro suo Rege per quàm strenuè decertarunt. Nam primùm ad Myrtorum stationē viginti duabus longis navibus, quas incredibili celeritate in suo navali instruxerant, cum Joanne Lauria Rogerii nepote viginti longarū navium ductore configunt. Cum utrinque diu æquo Marte pugnatum esset. Mamertini tandem victores sexdecim hostium naves in iisque prætoriam cepere, & hostium Ducem, quem deinde veluti Majestatis Reum capitis damnaverunt. Verùm Rogerius reparata classe, nō multò postea inito cum Friderico Rege navali certamine, ut incostans esse solet belli fortuna victoriā consequutus naves Messanenſes pene omnes evertit, earum præfectos Fridericum, & Pyrronem Rubeos, Ansalonum, & Raymundum Ansalonios, Jacobum Sudium, Jacobum Capi- cium pluresque alios Principes viros, qui cladi superfue- runt nepoti parentaturus sevissimè trucidat; reliquos verò captivos Jacobo sistit. Jam fama tantæ cladis Urbem luctu, lacrymis desperatione impleverat. At ubi suum Regem, quem interfectum crediderunt incolumen aspexere, sedato dolore Messanenſes nihil se perdidisse ingenua voce te- stati sunt. Regique in ipso Palatii litore occurrentes, for-

Fazel. dec. 21

l. 9. c. 2.

Mauro. l. 4.

Bonfil. Sicil.

hist. l. 9.

Luc. Port.

col. pro Mam.

Imm.

Fazel. dec. 2

l. 9. c. 3.

Surit. l. 5. c.

26.

Angel. Cōst.

l. 3. hist.

Neap.

Mauro. l. 4.

Bonf. l. 9.

P

tu-

Mauroi. ibid.

tunas, bona omnia, vires, vitamque libenter pro illius, ac
 Reipublicæ incolumitate offerunt: Et Rex ad populum,
 mæsto vultu conversus, tolerandum esse dixit variarum re-
 rum eventum: satis arrisisse hætenus Siculis fortunam to-
 ties terra, marique victoriam adeptis, nunc eam semel ad-
 versam expertis non esse desperandum, vires instaurari
 posse, se vitam in eorum devovisse tutelam, quorum fidem
 incōcussā tot rebus in adversis jam perspexerat, neque hic
 laborum finis. Siquidem annonæ caritas, assidua belli Co-
 mes, cū miserrimè Insulam vexaret. Robertus Caroli filius
 occasionem eam rei benè gerendæ non negligendā ratus
 Messanam occlusis terra, mariq; itineribus undequaq; obse-
 dit: Verum Friderici Regis industria, & pietas in suos Ma-
 mertinos nullis unquam præconiis potest efferti, de quo ita
 scribit Maurolycus., Comparatis undiq; frumentis multo-
 rum onera frumentorum Ipse Rex per ardua montium
 comitatus Tripium usque perhibetur. Nec multis elapsis
 diebus cū Messanēses rursus penuria vexarentur extre-
 ma pueris ad ubera Matrum pereuntibus affecit Rex ite-
 rum convectatis alimentis. Demum consiliū fuit multi-
 tudinē aliò transferre ad levandam famis calamitatem,
 nulla mora fuit vulgus miserabile convenit, Rex cū Ur-
 bis gubernaculum Nicolao Palicio cōmendasset officiosa
 posterisq; memoranda benevolentia egressæ multitudini
 se comitem præbuit. Ipse Rex per angustias viarum, per
 aspera montium comitatus turbam fessis Matribus opem
 tulisse, infantes ac pueros gestando memoratur. Rex exi-
 mia humanitate decorus vicissim nunc hos, nunc illos
 de matrum gremio ablatos, aut in itinere fessos adole-
 scentulos, sive ulnis expertos, sive equi, sui tergis im-
 ppositos vectasse, quoties autem mensæ accubuisset, accu-
 rentibus panem manu propria fregisse perhibetur, nec
 ab huiusmodi officio, patriæque cura cessavit, donec eos
 in loco fertiliora deduceret., Hæc ille, & sanè tanta
 Regis in suos Mamertinos humanitas, ac benevolentia eo-
 rum animos ita devinxit, ut Roberti obsidionem, agrorū
 depopulationes, vicorum oppidorumque incendia, bono-
 rum direptiones, quas patiebantur cæteraque minutiora da-

Mauroi. l. 4.

Fazel. dec. 2.

l. 9. c. 3.

Sur. l. 5. c. 48

& 53.

damna volentes, libentesque tolerarent, ut ipsemet Fridericus non semel in suis diplomatis verbis perhonorificis testatus est; nam in eo quod Leontini dedit anno 1302. Kal. Octobris sic habet. *Fridericus II. Dei gratia Sicilia Rex &c. Regnantis honor extollitur, dum benemeritos, & fideles, & præcipue quos constat exaltationem sui nominis ardentius procurasse, quorum sinceritatem, ac fidem afflictionis acerbitas non mutavit, nec sinisterioris casus removit eventus, quin quanto potiori discrimine gravarentur, tanto solidiores in fide existentes pericula non timebant, largitionibus, & retributione amplificat, gratis, & immunitatibus illustrat. Considerantes igitur integritatem devotiones, ac fidei, quam universi homines Civitatis Messanæ dilecti fideles nostri erga nostram excellentiam tota cordium puritate gesserant, & gerunt, nec non intolerabilem famem alimoniarum, & carestiam domorum, & aliorum bonorum direptionem, & incendia, & arborum, & vinearum incisiones, devastaciones, extirpaciones, multiplices, obsidiones & coartaciones, quamplurima personarum pericula, & rerum dispendia, quæ olim infra tempus guerra nuper præteritæ pro nostri nominis fide servanda extimabiliter sunt perpassi. Nec minus fidelitatis, grandia, & grata satis obsequia per eos nostræ celsitudini constanter, fideliter, & devotè collata, & quæ in futurum Auctore Domino conferre poterunt gratiora, eis, & heredibus eorum in perpetuum concedimus &c.* Hæc Fridericus, quem nullus illius Historiæ Scriptor tanto verborum pondere, tanto Mamertinorum encomio superare potest: Et eadem fere verba in alio ejusdem anni diplomate repetit. Nec Friderico dumtaxat, sed hostibus etiam ipsis tantæ Mamertinæ Fidei integritas innotuit; nam cum post longas obsidiones nihil se proficere animadverterent, fame, & siti, ac præliorum incommodis fessi, ad ineundi foederis consilia se convertere, ut ipsimet ingenuè testati sunt: Nam cum firmata pax esset cum Carolo Philippi Gallorum Regis Fra-

Maurol. l.4.

minori benevolentia, quam honoris significatione excepti sunt. Carolus ut ad tanti amoris responderet officium in mediis edibus convivium regio apparatus splendidum, atque opiparum proposuit; accivitq; Nicolaum Palicium, qui Urbe præerat, ceterosque Messanensium Summates, ac magno cum Epularum luxu, animique lætitia cœnatum est. Sublatis mensis ad colloquia ventum est. Carolus Nicolaum sibi Robertoq; medium accumbentem percontatus dicitur, ac Messanenses, num in extrema fame salutem dedicatione fuissent quæsituri. Cui responsum est, quod ad filiorum artus potius commendandos, quam ad pacationem cum Gallis ullā quandoq; descendissent. Ex his Carolus ad Robertū ceterosq; Gallorum procures conversus conclusit, cōsultè factum, quod pacatis rebus ad concordiam venissent, quando tot laboribus, ac dispendiis spem tandiū fovissent inanē. Hęc ex Maurolyco. Ex quibus manifestissimè liquet. Mamertinorū constantiam, ac fidem etiam siquam plurimę Siciliae Urbes ad Carolum defecissent, Siciliae Regnum, Friderico factum, rectumq; servavisse, adeo ut Romanorum Pontificum, qui Gallorum partes tantopere fovebant Martini Secundi, Bonifacii VIII. conatus, studia, legationes, arma, in conciliandis frustra Mamertinorum animis toto bellorum tempore adhibita summa fortitudine, ne suorum Regum tantisper diadema mutaret, eluserint: Unde postea idem Fridericus in eo privilegio, quo Mamertinorū omnes confirmat à Superioribus Regibus collatas immunitates, hęc habet. *Quis enim eorum (hoc est Messanensium) non misereatur? aut quis eos immunitates onerum, aut amplissima munera gratiarum diffusa liberaliter non conferat? qui amore nostrę fidei in tā digna fidelitatis laude, perseveranti constantia perstiterunt, ut mortem, & hostilem carcerem per sepe subire maluerint, bona eorum qualibet incendiis, ruinis, & destructionibus ultionis committere probabili vili pensione censuerunt: eo quod est cunctis populis non ignotum ipsi arctius per hostes nostros obsessum instaret edax alimentorum penuria, conjuges, liberos, carosque Penates funesta fame deperire decreverunt. Hoc itaq; Privilegium, quod impar eorum meritis profiteamur &c.*

Ex alio priv.
Frider.

Deinde Mamertini propter eadem officia quæ Petro II. Fri-

Friderici successori adversus Robertum Neapolitanorum Regem præstiterè similia, ab eo fidei encomia promeruerè. Sic enim in suo privilegio testatus est. *Dignos gratiis, & honore censemus, quos in fidei integritate probatos esse cognovimus, & constat pro exaltatione sui Regis, & Domini personas, & bona intrepide, & liberaliter erogasse, quorum sinceritatem, dire afflictionis acerbitas non mutavit, nec sinisterioris casus removit eventus, quin quanto patiori discrimine gravarentur, tantò solidiores in fide sistentes pericula non timebant.* &c.

21.

*Petrus II.
Mamerti nos
celebrat,*

Ludovici hujus filii Principatus, quo tempore vix ul-
lum aliud calamitosius Siciliae sensit perstreptibus undi-
que, & externis, & Civilibus inter optimates bellis, illam
ipsam Messanenſium fidem non uno exemplo testatam ha-
buit, quam ipse Rex anno 1347. pridie nonas Maii dum
Messanae degeret in quodam diplomate scripto ad poste-
riorum memoriam sic evexit. *Ludovicus Sicilia Rex &c.*

22.

*Idem præstat
Ludovicus o-
jusdè Filius.*

*Attendens quod prima inter virtutes, & optima, fides esse cense-
tur conspicio illam interdum actualibus provenire muneribus, &
dum fideles magnificè tractantur ad præmiū ipsa fides de suo, absq;
quo mortua dicitur opera gaudeat, & ad similia reliquos ejus cla-
ritas consequenter inducit, & post pauca movemur ab intimis &
gratitudinem eorum (Messanenſium) agnoscere ipsosq; amplis, ac
dignis gratiarum nostrarum rependiis, ac specialibus privilegiis
honorare, veluti exigit Civitas ejusdem antiqua Nobilis, & fa-
mosa conditio &c.* longum profectò hic esset eximiè libera-
litas exempla referre, quibus Mamertini, Matthæo Palicio
suadente, exhausto bellorum calamitate Ludovici Regis
ærarario maximam auri vim intulere; Catalanorum hostium
classes fortiter, feliciterq; debellatas, atq; elusas oppugnatio-
nes, quibus vel à Claramontanis, vel à Falcono tètata Urbs
fuit: præstat enim hæc præclara bellicæ virtutis, & fidei ge-
sta silentio involuere, quam non è dignitate percurrere.

*Fazel. dec. 2.
l. 9. c. 6.*

Verùm Ludovico vita functo Messana sub Joannē Nea-
politanae Reginae dominio mansit, cum reliquæ Siciliae
Urbes Friderico III. parerent, donec opera Summi Ponti-
ficis inter Joannam, & Fridericum pax composita fuerit.
Hoc autem tempore Joanna cum Mamertinorum obse-
quia non exigua illa quidem experta esset suis illos immu-
ni-

23.

*Idem pariter
præstat Joan-
na Regina.*

Maurol. l. 4.

nitatibus, & locupletavit, & tamquam sibi fidos non mediocriter in suis diplomatis prædicavit. In altero enim, quod anno 1363. xv. Kal. Junii dedit Neapoli sic ait. *Joanna Dei gratia Regina Hierusalem, & Siciliæ &c. Instinctu fidelitatis eximia, devotionisque sincera, quæ Universitas, & homines nostræ Nobilis Civitatis Messanæ fideles nostri ostenderunt, non solum nominis nostri Zelum, sed fidei nostræ cultum, voluntariè querendo, & perseverando in illa jugiter hostium incursiones, persecutiones, & strages minimè formidantes. Ipsorum manutentionem, gubernationem, & statum libenter prosequimur, & eorum revelationem ab oneribus, atque muneribus cura sollicita promptius perscrutamur &c.* Et in altero ejusdem anni viii. Kal. Novembris, ubi hostium mendacia, & calumnias sinceræ Mamertinorum fidei oblarrantium evertit, testatur Nobilem Civitatem Messanæ cordi suo insitam, & visceribus suis infixam eam ante suæ mentis oculos præsentem semper habere tamquam deliciarum suarum pomarium existimare, ac propterea illam cum toto districtu in perpetuo sui, & heredum successorumque suorum dominio, & demanio in eventu quolibet remansuram; Deinde valde utiles, atque eximias illi impertit immunitates.

24. At Friderico III. pro Ludovico Fratre Regnante postinitum ex Pontificis auctoritate cum Joanna Neapolitana fœdus, ea quæ subsecuta sunt tempora ob Principis ignaviam, qui ad contemptum simplicis, & auriti nomen sortitus est, adeo turbulenta, implicitaque diversarum factionum studiis extitere ut eam ob causam nulla Siciliæ Urbs levitatis aut alicujus inconstantia notata censeretur. Nā quod Messana ex factionum hominum potentia, ac proditione invitis Civibus Aloysio Neapolitanorum Regi aliquando paruerit, nulli ei vitio justis rerum extimatores vertendum id esse censuere. Aloysius enim cum Messanam trajecisset, neque satis Mamertinis credendum intelligeret, quod propensissima in Fridericum fide esse experimento didicisset quibusdam ex iis laqueo necatis, aliis in mari demersis, plerisque aliter interfectis, reliquos Neapolim transferri jussit, quo factum est, ut suis ferè Civibus Urbe de-

Ex priv. Reg.
Joan.

Nec non Friderici III.

Fazel. dec. 2.
l. 9. c. 6.

l. port. Calb.
pro Mamert.
immunitat.
pag. 49.

destituta, ac denudata, aliunde novi coloni accerfendi fuerint. Quas Civium calamitates Fridericus pro se perpeſſas in diplomate anni 1367. quo Avi ſui Friderici immunitates cōfirmat ſic teſtatur. *Attendentes importabilia onera, & grandia ſervitia, quę Cives dictę Civitatis Meſſanę temporibus retroactis, ſcilicet prædicti Domini Avi noſtri, & ſucceſſivè Dominorum Regis Petri Genitoris, & Ludovici Cariſſimi Fratris noſtrorum Regum Sicilia memorię recolendę geſſerunt, & ſatis grata, accepta ſervitia, quę Cives huiusmodi noſtro geſſerunt tempore, præcipue in ſeditione dictę Civitatis Meſſanę per nunc hoſtes noſtros, Palatium noſtrum, & Quarterium Terrænove de Muſellis Civitatis ipſius occupata tenentes per varia, & diverſa damna, incommoda, & combuſtiones, ac direptiones vinearum, & poſſeſſionem Civium eorundem, maxime in edias, & effuſiones ſanguinis, & cędes quamplurimas perſonarum dictę Civitatis in terreſtri, & maritimo exercitu diverſimode ſubeuntium, quod ſatis ceſſit, & cedit in exaltationem noſtri nominis, & honoris &c.* Superius verò ſic Mamertinorum virtutem laudaverat, ſed illorum Civitatis, & populi maturitas Principis vigilantius debet providere ſaluti; quorum clara ſtrenuitas, ſic in armis togaque laudabilis utrobique reſplendet, quod eorum tranquillitas Regni potius conſervatio ſolida dici poteſt; hæc ibi Fridericus. Et in alio diplomate: *Grata fidelitatis obſequia, quę Cives Civitatis noſtrę Meſſanę fideles noſtri culmini noſtro ſinceris affectibus præſtiterunt, & præſtare non deſinunt ſollicitudine operoſa ad conferendum eis libertates, & gratias magnificentiam noſtrę Maieſtatis provocant, & invitant &c.*

Ex privileg.
Frid. III.

Verum Fridericus cum anno 1378. menſe Julio ſuum diem obiſſet, Regni que hæredem Mariam filiam unicam ſub Artalis Alogonę tutela reliquiſſet, iterum diſcordiæ civiles, iterum novę urbe exortę ſunt, ita ut Sicilia omnis diſciſſa propè ac lacera in diverſas Regulorū conſpirationes per tredecim annos diſtracta ſit, quarum calamitatum unaquæque Civitas ſuam Iliadem conficere potuiſſet. Unde in proemio capitulorum Regni hæc habentur. *Omnis terra, omne oppidum, atque caſtrum, omniſque Comes, omniſque Baro, & Feudatarius à Regibus, ipſorumque fidelitate deſuit præter Meſſanam ſolita fidelitate.* His quidem temporibus to-

25.

Martini, ac
Marię diplo-
mata pro fi-
delitate Meſ-
ſanenſium.

Fazel. dec. 2.
l. 9. c. 7.

In proem.
capit. Reg.
in Martini.

ta

ta ferè Sicilia seditionibus, factionibus, tumultuabat. Notanda sunt verba illa (præter Messanam solita fidelitate) ad firmandam veritatem eorum, quæ huc usque tot testimoniis probavimus, probaturique sumus. Igitur Maria in Cataloniam transfecta Martino Juniori filio Martini Ducis albæ Fratris Joannis Aragonum Regis nupsit, quibus tanquã legitimis Dominis soli Mamertini obsequebantur. Qui profectò à seditionis Procerum armis, potentiaque oppugnant, non semel ad Joannem Aragonum Regem, ut auxiliares copias mitteret scripsere. Iple verò omni humanitate, ac benevolentia plenas ad nos rescripsit epistolas, quarum duæ in Tabulario Messanensi ad tanti Regis memoriam immortalem adhuc servantur. Et quidem in ea, quæ Barcinonæ data est anno 1393. III. Non. Septembris laudat initio Mamertinorum egregiam fidem his verbis.

Ex Ep. Joân.
Reg. Arag. *Audivimus purum zelum, & constantis obedientie sinceritatem decoram, quem, & quam habuistis, & firmiter observatis, velut populus Deo placitus, utriq; Domino fidelis erga ipsum Dominum, & Illustres Regem, & Reginam Dominos, & Principes naturales vestros, & ipsius Regni Siciliae præclarissimos Nepotes nostros &c. Deinde in Siciliam ubi cum ingenti classe, quã primum ad perduelles retundendos se venturum promittit: circa finem sic eos exhortatur, velut calcaria currentibus addens *literam claudimus, vos omnes, & singulos affectuosè rogantes, quatenus virtutẽ fidelis constantie assuetis moribus amplectendo perseveretis laudabiliter in sinceris operibus resistendo rebellibus, & eos quantum fas fuerit, & meruerint, reduciendo ad semitam veritatis. Scitis profectò nos, & per consequens dictos Regem, & Reginam & Ducem vos, & ipsam Civitatem sic perennibus in advento nostro gratiis, & libertatibus prosecuturos, quod vestra hujusmodi merita magnificabuntur à bonis, & gravibus, & beatam dicent exterę nationes Nobilem Civitatem vestram, quã tantò inquietatis tempore felix ejus populus à malignitatum laqueis, & foveis scandalorum feliciter, & fideliter custodivit; Hęc ex epistola illa, ex altera verò ibidẽ Anno 1395. VI. Idus Februarii tradita habemus calamitatũ, quas Messana à Seditionis Procerum perpessa fuerat, factionibus commiserationem; doletque in ea Rex tam fidelium Ci.**

Civium damna, pericula, ac fortunæ sinistrae casus; promittit se tantę fidei obsequia non oblivioni daturum, eosque sua presentia consolaturum, laudatque eorum animi fortitudinem, qua Aragonum Regum nomen semper exaltaverint, tutatique fuerint. Inter cetera iidem Martinus Rex, & Maria Regina anno 1396. xii Kal. Maii in diplomate, quo Friderici III. Privilegium confirmat, eam Mamertinorum fidem, sic palam faciunt. *Martinus, & Maria Dei gratia Rex, & Regina Sicilia &c. Considerantes Nos miramur rectitudinem, & fidei purę constantiam, quas universitas prædicta, & singuli universitatis ipsius erga excellentiam nostram, nullis parcentes oneribus, dispendiis, periculis, & laboribus Civitatis sponte, & omni cordium sinceritate gesserunt, & gerunt totis viribus incissanter, grata quoque & accepta servitia per eandem universitatem, & singulos ejusdem nostrę Serenitati collata, dum scilicet in adventu nostro ad hoc Regnum, quod ad nostrę fidei obsequium fideliter reduximus in eadem fide firmiter existentes nostrorum Baronum Rebellium insidiationes, & pericula non timuerunt. In cujus fidei firmitatem damna, & pericula plurima sunt perpeffi &c.* Et in alio ejusdem anni diplomate quo quamplurimis Mamertinos augent immunitatibus circa finem hæc habent. *Considerantes fidei purę constantiam, quam dicta universitas, & singulares ejusdem erga excellentias nostras, nostrique nominis exaltationem semper gessit, & gerit, grata quoque notabilia, & accepta servitia per eandem universitatem, & singulares ipsius Nobis in cunctis necessitatibus nostris fideliter, & constanter præstita nullis earum personarum periculis, & laboribus evitatis, & quę gestant ad præsens &c.* Eadem ferè repetunt in privilegio Catanę Dato anno 1399. iv. nonas Augusti. Verum cum adhuc seditionum tempestas vehementer in dies sevirer, & Siciliae Proceres Regi adversarentur, tunc Mamertini omni studio regias partes ita foverunt, ut Principibus ipsis pro quibus arma susceperunt summę fuerint admirationi. Unde Martinus, & Maria in privilegio Messanę dato anno 1404. viii Kal. Augusti hoc Illustrissimum testimonium præbuere. *Martinus Dei gratia Rex Aragonum, & Martinus in eadem gratia Rex Siciliae &c.* Et si generali quâ cunctos fideles

Marc. & Mar.
in priv.

In altero eorundem diplomate

Ex privileg.
Marc. & Ma-

no-

nostros pura benignitate complectimur, universitatem Nobilis Civitatis Messanae affectuosè prosequi tenemur speciales cause verumtamen cogitationibus nostris, se offerunt, quæ ad universitatis ipsius commoda inter alias Siciliæ Civitates prerogativa quædam multipliciter nos invitent, tradimur siquidem ex antiquo Messanenſium fidei zelo, quam nec vetustas temporis antiquata debilitat, nec annorum spatia fastidiata cōfringere potuerunt, sed quantò plus in tempore labitur, tantò semper in fide nostra ferventior ipsa Universitas invenitur. Inducimur etiam ex pure devotionis constantia, quæ nec vicinorum interdum exemplo submota, nec persecutionibus hostium stupefacta tamquam serena semper extitit, & in fide nostra tunc promptior, cum damna pertulit graviora. Scimus etenim, quod ipsius fidei perfectio damnosis hostium impulsa conatibus continuare sensiens ex vicinitate offensam ferventior semper est in nostris reperta servitiis lésiones perferens satis graves, quinimo nonnullos nefandissimi sceleris patratores, & nostræ Majestatis rebelles viriliter extitit persecuta, ex quibus alii sunt fugati, alios convictos ad nostræ fidei cultum redactos solita nostra benignitate recepimus in gratia nostra Cujus universitatis magnæ devotionis indicia infra nos ipsos debita consideratione pensantes eidem universitati benignè mentis affectu compatimur, ipsosque Messanenses deliciis optatæ quietis, & gaudio sub alarum nostrarum velamine ex nostra munificentia largitate munifica cupimus delectari, quorum commoda pertractantes nostræ serenitatis augmentum manifestius procuramus &c Et hæc testimonia ex Martini, & Mariæ diplomatis petita sunt, & quæ sequuntur ex utriusq; epistolis petentur.

26.

Ejusd. Martini Epistola ad Messanenses.

Ubi Martinus cum Maria Regina ex Hyspania solvens in Siciliam cum classe appulit, recipiens Drepanum, vicinaq; oppida, quæ rebelles Proceres tenuerant, in Panormitana obsidione epistolam statim ad Mamertinos scripsit anno 1392. pridie Idus Aprilis, eos de suo adventu, de rerum statu, de obsidione, de conciliis summa humanitate, ac confidentia certiores reddidit. Deinde in eadem obsidione xii. Kal. Maii Messanenses rogat, ut Manfredo Alagone militum Præfecto Balistrarios concedant strenuos, atque impigros ad stabilienda, & munienda adversus hostes castra, & ut ad se tabulas abietinas, & pineas ad reficien-

ciendam classem mittant. Præterea anno insequentis prædic-
 nonas Maii, sic ad eosdem scribit. *Devoti nostri fidelissimi.*
Nos sicut scitis hanc nostram Felicem, seu verius Infelicem Civi-
tatem Panormi obsedimus, & tenemus obsessam, & quia infide-
lis noster Andreas de Claremonte cum aliquibus suis partialibus
contra voluntatem nostram delinquit, & nunc eam detinet occu-
pata, & cum pro restringendo fortius eandem Civitatem pro-
viderimus; Ideo vos affectuose rogamus, vosque requirimus, &
monemus, & sicut vos, & vestri Prædecessores in iis omnibus,
que ad honorem exaltationem, & commodum Coronæ Regni con-
cernebant Fidelitatem vestram strenuis artibus, & alias feruide
demostrastis, ita de bono in melius continuando, Equites balistra-
rios, & pedites quos poteritis ad nos continuo transmittatis &c.
 Sic etiam xviii Kal. Augusti ejusdem anni in alia epistola
 Mamertinos suos familiares ac fideles statim in ipso exor-
 dio appellans familiariter admodum eos alloquitur, arca-
 naq; belli consilia, itineraq; eis aperit, & sub epistolæ finem
 remos, & alia armamenta ad classem necessaria postulat.
 Præterea literæ illæ Catanæ datæ anno 1399. xv i i. Kal. Junii
 Siculo illorum temporum planè rudi idiomate, exaratae,
 quibus initio suos Mamertinos aliquantulum subiratos, si-
 bi paterna, ac levi quadam objurgatione conciliat. Regis
 erga illos studium, ac voluntatem præferunt. Miserant
 enim S. P. Q. M. Catanam ad Martinum suos Oratores;
 qui postulata quædam ad optimum Reipublicæ statum fa-
 cientia confirmaret. Hi primum Regem pro more vene-
 ratum, ab eoque benignè excepti legationem suam exposue-
 runt. Verùm cum longam apud Curiam, ut sæpè fit moram
 traherent, nec expediendo negotio terminus daretur ullus,
 jussu à suis Senatoribus redio affectis, legati re infecta, &
 insalutato Rege Messanam redeunt; existimantes Regem
 Messanensium promeritorum jam planè oblitum se pro-
 nihilo haberi. At ubi Legatorum discessum Rex animad-
 vertit, & gerrimè sanè tulit pro sua erga Messanenses bene-
 volentia; & statim purgatoriam epistolam cum responsis
 ad singula postulata ex eorum sententia misit, ubi se eorū
 obsequiorum nunquam fuisse immemorem sic ostendit.

„Ga non mi. suxiusi di menti. li grandi servitii, li innu-

„ mirabili spisi, sangu sparsu, e immensi pericoli, e fati-
 „ gosi affanni, li quali la nostra Città di Messina Patria vo-
 „ stra Principiu, mezzu, e fini di nostru statu, e tranquil-
 „ litati di lu Regnu hà sustinutu non solù avendu rispettu
 „ a li cossi moderni; ma à li antichi, li quali nō solamente ni
 „ inducinu aviri Missina pri specialissima Citati à gloria
 „ nostra, ma seggia perpetua, e firma spiranza di nostru Do-
 „ miniu per la experiētia di cui quillu, chi li nostri antiqui
 „ pruvau, hora nui videmu, e cossi vulissi Diu, chi lu tem-
 „ pu ancora non stabili ni cuncidissi putiri esequiri quillu,
 „ chi in animu havemu à debitu inversu la ditta Citati, chi
 „ non tantu vidirissiu vostri privilegii per nostri antiqui
 „ bandi receputi, e confirmati, come merita lu vostru ser-
 „ viri per nui: ma investiti di novi, e singolari gratii de-
 „ dicati ad omni preminētia di la patria vostra. Ma Deo
 „ teste, e Nui, come più volte avveni, lu malignu tempu
 „ veta quilla, che cō effettu si appetisci, inducēduni tal vol-
 „ ta, non putendu esequiri lo assai, negari lu pocu &c. „
 Hac Martinus, & Maria Regina hujus Uxor eo in hono-
 re Mamertinos habuit, eaque dilectione est prosequutus,
 ut peculiari epistola eos, & voluerit salutare, & de solemn-
 nuptiarum suarum pompa commonefacere, ita enim Ga-
 tana v. Kal. Martii Inditione prima ad eosdem vulgari ejus-
 ævi idiomate scribit. „ Juratis Nobilis Civitatis Messanę
 „ Fidelibus nostris. Fidelissimi nostri pirchì la nostra cel-
 „ situdini canuxi, chi la Nobili Citati di Messina, e la pluri-
 „ principali, dilli altri di lu nostru Regnu havendu cun-
 „ tinuamenti di quandu esti memoria in humanis insudatu
 „ perfettissimamenti con ogni lealtati à la esaltamentu, e
 „ cōservationi di tutti l'Eccellentissimi Principi nostri Pre-
 „ decessuri, massime modernamēti quillu chi haviti opor-
 „ tu non guardandu pericoli, ne altri danni. Vi notificamu
 „ ad gaudium ad gaudium, comu tantu per generali tris-
 „ fu, e consulationi di lu dittu nostru Regnu, quantu per
 „ evitari ogni occasioni di rancuri, per tali chi Diu omni-
 „ potenti ni permittissi potirsi lu dittu Regnu cōservari cū
 „ omni tranquillitate, e pacificu statu. Havi la nostra Ec-
 „ cillenza firmamenti provistu, e dispostu in Dei nomine,

&c

& devotionis Beatissimæ gloriosæ Virginis Mariæ nostra benigna, e pictura Matri Spusarini, e coronarini, e celebrari lu nostru gaudiu cū lu Serenissimu Re Martinu nostru predilectu Spusu, e Signuri, lu plui costu si possa, e supra quista materia vi informirannu plui distincta- menti Masullu Rumeu, e Cola Castagna à bucca vostri Citatini, e familiari di la nostra Serenitati, li paroli di li quali l'haggiati di cridiri, e darili fidi indubia, comu a la presentia di la nostra Maistati. Per hanc igitur Epistolā quis Reginae voluntatem, ac studium erga Messanenses nō arguat? Quis tamquam in speculo non aspiciat, quam extimationem, quam fiduciam apud Reges illos habuerunt.

27.

Martino Ferdinādu in Regno successit hic anno 1413. *Ferdinandus primū, deinde Alphon- sus Messanē insignibus au- gent gratiis*
 111. Non. Januarii, & idibus ejusdē mensis per duo Barci- nonē data diplomata Mamertinos insignibus auxit immu- nitatibus, quo vita functo Alphōsus ejus Primogenitus Re- gni suscepit gubernacula, & Siciliae Civitates, ab intestinis, externisque bellis aliquantulum quievere. Et quidem Al- phonsus unice Mamertinos dilexit, perspectisque eorum erga Superiores Reges meritis, mirum quantum immuni- tatibus, ac prerogativis eos insignivit, etenim ab anno 1421. usque ad annum 1456. ad Messanensium ornamen- tum, & emolumentum, plusquam viginti diplomata gra- tiarum plena edidit, Et praesertim in eo, quod dedit anno *Ex priv. Al- phonfi*
 1432. VII. Idus Julii hæc habet: Nos Alphonfus Dei gratia Rex Siciliae &c. Ideo certiorati de gestis, & laudabilibus servi- tiis, quæ Nobilis Civitas Messana, & Civium particularitas culmini nostro prestitit indefesse, & prestare nō desinit, nullis pe- riculis, expensis, ac parcendo laboribus, conservando præcipuē vi- ribus enixis Terras, & Civitates Ducatus Calabriae, quoties, ausu temerario contra statum nostrum audebant presumere. Pensan- tes quod labores, ac fructuosa servitia, quæ celsitudini nostræ di- cta Civitas Messana, Civiumque Particulares tam in supradi- ctis articulis, quàm in aliis, virtute, ac sollicito animo nostro fastigio contulerunt, præclare non cessant, ac speratur imposterū collaturos, ut gaudeant munimine speciali, qui nobis obsequia, specialia præstiterunt, tenore praesentium &c. Et in eo, quo cu- dendæ pecuniæ Messanae tantum Privilegium confirma- vit

Ex ejusdem
priv.

vit anno 1451. III. idus Maii ita loquitur. Cumq; incommu-
tabilis nostrae intentionis fuerit, & sit dicta Nobili Civitati, &
suis Civibus fidelibus nostris, ne dum privilegia, honores, digni-
tates, & beneficia antiqua, & moderna servare; quin imò de
novo largiri, & ampliare, serie presentium declaramus, & vo-
lumus, quod privilegia predicta &c. Hæc Alphonsus.

28.

Id præstat Joā-
nes Rex sed li-
beralius atq;
magnificètius
Ferdinandus
ejus successor.

Ex priv. Joā.

Id præstat Joā-
nes Rex sed li-
beralius atq;
magnificètius
Ferdinandus
ejus successor.

Id præstat Joā-
nes Rex sed li-
beralius atq;
magnificètius
Ferdinandus
ejus successor.

Ex Ferdinā.
priv.

Ex ejusdem
priv.

At Joannes Rex, qui Alponso fratri successit eadem af-
fectus est erga Mamertinos pro eorum fide, benevolentia,
eisque non levioris momenti largitus est immunitates per
decem diplomata in quorum uno Cesar Augustus dato an-
no 1459. VII. Kal. Novembris sic ait: laudabilia atque ac-
cepta servitia per universitatem Nobilis Civitatis Messanae tam
Illustrissimis Regibus, & retro Principibus Prædecessoribus no-
stris memorie celebris, quam Serenissimo Domino nostro Regi Fra-
tri, & Prædecessori nostro immediato memorie immortalis à ma-
gno citra tempore facta, atque præstita. Nos meritò invitant. Ut
nobiles Cives, atque habitatores Civitatis ipsius favoribus, atq;
gratiis prosequamur opportunis. Tenore igitur presentium &c.
Multis præterea dignitatum, gratiarumq; ornamentis hujus
heres Ferdināus per undecim, & amplius diplomata Ma-
mertinos decoravit, quorum fidem, & obsequia erga se, ma-
joresq; suos optimè ipse norat, exceperatq; summa benevo-
lentie significatione eorū legatos Ludovicum Bonfilium,
& Joannē Antoniū Gothū, qui contra Joannē Cordonā, &
cōtra Regni Comitā Catanē habita in Hyspaniā missi fue-
rūt, à quo per benignè tractati omnia, quæ postulerant, im-
petravere. Et in uno eorū diplomate anno 1507. VI. Kal.
Aprilis sic loquitur. Ferdinandus Dei gratia Rex &c. Inter
Respublicas divinā providentiā, ac miseratione Nobis commissas
Nobilem Urbem Messanam gratiis, & favoribus non augere non
possumus, cum antiqua nobilitas tum ejus erga nos perspecta sem-
per fides, constanti communicatione servitia nos propensiores red-
dunt, ut congrua gratitudine sicut par est, illi occurrere cupia-
mus. Et quoniam Nos hac præcipua charitate, & speciali bene-
volentia ipsam Nobilem Urbem Messanam foventes, adiit Joā-
nes Jacobus de Ansalonio Miles Alumnus, & Domesticus noster
fidelis dilectus nuntius, & Orator &c. & alibi: Nos verò per-
spectis, & debite pensatis meritis, & servitiis per dictam Nobi-
lem

Item Civitatem Serenissimo Domino Regi Patri nostra Colendissimo immortalis memoriae, & coronę nostrę Aragonam, & nobis incredibili cum affectione, & fidelissimę prestitis, & impensis &c. Ex ejusdem priv.

Verum ea laude, qua Mamertinos prosecutus est nihil industrius in diplomate anni 1495. In illis verbis: In primis deberi fatendum est Messanenses tam Viri Magnifici eo animo suorum Regum, & in Nos amorem, paternosque affectus ostenderunt, ut nihil officiosius, nihil commodius, nihil denique honorificentius à nobis desiderari potuerit. Nos verò etiam invitis ipsis, cum omnia Nobis, ipsorum Serenissimorum Regum causa prestitisse pertinacissimę contendant, non gratias modò habituri, sed relaturi etiam apud omnes gentes, apud omnes nationes divulgaturi sumus Messanenses Viros præclarissimos amicos rarissimi exempli omnino officiosissimos, ut in Regnum Nos nostrorum reciperemur, & suam operam diligentissimę prestitisse, & strenuissimę contendisse. Eam ob rem enixe conari debemus, ut nostrę gratitudinis, amorisque in Messanenses posteris relinquantur aliquod monumentum, majora liberè promittentes, & promissę fidem libentius solvere cupientes &c. Et hæc ex diplomatis excepta at que sequuntur ex epistola Ferdinandi Junioris Neapolitani Regis ad Messanenses, qua illos de recuperato Neapolitano Regno certiores reddit his verbis. Ex Ep. Ferd.

„ Magnifici Viri amici notissimi. Quanto più ne recordiamo de li beneficii riceuti da Voi in tempo necessario,
 „ e chi la fortuna n' havia retratti dal nostro Regno tanto più n' accresce l' animo verso voi, e giudicamo haver vi major obligazione, ne poteria alcuna cosa togliere
 „ dall' animo nostro li beneficii, che havete cōferito in noi
 „ quali sono tali, e tanti, chi cū summa difficultà si potria
 „ no enumerare di tali vostri beneficii, havemo già ricolti
 „ molti frutti, e recogliamo ogni hora, & momento, nō che
 „ omni dì, per dì, perchi poi di lu nostru felici ingressu. In
 „ Napoli con summa contentizza di tutta la Nobiltà, e populu, letitia, e sodisfazioni, che majuri nō si potria esprimere, tutta Terra di labore, e grā parte di Principatu citra,
 „ & ultra spontaneamente si sono dati à Nui elevādo le nostre bandiere con allegrezza grande diurne feste, e notturne luminarie. El che tutto majori parte da poi di Dio,
 „ e de

Manrol. 1.5.

„ e de la Serenissima nostra, e santissima liga reputamo ha-
 „ vere da Voi. Sapendo dunque, che di ciò prenderete al-
 „ legrizza insieme cō Noi, ve n'havemu voluto dare avvi-
 „ so, e cōssi faremo continuamenti appresso. Datum in-
 „ Castello nostro Capuano Neapoli 12. Julii 1495. Rex
 „ Ferdinandus. „ Ita Ferdinandus Neapolitanorum Rex,
 verum hic averet fortasse lector cognoscere, quenam fue-
 rint officia, quæ Regi non suo Messanenses tunc præstire-
 rint. Erat Ferdinandus Junior ex Aragonum familia Fer-
 dinandi Hispaniarum, & Siciliae Regis Consanguineus,
 qui ab Alphonso Patre adhuc superstiti Regni Neapolita-
 ni habenas moderandas susceperat. Sed Regnum illud ob
 Alphonso ignaviam à Carolo viii. Francorum Rege dum
 occuparetur, Fridericus hujus Alphonso Frater tribus tri-
 remibus vectus anno 1494. xvi. Maii Messanam appulit;
 post triduum autem hic, de quo agimus, Ferdinandus cum
 classe tredecim triremium portum ingressus est, tunc Mes-
 sanenses ob antiqua in Aragonios studia, ac voluntates;
 proprii Regis in morem exceperunt. Nam in pontem affabrè
 juxta Doganam exstructum exscendens trabea purpurea, &
 aurea clamyde indutus sub pallio, sex Senatoribus hastas
 ferentibus, aurea torquæ insignis deductus, & in ædibus
 Baronis Liminæ, quæ Templo Beatæ Virginis ab Angelo
 Annunciatæ sub titulo Castri ad mare sunt conterminæ
 hospitatus est. Jam enim ob affinitatem contractam, ac fa-
 vorem Catholici Regis paterno Regno restituendus erat,
 nam duxerat Amiram suam Alphonso Sororem, quam Fer-
 dinandus Senior genuerat ex Joanna Catholici Regis So-
 rore, quæ cum filia simul, ac genero Messanam tunc vene-
 rant. Igitur Ferdinandum Mamertini omni officiorum ge-
 nere prosequuti sunt. Itaque illius animum cæpere, ut tam-
 quam domesticos suos, ac familiares unicè dilexerit; &
 cum illi vii. Idus Maii Messana proficiscendum esset Mes-
 sanensis Strategus Aloysius Requesensius, multi Proceres,
 ac è populo Milites quamplurimi eum sunt secuti Rhe-
 gium cum classe primum adventavit eam Urbem expu-
 gnaturus; in quo conflictu Hispani, ac Messanenses mul-
 ti occubere. Ibi Messanensis quidam (nomen non lego)
 pri-

primus conscendo: mure Civitatis Aragonum vexillum
exposuit, deinde pridie idus Maii Urbs Rhegina capta est.
Inde terrestri itinere Neapolim ulque pervenit, quo Fer-
dinandi Catholici classis 44. Navium præcesserat, & no-
nis Julii absque ullo labore, atque ulro, summaque cum
letitia à Neapolitanis receptus est. Quæ res, ubi Messanæ
audita est pro summo in eum Principem studio, publicæ
letitiæ, accensis ubique per Urbem facibus data est opera,
& hæc causa, fuit peramantissima, quam modo attulimus
ad Mamertinos conscriptæ epistolæ.

Anno 1497: Joannes Princeps Ferdinandi Catholici fi-
lius unicus hæres, & spes Aragoniæ familiæ Salmaticæ im-
matura fato preceptus est cum magno populorum mæro-
re. Sed quæ fuerint pro tanta jactura Fidelissimorum Ma-
mertinorum doloris significationes argumento sunt, data
à Magistratu vii. Kal. Decembris civibus præconis voce
mandata hæc: ut cessarent per novem dies officinæ, & ne-
gotia; ut nullus per sex menses barbam deponeret. Tum
Cives universi, horridis induti saccois per quatrimum, sup-
plices, ad quatuor destinata Urbis templa Clerum seque-
rentur. Postremo vii. Nonas Decembris solemnī pompa
Principis iusta sunt persoluta hac ceremonia. Vacuus Tu-
malus inter sex lycnorum ordines tumulatus est à quatuor
Baronibus sub pallio, cujus hastas tres Senatores totidem
Proceres Siculi sustinebant, per totam Urbem præcedebant
Clerici quadringenti cum facibus singulis accensis, & om-
nium ordinum Religiosæ familiæ Cruciferique, & Icones,
sequebantur quinque Barones armati, equisque cataphra-
ctis in vecti singula vexilla cum Regnorum insignibus ge-
stantes, Hispaniæ, Castellæ, Aragoniæ, Siciliæ, atque Gra-
natæ. Tandem circumlustrata Urbe in Ædem maximam
venere, in cujus medio pyra ad instar Castellī hexanguli cū
turribus undeviginti, solariis quatuordecim cereis accen-
sis mille quingentis, peractoq; funebri officio, & laudatoria
concione recitata, quidam adolescens Messanam represen-
tans heroicū poema non sine lacrymis pro tanti Principis
amissi obitu cecinit. At quorsum hæc narratio? ut ex
his mæroris argumentis, externaque doloris significatione

29.

Lustus ma-
gnus Messana
pro abitu Jo-
nis unius Ro-
gii heredis.

Maurol. l. 6.

5.

Bos. hist. Sic.
p. 2. l. 1.

11

R

in-

insitam Mamertinorum animis organa suba Principes, si-
dem, ac voluntatem testaremur.

30.

*Messanæ fides
in Carolū V.
qui pluribus
privilegiis ea
exornat.*

*Maurol. l. 6.
Fazel. dec. 2.
l. 10.*

*Bœt. hist. Sic.
p. 2. l. 1.*

Verum Carolo hujus nominis V. cum Joanna Re-
gnante post obitum Ferdinandi Regis multo clarior Mes-
sanensium fides in validissimis Siciliæ motibus enituit. Au-
dita enim Regis morte Regni Primates Proregi Ugoni
Mōtecatino qui tunc toti Siciliæ jus dicebat apprimè infē-
si jam decreverant, aut illum e Provincia expellere, aut po-
testate privare. Et illi Magistratus extincti specie e Curia
faceffunt, exequias Regias apud Thermas, concitata jam,
plebe, celebraturi quibus persolutis Messanam proficisci
intenderant, ut Mamertinis confassientibus ipsi voti com-
potes evaderent quasi publicæ libertatis vindices. Sed eor-
um consilium subita aeris intemperies subsecuta, & tor-
rentes nimis imbribus intumescens interturbavit. Ea
die qui in 111 Non. Martii incidit Turris præcipua Ma-
mertinæ arcis, quam Mectaguelsoniam vulgò appellant,
Verustissimum Zancleorum opus corcepto ab igne fulmi-
nis nitrato pulvere, cujus quadraginta fermè eadi ibi ad-
servabantur, atque vi magna erumpente tota pene muro-
rum structura corruit ex tanta vero ruina turris dumtaxat
angulus remansit cum hasta simul regii vexilli. Fuitque
hoc eorum, quæ sequuta sunt, quasi præsagium, nam defi-
cientibus Siculis ceteris Messana Urbium præcipua solum
in Regia fide constantissima permansit, ut Maurolycus ob-
servavit. Interea ingens contra Proregem tumultus coor-
tus est, ita ut Prorex desperatis rebus propriis exutus, ve-
stibus sordidoque indutus habitu famulum mentitus por-
tico egressus sit, navemque conscenderit, & biduum in
in portu commoratus Mylas adnavigavit, sed his Messanæ
perlatis Mamertini collecto Patritiorum, populiq; concilio,
ne in re quæ tanti momenti erat discrepantiæ aliquan-
do argueretur decreverunt Ugonem pro Rege, ut erat susci-
piendum, ut nutantem Insulam, Insulam confirmarent, &
in Caroli Regis fide continerent, atque ejus interim aucto-
ritatem expectarent adhibito Senatus consulto, populi etiā
totius consensu, ut scilicet tota Urbs probasse, quod revera
probandum erat videretur. Sex Legatos designaverunt

pa-

patritios tres Jacobum Balsamum Baronem Myrti Jo: Jacobum Ansalonum Scipionem Romanum de Populo totidem Jo. Bernardum Casalaina Jo. Nicolaum Rhegitanū, & Bernardum Tauronitium, qui Ugonem Mylis evocatum ad Urbem deducerent His ita dispositis die Dominico xvii. Kal. Februarii Strategus Joannes Luna Urbonensium Comes cum Senatoribus, ac Legatis extra Urbem in Regalis portæ Campum advesperascente die fortè fortuna prodierat, cum obviam habuere duos ex magnæ Curie Magistratu Principes viros Jo. Paulum de Joanne, & Cosmam Lanceam Messanenses, qui Proregem in ea fortuna comitati fuerant ab eo missos qui vix integrati ad vestram inquirunt clientelam Prorex confugit vestræ se fidei committit. Tum Strategus, ac Senatores vos hi respondere Legati erant confestim, & Proregem deducant. Et hi Mylas versus iter arripientes postriedie ejus diei Ugonem usque ad portas Urbis comitati sunt. Ipse medius inter urbanum Magistratum cum equitatu multo, sicut Proreges deducimur est ab obvio frequentique populo salutatur, & magna cum pompa suscipitur, qui deinde Regem de his quæ acciderant per literas certiore fecit; Igitur per ea tempora, cum reliquæ Siciliæ Civitates in fidelitate nutarent, sola Messina cum suæ ditionis oppidis, ac villis immotam Carolo fidem servavit. Interea Carolus auditis Siculorum seditionibus, quæ Mamertini egerant rata habuit, maximèque laudavit; Jussit etiam Populos omnes in Ugonem conjuratos ad obedientiam redire ipsique tanquam legitimo Præsidi parere. Deinde Senatus P. Q. Messanensis Bruxelles legatum misit ad Carolum Petrum de Gregorio Nobilem Messanensem, & in Utroque Jure consultissimum, Consiliarium, & Magnæ Regiæ Curie Judicem, qui coram Mamertinorum causam ageret de Urbis statu certiore faceret, & ad ejus tranquillitatem nulla imperraret. Et sane ea legatio perquam gratissima Regi fuit, & Messanensium erga se fidem, & obsequia larga benignitate compensavit. Urbem angustis conclusam finibus laxavit, nobis moenibus cinxit, propugnaculis munivit, immunitatibus exornavit, instauravit antiquas. Unde in privilegio anno 1517. xvi.

Maurol. 1.6.

Bonf. Ibid.

I 8

1517
1518
1519
1520

Carol. V. in
priv.

Idē ex alio
priv.

Kal. Martii edito sic ait circa finem: Nos verò tot servitiis per universitatem dictæ Civitatis (Messana) Serenissimis Regibus Aragonum, & Sicilia prædecessoribus nostris immortalis memorie, & nuper in felici successione nostra nobis universaliter, & constantissimè præstitis, & id libenter &c. Et deindè in alio diplomate ejusdem anni, & mensis hæc habet. Nos autem attentis servitiis per dictam universitatem felici Coronæ, & Domui Aragonum semper, & indefessè tam bello, quam pace fidelissimè præstitis, & successive Majestati nostræ nuper impensis, quibus de eadem benemereri cupimus, & Deo dante benemerebimur, supplicationibus ipsius &c. Et in alio ita loquitur. Nos verò attentis, & benè perspectis innata fidelitate ipsius universitatis, servitiisque per eam constanter, & indefessè cunctis temporibus Sacræ Coronæ, & Domui Aragonum, ac in principio felicis Regiminis, & Curie nostræ nobis spontè præstitis &c. Ubi animadvertas velim Regē Mamertinos ab innata, hoc est ab ipsa natura innata fidelitate laudare, eaque nunquam interrupta per ea verba, quæ alibi sepe repetit, & indefessè cunctis temporibus; Et ostendisse eam præsertim ait, spontè, & minime quæsitam in sui regni ipso exordio; quibus verbis Proregis Ugonis memoratam dudum historiam quam brevissimè innuit. Et in eo diplomate, quo universa privilegia tam Romanorum, quam Græcorum, & Superiorum Regum confirmat hæc subdit. Attentis ejusdem innata fidelitate, ac servitiis quam plurimis Sacræ Coronæ, & Domui Aragonum, & successive dudum Nobis egregiè præstitis, & impensis omni quidem, vel maxima remuneratione dignissimis, supplicationibus ipsius benigna, lætaque fronte exauditis, tenore præsentis cæte nostræ omni futuro tempore firmiter valitura &c.

Idē ex alio
priv.

31.

Idē ipse Carolus
plurimum fatis.

Porro Carolus eam de Mamertinorum fide opinionem conceperat, ut non vulgaria eorum erga suam Coronam sibi promitteret obsequia, & cum ea tempestare, totus ille esset in expellendis à Belgio hereseos labe corruptis hominibus, & in stabilendis sacrorum Quæstorum Tribunalibus, eo nuncio, quæ à Sicilia Melchiorem Cerverum, eadusarum ad fidem instantium, Prefectum ejectum esse, audivit vehementer percolatus est, & cum alium in ea prefectura subinvisset Trifanum Calperum, ne eadem a se

ditiosis hominibus violentia, ac temeritate excluderetur, Epistolam ad Mamertinos, quæ erant erga se eorum fides, ac studia, scripsit, hominem valde commendans, ut ejus dignitatem etiam, atque etiam tuerentur. Epistolæ vero exemplum hispano idiomate illud est.

El Rey

„ Amados, y fideles nuestros sab eis como fue echado de
„ la Ciudad de Palermo el oficio de la santa Inquisicion, en
„ mucha ofensa de Dios nuestro Señor, y peligro de las cō-
„ scientias de a aquellos, que lo hizieron , y porque es cosa
„ divida, que el dicho Santo oficio sea restituído en su pri-
„ stino estado, por lo que toca al discargo de las conscien-
„ tias de todos, el muy Reverendo Cardinal de Tortosa,
„ como General Inquisidor, hà subdelegado, y proveydo
„ al Dotor Tristan Calbete, que la presente Veva, por In-
„ quisidor en este Reyno, el qual es persona de letras, y
„ conscientia, y tal, que farà el oficio cō toda retitud, y de
„ manera, que nadie fendra causa de sequexar. Per onde ro-
„ gamos Vos, y encargamos, que pues asta à qui esa Ciudad
„ lo hà por echo, como Fidelissima a Dios, y a Nos agora
„ continuando vuestro buen zelo, favoreys, y recebayis el
„ dicho Inquisidor con toda obediencia, y acatamiento, y
„ por maneras, que pueda exercitar su oficio libremente,
„ segun que por las provisiones Apostolicas, y nuestras, es
„ proveydo, y mandado, y se cōnosca por obra clara vue-
„ stra entera fidelidad que Dios sera dello servido, y nos
„ tendremos mayor cura de contentacion. Dat. en la Villa
„ de Vallid a 24 dias del mes de Febbrero del año, mil y
„ quincientos y dies y ocho.

Yo el Rey.

„ A los Amados, y fideles nuestros los Jurados de la nue-
„ stra Noble Ciudad de Mesina.

Eam laudem in hac Siculorum defectione sunt assecuti
Ugone Prorege Mamertini, ac in ea, quæ immanior sub-
sequuta est Prorege Hestore Pignatello Montis Leonis
Comite, eorum Constantia maxime enituit, tunc, & ejectū
Proregem, iterum honorificentissime excepere. Milites ad
comprimendos seditiosorum populorum morus a Carolo

32.

Epistola Ca-
roli V. ad
Messanenses.

Maurol. l. 6
Fazel. dec. 2
l. ult.

33.

Messanensium
officia erga
eumdem Ca-
rolum in ex-
peditione afri-
cana.

mil-

missos humaniter habuere, & reliquis Siciliæ Civitatibus, moderationis exempla præbuerunt. Etenim Maurolycus ubi de aliarum Civitatum seditionibus verba fecit, de Messana hæc subdit. *Sola Messana ejus contagionis experta in fide permansit* : Hanc igitur fidei significationem difficillimis Siciliæ temporibus Regnante Carolo Messanenſes exhibuere. Verum ubi idem Cæsar electus, & postmodum Bononiæ à Clemente VII. Pontifice Maximo corona Imperatoria redimitus cum ingenti classe in Africam ad Tunetum, & Gulectæ arcem anno 1535. trajecit, Messana sui Principis minimè oblita, ut obsequentissimam erga eum voluntatem aliquo modo testaretur, duas primùm auxiliares triremes probè instructas suis impensis ultro misit, quibus præfuit Jo. Mithæum Alexium, & Franciscum Mollicam, deductæ quoque sunt ex suo navali quatuor aliæ triremes, quarum duas extruxit Marchio Gruttariæ, quibus præfuit Marcus Marchisius Baronis Scalettæ filius, postea in expugnatione Gulettæ bombardæ ictu peremptus, reliquas duas Joannes Terranova Marchio edificarat, quas Jacobus Gregorius duxaverat. Misit denique, quod & Cæsari, & universo exercitui pergratum fuit duas naves rebus ad bellum, & ad militum alimoniam necessariis onustas, legatiq; ad munus deferendum Cæsari destinati sunt Scipio Spatafora, & Gellius Procopius; quod munus decem aureorum millibus consistit, & in Urbe interea pro Imperatoris victoria publicæ supplicatum est superis sollemnique pompa in templo maximo à Messanenſi Archiepiscopo litatū est. Ubi autem de victoria jam parta renunciatum est, ingentia Messanæ edita sunt lætitiæ signa: nocturnæ per eos dies fulsere faces, superis gratiæ redditæ, instituta à Præsule supplicatio cum Clero, & Populo, & in Aede sancti Heliae Missa sollemnis non sine musico concentu decantata est, cum omnium æneorum tormentorum explosione, & Campanarum sonitu ad hymnum *Te Deum laudamus*. Et hæc quidem ante, & post victoriam in absentem Principem officiorum veluti prolusiones fuere, quæ verò ex Africa Messanam cum trophæis adventanti exhibuere, insitam eorum pectoribus fidem, & inextinguibilem dilectionis

nis

nīs favorem ostendunt, & ea hic ego quā brevissimē ex-
plicabo. Itaque Carolus ex Libya navigans Drapanum ap-
pulit, inde terrestri itinere Montem Regalem, postea Pa-
normum venit, quo Messana Legatos duos, Cæsarem salu-
tatum destinavit Hieronymum Roccam, & Dominicum
Mollicam, inde Panormo digressus per oppida Sicilię me-
diterranea, ubi ad Messanenlis agri fines pervenit diver-
sa, & hospitia omni apparatu instructa ostendit, ut præte-
ream venationes ferarum exhibitas, & cetera publico sum-
ptu subministratas. Et ad Argennum promontorium, quod
24. passuum millibus distat a Messana multiplici armato-
rum agrestium concursu in aciei ordinem disposito valde
delectatus est, qui illac pretereuntem Cæsarem displorum
strepitu, scopletorum non semel salutarunt, eodem vero
die 11. Kal. Novembris ad occasum Solis in Monasterio
S. Placidi de Calonerò appellato duodecimo ab Urbe la-
pide hospitio à Ccenobiarcha infulato, sacrisque vestibus
induto tota præeunte Monacotum familia exceptus est.
Postridie mane ejus diei quadrigentorum adolescentium,
nobilium Mamertinorum acies ad Cæsaris custodiam eo à
Senatu præmissa est, de qua ita Marcus Guazzus in sua hi-
storia de rebus memoria dignis, quam Venetiis impressit
anno 1540. „ A sua Cæsarea Maestà furono presentati 400.
„ Gentil huomini tutti Giovani come Soldati pedestri, e
„ riccamente vestiti con colletti, e calzoni di broccato, e
„ velluto, e raso damaschino di varii colori, quali tutti ad
„ ordine, quella accompagnarono la prima, & ultima guar-
„ dia di quelli portavano archibussi, e quei di mezzo, quai
„ stavano appresso la loro insegna tenevano bellissime ala-
„ barde, e con catene, e medaglie d'oro, di gran bellez-
„ za, e di gran valore tutti adornati &c. „ Hoc igitur, &
suorum comitatu Cæsar per viam Regiam, quę Dromus ap-
pellatur urbi appropinquans tres occurrit triūphales arcus
justo inter se spatio distantes primum edera, secundū olea,
tertium lauro florentes ad indicandum concordiam, pacē,
ac victoriam ab eo gloriosē partam.

Marc. Guaz.
in hist. de re-
bus memor.
bidigt. f. 130

Interea temporis per publicum præconem cunctis Ma-
mertinorum ordinibus Imperatoris adventus nunciabatur,

animo scilicet

Bonf. Mess.
l. 5.

cui extra portam meridionalem, quæ Sancti Antonii dicebatur. In sollemnibus speciem supplicationis Messanenſis Antistes Antonius à Lignamine ex nobili familia Messanenſi habitu pontificali indutus cum Canoniciſ, inſulariſ, & Clero, Archimandrita cum ſui ordinis Coenobiarchis, & Monachis ſuis cum ornamentis præfulgidis præeunte cum Clero græco Protopapa obviam prodire, Ubi autem ad Spiritus Sancti Coenobium perſenit quamplurima æneæ tormenta majora, ac minora in honoris, ac lætitiæ argumentum exploſa ſunt. Ipſe poſtea equo deſcendens Crucem quam ferebat Antistes omni cum reverentia, atque aperto capite exoſcularus eſt, iterumque equum aliū phaleratum quem Urbis nomine ſex adoleſcentes nobiles candidati ſuppoſuerant conſcendit, illique hinc, atque inde Strategus D. Joannes Marullus Comes de Comite Joanne, & de Senatoribus unus calcaria ex auro affabre confecta indidit. Tunc Jurati patres Joannes Philippus, & Bernardinus à Rocca, Franciſcus Staiti, Franciſcus Marullus ex Patritiis, ex Populo Franciſcus Paſchalis, Franciſcus Rogerius toga purpurea ex hoſerico induti umbellam ſenis aureis haſtilibus ſuſpenſam geſtabant; tenebantque Urbis Strategus, & ex Senatoribus onus ſtapedas, hoc ordine ad Ædem maximam progrediuntur, triumphalis arcus ſupra decem & octo columnas ſuperbè erectus occurrat; In cujus ſaſtigio hæc inſcriptio legebatur.

*Imp. Caſar. Carolo V. Auguſto Chriſtiana Reipub. Servatori
S. P. Q. M. ob devictam Africam. D. D.*

Deinde aureis etiam literis hoc diſtichon:

*Europe Caſar tibi militat Africa nuper
Sub jugo, miſſa; tremat maxima nunc Aſia*

Et aliud.

*Roma tribus quondam bellis, & pluribus annis
Quod domuit, ſolo menſe domat Carolus*

In alia verò parte quæ Urbem aſpiciebat ea erat epigraphe, & carmina.

D. Ca.

D. Carolo V. Imper. Max. Inviſt. ob reſtitutam pacem,

Imperiumque propagatum Mamertini Arcium P. P.

Clausa diu Rheno Jovis ales, & alpibus olim,

Nunc victrix Carolo sub Duce lata volat.

Qua gradiens regnas gelidos si Cæſar ad axes,

Sentiat Imperium barbara terra tuum.

Deinde Urbis porta quam poſt arcum ingreſſus eſt, & ipſa ſuis Columnis, variisq; trophæis ſpectabilis aligeram cum duabus tubis ſamim in vertice continebat, ſub qua ea ſententia legebatur. A SOLIS ORTU AD OCCASUM. Supplicationem verò ipſam duo triumphales Currus præibant, ſedebantque in majori quatuor virtutes Cardinales, & ſuper his duæ ſphæræ volvebantur, quarum ſingulas pæri quatuor circumvolitabant. Porro in altera Currus aureus, in altera cœleſtis Drago, cum majori, ac minori urſa depiſti cernebantur, & quidem ſupra ſphæras aligeri quatuor eminebant, mundique globus, qui ſuo rotatu ſex veluti intelligentias rapiebat, horum verticibus impendebat. Et huic infidens armatus Imperator cum Diademate, ac paludamento imperiali, victoriam præhendebat. Currus verò minor quia à ſenis mauris trahabatur, altare trianguli figuram referens veſtabat, & in altari trophæum videlicet Thoracem, ſeu loricam caſidem, mucronem, ſcutum, arcum, & pharetram legebaturque in eo diſticon.

Te Duce pax regnat, Terras Aſtrea reviſit:

Pone Pater Patriæ bina Trophæa ſuæ.

Et ſub diſticonotea & gladius erant depiſti. At in poſteriori Currus parte ſupra jugum:

Rome timens olim, Byſum daleviti, & hæc nunc

Cæſaris invicti, ſax recidiq; jugum.

Et in triangularis altaris baſi hæc inſcripta erant.

D. Carolus Imp. deſicta Africa Trophæum erexit.

S

Ubi

Ubi ad arcam Templi maximi ventum est, Triumphales Currus pro foribus consistere, & ibi summi artificii opere Cælum stellis aureis, nubibusq; distinctum suspiciebatur, ex quo Aligeri viginti quatuor in senos quaterni choros divisi suavissimè Cæsaris laudes cōcinentes, & regulari motu paulatim descendentes, trophæum ex altari Currus minoris rapuere, & in Cælum omnium admiratione, & plausu transulere. Insuper duæ columnæ ad ejusdē Templi valvas erectæ vetustissima Scipionis, & Annibalis marmorea semibusta sustentabant, in quibus ea distica legebantur sub Scipione:

*Cedite Romani, cedat mea gloria, nam Dux
Arte potens, subito cuncta superba domat*

Sub Annibale.

*Quod Ducis hoc robur, pietas, que tanta repente?
Dudum Regna meis abstulit atque dedit.*

Itaque Cæsar Templum ingressus, ubi aliquantulum ante arcam maximam præces fudit, accepta ab Archiepiscopo benedictione iterumque conscenso equo eadem pompa in Palatium contendit. In cuius vestibulo triumphalis arcus quasi ex marmoreo lapide fabricatus occurrit. Erant in arcus apice alati pueri tabulam sic inscriptam tenentes.

D. CAROLO AUGUSTO VICTORI.

Deinde in tabula altera

**Impatori Cæsari Carolo IV. In illis D. Maximilianus
ni Neap. Aug. PP. optimi fortissimiq; Principis. Cum in
jam Africam subjugasset, Turcis mira celeritate
oppressis ac profligatis, ob restitutam pacem, Imperiū
propagatum S. P. Q. Romanus Arcum Trium-
phalis insignem D. D.**

In basi vero dextra aureis literis hoc ex altissimo scriptum erat.

Ce-

Cedite Romani Ductores, cedite Graeci,

Nescio quis major Ductor in orbe vocatus.

Præda aliis, Carolo cesset labor, ardua sive ego

Non sibi sed sociis, vincere Caesar amat.

Deposuit, posuitque Ducēs, vix fustulit istum

Extulit hunc, vix Regna recepta dedit.

Et in basi sinistra:

Non minus est feruere Ducēs, quam vincere Reges,

Gloria tu tamen hoc Caesar utrumque facis?

Victores vincis, patēisque resurgere victos,

Quam varia exiguo tempore gesta facis?

Vicisti Turcas, Tyris sua Regna dedisti.

Absolvisti Siculos Ausoniosque metu.

Verum in ea arcus fronte quæ palatio appposita erat in-

scriptio habebatur.

Fundatori quietis D. Carolo V. Imp. Aug. Christianæ

Reipub. Servatori ob memoriam rerum in Afri-

ca feliciter gestarum Artium publico sumptu

Mamertini posuere.

In basi dextra, ac sinistra hæc exastica.

Pars quæ tota terrarum Victores nuncupat ex se,

Nomina quot Carolo, tota subacta dabit.

Hinc Astrea, fidesque aberant, nunc Caesaris arma,

Sceptra tenet, Zancles altera pectus habet

Cæsi hostes cursus Cælum dant altera nomen,

Caesar enim Carolus Divus est, ego Lybicus.

Hoc in dextera in sinistra illud.

Spes alios prædæ jubet ire in prælia sed te,

Solvi agit nostræ religionis amor.

Perge iter inceptum, Christi namque occidit hostis,

*Et tu sub Christi nomine victoristi. stiles
Lautius exciperent alie, quas tendis ad Urbes;
Non te suscipiet Letius collucantem.*

Marc. Guaz.
f. 136.

Eo tandem in palatium ingresso, tantus publicæ letitiæ factus, dies clausus est. Ex quidem de Magnifico, Opulentoque Senatorum, Magistratum, ac Primatorum Civium qui in eo triumpho adfuere ornatu **Marci Guazzi** verba proferam. „ Tutti gl' Officiali della Città furono à tal triò-
„ fo, e tanto riccamente vestiti, che non si basta esprimere,
„ tra quei il Banditore tenea un manto di brocato arbo-
„ rato, e gli trombetti robboni di damasco cremesino, poi
„ gli Cittadini di velluti, e di Damascini, di rasi, e
„ di brocati d'oro, e d'argento erano tutti addobbati.
Hæc oculatus testis Guazzus. Tanta erat ea tempestate Ma-
mertinorum Felicitas, atque opulentia. Biduo elapso Cæ-
sar in Æde principe D. Mariae solenni sacrificio, quod
Archiepiscopus Messanenensis peregit interfuit. Erant tem-
pli parietes festiva fronde omni apparatu, ornatuque exi-
miæ instructi pendebantque sublimis in amplissima Navi
Urbs Byzantium in cuius arce Turcarum vexillum expli-
cabatur. Ubi verò Sacrum Missæ Evangelium decantatum
est, statim in aere grandis aquila visa est, quæ summo arti-
ficio rostro, atque unguibus fulmina, ignitaque in Urbem
jacula coniiciens, in certamen eam provocavit, quæ con-
cepto igne suis è propugnaculis, eam nitrati pulveris car-
taceorū Cylindrorum copiam, qui ad Schopetorum instar
strepitarent conrortit, ut plusquam duo millia excederent.
Verum circa conflictus ignei finem Turcicam ex arce ve-
xillum ingenioso invento ad aquilæ pedes in victoriæ ar-
gumentum se abiecit, eodemque temporis momento, è me-
dia Byzantina Urbe Crucis vexillum elevari visum est:
Quæ res Imperatori, omnibusque qui adfuere, & admira-
tioni, & oblectationi fuit. His peractis Messana Urbs ut
animi sui studium, voluntatemque & fidem maximam erga
Cæsaream Majestatem aliquo pacto testaretur in argenteis
binis lancibus decem aureorum millia in tot Siculis triu-
phis aureis numerata donavit, donū ea tempestate nō sanè
con-

Restituendum. Sequentibus inde diebus Cæsar ea obivit
mutua, quæ ad totius Siciliæ Reipublicæ statum, ac tran-
quillitatem maximopere pertinerent; leges sancivit, aut
 ordinavit, Regni decreta, seu pragmaticas, ut appellant
 promulgavit, vectigalia, oneraque vel omnino abstulit,
 vel certe imminuit. Multos Proceres titulis aureo vellere
 solemniter, ac ceremonia ornavit, & Ferdinandum Gō-
 zagam sui vice toti Siciliæ præfecit. Tandem 11. nonas
 Novembris cum à palatio venisset in litus per magnificè
 erectum triumphalem arcum in Messanensem Triremem
 rubeam multo auro, ornatuque fulgentem cui præerat ex
 antiquissima Sancti Sepulcri Mamertinorum familia vir
 nobilis conscendit Principisque de Auria triremibus comi-
 tatus in Calabriam transferebat.

*11. nonas
Novembris*

Et hæc quidem retulimus tum ne tantarum rerum me-
 moriam sua edacitate tempus corrumpat, tum ut Mamer-
 tinorum erga suos Principes, & absentes, & præsentēs fidē,
 studia, & voluntates testemur, etenim ut Majestati Cæsa-
 reæ obsequerentur, neque labori, neque ullis impensis pe-
 percere, & in Sicilia nulla Civitas, qua pertransivit tot, tã-
 que magnifica officia præstitit, velut Messana, unde Mar-
 cus Guazzus tam insignia extimavit, ut cum iis quæ Nea-
 poli habita deinde sunt in historia rerum illustrium, quæ
 suo ævo acciderunt comprehenderit.

Progredior ad memoranda Mamertinorum in suos Re-
 ges ex insita fide, ac benevolentia profecta illustra obse-
 quia, & in primis illud, cum Philippus Princeps Caroli
 Imperatoris filius Mediolanum anno 1548. venit. Tunc
 Messana v. 1. nonas Martii suos ad illum salutandum lega-
 tos destinavit, exhibuitque pro militiæ subsidio munus
 tredecim aureorum millium. Ubi verò Carolus Impera-
 tor eidem Philippo filio Regnorum Dominium, ac Sceptrū
 anno 1555. impertiit Messanam novus Rex inter alias Si-
 ciliæ Urbes utpote fide præstantissimam suisque Principi-
 bus semper obsequentissimā delegit, & in ea sibi sollemni
 ritu, ac ceremonia à Regni summatibus, Episcopis, atque
 Urbium Siculorum legatis fidei sacramentum præstaretur.
 Missus itaque ab Hispania ad eam rem peragendam Fede-
 ricus

35.

*Solemniter
idem Philip-
po II. à toto
Regno fides
Messana ju-
ratur.*

Maurof. Sic.
lib. 1. 6.

ricus Henriquez Comitissæ Moticzæ frater III. Kat. Jonæ cum quindecim triremibus Messanā delatus est, qui iussus sub litore S. Sepulcri, subsistens postridie à legatis Urbis salutatus magno cum honore portam ingressus in palatium sub umbraculis arcum, ait Maurolycus, qui hanc historiam conscripsit à Prorege (Joannē de Vega) obviam ad hostium prodeunte susceptus est. Convenere Siciliæ Præsules, Proceres, & Legati, hoc est tria brachia (ut appellant) Ecclesiasticum, Militare, ac Populare obedientie juramentum Regio Nuntio præstatura. Dies comitiis destinatus Dominicus fuit & Maii mensis septimus. Locus autem maximum Urbis Templum. Ibi ad totam navis latitudinem pulpitum gradibus multis editum portæ majori adversum stabat: stratis tapetibus, atque superpositis cortynis & auleis cū regis insignibus. Ubi verò convenire Proceres, Prorex cū Federico singulis in sedibus sedere sublimes portam Templi aspicientes ad dextrum latus Templi Ecclesiastici ad sinistrū, Barones à fronte Urbium legati in gradibus pulpitum, Iudices, & reliqui Curie officiales cōsederunt. Mercurius Cardinalis (Messanenensis qui tunc erat Archiepiscopus) Savuccā antea ex industria secesserat secundum à Prorege locum non contentus inire. Congregata itaque cetera Prorex primū proposuit ea quæ agenda erant, inde Alphonsus Rois Protonotarius legens recitavit actum, per quod XVI Januarii apud Bruxellas Cæsar filio Regnū concesserat. Tercio loco literas, quæ Federicum procuratorem cōstituebant Martii XXIV. die datas. Quarto Prorex Federicum in primam sedē recepit. Quinto Mazarinæ Episcopus Hieronymus à Thermis respondens trium brachiorum Paratum ad obsequendum animum obtulit Sexto, Contractus jurantium Siculorum recitatus est: Septimo Præsules, Proceres, ac legati singuli ante Federicum in sinu missarum librum cum argentea Cruce superposita tenentem inclinati fidem, & obedientiam se Regi Philippo servaturos jurarunt. Octavo Federicus locutus est, Siculorum fidelitatem commendans; Nono recitata sunt literæ confirmationis capitum, & privilegiorum Regni XVII. Januarii data. Decimo Proregis confirmatio ad Regis placitum XXVI. Maii dato. Undecimo Prorex ad primum locum reversus est. Duodecimo Prorex juravit se regni statuta, & Messanæ privilegia servaturum. Tredecimo literæ regie, quibus delicta reis cōdonabantur, partem ad-

ver-

versam non habentibus, ceterisque semestri spatium se constituan-
di recitata sunt. Decimo quarto. Prorex locutus est iterum sedi-
tatem suam in Dei servitium Regis obsequium, ac Reipublice
utilitatem promittens. Postremo Episcopus Maxaria pro ceru-
toto respondit. Proregem commendans, et gratias agens, Federi-
co autem ex publicis vectigalibus pro munere sex aureorum mil-
lia data sunt. Affuere huic Regis declaratione. Petrus Luna Vi-
boniensium Dux Proregis Gener Marchionis Licodia, ac Terra-
novæ Comes Adrani, et alii Proceres. Quibus peractis egressi,
quisque vestri Urbem perambularunt, cum magno Machinarum
strepitu, plausuque tribus noctibus arserunt facies, atque huius in le-
gitime publicæ signum; septuaginta duo rei vinculis absoluti sunt. Maurol. Sic.
hist. ibid.
Hæc ex Maurolyco.

Hic sanè prælongum esset enarrare, quæ, & quanta ob-
sequiorum genera Philippo II. post quam Regni gubernacula
suscepit, sive in pacis, sive in belli tempore Mamertini præstiterint, nam plures armatorum myriades, & lō-
garum navium classes ad expeditiones in Gerborum insu-
lam ad Melitæ à Turcis acriter oppugnata ferendas sup-
petias, & ad tuenda ab Ariadeno Barbarubo Archipirata
infecta Christianorum maria, suo sinu excepit, fovit, aluit;
que Messana. Deinde D. Garzia Toletano Prorege anno
1565. ingenti cum populorum obedientia immunitatis
juri suo cedens impostum per plures annos vectigal, quod
Tareni appellatum est, ad coronæ subsidium volens, lu-
bensque concessit. Præterea circa idem fere tempus ob eam-
dem in suam Principem fidem, atque observantiam Ma-
mertinorum pietas erga hispanicas Phalanges à D. Garzia
neglectas, suisque stipendiis defraudatas eluxit, cum ex Ur-
bini Ducatu belli ærumnis rerum omnium inopia famæ,
atque morbis pene enacata redeuntes Messanam appule-
re, ubi ingenti cum animi alacritate ab illis exceptæ pu-
blico sumptu domicilio pane, veste, medicamentis recrea-
tæ, atque in naves cum sufficienti commensu impositæ in
Hispaniam remissæ sunt: suam eidem Mamertini in Chri-
stianorum Principum adversum Turcas federe anno 1571.
Imperatore D. Joanne Austriaco symbolum contulerunt. Ete-
nim tota illa expeditio ducentarum, & novem longarum

36.

Mamertini
Milites, ac
Naves Phi-
lippi II. ex-
cipiunt, & re-
creant.

Bonf. hist.
Sic. l. 7. p. 2.

Idem ibid.

navium, præter onerarias multas ingentis magnitudinis rostratas, Venetarum triremes, humilia navigia, & parones, & quamplurima ætuaria in portu Messanensi habitata est. Ubi nihil, vel ad instrumenta bellica procuranda, vel ad alimentorum apparatus, vel ad tot tantosque duces, virosque Principes hospitandos, vel ad plusquam septuaginta armatorum millia sinu suo amplissimo excipienda Messanæ defuit. Imo propter rerum commestibulum quæ vili veniebant copiam opportunam tantæ classis stationem, civiumque alacritatem, atque in exterarum nationes charitatem, ac benevolentiam, non solum de Hispano Rege, verum de tota Christiana Republica de Principibus, ac de victoria ipsa benemeritissima, non obscure acclamata est. Et ut nulla unquam ætas imposterum de hac gloriosissima Joannis Austriaci victoria conticesceret, Mamertini rerum præclare gestarum spectatores ad Hispani nominis exaltationem, eidem Imperatori simulacrum æneum in basi marmorea posuere, ubi in tabulis æneis operæ maglypionavalis ille conflictus, ac de Turcis triumphus egregie exculptus est, viamque amplissimam quæ à palatio in ædem maximam ducit, aperuere, & ab Austriaco Austriam appellare, porro sub statua ænea tabula literis aureis hæc habet inscripta.

Dei. O. M.

37.

Inscriptio sub
Statua Joan-
nis Austriaci
Messana er-
ecta.

Philippus Hispaniarum, Siciliæ Rex invictus ju-
cta, ac Catholicus, Pio V. Pontifice Maximo S. R. Imper-
atoris in Belinum Turcarum Principem Orientis
Tyrannum Christiani nominis hostem immanissimum
foedus componit. Joannes Austriacus Caroli V. Im-
peratoris Filius, Philippi Regis frater totius classis
Imp. summa omnium consensu declaratur. Is in
hoc portu Mamertina docentium septem longarum
navium, sexque majorum totius fœderis classe quædam
in xv. Kal. Octob. à fœro solo ad Echindas In-
sulæ, hostiam Turcarum navis longas coactis animis
in victa Nub. Octob. egredimur, inaudita celeritate, cunctis
incredibile virtute cunctas coactis capis, viginti paucis
flammiis absumitur, partem brevi, reliqua vix min

-144

evae

evadere potuerunt. Hostium ad xv. millia cedit, totidem capit, Christianorum captivos ad xv. millia in libertatem asserit, & metu, quem hostibus immisit, Christo semper auspice Rempublicam Christianam liberavit anno MDLXXI. Messanam IV. nonas Novembris Victor revertitur, ingentique omnium latitia triumphans excipitur, ad gloriam ergo, ac eterni nominis Philippi Regis tantęque victorię memoriam sempiternam Joanni Austriaco fratri B. M. Fort. Felicissimoque Princ.

S. H. Ac.

S. P. Q. Messanensis P.

Patribus conscriptis Christophoro Pischi. Jo. Francisco Balsamo. D. Gaspare Saccanio. Antonio Acciarrello. D. Thoma Marquett. Francisco Rbegitano. MDLXXXII.

Anno verò 1591. Messana eidem Philippo Regi sexcenta dono dedit aureorum millia, à quo vicissim nonnullas impetravit immunitates, & in iis Rex Messanensium fidem, & obsequia, ut mox ostendemus spectatissimè testatur. Et anno 1594. Prorege Comite Olivarensi, Stratego Hieracensium Marchione cum ex Oriente classis Turcica centum longarum navium fretum occupasset, Rhegium Urbem incendisset, obsidione Messanam tenuisset. Mamertini tamen frustra à Prorege Panormi commorante auxiliares copias, & res ad sustentandam belli molem necessarias postulantes duodecim armatorum millia è suis ad arcendum hostem, qui universę Sicilię inhiabat conscripsere, ita ut militari disciplina, præclaraque virtute Messanensem agrum à Turcarum excensione tuerentur, & tantę classi terrori essent. Et hæc ubi nihil intentatum reliquit, quo Siculo solo parte saltem aliqua potitetur, non sine ignominia Constantinopolim reversa est. Cognovit hæc tantę fidei, & fortitudinis merita Philippus Rex, & hanc ad Senatores misit epistolam.

38.

Contra Turcas Mamertini fortiter se tuentur atque ideo à Philippo II. laudantur.

Bonf. ist. Sic l. 10. p. 2.

T

„A los

„ A los Amados. y Fieles nuestros los Ju-
 „ rados de nuestra Ciudad de Meçina.

„ Amados y Fieles nuestros vuestra carta de quatro de
 „ Setiembre, se recebio y fue bien haverne avisado de la
 „ vegada de la armada enemiga y bien intiendo, que se tē-
 „ tarà alguna cosa de proposito, mosoraredes todo en esta
 „ Ciudad, el valor y fidelidad que doveis y me promet siē-
 „ pre yo de tam buenos Vasallos, y no dudo, que à si coha-
 „ reis se otra ocasion semofante se ofreciere, y podeis estar
 „ mui ciertos, que siempre tierne yo de esta Ciudad la cuē-
 „ ta, que es razon; de Madrid à 18. de Diciembre 1595.

Yo el Rey

39.

*Iterum, iterūq
 laudamur.*

*Bonf. ist. Sic.
 l. 10. p. 2.*

*Ex Epistol.
 Alph. Reg.*

*Ex privileg.
 Phil. II.*

Ex Ep. Phil.

Ex Ep. Phil.

Et sanè Catholicæ Majestatis animo sic Mamertinorum
 contra Turcarum classẽ virtus insedit, ut Messanam no-
 vo præclaroq; insignis titulo decorarit, quem admodũ olim
 Alphonfus Rex olim fecerat, cum in delegatoria epistola
 ad Jacobum de Costantio sic ait. *Nos oculos nostræ mentis ad
 statum dictæ Nobilis Civitatis in Regno prælibato insignis diri-
 gentes, &c.* Ad hæc idem Philippus anno 1559. 111. nonas
 Augusti in privilegio causarum feudalium, quod Mamer-
 tinis dedit, hæc de eorum fide profert encomia. *Cum me-
 moria recolimus constantissimam ipsius Civitatis (Messanæ) Fi-
 dem variaque servitia per eandem in quorumque temporis evē-
 tu præstita, & quæ in dies præstat, ut à gravissimo Illustris Me-
 dinæ Ducis Proregis, & Capitanei Generalis nostri testimonio
 sæpius accepimus, quæ à nobis non vulgare gratitudinis signum
 postulant. &c.* Deinde in Epistola, quam xi. Kal. Novem-
 bris anno 1591. ad Mamertinos dedit, hæc habet in ipso
 initio, „ Magnificos Fieles y amados nuestros y à teney
 „ entendido como movido de la fidelidad, meritos y servi-
 „ cios de esta Noble Ciudad y atento el donativo que por el-
 „ la me se haze de quingentos mil ducados a razon di ca-
 „ torze tarenos cadauno &c., Fusius verò in eo privilegio,
 quo pro duobus redimendis vectigalibus, quæ anno 1565.
 contra Messanensium immunitates, minùs justè fuerant
 imperata quingenta aureorum millia Philippo Messana
 solverat. Ita loquitur. *Nos Philippus &c. Recognoscimus, &
 notum facimus tenore presentium universis eas à Principibus
 præ-*

præcipuas opes, verosque thesauros censerì debere, Regnorum, Provinciarum, Universitatum, Civitatum, quarum ipsis cura à Deo demandata est tranquillitatem, augmentum, omnisque generis felicitatem ingentem in primis, florentemque videre, quippe cum Regnantis commodum ex subditorum commodis ejusdem gloria ex glorioso, beatoque Reipublicæ statu prorsus dependat. Quamobrem quoniam per Serenissimos Reges dicti ulterioris Sicilie Regni recolende memoriæ prædecessores nostros Universitati, atque hominibus Nobilis Civitatis nostræ Messanæ, ob singularem erga ipsos fidem, atque observantiam multis sepe, iisque difficillimis temporibus cognitam jam olim, ac penitus perspectā, plurima dona, gravitæ immunitates, privilegia concessa sint, eademque Civitas in perpetuo erga nos amore, animique propensione, ac fide hætenus perseveret, pro ut deinceps facturam, & præclaram hanc, antiquamque veræ laudis possessionem, nullo, unquam tempore amissuram planè confidimus. Nos volentes insigni quoque benevolentia vicissim erga ipsam nostro testimonio, quam gratum, acceptumque hoc ejus obsequii munus nobis accidat declarare &c. Hæc Philippus II. anno 1591. XII. Kal. Novembris in eo diplomate ubi singula verba à tanto Rege prolata ad Mamertinorum fidem, observantiam, & merita declaranda, nisi brevitati studerem expendere opere prætium, foret. Sed ad aliud. Messanenæ erga eundem observantiæ argumentum gradum facio. Jam anno 1588. pridie nonas Augusti in Æde Prioratus Sancti Joannis Baptistæ Hierosolymitani corpora SS. Placidi, & Sociorum Martyrum fuerant inventa, & solemni ritu à Summo Pontifice approbata, cum Senatores nihil antiquius habuere, ad testandam erga Principem suum fidem, ac voluntatem, quam illum inventi tanti thesauri participem efficere. Quapropter locupletissimum ex eo munus adornant hoc modo. Concluserunt insignes aliquot Sanctorum corporum reliquias in octangularem receptaculo ex auro solido testudinato illo quidem, aureis statuis affabrè circumornato, & præiosis Margaritis, gemmisque distincto viginti sex librarum pondo. Auream hanc lipsanothecam ferebat manibus trium cubitorum altitudinis argenteum simulacrum, Virginis habitu Messanam Urbem referens ducenario vi-

40.

Sacra prætiosissima dona Philippo III. Mamertini mittunt quæ magna festivitate venerantur.

cenario pondere stans in bipalmari argentea basi in actu reliquias submisit, ac reverenter offerentis. Porro Messanæ ornatus is erat, aurea in capite corona multo adamantæ, margarita prætioso lapillo præfulgens uniones duæ prægrandes, pendebant ex auribus torques aurea gemmis pellucida, collum exornabat, quam magnus auro inclusus adamas, quem olim Alphonsus II. Neapolitanorum Rex, inter thesauri sui pretiosiora continuit ditiozem efficiebat. Zona quâ cingebatur, itidem aurea, hanc pyropi centum, adamantes triginta, margaritæ quamplurimæ summo artificio discriminabant. Et in basi argentea SS. Placidi, & Sociorum martyrium, cum Mamuccæ Tyranni submersione miro artificio insculptum erat. Hoc igitur prædices Messanæ Urbis opus suo Principi destinatum, dum omni studio allaborantes operæ ex die, dies trahunt. Philippus Rex morbo, senioque confectus jussu Imperatoris Dei de Regnorum præsidio, & statione vitæ decessit, ac propterea heredi suo Philippo III. per legatum D. Jacobum Tramontanam Benedictinæ familiæ alumnum, & Monasterii Montis Regalis Priorem in Hispaniam Philippus Cigala, D. Petrus Saccanus, D. Marcellus Cirinus, Joannes Peregrinus, D. Mauritius Portius, Joannes Baptista Celi Senatores anno 1603. IV. Idus Aprilis misere. Et profecto mirum in modum Messanensium obsequiorum initia menta illa novi Regis animo insiderunt; etenim Sacrum munus, ingenti tum lætitiæ, tum pietatis, tum grati animi significatione suscepit. Nam legato benignas statim aures dedit, qui de sua in Hispaniam legatione in primis, deinde de officiosa Messanæ Urbis erga suum Principem voluntate, ac studio verba fecit, & hæc cum sibi coram suarum agentiarum rerum, quam vehementer exoptaret, optio non daretur, per mutum sui simulacrum, per sacra illa S. Placidi gentilitii ejus esse in afflictis, asperisque suæ Reipublicæ temporibus commendare illi se, suæque omnia constituit. Et Rex humanissime se, & tanti muneris, & Fidelissimæ suæ Civitatis, quæ illud misit, futurum memorem spopondit: Tum jussit Ædem, quæ erat in Regali D. Benedicti Cenobio, omni aulæque apparatu, atque argento exornare.

or-

ornari, deinde constituto die Kal. Novembris ipse cum tribus a Sorore, & à Sabaudia Duce nepotibus, quem secuti sunt Oratores Imperatoris, Gallia Regis, Senatus Veneti, aliique Hispanie magni Proceres in templum venit, & in ara maxima in qua argentea Statua cum Sanctorum reliquiis erat exposita genibus innixus, eas pie veneratus est, sacrificium solemni ritu, musicoque concentu Cardinalis Nuntius Apostolicus peregit, quo absoluto per amplissimam Templi aream, nam per Urbis vias pluviam Cælum vetuit. Supplicatio habita est. Sacrum Ferculum suis humeris Diaconi sex dalmatis argenteo filo intestis vestiti sub umbella duodenis hastis à duodecim Regiis Sacellanis gestata portare præeuntibus longo ordine cum cereis facibus Monachis, & Cantoribus, post Sacras Reliquias Rex cum Oratoribus, ac Proceribus sequebatur, qui ubi ad altare vetum est detecta à Nuntio Sanctorum ossium fragmenta summa religione osculatus est: His peractis D. Jacobus Tramontana audiente intra cortinam Rege cum Nepotibus luculentam latino sermone, ac per brevem habuit orationem. In ea Messanae Fidelissime Urbis in offerendo sacro munere exposuit vota, & Mamertinos Cives Catholicæ Majestati digne commendavit. Statua Monachorum precibus tres continuos dies, ut Vallisolerani populi pietati fieret, satis in eadem ara proposita in superioris Regiae aulae Sacellum translata est.

Quoniam verò Regina ob quadrimestrem iterum quæ ferebat tantæ solemnitati interesse non valuit die Sanctæ Catharinæ Virginis, & Martyris dicato in inferiori Aulae Sacello iterum cum celebri pompa à Regio apparatus expositis Sacris Reliquiis, & divinis sacrificiis rite obitus de Sanctorum Martyrum laudibus orationem à D. Placido Paceco ordinis Benedictini habitam audire. Et quidem Regina sub faustis tantorum Sanctorum auspiciis vii. idus Aprilis anni insequentis 1605. Principem Philippum IV. qui dum hæc scribimus, Hispania Regna moderatur, in hac lucem edidit, in cuius felicissimo natali etiam Mamertini non vulgariteritis argumenta præbere. Porro Messana Civitas eidem Regine cum Philippo III. nupsit,

fat, gratulatoria epistolam fausta, fortunataque apprecando miserat, & ut ex ejus responsione colligitur pergratam ei sibi fuisse, & quam de ejus fide, & observantia erga Principes opinionem conceperit nō obscure his verbis ostendit.

Reginæ Hisp.
Ep. ad Mess.

„ Amados y fieles nuestros de la Ciudad de Meçina, con
„ vuestra carta de quatro de Junio que holgado mucho, y
„ creo muy facilmente loque en ella me significais, y el
„ contento, que teneis de la merced, que nuestro, Señor
„ me hà echo en darme tal compania, como la del Rey mi
„ Señor de que yo tengo el que podeis imaginar dandole
„ muchas gratias por ello y su mayestad mucha satisfaciō
„ de vuestros servicios, y la voluntad, y lealtad con que
„ los haveis hecho, y haveis en todas ocasiones y en esta
„ haveis cumplido con vuestras obligaciones lo qual ten-
„ dre yo muy en la memoria, para favorecer os con el
„ Rey mi Señor, y hazeros merced y fe que me costara
„ poco trabajo. Da Madrid a 24 de Setiembre de mil y
„ quingentos y nuyenta y nueve años Yo la Reyna.

41.

Mamertino-
rum liberali-
tas Philippo
III. regni.

Præterea anno 606. cum Messana Regni comitia Pro-
rege Ferie Duce habita essent ad regiam damna sarcienda à
totius Siciliæ Civitatibus ducenta aureorum millia decre-
ta tribus pensionibus soluta sunt. Messana verò quantum
ejus oneris propter privilegia omhino esset immunis. Prin-
cipis tamen obsequentiissima centum aureorum millia uni-
ca solutione elargita est. Quæ Mamertinorum liberalitas
Philippo adeo cordi fuit, ut ipsis anno 1605. XI. I. Kal.
Aprilis ita scripserit.

Ep. Philip.
III. ad Mess.

„ Yo el Rey Magnificos Fieles, y
„ amados nuestros por vuestra carta de 17. de Noviembre,
„ y por lo que el Illustre Duque di Feria primo mi Virrey
„ Lugartiniente, y Capitan General en este Reyno me ha
„ scrpto, he entendido la prontitud con que me haveis ser-
„ vido con 100. m. scudos y l' animo, y voluntad de alargar
„ os a mayor demostracion si las necesidades de esa Ciu-
„ dad dieren lugar a ello, lo qual creo muy bien per la ex-
„ periencia que tengo de la gran fidelidad, y amor, con
„ que en otras ocasiones, lo haveis mostrado, y a si lo aco-
„ mto, como de tan buenos Vasallos mios, y os lo agradeço
„ mucho, y para que se conosca con estos mi voluntad de

DEI

com-

„complazer los en loque me supplicais cerca de la residen-
 „za de la Corte de ese Reyno en esa Ciudad, he mandado
 „e scriuir à dicho Duque, que os de entera satisfacion,co-
 „mo lo harà, en quanto fuere posible, y à si mismo e man-
 „dado responder, à los de mas particulares, que contienen
 „los memoriales, que por vuestra parte se men han dado,
 „loque entendereis del dicho Duque, à quien me rimito
 „asigurando os que con las cosas que tocan à essa Ciudad,
 „que tanto yo precio mandare tener sempre lá cuen-
 „ta, que es razon de Valladolid. à 20. de Marzo 1605.
 „Yo el Rey.

Sed enim, quæ rerum humanarum vicissitudo est non-
 nullos ministros superiorum, erga Catholicam Majestatem
 Messanæ cepit oblivio, & anno 1612. D. Petro Girone
 Ossunæ Duce variis fluctibus Mamertinæ Reipublicæ na-
 vis divexata est; etenim contra jus, fasque nulla ejus im-
 munitatū habita ratione viginti quinque granorum super
 singulas serici libras, quæ ab Urbe extraherentur vectigal
 impositum est, frustra obnitente, & reclamante Magistra-
 tu. Et sanè fidelissimæ Urbis faciem ea tempestate ex ma-
 nifesta à Prorege, aliisque ministris illata vi mestitudo in-
 yasit, si quis enim patritiorum, vel Jurisperitorum chari-
 tate patriæ tactus contrahiscere ausus esset, in longinqua-
 rum arcium ergastula exemplo includebatur, quo tempo-
 re illustris nonnullorum Civium fortitudo, & constantia
 iis in calamitatibus maximè enituit. Nam Judices Civita-
 tis, qui huic Juridicundo à Rege Delegati constituti sunt,
 contra Urbis immunitates id vectigal declararunt; Sena-
 tores deinde in Hispaniam ad Philippum Regem Salim-
 berum Pancaldum, & Petrum Paulum Colossum Oratores
 cum lata Judicum sententia, & elogio, quod vocant, mise-
 runt. Ibi à Supremo concilio re diligenter discussa impro-
 bè factum contra Mamertinorum privilegia decretum
 est. Tunc Oratores Urbis nomine, ne pro calamitatibus sibi
 à Ministris illatis de antiquis erga suum Regem obsequiis,
 ac fidelitate aliquid detractum esse videretur centū quin-
 quaginta aureorum millia illi obtulerunt. Quo ex mune-
 re Regia benignitas ne à subditorum fidelissimorum cha-
 ri-

42.

Messanæ fi-
 de, a Philippo
 III. approba-
 tur per illu-
 stribus privi-
 legiis.

Ex privileg.
Philip. III.

ritate vinceretur, & Superiorum Regum collata omnia privilegia confirmavit, & alia de sue liberalitatis thesauro nova depromens, illos locupletare constituit. Et in eo diplomate, quod anno 1616. Idibus Maii Madriti datum est, de Messanę promeritis, Rex ita loquitur. *Verum eadem Messanensis Civitas utpote quę erga Majestatem nostram ac nostros venerandę recordationis prędecessores Reges obsequio, & fide per omnem seculorum memoriam prę cęteris adeo effulsit, dum rem magis ę re sua gerere, & feliciori exitu prudens terminare studet ad preces festina recurrit, supplici nobis porrecto libello. Nos verò memoria recolentes animum, & devotionem ipsius Nobilis Civitatis Messanę ab antiquo utriusque fortune successibus ad Regię Coronę retro Regum prędecessorum nostrorum, nobisque inserviendum paratę pro ut re ipsa prospeximus, volentes gratitudinis, & liberalitatis nostrę signum, erga eam ostendere has petitiones, & supplicationes ex animo accepimus &c.* Quibus in verbis illa in primis animadversione digna occurrunt; videlicet (*effulsisse Messanenses obsequio, & fide prę cęteris,*) hoc est fide eximia, & obsequio supra cęteros non solum erga Majestatem Philippi III. sed etiam erga omnes prędecessores Reges, & ab ea fide, & obsequio eos nunquam per omnem seculorum memoriam declinasse, & ne vel levem quidem aliquam infidelitatis maculam aliquando contraxisse. Subdit iterum se eorum animum, & devotionem nō à recentiori ævo tantum, sed ab antiquo recoluisse, & in quocumque rerum statu, atque in utriusque fortune successibus, sive enim Reges adversis rebus affligerentur, sive secundis exaltarentur eodem semper animo, ac voluntate erga illos se gessisse.

43.
Eandem ap-
probat fidem
Philippus IV.

Et hæc quidem compluraque alia obsequia Philippo III. exhibita sunt, quę sequuntur Philippo IV. hujus filio adhuc Regnanti quem Deus sospitet, illiusque de nostris ipsis augeat annos Messanenses hac nostra ętate singulari fide ad miraculum pręstitere, & usque ad pręsentem diem constantissimę pręstant. Anno enim 1622. Nonis Septembris, circa regni felicissimi initia centum quinquaginta aureorum millia muneris loco illi obtulere, quibus grati animi ergo, quę est magnorum Regum benignitas novas

im-

immunitate, & privilegia ille non sine verborum proco-
 nis impertivit. Ait enim circa principium. *Quamvis uni* Ex privileg
Philip. IV.
 versa Reipublica nostra insatiablem curam desiderantes sem-
 per impendere, & Deo favente ad faciliorem statum studeamus, cū-
 cta revocare, tamen Nobilis nostra Urbis Messana sollicitiora,
 nos augmenta, constringunt, ut quæ ante fidelitatis, & obsequii
 monumentis erga nos sepe, & sæpius florere visa est, regis etiam
 donis, & ornamentis gloriosius, spectetur ornata, proinde cum
 quia Nobilis Messanensis Urbis solito suo more muneris, donati-
 utque Majestati nostræ offerendi causa, occurrerit, & quidem
 præterea capitula, seu verius querimonias, & gratamina, quæ
 minuere ejusdem privilegia, & antiquitas nostrorum progenito-
 rum Regum concessiones videbantur, obtulerit, & ut opportuno
 remedio ipsi Civitati provideretur, gratias, & concessiones quos-
 dam sibi à nostra clementia indulgeri petierit. Nos accepta Ur-
 bis Fidelissimæ oblatione, & singulis, quæ petebantur visis, at-
 que examinatis post nostrum sacrum supremum consilium tandem
 annuendum esse censuimus, &c.

Et tandem suo Regi, ac Domino hac nostra ætate du-
 rissimis, ac difficillimis temporibus egregiè Messana obse-
 quuta est. Etenim primum anno 1645. Prorege Marchione 44.
Fidelissimè
fortiterque
se munis Mes-
sana contra
Turcas.
 Velezio rumores ex oriente certissimi perlati sunt Impera-
 torem Turcarum ingentem longarum navium classem in
 ancoris habere, quæ ad Siciliam, invadendam, Messanam,
 primum, deinde Melitam insulam expugnatum veniret.
 His auditis quæ erat prudentia Marchio Prorex Maritimis
 Siciliae Urbibus hostium adventum significavit instare, ac
 propterea sese bene munirent. Quid agant pecunia, anno-
 ria, munimento, milite, exhaustæ Civitates? Cuncti mor-
 tales pavore, & tropidatione compleri, hostem prope diem
 expectari, extremum exitium in januis esse. Sola igitur
 Messana inter omnes, ad primum Proregis, ad Strategum,
 D. Hieronymum Aiantium, & ad Senatores admonitum
 martiales ex longa pace sopitos excivit spiritus ingentem
 protulit pecuniæ vim, omni industria, omni labore ad se-
 communiendam atque suo Regi perpetuo conservandam
 accinxit. Vidisses omnium ordinum Cives, omnem ætatē
 instaurandæ Urbi suam operam contulisse, Alios terram,
 V quam

quæ iusculniæ, ut appellant torrens ab occidentis montibus
 fluens menibus invexerat, ac pene obruerat, altè molien-
 tes, & inter viros primarios ac religiosos tanto labori ope-
 ram dantes; alios ad litus meridionales super ingesta arena
 vallem circumdare, alios ad lunarem formam munimē-
 ta ædificare, alios ad portus fauces vincendas catenas fer-
 reas, & immanes trabium compedes ad fluentiam unda-
 rum captivitatem fabricare, alios tabulatis munitionibus
 maritimam Urbis oram circa Theatrum conspire. Erant
 olim vetustissima duo propugnacula ad Urbis terra mari-
 que tutamentum, alterum ad crepidinem portus, quod
 à Sancto Jacobo nomen acceperat in prospectu Arcis S. Sal-
 vatoris, quæ bellorum tempore ad hostium classes coercē-
 das ferream catenam intercipiebant, & hoc quidem alio
 deinde loco extruendum, cum Emanuelis Philiberti iussu
 palatia Theatralia erigi cæpta sunt ad expeditionem libe-
 rioremque maritimæ deambulationis viam solo equatum
 est, alterum verò in occidentali Urbis colle situm, quod
 ab insigni contra Gallos victoria, Victoriæ Torris ad hanc
 usque ætatem nuncupatum est, temporis vetustate exesum,
 ac pene collapsum, & ex hac quidem parte, quam facilli-
 mē poterat ad Urbis expugnationem aditum patere. Igi-
 tur ad hæc duo propugnacula reparanda in populorum
 animis ardor quidam, atque alacritas adeò vehemens in-
 censa est, ut nemo Civium inventus sit, qui edificiis illis
 suam symbolam non contulerit. Nobiles Mercatores locu-
 pletes pecuniam erogarunt, artifices militarem in modum
 suis sub insignibus resonantibus ubique tympanis præ-
 eunte Deiparæ Virginis simulacro in cuius gloriam opus
 illud prosequerantur, lapides calcem, cémenta plaustris
 quotidie vectabant. Et tanè jucundissimum visu specta-
 culum, quod etiam piæ lacrymas ex intuentium oculis
 posset elicere, modò ex hac, modò ex illa vicinia puerorū,
 puellarumque videre manipulos floreis sertis redemitos
 sub ejusdem Virginis à Victoria insigni, per Urbis com-
 pita euntes supplicantium in morem gestantesque tenellō
 humero suum lapidem multiplici sublequente, vel præ-
 eunte saxorum plaustro. Itaque in utroque extruendo pro-
 pu-

pugniaculo opus sic efferbuit, ut maritimum spatio quadrimestri omni ex parte absolutum Beatæ Virgini ab Epistola consecratum. Montanum verò quoniam majori forma, & operosiori structura erat edificandum longioris temporis spatio, & quamplurimis operis, & infinita pene cémentorum materia indigebat. Sed aliorum hostili classe cursu dirigente à tanto incepto cessatum est. Eo fortasse processisset opus, nisi anno insequenti, & ex annonæ caritate, & variis Siciliæ motibus, aliisque, quæ deinde subsecutæ sunt ærumnis Mamertinæ res afflictatæ essent. Sic enim populorum alacritas illa erga patriam frequentia rusticorum ex vicinis pagis ac villis, qui ad Urbem tanto studio confluebant subsidio deferbuere, Præterea Strategus, & illius temporis magistratus ut Regi servarent Urbem illam, ex cuius incolumitate Siculi, ac Neapolitani Regni omnimode salus dependet, bona cum Proregis venia altitnde res ad bellum necessarias, quæ deorant curavere. Scripsere magno Etruriæ Duci qui ænea tormenta ad propugnaculorum munimen pro sua benignitate Urbi accommodaret. Princeps ille pro antiqua cum Mamertinis amicitia, ac societate, quam humanissimè respondit, submititque duodecim tormenta ænea. Item à Genuensibus multa ferrearum fistularum millia ad roborandam militiam, & sulphurei pulveris ingentem vim coemere, tantaque diligentia muros, castella, propugnacula, Urbem universam munire, perinde, ac hostium classis prope diem in Mamertino freto adfutura esset. Cum igitur Messana Urbs sola inter Siciliæ Urbes ad Principis nutum obsequentissima se præstiterit tot, tantisque expensis usque ad ærarum publici exhaustionem, ut se suo Regi conservandam curaret. Cur non insignis fidei titulo ante omnes honestanda sit? cur non esse, ac fuisse in omni rerum eventu, in omni fortunæ statu semper similem sibi non prædicemus.

45.

Postremò illud tamquam Colophonem de Spectata Messanensium erga suum Regem fide adjungam, quod nostro hoc ævo apud omnium nationum oras fama vulgavit. anno 1647. xiii. Kal. Junias ex occasione annonæ caritatis immanis populorum seditio in quibusdam Siciliæ Ur-

In perturbacionibus Regni Mamertini fides, atque constantia erit.

bibus tam repente coorta est, ut quemadmodum scintilla si in nitratum pulverem semel deciderit momento omnia cum fragore, ac ruina perdit disiscit, atque incendit, ita prorsus ea pestis magnam Siciliae partem statim invaserit, ac Neapolim ipsam Urbem celeberrimam quasi contagione quadam miserandum in modum cum sui domini Civitatibus corruperit: Imo etiam in alias longius distitas nationes discordias, simulates, incendia, homicidia, bonorum direptiones, vectigalium abolitionem, adversus Principes, eorumque Ministros odium, sexcentaque alia damna, quæ aliis nostri temporis Scriptoribus enarranda non sine ingenti posterorum admiratione relinquimus, invexerit. Dum igitur in duobus Regnis Siculo, ac Neapolitano per populares seditiones, quæ supra quam cuiquam credibile est exarsere, ab obedientia Catholico Regi omni jure debita discedunt perditissimi ex vulgo, Mamertini virtutis antiquæ, & innatæ erga suos Principes fidei minimè obliti à tam turpi labe, quam semper averlati sunt, Urbem suam omni conatu, atque industria incontaminatâ servavere. Urbis gubernacula ea tempestate moderabantur Senatores D. Thomas Marquett, D. Ottavio Secusius à Regiis Secretis, Thomas Usaglies, D. Placidus Marullus, D. Joseph Romeus, & Petrus Pellegrinus hi prudentia, consilio, auctoritate inter sui ordinis viros præstantissimi anno integro cum duobus immanissimis hostibus fame, ac perduellione summa fortitudine colluctati sunt. Cum fame, quia annus admodum sterilis frumenti caritatem Civibus importavit, & Regii Questores propter populares tumultus consuetam Urbibus frumentationem impartire nequiverunt. His adde, quod frumentariorum locupletiores temporis opportunitatem, & inlatiabili habendi cupiditate ad uberiores questû nacti frumenta, quæ olim apud se servabant, per quam caro venditabant. Item earum Civitatû emporia in quibus per duelles prævaluerunt, Mamertinis quia à Rege non defecerant, facta veluti conspiratione ceptam suppeditare annonam, per summum scelus negarunt. Quare ea Massenam penuria aggressa est, ut cibariorum defectu ex plebe infima, quam-

quamplurimi fame interierint, nonnulli ad mortem usque egrotaverint, vel propter hordeacii panis, vel plandium, vel ocyze, vel siliquarum, vel frugum aliarum herbarumque esum. Tristis et afflicta tunc adeo erat Urbis facies, ut funeribus tota compleretur, & fama est ad viginti hominum millia atque amplius in ea calamitate interisse. Verum Messanam Urbem in tanta frumenti inopia non omnino deletam esse, & Virgini Tutelari, quæ desperatissimis in rebus novo semper prodigio diebus sibi dicatis navibus frumento onustis suis clientibus subsidio fuit, & Senatorum prudentiæ, qui frumento ab externis, ac longinquis Regionibus conquisto nulli pecuniæ parcentes familiarum multitudinem identidem succurrerent, censeo tribuendum, sed quid hoc ad Mamertinæ fidei erga suum Regem integritatem? Multum quidem per omnem modum. Etenim cum in utroque Regno per illud tempus, ut supra dictum est, quàm tenacissimè in suis defectionibus, & in moliendis novis rebus vulgus hæreret, & fames, rerumque ad victum necessariorum inopia malesuada sint, & ad tumultus concitandos opportunatissimè habeantur, (non enim ut quidam Sapiens dixit, ullas venter habet aures, nisi ad malè agendum) eorum exemplo, qui panem abundarent, qui Regi nulla vectigalia solverent, qui nullo onere præmerentur, qui Regiis Ministris terrori essent, qui suo arbitratu, absque ullo timore viverent, potuissent Mamertini cum perduellibus amicitiam, & societatem, quam avidissimè illi expetebant inire, communicare consilia, sibi invicem præstare auxilia, & tunc quidem Mamertinis neque frumenta defuissent, neque per tot calamitatibus afflicti essent, neque per tot funera caros amisissent: Unum illud spectantes, ut potius vitam, facultates prodigerent, uxores, liberos morti manciparent, quàm vel levissima infidelitatis macula resperfi a suo Rege aliquando deficerent. Hic verò lector, ne existimes velim me oratorie dicere, & Patriæ encomia contexere. Hæc quæ modo retuli, quæque mox relaturus sum me oculis conspexisse, vel jure jurando affirmare possum. Fuit profecto in iis circumstantiis Mamertinorum erga suum

suum Regem fides orbi universo admirationi. Fuit nonnullis Siciliae, & Calabriae Civitatibus, quae Messanae consilia observabant exemplo. Fuit Regiis Ministris Siculis, ac Neapolitanis Principibus ex rebellium populorum amentia jactatis perfugio atque asylo. Fuit tandem utriusque Regni perduellibus maximo cruciamento. Hi enim ex comperto in Hispanos odio ex Regis obedientiae se subducere cum conspiraverint, & Messanam Urbem duorum Regnorum veluti clavem, aut fortissimum propugnaculum à suis conciliis longè alienam, ac dissentientem viderent, mirum quantum contra illos excanduerunt. Quare si forte per eas Urbes interfecissent, ab insana plebe tamquam hostes capitalissimi habebantur, injuriis, conviciisque affecti, vel in mare bonis spoliati proiiciebantur, vel contusi verberibus ferro trucidabantur; adeò exosum apud homines factiosos Mamertinorum nomen fuit, & tamen hi in tanta rerum asperarum contentione, non nisi tolerantia ad extremum verae, sinceræque fidei culmen sibi contentendum proposuere. Vidisses toto eo tempore Senatores, ac Magistratus Urbem concurrere nocturnis horis, excubias virorum primariorum certis locis statuere, ex ipsis Civibus armatorum ordinare publico sumptu phalanges, qui oram maritimam, atque Urbis plateas interdum circumlustrarent ad absterrendum vultu ipso, si fortè adfuissent novarum rerum cupidos. Porro mirum in his Senatoribus vigilantiam, prudentiaque ad perfidiam ab Urbe ablegandam, & ad omnes seditionum vias intercludendas enituit. Nam cum Siculae Triremes duae Panormo Messanam circa tumultus popularis initia adventassent vix in portus ipsius margine facta nonnullorum peste illa infectorum excensione, quando sollicitare occurrentem plebem nihil tale cogitantem ad seditionem incipiunt, praegrandes manibus ostentare panes, qui alibi propter sublata vectigalia vili veniebant, prosperos suorum enarrare successus, egregios referre ausus cibariorum omnium abundantiam praedicare his verò ex adverso auditis tamquam virulentoto rebo perculsi, qui adstabant, statim fremere dentibus, convicia jactare, nudare gladios, corripere, discerpere, ho-

homines illos talia in Urbe Regi Fidelissima effurientes voluissent, parumque absuit, quin ad propugnacula voluissent, & triremes ipsas, quæ id genus hominum advexissent a neo tormento verberatas momento perderent, ni propere occurrentes Senatores auctoritate sua Turbas submovissent, & facessere è portu Triremes, quæ seditionem secum covectarent, iussissent.

Quoniam verò Reipublice perturbatores ii potissimum haberi assolent, qui vel inopia laborant, vel otio languescunt, hi rerum novarum cupidi publicæ utilitatis specie triscendi omnia occasiones quærent, & coorta deinde seditione vi, atque armis meliorem periclitantur fortunam, neque enim suis legibus tam librata Respublica inveniri potest, quæ tamquam naves non improborum hominum sentinam habeat. Hos verò Magistratus ne in tantis aliarum Civitatum seditionibus similia perpetrandi aliquando libido incesset, politico invento Milites conscribere, qui ad tuendam patriam quotidie in armis essent, eosque diurno stipendio alere decrevit, ut desidrosos homines specie defendendæ Reipublice à malo quod timebatur everteret. Cum igitur eâ usi fuerint industria ac diligentia ad populares motus compescendos Mamertini Senatores, quavis populi suapte natura fidem erga suum Regem vita ipsa potioem haberent, generosiores spiritus, ac fidelio-rem mentem tunc ostentarunt, cum Hispana classis Ductore D. Joanne Austriaco Philippi Regis Filio Strenuissimo adolescente Neapolim Urbem à perduellibus occupatam oppugnaret, eique tormentarius pulvis deficeret, ipsi recognita quam onustissime nitrato pulvere onustam illuc navem destinarunt; datisque literis suum studium, atque operam quacumque re opus esset se illi præbituros polliciti sunt, quod sanè munus austriaco, ut opportunissimum, ita sanè gratissimum fuit, eamque opinionem de Messanensium fide concepit, ut nihil supra, nam ita iis literis, quas Senatui in gratiarum actionem dedit testatus est, & hoc facinus eo illustrius apud equos rerum estimatores habitum est, quo se alacriores nullam perduellium invidiam verentes, exhibuerunt. Præterea cum ad instar ca-

46.

*Mamertini
Publico Re-
gioque bene
advigilant.*

pi-

pitis reliqua Neapolitani Regni præcipue Bruttiorum oppida propter vectigalia à Rege atque à Dominis suis turpiter per incendia, homicidia, & furti defiscerent, iidem Senatores pro Majestatis Regiæ decore, quod unum in primis semper sibi ante oculos proposuere, vicinis ultra fretum oppidis ad cohibendam rebellium, ac facinorosorum hominum audaciam ex Mamertinis fidelissimos belatores submisere, à quibus seditionum flamma restincta est. Quod ubi rescivit Philippus Rex per epistolam Madridi datam, xvi i. Kal. Julias anni 1648. Mamertinis Senatoribus egit gratias, illorum magnam erga se fidem, ac studium extollendo. Postremò Messana Urbs in tanta Regni utriusque perturbatione ita se gessit egregiè, ut aliis tum Siciliae, tum Neapolitani Regni Civitatibus exemplo fuerit. Quod ipsemet Philippus Rex in ea Epistola, quam ad Mamertinos Senatores pridie idus Januarii anno salutis 1648. dedit his verbis testatus est.

47.

Epistola Philippi IV. Mamertinis perhonorifica.

„Magnificòs Fieles y Amados nuestròs Jurados
„de nuestra Noble, y exemplar Ciudad
„de Meçina.

„He entendiendo, que usado de vèstra a costumbrada
„fineza, y amor à mi servizìo haveis hecho particular de-
„mostrazion del en la occasion presente de las revoluzio-
„nes de Napoles haviendo embiado un socorro muy cõ-
„siderable à D. Juan mi hijo para la armada, lo qual es muy
„conforme à lo que enotras he experimentado de vèstra
„mucha fidelidad, y particularmente en las revoluciones
„de Palermo, en que haveis procedido con singular fi-
„neza dando esemplo à las demas Ciudades, y Reynos,
„de que me hallo tambien servido, como en otras mias
„os hè significado, y haziendo deste servizìo la estima-
„zion, que es justa por haver sido tam à tiempo, os doy
„las grazias, que mereze vèstra actenzion, y Zelo, y
„quiedo con particular confianza, de que continuareis
„haziendo otros socorros à la armada, como veis lo
„regulere la necessitat presente da Madrid à 14. de
„Enero de 1648.

Et

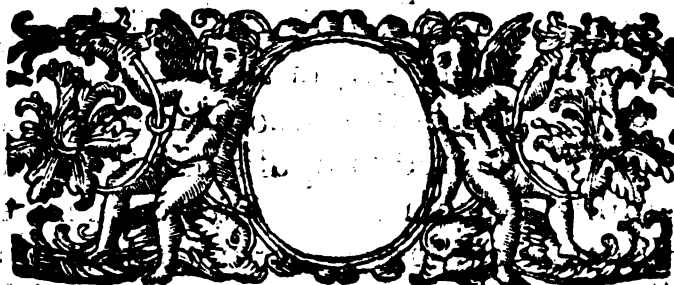
Et profecto Senatores ad Regis nuntium nunquam se- 48.
 gna sese exhibuerunt, nam ubi sedato Neapoli populo- ^{Hispanis clas-}
 rum mota Austriacus cum classe magnarum navium ^{se cibariorum}
 circiter quinquaginta Messanam contendit, summa om- ^{auxilia sup-}
 nium ordinum letitia exceptus est. Et quia in tot tan- ^{pediant.}
 tisque ejus belli difficultatibus, & milites miserè attri-
 tus, & commeatus omnis jam fuerat absumptus, pe-
 cuniaque qua comparari posset omnino cara præsertim
 annona deficeret. D. Joannes Primores exercitus Du-
 ces suo nomine, ad exposcenda quasi præcario ciba-
 riorum auxilia ne funditus tot hominum millia fame
 interirent ad Senatores misit, Hi, & si frumenti penu-
 ria tum maximè laborarent, ingenti animo id respon-
 si per Duces Austriaco dedere, deponeret Princeps om-
 nem de classe alenda sollicitudinem ipsos si panis tan-
 tum unicus superesset, classi dimidiatum, dimidiatum,
 Urbi duros. Quæ magnanima Senatorum responsio,
 & audientibus admirationi fuit, & ipsi Principi; in
 ea præsertim necessitate pergrata. Et exinde tum aulæ
 tum classi ex publico horreo quotidie alimonia suppe-
 ditata, in quorum sumptus singulis mensibus ad novem
 aureorum millia expensa sunt. Quæ quidem tam op-
 portuna Hispanis à Mamertinorum fide, ac benevo-
 lentia collata subsidia. Austriacus cum Patri Philippo
 per Epistolam significasset, hic Senatoribus statim
 grati animi erga nonis Maii anni 1649. scribens eo-
 rum memoriam meritorum apud se semper habitu-
 ram, eaque suo tempore remuneraturum pollicetur.

Huc usque constantissimam vel à suis primordiis
 Mamertinorum in suos Reges Fidem singulas pene ho-
 rum ætates gesta verbaque ipsa recolentes prosecuti
 sumus. At quia dum hæc scribimus ad labefactandam,
 quam hætenus laudavimus, toto hoc libro eam fidem,
 acti veluti in rabiem, qui ex perduelli Civitatem Messa-
 neosibus adversantur, plures sub simulatis auctorum nomi-
 nibus omni ignominia refertos libellos edidere eorum
 calumniis, hoc loco respondere minimè operæ prærium

esse reor; tum ne plus justo hic liber exotescat: tum
ne eorum invidiam, quæ manifestis mendaciis Ma-
mertinorum fidem conatur infirmare tanti facere vi-
deamur. Adde quod famosi illi adversus Messanam
libelli, ob ipsam rei indignitatem, ab Austriaco publi-
co edicto, prohibiti sunt.

LIBRI TERTII

FINIS.

MESSANA IMMUNIS

LIBER QUARTUS.

163

BI ingentem hanc Mamertinorum Fi-
dem, egregiaque occasione data, ut di-
ctum est erga se patrata facinora Popu-
lus Romanus, Imperatores, ac Reges sus-
pexere, eo illos amore, benevolentiaque
complexi sunt, ut certatim omnes ad
eorum gloriam augendam, propagan-

I.
*Verissima est
se Messanen-
sum privile-
gia ex certis
Auctoribus.*

daque conspiraverint. Tantum ad illiciendas voluntates,
& ad comparanda Principum studia, officia virtutum va-
lent. Itaque Messanam Urbem quamplurimis immunita-
tum ornamentis decorare omni tempore ita studuerunt, ut
Mamertinis postea multum cum invidis, atque calumnia-
toribus nostro praesertim hoc aevi negotii fuerit. Hi enim
nulla tantae Urbis meritorum habita ratione mamertinas
immunitates proscindere, atque omnino tamquam adulte-
rinas totis viribus de medio tollere, & omnino abolere
apud supremum Hispaniae Senatum provocantes, verbo,
scripto, auctoritate conati sunt. Quae & si a doctissimis vi-
ris Jure Consultis ea tempestate celeberrimis in cliente-
lam susceptae ab omni calumnia vindicatae fuerint, tamen
a meo instituto non alienum reor, si peculiari quadam ra-
tione, toto hoc libro ad antiquissimarum rerum habendam
cognitionem, idem exagitem argumentum, in eoque per-
tractando duo illa contendam, & verissima esse Messanen-
sum privilegia, & quam injuste egisse auctores illos, qui
oppugnare ea ausi sunt. Et quidem Mamertinorum im-
munitatum Romani tum primum jecere fundamenta, cum
Messanam Urbem ante Siculas omnes Civitates amicitia,
foedere, ac societate sibi junctam voluere; multo ante tem-
pore, quam cum Carthagenensibus bello contenderent.
Hinc verba illa Scipionis ad Annibalem apud Livium.
Neque Patres nostri Priores de Sicilia, neque Nos de Hispania.

bellum fecimus; & tunc Mamertinorum Sociorum periculum, & tunc Saguntinorum excidium nobis pia, & iusta arma induerunt. Et illa apud Florum belli punici causas recensentem: Nec occasio defuit, cum de Poenorum impotentia foederata Civitas Messana quaereretur. Affectabat enim ut Poenus, ita Romanus Siciliam, & eodem uterque tempore votis, ac viribus imperium Orbis ambiebat. Igitur specie quadam juvandi socios, re autem vera sollicitante praeda. Tullius verò sepius hoc foedus, & amicitiam commemorat. nam orat. 5. in Verrem sic ait: Foederate Civitates duae sunt quarum decumae venire, non soleant, Mamertina, & Tauromitana. Et iterum act. 6. in Mamertinorum solo foederato, atque pacato monimentum, &c. postea verò At enim id circò Navem Mamertinis non imperasti, quod sunt foederati. Et paulò post. Nam cum hoc munus imperaretur tam grave Civitati inerat, nescio quomodo in illo foedere societatis, quasi quedam nota servitutis. Et verò Mamertini non foederati modò, ac focii, sed consanguinei, Fratres, & Cognati Populi Romani appellati sunt. Ita Polyb. l. 1. Iybius: Plerique Mamertinorum ad Carthaginenses confugerunt, eisque se, & arcem dederunt, alii ad Romanos legatione missa Civitatem illis tradunt, presidiumque velut ab eisdem generis hominibus postulant: hæc postrema verba legunt alii, utque sibi jam originis communione junctis: Et Eumenius antiquissimus Rhetor in Panegyrico ad Constantinū Augustū, Mamertinos fratres populi Romani appellat. Unde autem cognationem hanc contraxerint, alibi fufius me dixisse memini. Mamertini enim, qui Messanam incolere Campani, & Osci dicti sunt, & hi Romani appellati. Et hinc facillè antinomia illa conciliari potest, quàm apud Scriptores habemus, etenim regionem, quæ Mamertinorum exemplo Rhegiū occupavit, Campanorum militum fuisse Epitome Livii scribit: Polybius verò, & Orosius, Romanos fuisse tradunt: quod, & M. Val. Max. sensisse visus est, cum dicit. Nihil profuisse M. Fulicii Trib. pleb. intercessionem, ne in Cives Romanos (de campana legione erat sermo) adversus morem majorum serviretur Mamertinos nimirum Livius Campanos appellavit, quod origine Campani fuerint, Polybius verò, & Valerius Romanos, quod Romanam Civita-

ta-

Civ. l. 6.
Flor l. 2. c. 2.Cic. act. 5. in
Verrem.

Id. act. 6.

Polyb. l. 1.

Eum. in Pan.
ad Constant.
August.Epist. liv. l.
1. 3. & 15.
Pol. l. 1.
Val. Max. l. 2
c. 7.

ratem adepti. Et hinc est, quod Cicero act. 6. in Verrem, Messanam Romanorum Coloniam appellavit his verbis: *que Colonia est in Italia, tã bono jure quæ per hos annos tam cõmoda vacatione usa sit omnium rerum, quàm Mamertina Civitas per triennium?* Quid quod Mamertini in Sicilia Romana Civitate donati sunt? quod quanti apud ejus ætatis homines estimatum sit, probè meminerimus, si ad sociale bellum respiciamus, quod ob negatam Italiæ populis Civitatem exortum est. Id in Cornelianæ Cicero cum docere vellet minimè primum Cornelium Balbum fuisse, qui è fœderatis Civitatibus Romana Urbe donatus esset, etiam, si illi populi hujusce rei fundi facti non essent, ita ait: *Neque in uno Cornelio id fecit.* (de Cn. Pompeo erat sermo) *nam & Gaditanum Asdrubalem ex bello illo Africano, & Mamertinos obvios, & quosdam Uticenses, & Saguntinos fabros Civitate donavit.* Illud autem admiratione dignissimum, quod prærogativa ista, atque laus nullis ex universis Siciliae populis contigit; nullam Mamertini Urbem Siculam in hoc beneficio sociam habuere, licet enim multo post tempore Sicilia tota à C. Cæsare latinitatis jura impetravit, & mox etiam à M. Antonio, quod potissimum Cicero queritur, communicatam tam faciliè exteris nationibus Civitatem. Verba autem Ciceronis illa sunt. *Multa illis Cæsar, neque me invito, & si latinitas erat non ferenda. Verumtamen: Ecce autem Antonius accepta grandi pecunia fixit legem à Dictatore comitiis latam, quã Siculi Cives Romani; Cujus rei vivo illo, mentio nulla.* Quo etiam Diodorus respexit, cum ait. *Multa igitur per Insulam hanc Civitates ad leges illam. Rempublicam conformarunt donec omnes Siciliae populos Romani sua Civitate donarunt.* Neutram tamen legem, ut bene Sigonius animadvertit, fuisse postea servatam illud docet, quod Plinius Mamertinos solos Cives Romanos appellet; Centuripinos verò, Segestanos, & Nepinos latine tantum conditionis.

Cic. act. 6; in Verr.

Cicero pro Corn.

Cic. ad Att. l. 14. epist. 12

Diod. l. 13;

Sig. de Cur. prov. l. 1. c. 5 Plin. hist. nat. l. 3. c. 8.

At unde dices tanta Mamertinorum cum Populo Romano fœderis, amicitiae, & societatis conjunctio? Propter eas, quas Mamertino solo, ejusque habitatoribus non obsecuras tribuit natura dotes, & quod antiquissimis sit: In tota

2.

Unde inter Mamertinos, & Populũ Romanũ fœdera amicitia, & societates.

ta

Diod. l. 1. 1.

Tull. in Verr.

act. 5. l. 4.

Diod. l. 14.

Jo. Vill. l. 7.

hist. flor.

Remig. Flor.

in not.

Surit. hist.

Arag. l. 4. c.

30. & l. 5. c.

13.

ta Sicilia natalibus, & cum ipsa Deorum, Dearumque origine. Diodoro teste, orbi terrarum reddita, quod portæ amplissimo, pulcherrimoque ornata, quod situ sit munitissimo, prospectu in orientem, ex Tullio apprimè jucundo, quod belli, pacisque artibus in omnem ætatem floruerit digna planè visa est, quæ à S. P. Q. R. splendidissimis beneficiis, atque ornamentis ad invidiam honestaretur. Præsertim cum ea loci Natura sit ut scriptores advertunt, Diodorus, Joannes Villanus, Remigius, Florentinus, Hieronymus Surita, ut Insulæ Imperio viam vel aperire, vel intercludere sola ea Urbs possit: Incolæ verò eo animorū habitu, ingenioque sint, ut quàm semel in partem se conjecerint ad extremos usque spiritus constantissimè tueantur. Porrò Mamertini ea Populi Romani amicitia se non indignos præbuere, quam clarissimis officiis, singulari opera, fideque, & benevolentia comprobarunt, & in primis bello punico ut sæpe dictum est ex Romana historia principem causam Mamertini dedere. Nam cum ab Hierone Siculorum Rege, quorum de Agri finibus non semel dubio Marte concertaverant, gravissimè præmerentur ad Carthagenenses primùm, quorum celebre tum apud Siculos erat nomen, confugere. Postea vel quod non satis horum viribus confiderent, vel quia factionibus divisæ Civium sententiæ, aliis Carthagenenses, Romanos aliis præferentibus in hos tandem universi inclinarunt; Legatos igitur Romam mitti placuit, qui fœderatæ, sociæ que Urbi suppetias peterent, quos cum Senatus audisset, in diversa abiit. Tandem delata ad Populum res est, qui amplificandi imperii spe ductus, Mamertinos audiendos decrevit; Neque enim ignorabat, ait Polybius, *Messana accepta, & Syracusas, & quid quid reliquum Sicilia esset Imperio Populi Romani facillimè cessurum*: Appio igitur Consuli ex Claudia gente provincia illa commissa est, qui instructa classe, superato freto Messanam appulit, publica Urbis gratulatione acceptus. Prima illi cura fuit cognatos, sociosque obsidione liberare. Misit itaque ad Hieronem, & Penos ad componendam pacem legatos, Hi cum nihil profecissent bello decernere statuit. Eductis igitur utrinque copiis, cum pri-

primo diu anceps praelium fuisset, tandem Victoria à Romanis stetit, maxima hostium cede ædita, quo metu percussus Hiero relictis castris noctu Syraculas concessit, ne quid seditionis in ea Urbe moveret belli adversi fama. Carthaginenses in subjectas Civitates se recepere. Appius verò, & secundæ fortunæ beneficio egregie usus, & Marmertinorum fide, auxilioque fretus, Syraculanorum Castra persequitur initoque certamine plures cedit, reliquos in proxima oppida fugat. Rerum feliciter gestarum Fama Populum Romanum facile impulit, ut majoribus animis, viribusque bellum susciperet, & novos Consules M. Val. Maximum, & M. Octacilium Crassum in Siciliam mittunt, quorum adventu pleræque Sicilia Civitates, quæ Carthaginensium vel in ditione, vel in fœdere erant, sponte sua, ut Polybius, & Zonaras testantur, aut vi, atque armis adactæ, ut aliorum est sententia ad Romanos deficiunt. Hiero ut sociorum rem inclinatam videt, de sua quoque ipse metuens Populi Romani amicitiam tutiorem sibi, quam Carthaginensium futuram ratus, legatos ad Consules decernit, societatem deprecaturus. Hi commodissimam belli conficiendi occasionem nacti, cum Hierone pacem his legibus statuunt, si captivos, oppida, loca Messanensium bello capta restituant, si centum argenti talenta ærario populi inferat. Porro ea occasione firmiores facti Romani cum Penis acrius bellum prosequuntur, quos plurimis præliis attritos intra trium, ac viginti annorum spatium in eas tandem angustias redegere, ut ægrè pacem impetrarint, modo tota Sicilia, & insulis, quæ Siciliam, Italiamq; interiacent abstinerent, & duo millia euboici argenti talenta penderent. Inde illud est, quod passim legimus Messanam fuisse primæ belli punici causam. Hic & hodie illa in Senatu ^{Apud Liv. l. 45.} vox apud Livium: *Certè quidem Vos estis Romani, qui idèo selecta bella vestra esse, quia iusta sunt præ vobis festis, nec tamen exitu eorum, quod vindicatis, quam principis, quod non sine cause, suscipiatis, gloriamini Messana in Sicilia oppugnata Carthaginenses. Athenæ oppugnatae, & Græcia in servitutem petita. Philippum Hostem fecerunt; neque alio respexit Macedorus Philippi legatus apud eundem in concilio. Etolorum; Messana*

Liv. l. 31. *na inquit aut auxilio essent primò in Siciliã cõsenderunt: itorã ut Syracusas oppressas ab Carthaginiensibus in libertatem eximerent: Hoc demum est, quod in maviliana Cicerò gloriatur. Populum Romanum propter socios cum Antiocho, cum Philippo, cum Pœnis bella gessisse. Nempe explicat Manatius cum Antiocho propter fœderatas Græciæ Civitates. Cum Philippo propter Athenienses, cum Pœnis primo bello punico, propter Messanam, altero propter Saguntum.*

Cic. ora. pro lege manut.
Man. in not.

3. *Addo præterea alia commoda, officiaque ex Mamertinorum consuetudine, ac societate in utriusq; punici belli progressu Romam sensisse, nam præter comineatus, quibus necessario instruendi exercitus erant, constat ex Polybio, Zonara, & Sigonio C. Cornelium Consulem, & non multo post M. Attilium, & Q. Manlium itidem Consules classem numerosam Messanæ construxisse. A. quoque Attiliũ, & C. Cornelium classem trecentarum quinquerehium, adornasse in eadem Urbe, quæ Panormum, quæ Carthaginiensium, ut dixi partes sequebatur ad deditionem impulere. Tandem à L. Jursio centum, & viginti rostratas naves, præter onerarias octoginta Messanæ comparatas esse, ex eodem Polybio accepimus. Et ut ad posteriora exempla descendat oratio, quis hescit M. Marcello ad liberandas Syraculas à Senatu misso, primos omnium Mamertinos cū auxiliis præsto fuisse? Sic enim Silius scribit.*

Silv. l. 14.

*Exciti populi atque Urbis Sotia arma ferebant
Incumbens Messana freto minimumque revulsa
Discreta Italia, atque osco memorabilis ortu.*

4. *Qua verò tempestate servitiis ad Pileam in Siciliã vocatis Eunus autem se, ac principem præbuit, & in Civitates, atque Oppida tam effere servitum est, ut in Romani quoque populi dedecus quatuor prætorum Manlii, Lentuli, P. Honis, & Hypsati; Castra, vi capta sint, Cullaque fuerit Urbs, quæ servorum in se crudelitatem non senserit, ac perhorruerit; quantum eluxerit Mamertinorum: virtus, prudentiaque Orosius his explicat verbis. Igitur in Sicilia bellum servile exortum est, quod adeo, grave, & atrox multitudinis servorum instructu captarum, & magnitudine virium fuit, ut non dicam Prætores Romanos, quos penitus prostravit, sed*

**Mamertino-
rum virtus in
bello servili,**

**Oros. l. 5. c.
4.**

Con-

Consoles quoque terruerit; nam septuaginta servorum millia tū
in arma conspirantium fuisse referuntur, excepta Urbe Messana,
qua servos liberaliter habitos in pace, ac fide continuit; Addit
Florus serviles hos motus durius quam Punica ipsa bella Flor. l. 3 c. 12
Siciliam habuisse. Accedit his, quod non modo re Roma-
na stante, sed ea per C. Cæsaris dictaturam inclinata iam,
& penitus collapsa non est, quod strenuam Messanensium
fidem, operamque desideres. Nam cum S. Pompeo magni
filio Sicilia obtigisset, ipsi ea constantia Sexti partes exce-
pere, ut eundem Lepidi, & Octavii copiis omnibus, &
viribus oppugnatum, comiteatu, pecuniisque confirma-
rent, classibus ornatissimis, instructissimisque defenderint.
Quo pertinere Aufonii versum.

Auf. Pompeani milasena pericula belli.

genset Elias Vinetus; & Messana pericula reponendum El. Vin. in
opinatur. not. ad Auf.

Ex his hac luce clarius patet, quæ prima fuerint, ac præci- 5.
pua Mamertinæ Urbis in Populum Romanum officia, quæ
merita, reliqua sanè, vel scriptorum inopia, vel injuria
temporum excidere. Hæc tamen ipsa quanti ab eodem Po-
pulo Romano æstimata fuerint inde licebit conjectare,
quod Cicero non semel in frequentissimo Senatu ea diser-
tissimis verbis commemorare non sit veritus. Cicero in-
quam ille Siciliæ Patronus Mamertinis infestus maximè, &
inimicus; idque potissimum duas ob causas, & quod ejus
adversarium C. Verrem reum à Siculis postulatam publi-
ca laudatione tuendum suscepissent, tum etiam, quod cum
inquisiturus in Verrem, Messanam appulisset tecto, ac do-
mo ut ipse quæritur, non invitarint, sed in publico jacere,
ac pernoctare permiserint. Is igitur adversus Mamertinos
animo iracundia inflammato, qui inimicis parcat nunquā,
illorū merita, vel silētio involuit, vel leviter innuit, vel uni-
versæ Siciliæ, quæ Messanæ solius erant, attribuit. Nihilomi-
nus nō tanto potuit artificio veritatē obtegere, quin aliquis
in ea verborū caligine Mamertinorum erga Rempubicā
meritorum quasi per rimas splendor eluxerit. Itaque sub
initia secundæ actionis in Verrem dum Siciliam de Popu-
lo Romano benemeritissimam laudat, sic loquitur. Nam

Y

cum

Cic. ad. 2. in
Verr.

cum omnium Sociorum, Provinciarumque rationem diligenter
habere debetis, tum præcipue Sicilia Judices plurimis iustissimis-
que de causis. Primum quod omnium ceterarum nationum Prin-
ceps Sicilia se ad amicitiam, fidemque Populi Romani applicuit:
Et hic verbum, applicuit discutiendum primo occurrit, quo
plane vim nullam, nullaque arma ad habendam Siciliam
à Populo Romano adhibita fuisse, sed sponte sua ad ejus
amicitiam, societatemque Siciliam se applicuisse intelli-
gitur. Et quidem hic Cicero perperam Mamertinorum
hanc gloriam Siciliae conatur adscribere, cum neque Sici-
liae universæ, neque cuiquam alteri Siciliae Civitati, sed
Messanae tantum illa debeatur, non Siciliae universæ, nā
priusquam Appius Consul pedem in hanc Insulam intu-
lisset sola Messana foedere, ac societate cum Populo Ro-
mano conjuncta erat, & ejusdem Consulis in Siciliam ad-
ventus solius Messanae ad ferendam opem contra Cartha-
ginenses rogatu fuit. Neque cuiquam alteri Siciliae Urbi,
nam Appio Claudio tum primum in Siciliam venientia au-
thorum nullus est, qui testatur ex Siculis Urbibus ullam
spontaneo foedere adhaesisse, atque à Hierone Syracusarum
Rege, & à Carthaginensibus ad Romanum defecisse, sed
sola Messana cum suorum oppidorum dominio, cum eo
populo amicitiae vinculo adstricta erat. Postea verò cum
Valerius Consul post Appium in Siciliam contendisset tū
quàm plurimæ Insulae Civitates: quæ Syracusarum, quæ
Carthaginensium non sponte, sed Romanorum potentia
exterrefactæ ad eum confugerunt, quare relata illa Cice-
ronis verba neque de Sicilia, neque de singulari alia Urbe,
sed sola Messana intelligenda esse ratio ipsa clarissimè de-
monstrat: Princeps Sicilia se ad amicitiam, fidemque Populi
Romani applicuit tum, cum Messana Civitas: inquit in hujus

Afc. Prz. in
eodem art.

Locī interpretatione Asconius Prædianus antiquissimus
grammaticus seditione divisa auxilium contra Hieronem per-
legatos à Populo Romano petiit, quod fuit initium discordie,
6. hoc est discordiæ inter Romanos, & Carthaginenses.

Laudes quas
Cicero toti Si-
cilia tribuit,
ad solam Mes-
sanam perti-
nere.

Prosequitur secundam Siciliae meritorum causam his
verbis Cicero: Prima omnium (id quod ornamentum imperii
est) Provincia est appellata: Prima docuit majores nostros, quam
pre-

præclarum esset cæteris gentibus imperare. Et hic multis quibusdam verbis Messanam designat, quod & ex supradictis constat, ut ex historiis manifestius fiet. Bis enim Sicilia à Romanis Provincia appellata est, primò secundum partem confecto jam primo bello Punico cum Messana, ejusque domini oppida, & Civitates, quæ Carthaginensium erant jam subactæ Romanæ ditionis erant. Deinde sub initio secundi belli Punici, cū Hieronymus Syracusarū Rex Hieronis Nepos à Romanis ad Carthaginenses defecit, postquam M. Marcellus Consul suo exercitu Syracusas expugnavit, & Carthaginenses tota Sicilia eiecit, tum demum illam in unam Provinciam rede gere. Cum igitur Cicero inquit. *Prima omnium Provincia est appellata*, nequaquam loquitur, cum in hoc secundo Punico bello devictis Syraculis universæ Sicilia Civitates in unam Provinciam cohere, nam tum Sicilia non potuit primā omnium Provincia appellari, cum hoc tempore Sardinia Insula jam Romanorū Provincia constituta erat. Sed cum primo bello Punico absoluto Messana cū suis oppidis prima Romanorum Provincia est appellata. Atque ego quidem hoc loco mirari satis nequeo maximi Oratoris, vel eximiam artē, vel non simplicem, & candidum animum, quem Plutarchus in homine illo desideravit. Nam cum è re sua non esse sciret. Mamertinorum adversus Populum Romanum merita, officiaque recensere, quos ob causas jam ante dictas vatinao odio prosequens oratione satis virulenta, maledictis conviciisque proscindere in animo habebat. Cumque è diverso plurimum interesset, Siciliae universæ causam honestiorem, probatioremque facere ex his præsertim rebus præclare gestis, quorū potissima pars Mamertinorū erat, hoc ille nomine oblitterato, quidquid hi laudis ac gloriæ proprio labore, & virtute quæsierant, Siciliae generatim adscripsit. Pergit Cicero, sola fuit ea fide, benevolentiaque erga Populum Romanum, ut Civitates ejus. Insule, quæ semel in amicitiam nostram venissent, nunquam postea deficerent, pleræque autem & maxime illustres in amicitia perpetuo manserint. Duo hic genera Civitatum in Sicilia recenset Orator Primi generis alia, quæ Romanis post eorū

Cicero 2. in Ver.

Plutarchus Cicero

Messana nō
quam à Popo
lo Romano de
fuit

in Insulam ingressum, ubi adhaeserunt nūquam defecerunt quæ ut constat ex Eutropio fuere, Tauromenium, Catana, & nonnullæ ex illis quinquaginta Civitatibus, quæ in Valerii, & Octacilii potestatem se dedidere. Secundi verò generis Urbes, & maximè illustres, quæ perpetuam amicitia cū Populo Romano coluerunt, nō lego apud authores, quænam istæ fuerint, quæ tantopere ejus benevolentiam, & societatem affectarint, ut Mamertina Civitas, quæ ita ab initio se gessit, ut ei prius, se fœdere junxerit, quam præsentem de facie agnosceret, & ita præstanti fide prædita fuit, ut ab Romani nominis societate nunquam defecerit.

8. Addit etiam Cicero. Itaque majoribus nostris in Africam ex hac Provincia gradus imperii factus est, neque enim tam facile opes Carthaginis tanta concidissent, nisi illud, & rei frumentaria subsidium, & receptaculum classibus nostris pateret. Et quænam ad Carthaginis excidium, Africæque imperium Romanas classes portu excepit, comineatū, copiisque infudit, mari emisit? Id quod aperitissimè eisdem fere verbis Strabo concinit, qui de Messanæ portu loquens: Romani ait, eo adversus Carthaginenses usi sunt receptaculo. Omitto ne longus sim. Has Populi Romani classes, vel quæ exceptæ, vel quæ edificatæ, vel quæ refectæ toto Punico belli tempore in hoc portu sunt ex testimoniis Polybii, Flori, Eutropii, Zonaræ, & aliorum, quibus manifestè comprehenditur Ciceronem de Messanâ tacitè intellexisse, dum dicit nostris classibus receptaculum.

9. Nec profecto potuit Cicero sua illa oratione Mamertinorum erga Populum Romanum officia antithino tactus præterire, & vicissim ejusdem Populi Romani grati animi studium, quod hic maximè intendimus erga Mamertinos, loqui dum acerrimè in Verrè invehitur, quod triremem Mamertinis nō imperasset, quâ Populo Romano debebant ex fœdere, hæc habet inter alia. Quid tensesis in hoc fœdere faciendum voluisse Mamertinos impendere laboris, operæ, pecunie, neque stipendii, ut scribere possent, si ad ullum modo possent à nostris majores impetrare? Num cum hoc minus imperaretur tā grave Civitatis, nescio qui modo mercedem in illo fœdere societatis, quasi quædam nō sit permissa. Quod cum pecuniarum suis officiis integra re, nullis

populi Romani difficultatibus à majoribus nostris fœdere assequi
 nō potuerunt; Id nunc &c. Sic ille, Quæ sanè Ciceronis verba,
 & Mamertinorum merita, & datas à Romanis immunita-
 res, & ictum societatis fœdus, & insitum, vel ab incunabi-
 lis eorundem Mamertinorum ad omnimodam libertatē,
 studium apertissimè docent, & quidem antiquissima erat,
 ut toties ostensum est, Mamertinorum cum Populo Ro-
 mano antequam ex Italia pedem extulisset consuetudo, &
 benevolentia, at ubi primo bello punico Consul Messanā
 venit, civiumque fortitudine, opera, ac labore usus, exi-
 miisque eorum virtutibus, ac beneficiis captus Populo Ro-
 mano annuente: Fœdus societatis ritè percussit, quo in fœ-
 dere publica scriptura in tabulis exarata, quamplurima
 Mamertinis privilegia dilargitus est, & quoniam in ineun-
 do fœdere mos erat, ut inter percussores nonnullæ hinc in-
 de statuerunt leges, ut videlicet belli tempore militum au-
 xilia, pecuniæ commeatus, naves, mitterentur &c. In hoc
 fœdere Romanus tria Mamertino, ceteroqui immuni im-
 peravit, interque ut sua impensa quot annis ornatam bire-
 mem remige, milite, commeatu ad se mittendam curarer;
 quam Mamertinis toto triennio nō imperavit Verres. Un-
 de hoc? Quia hoc munus cum grave ei Civitati videretur,
 quæ se liberam, & semper immunem profitebatur per suū
 Verrem, eo se eximere, quasi per quamdam deluerudinem
 fatagebat, quod à majoribus impetrare non potuit. Pensan-
 da insuper sunt enucleatius verba illa Ciceronis *Nescio quo-
 modo inerat in illo fœdere societatis, quasi quedam nota servi-
 tutis*, in quibus licet inimicus, cum loquatur de Civitate
 libera, ut socia circumspēctē satis loquitur, quando agitur
 de servitute. Primò enim in illo fœdere biremem impera-
 ram appellat munus, non tributum, quod ab invitis exigi-
 tur, munus enim, seu donum voluntarium est, sed quam-
 obrem videbatur munus illud grave Civitati? quia ex eo
 fœdere futurum esset perpetuum, unde aliquo modo li-
 bertatis jura violarentur. Et hinc est, quod antequam ad
 notam servitutis deveniat, ne sociorum Mamertinorum,
 qui illic aderant offenderet, præmittit verba illa *nescio quo-
 modo, & quasi quedam nota servitutis*. Deinde Mamertino-
 rum

rum erga Populum Romanum officia ob quæ meruerunt immunitates, his magnificis verbis commemorat: *Quod tum* (hoc est eo tempore, quo primum bellum Punicum absolutum est) *recentibus suis officiis* (Mamertini) *integra re, nullis Populo Romano difficultatibus à majoribus nostris sedere assequi non potuerunt.* Cornelianæ tandem orationis locus, quem supra meminimus eadem Mamertinorum merita deprædicat, dum rationem reddit, quam ob rem illi fuerint Civitate donati. *Etenim cum ceteris beneficiis digni sunt* (de Mamertinis sermo erat) *qui nostram Rempublicam suo labore, & periculo defendunt, tum certè dignissimi, qui donentur ea Civitate pro qua pericula, ac tela subjerunt.* Quid beneficiorum nomine gloriosius dici poterit de Mamertinis immunitatibus à Populo Romano collatis? Quid de eorum meritis præclarius? Quos iis honoribus dignos, imò dignissimos appellat, cum pro defendenda Romana Republica labores, pericula, & tela subjerint?

10.

Mamertini
sua privilegia
ante etatem
Pompei concessa
conferunt apud eundem.
In Póp. Plur.

In Póp. Plur.

Cum igitur vera esse Mamertinorum privilegia ex ipso Cicerone clarissimè ostendimus, nunc ex Plutarcho ad ipsū confirmamus. Is refert, cum Perpenna qui Marianas adversus L. Syllam fovebat partes, Siciliam invasisset, ejusque motibus comprimendis maximo apparatu Gn. Pompejus à Senatu P. Q. R. legatus missus esset hic rumore, fama que adventus sui pavidum hostem relicta Sicilia in fugam egit. Pompejusq; ait Plutarchus, *afflictus ad se recipit Civitates, easque omnes præter Messanam clementissimè habuit.* Quare in solam Messanam animadvertere Pompejus decreverat? Eo quod omnium constantissimè adversas partes defendisset. In eam autem animadvertere in primis satagebat. Si antiquissimas à Populo Romano traditas immunitates abrumperè aliquando valuisset *Mamertinis enim, ait ille jus dicendi à Pompejo petentibus ex eorū institutis antiquis à Populo Romano concessū nō desinitis.* Inquit Pompejus *instituta recitare succinti gladiis?* Nimirū Mamertini summa animi fortitudine à Pōpejo quamvis armato juris dicendi Tribunal Messanæ à Senatu juxta vetera instituta concessum succinti gladiis petere non destiterunt. Ex quibus Plutarchi verbis, primò observo quanti semper extimaverint sua privilegia, & prisca

Plat. ibi,

in-

instituta Messanenses, quanto studio conservarint, quanto ardore defenderint. Deinde vel à Romanorum a vo ex peculiari immunitate habuisse, ut à Sicilia Prætoris dumtaxat jus diceretur, causeque cognoscerentur. Tertio non hoc tantum, sed quamplurima alia privilegiorum ornamenta suis officiis fuisse adeptos. Quarto demum hæc à Populo Romano sibi delata fuisse. At queret hic fortasse quænam hæc Mamertinorum immunitatum antiquitas, de qua Plutarchus hic loquitur intelligenda sit à belli ne Servilis, an à Punici primi tempore? opinor non à Servilis belli tempore, si enim tunc ea instituta fuissent concessa, à Pompejo antiqua non debuissent appellari, nam cum servile bellum ab Urbe condita 620. vel paulò ante in Sicilia exortum sit, Pompejus verò anno 648. quo etiam tempore Cicero ex Velleio, & Plinio in hanc lucem editus sit, ita ut non plusquam triginta circiter anni interfluxerint, qui nullam cōstituunt antiquitatem de primi belli Punici tempore Plutarchum in iis verbis ex eorum institutis antiquis, loquutū fuisse reor. Sed cur Pompei animus tanta ira contra Mamertinos inflammatus, iram confestim deposuerit? causam Plutarchus in Apophtegmatibus ita refert: *Pompejus Mamertinos, qui adverse factionis erant, universos occidere decreverat; Sed cum Stenius Populi Princeps, eum non justè facere dixisset, qui pro unius culpa multos infantes puniret, atque se eum esse, qui & amicis persuasisset, & inimicas Marii partes sequi coegisset, Pompejus viri fortitudinem admiratus se Mamertinis veniam dare dixit ab eo viro persuasis, qui patriam, seu ipsius anime præponeret, sicque, & Civitatem, & Stenium servavit.*

Plutarch. in
Apoph.

Cum igitur ex tot Illustrissimorum Virorum testimoniis manifestissimè teneamus Mamertinos suis officiis de Populo Romano fuisse benemerētissimos, & vicissim ab eo privilegiis affectos esse, videamus quænam fuerint hæc privilegia, neque hic de iis nihil sermo erit, quæ Messana ut fœderata, ut socia, ut Civitate donata, & ut Colonia sibi jam comparaverat, manifestum est enim huiusmodi Civitates eadem Populi Romani libertate functus esse: ut latè Sigonius de antiquo jure provinciarum agit, & ex iis titulis Mamertinos, non secus ac Romanos Cives ab omnibus

II.

Quænam Ma
mertinorum
Privilegia

Sigon. de
antiquo jure
Prov. l. 1. c. 1

ve-

Sig. de antiq.
jure Rom. l. i
c. 16.

Idem ibi,

vectigalibus fuisse immunes ex eodem Sigonio, & maxime quò ad portorium hoc enim vectigal erat, quod ex importatione, & exportatione rerum venalium capiebatur, à quo Portorii jure Cives Romanos, & eorum socios, etiam extra Italiam exemptos fuisse post Livium refert Sigonius. Verùm hic de duobus antiquissimis, quæ Mamertinis longinquitas temporis non invidit populi Romani Decreti sermonem habeo. Quorum primum illud est.

S. P. Q. R.

12.

Senatus P. Q.
R. primum
decretum.

Oros.

Flor.

Zon.

Antiq.

Appio Claudio, Quintoque Fabio Coss. altero Messanam Sicilia Civitatem Classe profecto referante percepit Hieronem Syracusanorum Regem, Pœnorumq; copias Hieroni conjunctas tam celeriter superatas, ut Appium Claudium Consulem ad hanc rem gerendam potius Civitas sue virtutis admiratorem quam belli susciperet adiutorem. Nam Rex, Pœnique Urbis non tam multitudine, quàm animosa nobilitate propulsi, victos prius quàm sese didicere congressos. Qui ante Consulis adventum ultra Leontinum profugi, pacem exposcentes Romanorum gloria Messanenſium nobilitate, propriaque multa ducenta talenta Aërario solvenda supplices impetrarunt. Ob quod statuit Urbem ipsam titulo nobilitatis extolli, aliisque Provinciæ Civitatibus anteire Sacerdotes, ejusque Cives Romanorum honore Sicilia Caput esse, & illic fungi potestate Romana; Lapides ejus à Leontinis usque ad Pæstas extendi. Nam id spatium ceteris deficientibus Romanæ ditioni servavit. Cbirographum hoc fastis Romanis adjunctum laudem Civitatis ostentans adscribi, Romanamque gratitudinem meritò correspondere. Approbatum est præsens decretum Patrum à Cn. Calatino Plebis Tribuno post Urbem conditam CCCCLXXXIII. Rempublicam primo bello punico conturbante.

13.

Diluantur dis
scutiles as
que objecta.
contra primū
decretum.

Ad hoc Plebiscitum amoliendum, quamplurima Mamertinorum æmulatores objectorum jacula contorquent, quorum primum illud est, non potuisse Romanos Messanam vel Immunem, vel gentis Caput, ac Metropolim dicere, quæ non dum Populi Romani imperio pareret. Privilegia enim, quis neget, non nisi subditis, & qui legibus ob-

obstricti sint à Principe concedi posse? Verùm hoc objectū indignum planè videtur, ut in hanc scēnam prodeat, cum & duplici errore conficiatur; primò quod tum temporis Messana Populo Romano non subderetur. Secundò quod immunitas solis subditis concedi possit. Et quidem primus omni antiquarum historiarum relatione facilè evincitur. Cum constet Mamertinos à Pēnis, & Syracusanorum Rege obsessos à Populo Romano auxilium efflagitasse. Deinde in Appii Claudii Cons. potestatem Urbem dedisse Polybio ita concinente. Mamertini verò Carthaginensium Præfecto, quem superius positum in arce diximus partim terrore, partim dolo ex Urbe ejecto Appium Claudium ad se vocant, Civitatem in ejus manibus ponunt, ita L. Florus, Livius, Orosius, ex quorum narrationibus ita Sabellius. *Erant tū Consules Appius Claudius cui cognomento Audax fuit, & M. Fulvius Flaccus* (pro Fulvio apud quosdam Q. Fabium reperio) *Fuitque hic annus 90. supra 400. ab U. C. Claudius cum exercitu Mamertinis opem ferre jussus est, de cujus adventu illi certiores facti Carthaginensium Præfecto, qui paucorum studio fuerat in arce collocatus partim terrore, partim dolo ejecto Romanum ad se Consulem arcessunt, Civitatem Urbemque illi tradunt.* Falsum igitur est ante hoc Senatus Consultum Mamertinos Populo Romano non paruisse.

Secundus autem error insignis est, dum volunt subditos dumtaxat privilegiorum honore fungi posse, non eos, qui subditi non sunt. Et hoc perēque secundum jura falsum est, manifestoque exemplo ostenditur. Nam Imperator locis sacris, ejusque Ministris, ac Sacerdotibus privilegia concedit, licet hi subditi non sint. Nec id impedimento fuit in veteri historia, quo minus à Spartanis, & præsidendi locum in theatro, & immunitatem accipere Decelenses possent, ut liquet ex Herodoto, qui vagantes ad inquirendam Helenā Tyndaridos Fratres, & in ignotis Atheniensium agris errantes, in viam redactos amicè, comiterque exceperant. At hi ipsi externi Sparthanis, & sui juris erant Massilienses, apud Justinum, quibus ob multa præclaraque in Romanam Rempublicam merita munerum omnium vacatio, spectaculorum locus in Senatu datus, & foedus æquo

Polyb. l. 8.

Sabell. en 9. l. 9.

14.

Ostenditur error adversariorum contra primum decretum.

Vid. Aloyssi de Casanate lib. prolm. fol. 18.

Her. l. 9. c. 72. Justin. l. 43.

Sig. de jure prov. l. 1. c. 10.

Chiron. lib. 2. c. 24. Sabell. in Hist. lib. 1. c. 4. p. 358.

*Sigon. de ju-
re prov. l. 1.
c. 19.* jure percussum est, utique, & externi, & liberi tum erant. Idem in Thermesibus Pisidię Populis observat Sigonius, cujus etiam generis exemplo apud Scriptores obvia passim leges. Potuit ergo Populus Romanus Mamertinis immunitates concedere, & si subditi non essent, multò magis, cū Cives Romani subiecti, ac fēderati essent.

*15. Alterum obie-
ctum contra
decretum pri-
mum.
D. Petr. Cor-
serrus f. 63.
lib. cont. im-
mun. Mam.* Opponunt secundo ad labefactandum hoc Senatus De-
cretum varietatem illam anni, & Consulū quibus conditū
est. Cum Fazellus anno U. C. CCCCLXXXIII. latum scri-
bat. Maurolycus anno CCCXC. Bonfilius sine ullo exē-
plo CCCXLIII. Bolognetus verò in CCCCLXXVII.
reiciat, cum nullo in annis ab his recensitis reperiantur
simul Consules Appius Claudius, & Q. Fabius juxta Chro-
nologiam Glareani post Titum Livium impressam. Qua-
re ex hac varietate conficiunt Privilegium adulterinum
esse.

*16. Respondetur
alteri obiecto
adversus pri-
mum Roma-
nū decretum.
Oros. l. 4.
Rom. hist.* Verū hęc varietas, seu anni 483. ab U. C. seu consu-
lum huic Romanorum Plebiscito fidem nequaquam mi-
nuit multas ob causas. Et primò privilegio favet Pauli
Orosii vetustissimi historici auctoritas, qui sic ait: Anno ab
Urbe condita 483. Appio Claudio, Q. Fabio Consulibus Ma-
mertinis, quorum Messana Nobilis Sicilia Civitas erat auxilio
contra Hieronem Syracusarum Regem, & Penorum copias Hie-
roni junctas Appium Claudium misere Romani &c. Quę Oro-
sii verba historię in privilegio relatę mirificè concinunt.
*Flor. in cōp.
dec. 1. Liv.
dec. 2. c. 6.
Liv. 16.* Eisdem Consules, & annum retulit L. Florus, & ipse an-
tiquissimus historicus, & licet Livius anno ab U. C. 486.
in supplemento secundę decadis ex additionibus Francisci
Turtii dicat id contigisse anno 486. & fuisse tunc Consu-
les Appium Claudium, & M. Fulvium Flaccum, cui assen-
titur Sigonius, tamen horum assertio confunditur ex fastis
consularibus Haloandrii Antonii Contii, & Glareani in
quibus refertur Appium Claudium, & M. Fulvium Flac-
cum non fuisse Consules nisi anno ab U. C. 489. vel anno
490. ut ex Polybio, Gellio, Paterculo, Plinio, Eutropio, &
aliis tradit Verrius Flaccus in Chronologia sub anno 489.
*Verr. Flacc. in
Chronol. sub
anno 489.
Sabell. in Ra-
pso. histor.
Aen. 4. l. 9.* Quę sanè Scribentium varietas fuit in causa ut M. Anto-
nius Sabellius dubitaret, an tum cum App. Claudio, fuerit
Con-

Consul M. Ful. Flaccus, an Q. Fabius, dicitque ab aliis discedens fuisse anno ab U. C. 490. In hæc verba: *Erant tunc Conf. App. Claudius cui cognomento Audax fuit, & M. Fulvius Flaccus* (pro Fulvio apud quosdam Q. Fabium reperio) fuitque hic annus 90. supra 400 ab U. C. Claudius cum exercitu Mamertinis &c. Et cum Appio Claudio initio primi belli Punici, cujus occasionem Mamertini obtulere, fuisse M. Fulvium Flaccum Consulem testatur Aulus Gellius fuisse tunc Consulem Q. Fabium, ut habetur in nostro decreto, refert Plinius lib. 33. cap. 3.

Aul. Gell.
no. 1. A. 1.
17. & ult.
Plin. 1. 33.
c. 3.

Neque verò si circa hunc annum, & Consules sic Auctores inter se discrepant, fides, auctoritasque privilegii nostri vacillat. Ea enim varietas minimè nova censenda est, cum constet Scriptores tum antiquos, tum recensiores, & ipsosmet factus consulares Græcos, Siculos, & quos Cuspinianus, Sigonius, Haloander, Contius, Glareanus, Verrius, reliquique id generis afferunt, ne dum in hoc anno, sed in omnibus nullo excepto post institutos Romanos Consules, imò, & in nominibus eorumdem Consulum sæpius varios extitisse. At cui vitio vertenda res est? Antiquitati potissimum. Deinde annorum ratio quæ conficitur ab Urbe condita, non ab omnibus eodem modo, eodemque principio numeratur. Timeus enim Siculus edificatam Urbem retulit octavo, & trigesimo ante primam Olympiadem anno. T. Cincius anno quarto duodecimæ Olympiadis. Q. Fabius Pictor anno primo octavæ Olympiadis. Polybius, & Diodorus anno secundo Olympiadis septimæ. Apollodorus, Quint. Lucretius, Catulus, C. Cornelius Nepos, Eratosthenes, M. Portius Cato, Dionysius Halicarnassæus & Theophilus Antiochenus anno primo septimæ Olympiadis Marcus Verrius Flaccus auctor tabularum capitularum, T. Livius, C. Julius, Solinus, Clemens Alexandrinus, & nonnulli alii anno quarto sextæ Olympiadis. L. Tauruntius, Firmatus, M. Terentius, Varro, Titus Pomponius, Atticus, M. Tullius Cicero, Aug. Cæsar, Paterculus, C. Plinius, Plutarchus, Cornelius Tacitus, Cassius, Dio., Aul. Gellius L. Septimus, Eusebius, Eutropius, Orosius, Petrus Diaconus, & post C. Cæsaris Dictatoris tempora communis

Romanorum sententia anno tertio Olympiadis sextæ, undecimo Kal. Maii, qui dies Palilia appellabatur. In eo enim dies festus Palæ Pastorum Deę celebrabatur in agris ad lupos arcendos, morbosque à pecude pellendos, de quo Propertius, & Ovidius meminere.

Propert. l. 4.
Ovid. fast. l. 2.

17. Præterea alia etiam est hujus veritatis ratio, quia Scriptores pariter in anno dissentiant, quo primi Consules creati sunt, nam Dionysius Messala, Libius Berrius, & Sigonius dicunt Magistratum iniisse anno 245. ab U. C. Etropius, Sextus Rufus, Kaloander, Antonius Contius, & nonnulli alii anno 244. unde necesse fuit, ut in singulorum quoque serie annorum discrepant Auctores. Huc accedit, quod nonnulli ex Chronographis aliquos annos, & Consules omiserint, alios alii injecerint, & intercalaverint, & ex historiæ varietate, Consulum quoque nomina mutaverint. Atque inde factum est, ut cum historia sit testis temporum, & in eo ut Cicero apertissimè testatur, nil præterea quam temporum certitudo, & ratio desideretur. Tamen, historiæ romanæ varietas, obscuritas, & incertitudo effecit, ut Consulares perturbarentur, tenebrisque involverentur. Qua de re conqueritur M. Verrius Flaccus in Chronologia ad Tabulas capitolas statim in initio. Unde non est cur ex hoc capite Romanorum decretum irritum velint.

18. Atque hæc quidem tota argumentatio est doctissimi, atque eruditissimi Viri Jure Consulti Aloysii de Casanato Mamertinæ Urbis, olim in Hispania Patroni. Verum L. Portius Calberus in suo Philacterio pro Mamertinis immunitatibus, aliter his calumniatoribus, & doctè quidem respondet. Is enim in sua sententia est, hoc Romanorum Plebiscitum non eo anno latum esse, quo Appius Claudius à Mamertinis accitus est, eisque opem tulit; sed eo anno, quo M. Valerius Messala, & M. Octacilius Crassus Consulatum iniere, cujus rei duo in medium profert argumenta. Primum quia in ipso Decreto legitur Hieronem Syracusarum Regem ab Appio Cons. acie fuscum, fugatumque centum argenti talentis pacem à Populo Romano redemisse, at qui certissimum est id minimè referri posse ad

Ap-

Quid pro Ma-
mertinis res-
pondent Aloysi-
us de Casanato
18.

Appii, & Q. Fabii Consulatum, sed ad horum Successores Messalam, & Crassum, quibus Consulibus bellum his legibus compositum est, ut & loca, & captivos Mamertinis restitueret, & centum insuper argenti talenta ærario Populi Romani solveret, quod ex Diodoro, Polybio, Zonara, Sigonio, & Vinando clarissimum est. Eo fit Appium, non rectè ejus decreti auctorem dici, quod pacis post annū ab ejus Consulatu initæ meminerit. Quid verò si Eutropium sequamur, qui non secundo belli punici anno, quod paulò ante dicebam, sed tertio pacem Hieroni datam scribit? aliud his accedit, quod Cn. Attilius, Calatinus, Trib. pleb. quo approbante immunitas decreta est. Magistratū illum gessit Messala, & Crasso Consulibus, quod Stephanus Vinandus annotavit in doctissimis annalibus, quos de Romanis Magistratibus scripsit. Hisce conjecturis magnā ut puto lucem afferunt ejusdem Privilegii verba, hoc enim summatim habent Appio, & Fabio Consulibus Populum Romanum Messanam recepisse, Pēnos, & Hieronem acie debellasse, tanta celeritate, ut hi victos se prius quā congressos didicerint. Demum eos pacem poscentes centum argenti talentis multatos accepisse, eas ob res Urbem multis auctam esse beneficiis. Cn. Attilio Calatino Trib. pleb. approbante, quasi illa sit decreti mens, ut prima Populi Romani in Siciliam expeditio Appii Consulis auspiciis gesta esse significetur, pacem vero cum Hierone initam, immunitatem, ceteraque ornamenta aliquo post intervallo decreta agnoscamus. Neque enim in eo fit Consulū illorum mentio, ut dudum aliqui sensere, quod in eorum Magistratu rogatio sit lata, sed ut inde cognoscatur, quo primum anno Mamertini Pop. Rom ex Italię finibus evocaverint, ut benemereri cum ea Republica cæperint. Hęc est conjectatio L. Portii Calbeti, qui decreti verba eadem pene mente accipienda censet, qua Livianam Epitomen L. Florum, & Crosium intelligendos recta ratio suadet. Etenim hi scriptores, qui brevitaria annotarunt, cum nullam fere temporum rationem habeant, neque suos, quibusque rebus gestis annos, aut Consules exactè affigant, multa per imprudentiam uni tribuere videntur, multa sepe con-

Diod. l. 24.
Polyb. l. 14.
Zon. tom. 2.
Sigō. in fast.
anno 490.
Vin. in fast.
anno 490.
Eutrop. l. 2.

L. Por. Col.
in Phila&c
f. 60.

Jo. Stad. in
puz. ad no-
tas in Flor.

Polyb. l. 1.
Diod. l. 23.
Eutrop. l. 2.
Zon. t. 2.

confundere, quæ ex aliis justæ historiæ scriptoribus diver-
fos auctores diversa tempora sortita esse certò deprehen-
dimus; Quam ob rem meritò Joannes Stadius indignatur
Livio locupletissimo nempe rerum Romanorum Histori-
co. L. Florum, ut inopem successorem datam, ita tumultu-
arium scriptorem, qui rerum gestarum seriem, qui tem-
porum distributionem, qui Imperatorum nomina, & mu-
nia aut perturbat frequenter, aut miscet. Calbetus igitur
auctores istos, qui tum belli auspicia atque progressum, cū
etiam pacem cum Hierone initam uni Appio videntur, ac-
cepta ferre (quod & Orosius sensisse visus est) ex aliis Hi-
storicis Polybio, Diodoro, Zonara, qui latius, atque etiā accu-
ratus eas res conscribere ita supplet, atque explicat, ut in
ejus belli partē M. Valerium Messalam vocet, & M. Octa-
ciliū Crassum, quibus Provinciam obtinentibus, plera-
que Siciliae oppida in fidem Populi Romani venire, &
cum Hierone fœdus est initum secundo belli punici anno
eadem ratione Mamertinorum has tabulas ita interpetra-
tur, ut sentiant: Populo Romano à Mamertinis in Siciliam
evocato, Appio, & Quinto Consulibus Appii Consulis au-
spiciis victos, adeò debellatosque Pœnos, & Hieronem
esse, ut prius se victos, quàm congressos didicerint. Post-
modum verò altero scilicet anno M. Valerio, & M. Octa-
cilio Crasso horum auctoritate cum Hierone bellum esse
compositum ex partis utriusque commodo, earumque re-
rum gratia Mamertinos belli socios, iis, quæ in tabulis de-
scribuntur, beneficiis ornatos esse. Constat præterea iisdem
Consulibus Valerio, & Crasso ex Polybio, Diodoro, Eu-
tropio, & Zonara quinquaginta Siculas Urbes in fidem, ac
ditionem Populi Romani venisse, & in iis Catanam, Tau-
romeniū, & Segestā. Rectè itaq; à Populo Romano decerni
Mamertinis immunitas potuit ab iis oneribus, & tributis,
quæ ad belli impensas Romanus victoris jure iis Civitati-
bus vel indixerat, vel indicare potuisset, rectè etiam ei
Provinciae parti, quàm fide, vel armis quæsierat, vel quæ-
siturus esset, Messanam Urbem Caput statuere, eamque
certis legibus, ac moribus ordinare.

Por-

*Sententia Cal-
beti quo ad
supputationem
annorum.*

Porro, quod ad annorum supputationem pertinet, quæ potissima est adversariorum ratio, idem Calbetus sic sensit, eam anni notam, cum in hoc Cn. Attilii Calatini decreto, rum in altero, quod ab Octavio Trib. plebis bello servili latum est, spuriam esse, & adventitiam ab aliquo fortasse Literione, & Sciolo adjectam, qui magnam se iis tabulis fidem, vel etiam lucem aliquam allaturum, aut initurum se gratiam à curiosis putavit, si annum quo præscriptæ illæ essent, & Consulum serie veluti ex vagina, & in volucro explicaret. Non enim fuit Populi Romani consuetudo in Senatus Consultis Plebiscitis legibus, aliisque rogationibus aut publicis actis scribendis annum Urbis conditæ anno-
tare, satis enim ad cognoscendam temporum seriem cre-
didere Consulum nomina, quæ in ipso legum, & tabula-
rum initio proponebantur. Quo respexit Cicero cum ait.
*Si quis Falerno delectetur, sed eo nec ita nova, ut proximis Con-
sulibus natum velit, nec rursus ita vetere, ut Opimium, aut Ani-
cium Consules querat.* Alias etiam profert ad idem proban-
dum, quos apud illum videre licebit auctoritates.

Cic. in Bruto

*Uterius ob-
ciunt adver-
sarii, contra
primum de-
cretum Popu-
li Romani, ac
illis respon-
detur.*

*Corser. pag.
65. & seq.*

*Calb. in Phi-
lact. fol. 72.*

Alio præterea argumento ad minuendam huius decreti fidem utuntur adversarii. Nam ex illius verbis Mamertini totam, atque integram hostis devicti laudem sibi ita arro-
gant, ut Romanum admiratorem potius suæ virtutis, quàm
adjutorem fuisse gloriantur. At qui Polybius diligentissi-
mus ejus belli Scriptor Mamertinos terra, mariq; obsessos
dicat. Contra verò Romanos, & pugnam cum Hierone, &
Pennis magno animo iniisse, & hostem profligasse, quæ co-
herere inter se nequaquam videntur.

Huic etiā objecto eruditè satis, ut solet responder Calbe-
tus, nō fuisse Mamertinos adeò ineptos, atque imbelles, qui
tam longè tot studiis, tanta contentione expetitis, ac vix
tandem impetratis Romanorum auxiliis, causæ suæ ipsi
deesse maluerint, auxiliaribusque copiis eos adjuvare ve-
riti sint, sed otiosi potius è summis arcibus, & mēniis bel-
li fortunam spectaverint. Accidit, quod si ante Consulis
adventum Mamertini vel dolo, vel armorum vi, arcem
maximam, & munitissimam à Peniis extorquere, eosdemq;
Urbe eiicere conati sunt, quod Polybius fatetur, creden-

dum

Joan. Gerūd.
Episc. histor.
hisp. l. 4.

Oros. l. 4. c.
3.

dum est sociorum adventu, auxiliisq; confirmatos ne utiquā veritas esse etiam cum hoste configere. Tandem Mamertinos cum Appio simul communis aleæ periculum subiisse, ac bellū confecisse agnoscit Joannes Gerundensis Episcopus, cū ait: *Appium Mamertinis auxilio missum, communiter contra Hieronem, & Pœnos bellum gessisse*; Quod si Polybius videatur, ibi Mamertinos præterisse, dedisseque Romano totam ejus belli confecti laudem, nulli sit admirationi; Scriptorum enim mos est, ut si quando plures, aut Populos, aut Reges in unius belli societatem coisse scribunt, non continuo in singulis quibuscumque congressibus populos, Regesque singulos suo nomine appellent, sed eum tantum, cujus in ea societate partes primæ, ac potiores sunt. Inquā sententiam nō gravabor inter alios, quos possem, Orosiū restem proferre; qui de bello inter Romanos, & Tarentinos gesto hæc habet: *Continuo Tarentinus plurimis finitimorum præsidiiis fultus maxime Pyrrhus auxit, qui etiā in se ob magnitudinem virium, Consiliorumque summam belli nomenque traduxit*. Ubi sit palam Pyrrhum, qui æquo jure cum Tarentinis bellum adversus Populum Romanū suscepit, quod socios copiarum vi, & consiliorum prerogativa superaret, belli nomen sibi vindicasse, ut nulla deinceps sociorum apud ejus belli Scriptores ratio habeatur. Accedit, & illa ratio, quod si ejusdem ætatis Scriptores res gestas, ut interdum non eodem modo enarrant, ut in hoc ipso belli punico ingressu Polybius dissentire se a Filino ingenuo testatur, ut Zonaras etiam a Polybio, & Sextus Aurelius Victor, seu L. Cornelius Nepos, seu quisquis illius scripti sit Auctor diversissimam ab aliis narrationem affert in Appio Claudio elogio nihil mirandum si Polybius aliquid subtraherit, quod hæc Mamertinorum tabula expressius indicarent: Porro illud, quod veluti irridet Corsetius Romanos admiratores, potius, quam adjuutores Mamertinæ virtutis fuisse, quam jare reprehendendum sit vix agnosco, cum ea verba non nisi officiosam bene affecti in Mamertinos Romanis separatam testificationem contineant, qua licentia Florus, & Orosius, eandem Appii expeditionem, quam tantarum varietate, & animorum contentione absolutam

Po.

Polybius, & Zonaras docuere illi celeriter adeò confectam scribunt, ut Hieronem dixisse ferat, antea se victum quam congressum esse cognosceret, hæcenus in eodem loco Calbetus.

Uterius adversus hoc Senatus Consultum urgent ad-
versarii, cum in eo Mamertini agri fines à Leontinis ad
Pactas usque extendi habeatur, at qui Fazellus rerum Si-
cularum Scriptor antiquiorem Pactarum mentionem in
annum 1094. reiicit. Ptholomeus enim, quì Antonino Im-
peratori equalis fuit in Sicilia tabula nullas Pactas agno-
vit, ut neque etiam Plinius, aut Pomponius Mela, cum ii
Tyndaridis Urbis, & Thimeti fluminis meminerint, in-
ter quæ loca Pactæ positæ sunt.

Et hoc etiam objectum non una tantum responsione
refellitur, & primo advertendum in antiquis harum tabu-
larum exemplaribus non Pactas, sed Fædus, aut Fædus alte-
rum Mamertini agri limitem appellari. Ubi autem terra-
rum hæ Fede in Sicilia sint ignorare me ingenuè fateor, cū
& vetustatis vitio, & oppidorum, atque Urbium ruinis loci
memoria intercidere, vel etiam librarii culpa certo, ac pro-
prio oppidi nomine rejecto, erroneum reponi potuerit.
Fieri etiam potuit, ut qui eas tabulas escripsere, limitem
illum recentiori appellatione designarint. An verò si Ro-
mani in his ipsis tabulis Hieram, Naulochos, vel Dianium,
quæ loca in Messanensi agro circa Mylas fuisse Appianus
scribit, terminum Mamertinorum ditioni statuisent, sus-
pectas hoc nomine tabulas censes, quod illorum locorū
memoria ad nos minimè pervenerit? Minimè certè, ha-
bent enim Urbes, & oppida interitus suos, ut Rutilius dixit.

Non indignamur mortalia corpora solvi

Cernimus exemplis oppida posse mori.

Quid quod non absurdè, quis posset dicere Fædas, vel
Pactas quæcumque illæ fuerint non oppidi, non Civitatis,
sed ignobilis vici, sed desertæ oræ, vel etiam loci nullo in-
cola frequentati adeoque potuisse Scriptorum calamos ef-
fugere? An etiam si.

Saxum antiquum ingens, campo qui forte jacebat

Limes agro positus, litem ut discerneret arvis.

A 2

Id

21.

*Urgent adve-
sarii contra
Decretū pri-
mum Populi
Romani; sed
multifariam
illis respon-
detur.*

*Rutilius in-
init,*

Id nominis antiquiori ævo habuisset? Etiam num illud integrum, ipsissimumque in finium regundorum indicio exhibere opus esset? Jam vero Mamertinæ ditionis amplissimos fines fuisse, cum primùm Romani Siciliam ingressi sunt facile persuadebit Plutarchi in Pyrrho locus. *Pyrrhus ait, cum premerint mirum in modum Mamertini Græcos, nonnullos insuper vectigalis fecissent* (erant enim numerosi, & pugnaces, unde vocabulo latino dicti sunt Martiales) *exactores tributorum comprehendit, necavitque illos acie fudit oppida, eorumque pleraque excidit.*

22. Ea vero tempestate jam fœdus initum fuerat adversus Pyrrhum, Mamertinos inter, & Pœnos, ut habetur ex Diodoro. Tum verò Pyrrhus Mamertinos primo graviter urgere bello, deinde Carthagenensium Urbes cepit. Eo postea discedente, quia veluti victus in Italiam fugere videbatur socii ejus omnes partim ad Carthagenenses, partim ad Mamertinos defecere. Post Pyrrhi discessum, Mamertini non modò Civitatem suam, & agrum rutabantur, verùm & finitimas, plerasque Syracusanorum Civitates maximè infestabant, multas etiam Siciliæ Urbes tributarias fecere, Camerinum, & Gelam Syracusanæ ditionis oppida excidere, & deinde inter Mamertinos, & Syracusanos inimiciæ, & bella juxta Cētoripen, & Longanum amnem. Pœni tandem cum Syracusanis societate juncti Messanam obsident, quæ ad Romanorum auxilia confugit, quibus hostes profligavit, & Hiero pace impetrata Urbes, quas Mamertinæ ditionis ademerat Mylas, Alesam, Amesalû, Tyn-daridas, Abacenum Fœderis lege restituit. Fieri igitur potuit, ut vel inito contra Pyrrhum inter Carthagenenses, & Mamertinos fœdere circa hæc ipsa loca fines utriusque Provinciæ positi sint, eodemque Pacti Fœderis nomine appellati, quos posterior ætas corrupto vocabulo tunc Fœdus, vel Fœdas nunc Pactas vocavit. Vel etiam ut cum pax inter M. Valerium, & Hieronem firmata fuerit redditis captivis, atque Urbibus Mamertinis eodem modo in iis locis Fœdus fuerit percussum, positisque ad dirimendas impostorum lites lapidibus Romani, in his tabulis eos terminos à Leontinis, usque ad Pacta Fœdera, seu corrupto usque ad Pactas, vel Fœdas constituere.

Oc-

Occurrit etiam, & alia responsio non contemnenda illa 23.
quidem, nam ubi in tabulis legitur à Leontinis usque ad Altera inter-
pretatio vo-
cabuli Pacta-
rum. Pactas, fortasse ex Scriptorum errore legi debuisset usque
ad Actam, hoc est usque ad pulchrum litus, quod Græci
ΑΥΤΗΥ dicunt, & est ora illa Siciliae quæ ad Thyrrenum
mare vergit, & Mamertinae ditionis erat. Unde Zanclei
missis in Joniam Nunciis sollicitabant Jones ad hoc pul-
chrum litus incolendum qui postea ab Anixilao Zancleo-
rum hoste persuasi dimisso pulchro litore, quo tendebant,
Zanclam milite desertam occuparunt. Et quamvis tota ora
illa quæ à Peloro usque ad Tyndaridas extenditur pulchrū
litus, hoc est Acta appellaretur tamen pulchri litoris ter-
minus, veluti agri Mamertini limes, Actæ nomine insigni-
tus est, deinde posteriori ævo adejecta, ut assolet initio di-
tionis litera P. Pacta, seu Pactæ locus ille dictus est, qui
deinde novo ex ædificato oppido Pactarum nomen obti-
nuit.

Postremò contendunt adversarii ex eo capite Privilegiū 24.
hoc spurium esse, quod scilicet non parva sit in eo dictio- Iterum Ad-
versarii ob-
iciunt contra
Populi Roma-
ni primū de-
cretū. iterūq;
respondetur.
nis, & literarum diversitas ab ea loquendi, & scribendi ra-
tione, quam Romani Punici belli tempore usurpabant,
exemplo afferunt inscriptionem quamdam ejus ævi co-
lumnæ in honorem C. Duilii positæ ex Lypio Grutero,
Scaligero, & Velfero.

Verum si conjectura hæc tanti facienda est, ut hoc no-
strum decretum obliteret, consequitur ut ex inscriptiones
quas Briffonius, Gruterus, Scaliger, ex antiquitatis aditis
in lucem eduxere, veluti fictitiæ explodendæ sint, cū neque
ipse sonent rudem illam vetustatem, characterum, inopiā
verborum, & dictionis grandiloquentiam accedit, quod
non nihil argueret hoc argumentum, si contenderemus,
privilegii dictionem eam ipsam esse, quæ ut illa ferebat.
ætas ære incisa, vel de scripto recitata est, quo quia absur-
dus dici nihil potest: Ideo neque Mamertinorum alicui,
ut id assereret in mentem venit. Quid si Guilelmus Siciliae
Rex, qui se tantam hujus privilegii vetustatem vidisse
oculis, atque obstupuisse testatus est, dum illud exscribere
jussisset rudem illam scribendi rationem expolisset melio-

annorum numerum, qui plerumque mendosus est, sed Consulium nomina ad temporum seriem cognoscendam inspicere debere. Cum praesertim Romanae historiae Scriptores rerum gestarum periodos, hoc quoque ordine metiri consueverint uti superius late demonstratum est. Petenda etiam responsio est ex his, quae ante disputata sunt, cum ostendimus anni notam, quae hisce tabulis affixa est spuriam esse, & ab imperito quopiam imperitissimo de suo adjectam, illud itaque statuendum videtur Privilegium hoc Ser. Fulvio Flacco, & Q. Calphurnio Pisone collatum esse, Octavio Trib. Pleb. suadente, quod proinde in annum 620. reiciendum censeo; quamvis Scriptores de horum Consulū anno in diversas sententias abierint. Nam Haloander, & Antonius Cōtius prodant. P. Muriū Scevolā. L. Calphurnium Pisonem Frugi. Verrius Flaccus, Cassiodorus, & Obsequens commemorat. P. Africanum C. Fulvium Flaccum. Fasti Siculi Scipionem, & Flaccum. Carolus Sigonius C. Claudium M. Perpennam. Quo autem in anno Consulatum gesserint Ser. Fulvius Flaccus, & Q. Calphurnius Piso in nostro Privilegio scripti Consules etiam Scriptores dissentiunt. Nam Holander, & Cōtius in annum 618. Cassiodorus, Obsequens, Fasti Siculi, & Verrius Flaccus in annum 619. Carolus Sigonius in annum 615 reiciunt, sed in tanta opinionum varietate nostro Privilegio standum est: Cujus vetustissimum testimonium tot annis in tabulario Messanensi servatum, & postea à Guilelmo Rege solēni ritu approbatum, omnes recentiorum Auctorum evincit conjectationes.

28.

Instant adversarii consensum secundum Populi Romani decretum sed frustra

Præterea illis verbis in decreto positis ultimo loco, *bel-lo servili Rempublicam conturbante*, sic adversantur. Duobus bellis servilibus Siciliam conflictatam esse legimus, primò ab Euno quodam Syro, & Cleone concitato, quod P. Rupilius Consul anno 631. confecit. Altero bello quod ab Athenione servo commotum à M. Aquilio Consule anno 651. fuit absolutum; de quo bello meminit Cicero in Verrem. Et hæc quidem satis commentitia reddere, aiunt, Mamertinorum Privilegia, manifesto enim mendacio tenentur, praesertim hoc, ubi bellum servile anno 620. grassatum esse in Sicilia dicitur. Sed

Sed huic argumento confestim fiet satis, si ostendamus primo, non secundo bello servili Privilegium latum esse. Nam exordia primi belli servilis fuere vel anno 616. vel 615. & si Orosius anno 618. Serv. Fulvio Flacco, & Q. Calphurnio Pisone Coss. scripserit, aliis tamen renovatum, potius eo anno, quam suscitatum videtur, nam quia prius quam Consulatum inirent C. Fulvius Flaccus. & P. Scipio Æmilianus, qui Serv. Fulvio Flacco, & Q. Calphurnio Pisoni succedere quatuor Prætores Manilius, Lentulus, Piso, & Hippias bello servili oppressi à L. Floro nominantur, inde necessario fit bellū illud, quinque, vel saltem quatuor anteannis ortum esse, quā alteri Consuli C. Fulvio Flacco Sicilia obrigisset. Proinde rectissimè Stephanus Vinandus ejus belli initia in annum U. C. 615. relicit, cum Provinciam Siciliam Titus Didius Prætor obtineret, idque præsertim ex nummo antiquo probat, quo miles Romanus armis instructus non pilo, vel gladio, sed multi fida scutica seminudum, longoque scuto, repugnantem Barbarum cedere, & prosternere fingitur cum titulo T. Didii. Illud verò certissimum est Ser. Fulvio Flacco, & Q. Calphurnio Pisone Coss. sumptum à Perpenna Prætorē de Servis supplicium esse, & bellum sublatum ut ex Valerio Floro, & Orosio, Sigonius probat. Verū cum is è provinciā discessisset, eodem anno nova Cleonis alterius servi temeritate bellum, quod à Perpenna extinctum videbatur, gravius exarsit. Tandem verò primum hoc servile bellum à P. Rupilio Consule, qui Pisonem insecutus est, confectum esse, & ex eo triumphum ovationis duxisse Cicero, Valerius, Orosius, & Sigonius frequenti sententiā scripsere. Ex his nullus dubitationi reliquus locus est, quo minus in eam sententiam eamus. Privilegium hoc primo servili bello Rempubicam conturbante latum esse Ser. Fulvio Flacco, & Q. Calphurnio Pisone Coss. anno U. C. 620.

At esto vera sint urgent Mamertinarum immunitatem adversarii, hæc duo Romanorum Senatus Consulta, verū tum his ipsis videntur excedisse Mamertini, cum sive quod eos Romanorum amicitiz tedium cepisset, sive quod liberiores, excussa quavis aliorum societate futuros

se

se cederent, sive demum quod ab Hieronis molestia libero se plane cognoscerent. Sicut paulò ante Pœnos in auxilium accitos contra pactam fidem Civitate exegerant, quod eorum opera tum non indigerent, ita pari fraude Mercenarios Romanos pulsos urbe, & ejectos voluere. Verùm ubi Romanam virtutem aliam esse, quam barbarorū sensere arreptis armis palam, aperteque rem adorti sunt. At enim isti ne pedem in Siciliam frustra posuisse viderentur. M. Valerio Maximo, & M. Octacilio Crasso Coss. eam expeditionem in Mamertinos suscipiant, quos facili negotio, ut nonnulli auctores sunt, non sine pulvere, & sudore in ordinem rede gere, qua una re Valerius Messale cognomen invenit, ut proinde M. Valerius Messana appellari primùm ceperit, postmodum verò literulæ immutatione Messala sit dictus, cujus rei ut Plinium, Agellium, Crinitum missos faciam, locupletissimi testes sunt Seneca, & Macrobius ex quibus recensiores hausere locos prorsus hic innuisse sat est: quod notissimi sint, unus Ovidius pro cunctis sit, cujus hæc sunt verba.

Hunc Numide faciunt illum Messana superbum.

Ille Numantina traxit ab urbe notam.

Qui locus ad Scipionem, & Valerium illum Africanum Messalam refertur, & ex eo hæc sententia confirmatur, quod in sequentibus annis omnes ante Verrem Prætores navem Mamertinis imperarunt, nautam, militem, qui in classe, qui in præsidio essent, frumentum etiam ab iisdem, ut ab reliquis Siculis equabiliter pro portione emptum, esse, pluribus locis Cicero testatur. Hæc adversarii opponunt.

30.

*Respondetur
adversariis
impugnanti-
bus Privile-
gium Populi
Romani pro
Mamertinis.
Epit. Liv. l. 24.
Sig. ad l. 24.
innot.
Macrobius in
nom. ad Oros.
l. 4. c. 5.*

Ad quos ita respondeo. Et primùm haud equidem veror ne eos Epitome Livii in hunc errorem impulerit, cū scribit. *Carthaginenses suppetias misisse Mamertinis, quo facto ruptum esse fœdus cum iis à Romanis initum.* Sed rectissimè Sigonius Epitome errorem deprehendit, qui locum refugiendum esse docet, at pro *Mamertinis, Tarentinis* reponendum, quibus cum ea tempestate bellum Romanis erat, id quod etiam Fabritius Marcoduranus alibi animadvertit.

De-

Deinde illud, quod tamquam certissimum Adversariis habent Messanam à M. Valerio expugnatam esse, quod ab Romanorum societate defecisset, neminem ex antiquis illis auctorem habeo, qui id annotet, nam quos ipsi laudant inferius examinabo, quin potius contrarium testem Ciceronem proferre possem qui Siciliae Civitates, quae semel in amicitiam Populi Romani venissent, nunquam postea defecisse, pleraeque etiam, & maximè illustres in amicitia perpetuo mansisse refert. Sed neque verisimile putaverim Ciceronem, qui cum inimicissimo in Mamertinos esset animo omne genus maledictis, conviciisque est infectatus, totaque illa sua in Verrem actione Senatus odio, invidiaque eos gravare conatus est. Solùm hanc Mamertinorum defectionem, vel scientem, ac volentem præterisse, vel omnino ignorasse? Cum præsertim illorum extimationis, ac nomini turpissimam notam inurere, clarissima illorum in Rempublicam merita elevare, legatorum qui C. Verrem laudatum inerant, auctoritatem minuere. Sola ejus rei commemoratione potuisset. Quare cum certum sit anno U. C. 491. App. Claudium Mamertinis auxilio missum strenuam operam sociis in obsidione liberandis posuisse; Pœnos, & Hieronem profligasse, cum item constet proximo anno M. Valerium, & M. Octacilium Appii successores multas hostium Urbes cepisse, iterque eas harum rerum Scriptores Polybius, Diodorus, Florus, Eutropius, Zonaras, & alii nihil de Mamertinorum perfidia tradiderint, non video cur verisimilis hæc videri narratio debeat: Præsertim cum in tam exiguo temporis intervallò, quod Appii decessum à Provincia, & successorum Valerii, & Octacilii Coss: adventum intercessit, ne dum nulla causa fuerit, sed neque etiam esse potuerit, quæ Mamertinorum animos origine, cognatione, vetustissima societate conjunctissimos, & novo quoque beneficio devinctos à fœdere abalienaret.

Accedit, quod M. Valerius Messala triumphum egit, haud quidem de Mamertinis, sed de Hierone, & Pœnis. Id quod Panvinus, Golzius, Sigonius, & Vinandus annotarunt? Quid si cum Sigonio probari, ex Polybio, & Zonara

31.
Messana
Marco Val-
erio ne expu-
gnata ob de-
fectionem à
Populo Ro-
mano

32.

Non à Mes-
sa devicta
Marcus Va-
lerius Appel-
latus est Mes-
sala

Bb

ra

ra possit, tantum abesse, ut Valerius bello Messanam expu-
 gnavit, ut imò rem omnem siculam quiete, & sine armis
 confecerit, ac proinde nullus triumpho locus esse potue-
 rit? Nam duo de his Con. Valerio, & Octacilio Polybius
 refert. Primum ad horum adventum, pleraque tam Syra-
 cusanorum, quàm Carthaginensium oppida ad Romanos
 defecerunt. Alterum Hiero Rex de pace, atque amicitia
 legatos misit ad Consules, ii non inviti ejus amicitiam
 amplectuntur. Atque his peractis Romam profecti sunt.
 At Zonaras de iisdem Cons. tria dicit. Primum Insulam
 peragrantes multas Urbes in deditiorem acceperunt, ac
 locis, plerisque acceptis Syracusas contenderunt. Secun-
 dum, Hiero pacem petiit, atque impetravit. Tertium Se-
 gestam ultro se dedentem acceperunt. Nulla igitur causa
 cur triumpharet intercessit, neque enim legitur alicui
 propter pacis fœdera decretum esse triumphum, nisi pro-
 pter insignes ab hoste partas victorias. Præterea si Valerius
 propter expugnatam Messanam, Messalæ sibi nomen com-
 paravit, cur etiā Octacilius ejus Collega, qui una cum Ro-
 mano exercitu in Siciliam venit, non eodem triumpho, nō
 eodem Messalæ nomine honestatus est? Deinde hæc eo cō-
 firmantur, quod si Messana justo bello devicta, sub jugum
 Populi Romani venisset, nullum deinceps illi cum Roma-
 na Civitate fœdus æquum, vel societatis esse potuisset, sed
 tantum illud, quod deditium appellant. Neque item Clau-
 dii, sed Messalæ Patroni Mamertinorum fuissent. Nam
 cum ii, qui Civitates, aut nationes justo prælio debellatas
 in fidem recepissent, earum Patroni essent more, institu-
 toque, majorum, utique ex ea consuetudine Messalæ esse
 debuerant. Si Valerii Messalæ auspiciis Mamertini victi
 deditiorem fecissent. At qui clarissimè Cicero solos Clau-
 dios eo nomine appellat, non Messalas, & jure id quidem
 quia Appii Claudii ductu consilioque Mamertini servati,
 nam quod Ovidius, quem Seneca Macrobius, & alii hujus
 historiæ auctorem insecuti sunt M. Valerium à devicta
 Messana nomen sumpsisse scripserit nihil miror: Credide-
 rim enim illum ex vulgi sententia, uti sæpe fit, locutum
 fortasse, quia cum multas res præclare, fortiterque Vale-
 rius

Cic. off. l. 1.
 Alconius, &
 Manut. in di-
 vinat.
 Cic. in Verr.
 Ag. l. 4.

rius in Sicilia gessisset ab illustri, & Romanis tum satis cognita Civitate vulgò appellabatur, vel quod verisimilius videtur ex capitolinis fastis eam erroris causam hausisse, nam cum in iis legeretur anno 491. M. Valerium Maximum, cum M. Octacilio Crasso Consulatum gessisse, eo-que in honore illum Messalam appellatum, cum item sciret eodem ipso anno eundem Valerium Catanam, Tauromenium, Segestam, & quinquaginta præterea Civitates in fidem recepisse faciliè ex istius modi conjecturis Ovidius in eam cogitationem ex nominum similitudine descendit, ut à Messana devicta, Messalam appellatum crediderit. Quæ indagatio si vera est, ut verissimam esse censeo, turpiter certè lapsus videtur Ovidius, qui ex eo cognomine in illam venerit opinionem, malè enim nominum, cognominumve origo, & derivatio ex nuda illa verborum allusione deducitur. Et si Messalæ cognomen ex illo eventu devictæ Messanæ habuit originem certè ante illa tempora nullus fuerit Romæ Messala necesse est. At qui apud Plynium ita lego. *Equidem & Sibillas juxta rostra esse non miror, tres sint licet una quam Sextus Pacuccius Taurus Ædilis Pl. duæ quas M. Messale primas putarem has, & Avii Naevii positas ætate Tarquinii Prisci, nisi Regum antecedentium essent in Capitolio.* Quibus verbis apertissimè convincitur jam inde à Tarquinii Prisci ætate, quæ in annum U. C. centesimum, & quadragesimum recidit, atque adeò trecentis quinquaginta ante annis, quàm Ovidius cense-
 rat cognomen hoc Messalorum inter Romanas familias receptum, atque usurpatum. Deinde si T. Livius de Scipione Africano superiore sic ait. *Primus certè hic Imperator nomine à se victæ gentis est nobilitatus, Exemplo deinde hujus nequaquam victoria pares, insignes imaginum titulos, claraque cognomina familia fecere, sed neque ab his Cicero dissensit, cum dicit. Publium Scipionem Marce Filium, qui primus Africanus appellatus est dicere solitum scripsit Cato;* quod confirmant etiam ex aliis Scriptoribus Andreas Schottus, & Stephanus Vinandus. Igitur si Publ. Cornelius Scipio Africanus omnium primus morem hunc usurpavit sumendi cognominis à devicta Urbe, vel populo, qui fieri potuit, ut M.

Plyn. l. 34
c. 5.

Liv. l. 37

Cic. off. l. 1

Valerius Max. sex, & quinquaginta ante illum annis à Messana expugnata Messalæ nomen acceperit?

33.

Unde Cognomina antiqua

Adde his quod cognomina, quæ viris Illustribus imponebantur, non omnia à devictis Urbibus, vel populis, sed ab alijs eventibus antiquitus desumebantur, neque enim Casonem Uricensem, quòd Uricam, neque Cæsarem Germanum, quòd Germaniam neque M. Antonium Cretium, quòd Cretam, neque L. Æmilium Mamertinum Privernatem, quòd Privernum, neque Pompejum Bithinicum, quòd Bithiniam, neque M. Marcellum Æterninum, quòd Æterniam, neque Valerium Antiatem, quòd Antium, neque Appium Claudium Regillensem, quòd Regillum, bello ceperint, constat ita esse appellatos. Regillensem enim hunc dictum accepimus, quòd ex Regillo Sabinorū oppido primum venerit. Antiatem, quòd Antias fuerit, Æterninum, quòd apud Æterniam Captus, Bithinicum, quòd ex Bithinia Nicodemis Regis suppellectilem deportavit. Privernatem, quòd bellum Privernate gesserit, Creticum, Germinicum, Uricensem, quòd iis in locis obierint. Tandem, ut rem omnem in pauca conferam ita censeo. M. Valerium à bello, quòd Messanensium causa susceptū, & ferè circa Messanam gestum, & cum Hierone redditis captivis, atque oppidis Messanensibus, quæ ab eo in belli capta fuerant, compositum est, Messalam vulgò appellatum exemplo M. Marcelli Æternini A. Postumii Regillensis, L. Sergii Fidenatis, L. Æmilii Mamertini Privernatis, quos ita dictos probavi, quòd iis in locis depugnarint. Omitto etiam alia de Messala argumenta, quæ me alibi ex oblata occasione attulisse memini.

34.

Obiiciunt de-
non adversa-
rii contra Pri-
vilegium S. P.
Q. R. quibus
respondetur

Illud etiam obijciunt adversarii, & si verà fuerint duo illa Romanorum Privilegia, nunquam dum res Romana floruit, stetitque usu ipso recepta probataque fuisse. Cicero enim non frustra tam pluribus, tam diversis in locis onerum mentionem refricaret. Quibus Mamertini Populi Romani obstringebatur. Cum præsertim idem ipse omnes inter Siciliæ populos solos Centuripinos, Halicinos, Segestanos, Halicenses, Panormitanos liberos fuisse, & immunes doceat. Hi enim neque sub Populi Romani imperio erant

erant, neque sedere adstricti, neque ullis vectigalibus, muneribusque obnoxii, sic illi privilegiis Messanenſium ad-
verſantur.

Verum his calumniis eruditissimus vir L. Portius Cal-
betus ita plane, abundèque respondet in suo Philacterio, L. Por. Calli in Philact. à f. 103. & seq.
ut perpetuum adversariis silentium meritò indixe-
rit, ad quem lectorem meum remitto. Hoc tamen ex eo
fonte per pauca derivare non gravabor, ne quæ hujus loci
sunt foris emendicentur. Ostendam igitur primum Ma-
mertinos ea tempeſtate, qua Respublica Romana floruit
fuisse immunes, & nulli omnino obnoxios oneri, tum
vero meliori etiam, ac digniori jure, quàm quinque illos
populos censitos fuisse. Et quidem ex Sigonio illud suppo- Sigon. de ju- re L. R. l. 1. c. 1. & de jur. prov. l. 1. c. 2.
nendum est: Italiam fuisse quidem vectigalem Populi Ro-
mani; sed tamen universim libertatem donatam. Provin-
cias autem non modo vectigalibus obnoxias fuisse, sed ser-
viture etiam oneratas quippe quæ legibus suis, & Magi-
stratibus spoliatae essent. Inde manabat, ut provinciæ om-
nes, & Prætorem haberent, qui juri dicendo præſſet, &
Quæstorem, qui vectigalia exigeret, Quia verò ejusdem
Provinciae Populi, non eodem se animo adversus Rem
publicam gesserant, inde factum, ut neque eodem, aut
pari omnes jure censerentur, sed diversos pro cuiusque
merito leges acciperent. Hinc Civitatum alia libertate
donatae, alia in servitutem redactae, alia immunes, alia
vectigales, vectigales dictae, quibus vectigal impera-
tum, Immunes, quibus nullo onere dicto. Nihil Pop. Rom.
pendebant. In servitute illae esse dicebantur, quas Rom.
Pop. magistratibus parere voluerunt; In libertate verò illae,
quæ suis legibus vivere permissae sunt. Ut autem earum,
quæ servitute affectae sunt stipendiariae propriè dictae, quæ
aliquid tributi nomine pendebant, immunes, quæ nulli
onere obnoxiae, ita earum, quæ libertate donatae erant, fœ-
deratae dicebantur; quæ fœderis lege conjunctae Quiritibus;
liberæ quibus cum iis nullum fœdus intercedebat. Præ-
terea observare debemus fœderatarum Urbium cum, ac
naturam omnem, & fœdus quidem est, pactio quædam fœ-
deratis, sic dictum non Imperatoris arbitrio, ut in sponsio-
ne

ne fieri solitum, sed Pop. Rom. jussu, vel Senatus auctoritate firmatum, neque ad tempus, sed in perpetuum, non datis obsidibus, sed per Fecialem publicum Pop. Rom. nuncium sollemni precatatione adhibita contractum.

35.

Tres fœderis
species.

Fœderis porro hujus tres erant species. Primum iniquissimum dicebatur; quale deditiorum erat, qui ob id non in fœdere, sed in ditione dicebantur neque enim imperio in eos veluti pacatos uti licebat prius, quam omnia divina, & humana tradidissent præsidia Civitatibus imposita fuissent. Alterum paulò equius erat fœdus cujus formula his præter alia verbis concipiebatur. *Ut pia, & eterna pax sit. Ut majestatem Pop. Rom. comiter* (hoc est sine dolo malo) *conservent.* Quo Fœderis genere Gaditanas conjunctas scribit Cicero in Cornelianam *Id ait, hanc vim habet, ut sit ille in fœdere inferior, primum verbi genus hoc conservandi, quo magis in legibus, quàm in fœderibus uti, consuevimus imperantis est non precantis. Deinde cum alterius Populi Majestas conservari jubetur, ille Populus in superiori conditione causaque ponitur, cujus Majestas fœderis sanctione defenditur.* Postremum fœdus equum, vel societatis dicebatur, cum vel bello pares positis armis, pari jure in societatem, & amicitiam, veniebant, rebusque per conventionem redditis, si quarum turbata bello possessio fuerat, ea aut ex formula juris antiqui, aut ex partis utriusque ejus modi componebatur. Vel cum hi, qui nunquam hostes fuerant, in amicitiam inter se sociali fœdere coibant, per mittebaturque suis quisque legibus, suis magistratibus vivere solum cavebatur, ut alter alterum juvaret latè has fœderum species ex Proculi J. C. mente explicant Jacobus Menochius, Barnabas, Briffonius, & alii, cum

Sig. de Jure
prov. l. 2. &
l. 42. de Jur.
Ical. l. 1. c. 1.

Sigonio. Ex quibus fœderum generibus postremum, reliqua duo multis nominibus dignitate antecedeat. Quicumque enim in ea fœderis specie censebantur, non aliam

Sigon. de Ju-
re Prov. l. 42.

Pop. Romani rationem dicebant, quamque fœderis lege cavaretur. Profunde ut Sigonius monet. Magistratui Populi Quiritium apud se divertenti, nihil dare cogeantur, quod probat ex Livio, & Cicerone, neque hunc quidem alia causa à Mamertinis alienarunt, nam cum inquisiturus in Verrem Messanam venisset, Mamertini neque eum

pu-

publicè invitarunt, neque tecto, ac domo exceperunt, qua de re his præsertim verbis agit. *Ecquæ Civitas est non modo in Provinciis nostris verum in ultimis nationibus, aut tã potens, aut tam immanis, & barbara Rex denique Ecquis est, qui Senatorem Pop. Rom. tecto, ac domo non invitet? qui bonos non homini solum habetur, sed primum Populo Romano cuius beneficio in hunc ordinem venimus, deinde ordinis auctoritati, que nisi gravis erit apud socios, externasque nationes, ubi erit imperii nomen, & dignitas? Scilicet ea erat illorum temporum probitas, ea Senatorum Pop. Rom; an Regum dixerim, modestia, atque humanitas, ut summi beneficii loco positi fuissent, sic eos ad fœderatas Urbes divertentes publico quopiam honoris genere prosecutæ essent, quem Mamertini Ciceroni Verris causa deferre noluerunt.*

M. Cic. 2.
in Verris

Illud etiam in hoc fœdere erat præcipuum, quod & si fœderati aliquid ex fœderis lege deberent, in reliquis tamen liberi omnino erant, adeoque nisi contraria pactione prohiberentur, poterant lege sancire, ne quis Castra Romani Imperatoris sequeretur, neque pro ea Republica pugnaret, ut colligitur ex Corneliana ubi Cicero de Gaditanis agens. Item poterant suo Jure, atque arbitrato bella cum hoste suscipere ex Livio l. 8. nullum etiam inter Quirites, & fœderatos post liminii jus, & Civi Romano in fœderatas Urbes exilii causa commigrare permittebatur. Ut quæ liberæ essent suamque Rempublicam in potestate haberent. Insuper Romani Magistratus nullam in fœderatas Civitates juris dicendi facultatem habuere, ac propterea minus expositæ libidini Prætorum, aut Proconsulum erant: Quod Cicero iis verbis significat: *Taurominitani quorum Civitas fœderata homines quietissimi, qui maximè ab injuriis nostrorum magistratum remotissimi consueverant esse presidio fœderis.* Ab eodem quoque illud, quod in fœdere cum Pœnis post bellum primum Punicum inito expressim cautum est. *Neuter in alieno imperio imperato, tum illud etiam, quod de Germanico Tacitus scriptum reliquit. Athenas cum venisset fœderisque sociæ, ac vetustæ Urbi hoc datum, ut uno lictore uteretur. Eadem pene de Antonio Appianus, & de Tiberio cum Rhodi degeret Svetonius notat: qui item de*

36.

Mamertini
tertia melioris
fœderis
specie gaudent.

Cic. pro Cornel. Balb.

Cic. in Verris
act. 3. l. 20

Tacit. in Germanico

Svet. in Tib.
c. 110

Ca-

Caligula memoriae prodidit: Domi, Forisque Civibus libera, & foederata oppida sine licitoribus adibant Quibus verbis ait Budæus *significat modestiores Pop. Rom. Magistratus non esse solitos cum fascibus, insignisque Magistratum imperiosè versari inter socios, & foederatos*. Eiusdem generis illud est, quod in Plutarcho legimus de Cn. Pompejo in Siciliam cum imperio misso ad reprimendos Perperennæ motus in hac, inquit; Pompejus magnis copiis missis Perperennam statim Sicilia cessit, ubi afflictas Civitates recreavit, omnibusque se humanum præbuit extra Mamertinos, detrectantibus enim Tribunal suum, & jurisdictionem à qua contendebant veteri Populi Romani formula se esse exemptos, non desinitis, inquit Pompejus nobis gladio succintis citare leges? Hæc enim Hermannii Crusarii è grego interpretatio magis arridet, quam vulgata de qua superius. Ideo Pompejo obstitere Mamertini, quia non jure, sed contra fœderis leges secum ille agebat. Neque enim Romani Magistratus Messanæ jus dicere, vel conventus facere consueverant, & ea quæ Macedonum legatus apud Livium dixit, nihil obstant. Sicularum Civitatibus, ait Syracusas Messanam, aut Lilybœum indicitur conciliū à Prætore Romano conventus agitur eo, evocati conveniunt excelso insuggesto superba jura reddentem, stipatum licitoribus vident; virga tergo, secures cervicibus imminet, & quot annis alium, atque alium Dominum sortiuntur. Nihil inquam obstant hæc veba, tum quia ab non benè perito sicularum rerum homine dicebantur, & ad augendam Romani nominis invidiam falso conficta, tum quia si quando Messanæ conventus à Prætore indici consuevit, id ad prærogativam Urbis pertinuit, eadem ratione, quæ Athenis, quæ libere, & foederatæ erant conventum fuisset ut veteres præteream apud Sigonium lego. Athenis quamquam liberis conventum fuisse constitutum opinor, non ut in Athenienses jus diceretur, sed ut bonos, ei Civitati haberetur. Quare idem Sigonius animadvertit, Prætorem Romanum, si quando in foederato oppido jus dixit, non in foederatos ipsos, sed in provinciales homines, vel in Cives Romanos dixisse: jurisdictionem, ait de privatis controversiis, & criminibus publicis à Magistratu Rom. in provincia, vel provincialibus hominibus, vel

Bud. innoc.
ad l. non de
bita,
Plutarch. in
Pomp.

Apud Liv.
l. 3.

Apud Plin.
l. 4. c. 7.

Sig. de jure
Prov. l. 1. c. 9

Idem ibi c. 5

vel Civibus Romanis in Provincia versantibus dictam esse, non in liberos populos, quibus dici jus non licuit. Idque ex eo potissimum demonstratur, quod cum ex pluribus Ciceronis locis habeamus C. Verrem Pretorem & in Provinciales, & in Cives Romanos tum Messanæ, tum in reliquis Siciliæ oppidis jus dixisse, nunquam tamen, vel Messanæ, vel in alia provinciæ Civitate Mamertinum aliquem apud Verrem, in jus vocatum accepimus. Illud quoque pro hac sententia mirificè facit, quod de Gravio Cive Romano, & municipe Consano apud eundem Ciceronem lego. Cum enim Cicero ex ea re Verrem acerbissima criminatione perstringeret, quod is Gravium capitis damnatum se civem Romanum appellarent, & cum L. Pretio, qui tum Panormi negotiaretur, meruisse dicentem neglecta hac commemoratione Civitatis in crucem egisset, ita subdit: *Quid si L. Pretium equitem Romæ, qui tum in Sicilia negotiaretur nominabat, etiamne id magnum fuit Panormum literas mittere asseruisse hominem custodiis Mamertinorum tuorum, vinctum clausum habuisse dum Panormo Pretius veniret?* Quibus verbis satis apertè docemur. C. Verrem Pretorem nullum Messanæ carcerem habuisse, qui suapte natura jurisdictionem sequitur, sed commodatis, ut sic dixerim Mamertinorum custodiis usum esse, quod si Cicero aliquo in loco dixit, Mamertinos, aut fœderatos in fide, vel in imperio Pop. Rom. esse, non id eam significationem habet, quasi sub illius ditione, & dominatu essent, sed sub tutela, clientela, & ut receptum vulgo vocabulum usurpamus sub protectione esse intelligerentur.

Cic. act. 5. in
Verr. l. 1.

Igitur ex his, quæ dicta sunt facillimè comprehendimus fœdus à Mamertinis cum Romanis initum, neq; primi, neq; alterius, sed tertii generis fuisse, præter quā quod id clarissimè ostendit Cicero, qui fœdus illud fœderatis appellat. Vicarem mundus quoq; Oremberg ex Livio, & aliis docet inter æqui fœderis exempla reponenda illa quibus Civitates, populi, Provinciæ, tutelæ se, ac fidei alterius dedunt, quo fit ut Mamertinum hoc fœdus æquissimum jure, meritòque dici debeat. Cum nō deditio jure Mamertini illud contraxerint, sed uti Zonaras testatur bello Rhegini pares, possi-

37.

Confirmatur
eodem tertii
fœderis præ-
rogativa
Vicarem. de
fœderib. c. 4.

Cc

is armis pactione in societatem, & amicitiam venerint.

Quæ cum ita sint constat profecto Mamertinos semper immunes, & nulli obnoxios oneri fuisse, suam Urbem in sui potestate habuisse sui semper juris, sui semper arbitrii extitisse. *Pugnant enim inter se, ait Faber, subditum, aut vecti-*

Fab. Semest.
l. c. 7.

galem, & fœderatum esse, neque fœderatus dici is potest, qui subditus, aut vectigalis est: nec suis utitur legibus. Cum præsertim Cicero dubitationem omnem sustulerit cum dixit. Fœderatæ in Sicilia Civitates duæ sunt, quorum decumæ venire non soleant. Messana, & Tauromenium. Et hinc est, quod Quæstio-

Sigō. de Ju-
re Prov. l. 1.
c. 3.

res, qui vectigalibus exigendis præficiébantur, non nili duos habemus ex Sigonio, & aliis; alterum provincie Syracusanæ, Lilibetanæ alterum, Messanæ vero suus Quæstor nullus quia ex Messana, & Tauromenio ut ait Cicero decumæ nullæ veniebant. Accedit quod alio

Sigō. de Ju-
re Ital. l. 1.
c. 16.

quoque titulo Mamertinos fuisse immunes intelligere ex eo possumus, quod Civitatis Romanæ jura adepti jam essent. Cives verò Romanos non modo portoriorum, quæ in Italia, sed etiam quæ in provinciis caperentur immunitatem habuisse Sigonius probat. Cum ex Livio docet

Ambracienses cum Romanis convenisse, ut portoria, quæ vellet terra, marique exigere, dum eorum Romani, & focii latini nominis immunes essent, neque ex eo Mamertinis rescissum, fœdus, aut immunitas abrogata, quod Populo Romano deberent Nautam, Navem, Militem, quasi hæc vectigalium nomine exigere, sed quia ab primo societatis ingresso fœderis lege ita cautum, ut navem instructam darent, quæ in freto ante sua recta, & domos navigarent, quæ sua mœnia, portusque defenderent, quod mille locis Cicero testatum reliquit. Idem in Thermensibus Pisidii observatum à Sigonio est, qui cum liberi, fœderati, ac focii pronuntiati essent, tamen ad finem plebisciti, illud quoque additum. Ne Magistratus iis dare aliquod imperet, nisi quod

38.

ex edicto Senatus, & ex lege porcia dari, præberi oportebit.

CurTriticum
Populo Roma-
no Mamerti-
ni suppedita-
rent.

Cicero act. 5.
Idem act. 5.
l. 4.

Neque si Pop. Rom. à Mamertinis sexaginta tritici modium millia, quæ non ex fœdere, sed ex Senatus Consulto solvebantur, vel immunitas, vel fœdus aliquo modo destruebatur. Sicuti neque Centuripinorum, neque Hali-

mi-

minuebantur; qui Populi cum essent immunes, hanc
tamē muneris obnoxii fuere. Non enim huiusmodi frumenti
genus ex eo erat, quod exigeretur ut decumę, sed ex eo quod
presenti pecunia Pop. Rom. emeret. Nam cum ex S. C. *et Cic. ad. 6. l. 3*
ex lege Tarentia, inquit Cicero, Frumentum vendi equabili-
ter ab omnibus Sicilia Civitatibus oporteret, id quoque munus
alicui leve commune Mamertinis fuit ut foro saltem, *et com-*
meatu Pop. Rom. iuvarent. Quod ne dum amicis populis, sed *et*
hostibus interdum sine ullo libertatis detrimento concedimus. Et
ut reciprocae sunt foederum leges, certissimē existimandū
est, si hac debuere Pop. Rom. Mamertini, Romanos, Ma-
mertinis aliquid invicem promississe. Auxilia nempe tem-
poribus dubiis, classem, militem, & id genus alia. Constat
præterea eam fuisse receptam Pop. Rom. consuetudinem,
ut neminem fere sociorum, aut foederatorum loco recipe-
ret, cui non oneris aliquid in foedere imperaret. Unus Ci-
cero multorum loco sit. *Quæ Colonia est, inquit, tam bono* Idem ibi
jure in Italia, quod tam immune municipium, quod per hos an-
nos tam commoda vocatione usum sit omnium rerum, quam
Mamertina Civitas, soli isto Prætoris omnium rerum immunes
fuerunt. Soli istius imperio ea vitæ conditione, ut Populo Roma-
no nihil darent, Verri nihil denegarent, & alibi de iisdem Ma-
mertinis per Triennium ait soli non modo in Sicilia, sed ut opi- Idem ad. 52
nio mea fert, his quidem temporibus in omni Orbe terrarum so- l. 4.
luti ab omni sumptu, molestia munere etc. Atque hæc de Mes-
sanensi foedere, & immunitate dixisse sufficit.

Supereſt jam altera promiſſi pars, qua oſtendam foedera-
tarum Urbium conditionem meliorem, quā liberarum, ac
immunium fuiſſe. Et quidem quo ad immunitatē non
inſicias eo foederatas Urbes Meſſanam, & Tauromenium
æquo jure, & conditione fuiſſe, ac Centuripinam, Haliciē-
ſem, Segeſtanam, Haleſinam, & Paſormitanam, hoc ſo-
lū differre aio, quod iſtæ veluti præcario poſſidere ab
Populo Romano immunitatem eam viderentur, quā il-
læ ſuo jure haberent: Si verò libertatem inſpicimus facil-
limum fuerit oſtendere, illud inter eas Civitates diſcrimē
fuiſſe, quo liberi à ſervis diſtant, foederatæ enim Urbes in
ſuo jure, ſuaque in priſtina libertate à Populo Romano re-

39.

Urbium fœde-
rarum cō-
ditio melior
quam immu-
nium.

facta sunt. Et sanè quo ad Messanam spectat hæc post Populi Romani in Siciliam ingressum, Idem quod prius habebat jus libertatis retinuit luculenter id docet Hotomachus, & ante eum Zonaras, apud quem C. Claudius Trib. ab Appio Consule ad Mamertinos missus se liberandæ Civitatis causa adesse dixit, & rebus in integrum restitutis recessurum. Polybius quoque ita scribit *Romani sublati animis majora mente agitare, neque jam iis rationibus, quibus principia inducti fuerant aut Mamertinos Messanamque servasse, aut Carthagenensium opes contrivisse in Sicilia contenti erant.* Certè si Messanam, cum Mamertini Penos ex Urbe, & Arce ejecissent in Populi Romani potestatem recidisse credendum esset, non video, quæ ista libertas fuerit, quam legatus Appii promisit. non video, qua ratione Messanam servasse Romani dici possint. Ceteras autem à fœderatis Urbes sive immunes, ac liberæ ab oneribus essent, live vestigales servitutem omnes Pop. Rom. servasse, ut centeam multis adduco.

Hot. in not.
ad C. act. 3.
l. 5.
Zon. l. 2.

Et primò ad cognoscendas sicularum Civitatum conditiones, ac & differentias Ciceronis integer locus, tamquam hujus probationis basis, & fundamentum mihi proferendus est. *Siciliæ Civitates* ait ille, *sic in amicitiam recepimus, ut eodem jure essent, quo fuissent. Eadem conditione Pop. Rom. parerent, qua suis antea paruissent.* Per pauca Siciliæ Civitates sunt bello à majoribus nostris subactæ. Quarum ager cum esset publicus Populo Romano factus, tamen illis est redditus. Is ager à censoribus locari solet. Fœderatæ Civitates duæ sunt, quarum decumæ venire non soleant, Mamertina, & Tauromenitana. Quinque præterea sine fœdere immunes Civitates, ac libera Centurpina, Halefina, Sagestana, Haliciensis, Panormitana. Præterea omnis ager Siciliæ Civitatum Decumanus est. Itemque ante Imperium Populi Romani ipsorum sicularum voluntate, & institutis suis &c. Eandem etiam divisionem aliis etiam repetit locis, quam brevitatis causa prætereo. Et ex iis velut ex Tabula clarissimè sicularum Civitatum rerumque, ut ea ferebat ætas facies quædam adumbrari videtur. Apparet igitur sicularum Civitates, vel fœderatas, vel immunes, ac liberæ fuisse, præter has omnem omnino agrum decumanum per paucis

AA. 4. in
Vorb. 3.

ois exceptis illis oppidis quæ septendecim numero alibi
 fuisse tradit, quibus bello à Romanis subactis publici eorū
 agri jure belli Populi Romani facti à censoribus locari Ci-
 vibus Romanis, aut Provincialibus solebant, atque adeo
 quia horum Incolæ acriores Romanorum hostes fuerant,
 durioribus legibus constricti sunt, ut non decumam, vel
 reliqui sicuti solverent, sed eam pensionem, quam censo-
 res in locationibus agrorum statuissent. Tres igitur cum
 ponat Sicularum Civitatum differentias, Fæderatarum,
 Immunitum, aut Liberarum, & Vectigalium, hæ duæ po-
 stremæ non sui juris ut fæderatæ sed sub jurisdictione Pop. Cic. in Verr.
act. 3. l. 2.
 Rom. erant. Etenim si quinque illæ Civitates liberæ idest
 solutæ ab imperio, & jurisdictione Populi Romani, (nam-
 de vectigalibus nemini est dubium) cur Centuripini Sta-
 tuam ab ipsis C. Verri erectam, deinde ex eorum S. C. de-
 jectam Metelli Romani Prætoris jussu restituere coacti Idem act. 4.
l. 3.
 sunt? Cur Nympho etiam Centuripinus apud C. Verrem
 in jus vocatus datis ad hoc recuperatoribus condonatus?
 Cur ex eadem Civitate Heraclius in pecuniaria causa apud Idem act. 3.
l. 2. ibid.
 Verrem convenitur? Cur Haliciens Sopater rei capitalis
 apud C. Sacerdotem primum, iterum apud C. Verrem ac-
 cusatur? Cur Q. Manutius Sopatri advocatus, cum jussus à
 Verre causam Clientis dicere, ad quos dixisset, ac
 Verre ad me respondente, si tibi idoneus videor, qui de ho-
 mine Græculo, ac Siculo Judicem. Cur inquam Minucius
 idoneus es respondit? Cur non magis Romani Prætoris in
 alienum hominem, ac liberum utpotè Haliciensem Juris-
 dictionem declinavit? Cur demum idem Verres Apollo-
 nium Panormitanū ad se Panormi vocari, ac de Tribunali Idem act. 6.
l. 5.
 citari fecit? Cur duo de viginti mensibus Carceri inclusum
 tenuit? Cur tam graviter in nō suæ ditionis hominem ani-
 madvertit? Certè id generis judiciarii actus neque in Pere-
 grinum, & alienum hominem neque in libera, & suæ pote-
 statis Civitate exerceri potuissent. Docemur id ex Cicero-
 ne, qui Pisonem his verbis exagitat. *Omitto Jurisdictionem in* Cic. de Prov.
Consul.
liberam Civitatem contra legem, & Senatus Consulta, & iterū
in Pisoniana, sum emisisti tam grandi pecunia, ut tibi de pecuniis Cic. in Pis.
creditis in liberos populos contra leges generi tui, contra Senatus
Consulta jus dicere liceret. Ac-

40.

Accedit his si rectè tenemus verba illa Ciceronis Sicilia

Fedaratarū Urbium con- ditione melio- ri Mamerti- ni fruebantur Civitates sic in amicitiam recepimus, ut eodem jure essent, quo fuissent, eadem conditione Pop. Rom. parerent, qua suis antea paruissent. Cum ante Appii adventum Messana excepta, & iis oppidis, quæ Mamertinis parebant, reliqua omnia, vel

Pol. l. 1. Hieronis, vel Pēnorum imperio tenerentur, rectè inde col- ligitur eadem Romanis Siciliam ingressis in horum po- testatem recidisse. Quid quod generatim Sigonius docet:

Sig. de Jure Insulæ partem illam, quæ à Pœnis olim possessa in Provinciæ Prov. l. 1. c. 3. formam redactam fuisse? Quod fortasse ex Polybio, & Zona-

Pol. l. 2. in ra excerptis. Quorum ille Carthaginenses quidem ait, In Si- pant.

Zon. tom. 2.

cilia omni excefferunt, Romani vero omnem Insulam præter ea loca, quæ Hieron Syracusarum Rex tenebat imperio suo adje- cere: Ille Q. Luctatium Cerronem Consulem in Siciliam profectum omnia cum Catulo communia cum Luctatio composuisse armaque ademisse, atque adeò Siciliam excep- to Hieronis Regno servitute mulctatam scribit, neque ille quinque Civitates immunes, ac liberè dicebantur, qua- si nullam servitutem servirent, nec sub ditione Pop. Ro- mani, sed sui juris essent, sed solum liberè, & immunes ab oneribus, & vectigalibus intelligerentur. Quod non uno in loco veluti se ipsum planius explicans Cicero innuit.

Cic. act. 3. l. 2.

Aratores inquit oderunt propter decumas. Quid qui agros im- munes liberosque arant, cur oderunt? explicat statim, qui bi sint. Cur Halefini, cur Segeseni, cur Centuripini &c. alioqui verò si verbi liberos ea vis hoc loco esset, ut servituti liber- tas opponitur, haud dubiè improprius aliquanto locutum Ciceronem diceremus; propriè enim homines, Civitates- que servitutem Imperii servire, vel sub jurisdictione esse quis dixerit, non itidem campos, vel agros, quos vicissim à vectigalibus liberos, atque immunes rectè, proprièque aliquis appellaverit. Alibi etiam Cicero hos ipsos populos, quos immunes, & liberos hic vocat, simpliciter immunes

Idem ibid.

effert. Quid Halicienſes, inquit, quorum incolæ decumas dant? ipsi agros immunes habent, non ne huic eidem Turpioni H. S. xv. dare coacti sunt? Et paulò post: Segestam item ad immunem

Cic. in Pis.

Civitatem Venetius. Simmacus Decumanus immittitur. Con- firmantur hæc ex Paulania, quo loco sic habet. Quem Sociis

quem

quem *Federati*, quem *Liberi*, quem *Vectigales*, quem *Stipendarii*, quem *Negotiatores*, quam *Publicani*, quem *universa Civitas*, quem *Legati*, quem *Tribuni militares*, quem *reliqui Milites* omni *cruciati dignum putant*. Ex qua clausula duo colligo primū id, quod superius dixeram, tres solas fuisse differentias *Civitatum*, quæ in amicitia, & societate Romani nominis censerentur. *Fœderatarum*, *Liberarum*, idest *Immunium à vectigalium onere*, & tertio loco earum, quæ *Vectigales*, seu quod non multum abest *stipendiariæ dictæ*. Alterum, est verbi *Liberas* in subjecta hac materia acceptionem esse de libertate ab oneribus, & tributis. Unde me jam confesse arbitror, quod initio promisi. Mamertinos semper fœderatos præstantissimo fœderis genere semper immunes, & meliori etiam, quam reliqui *Siciliæ populi jure*, & conditione existimatos esse. Plura de hoc argumento vir eximius L. Portius Galbetus ex quo ista hausimus in disputatione pro Mamertinis immunitatibus.

41.

Faciunt etiam ad veritatem horum duorum privilegiorum asserendam Arcadii Imperatoris verba illa in suo decreto de quo inferius *Id eo fecimus inquit ille Ipsam Civitatem Messaniam in tota magna Græcia, & Sicilia Prothometropolitim Dominium loco nostri, & successorum nostrorum totius Sicilia sibi perpetuò dedimus exemptam, & liberam fecimus, ut illam Romani fecerunt ab omnibus angariis, perangariis, taxis, dobanis, & contributionibus ubicumque fitis.* &c. Neque Arcadius solum de his Romanorum privilegiis, verum etiā *Siciliæ Reges Rogerius, Guilelmus, Alphonsus, Carolus V., Philippus II., & alii, quos suo loco referam.* Addit præterea Guilelmus, se oculatissimum testem fuisse, eorum vetustatem admiratum esse, probavisse, confirmasse, quippe quæ in forma authentica observasset, & omni vitio, ac falsitatis suspicione carere, ea proinde Archiepiscopo *Panormitano*, ac Episcopo *Barenfi*, atque *Agrigentino* examinanda, & recognoscenda tradidit, quæ de verbo ad verbum excripta ipsius Regis autoritate in acta publica solemni ritu redacta sunt. Eaque instaurata monumenta adamussim observari, & in eodem *Messanenfi tabulario* adserfari jussit. De quo Guilelmi privilegio meminere

Arcadii Decretū pro duobus Mamertinorum privilegiis.

Arcad. in suo Priv.

Tho-

Thomas, Fazellus, Franciscus Maurolycus, Joseph Bonfilii, & alii, cum igitur ad superiora argumenta pro Mamertinis his privilegiis allata tanti Regis autoritas; & approbatio accedat, cui de eorum veritate dubitatio aliqua esse poterit? quis illis tanquam spuris, atque adulterinis deinceps audebit oblatere.

42.

Arcadii Diploma discutitur.

Sed de Romanorum Senatus Consultis, hæc disputasse satis sit ad Græcorum privilegia gradum faciamus, dicemusque Arcadii Imperatoris diploma, quod præsentissimo Mamertini periculo, ut alibi fusè retulimus, suis obiectis corporibus eripuerit. Et huic quoque decreto Messana Calumniatores fidem omnem abrogare non uno argumento connituntur, quod immeritò quidem, atque inclementer faciunt; cum præsertim Siciliae Reges nominatim illud commemorant, atque confirmant. Rogerius Rex anno 1129. Joannes Aragoniæ, & Siciliae Rex anno 1459. Imperator Carolus, & Anna Mater anno 1517. & Philippus II. anno 1591. Quorum Regum sic diversis temporibus contestantium autoritas insuperabilis videri deberet; & omnem fidem vincere, & maximè tot Scriptorum testimoniis comprobata.

43.

Obiciunt contra Arcadii diploma

Illi verò in fronte ipsa titulum vellicant, atque insectantur, is est *Arcadio Sanctæ brachio Trinitatis in orbe Monarcha*, fastuosissimum illum esse aiunt, & mendacissimū; nulla enim ratione Arcadio id convenire posse videtur, cū omnino manifestum sit Honorio altero fratre Occidentis imperium tenente, Arcadio non nisi Orientale obtigisse; adeoque non jure se Orbis Romani Monarcham inscribere potuisse.

44.

Respondetur obiecto contra Arcadii diploma.

I. deprecatione ad l. Romanam. Pomp. Lect. in Comp. hist. Panci. in Thesaur. var. lect. c. 2.

Verum ut nonnullorum calumniatorum mos est, qui ad pauca respicientes, minimè adverterunt verbosam suis in laudibus, ac nimiam fuisse Græciam, & Romanam etiam simplicitatem ejusmodi appellationem in suos Principes traduxisse, nam & Antoninus Imperator, orbis se universi Dominum alicubi inscribit. Constantinum quoque Augustum, & dicendo, & scribendo orbis totius Dominum se dixisse, ex Marcellino Pomponius Lætus, & Guido Pancirolus auctores sunt. Justiniani Imperatoris Statua an nō

or-

orbem manu gestabat, ut ea re significaret eum orbis universi Dominum esse: ad hæc quis non videt hyperbolicam eam esse locutionem ad Imperii latitudinem explicandam, & ut hyperbolem putat Alciatus id quod de Antonino paulò ante dicebam, alioqui enim bona universi orbis pars Romanorum Imperium ne de nomine quidem agnoscebat.

Alciat. l. 1. de verbo signific.

Præterea, & illud hic opponunt Arcadium neque dici potuisse in orbe Monarcham propter Honorium fratrem, qui in occidente imperabat, verum, & hac in re toto celo aberrant. Nam Theodotius non divisit Imperium, ita ut duo essent Imperia, sed ut unius universalis administratio divideretur Imperii inter fratres communis, ut bene Guido Pancirolus probat, dum ait: Quod licet sæpius plures Imperatores simul fuerint, quorum alter Orientis, alter Occidentis imperabat, non erat tamen duplex Imperium, sed unum tantum commune quasi inter socios, administratione tantum inter eos divisa. Et de Arcadio, & Honorio ita refert: Post paucos annos ad solum Theodosium universum rediit Imperium, qui, & ipse natus filius, ex Arcadio Orientem, & Honorio Occidentem reliquit. Cur ista quædam communis nomine, velut unum esset Imperium administrabant. Tandem idem Pancirolus in notitia Imperii Occidentalis de iisdem Imperatoris ita loquitur: Communi tamen consensu uterque Princeps res imperii semper administravit, leges conjunctim promulgavit, arma conjunxit, ac simul Consules creavit, quorum alter Romæ, alter Constantinopoli residebat, & duo dimidia conjuncta viderentur imperia ob duplicem verò administrationem dignitatis, & magistratus geminari oportuit, qui similes, ac ferme iisdem utrobique creabantur, & si ob regionum, & rerum diversitatem in quibusdam differebant. Hæc ille cum ergo unicum esset imperium, & sola divisa esset administratio, quasi inter socios, merito uterque Orientis, & Occidentis, imò totius orbis terrarum Imperator appellabatur. Hujus etiam rei manifestissimo argumento sunt quamplurimæ codicis Justiniani, & Theodosiani leges ab Arcadio, & Honorio simul editæ, quasi uterque unus esset Imperator, & in toto Imperio unus dominaretur, licet Orientis, & Occidentis divisa fuerit ad-

45.

Defenditur Arcadii Diploma.

Panc. si not imp. hom. ita sim in init.

Idem in not. Imp. Occid. l. 1.

Casani. in l. ministratio, quas leges apud Aloysium de Casanate videre
 pro mam. Impoteris, quidquod exploratè dilucidèque Orosius id ipsū
 munic. f. 34. loquitur? Anno inquit ab U. C. MCXLIX. Arcadius Augu-
 Oros. l. 7. c. 34. stus cuius nunc Theodosius filius Orientem regit, & Honorius
 Augustus frater, cui nunc Respub. inrititur. XLII. loco commu-
 ne Imperium divisit tamen sedibus tenere ceperunt. Eo etiam
 Claud. in. Claudianus respexit.
 Rufin.

*Qui diuinitis olim
 Concordes Aquilas non dissociabile corpus
 Coniunctumque sumus.*

Idem ibid.

Et alibi.

46.

Defenditur
 Privilegium
 ab Arcadio
 Mamertini
 concessum.
 Bat. an. 395.

Conspirant gemini frenis communibus orbes.
 Quid igitur mirandum Arcadium suis destitutum auxi-
 liis ad remotiores provincias, quæ sub communi Imperio
 essent animum adiecisse? An verò non legimus apud Baro-
 nium in his ipsis Arcadii præfatis. Honorii Duces, exer-
 citusque mutuam operam fratri navasse? At inquit, hæc
 Arcadii historia antiquorum scriptorum neminem pro se
 habere. Neque id historia nostra aliquid detrahit, neque
 enim historici, qui Arcadii, & Honorii res gestas literis
 tradidere, omnes omnino res suas assecuti, quod Baronius
 hoc eodem anno 395. prudenter animadvertit, prorsus ac
 pro his ab injuria asserendis in eam facie differe videatur.

Idem ibid.

*At licet inquit, hæc historicis bæc aras abundasse videatur, tamen
 adhuc inops harum facultatum remansit, & obscura quod ex his
 alii res multas brevitate nimia contraxerunt, alii intactas præ-
 nitus reliquerunt. Desideratur autem in aliis ordo, & in aliis*

Alan. in dial. temporum exactione indagatione. Verum tamen hic nobis mini-
 Gugeron. de me deest gravissimorum hominum auctoritas, Alani Copi,
 brev. l. 2. c. 51. Jacobi Gretseri, Petri Gregorii Telosatis, & Jacobi Val-
 Greg. fol. de divescio, qui Arcadianam istam historiam suis calculis cō-
 Rep. l. 1. 2. c. 16. probant. Quibus ex veteribus adjungendus Maugerius, qui
 Jacob. Vald. ante ducentos annos. historiolum hæc ex græco latinam
 de dign. Reg. reddidit, & uti audio M. S. codicem habetq. Bibliotheca
 Hisp. c. 3. n. 21. Principis Melitellani, nec præcipuo nobili medicum
 Joannem Jacobum Hadriam Historicum etiam minime
 penitendum, qui centum ab hinc, & amplius annis floruit.
 Is in Sicula sua historia non tam ardua non uno in loco

me-

meminit de Messanensium in Arcadium Imperatorem officii, ac vicissim de irrogatis ab eo privilegiis. Quid tandem? num pene omnes Sicilię Reges hallucinati, deceptique sunt, qui Arcadii hoc diploma expressis, juratisque verbis sanctum, & rathum habuere? An quis ea in opinione sit ut censeat tot Regibus, Principibus, doctis Viris os subliniri à Mamertinis potuisse?

Habeo etiā hujus historię vestigia apud veteres scriptores, scribit etiam Zosimus anno 395. quo Mamertinorum opera Arcadius ex hostibus servatus est, Ruffinum, quem nostri Constantii nomine intelligunt, quod binomius fuerit à Theodosio tutorem testamento datum in Arcadium conjurationem commovisse, Remque publicam miris artibus, fraudibusque evertere conatum esse. Et ab eodem Ruffino Thraciam omnem miserè vexatam, Constantinopolim oppugnatam, obsessamque cum Thessalonica ex Claudiano docemur; & Jornandes de Ruffini obitu hæc memorię prodidit: *Tum Ruffinus Patritius Arcadio insidias tendens Alaricum Gothorum Regem, ut Græcias devastaret, missis clam pecuniis invitavit. Porro detectus Ruffinus ab Italici militibus occisus, & Arcadio cum Gaina comite missus ante portas Urbis detruncatus est.* Idem aliis verbis habet Pomponius Letus & Italorum nomine s. Mamertinos significari contendim haud fortè aberraveram, nam Siciliam inter Italię Provincias adnumerari volunt Scriptores, & Vulpianus Siculos quod modico freto ab Italia dividuntur inter Italię populos censendos scribit.

Præterea nihil mirandum si Mamertinorum arma pro Arcadio sumpta nostri Scriptores in anno 395. conjecerint, cum diploma ipsum anno 407. sic datum non enim necesse est ut diplomata omnia, rescripta, Chyrogapha, aliaque ejus generis Principum beneficia eodem die tradita, concessa, conscripta sint, quo gesta res est, quæ causam beneficio præbuit, & Principem impulit ut liberalitatis aliquo exemplo optimè de se meritos homines profecqueretur itaque sentio Arcadium Imperatorem Mamertinos, hisce ornamentis ipso rerum feliciter gestarum tempore honestasse, eadem verò ut testatoria posteritati forent duodecimo

47.

Ex veteribus
Scriptoribus
eruitur Ar-
cadii animus
in Messanen-
ses propensum
Zos. l. 5.

Claud. l. 1.
ia Ruff.

Vulp. in lino-
tationem ff.
de verb. sig-
nif.

48.

Quare Arca-
dii diploma
consecratum
si anno 407.

post anno literis, tabulisque esse consignata, simile quipiã de foedere, cum latinis inito apud Ciceronem lego. *Cum latinis omnibus fœdus istud Spur: Cassio, Posthumio Cominio quis ignorat? quod quidem nuper in Columna græca meminimus incisam ei præscriptum fuisse*, quibus verbis significat fœdus eum latinis contractum jam inde ab anno ducentesimo, & sexagesimo Ciceronis ævo, aut etiam superiori publicis monumentis exceptum esse. Omitto, quod cum Arcadianum diploma annum ab Orbe condito 5602. præferat, atque adeò cum Græci Imperatores annorum ordinem ab condito primùm orbe terrarum numerare consueverint, difficillimum hic esset viam ullam inire, quæ veterem istã scribendi, ac signandi anni rationem ad Christi nati Epocam revocat. Cum creati orbis initia amplissimam quæstionum legerem chronographis præbuerint adeò diversæ, & planè contrariæ sunt, de ea re scriptorum sententiæ. Quare Baronius animadvertit; Supputationem annorum Domini à Græcis usurpatam annis octo ab ea differre, quam latini sequimur. Sed neque etiam Græcis ipsis unam, eandemque esse calculi rationem, sed variam, & inconstantem; Unde qui diploma hoc à græco vertit potuit in anni supputatione suam sententiam sequens errare. Minutiora verò alia objecta adversum Arcadianum hoc privilegium, quæ ab adversariis proferuntur nullo negotio diluit. L. Portius Calbetus ad quem lectorem meum remitto.

Baron. anno
6610.

49.

*Adversariis
objecta contra
diplomata Reli-
gum Norma-
norum.*

Instant nihilominus, & quemadmodum Romanorum, ac Græcorum ita etiam Normannorum Regum, & successorum collata Mamertinis diplomata, & immunitates conantur evertere. Rogerii in primis privilegium datum anno 1179. Idibus Maii falsitatis redarguunt, minimèque verum esse, aiunt, Rogerium Comitem à Messanensibus ad Saracenos è Sicilia exturbandos fuisse invitatum, eorūque operam in Urbem introductum, quin potius ab eodē vi, atque armis fuisse expugnatos, atque devictos, Gaufridum Monachum de Malaterra suæ sententiæ testem proferunt, qui eam historiam, haud quidem Rogerii Comitis, ut Corsetus putat, sed Rogerii Regis jussu conscripsit.

Gaufrid. in
histor. nob.
Guist. l. 2.
c. 1. 6. & 10.

Et

Et quidem de hujus privilegii veritate perperam ab his dubitatur cum Sicilia Regum præclara intercedat auctoritas, qui illud retulere, ac probavere; nam Guilelmus hujus Rogerii filius anno 1160. 111. Kal. Septembris ita in suo diplomate loquitur. *Guilelmus divina favente Clementia Rex Sicilia &c. Dum Messana personaliter essemus ex parte universorum hominum Civitatis ipsius (Messanæ) fuit nobis exhibitum exemplar originale Magnifici Domini Patris nostri requiescentis in pace datum in Urbe prædicta die xv. Maii sub anno Incarnati Verbi 1129. In sollemnitate Coronationis ejusdem, aliaque Romanorum chyrographa, per quæ benè concepimus ipsam Civitatem ulteriora mereri, quam sibi nostra munificentia fuit elargita. Certè propterea Cives ipsos cum opus fuerit nobis similia præstituros ante nostra lumina, discernentes, quæ pro nostra magnitudine præstiterunt, atque præstare non desinunt, eisdem Civibus, & Civitati propter eorum merita omnia, & singula privilegia, gratias, & munera prædictæ Civitati concessa, præcipuè dictum privilegium in exemplari originali contentum Excellentie Domini Patris nostri, ut jacet per nos inspectum, atque visum confirmamus, roboramus, & quantum ex nobis concedimus de novo &c. De eodem meminere Henricus Imperator Svevus in privilegio dato anno 1194. Ludovicus Rex anno 1394. Joannes Rex anno 1459. alique Reges horum successores, quarum verba brevitati consulens tacitus prætereo. Quis igitur tantorum Regum testimoniis audeat contraire? & privilegii veritatem indubium revocare? Quis illam historiam, quam antiquissimi Reges comprobant in sartam, tectam habeat? Quid quod ejus rei gestæ series iisdem pene verbis, atque à nostris Scriptoribus memoriæ prodita est à Fazello recipitur? qua super re animadvertendum est, auctorem hunc, & si in aliis Messanensium rebus gestis enarrandis hæsitare videatur, hanc tamen Rogerii in Saracenos Siculos expeditionem ingenuè, apertèque Mamertinis adscribit. Accedit quod Fazellus occupatæ à Saracenis, & in libertatem vindicatæ à Normannis Insulæ Messanensium ductu, consilioque historiam ex antiquissimo codice se eruisse, non immeritò gloriatur, qui res gestas à Nicephoro Imperatore usque ad Com-*

*Respondetur
Adversariis
oppugnantibus
Rogerii
diploma.
Ex privilegio
Guilel. Reg.*

Comnenum, atque adeò Rogerii tempora complectitur. Igitur
Dec. 1. f. 2. **Fazellum præstat audire sic scribentem. Neque enim verò**
S. 2. **Messanæ minus ei gloriæ ex Saracenorum expulsiōe provenit, cu-**
jus initium huic potissimum Urbi Sicilia, tot annis fœdo genti-
lium Imperio vexata, & fert, & feret acceptum semper. Cu-
Ex priv. Ro- **jus insigne testimonium præstitit in diplomate suo Rogerius Rex**
gerii. **ipso coronationis sue die 15. Maii 1129. Novimus itaque**
quot labores, & damna sustinuerunt Nobilis, & laudanda Ci-
uitas Messana ejusque Cives, ut expulsis Agarenis Christianum
dominium in Sicilia præfulgeret. Nam Magnificum quondam
Patrem nostrum ad illam capeffendam introduxerunt ipsum ope,
atque opere promoverunt cū maxima substantiæ ac sanguinis effu-
sione, donec in ipsius Magnifici Patris nostri dominio seclusis in-
fidelibus fuit trāquilla serenitas pacata &c Hæc Fazellus, qui si
 verū amamus Messanenſiū res gestas jejune, satis, ac frigi de
 prosecutus est. Id quoque veteribus Siculis satis cognitum,
 & extra controversiam fuisse indicat, laudatus à me Joa-
 nes Jacobus Hadria in Sicula historia, in qua non semel Ro-
 gerium Capuato, & Salernitano regulis, proceribus quoque
 Messenis (sic ille loquitur) *adjuvantibus* siculam expeditio-
 nem magno animo suscepisse narrat.

51. Porro autem quod Gaufridus, & ii à quibus recuperatæ
Rogerii privi- **Siciliæ historiam accepisse se in præfatione ipse testatur,**
legio pro Ma- **nostratia hæc ignorarint, nihil miror, neque enim ejusmo-**
meritis non **di sunt ista prodendum Urbium consilia, ut palam, & in**
effici nonnul- **oculis omnium fiant, ut multorum fidei tuto credi possint,**
lorum Scripto- **soli ipsi Principis conscii, soli rem omnem ex præscripto**
rum auctori- **ordine conficiunt. Quamquam ego induci vix possum, uti**
300. **opior ita incuriosum; Scriptorem Gaufridum fuisse, ut**
nobile hoc Mamertinorum facinus eum latuerit, quin ma-
gis est, ut suspectum Authographum Gaufridi codicem,
qui Troinæ primū in Monasterio S. Michaelis repertus
est centum amplius ab hinc annis historiam hanc agnovis-
se, sed in exemplo, quod Hieronymus Surita nactus est,
mala alicujus fraude, invidiaque totum illud Caput primū
secundi libri quod ad Messanenſium legationem pertinet,
expunctum fuisse. Nec mala conjectura id allequi videor,
etenim Anonymus Scriptor, qui anno 1605 propugnatio-
nem

nem Siciliae Monarchiae Matrini edidit pagina 70 habet Maniacum foedere cum Normannis idem Saracenos tota Insula expulisse post verò orta inter socios dissensione, solus Grecos Insula potitos, sed his vicissim à Saracenis expulsis, ad hos impetum transisse haecenus dum Rogerius à Mamerthinis evocatus, prohibente, atque etiam iubente Nicolao Romano Pontifice eis auxilio veniens Messana Insulam aggressus cesis, fugatisque hostibus eos in ditionem redegit; Cujus narrationis cum Auctorem laudet Gaufridum l. 2. c. 1. manifesto indicio est, eam in authographo ipso codice eum legisse, quem Septimane adservari scribit, alioqui edito ab Hieronymo Surita Gaufridi historia, neque Messanensium legationis, neque Nicolai Romani Pontificis meminit. Fuisse verò Messanam summis laboribus à Rogerio oppugnatam, tandemque expugnatam facile Gaufrido largior, Saracenis scilicet strenue, fortiterque adnitentibus ne ea Urbe pellerentur, qui scient, Ver ex anno illis exaruisse, qui reliquam Insule teneant, si Messanam in hostium potestatem semel venire patiantur. Et hac tota argumentatio pro privilegio Rogerii Regis est L. Portii Calberi, cui tamquam de Patria benemeritissimo acceptum ferunt, & ferent semper Mamertini Cives.

Tandem Messanensium oppugnatores hoc privilegium reprehendunt tanquam adulterinum, quia in eo subscriptionem Rogerii Regis abesse ajunt, quia in Regiis diplomatis necessaria esse videtur. Respondet huic objecto Joannes Bolognetus secundum Jura, qui ait *ex consuetudine dicti Regis subscriptionem minimè eo tempore requisitam, sed solum Sigillum Regium satis fuisse*, quod probat ex aliis privilegiis aliorum Regum, & ipsiusmet Rogerii in Episcopatu Mazariensi, & Abbatia Mazariae, & aliis multis similibus, & Aloysius de Casanate ex vi legum manifestè ostendit per sigillum Regium subscriptionis defectum suppleri.

Haecenus Romanorum, Arcadii, & Rogerii privilegia Messanensium Calumniatores acerrimè impugnarunt, nos eorum machinas pro modulo nostro, qua eruditione, qua historia, quo argumento evertisse putamus. Recensiorum verò Regum diplomata expugnare non sunt ausi, tantum illa

52.

Postremo contra Rogerii diploma objecto respondetur ex Bologneto, & aliis Bologn. cõt. l. n. 61.

Casan. pro Mam. imm; n. 189. & 190.

illa suo arbitratu, suaque in re interpretantur coacervant jura, Jure Consultorum varia superaddunt placita, libellos infarciunt typisque mandant, ut Regiis ornamentis majorem merito, ac virtute adeptis Mamertinos expolient, verum, quæ semper fuit, atque est Catholicorum Regum prudentia, munificentiaque adhuc illibata, & in firmitate pristina permansere. Nunc vero cursim præcipuas, quas Mamertinis largiti sunt gratias, & immunitates prosequemur.

53.

Guilelmi diploma pro Mamertinis.
Guilel. Sic. Rex
Malus cognominatus.

Guilelmus anno 1160. IV. Idus Maii in suo diplomate sic alloquitur Mamertinos: *Nos Cives Messanæ, quos non inter nobilissimos fideles nostros sed inter primos antiqua, & illibata vestra fidelitas collocavit, beneficiorum nostrorum munere non expentes, facere, sed specialiter volumus congruere. Per hoc igitur privilegium nostrum &c.* In eo Messanenses omnes à decima earum rerum, quæ importantur, & exportantur liberos facit. Item filiis thoro legitimo procreatis hereditariam Regionum, Fudorum successionem elargitur in altero privilegio ejusdem anni x. i. Kal. Septembris Rogerii Patris Privilegium confirmat, quod se vidisse testatur, omnesque immunitates, ac libertates in eo explicitas non solum instaurat, sed etiam, tamquam novas iterat, & concedit, idque se propter Civium, & Civitatis merita se facere ait. Ibidem libertatem impertit his verbis. *Cui Civitati, & Civibus etiam libertatem, in eodem privilegio (Rogerii Patris) declaratam specificè in Sancta Urbe Hierusalem, & in omnibus, & singulis aliis Civitatibus, & locis Agarenorum, & aliorum infidelium, quas nobis subjecimus, & Domini brachio subiiciemus, concedimus, damus, & volumus observari.* Item in quacunque orbis regione, quo negotiatores confluere consueverunt, Consulatus Tribunal iisdem Mamertinis statui posse concedit de qua facultate in sequenti libro fusius nonnulla prosequemur.

54.

Henrici VI. diploma pro Mamertinis.
Henric. Imp. in privil.

Henricus VI. Imperator Sævus, & Sicilia Rex anno 1194. præcipuas, atque insignes eidem Urbi impertivit immunitates in suo diplomate hæc habet inter alia: *Item concedimus iisdem Civibus Messanæ ut habeant plenum perpetuam libertatem Messana, & per totum Imperium, & Regnum vendendi*

dendi, & emendi tam per mare, quàm per terram in introitu, & exitu, tam in parvis, quàm in magnis rebus, & nullum jus, nec commercium inde tribuant tam mobilium, quàm stabilium rerum, nec talliam, nec collationem aliquam in ipsos fieri facimus &c.

Præterea eandem in Imperiali fide, peculiarique clientela haberi his verbis constituit. *Primò ipsam Civitatem Messanae in nostram ditionem, & potestatem tamquam juris nostri peculiarem perpetuò tenore concedimus &c. & inter alia multa sic ait Item bonos usus omnes, & consuetudines, quas hætenus eis confirmamus, demum volumus, & concedimus ut omnes habitatores Messanae tam latini, quàm Græci, & Hebrei habeant per dictam libertatem, quam de gratia nostra eis concessimus, sicut prælegitur vendendi, & emendi per omnes Archiepiscoporum, Episcoporum Abbatum, ac etiam Religiosarum personarum, Ducum, Principum: Comitum, Baronum, & etiam Fœudatariorum, qui in Imperio, vel regno nostro sunt sine ulla aliqua datione, & ullo jure inde tribuendo omni remota exceptione, & violentia. In quo privilegio ubi prosequutus est ea omnia, quæ Rogerius in suo diplomate Mamertinis fuerat elargitus, non solum eadem denuo confirmavit, sed & amplioribus verbis retulit, & illustravit, mandans ut liberi omnino habeantur in quacumque imperii regalis parte commorentur, ac Mamertini dumtaxat cum omnibus agri sui incolis plenam libertatem consequantur, & in diplomate anni 1196. Ita loquitur inter alia. Ut liceat eis omnia mercimonia, & res eorum quaslibet liberè, & sine aliqua datione per portum nostrum, ipsius Civitatis Messanae, tam per mare, quàm per terram immittere, vel extrahere &c.*

55.

Henrici 7ⁱⁱ
plurima pro
Mamertinis
per honorifica
verba.

Hoc ipsum privilegium, & in eo contentas omnes immunitates Constantia Imperatrix anno 1198. Idibus Januarii post Henrici Imperatoris viri sui obitum confirmavit.

56.

Constantia
Imperatrix
omnes Ma-
mertinorum
immunitates
confirmat.

Fridericus Primus Siciliae Rex anno 1199. 111. Nonas Decembris duo Mamertinis dedit diplomata, eorumque recensens merita sic eos alloquitur. *Considerantes igitur fidei constantiam, servitiorum gratitudinem, & meritorum exigentiam perorantes, quæ vos Cives Messanae experti fideles nostri Domino quondam Patri nostro Magnifico Imperatori felicitis re-*

57.

Friderici di-
plomata pro
Messanen-
sibus.

cordationis, & Domine quondam Matri nostre Magnifice Imperatrici felicis recordationis, tam in acquirendo, quam in re habendo Regno fideliter exhibere curastis; Attendentes etiam quod in presenti necessitatis articulo rerum dispendia, & personarum pericula pertulistis &c. & adiicit Mamertinæ ditioni Civitatem Randatii cum omni jure, dicens: Concedimus Vobis, & heredibus vestris in perpetuum Randatium, cum justis tenementis, & pertinentiis suis omnibus &c. In altero vero eorumdem amplificans libertatem hæc habet. Concedimus igitur vobis, & successoribus vestris in perpetuum ut per totum Regnum nostrum in mari, & in terra liceat vobis mercimonia, & quaslibet res vestras libere ponere, & exhibere & eam iisdem intrare libere, pariter & exire, ad cuius autem libertatis memoriam inviolabiliter formatum præsens privilegium per manus Matthei de Salerno &c.

58.

Carolus Andegaven-
sis Ma-
mer-
tinor im-
munitatibus
ornat.

Carolus Andegavenſis tunc Siciliae Rex anno 1272. vi. Kal. Martii nonnullis Mamertinos ornavit immunitatibus, & in primis vetuſtiſſimum Arcadii Imperatoris decretum inſtauravit, quo Meſſanae Urbi præaliis Regni Civitatibus conceditur ut rubeam triremem in promptu ſemper in navali, aut in portu haberi, qua ſola cum iter faciendum ſit perſona regia cum aliarum comitatu triremium utatur, quod poſtea Ludovicus Rex confirmavit, & ſarctum, rectumque, uſque ad Caroli V. tempora, qui cum hac rubea trireme Meſſana in Calabriam tranſfretavit; morem hunc veteres Mamertini ſervaverunt. Caroli verba in eo diplomate hæc ſunt. Volumus, & præſentium authoritate ſtatuiſſe, ut quoties de noſtro mandato congregari contigerit ſolum generale dicta Civitas (Meſſanae) & ejus Civēs galeam rubeam habeat, & in hoc inter ceteras Civitates ſpecialiter honoretur, & aliis præferatur &c.

59.

Petrus Pri-
mus & Jaco-
bus Mamer-
tinorum im-
munitates co-
firmant.

Petrus Primus Aragonum, & Siciliae Rex expulſo Carolo Andegavenſi pernicioſa ſtatuta, oneraque omnia, adverſus Mamertinorum libertatem à Gallis miniſtris perperam impoſita anno 1283. xii. Kal. Maii per peculiare privilegium abolevit, & per aliud eodem anno xv. i. Kal. Januarii datum novas immunitates addiciens nonnullas Regum antiquorum confirmavit. Jacobus huius hæ-

hæres Aragoniæ, & Siciliæ Rex tria dedit diplomata rei Messanenſi apprimè conducibilia Henrici Imperatoris tritavi ſui privilegium, & Petri Genitoris, & à ſe ipſo antequam regni diadema ſuſciperet, conceſſas immunitates confirmavit, auxit multaque ad ordinandam Meſſanenſem Rempublicam ex majorum conſuetudine, & ſuperiorum regum inſtitutis cum omnimoda Urbis ejuſdem libertate conſtituit.

Altera item tria hujus Frater Fridericus II. Siciliæ Rex 60.
Mamertinis de ſe, ſuiſque benemeritiſſimis præſtitit. Pri-<sup>Fridericus II
plurima Ma-
mertinis im-
peratoriæ</sup> mum anno 1296. pridie idus Maii, quo inſerto tenore Imperatoris Friderici proavi ſui privilegium approbat, atque iterato concedit. Secundum anno 1302. Nono Kal. Februarii in hæc verba conceſſit. *De certa noſtra ſcientia concedimus, & pleno favore Regis confirmamus, quod ipſi, & heredes eorum in perpetuum à ſubventionibus, promiſſionibus collectis, mutuis, quibuſcumque aliis exactionibus quæ in Sicilia pro quibuſcumque cauſis, & negotiis ullo unquam tempore per Curiam imponentur, ſint & eſſe debeant omnino exempti, liberi, & immunes. Quodque in eadem Civitate Meſſanæ, & in tenimento ejus pro prædictis cauſis, & negotiis nullo unquam tempore per curiam imponatur, diſtribuat, taxetur, & recolligatur à noſtris fidelibus habitatoribus prædictæ Civitatis, & tenimenti ejus, & quos de cætero contingerit habitare. Propter quod Strategoto Meſſanæ, & cæteris Officialibus Curia præſentibus, & futuris præſentis privilegii auctoritate mandamus, quatenus in eadem Civitate, & tenimento ejus pro prædictis cauſis, & negotiis nihil imponant, taxent, diſtribuant, & recolligant à noſtris fidelibus memoratis; Imò eis prædictam libertatem; & immunitatem inviolabiliter obſervent, & faciant tenaciter obſervari, non obſtantibus conſtitutionibus Sereniſſimi Domini Jacobi Aragonum, & olim Siciliæ Regis Illuſtris Domini Fratris noſtri per quas in certis caſibus pecuniæ ſubventio faciendâ permittitur &c. Tertium quoque eodem anno 1302. largitus eſt, cujus exemplar in alio diplomate Friderici nepotis ſui invenitur inſertum, quo Mamertinos his verbis reddit Immunes Indulgemus, ut ab omnibus Collectorum mutui ſubventionis, &*

cujuslibet exactionis alterius, quocumque nomine nuncupentur, prestationibus perpetuo sint immunes ab eis, & ab ipsorum aliquo nulla census publici pensitatio flagitetur, quoniam ipsis, ut plenissime meritis hoc nostro serenitatis indultu ex certa nostra scientia Majestatis, & publici census remittimus, & alia prescripta collectarum mutui subventionum, & exactionum quarumlibet gravamine relaxamus. Ipsos etiam in omnibus regni nostri Siciliæ Proceribus, tam in Civitatibus, terris, & locis ditioni nostre subjectis, quam in aliis, quas nobis Divina promissio subjugarit, sive fuerint nostri demanii, sive Comitum, atque Baronum, ut excellentiarum quarumlibet regni prædicti liberos facimus, & exemptos ab omni jure dobanarum Maris, & Terræ, ut liberis in eis mercantiis inferant, & exinde transferant nullo jure exinde per eos alicui nostro, & dictarum Civitatum & Ecclesiarum officialibus exolverint &c. Hæc Fridericus.

61.

Ludovici Siciliæ Regis
pro immunitatibus Mamertinarum
plurima privilegia.

At Ludovicus Siciliæ Rex anno 1347. Pridie Non. Februarii sic inter alia in suo privilegio ad Mamertinorum libertatem mandat. Quodque universi Cives & districtuales prædictæ Civitatis, Messana sint Exempti, Liberi, & Immunes ab omnibus oneribus, personalibus, & realibus, nec non quibuscumque subventionibus, oneribus, collectis, & hospitium, seu robbe, & arnesiorum præstantioribus, & quibuscumque angariis, seu collectis quocumque nomine nuncupentur. Indulgemus eis præterea, & confirmamus, & gratiosè concedimus quod præfati Cives libere possint extrahere de quibuscumque Civitatibus, & locis ejusdem Infalæ, & totius Regni, ac omnium Provinciarum, Civitatum, & locorum dominio nostro subjectorum, quæ de nostro dominio fuerunt, & deferre per mare, vel per terram in quacumque parte mundi ad terras scilicet, & tota Fidelium Sanctæ Matris Ecclesiæ, & devotorum nostrorum sine solutione Gabellæ, seu Dobanæ, vel juris exituræ, & cujuscunque districtus, quocumque nomine nuncupentur victualia, legumina, & ferragia cujuscunque pinguedinis equos adducere ad Civitatem ipsam Messana omniaque alia commestibilia, venalia pro eo pretio, quo communiter valuissent in locis, in quibus victualia extrahuntur, absque aliquo im-

pedi-

pedimento nostra Curia, & officialium nostrorum &c. Præterea confirmat, atque iterum concedit omnes superiorum Regum privilegia, & exemptiones, libertates, bonas consuetudines, & immunitates, & præcipuè quas præstitit Rogerius Siciliae Rex, & Fridericus Tertius, item declaravit Agrum Messanensem ad ipsam Urbem pertinere, & quibus limitibus definiatur his verbis. Quo ad alios verò concedimus recuperata Insula prædicta Siciliae, & sub integro nostro dominio existente, atque redacta. Privilegium quoque Territorii, & districtus Civitatis ejusdem cum jurisdictione, dominio, ac mero, & mixto Imperio à Tyndaro inclusive usque ad flumen Cantara Messanensibus ipsis concessum, eis mandamus, & volumus inviolabiliter observari &c. Insuper Randatii oppidum Messanensi ditioni sic adjunxit. Terram quoque Randatii cum territorio ejus ac juribus, redditibus, & proventibus suis, sit, & esse debeat sub dominio, jurisdictione mero, & mixto imperio prædictæ Civitatis Messanæ juxta tenorem antiquorum privilegiorum Civitatis ipsius, & velut in eisdem privilegiis continetur &c. Providit quoque alio decreto certè, & perpetuæ Civitatis annonæ, quod utinam Regii Ministri, qui pro tempore fuerint servassent in famem, atque in ipsum vitæ discrimen Messanæ toties non incurrisset. Sic enim ille cavet. Denique confirmamus eis, & denuo concedimus, ut à flumine salso citra, & à Terra Ibermarum citra inclusive tum extrabantur victualia, neque legamina, nisi tantum in munitione dictæ Civitatis Messanæ, pro ut consuetum fuit, & ad hoc statuendi Portulani Civitatis Messanæ juxta ordinem consuetum: In cuius rei testimonium præsens privilegium &c.

Joanna Regina Neapolis, & Siciliae anno 1363. xv. 62.

Kal. Junii duo Privilegia ad Messanensiam emolumentum per suum decretum præstitit, primum ab omni vectigalium onere illos, uti Prædecessores Reges fecerunt vindicavit his verbis. In primis nostri beneplacitum est, quod liberè liceat Civibus dictæ Civitatis Messanæ, qui civilitate funguntur extrahere, & extrahi facere, & immittere, & deferre indifferenter à dicta Civitate Messanæ

Joanna Regina duobus privilegiis Urbis Messanæ favet.

&

Et undecumque in Terras, Castra, Et loca regni nostri Siciliae, Et e contra ab ipsis locis, Et terris dicti regni ad dictam Civitatem Messanę, Et quascumque alias partes amicorum, devotorum, Et fidelium nostrorum quacumque mercimonia pro eorum voluntatis libitu, absque solutione cuiusvis juris gabellę, impositionis, pedagii, vel ductus alterius cuiuscumque &c. Secundo perutilia condidit de re frumentaria statuta, ut ante alias Civitates tum e Sicilia, tum e Regno Neapolitano Messanensibus procuraretur. annona.

63.

Fridericus II
privilegium
avi sui confir-
mat, et de suo
plurima ad-
iicit.

Fridericus III. anno 1367. Idibus Maii ex certa scientia, & inserto tenore confirmat privilegium Avi sui Friderici, de quo paulo ante meminimus, illudque inviolabiliter servari mandat, & de suo hæc adiicit. Et si forte pro tempore elapso in aliqua, seu aliquibus Civitatum, Terrarum, Et locorum Siciliae predictarum pro exterminio imminentis guerre præterite, ac seditione regni nostri magnatum, seu aliqua quavis causa predictę Immunitates, Et gratię in predicto privilegio denotate, ac etiam confirmatę Messanensibus ipsis presentis Regni fidelibus, qui etiam maiora merentur, non fuerunt obtentę, Et etiam observatę (quod non credimus) singulis personis, Et officialibus tam nostre Curię, quàm Ecclesiarum, Comitum, Et Baronum, predictorum iterato distincte mandamus expresse quatenus privilegium ipsum eisdem nostris Messanensibus, Et cuilibet ipsorum observent, Et faciant inviolabiliter observari &c. Animadvertenda hic sunt verba illa (qui etiam maiora merentur) quænam sunt hæc maiora Mamertinorum merita? ea videlicet, quæ in diplomate paulo ante innuerat, cum dixit. Attendentes importabilia onera, Et grandia servitia, quę Cives dictę Civitatis Messanę temporibus retroactis, scilicet predicti Avi nostri, Et successorum Dominorum Regis Petri genitoris, Et Ludovici carissimi fratris nostrorum Regni Siciliae memorię recolendę gesserunt, Et satis grata, Et accepta, quę Cives huiusmodi nostro gesserunt tempore precipue in obsidione dictę Civitatis Messanę, per tunc hostes nostros palatium nostrum, Et quarterium Terrę novę de Musellis Civitatis ipsius occupa-

ta

ea tenentes per varia, & diversa damna, incertibilia, & combustiones, & dirptiones ruinarum, & possessiones Civium eorumdem, & maxime in medias, & effusiones sanguinis in terrestri, & maritima exercitu diversimode subventum, quod satis cessat, & cedit in exaltationem nostri nominis, & honoris etc. Hic est Mamertinorum meritorum Catalogus, quorum intuitu Fridericus tanta illos libertate donavit.

Mariæ autem, & Martini Siciliæ Regum multa habentur privilegia, immunitates, & decreta ad rem mamertinam promovendam tum honorifica, tum utilia. Anno enim 1392. sexto Idus Decembris Xenodochium Castri ad mare cujus proventus præpingues Siciliæ Regibus curiæ erant, Mamertinis Senatoribus cum regia potestate concedidit. Et anno 1393. Tertio Idus Septembris Castellum Montisfortis, quod à Blasio Alagonæ propter crimen lese Majestatis abstulerant agro Messanensi, & Strategi, ac Senatorum Jurisdictioni adiecerunt. Anno verò 1396. sexto Idus Aprilis Friderici Tertii privilegium confirmarunt, qui Tauromenium oppidum ad Messanense territorium pertinuerat, meritorum causam reddentes, hæc aiunt. Considerantes nimirum rebusdinem, & fidei puræ conscientiam, quas Universitas prædicta, & singuli Universitatis ipsius erga excellentiam nostram nullis oneribus, & stipendiis, periculis, & laboribus parcentes, sponte, & omni cordium sinceritate gesserunt, & gerunt totis viribus incessanter, gnata, quoque & accepta servitiaz per eandem universitatem, & singulos ejusdem nostræ firmitati collata, dum scilicet in adventum nostrum ad hoc Regnum ad nostræ fidei observantiam fideliter reduximus, & in eadem fide existentes nostrorum Baronum Rebellium insidiationes, & pericula non timuerunt, ob cupit fidei firmitatem damna plurima fidei periculis, quæ præstare inobabiliter de presenti, & in futurum eas auctore Dominum firmiter credimus præstituros præinsertum privilegium etc. Et eodem anno Idibus Januarii bonos usus, mores, & consuetudines Civitatis, quod Henricus Imperator, Ludovicus, & alii fecerunt comprobaverunt, prævidentique certe, ac per-

64.

Reges Maria
& Martinus
Mamertinorum
rem tempore
movens, im-
munitates etc
firmantes

2. Cap. Reg.
Sicil. in
Mart.

petuæ Urbis annonæ Magnæ Curie, ac Regii Patrimo-
nii Tabulariæ, & ut appellantur Archivi ex antiquo
Regum instituto Messanæ observari, ibique, & non ali-
bi, totius Regni cudi pecuniam sicut ab immemorabi-
li tempore decretum fuerat mandarunt. Item in alio
privilegio quod anno 1397. xi. Kal. Novembris dede-
runt pro ornamento, & commodo Civitatis, imò totius
Regni omnium quarumcumque nationum commercium
indixere postulante Siciliæ Procerum conventu, qui Sy-
raculis habitus est his verbis. *Jam sue placeat Majesta-
ti, quod singuli Mercatores possint tuto venire, & in Sici-
lia stare, & redire pacifice, & quietè cum rebus, & mer-
cibus eorum, ex hoc enim sequetur honor, & utilitas Re-
gia, & Regni divitiæ, & incrementum, cui postulato res-
pondet Rex. Placet Regia Majestati exceptis cognominatis
de Turigo, & Fossatello, Cujus postulati executionem,
per præsens privilegium Messanensibus detulit, sic in-
quiens. Quia pro bono publico, & ut Regnum nostrum præ-
dictum guerrarum calamitatibus hætenus lacesitum repare-
tur; Volumus quod omnes, & singuli Mercatores nationum
quarumcumque existant, possint, & valeant cum eorum mer-
cimoniis, & rebus omnibus, ad hoc Regnum nostrum Siciliæ,
& in eodem sub nostra protectione habitare, stare, practica-
re, recedere, & morari, libere, salvè pariter, & securè, eos-
que bujas serie in nostra fide, & gratia usque ad nostrum
beneplacitum, & post revocationem præsentis si fortè contige-
rit aliqua causa, hæc revocare per duos menses guidamus, &
affecuramus, ita quod possint, & valeant ad Regnum nostrum
prædictum venire, & in eodem habitare, stare, practicare,
recedere, & morari salvè, pariter, & securè. Excludimus
tamen à nostro guidatice omnes, & singulos mercatores de
cognomine de Turigo Januenses, & Dominicum Fossatelli &c.
Deinde Stratego, & Senatoribus Messanensibus hanc tri-
buit facultatem. Qua propter etiam de vestris fide, & le-
galitate confisi ad plenum, tenore præsentis vobis committimus
facultatem, & potestatem plenariam impartimur, quod possi-
tis, & valeatis omnes, & singulos Mercatores nationum
quarumcumque sint, ut præfertur, præter illos de Turigo, &*

Do-

Dominicum Fossatello nomine, & pro parte nostrarum Majestatum in nostra bona fide regia guidare, & assecurare sub quacumque forma assecurationis, ut vobis melius visum fuerit valiturum semel, bis, & quoties reiterabitur, & opus fuerit, quæ assecuratio infringi, nec rumpi valeat aliqua causa superveniente &c. Et confirmat eisdem hanc facultatem Martinus per epistolam Catanæ anno insequenti septimo Kal. Martii datam. Nec velim existimes, lector me hæc temerè de Mercatorum quarumcumque nationum commercio hic meminisse. Etenim quia dum hæc scribimus, eadem ab Hispaniarum Rege à Mamertinis postulata perbenignè concessa sunt, & ab eorum emulatoribus calumniis, & iniquo animo accepta, quasi Messanenses habendi cupiditate allekti Mercatores advenas, atque à Fide Catholica alienos in suum portum negotiationis causa invitantes circa eandem fidem, ac Christianos mores detrimenti aliquid fuerint passuri. Et hec quidem meræ nugæ, ineptæque calumniæ sunt, nam cum plurimæ Civitates, & emporia intra Catholica Ecclesiæ Romanæ septa ante multa sæcula hoc negotiationis genus cum Barbaris, & à veræ Religionis corpore segregatis instituerint, & divitiis florentissime evaserunt, & Religio tamquam Solis radiis à fœcibus pura, conspicuaque permansit. Hinc est quod Philippus Quartus Rex Catholicus equè ac sapientissimus Mamertino- rum erga se præclaram fidem in Sicularum Civitatum defectione ostensam cumulatè remunerari cupiens, nationum quarumcumq; Emporium Messanam anno 1648. xvi. Kal. Septembris his verbis constituit. „ Y junta „ men hê tenido por bien hazer os merced de la Esca- „ la franca, paraque podais commerciar con todas las „ nazziones, que à este effetto fueren à esse Puertos assi „ Turcos, Moros, Judios, Persianos, como otros qua- „ lesquiera con quien no tengo paz, ni treguas. Ex- „ ceptuando los con quien tengo guerra viva y esto „ durante mi Real voluntad &c. „ Quod Regis benefi- cium quàm primum suum exitum habiturum, nemo est qui ambiget.

Ex Epistola
Philip. IV.

Ff

Sed

65.

*Ferdinandus
Primus omnes
gratias ab an-
ecessoribus
collatas appro-
bat atque ra-
tificat.*

Sed age jam redeamus ad posteriores Siciliæ Reges Martino, & Mariæ Ferdinandus primus Aragoniæ, & Siciliæ Rex successit. Is etiam suis Mamertinos privilegiis munivit. Anno enim 1413. 11.1. Nonas Januarii per privilegium Barcinonæ datum omnes generatim à suis prædecessoribus immunitates, ritus, consuetudines, & statuta quodcumque seculo Messanæ concessa laudat, atque confirmat his verbis; *Omnia, & singula privilegia, gratias franquitiis, immunitates, libertates, ritus, consuetudines, statuta, & bonos usus dictæ Civitatis Messanæ, & suorum membrorum, nec non omnes gratias, officia, beneficia, commodaque ad tempus, ad beneplacitum, ad vitam, vel in perpetuum Civibus ipsius Civitatis per Illustrissimos prædecessores nostros recolendæ memoriæ concessa laudamus, approbamus, ratificamus, & nostræ confirmationis præsidio roboramus &c.*

66.

*Rex Alphon-
sus quam plu-
rimis privi-
legiis Mamer-
tinos exornat*

Præterea Alphonsus Siciliæ Rex hujus nominis Magnanimus singulari Mamertinos benevolentia prosequutus est, eosque quam plurimis privilegiorum ornamentis decoravit, & præcipue quatuor. Primo anno 1440. xvii. Kal. Maii, quo confirmat omnia privilegia, & immunitates, mandans omnia, quæ fuerunt concessa ab ævo Regis Rogerii in suo pleno robore, ac firmitate etiamnum subsistere, & adversus ipsas gratias, vel privilegia obici nequeat à quocumque, quod illis usi non fuerint per decennium, nec propterea ipsis muneribus, vel privilegiis fuisse renunciatum, aut eisdem in aliquo derogatum. Secundo eodem anno xi. Kal. Maii, quo non sine penarum multa omnia Messanensium privilegia, & immunitates à quocumque jubet observari. Tercio eodem anno 1440. xi. Kal. Junii dato, quo in universum quæcumque beneficia, concessionem, & immunitates Messanæ Urbi à Regibus Superioribus impertitas, confirmat, & mandat insuper quod executio quælibet, à Rege, Prorege seu à quolibet Magistratu (non præsentata commissione Stratego, & Judicibus dictæ Civitatis) facta contra illius privilegia revocetur, & tamquam de facto attentata in pristinum statum reducatur per Strategum,

&

de Iudice Civitatis. Ultimo anno 1447. Nono Kal. No-
vembriis vulgato, quo conceditur si in comitiis gene-
ralibus Regni actum, vel decretum fuerit aliquid ad-
versus statuta, & Messanensium privilegia nulla re illis
præjudicatum sit. Sic enim fuit ad Alphonsum Orato-
ribus Matthæo Moleti, & Tuccio de Balsamo Senatus
postulandum præcepit. Præterea eadem gloriosissima Maje-
stati supplicabitur, quod dignetur dictæ suæ Civitati concedere,
quod cum contigerit in dicto suo Regno Sicilia fieri Goaduanan-
tiam, Congregationem generalem, Curiam, Synodum, vel Par-
lamentum, & ibi proponetur, tractabitur, examinabitur, &
concludetur contra aliquod ex privilegiis, contra præminen-
tias, vel bonos usus dictæ Civitatis, quod talis conclusio, pro-
visio, & deliberatio non possit præjudicare dictis privilegiis,
præminentiis, & bonis usibus, nec ligare habeat dictam Ci-
vitatem, nisi Syndici dictæ Civitatis legitime constituti ex-
pressè in dicto Parlamento, Synodo, Curia, Congregatione, vel
Adunantia consenserint illi conclusioni, aut deliberationi præ-
cedente universalium civium congregandorum juxta morem
solicum dictæ Civitatis in constitutione Syndicorum habendam
observatam consensu cum speciali mandato, nec dici, aut al-
legari possit, quod major pars præjudicat minori, si per mayo-
rem partem fuerit quid tale deliberatum, & conclusum, etiã
generalem legem condendo. Placet Regiæ Majestati &c. Silen-
tio involvo, quæ tantus Rex ad ordinandam Messanen-
sem Rempublicam suis decretis, atque immunitatibus
constituit, quæ egit, cavitque ne ipsa privilegia per ca-
lumniam imposterum, seu pro vili haberentur, seu à Mi-
nistris pessum irent. Verùm hîc dumtaxat memorabo ut
Alphonsi Regis animum erga Mamertinorum privile-
giorum exactam custodiam deprehendamus. Mandarat
per privilegium Martinus Rex anno 1404. viii. Kal.
Augusti ne vinum aliunde Messanam importaretur, nisi
illud quod ex agri Messanensis vineis percipitur, & ab eo
onere, neque Regiam suam familiam excepit: Verba pri-
vilegii hæc sunt. *Ex munificentia nostra providimus, ac etiã*
volumus, & promittimus eidem Universitati Messanæ per nos
heredes, & successores nostros in perpetuum pro usu hospitii

Ex privileg.
Marc.

nostri, heredum, & successorum predictorum vident in dicta Civitatem minimè immitti facere, seu deferre, ex aliis partibus extra territorium Civitatis ejusdem, sed vine uti facere in nostro hospitio pro nobis Regina Consente nostra, & heredum, & successorum nostrorum dictæ Civitatis, & territorii ejusdem mandantis maiori domus Scriba: rationum expendari, & aliis officialibus dictæ nostre Curie, quantam vinum in dicta Civitate, & pro usu nostre Curie ab alienis partibus extra Civitatem eandem immitti seu deferre minimè attentent, aliquatenus nec presumant. In cuius rei testimonium presens privilegium exinde fieri iussimus &c. Hoc Martini decretum ideo latum est ut Messanenses vinum, quod ex propriis agris percipiebant facile verum ire quo deinde absento externorum Mercatorum vina succederent. Hoc privilegium circa annum 1448. ab domesticis Alphonsi Regis Messanæ commorantis minimè observatum est Unde Senatorum jussu ea vini-dolia effracta sunt. Quid ad tantum ausum Rex? Sed opere pretium est audire verba Antonii Panormitæ historiolum narrantis sic enim ait.

Cum Alphonsus Messanæ degens iratus esset, quod Urbis Magistratus regium vinum è navi depositum fractis dolis effudisset, videlicet contra Reipublicæ Messanensis decreta tunc allatum atque in Palatium regium accersiti venire renuissent, ad eos raptim properavit. Qua de re sex Urbis Patres ceteros facti cum fuissent, bini primum ex eis Regem equo descendentem, bini ad primum Curie ingressum, bini denique ad secundam januam reverenter assurgentes intrantem exceperunt, cui sedenti pro tribunali astantes rem omnem Urbisque decretum, ac rationem eam exposuissent, Rex pacatissimus non solum eos à culpa solutos declaravit, sed etiam, ut & deinceps jura sibi meritis acquisita semper defenderent hortatus est. Hæc Antonius Panormita. Sanè quis hic Regis prudentiam, moderationem animi, & iustitiam non demirabitur? Ipse rei novitate ad iracundiam commovetur. non tamen ut solent Principes in ultionem præceps ruit, rationem aliquam latere se cogitat Mamertinorum erga se toties expertus fidem non ad suæ Majestatis contemptum id eos egisse existimat, non sequestre, non interprete uti-

Ant. Panor.
in libell. de
dictis, factisq;
memorabili-
bus Alphonsi
Regis l. 4. in
fine.

utitur, quibus ad occupandam Regis gratiam mos sem-
per tempus fuit, potiori parte favere, non equa lance sub-
ditorum, consilia expendere, sua ipse auribus audire de-
cernit, quare id ita egerint? audio, factum laudas, &
Regum beneficia meritis sibi comparata magni facere
atque rueri suos subditos pergratum sibi esse ostendit.

Joannes verò Aragoniæ, & Siciliæ Rex plura etiam
Mamertinis contulit immunitatum ornamenta voluit præ-
ferre eos secundum antiqua privilegia anno 1454. vii
Kal. Novembris intelligi, & esse immunes ab omni on-
ere vectigalium per totum Siciliæ Regnum, tam respe-
ctu minuti, quam grossi, ut ipse in eo decreto loqui-
tur. Præterea eodem anno Tertio Kal. Novembris asse-
rit privilegia, & capitula in suo hoc decreto inserta,
& unumquodque ipsorum non dum semel, verum
etiam pluries ut ipse habet in Regio concilio legi,
recognosci, ruminari, atque diligenter recenseri man-
dasse, & habita super ipsis deliberatione matura, con-
sideratis præcipue maximis Urbis Messanæ erga se, suos-
que Prædecessores obsequiis cum clausulis amplissimis
ex certa scientia, de plenitudine potestatis, & aliis con-
firmat. Et cum fuerit in ea legatione à Rege sic postu-
latum ut omnia privilegia, & statuta, capitula, bonos
usus, mores, & consuetudines ab antiquissimo tempore,
& à memoria perpetua cunctarum scripturarum, con-
firmaret, & ut ipsa privilegia semper intelligantur in
viridi observantia quocumque cursu temporis non ob-
stante à tempore Romani Imperii, & inde à tempo-
re Arcadii Imperatoris, & à Christianissimo Rege Ro-
gerio, etiam Imperatoribus Friderico, & Henrico, aliis-
que Regibus, & Prædecessoribus quibuscumque, etiam
à felicissimæ memoriæ Prædecessore suo Rege Magnifi-
co Alphonsio Germano ejusdem Sacræ Regiæ Majesta-
tis ut talis confirmatio perpetuum robur, & inviolabi-
le ipsis privilegiis præbeat, & constituat, ac si de ver-
bo ad verbum tenor eorum esset expressus, cum omni
plenitudine, & benigna potestate, etiam exclusis oppor-
tunis, & motu proprio ex certa scientia, adeò quod
nul-

67.

Joannes Sici-
liæ, & Ara-
goniæ Rex om-
nia ad ameri-
sinorum pri-
vilegia con-
firmat.

Priv. verba

nullo modo possit infringi, neque aliter interpretari, neque dilari nisi prout ipsa privilegia dicunt, & for-
nant, talisque confirmatio, & intellectus semper intel-
ligatur in favorem dictæ Nobilis Civitatis, & suorum
Civium, & districtuum, & privilegiorum &c. & res-
ponsum fuit, *Placet Regia Majestati* &c. & non obtem-
perantibus inflicta fuit multa mille ducatorum, & hoc
ipsiusmodi decreto anni 1465. Idibus Januarii confirma-
vis, precepitque in toto Regno ad unguem, prout in
ipsis privilegiis continetur servari.

68.

*Joanna Regi-
na Ferdinandus
Rex, &
Carolus V. Im-
perator con-
firmavit, & au-
gent immuni-
tatem Mamerti-
norum.*

Similes privilegiorum, & immunitatum confirmatio-
nes, & novales eorum concessionis fecerunt Regina Joh-
na Mater, & Nutrix Ferdinandi Regis Catholici anno
1464. & ipsemet Rex Catholicus anno 1477. & iterum
anno 1495. Carolus vero Imperator, & Joanna Mater
anno 1517. xv. Kal. Martii in eo privilegio, quod Ma-
mertinis dedere hæc inter cetera loquuntur: *Assentis*
ejusdem (Universitatis Messane) innata fidelitate, & serui-
tutis quamplurimis Sacra Corona, & domui Aragonum, &
successoribus dudum nobis egregie prestitis, & impensis, omni
quidem vel maxima remuneratione dignissimis, supplicatio-
nibus ipsis benigne lætaque fronte exauditis tenore præsentis
cartæ nostræ omni futuro tempore firmiter valitura ex cer-
ta nostra scientia, deliberatè & consultò omnia, & singula
privilegia, capitula, & jurisdictiones, consuetudines, & bo-
nos usus scriptos, & non scriptos, seu scripta, tam per Con-
sules, & Imperatores Romanos, & Græcos, quam per quos-
cunque Serenissimos Reges Prædecessores nostros indelebiles me-
morie eo modo per nos dictæ Nobili Civitati, ejusque Civi-
bus, & Universitati concessas, & concessas, tam confirma-
tos, & confirmata, quam per longum usum in vim privi-
legii transitos, & transita laudamus, approbamus, ratifica-
mus, & quatenus opus est de novo concedimus &c. Ita Ca-
rolus Imperator.

69.

*Philippus II.
vetera Ma-
mertinorum
privilegia in-
flavit, &
nova impo-*
suit.

At Philippus II. hujus heres anno 1591. vii. Kal.
Novembris cum Mamertini generalia Siciliae comitia
anni 1563. sibi maximopere impensa, suisque Immu-
nitatibus adversa propter vectigalia, novaque onera nul-

lo

lo jure imposita experti essent antiqua privilegia instauravit, aliaque multa impartivit, ex causa onerosa, solutis videlicet Catholicæ Majestatis erario quingentis aureorum millibus, in qua transactione sic habet. Et ideo ex certa nostra scientia, deliberatè, & consultè, ac ea gratia speciali, sacrique, ac supremi nostri concilii accedente deliberatione Privilegia prædictæ Civitatis Messanæ, capitulationes ipsas omniaque, & singula in eis contenta à prima linea usque ad ultimam de verbo ad verbum pro ut jacent singula singulis referendo, confirmamus, laudamus, ratificamus, & approbamus, plenissimèque pro confirmatis, ratificatis, & approbatis haberi, censi volumus, & declaramus omni dubio, & difficultate cessantibus, universaque nostro regio munimine ex plenitudine regie potestatis roboramus, & validamus, & in futuro tempore valida, firmaque sint, & penitus habeantur, & ad uberiores cautelam, & abundantiores declarationem in favorem memoratæ Nobilis Civitatis nostræ Messanæ de novo privilegia, gratias, & immunitates prædictas omniaque, & singula in eis contenta, concedimus, & plenissimè in perpetuum donamus, ac si presentibus forent inserta, pro ut pro insertis habemus, & haberi volumus, & mandamus, ipsamque Civitatem, ejusque incolas, & habitantes commigrantes, & confluentes penitus immunes, & liberos declaramus, & esse volumus, & mandamus ab omnibus, & quibuscumque datis, collectis gabellis, & impositionibus, aliisque quomodocumque nuncupentur impositis, & imponendis. Quoniam sic volumus, & mandamus, & à nostra libera voluntate procedit juxta tamen privilegiorum ipsius Civitatis tenores, declarantes, & mandantes Parliamenti, Synodæque, quæ in ipso regno celebrari solent ordinariæ, vel extraordinariæ nullo unquâ futuro tempore, nec præterito potuisse, nec posse prejudicare, non obligare Civitatem ipsam, ipsamque incolas, habitantes, commigrantes, aut confluentes in aliquibus impositionibus, gabellis, collectis, datis, aut aliis quomodolibet nuncupatis: Quin imò Parliamentis, & Synodis, prædictis minimè obstantibus, ipsam, ipsosque liberam, & liberos, immunes, & illesos permanere omni contradictione cessante, ipsæque gabellæ, collectæ, & impositiones, ut supra im-

po-

posita, aut imponenda minimè exigi, aut peti possint, quin imò pro non impositis habeantur, quo ad dictam Civitatem, incolas, habitatores, commorantes, & confluentes, ipsamque gabellam tarenì unius super qualibet uncia serici laborati, & mercimoniorum, & alterius tarenì super qualibet libra serici crudi, ut supra impositam abolemus, & penitus pro abolita haberi volumus, & mandamus, & ab ea Civitatem ipsam, incolas, habitatores, commorantes, & confluentes liberos, & exemptos declaramus esse volumus, & mandamus &c. Sic Philippus Secundus, & quidem his Regum præsidiis quasi trabali, atque adamantino clavo firmata, Mamertinorum libertas omnibus videbatur. Cum Philippo demortuo, alter hujus nominis Tertius Hispani regni clavum moderandum suscepit, qui animi rectitudine, pietate, atque innocentia, ævi sui Princeps præstabat omnes.

70.

*Mamertini
sua privile-
gia atque im-
munitates de-
fendunt quod
Philippus III
non improbat*

Eo igitur Regnante D. Petrus Gironus Ossunæ Dux Prorex in Siciliam mittitur, Is Siculorum Procerum Conventum illico inducit regio arario injuria temporum, diminuto, atque alieno ære collapsa tributa decreturus; Atque illi quidem facillimum fuit à Siculis Dynastis, qua ambitionis studio, qua adulatione in ea consilia, vel sua sponte promoventibus trecentorum millium aureorum tributum in singulos novem annos impetrare, antiquiora etiam onera, quæ quadraginta millia conficiebant in novem alios annos instaurare. Ea re Panormi feliciter, & ex sententia confecta, Prorex Messanam contendit, eadem proculdubio à Mamertinis impetraturus, ignarus fortasse earum immunitatum quas ingentium meritorum beneficio Messanæ Urbis Reges, quæque nuper Philippus Secundus contulerant. Sed tamen Consuluit suos Quæstores Ratiociniorum Præfectos, & Togatos in primis Jure consultos, qui à latere sibi assident, licere sibi Mamertinis vectigal imperare, nihil impediens his ad quæ illi provocant privilegia, protectionibus, immunitatibus. Hi quod erant adverso in Messanam animo veluti consulto tripode unanimi consensu licere ajunt. Prorex itaque edicit argenteum nummum

num in singulas seriei libras imperare se iis, qui merces eas
 efferri Messana velint, Senatores, qui Magistratum illum
 nō datum sibi, sed creditum, atq; commissum arbitrarentur,
 qui officiorum omniū religione se obstringi intelligerent,
 ne Reipublicę causam, ac dignitatem perditum iri pateren-
 tur, cum reliquis ad eam rem destituti essent remediis, legi,
 atque edicto Proregis more, institutoque majorum interce-
 dunt, causa ad ordinarios Urbis Judices delata quibus earū
 rerum cognitio antiquo Regum, superiorum, & recentiori
 Philippi II. edicto demandatur. Hi cum viros primarios, at-
 que amplissimos Civitatis pene omnes in concilium advo-
 cassent, ac maturē rem omnem cognovissent, tandem ex su-
 periori loco pronunciant legem illam cum more majorū,
 cum Regum privilegiis pugnare, atq; adeo supremum ea de
 re Senatum consulere se velle. Tacitus hic pertranseo vehē-
 menter Proregis in Senatores, in Judices, in Jure Consultos
 in Urbem ipsam indignationem, calamitates, quas intulit
 animadversiones, quas in innocentissimos viros exercuit, &
 in quę extrema discrimina Mamertinos conjecit, præclarū
 dumtaxat illud posterorum memoria dignum Senatoris D.
 Joseph de Illustrissima Balsamorum familia Baronis Cattafi
 facinus memorabo. Etenim cum reliqui Senatores Collegę
 tandem aliquando multis malis, magnoq; metu victi Prore-
 gis imperio tantisper dum irę deferveant parendū esse de-
 crevere. D. Joseph Balsamus, quem valere unum, ac sapere
 pene solum usus docuit, quod de Tiresia Homerus, & de P.
 Scipione Cato prædicare soliti. Hunc quod in judicando,
 sentiendo nimium sui juris, sententięque esse sciret, Orato-
 ribus, ac firmioribus machinis oppugnandum statuit, domi
 igitur suę diu inclusum detinet, quęrit continuo, an à sentē-
 tia decedere, tandē aliquando velit? Respondet ille, se salvo
 jure Reipublicę, salva Religione id facere non posse. Tum
 Prorex, quam mihi religionem, quam Rempubicā narras?
 moriere virgis, ni sententiam mutes. Ad hęc ille, virgas qui-
 dem nobilem, ingenuumque hominem nō decere, quodcū-
 que aliud equestris ordinis viro dignum supplicium se nō
 deprecari. Animum, quo solo liberi sumus, nihil illius inju-
 riam estimare. Prorex commotus admodum, perturbatusq;

Odyss. K.
 Plutar. in Ap-
 poph. Rom.

viri, & non nostri seculi dicendi libertate, virgas altiori voce expedire licetorem jubet. Ea vox ut ab iis fortasse, qui primi audierant, excepta est. Sensim subinde emanavit in vulgus. Tum verò magno cum luctu, ac gemitu Civitatis multis cum lacrymis, ac lamentatione virorum, mulierumque omnium privatę domus occluduntur, fora destituuntur, nemo Messanę repertus, neque servus, neque liber, neque advena, aut peregrinus, qui optimi, nobilissimiq; hominis casu, non summopere commoveretur. Demum omnes, quod eos, tum viri dignitas, tum injurię magnitudo afficeret frequentissimi, sed inermes in Regiam concurrunt, aream implent, lacrymis saltem privatam, publicamque causam deprecaturi. At ille, ut sapiētissimus Imperator, qui Civilis prudentiæ nervos omnes teneret, concitatę, ut putabat multitudinis impetum mora potius, & per levi declinatione flectendum ratus, quàm ut prętorio imperio, aut militari manu subito, ferociterq; frangendum in naves, quę in portu erant secedit, iisque sapienti consilio tumultuarium discessum in speciem imperat. Tum verò Senatores, Optimates, nobilissimus quisque in prętoriā navim occurrunt. Prętorem hortantur, orant ne animum despondeat, regiam domum redeat, Civitatē lustrēt, & qua ante solitus erat alacritate percurrat tuta omnia ab armis, tuta à tumultu, ne gladii quidē aciem in tanto animorum sensu visam esse. Iis consiliis recreatus Prętor longo veluti post liminio redeuntem animum refurnit, tota Urbe spatiatur pacatissimam si unquam antea animadvertit, sed paulo post, injuriam, quam accepisse sibi videbatur egregiē ulturus Senatores omnes quod ante erat comminatus per universos Sicularum Urbium carceres, custodiasq; raptatos Panormum adduci jubet, quo loco multos jam dies in ergastulis, in eum usum tū primū extractis in situ, in squallore, in solitudine, tandiu detinuit, donec à iustissimo rerum æstimatore Philippo III. Hispaniarum Rege ad quem Mamerrini eam causam detulerant liberati sunt. Et quidem hujus tragedię, & nos fuimus spectatores, & L. Portius Calbetus in suo Philacterio meminit Misit itaque in ea publica calamitate Civitas Oratores ad Philippū, Salimbertum Pancaldum, & Petrum Paulum Golossam, qui

I. Port. Cal.
imp. pr. sui
Phylact.

in

in Supremo Tribunali Fisco adversariis que enixè ob-
sistentibus, ita eam causam egere, ut & Messanam eo onere libe-
rarent, & nova privilegia, atq; præclara ornamenta cum su-
periorum privilegiorum confirmatione impetrarint. Anno
1616. Idibus Maii. Qua tempestate Mamertini obsequii er-
go pro sua tenuitate, temporumque injuria Regiæ Majestati
centum quinquaginta aureorum millia obtulere.

Aliæ deinde, atque aliæ adversus Mamertinorum privile-
gia ab adversariis Philippo IV. Regni habenas tunc mode-
rante abortæ sunt tempestates. Ipsi ad ejus Catholicam Maje-
statem procurantes, atque acceptas quotidie injurias expo-
stulantes post oblationem centū octuaginta millium aureo-
rum amplissimam privilegiorum confirmationem, aliasq;
novas immunitates, quæ Reipublicæ maximo sunt emolu-
mento impetrarunt. Ipse Rex, & Supremum Italiæ Consiliū
causa ab ipsis rite cognita animadverterunt anno 1622. No-
vis Septembris ut manifestè satis in eo principio ejus diplo-
matis habetur: *Nos Philippus &c. Quamvis universæ Reipubl.
nostræ infatigabilem curam desideremus semper impendere, & Deo
favente ad facilem statum studeamus cuncta revocare, tamē No-
bilis nostræ Urbis Messanæ sollicitiora nos argumenta cōstringunt,
ut quæ tantæ fidelitatis, & obsequii monumentis erga nos sæpe, &
sæpius florere visa est, regiis etiam donis, & ornamentis gloriosius
spectata ornata proinde cum quia Nobilis Messanenensis Urbs solito
suo more muneris, donativiq; Majestati nostræ offerendi causa oc-
currerit, & quædam præterea capitula, seu verius querimonias,
& gravamina, quæ minuere ejusdem privilegia, & antiquas
nostrorum Progenitorum concessiones videbantur, obtulerit, & ut
opportuno remedio ipsi Civitati provideretur, gratias, & conces-
siones quasdam sibi à nostra clementia indulgeri petierit; Nos ac-
cepta Urbis fidelissimæ oblatione, & singulis quæ petebantur visis,
atque examinatis per nostrū Sacrum Supremum Italiæ Consiliū,
tandem annuendum esse, pro ut subjecta singulis capitulis responsa
declarant censuimus &c.* Ita Philippus. At nescio quo Mamer-
tini Urbis fato post tot ingentia erga Populū Romanū, Im-
peratores, & reliquos Siciliæ Reges merita, post illibatā fi-
dei observantiā, tot exantlatos labores, tot regiones hostes su-
peratos, tot egregiè toleratas obsidiones, tot sanguinis, &

71.

Philippus IV
petitioni Ma-
mertinorum
pro eorum
privilegiis an-
nuis.

vitz effusionem, tot pecuniarum in Regum necessitatibus, & obsequiis voluntarias usque ad presentem diem oblationes, quibus Principum suorum voluntates, & munera sibi comparavit. Nihilominus ab emulatores, fuerit oppugnata, eorum infenso animo exposita, rebusq; adversis semper afflictata, ita ut ea privilegiorum, immunitatumque ornamenta, quę ad suam gloriam, & libertatem amplificandam à Regibus impertita sunt, in sui ipsius molestiam, & detrimentum cecidisse omnino videantur, nec defuere Illustres Viri Juris Consultissimi, qui, & voce, & scripto, hæc Mamertinorum privilegia nimis infensi evertere conati sunt, ac ipsis rationum momenta deficientibus coram Supremo Tribunali silentium imperatum est. Et quidem asserere minimè erubescabant, immunitates, hæc & prerogativas toties à Regibus discussas, sollemni ritu confirmatas, iterumque concessas, atque instauratas equas, salutare, quę videri potuisse florente Romana Republica, itemque Sicularum Regum tempestate, nunc vero orbis pene universi imperio ad Austriacos Reges delato, iniquas potius, & Republicę noxias apparere prorsus quasi celerent, aut Romanos justius quàm Austriacos orbis imperium administrasse, aut ignorasse illos veram principatus artem, ac disciplinam, aut quo latius regni fines protendantur, viresq; ac potentia augeantur eò posse Principi licentiā crescere, ut hæc pactas cū subditis leges, violet fœdera, immunitatesq; rescindat. Adde quod dominiorum immutatio, nihil unquā immutavit, nā quando Romanum dominiū de Repub. ad Monarchiā gradū fecit, nulla fuit formę regiminis facta immutatio, nulla priorum legum extinctio, sed veluti quædam translatio, cū eisdem legibus, juribus, & constitutionibus, quibus antea regi, ac gubernari solebat, sic etiam cum Rogerio Comiti, & Normannis cum expulsiōe Saracenorum se subdidere Mamertini, & deinde Petro Aragonię, & Hispanię Regibus sub iisdem juribus, & constitutionibus ea translatio facta censei debet, ut erudite satis probat Aloysius Casanare in libro, quem pro Mamertinis immunitatibus edidit, ubi omnia adversariorum objecta refelluntur.

Aloy. Casan.
f. 118.

LIBRI QUARTI FINIS.

MESSANA POLITICA

S E U

DE POLITIA MESSANENSI.

LIBER QUINTUS.

Messanensem politicam aggredior, non antiquam illam quidem, qua Mamertinorum gloria ita suis sub Regibus, vel suo sub Magistratu neminem sibi alium imperantem cognoscens, ipsa ex sese floruit, sed qua presente sub Hispaniarum Monarchis felicissime utitur. Corpus igitur hoc civile, seu bonæ vitæ communitas unius societatis ex pluribus diversis, membris compositum sub una potestate suprema, veluti sub uno Capite ad benè, beatèque vivendum, in Curia hac Siculi soli parte formatum suas habet proportionatas actiones, suumque ordinem in operando, & sicuti in fidibus chordæ quamvis dispares, & in musico concentu voces dissimiles suavissimum, ac concordem eruditis auribus efficiunt sonum, eodem prorsus modo hæc hominum in una moenia congregatio, quæ ex summis, & infimis, & mediis interjectis constat ordinibus, ut sonus tranquillitatis, & concordie armoniam quamdam, quod in omni Civitate, ac Republica optimum, atque arctissimum incolumitatis vinculum solet esse, producit. Neque enim vel ab antiquissimo ævo hæc Mamertinorum Respublica consistere potuisset, nisi his hominum diversis gradibus, nisi certis legibus, & statutis bona ordinata, munitaque fuisset, quemadmodum florentissime Civitates, ac Respublice, ex politiz hujus defectu miserè corruere. Et sanè floruit maxime Populus Romanus, cum à Servio Tullio Sexto Rege, censu, ordinibus, etate, loco, honore divisus est, ut gravif-

I.

*Messana suos
Civium ordi-
nes habet, &
quos.*

*Dionys. Halic.
Liv. l. 1.
Cic. l. 3 de
leg.
Plin. l. 33.
C. 1.
Cæsar. l. 6. c. 6.*

2vo, ut ipsemet scribit, Gallia floruit, eorum enim hominū, qui in aliquo erant numero, atque honore, genera erant tantum duo, Druidum, & Equitum, illi rebus divinis intererant, & sacrificia publica; & privata procurabant isti, cum usus esset, in bello versabantur. Plebs verò servorum habebatur modo. At firmata meliori seculo Monarchia nova, & potior politiæ forma invec̃ta, & tres Populi ordines facti. Unus Ecclesiasticarum Personarum, alter Nobilium, tertius Plebejorum. Et sub his contenti Artifices, rustici, & inferiores ex fēce Populi. Miles verò sicut postea Romæ observatum fuit proprium non habuit distinctum ordinem, siquidem delectus fiebat militum peditum, aut equitum ex omni populo, cujuscumque essent conditionis, sic deligebantur ex agris, & Milites, & Duces, Consules, & Dictatores, item, & Senatores, sicut dicitur de Catone, qui magnus Orator, magnus Senator, magnus Imperator fuit, & bonus Agricola, & Rusticus, ut liquet ex ejus de re rustica libris. Insuper plebejus ordo apud Romanos hanc habuit distinctionem, ut alia esset plebs urbana, alia plebs rustica. Urbana, quæ Urbem, quæ agros incolebat; & hæc simpliciōr, & honestior habebatur, ex ea enim ut ait idē M. Cato Milites strenuissimi, ac viri fortissimi gignebantur. Plebs verò Urbana continebat Tribunos ærarii, Scribas, Mercatores, Negotiatores, Argentarios, Feneratores, Artifices, Opifices, turbam forensē, libertinos, magistratuum apparitores, de quibus omnibus per singula capita vide Sigonium cum igitur quæcumque benè instituta Respublica suis constaret hominum gradibus, ut propius ad rem nostram accedamus superest, ut videamus ex quibusnam ordinibus Mamertina Respublica conficiatur. Ad quinque ego ordines hanc Civium Messanenſium societatem redigam. Ad Procerum, ad Senatorum, ad Nobilium, ad Populi, ad Plebei ordines: Proceres appello, quos Regis Jussio, seu Principatus, seu Ducatus, seu Comitatus, & Vice Comitatus, seu Marchionatus titulo insignivit, & hos honoris gradus summorum hæc virorum capita, vel sanguine, vel meritis, vel

M. Cat. l. de
rust. in princ.

Sig. l. 2. de
antiq. jur.
Rom. c. 7. &
seq.

vel soluta grandi pecunia Regis erario sibi paraverunt. Talium quidem majorem Magnatum numerum, qui vere sint Cives in alia Regni Sicilia Civitate non invenias. Hi ad nullos publici Magistratus honores promoventur, sed Urbi ornamento sunt. Nisi sortè ex privilegio Messanensibus dato, Regii Quæstores duo, quos vulgus Magistros rationales appellat fuerint ex his creati, quo munere funguntur, dum hæc scribimus D. Africanus ex Illustri Ansalonum familia Montagne Dux Jure Consultissimus, & D. Scipio Cottonius Altamire Marchio, qui pro Messanensibus in eo Magistratu stant. Hi etiam olim regendæ Urbi tanquam Stratego perficiebantur, nunc verò ex Regum privilegio, neque Mamertini, neque siculi Proceres, sed extranei eam dignitatem consequuntur, ut patebit inferius.

Sequitur ordo Senatorius eorum virorum, qui Civium suffragiis per annum summum in Republica Magistratum administrant, Juratique Patres vulgò appellantur. Hic gradus bifariam dividitur in viros nobiles, & in viros ex populo honestissimos, ac locupletes. Utrique scrutiniis, qui sint summa cum prudentia, ac vitæ integritate, eam dignitatem consecuturi ex nobilitate, & populo diliguntur.

Tertio loco Nobilium Virorum ordinem, qui suffragio in comitiis Senatores Nobiles creant numeramus. Constat hic ordo ex iis qui majorum suorum Illustribus natalibus, qui juris prudentia, qui medicina præcellent; Equites etiam Sancti Joannis Hierosolymitani, Sancti Jacobi Calatravæ, & similium huic albo adscribuntur.

Populum in quarto loco ponimus, habet hic in primis honestissimos viros, qui non manu, sed suis facultatibus vivunt, qui amplissimam familiam domum opulentam ad instar nobilium habeant, hi in Senatorum numerum ex antiquissima Urbis consuetudine, & Regum præscripto ad regendam Rempublicam, una cum nobilibus solent admitti, habet præterea Mercatores, Negotiatores, Artifices non vilium quidem, & contemnendarum rerum, sed mechanicarum, quæ ingenio, & manu

2.

Senatorius ordo
Messana.

3.

Nobilium virorum ordo
Messana.

4.

Popularem ordinem quinque
Messana efficiant.

nū exercentur; horum honoratiores ad ferenda in sui ordinis comitiis suffragia ad mille, & octingentos scripti sunt.

5.

*Quos Plebei-
jos homines
Messana cō-
sineat.*

Postremum locum plebei homines obtinent, qui ad integrandam Rempublicam necessarii illi quidem sunt; Si enim Cives omnes honorati, ac locupletes forent; quis vilia Civitatis obiret munia? Quis potentioribus inserviret? Quis cibos pararet? qui magistratum essent apparitores, qui carnifices, qui bajuli, qui piscatores, qui caupones, ac stabularii, qui exculentorum, poculentorumque venditores, qui tandem agros colerent, terramque subigerent? Hi igitur qui sunt ex fœce populi, & si ex corpore Reipublicæ, neque publico munere fungi possunt, neque in comitiis ferre suffragium. Fuit etiam aliquando Romæ tempus, quo nullus ad magistratum, ex plebeis veniret, unde & contra Patricios plebs per secessionem impetravit, sibi tutores, & defensores, Tribunos Plebis appellatos, qui non nisi ex plebe primum creabantur singulis annis ex lege, & dubitarunt plures, num etiam Tribuni isti essent magistratus majore sententia in eam partem incidente non esse, quia ut ex Varrone refert Gellius, quamvis Tribuni plebis summam haberent potestatem, jus vocandi, tamen in jus non habebant, intercedebant tantum, ut injuria, quæ coram fieret, arceretur.

Gell. l. 13.
c. 1.

6.

*Externi ex
omni hominū
genere Mes-
sanam con-
fluunt sed non
omnes ad pu-
blica munera
admittuntur.
Falcand. in
princ.*

Denique, ut Mamertinæ hujus Reipublicæ multitudinem hominum omnem complectamur de externis aliquid dicam, qui & numero, & conditione Messanæ non diu degunt, & Falcandus omne hominum genus intra sua mœnia Messanam continuasse amplissimis verbis prædicat. Non loquor hic de iis externis, qui ad breve tempus veluti peregrini navigiis ex variis nationibus, quotidie huc appellant, & peractis negotiis continuo recedunt, hi enim ad hoc celebre orbis emporium accedentes innumerabiles sine numero habentur, veluti fluviorum aquæ non eodem sunt, quæ paulo ante effluxere; sed aliæ, & effluere novæ semper non desinunt, sed de illis loquor, qui tamquam Cives domum, & fa-

familiam Messanę statuentes diu hic variis in negotiis occupati commorantur, & hi bene multi numerantur ex Gręcia, ex Venetiis, ex Anglia, ex Germania, ex Hispaniis, ex Italia, & ex Provinciis aliis, ex Sicilia præsertim, quorum nonnulli, & uxores duxere, & bona immobilia emere, & ex privilegio Civitate donati sunt. Apud Petr. Greg. l. 4. c. 5. n. 22.

Scio nonnullas in Orbe Respublicas extraneos nuper Cives factos ad honores non admittere, sed à publicis muneribus, honoribusque excludere, tamquam minus fidos, & invidiam comparare, & concitare in Civitate seditionem solent. Sicut apud Syracusanos olim accidit. Diod. Sic. l. 1.

Sublata enim post Hieronis, & Gelonis regnum, Thra-
sibuli dominatione de communi Republica, & statu populari consultantes multa decrevere; Magistratus omnes priscis Civibus distribuere, & antiquis familiis, nam novos homines, milites, mercenarios, qui à Célone supra decem millia fuerant Civitate donati, indignum ducebant ad munera publica, & honores civiles admitti: sed quod parum meritos censerent, sive quod incertę fidei, morumque alienorum viris, haud temerè credendam Rempublicam putarent; Quod ipsi indignè ferentes à Syracusanis defecere, partem Urbis Acradinam, & Insulam, & alia duo loca ingenti muro munita occupare. Sed multis ultro, citroque illatis cladibus, hi superati tandem sunt. Cives igitur hi adscititii, & si aliquando commodo Urbi fuere, ex his tamen aliquando non nemo ob dubiam fidem pernicipi fuit. Hi ad ferenda suffragia, vel ad minores magistratus cum admittuntur, omni animi perturbatione, invidia, malevolentia vacui, rectissimè se gerunt, ac judicant.

His ita constitutis, & ut re vera sunt ad unguem explanatis quænam est hujus Reipublicæ politia? Quinam majorum, minorumque in gubernatione magistratuum ordo? Et quidem inter præcipua, quę augent, illustant, & conservant, cujusque generis sint, Respublicas, Principatus, Regna, & Imperia, justitia præcipua est; quæ ad divina, & humana ministeria, & ad omnes Reipublicę partes necessaria est, qua pacis, qua belli tempo-

H h

re,

7.
Reipublica
Messanensium
justitia.

re, nam quemadmodum anima corpori, quandiu in eo est, vitam tribuit, sic iustitia Reipublicæ corpori, ubi autem abest, concidere statim cadaver absque vitali motu fieri, & in sua prima elementa, cum fétore, & corruptione resolvi necesse est; Hæc iustitia mamertinam hanc Rempublicam unicuique tribuendo, quod suum, est per tot annorum miryades conservavit de cuius magistratibus, seu ministris toto hoc libro suo ordine dicemus.

STRATEGUS, JUDICES, EORŪQUE FORUM, SEU CURIA;

8.

Mamertinæ
Gubernator
vocatur Sic
reges.

Qui Rempublicam navigio contulere, ne illi sapienter dixerunt, nam sicuti navigium gnavo Gubernatore qui clavum bene dirigat indiget, alioqui si imperitè, si negligenter se habeat, si nesciat vitare Syrtes, & cœca saxa, unâ cum nautis, & vectoribus certo naufragio interibit; Ita prorsus Siciliæ Reges quolibet biennio, ad Reipublicæ mamertinæ regendam navim Gubernatorem nobilitate, ac rebus præclare gestis illustrem mittere consuevere. Hunc, vel à Constantini Imperatoris ævo, ut scriptores nostri referunt Strategum appellant, tamquam nobilem iustitiæ executorem, ut Rex Rogerius in suo diplomate, de eo loquitur. Strategus igitur nomen græcum est, idem sonat, ac Dux exercitus, seu Imperator, ac Præfectus militum.

Donat. l. 8.
sua Messanæ

Plaut. in Co-
sul.

Idem in Irico

Plin. l. 6. c. 5

Plut. in Luc.

Idem in A-

poph.

Xenophon.

in Cyneg. in

Synp.

Plat. in min.

Arist. Phot. 2

Polit. 6.

Athen. l. 10.

9.

Quare Mes-
sanicus Gu-
bernator Stra-
tegus mine
dicitur.

Unde Plautus in Corul. *Nec Strategus, nec Tyrannus quisquam* etc. Hinc Strategia, idest Præfectura, gubernatio, imperium rei militaris. Quare Plinius ait. *A Triganocerra ad Hiberiam principatus certum est in Præfecturas, quas ii Strategias vocant.* Strategum Plutarchus Lucillum appellat, hoc est Imperatorem. Idem etiam Timotheum, & Fabium: eodem utuntur vocabulo cum de Imperatore, aut militum Præfecto agunt Xenophon, Plato, Aristoteles, Atheneus, & alii. Sed quare Mamertinæ Urbis Gubernatorem, exercitus Ducem, Hoc est Strategum Imperatoribus Orientalibus placuit appellare? Nempe Siciliæ Regnum assiduis bellis exagitatum toties barbarorum insultibus aggressum, & à belligeris nationibus expetitur Imperatorem strenuum habere oportebat, qui suis exercitibus hostibus, præ-

prædonibusque obsisteret, & Messanæ tamquam Siciliæ Capiti, & bellorum theatro cum maxima potestate præsideret; & quod mirum valde est, cum antiquæ illæ Strategiæ, quarum Plinius meminit, desierint omnes, sola hæc mamertina in tam grandi Hispaniarum Monarchia immota post tot secula perdurat. Hoc igitur Strategi munus inter quatuor, præcipua censetur quæ Illustribus, ac de se optimè meritis viris. Rex ipse in tota Italia deferre solet, & est secundum quod solet deferri in Sicilia. Præcipua tria illa habentur Mediolanensis, Neapolitana, & Siculi regni gubernatio, quartum est Messanensis Strategia, quæ multis nominibus, clara illa quidem, atque illustris est, moderatur enim eam Civitatem, quæ non murorum dumtaxat terminis definitur, sed per amplissimum constrictus, & districtus territoriū spatiatur, habetque sexaginta octo oppida, castellaque, sub ditione sua frequentissima; ob quam rem singulari inter alias Civitates prærogativa, vel à Romanæ Reipublicæ florentis ævo decoratur. Etenim neque Reges, neque Principes, neque Duces, neque Marchiones, neque Comites, sed Imperatores tantum, secundum jura, ut ait Cardinalis in Clementina secunda districtus habere dicuntur, & in tota Italia nullæ aliæ Civitates nisi Veneta, & Florentina, ut Joannes Andreas Barbatius, & Felinus testantur. Insigne quoque existimatur Strategii munus quod antiquissimam, nobilissimam de suis Regibus benemeritissimam infinitis pene privilegiis munitam, & Regni Siciliæ Caput Civitatem per biennium moderetur, quod ad ampliores dignitates sibi aperiat viam, ut Franciscus Landicanus Comes anno 1570. & Alphonsus Bisball Briatrici Marchio anno 1585. Ille ex obitu Marchionis Pescharæ, iste ex discessu M. Antonii Columnæ Proregum, eo ipso tempore, quo Stratægum agerent, ad totius Regni habenas suscipiendas proveci sunt. Et hic quidē nullum erga suos Messanenles hominis amantissimi officiū prætermisit. Templum enim maximū in eā formam, quam nunc videmus translati aliò Regū sedibus, sacrisque aris redegit, in cujus beneficii monumentū, illa ibi inscriptio legitur.

Cardin. in
Clé. à § hoc
autem illud
de re jud.
quest. 1.
Jo. And. Cap
ut animarū
§ statuto de
confit. l. 6.
Felin. in cap
Rodolphus
extra de re-
scriptis in ver-
bo districtus

D. O. M.

*Philippa Catholica Siciliae, Hispaniarum Invictiss.
Felicibus auspiciis Joannis Alphonsi Bisball Marchionis Briatrici, Urbisque Civis, ac Stratego, Regni Praesidis, ac Generalis Capitanei ere publico exornatis sedibus, ac aris Protometropolim Ecclesiam divini cultus commoditati in hunc decorem, & amplitudinem. S. P. Q. M. restituendam curavit anno MDLXXXV.*

Et eodem anno antiquissimam Regum aulam ampliori structuræ ordine exornavit, & ut ostenderet, quantum, & Stratego, & totius Regni Praesidis titulo glorietur lapide illo testatum voluit.

D. O. M.

Ex auctoritate Philippi Secundi Hispaniarum Regis Joannes Alphonsus Bisball Marchio Briatrici, collateralis Consiliarius, Praefex, & Generalis Capitaneus in hoc Siciliae Regno, ac Strategus, ne ad tantam notitiae partem maiestatem artis ornamentum deficeretur partem, Regis huius prope vetustate collabentem in hanc ampliorem formam erexit anno MDLXXXV.

10.

*Joannes Alphonsus
Marchio
Briatrici
Regni Praesidis
ac Strategus
Apud Vincetium
Ferracium
3. de Praefex
Strategus.*

Quid quod ipsi Siciliae Reges Strategorum Messanenensium dignitati, atque exaltatione semper favere? Nam Joannes Siciliae, atque Aragoniae Rex, cum expeditionem, militaremque apparatus adversus Sardiniam, & Corsicam suscipere decrevisset Stratego per epistolam nuntiavit, se peracto bello ad perduellium suorum ulciscendas injurias in Siciliam perventurum, qua in Epistola, & Mamertinorum preclaram erga se fidem ad coelum usque effert, & armorum subsidium ut ad se mitteret, etiam, atque etiam rogat. Deinde hoc satis immature vita functo, Regni Magister Justitarius penes quem rei summa relicta est, Regis obitum Stratego per litteras

ras significat, monetque ut in eo munete bone, præ-
clarèque se gerat, & meminerit se ejus Civitatis Præ-
fectum esse, quæ reliquas tamquam Siciliæ Caput ante-
cellat. Præterea Ferdinandus Aragoniæ, & Siciliæ Rex
quas ad Strategum literas misit, multo fuerunt officio
refertæ, per eas singularibus verbis Messanæ Urbi gra-
tias egit, ob Neapolitanæ Reginæ Sorori suæ collatos
honores, præstitaque obsequia. Idem quoque bis literas
Stratego dat, unis capto Rhegio, Messanenſium fortitu-
dinem quorum opera potissimum usus erat extollit, al-
teris gratum, memoremque se ostendit, quoniam armo-
rum, militumque auxilia in Calabria bellis Consalvo
fratri suo, & Ferdinando Duci tulere. Ferdinandus item
secundus Neapolitanorum Rex, quo die Regni posses-
sionem suscepit, Strategum de felici suo in eam Civi-
tatem ingressu certior facit, hæc ex Hieronymo Gran-
di Historico Syracusano in suo Cronico affert. Vincen-
tius Ferrarottus eo erant studio, ac voluntate in Stra-
tegos Messanenses tantique eos faciebant Siciliæ Reges
ut præclaris etiam titulis cohonestarent. Manfredus Rex
anno 1272. Ita Paulo Lanceæ Stratego scribit, Nobilem,
& suum Collateralem appellans; *Manfredus Dei gratia
Rex Sicilia Ducatus Apulie, & Principatus Capue etc.
Nobili de latere nostro Paulo Lanceæ Baroni S. Pelagie Stra-
ticoto Nobilis Civitatis Messanae*. Federicus III. qui hujus
Regni habenas anno 1296. octavo Kal. Majas suscepit,
volens Regni capitulum sub n. 117. cujus initium
est. *Optantes in formam meliorem adducere*, his ver-
bis ad Strategum dirigit. *Federicus Tertius Dei gratia Rex
Straticoto Civitatis Messanae Consiliario, Familiari, & Di-
lecto suo gratiam, & bonam voluntatem*. Item Diplomata
Regia, quibus Strategia deferretur Illustrum virorum
titulo Strategos condecorant. Et Arcadius Imperator in
in suo privilegio ita de Stratego. *Et Ipsius Civitatis*
Strategus licet non fuerit miles ad ipsius Civitatis honorem,
dum in officio presuescit militum insignia portet. Philippus
vero IV. anno 1626. Sexto Idus Septembris, Proregi
Siciliæ literas dat, quibus mandat, ut si quandoque eve-
nerit

Ferrar. dist.
7. de Strate-
goto.

Arcad. Imp.
in privil.

Philip. IV.

Epist. Phil.
IV. ad Pro-
reg.

rit, quod in Messanensem Strategum virum aliquem nobilem propter præclara erga se merita eligeret, qui nullo tituli splendore præfulgeret, quod raro solet accidere, tunc ad maiorem ejus magistratus dignitatem habeatur tamquam Marchionis titulo insignitus, illustrisque appelleretur quo tempore Præfecturam administrat. Porro verba Regis hæc sunt. „El officio de Straticò di „Mezina es de la Calidad, autoridad, y importancia „que sabeis y teniendo atencion à eso suelo, y pro- „veerlo de ordinario en tuulades principales de ese Rey- „no, y porque algunas vezes se suele tambien hebrar „mano de Cavalleros de mucho porte, por sus partes, „valor, y prudencia, y conviene que el Straticò man- „tenga con todos su decoro, y autoridad, he resuelto, „que de à qui à de l' ante, el Straticò de Mezina, el tiem- „po que le fuere quando non es titulado, sea trasgado „como si subiese titolo de Marquez, de que os he que- „rido avisar &c.„ Accedit his alia hujus Strategiae præ- rogativa, nam cum ceteri regni magistratus etiam su- premi quando initiantur, & à Prorege exercendi mu- neris potestatem accipiant, ante illius pedes soleant ge- nusflectere, Strategus tamen licet poplites ante illum, eo tempore flectat, ad honorem ei pulvinar subiicitur, & ita observatum lego Aerolæ Duci anno 1590. xi. Kal. Augusti.

II.
Nonnulla præ-
clara Strate-
gorum faci-
nora reserun-
tur.

Longus essem si hic ex annalibus congererem Illu- stria Strategorum, quæ in re bellica gesserunt facino- ra Dometioli, Metrodori, qui anno 407. Mamertinæ classis Ductor Arcadium Imperatorem Thessalonica à Bulgaris obsessum liberavit, Dometioli, qui Gothis Si- ciliam occupare conantibus suo exercitu è portis erum- pens summa fortitudine obstitit, atque ab ea servitute Messanam vindicavit, Nicolai Palicii, Alaymi Leontini, qui in longa Caroli Andegavenensis obsidione ita forti- ter se gesserunt, ut perpetuæ toti Siciliæ Regno causa fuerint libertatis, ut omittam reliquos, qui summa vir- tute, vel gallici belli reliquias sustulere, vel omnino confecere. Et ea sanè Præfectura singularis fidei onas- tion sem-

semper habitum est, iisque concreditum viris, cujus vi-
tae integritati multum Reges deferre consueverunt. Quā-
obrem anno 1581. octavo Kal. Augusti cum Melitæ gra-
vissimæ exortæ dissensiones summam perniciem, atque
exitium Equitum Hierosolymitanorum Religioni com-
minitarentur Messanensis Strategus Pompejus Columna
Zagarolæ Dux, & ad sedandos tumultus, & ad Insu-
lam Catholicæ Mæjestatis nomine conservandam electus
est. Ubi menses aliquot commoratus, pacatis, tranquillisque
animis suo munere egregiè functus est. Hæc verò quæ
hactenus dicta sunt ad Strategiæ dignitatem pertinent, quæ
sequuntur ad peculiaria hujus Præfecti munia collimant.

Et quidem mos traditus ab antiquis in excipiendis 12.
in Urbem Strategis usque ad nostram ætatem inter cæ-
tera sollemnia is est. In primo adventu vir ille prima-
rius quisquis est extra Urbis partem borealem ad Hospi-
tium, ut plurimum Illustrissimæ Marullorum familiæ
S. Francisci Paulensis cœnobio conjunctum, quod Do-
mus pictæ vulgò appellatur, & ab Urbe minimum distat,
divertit. Deinde dicto ad ingressum die, circa vespe-
ram, Senatores Togati suis cum Ministris, tympanis,
ac tubis præeunte longo Stelligerorum Equitum comi-
tatu, Judicem Strategi locum teneantem Portam regalem
versus secum ducunt, inde more majorum medio in
itinere venienti Stratego obviam procedunt quem of-
ficiosi salutationibus excipientes medium inter Judicis
dexteram, & Senatoris Hebdomadarii levam statuunt,
& Urbis portæ dum propinqui fiunt propugnacula, &
arces regię applicito æneis tormentis igne, lætis cuncta
summo cum Civium applausu, boatibus replent. Eodem
ordine Urbem regia via usque ad Proregis, si Messanę
tunc adest Palatium, ingrediuntur, ubi Strategus inau-
guratur inde in Senatoriam domum reversus equo de-
scendit, & in aulam ornatu serico eximie instructam
ingreditur, ibique in parata sede prædiviti contra Se-
natorum solium sella. Dum autem medius inter Senato-
res Judex, qui Strategiæ administrabat locum habet, Ur-
bis Magister Notarius coram populo stans, Diploma,
quod

*Quomodo Stra-
tegi in Ur-
bem excipien-
tur quos sui
custodes atq;
administratores
habeant.*

quod à Rege Strategus obtinuit, recitat, qua recitatione peracta Strategus cum Judice, & Senatoribus aperto capite super privilegiorum codicem jurejurando, se Deo teste, ac Catholica Majestate justitiam, & Urbis Jura cum omni fide prosecuturum pollicetur, & hoc præstito Sacramento Judex in regie Jurisdictionis argumentum bacillum, seu virgulam Stratego donat, quam toto biennio nunquam ipse, ut aliarum Civitatum Præfecti manu gerit, & confestim loco cedit. Strategus vero, & Senatores cum omni Equitatu per Urbem obambulantibus in palatium perveniunt, ubi viri Nobiles novo Præfecto non obscura salutationum, obsequiorum, & gratulationum officia exhibent. Die insequenti per publicum præconem edicit constituta multa, ne noctu quis seu cum gladio, seu cum sica per Urbem incedat, prohibetque alia, quæ ad populorum tranquillitatem faciunt, nempe publicos pictarum charætarum, talorumque lusus, ociosorum hominum conventicula, & his similia.

Cato lib. de
originib.
Fab. Pict. de
aureo seculo
Sil. l. 8.

Præibant Romanos Consules lictores cum fascibus, securibusque, quibus virgæ colligatæ erant, quas ferunt primum Janum instituisse ad terrendum noxios, ad tutandum aureum seculum, & dedisse duodecim colonis ad continendum rudes, ut scribunt Cato, & Fabius Pictor. Hi lictores duodecim erant teste Silio.

Bis senos prima illa dedit præsedere fasces

Et junxit totidem tacito terrore secures.

Diocass. his
Rom. l. 83.

Et hi fasces signa erant iusti, legitimique Imperii ut ait Diocassius his verbis. *Octavius Cæsar Consul creatus cum collega Agrippa fasces divisit, qui sunt signum imperii: Strategus noster supremus in Urbe justitiæ administer, & corporis sui custodes hastatos habet quadraginta, quos vocabulo italico nuncupamus Alabardieri, alabarda autem hasta est in cujus summitate acuminatum prominet ferrum ad formam securis, quæ punctim, cæsimque ferire potest, iisque Reges, ac Proreges in Imperii signum utuntur, hi domi, forisque semper Strategum stipant, ejusque nutibus obsequuntur, & Strategotiali Curiae omni studio inserviunt. Præfecti nonnullarum Sicularum Urbium*

bium, Panormi videlicet, Catanz, Syracusarum, quamvis hastigeros habeant Stipatores, tamen, & numero sunt pauciores, & à Marci Antonii Columnę Proregis ævo concessi, cum hos ex inveterata consuetudine Strategus habuerit. Pręterea ad ejus jussa exequenda ministri alii, atque alii numerantur, horum duodecim qui contestabiles Regii nuncupantur, & longa bacilla manu deferunt, (olim ex nobili familia erant) ipsius custodię addicti, cum horum adjutoribus, & satellitibus, nocturnis vigiliis; Urbem totam circumlustrantes egregiam operam navant. Armati itidem ducenti, quos ipse eligit manu promptos sibi obsequuntur, quemadmodum ex constrictu agrestium militum cohortem numero quingentorum sexaginta quinque fortissimorum virorum, exiguo temporis spatio paratam habet. Hi vulgo *Provisionati* appellantur, utuntur ferreā fistula, globulum plumbeum, à nitrato pulvere ejaculatum, non perignitum funiculum, sed per laxatam cretam rotam, & silicem explodit; quos quidem fistulatores ex agro mamertino Strategus, non sine Senatorum communi consensu deligit, & horum virtuti committi plurimum posset: Unde D. Philippus Borgia Ducis Gandię frater, qui Messanz anno 1586. pręfuit rei militaris peritissimus, dicere solitus est, se hac sola militum phalange munitum, quamvis ingenti hostium classi mamertinum hoc fretum obsidenti in terra excensionem, se prohibere posse confidere: ea de hoc agreste milite in Stratego strenuissimi Ducis animo opinio infederat. Eorum igitur militum opere Strategus arbitratu suo utitur, & tunc pręcipuē in Urbem convocat, cum festi dies alicui Sanctorum solemni pompa, ac frequenti multitudine celebrantur, vel cum armata Triremium classis, ad expeditionem aliquam parata portum tenet, ad evitandōs tumultus, & noxiorum hominum audaciam coercendam.

13.

In bene constituta Republica honorationis loci ratio habenda est. Ordo enim est, ut ait Aristoteles, *Congrua aliquorum proportio, secundum prius, & posterius, vel ratione, vel actu*, & hic ordo in politica ad evitandam confusionem, & inimicitias, quę levi ex causa in mul-

Strategus quo modo se gerat in excipienda Regibus atq; Proregib. ejusdem insignia honoratiora

Arist. 8. phys.
tex. 14.

Vulpian. in
l. 1. de alb.
scrib. in l. 2
& dign. ord.
serv. l. 12. C.
tit. 8.

Val. M. l. 1.
c. 2.

Guazzus in
descript. Ca-
roli V. ingrel-
sus Messan.

titudine solent obrepere, valde necessarius est. Unde Jus-
ris Consulti, & Principes alium ordinem, inter laycos,
& subditos, vel ex lege, vel ex dignitate consue-
runt, ut ex Vulpiano habetur, & Theodosius, & Va-
lentinianus omnes inquirunt, privilegia dignitatum hoc
ordine servanda cognoscant, ut primo loco habeantur, qui
in actu positi, illustres peregerint administrationes. secundo. &c.
Igitur qui publicam gerit dignitatem, nullo modo etiā
despicientiæ sui specie eam imminui, aut contemni pa-
ti debet: sed in eo gradu, quo à Principe, vel populo
ordinata est, conservare, alioquin, & muneris sui dicere-
tur ignarus, & injuriam ei, cuius refert personam infer-
ret, aliam enim personam præferebat, magistratum exer-
cens aliam, cum eum non exercet. Hinc est, quod cum
Fabius Pater ad filium Consulem Svesam missus, indi-
gnaretur obviam ei factus, quod nemo ex duodecim lictoribus
se equo descendere iussisset, plenusque ira sedere
perseveraret, cum filius id sensisset proximo lictori, ut
sibi appareret, imperavit, cuius vocis continuo obsequutus;
*Non ego inquit, fili summum imperium tuum contempsi, sed
experiri volui, an scires Consulatum agere.* Nostro vero Stra-
tego Regis personam in sua administratione agentis, quis
honoris locus in publicis functionibus obveniat, inspiciamus.
Et primò cum Imperator, aut Rex Urbem ingre-
ditur, Strategus dexteram stapedam, hoc est instrumen-
tum, quo Eques sustinet pedes, dum equo descendit
manu tenet. Ea munere D. Joannes Marullus Comes
Condojanni Strategus anno 1535. in Imperatoris Caro-
li Quinti occursum functus est, ut scribit Guazzus. Si Prin-
cipes è regio sanguine, vel illustres Dynastæ, absente
Prorege in Urbem celebri pompa excipiantur à latere
dextero Strategus erit, à sinistro Senator Hebdomada-
rius, ita anno 1588. in adventu Magni Magistri Equi-
tum Hierosolymitanorum S. Joannis Baptistæ Fratris
Ugonis de Lubeax Verdalla cum à Sisto V. Summo Pon-
tificis Melita Romam vocatus est, qui postea Ecclesiæ
Romanæ Princeps purpuratus rediit, Strategus D. Ber-
nardinus de Toledo Henriquez, eum locum occupavit.

Cum

Gemma vero Proreges sollemni equitatu Messaniam ingre-
diuntur, quoniam ad Senatum, laevum, ad Regni Dyna-
stas seu *titulatum*, ut appellant dexterum, laus spectat.
Strategus pone Proregem inter duos Senatores medius
procedit. In Aede maxima dum sollemnia de more per-
aguntur sacra, coram Prorege sedet cum Senatoribus
in conspectu primus, in longo subellio Archiepiscopali
Thalamo proximiori. Si Prorex ab Urbe absit, ipse in
Solio Proregis locum habet, non solus sed subsequente
Senatu, & dispositis genualibus pulvinaribus eidem sca-
bello supplicaturus incumbit: eademque ipsi omnino quae
in publico sacrorum ministerio ceremonie Proregi exhi-
bentur, praeter Evangelii osculum, quod Principi dum-
taxat servari positum in more est. Cum vero publice
per Urbem supplicationes habeantur, haec de medium
dextri lateris umbellae manu sustentat; sedet primus a
Senatoribus in eorum officialium creatione, quos vul-
gus *Notarios actorum* vocat, curantque eas scripturas
quae ad iudicia faciunt. At in conciliis, quae *deputatio-*
nibus appellant, medius sedet inter Senatores, & cum
subscribendi nominis datur occasio etiam primus est. In
iustitiae administratione, cum Fiscales agunt causas, & in
reorum turturis, & ad extorquendam veritatem, *cris-*
tibus primam sedem habet. Augustius vero sedet dum
vinctos in custodiis invisit, in sublimi nimirum solio
sericis aulaeis ornato. Et quidem haec, quae Stratego pre-
stantur honoris obsequia, eo absente Iudici locum te-
nenti ad unguem eadem conferuntur, cum par *uniusque*
sit a Rege potestas, cum hoc tamen discrimine, quod
Strategi persona dignior, illustrior juxta privilegium
Alphonfi Regis, Iudicis vero locum tenentis satis est
ut prudentia, ingenio, doctrina valeat, quibus eo ho-
nore dignus efficitur. Preterea dissimiles sunt, quia Strati-
regus a Regia Magna Curia in suo biennio bis mille
quadrigentorum aureorum stipendio augeatur, praeter alia
quae ex tanto munere illi obveniant emolumenta; Iu-
dex autem locum tenens ad tempus breve per suam heb-
domadam nihil aliud mercedis consequitur, nisi quod ex

quàm ab aliis conveniant, & conveniantur, inuicem; Et iacu-
sentur, tam de civilibus, quàm de criminalibus magnis, & parvis
publicis, & privatis &c. Et post nonnullas spatulimus etiam
quod ibidem in ipsos Cives ubique perpetuò iustitia præfer-
retur; Ita quod non sit locus iniustitiæ, hæc exceptio perso-
narum, etiã si regia potestas, seu persona, vel ejus offi-
ciales auctoritatis cujuscumque litigaverit cum cive, vel ha-
bitatore Messanæ nullius favore legis, neque privilegii præ-
ponatur; sed iustitia communiter ministretur, & à suo præ-
dicto foro non possit illum extrahere, ut alibi conveniat ip-
sum, vel incuset &c. Habet præterea Strategus iurisdic-
tionem non in Cives solum, & habitantes Messanæ, sed
districtualium etiam suorum cognoscit causas, in quib-
us nullus datur præventionis locus, nisi in duobus cri-
minibus, pessimo, & læsæ Majestatis, & in hoc quidem
observatum est Stratego Hieracensi Marchione anno
1589. In Ramette causa, quàm Magna Curia prævenerat,
& jus suum agbat. Prorex tamen Strategi fidei eam cau-
sam concedidit. Ita enim Manfredus Rex in suo Di-
plomate mandarat his verbis: *Magistro Justituario Valli*
Nicomachi Eridenii de Antiochia Baroni Sancti Philari,
& Justitiariis successoribus anno 1273 Et quia ut per ipsa
(Messanæ privilegia) clare patuit, Strategus iustitiam iudices
dictæ Civitatis sunt Justitiani consinium predictorum (hoc
est districtualium) qui tamquam Justitieri omnibus, &
singulis terris, & locis consinium eorundem, tam Regi, De-
manii, quàm Ecclesiarum, Comitum, & Baronum iustitiam
ministrare debent, & possunt intrinsece, ad quos Justitia-
rius non debet accedere pro iustitia administranda, nec de
habitatoribus consinium ipsorum se aliquatenus intrinsece
duximus ordinandum de Consilio dictorum iudicum, quod
Nos, & successores vestri in eodem officio, neque officiales nos-
tri ulli, unquam tempora dictos intratis, vel intrant consi-
nes pro iustitia administranda, nec de habitatoribus infra
consines prælibatos se quomodolibet intravit, quoniam
hoc reservatum, & concessum extitit dictis Stratego, & iu-
dicibus ad honorem Civitatis ejusdem &c. Quod privile-
gium concepimus verbis confirmavimus Federicus, Ludov-
vicius

vicus, Joannes, & Martinus Siciliæ Reges, & Rogerius Rex in suo diplomate mandavit suis Justitiariis, ut contra Cives, in Civitate, vel alibi se non intromittant, imò si coram eis accusentur, ad Strategum, & Judices illico remittantur. Quod Manfredus ubi supra sic confirmavit. *Etiam quod nullus Civis Messanae primo judicio pro causa quacumque civili, nec criminali, publica, nec privata conveniri potest, nisi coram dicto Stratego, & Judicibus in pretorio Civitatis ejusdem, & dicti Cives, & ab eis descendentes habitantes alibi gaudeant, & gauderi debeant illis privilegiis, & prerogativis, quibus proprii, & oriundi Cives illic habitantes ex dicto Consilio decrevimus &c.* Quod quidem privilegium etiamnum inviolabiliter observatur. Magna enim Curia Prorege absente Cives Messanenses etiam si alibi delinquerint ad Strategum, & Judices remittit, prohibetque ne quis Minister in agro Messanensi jus dicat. Verùm si accidat, aliquando ut armorum Præfecti, seu Capitanei, aut Regii Ministri districtus attingant confinia, non prius jurisdictionem exercent ullam, quam *litteras commissionales*, ut vocant à Stratego impetrant, ejusque bona venia, & auctoritate suffulti causas agunt; quam potestatem, non privatis personis, sed illis dumtaxat publicis potest impertiri, ita enim mos, & jura disposuerunt. Præterea tanta est hujus Strategiæ dignitas, ac jurisdictio, ut quodcumque rescriptum à supremis etiam Magistratibus missum Curie Strategotiali priusquàm executioni mandetur sistendum sit. Ita enim Rogerius Rex his verbis jussit. *Item commissiones Viceregiae, vel aliorum Magnæ Curie non exequantur, nisi Strategoto, & Judicibus prius presententur.*

Roger. Rex

Roger. Rex
in privil.

Hæc est Strategi jurisdictionis, venio ad agri Messanensis, in quibus hæc exercetur confinia, & hæc olim fuerant à Leontino usque ad Pactas ex Romanorum privilegio sic statuente. *Item lapides ejus à Leontino usque ad Pactas.* Et Rogerius Rex ita loquitur. *Insuper quod omnes Civitates, & loca quæ sunt à Leontino usque ad Pactas jurare teneantur manutenere honorem Messanae &c.* Henricus autem Imperator: *Volumus insuper, & concedimus, quod*

17.

Qua confinia
Strategi juris
dictio habeat
Rom. priv.

Roger. Rex

Henr. Imp.

Fed. Rex in
priv.

Lodov. Rex
in priv.

Fed. III. in
priv.

quod loca, & universitates quæ sunt à Leontino, usque ad
Paetensem Civitatem teneantur jure jurando manutenere bo-
norem Messana, & facere exercitium pro Messana (si ne-
cesse fuerit) salva fidelitate, & mandato nostro &c. Sed cum
temporum injuria, & incuria majorum nonnulla ex Ma-
mertini districtus dominio desciscerent oppida, Federicus
Siciliæ Rex anno 1199. tertio Nonas Decembris Ran-
datium restituendum Messanenſi ditioni curavit, qui in
eo diplomate sic ait. *Concedimus vobis, & heredibus ve-*
ſtris in perpetuum Randatium cum justis tenementis, & per-
tenentibus suis &c. Ludovicus quoque Rex anno 1347. pri-
die Nonas Februarii, ubi Messanenſis districtus juris-
dictionem his verbis confirmavit. *Concedimus recuperatâ*
Insulâ prædictâ Siciliæ, & sub integro dominio nostro exi-
ſtente, atque redactâ, privilegium quoque territorii, ac distri-
ctus Civitatis ejusdem cum jurisdictione, dominio, ac mero,
& mixto imperio à Tindaro inclusivè usque ad flumen Can-
tara Messanensibus ipsis concessum mandamus, & volumus,
& deinde statim subdit Terra quoque Randatii cum ter-
ritorio ejus, ac juribus, redditibus, & proventibus suis sit,
& esse debeat, sub dominio, jurisdictione, mero, & mixto
imperio prædictæ Civitatis Messana juxta tenorem antiquo-
rum privilegiorum Civitatis ipsius, & velut in eisdem pri-
viligiis continetur &c. Item oppidum Tauromenium, cum
nescio qua ratione se à mamertina ditione in Siciliæ
motibus subtraxisset. Federicus III. anno 1302. Kal. Octo-
bris iterum cum omni totius territorii jurisdictione con-
cedit, nam post longam Messanenſium meritorum re-
centiorum enumerationem sic ait: *Ut jurisdictiones eorum*
(Messanenſium) per munificentie nostræ gratiam in melius
augentur de liberalitate mera, speciali gratia ex certa nostra
scientia in perpetuum concedimus, & pleno favore regio con-
firmamus, quod ex nunc in antea in perpetuum omnes Ter-
ra, & loca Vallis Melatii, & Terra Tauromenii, cum te-
nimento ejus usque ad flumen Cantara ultra Castra, Casa-
lia, & alia loca districtus, seu tenimenti dictæ Civitatis sint,
& esse debeant officii Strategoti Civitatis ejusdem &c. Quod
privilegium Martinus Rex confirmavit anno 1386. sexto

Idus

Idus Aprilis, & anno 1399. quarto Nonas Augusti. Sic etiam Alphonſus Rex anno 1437. nono Kal. Februarii. Extenditur igitur hoc noſtro ævo Strategi juridiſſictio ex meridionali plaga, uſque ad promontorium Argenum, vulgo *Capo di S. Aleſſe*, quod diſtat ab Urbe ad 24. paſſuum millia, ex ſeptentrionali verò uſque ad territorium oppidi Furnari ad triginta paſſuum millia quibus in locis ob potentiorum hominum, ſeu avaritiam, ſeu inſolentiam diſtrictuales hæ juridiſſictiones labefactatę nō ſine ingenti labore, atque impenſa reſtitutę ſunt à S. P. Q. M. quando illas quo jure, quaque injuria ſibi uſurpare conati ſunt, contra Jacobi Regis mandatum, qui demanialium bonorum alienationem qualia ſunt Mamertini

Jacob. Rex
in cap. Regi

diſtrictus jura, quę etiam ad Regiam Majeſtatem pertinent omnino interdixit, & Joanna Regina ita in ſuo diplomate anno 1363 Idibus Octobris. *Joanna Regina Hieruſalem, & Sicilia &c. Preſentibus intimamus ipſam Nobilem Civitatem Meſſana cordi noſtro inſitam, & viſceribus noſtris infixam tamquam dilectam, eſſe ſpeculum, & mentis noſtrę pomerium incommutabili propoſito decrevimus, eam cum ſuo integro diſtrictu, & ſubſequenter Terram, & Planam Milatii, & Inſulam Liparim in perpetuo noſtro, & noſtrarum hæredum, & ſucceſſorum in Regno Dominio, & Demanio in eventum quolibet permansuram. Et poſt pauca ait, ſe velle nullo unquam tempore Civitatem Meſſana cum ſuo diſtrictu directę, vel indirectę à Demanio regio, & Dominio Civitatis quacumque ſucceſſorū forte abdicandam.*

Joann. Regi
in ſuo privi

Hinc Albæ Comes Sicilię Prorex anno 1589. cum accepiffet nō neminem ex potentioribus loca aliqua diſtrictualia occupare tentaffe, re cum Magnę Curię Magiſtratu communicata Hieracenſi Marchioni, tum temporis Stratego literas dedit, quibus monitum volebat, ut bona diſtrictualia, quę omnino regia ſunt, & conſervanda, & pro virili defendenda curaret. Et quidem plurimum intereſt ea loca Mamertinę ditioni ſubefſe, ita enim regię Majeſtatis ditioni ſervantur. Deinde ex eorum imminutione etiam tanta Strategiæ dignitas, & ju-

Mart. Rex in
sua priv.

jurisdictio à Rege collata privatorum hominum potentia, audaciaque paulatim ita imminuitur, ut id oneris imposterum à Dynastis pro vili sit habendum, & sine districto respuendum, causas verò criminales quas in his locis cognoscit Strategus, commemorat Martinus Rex in suo diplomate anno 1399. xvi. Kal. Junii, & sunt, Primo, ut Stratego super mortis punitione provideat, Secundo super debilitatione membrorum, Tercio in casu fastigationis, Quarto in causis à relegatione supra. Causas enim à relegatione infra Stratego absente oppidorum castrorumque Præfecti disquirere possunt. Hi verò si contra jus, fasque cum aliquo ex districtu iniquitas se gesserint, habet hic à Regibus Alphonso, & Joanne Strategum adeundi facultatem illis verbis. *Item si quis à Capitaneis gravaretur ad Strategotum regressum habeat &c.*

Quas causas
Strategus ut
armatum Pre
ses cognoscat.

18.

Quas causas
Strategus ut
armatum Pre
ses cognoscat.

Ferd. in priv.

Hanc jurisdictionem in supradictis causis habet, ut Strategus est, habebat olim amplissimam in omnibus causis. Reges autem Ferdinandus, & alii eam aliquantulum minuire, & quidem ille in suo privilegio novem expressit causas quarum jure cognoscendarum Strategus habeat potestatem tamquam armorum Preses. Ita enim ibi legitur. *Placet Regie Majestati, quod Strategotus non possit procedere, tamquam Capitaneus armorum tempore pacis, nisi in crimine lese majestatis: item assassinatus: item contra famulos latrones: item in casu homicidii appostato modo perpetrati: item in casu resistencie facte contra notabilem officialem: item in casu quo succederet aliqua contentio, seu rixa inter Cives, ex qua possit sequi magna perturbatio: item in casu expugnationis domus facte cum armis: item in casibus expopulationis agrorum noctu facte: item in crimine falsæ monete.* Datum in Civitate Burgorum 30. Julii 1512. Indictionis 1512. In his igitur novem casibus potest omnia sub suo arbitratu decernere, ut ex privilegio facile constat, imò cum Prorex facit illi facultatem posse aliquando se gerere ex abrupto, & dispensativo modo, ut loquuntur moxetur ipse Strategus eam sibi potestatem ultra novem illos casus dari, tamquam armorum Præfecto non tamquam Stratego. Verum ubi

-11-

211

ni

hi Principes in his omnibus, quæ sibi videntur licere
Judicum suorum consilio uti consuevere. Uti Manfri-<sup>Manfrid. id
suo priv.</sup>
dus Rex præcipit cum tamquam Strategis justitiam ad-
ministrant. Ita enim anno 1272. pridie Nonas Julii in
eo privilegio loquitur: *Nullò unquam tempore possitis, nec
valatis quidquam judicarium facere, nec pœnas, nec merce-
des capere, neque exigere, nec aliquid exequi, vel mandare
præter quantum fuerit per Judices eosdem decretum sententia-
tum, aut juridicè ordinatum &c.* At si quis Strategum
Iniquum Infensumque sibi expertus fuerit: Huic per
Ferdinandum Regem Catholicum ad Judicem appella-^{Ferd. in priv.}
tionis, vel ad Proregem licebit provocare. Ita enim il-
le Civitati largitus est: *Placet Regiæ Majestati, quod in
casibus in quibus præcedit tamquam Capitaneus armorum,
de quibus supra possit appellari ad Proregem, cum verò pro-
cedit tamquam Strategotus possit ab eo immediatè appellari
ad Judicem appellationis &c.*

Prætereo hic antiquam Strategorum potentiam, quam 19.
meritò Siciliæ Reges postulante Senatu limitavere, venio<sup>Custodiarum vi
stationes tres
singulis an nris
d Stratego su-
unt.</sup>
ad generales custodiarum visitationes, quæ ter singulis
annis fieri à Strategis solent, nimirum ante lætissimas
Christi reviviscentis ferias, & ejusdem ante solemne
natalitium, & Idibus Augusti ob celeberrimum in Cœ-
lum Assumptæ Magnæ Matris Urbis Tutelaræ diem,
ad victorum consolationem, & celerem ab ergastulis
illis expeditionem. Addit aliam causam Alphonsus Rex.
Ut Carcerati tractentur bene se informant. Et in capitulo<sup>Alph. in reg.
cap. n. 45,</sup>
sequenti. *Quibus ex causis Carcerati sint, circa negotiorum
expeditionem celeriter provideat.* Invisit igitur Strategus sta-
tis his temporibus tres, quæ sunt in Urbe custodias &
in primo in Guelfoniam arcem regiam ingressu, velut
etiam in egressu ænea tormenta quatuor exploduntur
obviam ei ad honorem arcis Præfecto cum militibus suis
procedente, & usque ad arcis interiora comitante, qui-
bus nullus in functione illa competit locus. Sed rece-
dunt omnes, Stratego cum suis Judicibus, Fisco, Juris-
perito, & Magistro Notario in suis sedibus remanente.
Ministrorum nonnulli coadjutores Fiscales ad Strategi

conspicuum in imis subselliis sedent, Pauperum Procurator stat aperto capite, Magistri Notarii, & Scriptores Judicum notant sententias, distantes aliquantulum in scamno sedent. Hastigeri, Contestabiles cum reliquo Satellitio stantes, & aperto capite, suum quisque locum tenent, Judices verò quinis denis diebus eodem circa virosos fungi tenentur munere.

20.

Strategi Curia

Sicilia

Ad Strategi narrationem pertinet ejus Curia, quæ inter supremos Siciliæ Magistratus numeratur, nam præter Regiorum Tribunalium Ministros non inveniuntur in toto Siciliæ Regno Ministri alii, qui tanta jurisdictione polleant, quanta Judices Mamertini. Ipsi enim, & Regii Consilarii sunt, & Catholicæ Majestatis delegati, circa decisiones, quas contra privilegia agunt, constituntur, & ordinarii in causis feudalibus Judices, & in causis criminalibus meri, & mixti imperii cognitionem habent, cum amplissima acquirendi potestate circa omne, & qualecumque delictum. Sunt hi numero tres à Catholica Majestate electi ex iis Messanenſibus Jurisconsultis sapientia, & merito conspicuis, quorum Prorex in Hispaniam detulit nomina, creantur singulis annis, ut plurimum circa Kal. Septembris. Agit etiam in hac Curia partes potiores Fiscus Jure Consultus à Rege sine ulla temporis limitatione constitutus, & hic publicam rem illamque Principis refert, ut notat Glossa in rubrica de Jure Fisci l. 10. qui habet, alios Fiscos adjutores non Jureperitos etiam à Rege ad procurandam justitiam destinatos, & ille eodem ordine in causis, quas Fiscales vocant, & in torturis juxta Judices, & in pari sella sedet. Minores isti in ligneo scamno, Magister verò Notarius sicut Fiscus ille. Habet præterea hæc Curia Notarios sex, qui ab actis sunt, & quot annis circa ferias Divi Augustini mense Augusto adſistentibus Stratego si Regni Protonotarius absit, & Senatu à populo creantur.

21.

Oppida, & Terras districtuales, vel ipse Strategus inſiſt.

Omissis aliis minoris ordinis hujus Curia Ministris ad Strategi munus illud redeo, quo singulis annis à Sicilia Regibus, ac Proregibus oppida, ac Terras districtuales

Quales invisere jubetur ad eorum præfectos dijudicandos quomodo in iustitia administranda se gesserint, & ad alia negotia peragenda. Ita Henricus Imperator in privilegio de Stratego loquens ait: *Et omnium Terrarum, Officiales corripit &c.* Et Ferdinandus Rex, *Item Strategotus una cum Curia Judicibus, & Officialibus ad minus semel in anno incedat, per loca districtus prestando cunctis audientiam &c.* Cujus rei observantiam per peculiaria regni statuta curarunt Proreges Joannes de Vega, Marcus Antonius Columna, Comites Albe, & Olivarez, & in proregiis instructionibus summopere commendatur. Quod si nolit Strategus, vel legitimè impediatur districtus loca adire, licebit Judicibus tamquam locumtenentibus cum eadem prorsus potestate ea oppida, & terras circumlustrare. Verum ut districtualium commodo aliqua ratio habeatur, ne sericum opificium, cui rei domesticæ innititur summa messis, & vindemia detrimenti aliquid patiatur. Solent Strategi circa Novembrē partem districtus septentrionalem, meridionalem verò circa solemnes magni Jejunii dies abire. His enim temporibus habitatores illi, & feriati sunt, & Novembri mense plaga illa venatione, & ista in jejunio piscatione abundat. Hoc munus, sine Curia Stratigotiali formata non potest exequi. Curia autem formata appellatur, quæ constat ex Judice, Fisco, Magistro Notario, & Notario actorum, qui necessario Strategum sequuntur. Insuper armorum Præfectus Vallis Nemorum, cui districtum à Grassatoribus tueri cura demandatur, illi toto eo tempore, cum suo Satellitio Comitem se solet exhibere. Et quidem ab Oppidis his honoris significationibus excipitur. Verbi gratia. Strategum Milas contendere rumor præcedit, ad illius cū solemni pompa ingressum necessaria parant, Milenses deinde longiusculè aliquantulum distant ab oppido, Præfectus, Jurati Patres verò Primarii occurrunt obviam, salutant; Unus ex Juratis Sinistro lateri, Judex Messanensis dextero adheret, ubi oppido factus est proximior ex propugnaculis, quæ muros ambiunt ænea exploduntur tormenta, arcemque

re-

regiam ingredientem, eodem bombardarum omnium, quæ in arce sunt honorifico saluant fragore. Interim arcis Præses suo cum præsidio illum ad primam usque arcis portam progressus excipit, clavesque reverenter osculatus ejus potestati, arbitrioque committit, & ipso antequam se intendant tenebræ dat symbolum, seu tesseram, vulgo *nomen* dicitur. Quo socii præsidarii ab hostibus, seu exploratoribus dignoscuntur. Quod si miles fuerit Præfectus armorum, quem vocant *Capitan d' armi à Guerra*, confestim Strategi adventu cessat ejus jurisdictio, ipsi enim Ministri omnes jubentur obtemperare, & portarum oppidi Claves concedere, & Messanenensium privilegiis, & ex forma Juris ut notavit Afflictus in tractatu de Feudis cap. 1. *Quis dicatur Dux, vel Marchio &c.* Ubi ostendit armorum Præfectum ad bellum designatum à sua jurisdictione cessare eo in loco in quo justitiæ Præfectus Incolis dicit jura. Strategus igitur cum sua Curia causas omnes cognoscit, & quam brevissimè potest, expedit.

Afflict. de
Feud. c. 1. n.
47.

22. Porro Strategus suam administrationem absolvit, vel si in ea suum diem obierit, vel si exacto biennio bona cum venia Messana decesserit: Quod si obire quæ nostra mortalitas est, contigerit in ejus locum unus ex Judicibus per Hebdomadam alternatim sufficitur: donec Catholica Majestas, & non Prorex ex privilegio de Strategoto novo decreverit. Interim funus illi omni apparatu, atque honore celebratur, solemnī pompa dum cadaver effertur, omnes Urbis officiales obsequuntur. Judex Strategī demortui locum tenens lugubri veste indutus, medius inter Senatores incedit, quem hastigeri pullati precedunt bini, hastas inversas per terram raptantes, postremò in Ædem maximam ubi perveniunt, juxta ibi funebria, & piaculare sacrificium mesto cantu Sacerdotes atrati faciunt. Et ita anno 1487. Kal. Octobris in obitu Strategī D. Philippi Borgiæ, & in aliis etiam observatum est. Biennio verò absoluto à possessionis die, jam Strategus esse desinit, & Sindicatori sicut, & Urbis, & alii Regni officiales propter dignitatem personæ nō sub-

Quomodo cū
Stratego agatur
absoluta
ejus admini-
stratione.

subjacet, olim ex nonnullorum superbia, atque avaritia ex Regum decretis subiacebat.

Et quoniam dura illa subjectio de Strategiarum ratione reddenda, & periculosa plenum opus alex censebatur, ita ut nullius existimationis à Principibus cum eo onere tanta dignitas haberetur. Hinc factum est, ut Strategis pro sua dignitate, atque extimatione à censura illa eximerentur. Neque tamen Juri suo Urbs marmertina cessisse videtur, si quando Strategus inventus fuerit, quo sui muneris oblitus per summum scelus injustitiarum operibus, avaritiarum, nequitiarumque operam dedisset, tunc enim exposulans apud Reges, etiam malefactorum severissimos censores sepius impetravit. Imò ex Alphonsi Regis privilegio anno 1425. xiv. Kal. Julii. sic habetur. *Placet Regie Majestati, quod Strategos, qui Strategos quicumque fuerint, teneantur jurare, quod per quoslibet annos completum post eorum exercitum personarum reficiant, et prestentur apud Civitatem predictam predictis purgandis Sindicatibus. Prestabatur autem hoc Sacramentum, quod se censuræ illi subesse obligabant in initio sue Strategiarum.* Quod etiam voluit Joannes Rex anno 1460. xviii. Kal. Decembris in suo diplomate, & Imperator Carolus V. anno 1517. xv. Kal. Martii. quare anno 1547. xii. Kal. Februarii Idem Alphonsus Rex cum hunc decreto minime obtemperasset Andreas Paruta, & Olivius Sutili milites nam absoluta Prefectura, absque ulla Sindicatoris censura, cum multa in Urbe contra munus sui dignitatem deliquissent, Messana decedere Mandavit, ut per Sindicatores de his qui peccaverant maleficiis adamusim aliquideretur. Item Prætorius Antonius Columna anno 1549. eidem Sindicatori Mariani Giuliano Regii. Quæstionis subiacere iudicio D. Laurentium Galletti Gagliardi Comitem Strategum, & nonnullos alios recentiores mittam, quin eandem legem subiicere, & hoc hætenus de Strategis nunc de Senatoribus sermone instituiamus.

Ex Alphonsi priv.

Ex lib.

Idem

seniores duodecim annos et octiduum xxi milia annorum

SENATORES, SEU JURATI PATRES,

et eorum curia.

olusio et ymperio iurati patres et senatores

23. Regum Dominorum vices gerunt Strategi, qui eo-

Mamertini Senatores quare etiam Jurati dicti sunt? Eorumque prerogativa.

rum presentiam referunt. Sunt Senatores, seu Jurati Patres tum ex nobilitate, tum ex populo numero sex. Hi Civitatem universam praeferunt, & consilio, ac prudentia sua cuncta moderantur. A Petro Primo Aragoniorum Rege usque ad nostrum hoc evum Iuratorum nomine nuncupantur, fortasse quia initio, cum ad capessendam ejus magistratus possessionem accedunt, iuste sancteque administrandae Reipublicae Sacramento se obligant a Regum Normannorum, & Svevorum temporibus usque ad Carolum Andegavensem inclusive Sindici appellati sunt. Supra haec secula, Senatores absolute dicti sunt, eorumque Conventus, Senatus P. Q. Messanensis dictus est, quae nomina, ut antiqua, & augusta etiam nunc usurpantur. Tum vero ut ex iis quae alibi dicta sunt apertissime constat, mixtam, ex Aristocratia, & Democratia veram habuit Reipublicae formam, quam optimates, & populus conjunctim moderarentur. Quod igitur supremus hic Magistratus Senatus, & Senatorum nomine insigniretur habet ex Tullio in Verriis, nam libro 4. actione 2. sic ait: Tamen rogatus de Cybea, stentis memoris quid responderit, edificatam publicis operibus, publice coactis, edificanda publica Mamertinum Senatorem praefuisse, & post pauca idem repetit. Negans id fieri faciente Senatore Mamertinum publicam praefuisse. At quid toties iterata illa verba edificatam publicis operibus, publice coactis, edificanda publice, esse publice praefuisse? Hoc est iuxta Reipublicam Mamertinam, seu publicos Senatorum Mamertinorum iussu. Quod manifestius explicat ejusdem actionis pl. 5. Nam vero Cybeam maximam Tirimis in istam poliberrimam, atque ornatissimam palam edificatam sumptu publico scientia Sicilia, per Magistratum, Senatumque Mamertinum sibi datam, donatamque esse dico. Et postea ad Hortensium orationem sic dirigit. Noli me-

Longi tempus

Cic. in Verr. l. 4. act. 2.

Idem l. 5. act. 2.

Idem ibidem

tuere Hortensi, ut quæram qui licuerit edificare navem Sena-
tori. Deinde etiam post multa, non dicit Hejus (Et is Idem ibid
Senator erat ad laudandum Verrem Romam à Senatu
missus) Princeps Civitatis (hoc est ex optimatibus Civi-
tatis unus) Princeps istius legationis, quæ ad tuam legatio-
nem missa est. Navem tibi operis publicis Mamertinorum es-
se edificatam ei que faciendam Senatorem Mamertinum publi-
cè præfuisse. Idem etiam cum de Gavio verba faceret, sic Idem ibid
ait. Itaque ad Magistratum Mamertinum statim deducitur
Gavius &c. Hæc Tullius Cæsar verò commentario de
Bello Civili lib. 2. etiam Messanensis Senatus, & Sena-
torum sub nomine Principum his verbis meminit. Ap- Cæsar. lib. 2.
pium sic Messanam navibus inde Principum, & Senatus su- de Bello Ci-
ga facta. Et quidem tantæ existimationis, ac dignitatis villi,
apud Cives Romanos habebatur mamertina Civitas, ut
minimè eos puderet, vel Ciceronem ipsum Messanen-
sum acerrimum hostem his titulis illam ornare, qui-
bus ipsi decorabantur, & eidem Urbis nomen, quod Ro-
mæ proprium esse volebant, impertiri. Unde in eadem
oratione in Verrem de Messana loquens sic ait. Vestra Cic. l. 4. 28.
ne Urbs electa est, ad quam qui adirent ex Sicilia &c. & 2. in Verr.
lib. 5. Hanc sibi iste Urbem delegerat, quam haberet &c. &
de Gavio loquens: Cum Mamertini, ait Crucem fixissent
post Urbem in via Pompeja &c. & meritò id factum, nam
ex S. P. Q. R. decreto sic habetur Ob quod statuit Ur- Ex Roman
bem ipsam titulo Nobilitatis extolli, ejusque Cives Romano- privil.
rum honore, Siciliae Caput, illic fungi potestate Romana &c.
Cui decreto verba illa à Cicerone allata quamvis ini-
mici bene concinunt, hoc enim est Cives Mamertinos
Romanorum honore, & potestate fungi romana nimi-
rum Principes, Senatoresque appellari, eorumque Ma-
gistratum Senatum P. Q. Mamertinum, Messanam Ur-
bis nomine multitudinem illam Civium intra sua mæ-
nia congregatam, suisque legibus ad bene, beatèque
vivendum præclare munitam esse, appellarique Rem-
publicam ad instar Romanæ, cui Messana socia, & fœ-
derata erat.

24.

Messanensis
Respublicaetiam post im-
mutatas lin-
quantium res
perdurat se-
sse plurimo Re-
gum diploma-
te.In Cho. Prax.
con. Basil.Is dicitur
inchoat

Ex Mar. priv.

Ex Ferd. priv.

Quid si re Romana inclinata, & Sicilia Græcorum Imperatorum, Regumque ditioni subiecta, & si perfecta reipublicæ formâ temporum injuria fuerit aliquantulum immutata, Urbs tamen mamertina reipublice nomen, ad hoc usque nostrum ævum non amiserit? Hoc agamus. Arcadius Imperator Mamertinorum opera, ac labore ab hostium manibus ereptus, & in libertatem, Regnumque assertus, ut in Cronico Praxis ton Basileon Conradi Regis jussu in latinum verso, & græcè in thesauro Urbis adservato Messanæ alloquens, quæ facinus illud tam insigne Duce Metrodoro Stratego patraverat, sic habet. *Tu sola digna Imperio, quæ vicisti Dominum tuum Imperatorem &c.* Et deinde: *Ideo tu Messana Presommetropolis sis* (quod latino sermone Caput magnarum Civitatum interpretatur) *Princeps Urbium, & Imperatrix Regnorum sola Siculis domineris. Exemptam te facia ab omnibus collectis &c.* Viden qualem, quantamque Messanæ Rempublicam faciat Imperator? qua dignitate, quo honore, quibus prerogativis exornet? O si antiqua illa mamertinæ reipublicæ forma diutius perstisset, & ab invidis fortunæ telis in barbarorum colluvione non cecidisset? ne illa hodie cum florentissimis, quæ in orbe terrarum celebrantur rebus publicis posset una contendere. Remansit nihilominus ex illa bellicarum, tempestatum jactatione nescio, quale tamquam magnæ navis vestigium, ex naufragio relictum imperfecta Messanenensis reipublice species cujus ipsi Siciliæ Reges in suis diplomatis expressis verbis aliquando meminere. Ut Martinus Rex anno 1396. 7 Idus Januarii, qui circa finem illius privilegii hæc habet. *Considerantes etiam, quod dicta capitula universale bonum, statum reipublice, & negotia dictæ Civitatis, ac Universitatis concernunt præinserta capitula &c.* Ut Ferdinandus anno 1413. tertio Idus Januarii circa initium decreti sic inquit. *Per dilectos, & fideles nostros Nicolaum de Castagna militem, & Nicolaum Muletii Doctorem nuntios, seu ambasciadores Nobilis Civitatis Messanæ, qui gerunt, & administrant negotia reipublice dictæ Civitatis electi, & ordinati per Juratos, & consilium &c.*

Ut

Ut Alphonsus anno 1451. tertia Idus Maii in epistola ^{Ex Alphonsi Epist.} qua iubet, illarum custodiri antiquissimum privilegium pecuniarum in officinis messanensibus duntaxat, & non alibi cudendarum, in qua ita loquitur. *Per fideles, & dilectos nostros Nobiles Petrum de Signorino, & Nicolaum de Abbatellis Cives Nobilis Civitatis Messane nuncios, & oratores dictæ Civitatis, qui aliis pro negotiis reipublice Civitatis ejusdem nostram adierant Majestatem &c.*

Ut Joannes anno 1459. viii. Kal. Novembris, sic dicens. *Nos Joannes Dei gratia Rex &c. In his que pacificum statum, concordiam, & unitatem reipublice Nobilis Civitatis nostre Messane, ac singularium ipsius concernere videntur &c. Et in exordio privilegii Joannis Regis, dari anno 1460. xvii. Kal. Decembris hæc habentur ad honorem, & humile servitium invictissime atque divæ Majestatis beneficium Reipublice Nobilis Civitatis Messane suorum Civium tranquillitatem &c. Ut Ferdinandus, qui ob singularem erga Romanam Ecclesiam pietatem Catholicus est appellatus anno 1488. Pridie Kal. Junii, qui in suo decreto his verbis utitur. Propter calumnias, & varia diffugia, quibus fraudolosi utuntur homines in damnum quam maximum, atque prejudicium partium contrahentium, nec non & reipublice dictæ Civitatis (Messanæ) ob quod supplicato &c. Et idem Ferdinandus anno 1507. vii. Kal. Aprilis sic habet initio diplomatis, Ceteras inter respublicas divina providentia, ac miseratione nobis commissas Nobilem Urbem Messanam gratis, & favoribus non augere non possumus. Quippe &c. Præterea Carolus V. anno 1517. xv. Kal. Martii, sic circa finem privilegii ait: ^{Ex Caroli privil.} Fuit Majestati nostre per dictum Oratorem nomine Universitatis prædictæ humiliter supplicatum, ut capitula præinserta, & unum quodque eorum, juxta, & secundum modificationes, & decretationes dicti nostri Princeps si & quatenus pro utilitate, & beneficio reipublice dictæ Universitatis faciunt &c. quæ etiam verba in sequentibus privilegiis quinque repetit. Item Philippus II. anno 1591. viii. Kal. Novembris hæc in suo privilegio habet. ^{Ex Philippi privil.} Nisi infra scripta gratia à nobis eidem Civitati, & reipublice sue util-*

let, ac necessarij concederentur, pro ac concedi demissa Appli-
cavit, Fideliter, ut daretur ipsi facultas &c. Hæc Sicilia
Reges circa Rempublicam, & Senatum Mamertinum,
venio ad Romanos Pontifices recentiores Paulum V.
Ex rescript. Pauli V. & Urbanum VIII. ille in suo rescripto anni 1606. xvi.
Kal. Decembris Et ob id ait, paternum amorem nostrum
vobis ex animo pollicemur, interim sicut à nobis postulastis
Senatui, & Populo vestro benedictionem apostolicam imparti-
mur &c. Iste vero anno 1628. Tertio Non. Novembris sic
Ex rescript. Urb. VIII. Mamertinis rescribit inter alia. Ceterum publicis, priva-
tisque supplicationibus orari istuc cupimus Dominantium Do-
minum, ut ad quam nos gloriam adscitum nuper Urbani
cognomentum incoitavit, ad eam consequendam Civitas vestra
inter ultrices Christianorum Principum classes ex opportuna
ista statione ad impietatis Orientalis excidium emicet,
quod vobis decus, & orbi solatium exoptantes Apostolicam
benedictionem Senatui, Populoque Messanensi impertimur, &
Pontificiam benedictionem pollicemur &c.

25. Sed quorsum tot, tantaque Senatu Senatoribus, &
Messana po- Republica Mamertina asserenda Imperatorum, Regum,
sitate ipsi d & Pontificum testimonia? ingenuè fateor, ut superci-
Regibus facta lios quosdam nostri temporis retunderem Aristarchos,
suos elegit Se- natos, quos sepe non sine stomacho adversus illa nomina,
natores. quos quasi per summam superbiam Mamertini ea sibi arro-
gant oblatrantes audivi, ut tandem intelligerent se
malè oblocutos quippe talium eruditionum ignaros, &
qua in re propriam laudem, & gloriam captasse arbi-
tratos ex manifesto mendacio egregiam inscitiae, at-
que ignominie labem subiisse. Sed ad institutum de Se-
natoribus sermonem redeamus, qui & si pro temporum
vicissitudine & Sindici, & Jurati appellati fuerint, ea-
dem tamen administrandæ reipublicæ ratione semper
usi sunt. Neque enim eorum potestas Senatoria iis un-
quam fuit definita limitibus, aut statutis, quæ aliis Sici-
liæ Civitatum, oppidorum, ac terrarum à Federico Re-
ge hujus nominis tertio in capitulis regni Juratis præ-
scripta sunt. Etenim ii vel à Rege, vel à Prorege ei
administrationi præesse jubentur. Mamertini verò, quæ
fuit

fuit antiquorum Regum, & etiam nunc est presentium propter eximia erga se merita voluntas, & studium, suos ipsi Senatores, & minores Magistratus per suffragia in comitiis quot annis Kal. Maii rite creant. Signum verò singulare summe potestatis habetur autoritas creandi Magistratus, qui cum dominio, & jurisdictione Regis nomine possint potestatem in alios exercere, vel iubendo, vel iudicando. Solon, ut ait Aristoteles, Atheniensibus eam, que maxime necessaria fuit potestatem populo tradidit, ut magistratus crearet, & malefacta corrigeret, nisi enim inquit, populus hanc habeat potestatem servus est, & inimicus. Et licet Senatus P. Q. Mamertinus hoc jus eligendi suos Magistratus exerceat, non hoc sua potestate sed expresso per privilegia, & per antiquam consuetudinem Regum consensu exercet, ab his enim omnes potestates pendere nequaquam est ambigendum. Unde Cirillus libro ad pientissimum Imperatorem Theodosium sic inquit. Vos estis, & omnium supremarum dignitatum fontes, & supra omnem eminentiam, humaneque felicitatis principium, & origo. Quare creandis his Magistratibus Regius Protonotarius si adest Catholice Majestatis vices gerit, vel is, quem delegat Strategus, aut vir primarius cum Senatoribus preest. Ab initio Romulus, qui ex favore populi primum sibi principatum fundare decreverat, temperavit regni sui administrationem ex formula administrandi: Ideo voluit tria hæc committere Populo, Magistratus creare, leges sancire, de bello referente Rege statuere, quæ postea illi à Principibus adempta sunt. Ita Diocadius. At Octavius Cæsar Magistratus partim ipse designabat, alios populo, plebique creandos permittebat: ex eodem auctore. Idem prorsus cum Mamertino supremo Magistratu actum est, nam cum is ex decem viris, Stratego, Judicibus tribus, Senatoribus senis constet, quatuor illos Rex eligit, senos justos à populo eligendos permittit. Hujus decem virorum Magistratus forma à vetustissimis temporibus usque ad nostrum ævum eadem permansit, neque alia in re immutatio facta est, nisi quod Judices senarium numerum Senatores

Arist. 2 pol

C. 2. 1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1.

Cirill. de reg

tra ad fide

Diocass. l.

33. hia.

res sub Syndicorum nomine ternarium implebant cum eadem tamen jurisdictione, ac potestate. Igitur à Regibus sic constituto Messanensis Reipublice Magistratus Civium omnis industria, ac studium eo semper collimavit, ut delectus haberetur, eorum virorum, qui ad talem Magistratum, cui totius Reipublice summa committitur, promovendi essent juxta consilium à Jethro datum Moyli. Proinde inquit *de omni plebe sapientes, et*

Exod. 18.

timentes Deum in quibus sit veritas, et qui oderint avaritiam &c. Prestantissima igitur ea habenda est electio, quæ non gratiâ, non favore, non sortuito, non suffragiis, plebis infimæ, sed consulto ex idoneis virtute præditis,

Apud Cicer.

3 de leg.

et sapientibus sit: Senatorius ordo inquit *lex duodecim tabularum autio careat, ceteris specimen sit, nec veniat quidam in eum ordinem quisquam vitii particeps.* Cicero etiam

Cic. in orat. pro Mure.

in oratione pro Murena, de bono Magistratu sic loquitur *hæcque est boni Magistratus non solum videre, quid agatur, verum etiam providere, quid futurum sit.* Et Jamblicus talem Magistratum vocat servatorem, & custodem legum, & *tam incorruptum;* ait, *oportet esse, quam summe fieri potest, in humana natura.*

26.

Senatorii Magistratuum electio, ut idonei ipsi sint, quomodo fiant

Ut autem optima Mamertini Magistratus electio haberetur à qua reipublice felicitas omnino pendet. Multa majores decreta, vel circa eligendos, vel circa eos, qui eligerent, juxta majores antiquarum rerum publicarum ritus constituere, & prima quidem electio eorum virorum est, qui ad Senatorium ordinem idonei reputantur. Neque enim omnes viri nobiles, ac primarii, neque ex populo omnes honoratiores, & locupletiores in eo ordine connumerantur, sed ii dumtaxat, qui per secreta, & plura suffragia prius à Civitatis concilio virorum triginta sex, videlicet nobilium octodecim, & popularium totidem in eum ordinem propter virtutem, & majorum suorum erga rempublicam merita conscripti fuerint. Porro hoc tricenorum senum concilium ex iis constat, vel qui magistratum paulo ante gesserunt, vel qui forte prohibiti cum electi fuerint privati permanserunt, vel qui in electione pluribus, quam

aliis

aliis suffragiis aucti ad electorum tamen numerum non
albendere. Senatorio igitur utroque ordine ex paucis vi-
ris, iisque melioribus ex Urbis corpore selectis consti-
tuto fit, secunda, quæ est Magistratus electio, & ritu, quem
inferius referemus; nam interim formam horum per
electionem Magistratum creandorum considerabimus,
quam majores ab Atheniensibus, à Romanis, atque ab
aliis rebus publicis mutuati sunt. Ab Atheniensibus, quo-
rum varii fuere Magistratus, alii sortito electi, alii suf-
fragio populi, per sortem Iudices, per suffragia exerci-
tus Imperatores: Ex his, qui sorte etiam legebantur,
erat Senatus quingentorum virorum, ex his publica ne-
gotia curabant lege Petrum de Gregorio lib. 4. de Rep. <sup>Pet. de Greg.
l. 4. de Rep.</sup>
cap. 5, Mamertini verò potiorē partem populi suf-
fragio, sorti tenuiorem concessere, ut videbimus. Apud
Romanos per suffragia præcipui Magistratus, & qui cu-
ram reipublicæ susciperent, diligebantur à Populo, ut
omnibus palam est. Et majores aliquando per consilium
Senatus, nulla habita nobilitatis ratione, sed præcipuè
virtutis, quemadmodum cum Cincinnatus teste Livio ab- ^{Liv. l. 1:}
sens in summo reipublicæ discrimine dictator creatus
est, de ea dignitate nihil cogitans ab Romulo, quod ceteri ^{Idem ibid 6}
servaverunt Reges viritum suffragium eadem vi, eo-
demque jure promiscuè omnibus datum est. Sed à Ser-
vio Tullio gradus facti, ut neque exclusus quisquam
videretur, & vis omnis penes primores Civitates esset;
nam tunc ceperunt primum vocari ad suffragia comi-
tiorum octodecim centuriæ primæ classis primi, & ma-
joris census, quæ reliquam multitudinem tribus centu-
riis superabant, quæ centuriæ si non convenirent, ad
secundam perveniebatur classē, & ejus centurias, &
sic per ordinem ad alias; non autem ex æquo omnes
classes, & centuriæ, ut tempora anteriorum Regum ad-
mittebantur. In his igitur antiquarum rerum publicarū
pæ creando Magistratu ritibus aliqua ex parte Mamer-
tini conveniunt cum in ea electione civium suffragiis
utantur. Differunt tamen aliquo modo; etenim hi, qui
habent jus suffragii scripti sunt in peculiari ordine, ad
quem

quem non nisi per virorum illorum octodecim vota pervenire, tum ex nobilitate, tum ex populo, qui ordines inter se distincti sunt. Suffragatores igitur nobiles ad quingentos non amplius numerantur, populares vero ad mille, & octingentos, in diebus vero comitorum, quæ quot annis in x. & xi. Kal. Majas solent incidere, ubi in regii Palatii aula Protonotarius Regni, seu Delegatus Regius cum Senatoribus, seu nobilibus si de nobilium agatur creatione, seu popularibus si ad populum spectet creatio cum Magistro Notario, & reliquis ministris, qui à secretis sunt soli conveniunt, quingenta illa nobilium suffragatorum, & millena, octingenta illa popularium nomina in parvis schedis scripta, atque obvoluta in urna quadam spherica ex ligno argento circumducta promiscuè reponuntur, & sæpius sursum versum ne ullus fraudi locus esse possit commilcentur, deinde sortita ex urna à Protonotario, vel delegato, vel à Senatore Hebdomadario nomina suffragatorum (*adjunctos* vulgus appellat) triginta sex extrahuntur, & publica præconis voce in subjectam multitudinem illata ad ferendum suffragium in aulam vocantur ubi singillatim ante proposita Dei Evangelia fidem quisque suam jure jurando alligat se digniores in Senatores electurum: Hinc ad scrutinium non longè sepositum suffragator deducitur, qui solus cum solo Sacerdote à quo plumbeus, vel ligneus globulus ad inferendum suffragium identidem subministratur, totus est in electione eorum virorum, qui cum dignitate possint rempublicam administrare, & quoniam de scrutinio incidit sermo, de eo hic aliquid dicere non videtur absolum, ut intelligatur, quanta cum diligentia, & studio ne dolus malus subrepat restanti momenti procedat, in loco ubi habetur electio machina stat quædam lignea altitudinis, & longitudinis decem palmorum, circiter affabrè confecta ex utraque parte, suis distincta capsulis, & earum quæque per tabellam mediam bipartita, ita ut superior tabella, quæ capsulam operit per duo foramina plumbeos excipiat, nunc in anteriorem,

nunc

nunc in posteriorem partem prout suffragatori libuerit globulos: si enim globulum in anteriorem injecerit, non eligit, si in posteriorem eligit, in Senatorem eum cujus nomen capsulae inscriptae praefigitur. Sic he quidem capsulae in quibus Senatorum creandum inscribuntur nomina, quo tempore feruntur suffragia ferro quodam detemptae extrahi nequaquam possunt, sed ubi illi sex, & triginta suffragati sunt, & ex aula singuli decessere, tunc amoto ferro à Religioso, & pio Sacerdote cujus fidei res tanta conceditur, eliciuntur singulae capsulae, & ei qui electioni praest, & Senatoribus afferuntur. Hi statim globulos tum prioris, tum posterioris partis connumerant omnes, & eos qui non eligunt, quique eligunt, quos publici Senatus Exscriptores sex, à secretis literis mandant. Tandem ubi omnia suffragatorum vota exscripta sunt electio manifesta est, nam ex omnibus octo si nobilium fuit, si popularium quatuor, quibus plures injecti sunt globuli, Senatores per Praeconem promulgantur. Sed si fortè acciderit, ut sepe accidit, & octavus, vel quartus ex his conveniat cum alio aut aliis in pari suffragio horum nomina quotquot sunt in spherulis argenteis ad id fabrefactis includuntur, ex his unum sortito educitur, & numerum complet. Eodem modo solemniter die Divo Marco Evangelistae sacro post celebratam à Clero missam Spiritus Sancti ad ejus implorandam opem frequenti populo in Aede maxima, ex urna quadam ex villosa purpureo serico confecta ab illustri alicujus familiae infantulo primum, duo Senatores Nobiles deinde popularis unus, ex alia pari urna, postea alii duo Nobiles, tandem sextus popularis per sortem extrahuntur. Qui profecto Senatores summa populi letitia, plausuque ab amicis prensantur, restituntur, fausta apprecatione saluantur, omnique honore ab ordinibus cunctis per eos dies afficiuntur.

His igitur ut cumque explicatis enucleare operę pretium nunc videtur quae dotes ex majorum instituto ad Senatorem optimum constituendum requirantur. Et primo quidem aetas consideranda, hæc autem est supra vi-

27.

*Qua aetas
debeat esse
Mamertini
Senatores.*

M m

ge-

gesimum quintum ex decreto Alphonſi Regis anno 1450. Pridie nonas Januarii, à quo Civitas postulaverat, ut qui senatoriam peteret dignitatem annum excederet trigefimum, exemplo Bythynorum, quibus minorem annis 30 in Senatum adſciſcere nequaquam licebat. Ipſum verò decretum ſic ait: *Placet Regie Majeſtati cum hac modificatione, quod quæ ad dictum officium Jurarie poſſint aſſumi in anno vigefimo quinto conſtituti.* Et ita Mecenas ſuadebat Octavium, ut ad Senatoriam dignitatem non minores viginti quinque annorum deligeret, hæc enim ætas ætativa, firma, ac robuſta, gloriæ appetens, & ad pertractanda negotia maximè habetur idonea. At Auguſtus Ceſar ut niſi exacto quarto, & vigefimo anno in Senatum neminem admoverent, præter admodum paucos ob egregiam virtutis indolem edicto caveret. Definitz erant olim à Romanis certæ ætates, & diverſorum annorū pro diverſitate, & gravitate Magiſtratum ſubeundorum tamquam muneribus, & honoribus idoneæ, de quibus abundè Gruchius. Sed id poſteris temporibus, non antiquioribus. Apud majores namque ut ait Cornelius Tacitus: virtutis id primum fuerat, cunctisque Civibus ſi bonis artibus fiderent, licitum petere Magiſtratum, at nec ætas quidem diſtinguebatur, quin prima juventa Conſulatum, aut dictaturam inirent. Sed hoc apud illos antiquiſſimos, poſtea autem legibus ſatis effectum eſt, ut Conſulatus ante quadrageſimum ſecundum annum peti poſſit, ante quadrageſimum tertium geri non poſſit. Prætura nec peti triginta novem, nec geri ante quadrageſimum annum. Ædilitas, nec peti ante vigefimum ſextum, nec geri ante vigefimum ſeptimum jure poſſet annum. Meminit de legibus his analibus Cicero, & Ovidius.

Cic. Philip. 5.
Ovid. in faſt.

Jura dabat Populus, Senior ſeniora ſenectæ

Legibus eſt ætas, unde petatur honos.

Vulpianus verò ita generaliter docet. Ad rem publicam adminiſtrandam ante vigefimum quintum annum, vel ad munera, quæ non patrimonii ſunt, vel honores admitti minores non oportet, addit rationem. Ne cum

damno

Egnat. l. 34
c. 2. & Sabell
de Magist.
Ven.

[illegible]

Que

28.

Quas iterum
prærogativas
habere debeant

Mamertini
Senatores eli-

gentur. (Aristot.)

Polib. in ep.

l. 6.

L. Sancimus

ad leg. Julia

repetem.

Debet præterea

Senatores ea

possidere bona,

(& hoc

ad antiquum

Romanorum

censum pertinet)

quæ tanto

Magistratus

splendorem,

& amplitudinem

conferant si-

ne illo discri-

mine, siue

Senatores

nobiles sint,

siue ex

populo, utri-

que enim ex

æquo juxta

illud dignitatis

gra-

du cum pompa

populi conspiciendi

se exhibituri

sunt,

quod non sine

proptiæ fami-

liæ sumptibus

fieri oportet.

Nam earum

impensarum

Reipublica

aut nihil, aut

parum ex

erario suo

solet subministrare.

Dubitabunt

nonnulli quia

nam ad

gubernandam

reipublicam

ma-

gis idonei

videantur,

opulenti,

an mediocres,

an erici-

pauperes.

Aristoteles

tradit,

aptiores

esse ad

Magistra-

tus

Quæ hæcenus dicta sunt ad ætatem, quæ dicentur ad dignitatem, ad virtutes, ad censum spectant. Qui ad utrumque Senatorium ordinem Messanæ adsciscitur necesse est eo ordine dignum esse, siue quia ejus majores Senatoria dignitate functi sint, seu quia ipse minores magistratus cum dignitate, & publico bono gesserit, seu quia non vulgaribus virtutum ornamentis præditus sit, hisque divitiis polleat, quibus illi ordini splendorem afferat non ab illo dumtaxat splendorem accipiat. Quæ omnia summo studio, ac diligentia inquiruntur ab octo-decim è Senatorio Concilio viris, quibus ejusmodi suffragii jus commissum est. Hinc est ut tam pauci numerantur, tum Nobiles, tum Populares ex tam illustribus familiis, & ex tanto populo in Senatorio ordine uti dictum est. Et quidem in Republica Romanorum observatum aliquando fuit, ut non nisi dignis, probatisque, & qui jam aliquam operam Reipublicæ impendissent, Magistratus, potestatesque Militares, aut Civiles concederentur, pro ut recenset Polybius. Præterea sanxerunt Valentinianus, Theodosius, & Justinianus Cæsares ut ad provincias, & Magistratus gerendos hujusmodi accederent, illi qui ad honores, & insignia, non ambitione, vel pretio, sed gratis & probata vite, & Præsidis provinciarum elegantur testimonio, qui gravitate morum excellant, habeantque peritiam rerum publicarum, ex Imperatorum eorum decretis.

29.

Quæ Censuræ

quam est ut

possideant Se-

natæ, ut

quæ circa hoc

in Messanen-

Reipublica

constituta suc-

cint.

Debet præterea

Senatores ea

possidere bona,

(& hoc

ad antiquum

Romanorum

censum pertinet)

quæ tanto

Magistratus

splendorem,

& amplitudinem

conferant si-

ne illo discri-

mine, siue

Senatores

nobiles sint,

siue ex

Debent præterea Senatores ea possidere bona, (& hoc ad antiquum Romanorum censum pertinet) quæ tanto Magistratus splendorem, & amplitudinem conferant sine illo discrimine, siue Senatores nobiles sint, siue ex populo, utriusque enim ex æquo juxta illud dignitatis gradum cum pompa populi conspiciendi se exhibituri sunt, quod non sine proptiæ familie sumptibus fieri oportet. Nam earum impensarum Reipublica aut nihil, aut parum ex erario suo solet subministrare. Dubitabunt nonnulli quia nam ad gubernandam reipublicam magis idonei videantur, opulenti, an mediocres, an erici pauperes. Aristoteles tradit, aptiores esse ad Magistra-

Aristot. l. 4.
pol. c. 11.

tus mediocri fortuna homines, non eos qui Superabundant divitiis, opibus, amicis, aut aliis huiusmodi, neque tamen in nimia indigentia constitutos, & reddit rationem, quia illi qui superabundant nullius imperium pati volunt, aut sciunt, ut neque propter delicias etiam in scholis obedire Praeceptoribus consueverint, sed et ipsi aliis, tamquam Domini servis volunt imperare. Sic ille & re vera sapienter. Ita enim solet us venire quia potentiores, & locupletiores Senatorum suam sententiam collegarum preferre sententiis, ex arbitratu cuncta disponere, jubere, imperiosius, dominari cuncta ob praesumptam auctoritatem, amicos, & divitias sibi licere arbitrantur. Contra vero in indigentia nimia constituti dejecto nimium sunt animo, vilesque sibi, & aliis existimabuntur, ex quo fit, ut Magistratum gerere nesciant: sed ad parendum collegae potentioris libidini, serviliter videantur facti. Quod si Senatores sumantur ad gubernandam rempublicam de mediis, seu mediocribus optimè Civitas se habebit, optimè ejus gubernatio procedet, neque enim isti aliena concupiscent, ut faciunt pauperes, neque eorum bona capiuntur ab aliis, ut accidit divitibus, & si ita ipsi, quia non insidiantur aliis, neque alii ipsis, sine periculo degunt. Hujus argumentum esto quod qui optimè leges condiderunt ex mediocribus Civibus fuerunt ut Solon, Lycurgus, Charondas, & plurimi horum. Reprehendit Carthaginensis legislatoris errorem, Plato, quod ex ditissimis voluerint creandos Magistratus, quasi minimè fieri posset egenum bene Magistratum gerere, aut quietem optare. Inde etiam ad virtutes iter pracluditur, dum divitiae virtutibus fiunt pretiosiores. Adde his quod potentiores amicorum clientum, & pecuniarum praesidio suffragatores corrumpunt, eorumque vota ad sibi conferendum, & non bonis Magistratum extorquent. Verum enim vero ego ita consuevi, neque divites, neque pauperes, neque ex externis, si viri probi omnino sint, & idonei a Magistratus petitione, & gubernatione reiiciendos esse, quod sanè possem experientia, & utrorumque ablatis exemplis ex nostris olim Senatoribus com-

pro-

Arist. l. 2.
pol. c. 23.

Liv. in 2.
Plut. in ejus
vita.
Halic. in 5.
Valer. Max.
1.4. c. 4.
Idem. ibid.
Liv. in 2.
Hal. in 8.

Val. Max. 1.
4. c. 8.

Arist. 2. pol.
c. 9.

1. ne quis 6.
de dignit. 1.
32.

probare. Ex eternis verò optimi aliquando Magistratus
fuere, divites, & ditissimi interdum; & tales pauperes,
& pauperrimi, qualis Valerius Publicola, qui tres Con-
sulatus Romæ gessit, & tamen tam inops decessit, ut
patrimonium ejus non sufficeret ad exequiarum impen-
sas, quæ ideo publica pecunia dictæ sunt. Quod & ac-
cidit Agrippæ Monennio Senatori conciliatori publicæ
pacis inter populum, & Patricios pluresque Principes,
& Magistros populi Romani, & agricolas pauperes, &
rusticos ad Magistratus evocatos, refert Valerius Maxi-
mus, quibus non tam paupertas obfuit, quantum pro-
bitas Magistratum detulit. Solon in legibus institutionis
Reipublicæ Atheniensis concessit quidem potestatem
creandi Magistratus, sed & eos corrigendi populo. At
Magistratus omnes constituit ex nobilibus, & locupleti-
bus ex censu quingentorum modiorum, & jugerum; ne-
que opificibus ita sordidis jus assequendi ullum Magi-
stratum erat. Et Cæsaribus placuit, ne quis ex ultimis
negotiatoribus, vel monetariis abjectisque officiis, vel
deformibus ministeriis, omnique officiorum fæce aliqua
frui dignitate tentaret. Et hæc Cæsarum placita ex an-
tiquissima consuetudine Messana servata sunt, nullus
enim è populo ad eum assumitur Magistratum, imò nec
ad ordinem Senatorium audet aspirare, qui negotiis, non
ingenio homine dignis aliquando operam dedit. Popu-
laris ergo ex ordine Senatorio perinde se in omnibus
gerit, ac vir Nobilis, qui eundem Magistratum petit,
& ita civiliter, liberaliterque se habet, ut exteriori ex-
cultus minimè à viro nobili discernatur. Fuit olim cir-
ca annum videlicet in græc. non levis dissensio Messanæ
inter populum, & patricios; hi enim exclusis populi-
ribus contra Regum decreta, & consuetudinem, supre-
mam illum Magistratum invaserant. At populus expo-
stulare iniquo animo ferre, indignari amplius reipubli-
cæ proventus ad potentiam dumtaxat libidinem, dis-
pensari, aut potius effundi. Igitur ex ditioribus, atque
ex populo honoratioribus non sine multorum Civium
comitatu ex altera parte, ex altera verò Patritii (& hæc

re-

rolent testis oculatus Maurolycus Abbas) in palatium, convenientes coram Ugone Praefecto contendebant Plebs petebat Magistratus, quos olim participaverat, Contra Patritii non esse eis restituendum aiebant, quod ex iuxta causa semel amisissent. Plebs egrè ferre Rempuolicam à paucis occupatam populumque ad eorum libitum vexari. Patritii sibi vim numero inferri, querebantur, proinde plebem monere ut si iuxta peterent, cum paucis in jus venirent. Plebs negare se vim inferre ullam: immo summa cum mansuetudine rem honestissimam, ac pro ingenti munere acceptam postulare. Ugo cum populum habitu, moribusque cultum aspexisset, nihil eum à nobilium ordine discrepare dixit; auditisque scorsim partibus litem sedare nitebatur. Tandem post mutuas, crebrasque contentiones res, eò deducta est, ut Jurati Patres qui summus est in Urbe Magistratus, senario, perfectoque numero terminatus, quatuor ex Patritio, duoque ex populari ordine crearentur, ita ut sine horum consensu nihil ratum esse posset. In ceteris verò rebus, atque in minoribus officiis omnia numero, ac dignitate paria procederent. Ita rebus compositis, ac plebe cum patribus unita Ugo partes, ad mutuam, fraternamque benevolentiam hortabatur, atque utinam (pergit Maurolycus) sincerus amor, atque idem consensus eos tenuisset, jam feliciter deinceps sese Respublica Messanensis habuisset. Composito Messanensium dissidio protinus abrogato instantis anni Magistratu, novus electus est. Declaratique sunt Jurati Scipio Romanus, Thómas Merulla, Damiani filius, Antonius Rocca, Bernardus Pharaonius ex Patrum ordine, de plebe vero Joannes Bernardus Casalaina, & Bittus Mollica, qui omnes propter opulentiam, & aetatem multae auctoritatis erant. Hæc ille. Equidem hanc historiam huc ideo transtuli, ut ostenderem, quales olim, quales hodieque ex populo viri sint, ac fuerint, qui Magistratum hunc summum peterent, qui possunt habitu, moribus, auctoritate, divitiis, cum proceribus cotendere. Quod non Ugo solum, sed etiam Carolus V. Imperator probavit, cum enim Messanam venisset, exceptusque esset tanto apparatu, ut ait auctor, tanto Praesulum, ac Magistratum occursum, tanta Senatus, populi que frequen-

Franc. Maurolyc. l. 4. hist. Sic.

Idem ibid.

tia

tia, tanto honore, plausuque, quantum Urbem Nobilissimam, simul, ac fidelissimam decebat. Deinde illorum temporum propter ortas iterum inter patritios, & populum dissensiones deplorat calamitatem his verbis: *Hic infelicitas nostra ploranda occurrit, quod dum Cæsar Messanæ moratus est, nemo repertus est, qui Reipublicæ commodum curaret, aut aliquid in communem utilitatem peteret. Civium diffidium cuncta disturbavit. Patritii plebem officiis spoliare solum cogitarunt, eaque re in vanum tentata Imperator nec nobilium petitionibus indulgit, nec populo displicere voluit, sed rebus immutatis discessit.* Sic Maurolycus observavit. Videlicet prudentissimus Imperator, quales viros populus Messanensis ad gerendum Magistratum proponeret, & qui ei dignitati non dedecori forent. Neque mirum alicui videatur, si ejusmodi simultates, & contentiones inter populum, & patritios propter ineundos Magistratus aliquando fuerint, cum tempus etiam in Romana Republica fuerit, quo nullus ad Magistratum ex populo veniret, unde & contra Patritios plebs per secessionem, impetravit sibi tutores, & defensores, Tribunos plebis dictos, qui non nisi ex plebe primum creabantur singulis annis ex lege ut refert Livius, & Halicarnasseus & quidem ad Dictaturam, Consulatum, Præturam, & Censuram nulli nisi patritii antea admittebantur secutis vero temporibus patritii Magistratus cum populo communicati sunt ex Livio, & aliis, Plinius vero secundus refert Licinium, Holonem primum à plebe Consulem factum. Deinde lege licinia cautum, quam L. Licinius, & P. Sextus Tribuni plebis promulgaverunt, ut Consulatus cum plebe communis foret ex Gellio. Imò tandem non licuit duos simul Patritios Consules creari, teste Livio. Præterea Q. Pub. Philo præturam, & C. Licinius stolo de plebe homines Magistrum equitum cum Patribus gessere, ex eodem Livio. Quin etiam dictaturam, in quo summus splendor, & amplitudo erat, censuramque cum plebe communicatam, apud eundem invenimus. Omnes denique Patritii, Magistratus etiam Pontificatus, & Sacerdotia cum ple-

Liv. in 2.

Halic. l. 2.

Liv. 1. dec. 1.

in fine, & l. 7

in princ. &

l. 10 in orat.

P. dec. Juris

Plaut. in Ca-

mil.

Plin. l. 2. de

ver. m.

Gell. l. 17. c.

21.

Liv. 3. dec.

l. 7 & decif.

4. l. 9.

Id. 1. decif. l.

3. & l. 7.

Id. 1. dec. l. 7

& l. 10.

Flor. epist.

liv.

plebe apud Romanos communicata fuere Consule Alexā-
 drum ab Alexandro. Hinc verò amice lector collige quam Alex. ab Alz
 l. 6. Gen
 dier. c. 24 similitudinem ab initio Messanenſium ingenia, cū Roma-
 nis habuerint, cum eorum mores, atque instituta sem-
 per ad nostrum ævum usque fuerint imitati. At quæ-
 res quænam extiterint inter populum, & patritios Mes-
 sanæ dissensionum causæ Prorege Ugone? Erant olim
 Patritii equo jure cum populo ad petendum Magistra-
 tum, ut peculiari diplomate, Alphonsus Rex anno 1451.
 concesserat, ut notat Bonf. quod per aliquot annos rite Joseph Bonf
 l. 8. luc Mess observatum est. At nescio qua præcise de causa fuerint
 postea eo Magistratu abdicati, nullam enim apud Scri-
 ptiores invenio, fortasse ut audio quia populares in qua-
 dam Senatorii Magistratus electione, cum inter se con-
 venissent in diversaque abiissent. Nobiles verò occasione
 arrepta ut senarium Juratorum Patrum implerent nume-
 rum omnes ex suo ordine creaverunt, quasi populares
 suo cessisse juri extimati, deinceps fuerint. Unde postea
 simultatum, bellorumque civilium semina per plures
 annos Messanæ exorta sunt usque ad Ugonis, & Caro-
 li Imperatoris tempore. Exinde enim eo inter se con-
 ciliationis sedere injuncti sunt, ut majorem Messanen-
 sis Respublica in suis Civibus concordiam, non deside-
 raret.

Hactenus multa de hoc Magistratu disseruimus, nunc 30.
 ea inspicienda occurrunt in quibus peccari in ea electio-
 ne, & quæ opportuna adhiberi possent remedia, nam In electione
 Magistratus
 peccari potest & Sol ipse suis inquinatus est maculis, & sua patitur
 Luna deliquia. Quid si & Respublicæ quamvis bene a sed adhiben-
 da sunt re-
 media. majoribus institutis sua habent errata, quæ corrigant,
 nam etiam ex ferro ut ait Polybius, sua rabigo, & sua Polyb. l. 6
 p. 11. ex ligno emanat teredo. Cum igitur Magistratum Mes-
 sanensium creatio à suffragatoribus, quos *Adjunctos* vo-
 cant, qui sortito ex urna extrahuntur, ut supra expla-
 natum est, pendear, & hi aliquando vel pecunia cor-
 rupti, vel amicitia, vel propinquitate, vel aliorum precibus
 compulsi, nulla equi, & boni, nulla reipublicæ ratione habi-
 ta eos eligant, quales ipsi sunt, eorumque mbris sua ac-

Herod. 1. commodant ingenia quibus ipsi similes omnino sunt; & in hos, qui indignus eligunt, omnis culpa reicitur. Quemadmodum Antoninus Imperator, qui Heliogabali nomen stultè accepit, eo verecundiæ provectus est, ut omnes scenicos artifices, ac theatricos, ad maximas rei publicæ, & sui imperii dignitates promoveret. Quæ omnia valde nocuerunt illi, & reipublicæ quæ scelerum, & talis administrationis impatiens, gavisâ maximè est, sublato, & necato eo fœdissimo Imperatore, atque ab Alexandro, ejus successore gavisâ maximè mutata in melius gubernatione, quæ grata fuit populo, militibus, & Senatui. Et sanè hi hac indignorum electione, & gravissimè in Deum, & in Rempublicam peccant. In eoque omnis refunditur culpa. Ita monet Socrates. *Nemine utere viro malo ad obeunda ministeria, quæ enim illi deliquerunt, eorum culpa ad te transfertur.* Huic errato Messanæ sæpe à bonis Magistratibus itum est obviam, vel edicto non sine multa inducta, vel à talium suffragatorum per summum dedecus obliteratione ex eorum albo, qui ferendi suffragii jus habent.

31.

Hinc est, quod Joannes Siciliae Rex anno 1460. xvi Kal. Decembris, decrevit in suo diplomate, ne qui ad ferenda suffragia vocantur pater simul, & filius, vel fratres vel Patruus, & avunculi, vel sororis, & fratris filii, jus eligendi habeant: Sed ex his dumtaxat, ille qui prior per sortem vocatur. Præterea si Pater, & filius, si fratris in Senatores eligerentur, dum ex urna extrahuntur prior tantum Magistratum capeffit, non posterior. Quam constitutionem Majores item toties à Regibus postularunt, ut puram electionem illam custodirent, & ab omni consanguineorum affectu, qui viros alioqui bonos transversos agit, omnino perpurgaret. Hoc etiam olim in aliis provinciis observatum, metu ne propter cognationes, vel concivium amicitias domesticas, judicia in eorum favorem, & gratiam corrumperebantur. Unde ad rempublicam gubernandam Pater, & Filius, aut duo fratres non admittebantur. Et in Gallia aliquando prohibitum est, in una Curia easdem personas adscisci ad officia.

Seer, ad De-
monicum, &
neimell.

Consanguineorum, atque amicorum respectu in Maffana Republica, quæ ad electionem Magistratum excluduntur.

In Joann. p. 1. vil.

L. uoica si Re-
ctor provin.
l. 6. de qu-
pitis

Si

Si igitur lege cavetur ne Pater, & Filius, ne fratres &c. Arist. l. 5 pol.
 simul ad idem suffragium conveniant, quo pacto tole- c. 16.
 rabiles videbuntur illi, qui amicitia, vel pecunia Ma-
 gistratum illum Senatoribus eo honore indignis com-
 maculant. Et quid aliud hoc est, nisi turpis quamam
 rei publicæ venalitas, omnium scelerum fons, omnisque
 iniquitatis principium, & finis, facit enim hujus hono-
 ris, ac Magistratus ambitio, ut multos inveniant em-
 ptores avaros, illos quidem, & omnino indignos. Quan-
 do enim avari hi suffragatores per sua vota venalia fa-
 ciunt Civitatis officia, multi indigni inveniuntur, qui
 per largitiones ad Magistratus perumpere conantur.
 Utrique profecto non vulgari castigatione digni, qua-
 re jure optimo Octavianus Cæsar juxta antiquas de ambi-
 tione leges edictum proposuerat anno ab Urbe condi- Diocass. l. 34
 ta 736. Ut qui largitionibus factis Magistratum aliquem
 ambisset per quinquennium ab his arceatur. Necesse est enim
 eum, qui sua pecunia a suffragatore Magistratum emit,
 postea eundem Magistratum vendere. Unde Alexan-
 der Severus Imperator dicere solitus erat. Ego non pa-
 tiar Mercatores potestatum, quia si patiar damnare non pos-
 sum, erubescō enim punire eum hominem, qui emit, & ven-
 dit. Hinc Demosthenes queritur Græciæ Civitates, tum
 egrotare cepisse, cum Magistratus intenti essent mune-
 ribus, & nimium delicati in otio degerent Cives, qua
 ex re earum rerum publicarum subversionem docet con-
 tigisse. Quæ olim mala in Græcos, & Romanos Magi-
 stratus invecita sunt, non mirum sit, si nostros etiam
 invaserē, si hi qui summum illum honorem ambiunt,
 instante comitiarum tempore amicis, & alienis, & om-
 nibus a quibus suffragium possent expectare, munera
 dilargiantur, illorum domus licet humiles noctu, diu-
 que circumfulscent, saluent omnes, præsent, osculen-
 tur, maria, & montes officiosissimis verbis polliceantur.
 Nam ubi his malis artibus, & pecuniarum esse Magistratu
 explicati sunt alios profecto videas, ac possides sunt su-
 perbos, alios avaros, & in publicis expediendis negotiis
 diffidulos. His profecto in comitiis ex antiquis majorum

Lamprid. in
 vita seu in-
 orat. de co-
 rona.

decretis remedia minimè deessent, quando illa efficaciter, opportunèque ab his, ad quos spectat adhiberentur.

32.

*Detrimen-
ta respublice pa-
tiuntur pro-
pter munera
suffragatorum.*

Dio Cass.

Peccant igitur hi suffragatores, qui habita munerum propinquorum, amicorumque ratione inconsideratè, & absque ulla discussione posthabitis ad Magistratum idoneis, consanguineo dumtaxat, & amico, & pecuniæ largitori in maximum reipublice detrimentum suffragium deferunt laudatur Corcejus Nerva Imperator, qui studium quod gerebat in rempublicam ostendit in hoc quod licet Cognatos, & propinquos plurimos haberet publicæ ramen utilitati, atque salutis societatem sanguinis postposuit, ut Dio Cass. refert. Et quidem experientia docet, eos Senatores, qui ex favore propinquitatis, amicitia, & pecuniæ sine ullo alio merito ad eam dignitatem sublati sunt, eam indignè, maleque in detrimentum; eademque Civitatis exercuisse. Accedit etiam ex hoc errato aliud damnum reipublice, ut virtutum, bonarumque artium, & publicarum rerum studiosi animo concidant, cum sciant non virtute, sed pretio promotionem ad Magistratus fieri, atque ideo vilescunt erga patriam labores proculcantur Majorum statuta, & leges, quæ ab ineptis officiorum, dignitatumque mercatoribus polluantur. Quid quod injusti hi suffragatores mendaces, ac perjuri omnino habentur, nam manus super Dei evangelia exrendentes interrogati ab eo, qui creationi præest, num ad idoneis, dignisque suffragandum sint animati, iure jurando se ita facturos obstringunt, & tamen dum statim per summam audaciam mentiuntur, quam apud Deum, & apud homines fidem habebunt? non ne pecunia sua ea, quæ respublica patitur detrimenta, improbi facti conscientia redimere cogetur aliquando.

33.

*Audacia, at-
que inquietu-
do animorum
officiis bene-
reipublice.*

Peccant præterea in eo nonnulli præsertim ex plebis qui suos Senatores populares, Martes potius vellent, quam Solones, audaces, & manibus promptos, non mi- res, & prudentes, qui gladio, ut aiunt, populum à qua- cumque injuria defendere, & nobilium collegarum po- tentiæ valeant se opponere. Ne isti egregiè peccant, & inconsideratis his consiliis ad rempublicam radicem

evertendam tendunt, non enim gladio, & vi cum collegis agendum est, sed mansuetudine, consilio, prudentia, quæ pacis, & concordie inter eos ætissima vincula ad procurandum bonum publicum existimantur. Profecto in toga nihil perniciosius, quam ira præceptis, quæ animi perturbatione, tamquam caligine, vel prudentiorum mentis oculos offundit. Et hi Urbis gubernatione omnino sunt indigni, ut sæpe experientia comprobatum est; nam quoties audaculus, aut inquietus aliquis ad Magistratum hunc, ex aliquo reipublicæ fato accessit, ad miseras, ad simultates, ad dissensiones, ad everisionem reipublicæ non sine omine infausito accessit, & ita ut is annus nigro capillo notandus fuerit, qui si nova Senatorum concordium inter se electione non sarciretur, jam Messana Urbs, sicut & aliæ illustres reipublicæ simili de causa interiisset, sicut sapienter Democritus dixit. *Actum est de Civitate, ubi imperium traditur discordiæ, & Pisistratus hujusmodi homines hostes*

Democrit.

Pisistr.

Civitatis appellat, cum ait, *maiores Civium hostes esse nequeunt, quam cum dissident Cives*. Quid si non Cives modo, sed Patres Civitatis inter se dissideant? Utinam hi tot Illustrissimarum Rerumpublicarum Babilonis, Carthaginis, Lacedæmonis, Athenarum, aliarumque plurimarum, quæ Civium discordia ceciderunt in memoriam, revocarent? Si Romam ipsam, quam Majores sibi imitandam proposuere, ut omnium per tot annorum seriem florētissimam hanc Senatorum ambitio, & dissidia, ut multo ante præviderat vir prudentissimus Cato funditus extiparent, Unde illi querebantur. *En qua discordia Cives perduxit miseros?*

Virg. eccl. 11

Peccant etiam suffragatores in hujusmodi Magistratus electione, si homines, vel ex alieno oppressos, vel rerumpublicarum scientia, experientiaque omnino expertes Senatores crearint. Nam hi, vel debent privatis hominibus, vel erario publico, si privatis hominibus nimium dejecto, curisq; pleno erunt animo, nec oblatas tum jure, tū injuria lucrandi occasiones, ad relevanda alieni eris onera labi si-

34.

Homines neque ex alieno oppressos neque rerumpublicarum im-
periti ad munus Senatoris eligendi sunt

pi-

pitudinis, atq; infamie nota evenire non potest. Et multo
 magis si ingentem aliquam pecuniæ vim reipublicæ era-
 rio debeant, tunc enim certa in Civium animos cadet
 opinio, illos in subducendis publicarum expensarum
 rationibus, erario fraudi futuros. Sed hi ex Regum de-
 cretis, & antiqua hujus Senatus consuetudine, nisi quas
 debent pecunias erario solvant, à consequendo Magi-
 stratu arcentur. Ita Alphonsus anno 1451. xvi. Kal. Ju-
 lias cavet in suo privilegio. Tandem ad Senatorium mu-
 nus non decet eos eligi, qui minime culti sunt, & politica-
 rum rerum omnino rudes; si enim navigii gubernaculo nau-
 tice artis imperitus aliquis præficiatur, omnes, qui in eo sunt
 nauta certo naufragio exponuntur, & in eum, qui præfecit
 omnis culpa reicitur. Eodem proflus modo peccant suf-
 fragatores, qui Cives nulla rei civilis peritia excultos
 clavo reipublicæ præficiunt. Debet enim Senator aliquan-
 do esse Judex, & in eos animadvertere, qui leges Ci-
 vitatis non custodiunt, debet per publicum præconem
 multa imperare, debet inhibere multa, leges condere,
 consulere, providere. At quid talium rerum omnino
 ignarus? Quid negotiorum publicorum plane rudis? nõ
 ne ut in proverbio est, *Asinus ad Lyram*. Neque hic
 patres velim me Senatores hic requirere, qui sapientum
 schola sint, qui literarum studiis non segnem operam
 dederint, qui utriusque legis peritia sint exculti, qui
 sapientum placita, qui Platonis rempublicam, qui
 Aristotelis fibros evolverint, si hos haberem Sena-
 tores, qui Philosophantur. Ne ego Mamertinam Rem-
 publicam omnium fortunatissimam existimarem. Sed
 eos à Magistratu omnino reiicio, qui prima literarum
 studia, neque à limine salutarunt. Hi enim jus omne
 Civitatis confundunt, & divina humanis miscent. At
 sunt certa quedam negotia, quæ literarum imperitiis
 in quæstionibus tamen occurrentibus exercitatis com-
 mitti debent, & ab illis judicari possunt, quemadmo-
 dum à Justiniano concessa est, etiam militaribus homi-
 nibus judicandi facultas. Quid enim obstaculi est, ho-
 mines qui alienius rer peritiam habent de ea se judi-
 care?

In leg. certi
 juris 17 de
 judiciis

care? Cum sciamus, & Militares Magistratus, & omnes tales homines per usum quotidianum jam esse approbatos, ut & audiant lites, & eas dirimant, & pro suis, & legis scientia hujusmodi altercationibus legem imponant, neque enim prohibitum est, habere Judices imperitos juris, & utpote Decuriones nobiles Dominos, & Jurisdictionales potestates, ut notant Jurisconsulti. Bartholus ad principium novellæ, & alii, nihil igitur impedit, ut Senatores nostri, quamvis illiterati, sed tamen negotiorum reipublicæ non rudes judicent, de rebus ad suum Magistratum pertinentibus, qui etiam in gravioribus controversiis solent peritissimos Jurisconsultos in concilium assessores adhibere.

Lex certo
præcipue Ja-
son.

Senatores verò illi omne punctum tulere, & ad vere gloriæ fastigium in eo gerendo Magistratu tulere, in quibus tria illa, quæ præscribit in suis officiis Cicero coacervata sunt, ita enim ait. *Summa gloria constat ex tribus his: si diligit multitudo, si fidem habet, si cum admiratione quadam honore dignos putat.* Hæc tria optimi Magistratus sunt argumenta, & sanè populi studium, & voluntas erga suos Senatores, quos tamquam Patres videtur diligere, quid arguit aliud, nisi quod in illo regimine paterno affectu cives tamquam filios amore, ac benevolentia prosequuntur, dum eorum procurant commoda, arcant incommoda, necessitatibus prospiciunt, famem propellunt, commercia foveant, commeatus important, inopes sublevant, & publicæ utilitati egregiam operam navant. Eam virtutem Justinianus Imperator in suis institutis his verbis professus est: *Nostri pietas omnia augere, & in meliorem statum revocare desiderat.* Scribit Aufonius: Trojanum adeo comem humanumque erga omnes se præbuisse, ut imperatoria dignitate, majestateque posthabita, tamquam privatos amicos aliquo morbo affectos domi inviseret, ac solaretur. Hac arte Principes, Urbiumque Rectores non superbia, fastu, aut supercilio populorum animos sibi devinciunt. Quod sensit Joseph Hebræus, dum ait. *Populos hac arte (dilectionis, & comitatus) facile Principem amaturos, quod natura ita com-*

35.

Qui sint di-
gni ut pro mo-
veantur ad
Magistratus
gerendos.
Cic. l. 2 de
offic.

Justin. in sua
instit. c. de
libertate

Aufonius

Is. l. 8. antiq.
c. 3.

para-

paratum est, ut subjecti delectentur regibus mansuetis, & de suo fastigio nonnihil se dimittentibus. Hos igitur Gubernatores diligit multitudo, hos ad miraculum omnium honorum ornamentis dignos putat, his in theatris, in solis, in via publicè, privatim assurgit, obsequitur, applaudit, bene ominatur, sicut olim populus Romanus suis, de nostris annis tibi Juppiter augeat annos. His denique fidem habet, suo enim suffragio rempublicam, fortunas, liberos, familiam, vitam ipsam concedidit.

36.

Messanenſes
Senatores an
nui eſſe debent.

Porro Magistratus hi Messanenſes, tum majores, tum minores ex antiquissima Urbis consuetudine annui sunt, & quoniam aliquando accidit superioribus seculis, ut aliquis ex Senatoribus optimæ administrationis, seu negotii, alterius specie impetraret ex peculiari privilegio prosequendi in alios annos Senatorii muneris à Rege facultatem, ab Alphonso anno 1421. xiv. Kal. Julii, & à Carolo V. & Joanna Genitrice Siciliæ Regibus anno 1518. iiii. Kal. Augusti à S. P. Q. Mamertino postulatum est, ut utrique Magistratus majores, & minores singulis annis inviolabiliter crearentur, sicut ex immemorabili tempore factum fuerat, ei postulato Reges annuere. Ita olim Respublica Atheniensis teste Vellejo Paterculo, annuis commissa est Magistratibus; nam antea quo tempore, Hercules victor, in Olympicis claruit, perpetui Archondes esse Athenis desierunt, cum fuisset ultimus Alemeon ceperuntque in decem annos creari, quæ consuetudo per solos 70. annos remansit. Apud Romanos pulso Rege Consules duo Regia potestate creati, primum dempto nomine, & annuo existente principatu. Verum Albani, ut ait Licinius, omnium primi post Amulii Numitorisque obitum desinente stirpe regia, Magistratus annuos crearunt cum annua potestate. Et apud Utopienses Insulanos si vera sunt, quæ scribit Thomas Morus triginta familiæ quot annis magistratum eligunt.

37.

Mamertini
Senatores el
pſo annuo of
ficio, & iudic
reddunt.

Post annuam reipublicæ administrationem ex antiqua Siculorum Regum institutione qui Magistratu abierunt Magnæ Curæ iudicio, si Messanæ adest subjacent, si abest

abest à Prorege insignis aliquis delegatur Jurisconsultus, qui summa diligentia præterita eorum acta rimetur, judicet, damnet, si mala, & injusta invenerit, sin autem bona, ac justa laudet, approbet. Eodem prorsus modo apud Athenienses reddenda erat Magistratibus gestorum ratio, & in eorum acta inquirebatur, quo, & majori gloria, irreprehensibiles florebant, & deprehensi in facinore puniebantur, & removebantur inter leges quæ easdem, una erat Magistratum ante rationes redditas non esse coronandum. Igitur jure scripto emendatio errorum Magistratuum, & oppressionum fiebat per *Syndicatum*, ut nunc Siculi dicimus, & post depositam administrationem per aliquot dies in loco administrationis, reddebant rationem de omnibus de quibus arguebantur, ex lege Julia apud Romanos, & ex aliis legibus apud Athenienses; & hæc hodie lex in Siciliæ Regno universalis est, qua quot annis circa omnes Magistratus majores, & minores exacta fit inquisitio, & in eos si peccarunt animadvertitur.

Demost. in
proem. 60.

Id. orat. 5.
contra Chri-
siphonem.

l. ut omnes
Judices tam
Civil. quam
Crimin. post
deposit. ad-
ministr.
Alex. ab Al.
l. 4. gen. duri-
c. 6.

His igitur de Supremo hoc Senatorum Messanensium Magistratu utcumque expositis, nunc ad ejus dignitatem, majestatemque explanandam venio. Ad publicam peragenda negotia quotidie in amplissimam Domus Senatoriæ Aulam ornatu serico, tabulisque pulcherrimis instructam conveniunt, & hæc cujuscumque ordinis Civis pro rerum varietate tractandarum frequentes confluent: hinc per Præconem populis jura dicunt: hinc minores Magistratus per Civium suffragia, eo modo quo supra dictum est, creant: hinc juvenes post studiorum in Gymnasio Messanensi absoluta curricula ab hebdomadario Senatore Cancellario doctoratus laurea facta Collegii probatione, insigniuntur: hinc quando consultatione in maximi momenti rebus opus est, Viri triginta sex ex ordine Senatorio, quos *Consulentes* appellant, rogati sententiam suam proferunt: hinc denique omnia, quæ ad salutem Civium, quæ ad conservandam rempublicam, quæ ad annonam procurandam, quæ ad exigendos proventus, quæ ad Urbem amplificandam,

38.
Qua majesta-
te, & quo cul-
tu Messa-
nini Senato-
res se gerant
in consulta-
dis rebus in
functionibus
sacris in vi-
ris Regiis en-
cipiendis.

quæ ad arcendum hostem pertinent, maturè, consideratèq; pertractantur. In solemnioribus, ac publicis, quæ ab ipsis obeuntur, in eadem domo functionibus sedent, in sublimi solio, togati aliquando, ut Kal. Maii cum Magistratum ineunt, & in Æde maxima sæpe in anno cum festi Sanctorum dies præcipui celebrantur, si abest Prorex in eodem Solio, attamen illi togati divinis rebus intersunt, ubi sine toga singulis Sabbatis ad audiendas Beatæ Virginis cum egregio Musicorum concentu laudes, aliisque diebus festis sedent. Quæ sedendi in eo Solio prærogativa nescio, an alicui in Sicilia Magistratui collata sit. Si autem adsit Messanæ Prorex hic est sedendi ordo in conspectu Regiæ Sedis, quæ in eodem locatur loco Messanensis Magistratus aptatur scamnum purpureo velatum pallio serico. Porro in Thalami gradibus quibus ad Regiam ædem ascenditur Magnæ Curie Judices, ac reliqui ejus Ministri, à dextris Regni Proceres aliquo titulo insigniti, à sinistris Quæstores, qui à Regis Patrimonio sunt, in mediis Præsidentes sedent; Item in missis solemnibus Introitus, Thuris, ac Pacis osculi ceremonia honestantur, perinde atque ipsi Principes, ter per turibulum salutati. Si equitatu ad occurrendum Proregi, aut Stratego, aut magno Equitum Hierosolymitanorum Magistro, vel Principi è Regio sanguine Messanam appropinquantibus in equis tympanis, tubicinibus, & buccinatoribus serica veste indutis, publico etiam Præcone cum toga auro texta purpurata ætalicum in morem premissis: sequuntur ponè duo alii Ministri in ornatu serici velleris, & nigro publico argenteam clavam gerentes. Porro horum equi omnes operimento ceruleo velati sunt. Deinde Senatores bini procedunt, inter primos Strategus medius est quos stipat longa hastigerorum, fervorumque in varia, ac prædiviti veste cæterva. Solet hunc Senatorum equitatum nobilissima Stelliferorum Equitum Sodalitas comitari si contingat Regem, aut Imperatorem in Urbem excipere, & majorum nostrorum ævo Carolum V. Triumphatorem ex Africâ redeuntem, ipsi in equum à Civitate donatum infilienti

ti ad stapedas adstant, deinde umbellam hastilibus senis
suspensam manibus gestant. Si verò is Prorex sit, aut
Princeps alius Senator Hebdomadarius, qui Urbis per-
sonam refert sinistram, ex optimatibus, qui titulo ali-
quo decoratur, & Regni personam gerit, dexteram oc-
cupat.

Præterea Senatus suam habet Curiam, suos Ministros,
quos ipse eligit quot annis, videlicet Assessorem, seu
Consultorem eximium aliquem Jurisconsultum, qui à
Regiis consiliis fuerit, nempe Judex Magnæ, vel Stra-
rectotialis Curia, vel appellationis, ut lites decideret, &
dijudicaret secundum jura. Advocatos etiam, quos in ne-
gotiis gravioribus consultant, & Rempublicam tuean-
tur, præcedit Thesaurarium dignitate, Magister Nota-
rius, qui dexteram Senatorum occupat. Item Thesauri
Custodem, seu Tribunum ærarium *Thesaurarium* vulgus
appellat, hunc olim Reges creabant, eratque perpetuus,
& alternis mensibus, velut Senatores toga utebatur, il-
lisque assidebat. Deinde Senatus ex pactione cum Re-
ge officium Præfecti ærarii cum officio *Portulanatus* ut
vocant, quod annuum erat, & ad eum pertinebat, com-
mutavit, atque inde factum est, ut ea dignitas aliquan-
to minueretur, communicaretur alternis annis populo,
& jure togæ pene spoliaretur. Habet potestatem quem-
admodum Regni Thesaurarius, ad cogendos Urbis de-
bitores, ut solvant, Commissarios, & Delegatos per Si-
ciliam mittendi. Huic ex Alphonsi Regis præscripto an-
no 1451. xiv. Kal. Junias cura demandata est, ut omnis pe-
cunia, quæ ex frumentis divenditis, vel ex vectigalium
exactione, vel ex alio quocumque proventu exigeretur
in ejus manus custodienda deveniret, ac in rationum
publicis tabulis dati, & accepti scriberetur. Quod etiam
confirmavit Joannes anno 1460. xv. i. Kal. Decembris,
& Carolus V. 1548. iv. Idus Maii, multa Thesauri Præ-
fecto circa ejus officii administrationem servanda præ-
scribit, videlicet ut pecuniam minime solvat, nisi facta Se-
natorum, vel omnium, vel eorum majoris partis subscriptio-
ne, & nisi ærario addicta jam sit, ut singulis quadri-

39.

*Senatus Mos
Janensis sua
Curia habet
Advocatos,
Thesaurarium
Ærarium &c*

mensuris accepti, & expensarum rationem reddat, &c. & eorum approbante, & subscribente, nulla fiat Senatorum expensio. Creatur Thesaurarius per populi suffragia, circa Idus Aprilis ad eandem expensionem necessario adhibetur Minister alius, quem *Credenzerium* appellant. Cujus fidei Senatus concedit, ea quæ ad publicas impensas faciunt, & ipse scripto subducta ratione, ea ad Senatum refert, quo annuente, & probante Thesaurario pecuniarum procedit solutio. Ad hanc Senatus Curiam spectat Magister Notarius, Thesaurarium præcedit Magister Notarius, qui publicis actis præest, ejusque fidei omnia Urbis monumenta, & tabulas eorum nomina, & cognomina, qui quemcumque Magistratum petunt, eorumque, qui suffragium ferunt committuntur. Hoc munus perpetuum est, & à Regia Majestate collatum, alternis mensibus, diebus tamen consuetis usum habet togæ cum Senatoribus. Sedent juxta illum in scamnis Actuarii tres, qui à secretis sunt, & ad negotia celerius conficienda non exiguo sunt adjumento, hi Epistolas Senatus tum privatas, tum patentes, sigillo Civitatis muniunt, ac subscribunt. Est, & alius præter hos, qui à Senatus secretis est, Vir omni eruditione, & politæ scientiæ egregiè instructus, qui aptè graphice, ornatèque scribat, & respondeat epistolis. Præterea quisque ex Senatoribus peculiari utitur ministro, seu majus Janitore ad perferenda mandata, & ad jussa eseguenda, qui promptus sit, veste hic induitur violacea, & baculum gestat in cuius apice Civitatis stemmata ex argento affabrè confecta conspiciuntur. Hi vero Janitores violacei sex, suos quisque Senatores nunquam desistunt, & iidem semel electi novis semper Senatoribus in suo ministerio succedunt, quos vulgus ex vestimenti colore, *Pavonazzos* vocat. Ad Senatus etiam majestatem faciunt duo alii Ministri clavam argenteam innixam humero gestantes, qui Senatores antecedunt, vel cum ad Templum, vel cum ad Principem invisendum, vel cum ad aliud munus publicè obeundum ire oportebit. Hi nigro utuntur vestimento, adhibenturque à Senatu tam-

tamquam honorifici ad viros primarios Nuncios. Hos in illis functionibus prætor toga purpurea, aureo filo intexta indutus Prætor, qui semper hoc ordine cum reliquis ministris Senatores comitantur. Igitur hi omnes, aliique inferiores Ministri sicuti vita superstitæ ad id muneris deliguntur à Senatu, ita de Senatus proventu vivunt.

40.

In Proregis Messanæ petentis occursum Senatores, qui amplissimo cum equitatu exeuntes à porta Urbis Regia in itinere venientem, è depictis Illustrissimæ Familiæ Marullorum ædibus excipiunt, cujus sinistrum latus is Senator occupat qui à constituto die, primum sortitur locum, dextrum verò ut alias dictum ex Regni Proceribus ille, qui titulo eminet antiquiori, quinque alii cum Stratego ponè sequuntur, & illum ad Palatii Regii, usque fores dumtaxat, atrio non ingresso comitantur, à quo in equis facta discedendi facultate recedunt. Deinde à prandio cum eodem ornatu, atque ordine Proregem salutatum eunt, eique Urbem, se ipsos, Cives, & omnia in ipsius, & Catholicæ Majestatis obsequium officiosè exhibentes, quæ omnia coram eo dum peraguntur tamquam Regii Consilarii apertè stant capite. In generalibus verò regni comitiis cum Messanæ habentur, primus Regiarum Civitatum Messanæ ex antiquo jure conceditur locus; Quare in solenni illo equitatu in initio, & fine comitorum, quatuor hi pari ordine, in equis procedunt, nempe duo medii Prorex, & Archiepiscopus Messanensis senior, è Regni Proceribus dexteram, eo die hebdomadarius sinistram tenet.

Quomodo excipitur Prorex Messanæ ingrediente.

Ad dignitatem quoque, & estimationem Senatus Mamertini spectant tituli illi honorarii, & officiosa salutationes Urbium, & per Illustrissimorum virorum, quæ per epistolas, vel coram illi exhibentur. Etenim nonnullæ tum Siciliæ, tum Italiæ, tum aliarum regionum Civitates officiosissimas toties huic Senatui misisse epistolas, titulisque perhonorificis illum extimasse, ejusque societatem, atque amicitiam postulasse cognovimus. Et quidem antiquus hujus Senatus mos est, quotiescumque clarissimi externarum nationum optimates, utpote au-

41.

Plurimi viri Principes splendide excipiuntur Messanæ, quæ facultatem habet eligendi Oratores, seu Legatos ad Regem, Proregem &c.

rei

rei velleris milites, & quos Hispaniarum appellant Grandes, Principes Imperii, Principes titulo, familia, dominiu insignes, Ecclesiæ Romanæ Purpurati, Patres, & ejusdem insignes Præsules, & his similes Messanam appellant eos suo comitatu, ornatuque invisere, salutare, omni humanitate, atque obsequio prosequi, contra verò hi par pari reddere minimè sunt dedignati, nam in domum Senatoriam convenere, & à Senatoribus omnium officiorum, & honoris significatione juxta illos in sublimi solio excepti sedere, & Urbis magnificentiam suspicientes ejus Senatores illustrissimis titulis ornare. Ex his fuere, quos nostro ævo meminimus, Langravius Assiæ Dux Parmensis anno 1612. octavo Idus Junii Galliarum Regis filius ætatis annorum tredecim Eques Hierosolymitanus, & Præfectus Generalis triremium Religionis Sancti Joannis Baptistæ Princeps Auriæ, Marchio Sanctæ Crucis, Princeps Columnensis, Marchio Tariffæ, Alcadenfis Ducis filius tunc Siciliæ Proregis, Dux Montis alti hujus generis, Dux Tursensis, Cardinalis Trivultius, qui paulo ante toti Regno præfuerat, & absque numero alii, quos silentio brevitate causa involvimus. His accedit, quod Senatus habet à Regibus facultatem præsertim à Joanne anno 1460. Nonis Septembris, mittendi sive ad summum Pontificem, sive in Hispaniam ad suam Catholicam Majestatem, sive ad Proregem unum, aut duos Oratores, aut Legatos pro rebus ad Rempublicam suam pertinentibus re tamen consilio triginta sex ex ordine Senatorio dumtaxat ad plura suffragia communicata. Qui Oratores alter ex nobilitate, alter ex populo tum Romæ, tum in Hispania, tum alibi ubi Prorex versatur tamquam Legati, & Oratores non tamquam Agentes, & Procuratores excipiuntur, quæ prerogativa Messanæ tantum, & non aliis subditis Civitatibus solet impertiri, hæc enim est Urbium absolutarum, & quæ nulli Principum subjacent dominatibus, & hoc possem multis Regum ex eorum privilegiis, desumptis auctoritatibus comprobare. Hic Mamertini Oratores, isdem prorsus fiuntur, muneribus, & prerogativis, quibus

bus aliarum nationum absolutarum Oratores, ac Legati. Habet præterea potestatem pro murorum, ac propugnaculorum reparatione, aliarumque publicarum rerum necessitatibus imponendi populo vestigalia, ex privilegio Joannis Aragoniæ, & Siciliæ Regis anno 1465. v. Idus Januarii. Ubi Civitatis postulatō sic respondetur *Placet Regiæ Majestati, ita tamen quod ex talibus impositionibus non generetur præjudicium, nec interesse gabellis Regiæ Curie.* Item etiam facultatem gratiosa, ut ajunt, suis Regibus offerendi donativa, ut habetur ex privilegio Philippi IV. quem nunc Deus regnantem sospitet, ac fortunet anno 1622. v. Idus Decembris. Quæ in re erga suos Reges quotiescumque sese occasio, ac necessitas obtulit, pro tenuitate sua hic Senatus prodigè nimis fortasse se gessit. Nam præter illa sexcenta aureoram millia, quæ Philippo II. felicitis recordationis anno 1591. donavit exinde successoribus plusquam decies cetera aureorum millia in eorum obsequium summo studio, & alacritate contulit. Imò dum hæc scribimus in regiæ classis, quæ in hoc portu reficiebatur, & Serenissimis Joannis Austriaci familiæ alimoniam, ad centum quinquagina aureorum millia ab eodem expensa sunt.

Ex privilegio Phil. IV.

Porro jurisdictionem habet amplissimam varii gradus, atque ordinis creandi Præfectos, seu mavis officiales, qui plusquam trecenti numerari possent, partim annui, partim perpetui, quos singillatim connumerare longum esset, inter hos ex medicorum collegio unum deligunt, qui rei medicæ præsit, Protomedicum appellant, & jurisdictioni Regii Siciliæ Protomedici, non subiaceat: visitet villas, oppida, & terras agri Messanensis districtus, & constrictus. Quod privilegium Alphonsus Rex anno 1440. xvi. Kal. Majas postulanti Senatui his verbis concessit. *Placet Regiæ Majestati, quod per Juratos dictæ Civitatis anno quolibet eligantur unus, vel duo Medici, qui super præmissis adhibeant sollicitudinē, & provideant, ne imperiti possint exercere artem medicinæ* Eligitur Protomedicus à novis Senatoribus mense Maii ad plura suffragia Kal. verò Septembris non sine solemnī pompa suæ præfecturæ initium facit.

42.

Senatus Messanensis suū Protomedicū suosque Præfectos eligit.

Et

43.

Senatores Ma-
mertini fa-
cultatem à
Regibus ha-
bent puniendi
varios delin-
quentes.

Et quoniam pene timor ad conservandam Rempu-
blicam valde necessarius à sapientibus existimatur, ode-
runt enim peccare mali formidine pene ideo à Regibus data est
Senatoribus nostris jurisdictio in eos animadvertendi,
qui adversus leges, & jura Civitatis delinquant, hos
itaque, & in vincula conijcere, & nudos flagris per Car-
nificem Urbem lustrantes verberare, & corporis mem-
brum aliquod detruncare, & publicè per funem brachia
detorquere, pecuniam operi publico addicere, & his si-
milia, possunt nihilominus quo ad harum penarum exer-
citium, quot annis novi Senatores initio sui Magistra-
tus, ut moris est facultatem à Prorege recipiunt, hos
autem legum transgressores varia officialium genera so-
lent observare potissimum in rebus venalibus, comme-
stibilibus, & potabilibus duo videlicet hi quos *Acata-*
panos, & quos *Vini Magistros* vocant amborum provin-
cia est Civitatem quotidie abire, res venales examinare, il-
los disquirere, an earum rerum venditores juxta Sena-
toris hebdomadarii præscriptum eas populo vendat, si
pluris eo quod præscriptum, si non justo pondere, vel
mensura ante Senatorem sistunt. Is Judex est, is vel dam-
nat, vel à pœna liberat, seu nummaria, seu quacumque
alia illa sit. Hos verò hoc est vini Magistros perscrutari
vina; ubi illa venduntur, an talia sint, qualia Senato-
rum leges jubent, si pura, puta, si generosa, si dulce,
si acetum, si leve, si austerum, nam juxta has conditio-
nes datur à Senatore pluris, minoris vendendi facultas,
at si vini Magister deprehendit vinum, vel dilutum,
esse, vel aere affectum, vel torbidum, vel lignum, aut
aliquid aliud sapore, referens ad Senatorem defertur, &
multæ illius subjacet.

44.

De Acatapa-
nis, & Vini
Præfectis.

Et quoniam de Acatapanis, & vini Præfectis sermo
incidit, & hi ad Senatorum Curiam pertinent, de eo-
rum quo in Civitate funguntur munere non nihil cō-
memorare peropportuno videtur. Utrique minores
hi Magistratus ex æquo constant ex viris nobilibus, ac
popularibus ternis, & ternis ex privilegio Alphonsi Re-
gis anno 1450. Idibus Januarii Acatapani sex, ac vini
Præ-

Præfecti itidem sex sorte creantur (sicuti olim apud Athenienses Agoranomi sorte deligebantur, quini, ut ait Svidas) educti ex utraque urna nobilium, & popularium ut supra descripsimus 36. & de his tandem terni, & terni, quibus postrema sors obvenit, præficiuntur tandem rebus comestibilibus, & potabilibus. Respondere hic Magistratus videtur, antiquis illis Romanorum Agoranomis, aut Ædilibus minoribus, qui ita dicebantur, græcè, quasi à foro rerum venalium, cui regulam præscribebant. Unde Plautus Parasitum introducit de harum rerum venditoribus loquentem cui ita dicitur ab Ægione *Eugee dictiones Ædilicias hic quidem habet, mirumque adeò est nisi hunc fecerunt sibi Ætoli Agoranomum.* Ediscendi formulas ait hoc loco Lambinus Ædilium minorum, idest Ædilium plebis propriis; erant enim alii Ædiles, qui majores, & Curules nominabantur. Ad priorem Ædilitatem referendus est titulus de Ædilio edicto, & Juvenalis.

Plau. in cap.

Láb. in cap.

Tit. de Ædilis edict. l. 21. dig.

Et de mensura vix dicere, vasa minora

Frangere pannosus vacuis pannosa volubris,

Et in verbo *Agoranomum* Idem Lambinus sic exponit: *Ædilem plebis annonæ, rebusque forensibus, & venalibus Præfectum* Theophrastus in libris de legibus ostendit Agoranomis apud Athenienses duo præcipuè curanda fuisse, ut omnia in foro compositè citraque tumultum agerentur; deinde ut abstinerent à mendaciis, non vendentes modò, sed etiam ementes. Qui fori Curatores olim Athenis, ut paulo ante tetigi, sorte legebantur, quibus mandata erat rerum venalium curatio, & ut frumenti, quod in mercatu attico appelleret binas partes in Urbem perferri cogerent, ut scribit Svidas, & rursum Agoranomi inquit Ædiles Magistratus fori, & rerum venalium Curatores sunt: sorte autem deligebantur, quini in Pyræum totidem in Urbem ipsam Athenis. Dabatur & ædilibus, lege Platonis usque ad minam mulcandi, & condemnandi facultas, si enim ad duplum vellet condemnare, requirebatur censorum auctoritas. At vero nostri Curatores fori, & vini nullam habent

Vide l. un. § cura carnis de off. Præf. Urb. &c.

Plat. l. 6. de leg.

P p

mul-

Ex priv. Fri-
der,

Joann. Rex
in priv.

Joann. Rex
in priv.

mutandi, & condemnandi facultatem, hæc enim dumtaxat apud Senatores est, qui soli Judices habentur, quod si occultè faxint, peccant, & apud Syndicatorem legi de reputandis obnoxii fient. Verùm olim amplior erat hujus Magistratus auctoritas, & ipsi rebus venalibus pretium præscribebant, ipsi penam transgressoribus indicabant, ipsi pondera, & mensuras examinabant, ita enim habeo in privilegio Friderici Regis, quod dedit anno 1302. v. r. Idus Julii. *Item quod per Acatapanos Civitatis ejusdem imponi faciant metam pretii rebus venalibus, quæ ad quotidianum usum, & usum hominum Civitatis prædictæ necessarie sunt, semper ante tempus providendo futuris. Item quod metam ipsius pretii per impositionem penæ imponendæ per Acatapanos ipsos faciant, tenenter observari penam ipsam à transgressoribus exigendo: Item quod per eosdem Acatapanos faciant videri, si pondera, & mensura Civitatis, secundum justum, & debitum modum, & verum venditoribus teneantur, & puniri falsitatem prædictam commissam in rebus venalibus per quoscumque secundum modum per Acatapanos hactenus observari in talibus consuetam, hæc ibi, quod etiã Ferdinandus Rex anno 1479. Kal. Octobris constituit in suo diplomate. Idem præterea eodem anno, & mense statuit, ut Acatapani sint etate minimum 20. annorum, & matrimonio juncti. Acatapani igitur antiquitus vendendi formulam, & pretium rebus præscribebant, & apud illos venditores exiguan rerum venalium partem v. g. ex grandi piscium numero piscem, ex fructibus parvulos fructus &c. Sicut hodie apud Senatorem hebdomadarium observatur, veluti quadam grati animi significatione relinquebant. At nonnulli habendi cupiditate illecti, hac consuetudine aboletà à venditoribus non parvula illa dona, ex venalium rerum massa excepta, sed nummos tamquam sibi debitos exigebant, ita mali mores in Civitatibus, nisi citò Magistratus supremi vigilantiâ occurratur, quasi herba irrigua extrescunt. Quare Senatû postulante Joannes Rex anno 1460. xvii. Kal. Novembris sub gravi penâ edixit ne Acatapani pro pretiis rebus venalibus designandis*

stis pecuniam recipere, sed exigui ex illis dantur
 portionem, sicut olim permillum fuerat.
 Desiderarem Ego in hoc minori Magistratu nonnul-
 la, quæ optime Civitatis regimini, & reipublicæ po-
 liticæ non solum decori, verum etiam utilitati forent
 in quibus sepe, non sine Civium offensione, ac detrimē-
 to peccatur. Et quidem primum delectum non vulgare
 eorū vellem tū Nobilium, tum popularium qui hunc Ma-
 gistratum tanti à majoribus habitum petunt, non sine
 ullo discrimine cum ex multis hominum millibus pru-
 dentium, imprudentium, proborum, ac inatorum, ino-
 pum, atque divitum ex urna extrahantur, & sorti dum-
 taxat non electioni committantur, nisi majoris Magi-
 stratus prudens præcedat electio eorum, quæ in Acatapa-
 notum, & vini Magistrorum album conscribuntur, ita
 ut nō sint ex plebis colluviæ, sed ex Civibus qui sint Patres
 familiæ, quales Ferdinandus Rex requirebat, & Artifices
 nō omnino inopes, sed morati, sed honorati, & tunc enim
 verò, sortem non nisi in bonos cadere necesse est; Deinde
 nescio, qua ratione peccatum illud excusem, quod in
 sponsonibus eorum committitur, qui ex postrema ur-
 na, ad capeffendum officium proximè educendi sunt,
 hi enim spondent alteri, si fortè sibi officium obvene-
 rit non exiguam pecuniæ vim, contra verò si non ob-
 venerit tantundem sponsoribus pecuniæ solvant. Quid
 igitur faciant hi, qui tanto cum familiæ suæ detrimento, &
 fortasse non sine ære alieno Acatapanatum ineunt? Quæ nā
 horum mentes primæ subibunt cogitationes? publicæ,
 ne, an privatæ utilitati operam dandi? amissam pro gran-
 di sponfione pecuniam recuperandi, jure, vel injuria,
 an omni cum diligentia, justaque cum lance ad Civium
 utilitatem fori venalis curam habendi? Quid enim in-
 satiabilis illa lucrandi malè suada cupiditas, quid assidua
 illa solvendi æris alieni sollicitudo integro anno mo-
 liatur? omnia in sua emolumenta trahent, cum edulio-
 rum venditoribus paciscentur, quo ut lubet vendant,
 ponderent, metiantur, sive bonæ sint res, sive malæ, &
 eo quo velint prorio. Cum his transgressoribus legum

quibus etiam nulla intercessit pactio cygribus ferventes se gerunt, ad Senatorum tribunal capiunt, accusant, facibus exaggerant, penas exigunt, & cum his aliquando amicorum precibus delinuti, mitius pacta pecunia se habent, ipsi actores, ipsi Judices sunt: Tanta profecto ex vitia illa in initio sponsonum radice proficiuntur, ut boni regiminis ratio omnis labefactetur, & Civis omnia non nihil detrimentum patiantur. Scio Ego Seniores Reipublicæ amantissimos in eos, quos tales deprehenderunt, animadvertisse, ac Magistratu merito jure abdicasse. Remedium contra hæc peccata, in promptu est: si Princeps in dicta non levi pena omnes illas, quæ in omnibus comitiis fieri assolent, sponsonum alternationes radicitus evellat, & hæc de Campanis, ac vinorum Prefectis, qui à Senatorum tribunali toti sunt.

45.

*Apud Mamer-
tinos viarum
fovi. totiusq;
Urbis mundi-
ties pluris ha-
betur. & Præ-
fecti, qui hanc
curarent de-
stinabantur.*

*Apud Cass.
l. 4.*

Sunt præterea in Urbe viæ publicæ, portus, theatrum, aqueductus, cloacæ, domus communes, pontes, & alia, quæ publicis sumptibus fiunt, reparantur, & conservantur, & sine damno communi negligi non possunt. Romani his operibus Ediles, Curules præfecerunt, quorum sollicitudini, ac curæ salutem, causam, utilitatem, & conservationem reipublicæ commendabant. Quare Theodosius Rex, Symmaco reparationem, & fulcimentum valde commendavit theatrorum Romanorum. Si enim hæc opera publica cujuscunque generis sint nitida, pulchra ad magnificentiam fuerint, splendorem reddent Civitatem, ultra habitandi commoditatem, quibus & Cives ne affluant, retinentur, & aliunde plures adincolendum liberius, & facilius invitantur, etenim quo pulchriores, & ornatiores sunt Civitates, eo magis nobilitate censentur, & eo nomine plures ad eas invisendas alliciunt, & suos Magistratus honorabiliores apud exteras reddent nationes. Quæ etiam si bonis moribus excolantur, & recta politia gubernentur advenientes retinebunt, & veluti clavis adamantinis constringent, ne etiam si velint alio posthac se transferre possent, sed potius aliunde, suas in eas facultates transferant. Quamobrem

obitum antiqui Mamerstorum Senatoris. Civitatis cultum ac munditiei optime consuluerunt; incruentis ex ordine Senatorio Praefectum, quem viarum seu platearum Magistrum appellarunt, lupi publicaram viarum, & eorum operam, quæ ad exteriorem, & politiorum Civitatis cultum pertinent provinciam dedere, lustrabat obsequians olim non solum vias, fora, plateas, portum, sed etiam vicos, angipontes, angulos omnes Civitatis, si finis, si fordes, si lutum, si immundum, aut grave olens aliquid ei fortasse occurrisset non sine pena abiisset is, ante cuius aedes, ea fuissent inventa. Præterea omni studio curabat, ut eadem viæ nullo obstruerentur impedimento, & in dicta enim pœna ne artifices, ne eduliorum venditores, ne pistorum, & cauponum extra suas officinas scamna tabulata, seu quid simile, quod viam possit liberam impedire, exponerent. Item ne mulieres ex fenestris ad vicinarum ædium, quæ contra sunt fenestras linea, indumenta, mappas, lintheola, vestes, instrumentum domesticum sicanda ita appenderent, ut viam interfecarent, & libero intuituum prospectui officerent; si quis etiam domum edificando viæ publicæ, vel exiguae, quod sibi corraderet ejus arbitrio pœnæ fieret obnoxius. Item, & nundinarum, quarum præcipuam curam habet, lignæ in portus litore domus, quæ Augusto mense tanta exterarum nationum affluentia celebrantur, ab ipso in ordinem rediguntur, designantur, disponuntur. Quid plura? ab ipso, & nitor, & splendor, & cultus Civitatis habetur. Hæc verò tam utilis, tam necessaria reipublicæ Praefectura, aut avaritia, aut præsentis temporis negligentia elanguet nunc aliquantuū nec tanti fit, quanti olim extimabatur, antequam loco veluti suo dimoveretur.

Etenim prius cum pro Kal. Maii Senatores ex urna extrahebantur, septimo loco cum alternatione Senatoriorum popularium viarum magister ex iis, qui in urna remanebant sortito creabatur, & cum novis Senatoribus solemniter, & ipse equitabat, eandem postea præfecturam immutato ordine adit unus ex iis Senatoribus

46.

Utilitates ex
munditie Ur-
bium: contra
ex immunditie
destruuntur
ita.

lor-

forte ductus, qui Magistratum obiit, & quoniam hic superioris anni laboribus fatigatus est, id ab eo muneris frigidius aliquanto, & non cum veteri illa dignitate videtur peragi. Quod quantum reipublice interest ex detrimentis, quæ ipsa ex ea negligentia patitur, conici facillimè potest: Primò enim, viæ si ex aggesta arena, quæ à torrentibus in Civitatem importantur, non omni diligentia expurgentur inæquales, distortæ, in vias reddentur ineptæ curribus, & equitibus omnino non sine Civium offensione erunt. Quamobrem Fridericus anno 1302. v. Idus Aprilis ita Senatoribus hanc curam commendat. *Item quod procurent immunditias, & terram maragmatum deferri, & extrahi extra Civitatem prædictam, ut est hactenus consuetum, eodem modo si hiatus aliquis, si fovea ex diruta cloaca, aut aqueductu occurrer in via; deinde si permittatur plebi omnia ædium, officinarum, quæ purgamenta in viarum strata, & in vicos, & angiportus impunè proiicere, sordes illæ ubi putrescent, & aerem, quamvis saluberrimum inficient; & oculos, & nares nō mediocriter offenderent, & obnoxios vapores Civium inficient saluti.* Quod non una lege ab Imperatoribus cautum fuit, ne in via publica, vel loco publico liceat proiicere ea quæ solo odore locum pestilentiosum faciunt. Item ex alia lege. Nec liceat morticina, stercoreaque in vias proiicere, nec fimum, sed aiunt sordes illas à pluviis, & fluentis in portum rapi, atque adeo omnes expurgari vias. Quid si non pluat, velut in æstate accidit? Fæculenta sordida insalubris via illa remanebit? Verum ex hoc aliud accipe non leve Urbis detrimentum: pluviales aquæ illæ, quæ in mare influunt, & arenam valde multam, & domorum secum rapiunt purgamenta, portum ipsum Messanæ Urbis singulare ornamentum tutam navigiorum stationem, & Siciliæ totius ocellum corrumpunt, nam dum aggesta illa arena sedit in fundo paulatim aquarum altitudo illa minuitur, quæ olim navibus enatandis (quod omen Deus averſat) nequaquam sufficiet. Hoc malum experta Aldebergæ antiqua Vandalia Civitas ad mare posita, cu-

l. 2. §. Idem.
ait si odore
ne quid in lo
co publico l.
43. p. tit. 8.
l. unica 8. si
de via publ.
& si quid in
ea factū esse
dicatur l. 43
p. tit. 10.

Albicentur.
l. 3. Metrop.
c. 2.

cujus Reguli Danorum Regi inferre bella, & inde expectare non dubitarent propter portum, quem habebat tutissimum, nunc verò quod à mari æstus exaggeravit arenas portu privata est, atque adeò cecidit ejus splendor, ac potentia, ut jam diù rusticanum, nec clausum habeatur oppidulum. Eget igitur portus noster tanta palatiorum orchestra nobilitatus multiplici viarum Magistris diligentia, & Curia tum ut ad ejus marginem ædium purgamenta illa, quæ Civium Theatralem viam ob ambulantium oculos lædunt, non proiciantur, tum ut duorum torrentium qui lapides, & arenas inferunt ab illo omni artificio impetus arceantur, tum denique, ut Mamertina illa ora, quæ virorum nobilium curribus equitibusque adeò frequens est, & munda sit, & complanata, quæ exterarum gentium oculos, animosque ad tantæ Urbis pulchritudinem collaudandam alliciat. Et sanè quanti faciendum sit, hoc naturæ beneficium, portus intellexerunt ipsi Athenienses ut ait Æmilius Probius in Themistocle, dum hujus consilio triplex Piræi portus constitutus est, isque mœnibus circumdatus, ut ipsam Urbem dignitate equipararet, utilitate superaret. Hæc sunt quæ de Magistris platearum munere habui.

Nunc iterum ad Senatores, qui omnes has præfecturas suo consilio, ac prudentia moderantur redeo; qui quanta apud antiquos Siciliae Reges in opinione fuerint hinc conice, quia ipsorum judicio decernendi res gravissimas commiserunt. Alphonfus anno 1445. Kal. Junii per diploma sancivit, ut quoties in Urbe immane aliquod scelus patraretur, *Strategotus* (Regis hæc verba sunt) *cum consilio, & consensu Juratorum possit ex officio inquire, procedere, prosequi, terminare, & finire juxta juris sententiam, & justitiam, & vota judicum ut purgetur Urbs malefactoribus &c.* Et Idem Alphonfus anno 1431. xvi. Kal. Maii dat iisdem Senatoribus potestatem abrogandi mandata quæcumque, si vel à Prorege, vel à Regiis Ministris manarint, vel si aliquid hi egerint adversus Urbis privilegia, statuta &c. Postulati verba in eo privilegio hæc sunt. *Cum Regia Majestas sua benignitate, & clemē-*

47.

*Senatoribus
Mamertinis
ampla juris-
dictio data, &
gravissimæ res
decernenda cõ-
missæ sunt.*

Alphon. in
priv.

tia

sia confirmaverit eidem Civitati omnia jura, constitutiones, statuta, præminentias, prerogativas, & privilegia concessa dictæ Civitati per Reges diuæ recordationis præteritos servitiorum gratia empti quidem non sine magna strage, & sanguinis effusione pro Sacra Domo Aragonum, & Sicilia sustinenda. Dignatur ipsa Regia celsitudo dictæ Civitati concedere, quod si forte sua Majestas, ac Vicerex, qui pro tempore fuerint, aut alii Regii officiales aliquid facerent, scriberent, seu mandarent, quod esset contra privilegia, præminentias, statuta, & prerogativas dictæ Civitatis, seu contra iustitiam, nullam habeat efficaciam, & pro infecto penitus habeatur, & si etiam ad aliquid de facto procederent in derogationem privilegiorum, præminentiarum, constitutionum, statutorum, & exemptionum prædictorum, Strategotus, & Jurati cum consilio Judicum dictæ Civitatis teneantur, & valeant illud revocare, & ad pristinum reducere impunè, & sine alicujus indignationis Regiæ Majestatis incurso. Cui postulato responderetur. Placet Regiæ Majestati, quod ad Magnam Regiam Curiam, & alios officiales inferiores. Item Fridericus anno 1302. iv. Idus Julii jubet regiæ literæ, regiaque omnia mandata Mamertinæ Universitati directæ, in nullius nisi in Senatorum manus perveniant, & ipsi juxta eorum tenorem exequi debeant, reverenter; Et dat ipsis facultatem, si opus fuerit, pro negotiorum gravitate, Strategum, & Judices vocandi, qui auxilio sint ad Regia mandata exequenda, Ipsi etiam pecuniam publicam exigere, curare, custodire, expendere in usus necessarios valeant. Item eisdem mandat, ut observent, & inquirent, utrum capitula olim per suam Majestatem in duobus generalibus colloquiis Placetæ, & Messanæ edita ritè custodiantur, si autem minimè cum Stratego in transgressores animadvertant. Præterea Senatorum munus vult esse jura ædificiis dare, ædificata quæ sunt in loco publico diruere, fori, viarum, vicorum, ædium limites signare, hos qui usurpant pœna multare, ædificandi in publico solo facere civibus pro Urbe amplificanda potestatem: tandem decretum illud his verbis concludit. *Item quod dicti Jurati omnia*

omnia, & singula facta Universitatis predictae, quae perve-
nere videantur ad honorem, & fidelitatem dicti Domini Re-
gis, ac statum bonum, pacificum, & utilem Civitatis pre-
dictae legaliter, & sollicitum procurabunt, & procurandi
faciant; & a transgressoribus predictarum capitulorum pe-
nas eis impositas, & contentas requirant juxta arbitrium
convenientes. Item habeant videre, cognoscere, & terminare
omnes contentiones, & controversas, quas oriri contigerit
inter Cives Civitatis Messanae super sepibus, & divisis vi-
nearum, domorum, & aliarum possessionum domum, & his
similibus, & praeter amplissimam haberi jurisdictionem facit
cuique Senatorum, & huius eorum famulis ab ipsis eligendis
potestatem deferendi ad sui corporis munimentum quaecum-
que arma.

Habent praeterea ab Alphonso Rege anno 1421. xviii. 48.
Kal. Februarii facultatem externos homines, qui tamen
Regi fidem suam profiteantur civitate donandi, et
que privilegia illis communicandi, sicut, & suos Cives,
qui honestis familiis ex populo orti sunt ad plura con-
silia suffragia in nobilium ordinem adscribendi. Enim-
vero maxima fuit antiquiori aeo Strategae & Mamer-
tini Magistratus non solum apud Reges, sed apud Si-
ciliae Civitates dignitatis, auctoritatisque opinio, co-
rumque opera in gravissimis regni difficultatibus non
semel usi sunt, nam & Guilelmus cum Matthæum Bo-
nellum ad obsidendam cum suo exercitu Panormum
non longè à mœnibus properantem timeret, auxiliares
copias, ac triremes à Stratego, & S. P. Q. Messanensi,
expofuit, ut Falcandus antiquus scriptor memoriae pro-
didit his verbis. Quorum ille consiliis acquiescens Panor-
mum profectus est: tribusque fere milibus procul ab Urbe
cum militibus suis consedit. Rex autem interim, Messanam
mittit nuncios ad Strategotum, populumque Civitatis (hoc
est ad Senatum populi vices gerentem) ut quascumque ga-
leas possent, viris, armisque diligenter instructas quam ocif-
sime sibi transmitterent. At Panormi militum adventu pra-
cognito, videre erat desolata, miseræque faciem Civitatis, Ci-
ves trepidos, paventes, atterritos, omnemque famam strepitum.

Facultas Ma-
mertina Ur-
bi collata, ut
possit externos
Civitate do-
nare, atque
illis privile-
gia communi-
care suosque
Cives in No-
bilium ordi-
nem adscribe-
re.

Falc. fol. mi-
hi 83.
Bonf. l. 5. hist
Sic.
Maurol. l. 3.
hist. Sic.

arrestis auribus aurientes etc. Maurolycus verò ita refert: Rex interim nuncios Messaniam mittit ad Strategam, Patresque Civitatis ut classem armis quam optimè instructam Panormum mittant, tum Panormi variè trepidatum est. etc. Porro Guillelmo I. vita functo Guillelmus II. hujus filius suus, & ipse passus est difficultates, & varias in Regno seditiones, ita ut ejus Curia, & Magistratus absque ulla rectæ politiæ ratione perturbata omnino viderentur. Unde ad Regis Curiam Magistratusque ritè ordinandos Messanenses Proceres adire Panormum necesse fuit, teste eodem Falcando, qui ita loquitur. Henricus Comes Montis Caveræ, & Riccardus Molissi Comes cum plerisque Messanensium viginti quatuor galeis armatis Panormum perveniunt viribusque freti statum Curie innovant, & decem familiares instituunt, Riccardum Siracusanum electum etc. Et postea in eo statu Curia constituta decernitur in primis uti etc. Idem scribit Maurolycus, at Bonifilius plerosque illos Messanenses ait lib. 6. hist. Sic. Fuisse Messanæ Urbis Proceres, & lib. 8. hist. Mess. Fuisse Magistratum affirmat Messanensem, qui cum aliis viris primatis 24. triremibus delatis statum illum reipublicæ instaurarent. Ea erat priscis illis temporibus Mamertini Senatus autoritas, sed deinde prope assiduos Siciliæ motus, ac Procerum Regni civilia bella, cum esset aliquantulum imminuta in comitiis generalibus hujus regni Panormi celebratis anno 1451. postulatum est per Oratores F. Julianum Majalem Monachum Monasterii S. Martini de Scalis D. Antonium à Luna, aliàs Peralta Comitem Caltabellottæ Camberlingum, Joannem de Abbatellis militem Magistrum Segretum in eodem Regno apud Majestatem Alphonsi Regis Puteolis degentem, & Mamertini Magistratum in pristinam auctoritatem restitueret, ut perduellium Panormi, & Siciliæ rusticorum audaciam sicuti facere olim consuevit, coerceret, ita enim in capitulo 444. Habetur supplicatio. „ Item supplica lo detto „ Regno, che sia sua mercè per paci, e quiete de quillo Regno. voliri providiri, che lo reggimento di Messina

Falcand. ibi
fol. 187.

Maurolyc. l. 3.

In cap. Reg.
apud Alph.
1451. G. 444

„fina torni nello stato, e governo, che prima era, e
„per refrenare l' audacia delli villani dello Regno.
Postulaverant enim antea in capitulo 411. Ut Rex ve-
ctigalibus novis onerare Panormum nullis dignaretur,
propter Civium inopiam ex Panormitanorum rustico-
rum seditionibus ortam his verbis.

Cap. 411. ibi

„Item supplica il
„detto Regno considerati li grandi servitii li quali la
„Città di Palermo ha sempre fatto alla sua Ma-
„està, e la fedeltà la quale ha sempre dimostrato ad essa
„Maestà, e la inopia, e povertà alla quale è redutta la der-
„ta Città providiri per la sua solita clemenza, e be-
„nignità, che alla ditta Città non sia imposta collier-
„ta, datio, cabella, o impositione nova per l' occasio-
„ne dello tumulto, che hanno fatto li Villani di Pa-
„lermo &c. Et quidem ea Messanensis Magistratus au-
thoritas, & optimus reipublice status non erat ad su-
perbiam, & fastum sed ad Regum gloriam amplifican-
dam, & ad Sicilie Civitates, a nefariorum hominum,
incuribus impetitas conservandas factus, quod sanè
Reges ipsi testantur, tum per amplissima illa, quæ
Mamertinis contulere privilegia, tum per epistolas quas
omni studio, benevolentia, & gratiarum actionibus ple-
nas sepius ad Senatum P. Q. M. misere, veluti

Ex privil.
Joann. Arag.

Joannes Aragonius anno 1473. 111. Nonas Septem-
bris, qui magna grati animi significatione sic ad no-
strum Magistratum scribit. *Dilectis fidelibus, ac devotis no-
stris Juratis, et concilio ac toti populo Civitatis Messane dile-
cti Proceres, &c. Audvimus purum zelum, et constantem
obedientiam sinceritatem, quam, et quam habuistis, et sumi-
ter observastis, velut populus Deo placitus, neque Dominum
fidelis, erga ipsum Ducem, et illos Reges, et Reginam Do-
minos, et Principes naturales vestros, et ipsius Regni Si-
cilie preclarissimos. Nepotes nostros, ac quibus compressit &c.*
Porro Heros iste Antonius Durus Messanensis ille est
vir fortissimus, quem lib. 5. laudavimus, qui mortem
strenue Constantinopoli ubi turcicam classem adversus
Venetos instructam incendit pro fide orthodoxa, op-
petiit, meminit, dandi in ea epistola Joannes eorum,

sl

Q q 2

que

quæ populus Messanenſis adverſus regni perduelles geſ-
ſit. Dum enim Populus (hoc eſt Meſſanenſis) infra regio-
nem, ubi tanta, & tam ſolida rebellionis capita ſuccedunt,
ſe, & alios ad ſalutem cuſtodit, laudandus eſt merito ille
populus, & perpetuis, atque ſolemnibus favoribus muneran-
dus &c. Deinde ſe cum ingenti claſſe in Sardiniam, &
Corſicam poſtea Meſſanam ad eorum ſolamen ſe ven-
turum, & in Siciliæ perduelles animadverſurum pol-
licetur. Tandem epiſtole ſic finem imponit, literam clau-
dimus omnes, & ſingulos affectuoſe rogantes, quatenus vir-
tutem fidelis conſtantie aſſuetis moribus amplectendo perſe-
veretis laudabiliter in ſinceris operibus, reſiſtendo rebellibus,
& eos quantum ſas fuerit, & meruerint reducendo ad ſe-
mitam veritatis, &c. tandem poſt pauca: Vos, & ipſam
Civitatem ſic perennibus ex adventu noſtro gratiis, & li-
bertatibus profecuturus, quod veſtra huiusmodi merita ma-
gnificabuntur, & Beatam dicent extera nationes, Nobitem
Civitatem veſtram, quæ ante iniquitatis tempore felix ipſas
populus à malignitatum laqueis, & ſoveis ſcandalorum, ſe-
diciſque, & fideliter cuſtodivit. Datum Barcinonæ &c. His
encomiis virtutem S. P. Q. M. extulit Joannes Ar-
gonius. Idem etiam anno 1475. vi. Idus Februarii ei-
dem Magiſtratu de eodem argumento non abſtinens
litteras ſcribit, quarum hic titulum diſtinxit, ne mul-
tos ſim, apponam Dilectis noſtris, & vere fidelibus, cir-
cuſpectiſque viris, Serenitati, & Juratiſque Univerſita-
ti Nobilis Civitatis Meſſana. Ubi diligenter expendite
horum honoris titulos peculiare, & qui à Regibus nun-
quam, aut raro quod meminerim doſent in epiſtolis ſur-
pari poterat enim appellare tantum fideles, ut moris
eſt, ſed aliquid amplius videtur innuere, dum ſubdit,
verè fideles, & viros appellat circumſpectos.

49.

Maria inſuper Siciliæ Regina priuſquam Barcinonem
ſe Martina maberet, aſportaretur ſcripſit Catala ad S.
P. Q. M. Meſſanenſem de ſuis hymenæis cum certiore
ſciens, addiditque vulgari ejusque idiomate feliciter
ſcripſit ad eos nunciis in epiſtola exordio cauſam. Fide-
liſſimi noſtri, pirchiſta noſtra celſitudini canuxi chi

Maria, &
Martinus Ro-
ges titulis per
honorificis ad
S. P. Q. M. ſcri-
bunt.

Ex ep. R. Ma-
riz Regina

369

s p o

„ la

„la Nobili Citati di Messina e la chiù principali di li
 „altri di lu nostru Regnu havendu continuamenti di
 „quandu essi memoria in humanis insudatu perfetissi-
 „mamenti con ogni lealtati à lu esaltamentu, e con-
 „servationi di tutti l' Eccellentissimi Principi nostri Pre-
 „decessuri, maximè modernamenti in quillu haviti ope-
 „ratu non guardandu periculi ne altri danni. Vi noti-
 „ficamu ad gaudium &c. „ Eadem Regina ex Hispa-
 „nia rediens cum Martino Sponso, & Duce Montis Al-
 „bi, dum in Panormi obsidione laboraret anno 1392.
 pridie Idus Aprilis ad eundem S. P. Q. M. sic scribit.
Rex, & Regina Siciliæ, & Dux Montis Albi. Devotis, &
fidelibus nostris Juratis, Judicibus, & probis hominibus No-
bilis Civitatis Messanæ. epistola est nunciatoria de suo in
 Siciliam adventu, de Drepanensis Urbis, & Vallis Ma-
 zariæ ultronea deditione oppidorum, & de Panormita-
 næ Urbis Duce Andrea à Claramonte obsidione: hac
 tandem peracta victoria se Messanam appetiturum
 pollicetur. Et in eadem obsidione persistens duas alias
 mittit epistolas ad eundem Magistratum xii. Kal.
 Majas ejusdem anni, & pridie Nonas Maii anni in-
 sequentis; In illius exordio ait Rex, & Regina se li-
 teras à Senatu cum letitia accepisse, cumque ad Civi-
 tates, villas, & castella Siciliæ suæ ditioni submittenda;
 Manfredum de Alagona virum fortissimum mittere de-
 crevissent, petit à Magistratu, ut det illi milites auxilia-
 res balistrarios Messanenses de quorum singulari fide,
 tutior esse possit his verbis: *Deliberavimus, quod dictus*
Nobilis Manfredus civis Messanensis ad villas, castra, &
loca prædicta accedat, & de militibus balistrariis, Civitatis
Messanæ, de cuius fidelitate plene confidimus, secum ducat &c.
 Denique summa cum familiaritate, quasi ad amicos,
 non quasi ad subditos scriberent, aiunt circa finem: *Cæ-*
terum volumus, vosque rogamus, ut nobis continuo mittatis
cum navì Arnaldi Gerardi tabulas de abeto, vel de pino
ducentas longitudinis &c. In altera verò epistola, ubi de
 statu ejusdem obsidionis loquuntur à Senatu his verbis
 auxilia postulant. *Ideo Vos affectuose rogamus, vosque re-*

Epist. ejusd.
 & Mart. Re-
 gis Sponsi.

qui-

quiritur, & monemus ut sicut vos, & vestri Prædecessores
 in iis omnibus, quæ honorem, exaltationem, & commodum
 corone regni concernebant, fidelitatem vestram strenuis arti-
 bus, & aliàs fervide demonstratis eam de bono in melius
 continuando, & equites balistrarios, & pedites, quos poteri-
 tis, continuo ad nos transmittatis, & cum super his per no-
 stras literas Bellingarium de Crudellis Consiliarium, & Ca-
 merlingum nostrum duxerimus informandum credatis eidem,
 sicut nobis. Præterea majorem meo iudicio benevolentia,
 & honorem erga hunc Senatum significarunt; in alia
 quadam epistola, quam in obsidione Castri Acis scripserunt
 anno 1394. vii. Kal. Maii, quod ex ejus titulo, & argumen-
 to facile colligi potest. Rex, & Regina, & Dux Montis Albi
 Strategoto, & Juratis Nobilis Civitatis Messana Consilia-
 rio, familiaribus, & fidelibus nostris. Est autem epistola,
 verè familiaris, & non quasi cum subditis, sed cum
 familiaribus videtur agere, ut liquet ex argumento. Nā
 cum Messanæ interdictum a Senatu esset, ne hi, qui è
 Civitatibus, quæ a Rege defecissent in Urbem venis-
 sent nequaquam quocumque pretextu venissent, recipe-
 rentur, quidam Magister Antonius Dispolitiuss Messa-
 nensis, qui Panormi cum familia morabatur, discupiens
 ad evitanda eorum temporum pericula in patriam re-
 dire, nullis precibus a Senatu, id valuit impetrare,
 adit Acim usque, supplicabundus Reges à quibus eam
 facultatem obtineret. Hi verò precibus deliniti cum
 possent pro regia potestate jubere, ut Antonius cum fa-
 milia à Messanensibus exciperetur, noluerunt, sed Se-
 natui commendatitias literas scribunt, quibus Antonium
 commendant, testanturque se illi, ut Panormum erat,
 redeatque cum familia potestatem facere. Exemplum
 literarum illud est. „ Consilarii Familiares, & fideles
 „ nostri: Perche di nostra espresa licenza Mastro An-
 „ tonio Dispolizzi di Messina fideli nostru divi andari
 „ in Palermu per minari lua moglieri, e figli con loi
 „ cossi, e beni mobili, li quali per osservari lu debito
 „ di fedeltadi ribellandosi lo detto Palermo contra la
 „ nostra Maestati, electi piu tostu lassari alla e vinti-
 „ sindi

Epist. Marr.
 & Mariæ Reg.

„fandi in la nobili Citati di Messina nostra fidili, chi
 „vuliri rimaniri illà cu li nostri ribelli vi comandia-
 „mo, che digiati permittiri liberamenti, che lo dit-
 „to Mastro Antoni possa locari, & haviri uno brigan-
 „tino, e barca dilloca per andari à minari li preditti
 „sua muglieri, figli, e così; declarandovi che la
 „nostra Maieftati avi declaratu, e commissu alcuni co-
 „si, e facendi di trattari illa illa, li quali à lo presen-
 „ti non occursiro, però digiati dari in premissis om-
 „ni ajuto, consiglio, e favori che possiti. Datum in ob-
 „sidione Castri Jacis die verò &c. „ Expende, lector,
 illorum temporum in Sicilia Regibus candorem, hu-
 manitatem, benignitatem loquendi, ut forebat etas illa,
 sicillizantem simplicitatem, quantaque in extimatione
 habuerint S. P. Q. M. Adde his familiarissimam aliam
 eorumdem Regum epistolam scriptam Catanæ anno
 1393. xv. Kal. Septembris cujus id est argumentum.

Respondent epistolæ, quam cum quatuor aliis rebel- 50.
 lium literis ad se datis Senatus miserat, ut suam erga
 illos fidem sanctam, tectamque ostenderet, & per eam
 mandant, ne hostium literis, ullo modo responsum de-
 tur, deinde significant, prope diem adversus perduel-
 les castra se moturos non prius movisse, ex aliquantula
 Regis ipsius ægritudine, qua erat implicitus. Verum
 quomodo idem Martinus Rex erga S. P. Q. Messanen-
 sem fuerit animatus ex alio facto dignoscemus: nam
 cum Senatus Catanam suos Oratores gravissimo-
 rum negotiorum causa ad eundem Martinum Regem
 anno 1399. misisset, ab eo fuere perbenignè excepti,
 auditisque eorum Urbis nomine petitionibus, nihil ceri-
 ti, nisi responsa quædam generalia retulere; cum rem
 protrahi viderent, diutinam fortasse moram pertæsi, &
 veluti subirati, quasi Rex Messanensium meritorum er-
 ga se recentium oblitus esset, è Curia re infecta, &
 insalutato Rege tristes Messanam profecti sunt. Et hic
 interim lector observes velim tanti Principis in S. P. Q.
 Messanensem paternam quamdam dilectionem, & stu-
 dium; nam ubi Oratorum profectionem accepit egrè
 id,

*Maximis exi-
 stimationis &
 gnis Reges, ac
 Proreges Se-
 natum Mes-
 sanensem sa-
 lutant, eique
 scribunt.*

id, molestèque tulit, quasi neglexisse eos videretur; Unde statim per epistolam eos studet conciliare, licet in exordio quàm lenissimis verbis non opportunum eum discessum exposculet; debuisse legatos expectare respōsa, eaque multum habent ponderis negotia, egere maxima consultatione, discussione, maturitate, tempore factum excusat; ex multa in ipsū fiducia, non ex recta ratione profectum, sed non id circō eorum se negotia posthabuisse, verū cum Procerum suorum consilio discussisse, & omnino, uti ipsi exoptabant, concessisse; captat deinde occasionē, eorum erga se, & superiores Reges ingentia obsequia, officia, merita, sanguinem, vitam, facultates profusas commemorandi. Tandem Deum, hominesque testatur, se Messanam Urbem, ejusque Cives ita sibi cordi esse, ut eos immunitate, prerogativa, honore omni auctos, nisi hominū malitia, & temporum difficultas obstaret, vehementer exoptarit: hoc est epistolæ illius argumentum datæ anno 1399. xvii. Kal. Junii Catanæ, & cum ea Rex decreta, quæ postulaverant misit. Possem ex Tabulario Messanenſi, quamplurimas alias Imperatorum Regum, Reginarum, Principum, & Civitatum epistolas, quas oculis ipse meis perlegi expromere; quo supremi hujus Messanenſis Magistratus existimationem, dignitatem, authoritatemque palam faciunt, satis est ex illis paucula hæc excerptisse, quæ modò scripsimus. Infuper viri inclyti ex regia sobole, eundem sæpe summis honoribus affecerunt. Carolus Philippi Gallorum Regis Frater, cum Roberto Calabriæ Duce, & Philippo Sotere Principe fratribus sancito Catanæ cum Federico federe anno 1302. Messanam adveniens à Magistratu, populoque non minori benevolentia, quam honore exceptus est. Is ut ad tanti amoris officium responderet in mediis edibus convivium regio apparatu opiparum splendidumque proposuit; accito Messanenſi Magistratū Nicolao Palicio, qui tunc ut Strategus Urbi preerat, & Senatoribus, aliisque Proceribus, ubi magno cū epularum luxu, animique lætitia cœnatus est. Prætereo, quæ

Maurol. l. 4.
hist. Sic.

Bonf. l. 9.
hist. Sic.

quæ vetusta sunt, recentia commemoro, Emmanuel Philibertus Ducis Sabaudia filius, Philippi Regis consanguineus, Magnus Castellæ Prior, Architalassus, & Sicilia Prorex Messanæ cum Magna Curia degens, pro sua in Mamertinos singulari benevolentia Senatores adeò colebat, honestabatque, ut quotiescumque jus dicere, aut legem ferre necesse erat, eos vocaret, ad se ut viderent, an ex ea lege eorum respublica detrimenti aliquid ob immunitatum, privilegiorumque violationem pateretur: quod si ita esse intelligeret: promulgari illam vetuisset. Enim verò tantus Princeps eo majori studio Regis commoda, sibi procurare videbatur, quo subditorum statuta regio sacramento firmata custodiret. Verùm in eo Senatu ornando se ipsum olim superavit, docuitque Principes artificium, quò ad sui dilectionem populorum sibi corda devinciret. Sedebat in solempni die festo, dum peragerentur sacra in Templi maximi Throno, ubi Magnæ Curie Magistratus omnes pro suis quisque gradibus intererant, cum Minister altaris qui à turibulo est, ter Senatui, deinde ac Principi cum ternis salutationibus thuris honorem exhiberet, sicut à majoribus in more semper positum fuerat, mustitare Magistratus Curie supremos, absurdum omnino atque indecens videri pari honore Principem, subditosque honestari, deinde sacris absolutis indignitatem rei regiae dignitatis specie apud eundem exaggerant. Is verò auditis eorum expostulationibus, interrogavit num thuris ceremoniæ illæ tum primùm Messanenſi Senatui delatæ sint, an non, responderunt antiquum eum fuisse in Messana Urbe morem, accitoque statim Sacerdote, qui sacris Ecclesiæ Messanenſis ceremoniis, ac rixibus præest, servari deinceps sicut antea eum morem jubet. Quod si ex alicujus inertia imminui ceremonia illa contingeret, malle se bis thure salutari quàm Messanenſem Senatum antiquo suo jure destitui, qua de re sermonem postea nullum habuere. Imò à Prorege Alcalenſi Duce vetitum est, ne absente à Sacra Æde, Senatu Messanenſi, alius Magnæ Curie Magistratus, sed unus

R r

dum-

dumtaxat Prorex eo honore afficeretur, quæ sanè consuetudo inviolabilis hætenus perseverat, tanti olim placuit Regibus, tanti Dynastis usque ad nostrum ævum, pro sua dignitate, ac merito hunc Magistratum pendere.

51.

*Syndicorum
munus, ac nu-
merus varius*

Huic de Senatu argumento me cholophonem addidisse putavero, si de Urbis Curatore, quem *Syndicum* appellant, & de industria in hunc locum rejeci, sermonem habuero. Quàm necessarius Reipublicæ is Minister sit, ex eo quod exercet munere facile erit dignoscere. Syndici igitur est strenuam navare operam, ne ulla in parte Respublica Messanensis detrimenti aliquid patiatur, ipse velut totius Urbis Curator est: Ipse omnium Magistratum veluti Censor est, nulla absque ipsius in scriptis consensu publica sit expensio. Si in servandis Regum statutis, privilegiis, Civitatis consuetudinibus, moribusque bonis aliquid peccatur, ipsius curæ est illud corrigendi; & in integritatem pristinam redigendi. Si Princeps, si Regii Ministri, si quæcumque alia regia persona in Urbis præjudicium aliquid egerit, vel in ipsos Cives, vel contra immunitates, & privilegia, ipsius munus est, movere omnem lapidem apud Judices Messanenses tamquam Regis Consiliarios, ac Delegatos ad tuendam Urbis jurisdictionem, & authoritatem, ut ritè quæcumque sit causa illa cognoscatur, & juxta Regum placita declaretur, ac decidatur. Olim Syndici tres

*Bonf. lib. 8.
sua M. eff.*

fuere Normannorum temporibus, ut ex Bonfilio supra memoravimus, qui Senatum Mamertinum referebant, & postea Jurati Petri Primi Aragonii evo dicti sunt, creatique sex remanente uno dumtaxat Syndico, tamquam Urbis Curatore, seu rerum in republica male gestarum Censore, qui posset amissa reipublicæ tum bona, tum jura, & immunitates eidem iterum restituere, quemadmodum olim Themistocles Athenis, & Cato Censor Romæ, nulla admissa exceptione temporum bona reipublicæ per patientiam, vel factum, aut negligentiam Magistratum à personis privatis occupata, vel possessa in publicum revocare, ut tradit Plutarchus in vita utriusque

que

que. Is erat perpetuus, nostra verò etate annuus. Quid dico annuus? bimestris factus est hoc modo. Senatores, qui occidente anno Magistratu abiere, singuli totos duos menses anni insequentis invicem suo ordine partiti, Syndici munus obeuntes duodecim implent menses. Verum nescio quantum sit è republica crebra hæc Syndici vicissitudo per duos tantum menses, nam cura illa, ac sollicitudo publici boni, ex temporis brevitate, quasi scintilla confestim extinguitur, vel quasi herba solstitialis cito exarescit, cum præsertim hominum ingenia, & sensa varia omnino sint, & quisque sua consilia aliena non facile approbet: Syndicus, verbi gratia, bimestris ad reipublicæ utilitatem alacer opus aggreditur, bimestri elapso, qui hujus provinciæ succedit, inceptum opus, utpote non suum segnior aget, & ad finem nequaquam perducet, & sic fiet de singulis, & quidem initio Romani Censorem Mamercum Æmilium, olim Dictatorem quinquennalem fecerunt, extenderunt postea censuram ad novem annos, deinde sancita lex ne ultra octodecim menses daretur. Nostri verò Syndici munus bimestre sit, nec ne è reipublicæ commodo Politici dejudicent.

Liv. lib. 41

CONSULES MARITIMI, EORUM CURIA, ET PRÆROGATIVÆ.

Portus Mamertini celebritas, continuus cujuscumque generis navigiorum appulsus, exterarum nationum frequentia mercimoniorum jugis importatio, & exportatio, Mercatorum, Nautarum, Negotiatorum, advenarum, hominum mamertinorum lites, & controversiæ, dissensiones, præterea naufragia, tempestates, damna, quæ ex his enascuntur, peculiare forum, ac tribunal ad optimam reipublicæ administrationem requirebant, non enim Curia Strategotialis, ac Senatoria etiam, & maritimas causas cognoscere oportebat, satis namque erat, si civilium negotiorum pondere, non opprimerentur, unde antiquissimi Siciliæ Reges huic celeberrimo negotiorum,

52.

*Messangia
ritimi Consu-
les constitu-
tur, eorumque
Curia.*

nationumque emporio suum Magistratum constituere, suisque privilegiis munire, isque Magistratus, & unicus est in Sicilia, & suam jurisdictionem longè, latèque extra Siciliam in omnes mundi oras, ubi Siculi negotiantur extendit, & veteri Consulatus maritimi nomine insignitur. Fuisse priscis illis Romanorum temporibus Mamertinum hoc Tribunal conjectatione potius, quàm auctororum testimoniis ducor. Nam cum frequentissima omni ævo fuerit in hoc portu mercatorum negotiatio, unde mamertinæ opulentia Urbis, à Cicerone laudatur, eaque cum viris mamertinis propter navigia haberetur, necesse fuit ad dirimendas, quæ exoriri inter hos, & mercatores solent lites, Judices constituere, qui maritimorum negotiorum essent scientissimi, quales minimè sunt Judices Urbani, qui communi jure, non privato suis in judiciis uti solent.

Cic. in Verr.
act. 2.

53.

Maritimi Cō-
sulatus Messa-
na constituti
prærogative
secundū plu-
ra Regum pri-
vilegia.

Cum igitur habeant suas leges, suaque jura privata, tum negotiatores, tum nautæ, tum portitores, tum etiā alienigenæ, & ut plurimum circa sua lucra, damnaque inter se discrepent, & altercentur insti uendi necessaria fuere, & illo ævo Judices maritimi, qui illas controversias ex certa peritia componerent. Sed accedamus ad Reges, qui suis decretis hunc Consulatum ornare, & suis prærogativis auxere. Primus omnium fuit Rogerius I. Rex anno 1129. xvi. Kal. Junii, qui in suo diplomate sic ait, *Decernimus præterea, quod præsent in eadem Curia Maris Consules per Navigiorum Primates, & Mercatores eligendi, qui cognoscant de marinis negotiis quibuscvis mercantiis, & earum naturam sapientibus. Qui Consules de rebus marinis, & modo regendi Curiam valeant capitula statuere.* Idem privilegium hujus filius Guilelmus confirmat anno 1160. xvi. Kal. Septembris, & Jacobus Aragonius anno 1283. xviii. Kal. Januarias, qui deinde anno 1294. iiii. Kal. Augusti Tuneti in Africam Cōsulem Messanensem sibi eligendum reservat ex peculiari causa, cum aliarum regionum Consules à Mamertino hoc Consulatu creari constituerit per Mercatores, confirmandos verò suo nomine per Strategum. Quoniā

Ex priv. Ro-
gerii Reg.

Ex privil.
Guilel.
Ex privil.
Jacobi.

verò

verò Consules aliquando è causis maritimis, ad alias causas non maritimas suam jurisdictionem amplificaverunt. Senatus ad Alphonsum Regem provocavit, qui anno 1450. III. Idus Januarii interdixit, ne Consules ultra maritimas causas ipsorum munus extenderent. Unde Joannes Rex anno 1459. VII. Kal. Novembris voluit Consules ubi Consulatus officio perfuncti sunt, non nisi exacto triennio, possit iterum Consulatum petere, quæ postea lex abrogata fuit, & ad biennium redacta. Itaque Consules maritimi, ex his Regum immunitatibus, ubique locorum, in quæ Siculi Mercatores ad mercimonias commeant in Consulem Civem Messanensem eligunt, ut apertè Rogerius, & Guilelmus. Jacobus verò ex mandato Constantiæ Matris sic loquitur. *Dum* ^{Ex priv. Alphonsi} justis laboribus tribuenda sit compensatio premiorum, Messanensibus ipsis concedimus pro parte Regiæ Curie auctoritate qua fungimur, de beneplacito, & mandato prædictæ Domine Regine Domine Matris nostræ, ut ubicumque eos, tam per Regnum Sicilia, quàm Aragonum extra prædictam Civitatem Messanæ contigerit, vel etiam ubicumque extra regna prædicta invenire, & sint à tribus ultra in numero liceat eis alterum eorum, quem sufficientiorem videant in Consulem ipsorum eligere, & statuere, per quem quæstiones, & causas civiles, quæ oriri contigerit conveniri cognoscantur, discutiantur, & finaliter decendantur ad honorem, & fidelitatem ipsorum Dominorum Parentum nostrorum, & nostrarum, ac heredum, & successorum eorum, & in nulla alia Curia eorum quolibet alio Judice, quàm prædicto Consule, possint de causis, & quæstionibus ipsis per aliquos, etiam privilegiorum beneficiis, juris communis, seu specialis decoratos, aliquatenus conveniri &c. Eadem prorsus deinde in altero privilegio repetit. Verùm cum Urbes, seu alieni mercatores, sive ob dignitatem, sive ob emolumentum per subreptionem eandem Consulatus potestatem à Rege Alphonso impetrarint, ita Senatus Messanensis, & Consules maritimi apud illum exposcunt, & novam concessionem rogant. Item dignetur sua Sacra Majestas concedere ipsi universitati antiquissima privilegia-
ejus-

ejusdem ab initio, & continuò observata super creandis Consulibus maris, in omnibus mundi partibus servari illesa, & nonnulli à sua Majestate per subreptionem, & importunitatem impetrarunt Consulatum, careant effectu impetrationis, & illi manuteneantur, qui à Consulibus ejusdem Civitatis juxta antiquissima privilegia fuerunt in quibusvis partibus, locis, urbibus, seu provinciis constituti, amotis aliis pro ut ipsa Majestas alias amovit, qui non fuerunt ordinati per Consules Messanae. Cui postulato sic respondetur. Anno 1445. 14. Idus Maii. Placet Regiæ Majestati, quòd dicta privilegia, quatenus ejusdem Consulum creatio ad dictam universitatem spectet observentur. Præterea cum eadem Consulatus Messanensis potestas, & jurisdictio anno 1544. nullo jure ab alienis impetrato per fraudem à Carolo V. Imperatore facultate usurparetur, & eidem pro ea re à Senatu, & maritimis Consulibus, libelli supplices darentur v. Nonas Octobris ejusdem. Ita per suas Imperatorias literas statuit. Carolus divina favente clementia Romanorum Imperator &c. Pro parte Nobilis Civitatis Messanae præfati nostri ulterioris Siciliae Regni fuit Majestati nostræ reverenter expositum, quia eadem Civitas, seu Consules maris ipsius Civitatis virtute suorum regionum privilegiorum per Prædecessores nostros dictæ Civitati concessorum fuerint, & sint in possessione inviolabili, & antiquissima de qua non extat memoria in contrarium, quòd Consules creati, & consequenter creandi per universitatem dictæ Civitatis, sint Consules dictæ nationis Messanensis, & Sicula tam habitantium, quàm confluentium in quocumque loco, & parte mundi, & quòd ad prædictos Consules, & non ad alios pertinet, & spectat cognitio, & decisio causarum totius præfate nationis. Et quoniam præmissis sic existentibus solet nonnunquam evenire, quod nos creamus aliquem in Consulem omnium subditorum nostrorum in aliqua Civitate, loco, vel parte, cum ibidem debet, ac debeat deputari Consul dictæ nationis Siculae per Consules maris dictæ Civitatis Messanae. Unde talis Consul per nos creatus intendit, & se intromittit ad cognitionem causarum Messanensium, & Sicularum exigendo ab eis aliqua jura insolita, & indebita à mercibus ipsorum Si-

Ex Carol. V.
Imper. lit.

cu-

culorum: à quibus juribus, & exactionibus semper fuerunt, & sunt liberi, & penitus exempti ex quamplurimis, & iustissimis causis in maximum, & evidens præjudicium præfate nationis Messanensium, ac Siculorum, & ejus maris Consulum jurisdictionis contemptum, & contra formam, & tenorem suorum privilegiorum, ac possessionis illorum, virtute habita. Quare pro parte ejusdem Civitatis fuit nobis humiliter supplicatum, quatenus in dicta sua possessione, & exercitio dictæ jurisdictionis eosdem Consules Messanensium, manuteneri, & conservari, ac de opportuno remedio providere, & mandare dignaremur. Nos verò cujus est unumquemque in sua possessione conservare, & ab indebita molestia præservare, supplicationi ipsi benignè annuentes. Tenore presentis de nostra certa scientia, Regiaque auctoritate, ac consultò Vobis supradictis, & vestrum cuilibet, quibus presentes nostre literæ diriguntur, dicimus, injungimus, & districtè præcipiendo mandamus, quatenus præfatam Civitatem Messanæ, & seu Consules maris ejusdem in dicta sua antiqua possessione, qua ratione prædicti sui Consulatus usi fuerunt, & exercuerunt melius, & plenius in præmissis omnibus desuper enarratis, & expositis, usque & exercitio dictæ jurisdictionis manuteneatis, & cōservetis &c. Ita Carolus Imperator pro conservatione jurisdictionis Consulum maritimorum, qui ad nostram hanc ætatem ubique terrarum quo Siculi Mercatores confluunt. illam, exercent Messanæ verò ubi Curia Consulatus conspicua est, quotidianæ maritimorum negotiorum quæstiones agitantur, non unius generis illæ quidem, sed multiplicis mercatorum inter sese, cum his navium onerariarum, minorum navigiorum, aliorumque hujusmodi Gubernatorum, mercium malè servatarum, fraudum, & sexcentarum Nauclerorum fallaciarum, de quibus omnibus equissima apud hanc Curiam tum antiqua, tum recentia condita sunt statuta, quorum Consules non secus, ac Jure Consulti suarum legum peritissimi sunt, cum hoc tamen discrimine, nam Jure Consulti pro sententiarum in Juris interpretatione, varietate in annos causas non sine multo sumptu extrahunt, Consules verò, causa, secundum scripta à majoribus decreta maturè confide-

siderata, nullaue temporis mora interposita statim deciditur Nec velim putes iudicium de re exigua, veluti de asse, ac teruncio, sed aliquando de multis aureorum millibus solitum fieri. Quod si non ita liquida causa est, quæ agitur, indigetque juris communis auxilio, tum Consules Juris peritum consulunt, & juxta leges maritimas cum Juris forma conjunctas dijudicant, neque in Urbe, vel ad Judices Strategotiales, vel ad Senatum, vel ad Judicem appellationis, quem vocant, delata Consulum sententia ulla fieri potest provocatio, nisi ad Magnam Curiam. Ingens profecto hæc est jurisdictio, & à Regum Majestate raris indulta Civitatibus.

54. Itaque hic Magistratus, qui maritima pene infinita gerit negotia paucis, admodum utitur Ministris, Seni Consules ex nobilitate, & populo bipartiti annui sunt, & creantur ad vii. Kal. Januarias in sacris Domini Natalitiis Civium suffragiis, perinde ac Senatores ab ipsis, qui annum absolverunt Consulibus duodecim ex quibus sortito sex urna dat. Hujus creationis delegati Senatores sunt, juxta hebdomadæ ordinem, qui cum Consulibus sedent, & ex his Hebdomadarius, à Suffragatoribus jus jurandum super Dei Evangelia exposcit: electio verò popularium Consulum, quæ prima est, seorsim fit ab ea, quæ est nobilium, nimirum die inseque-
Maritimarum
Consulum
Messanen-
sium nu-
merus, & ju-
risdictio.
 ri: additur his Magister Notarius qui perpetuus est, & ab eisdem eligitur per cujus manus cum Consulum subscriptione literæ patentes mittantur Consulatus signaculo munitæ, hoc autem navem habet impressam per undas velificantem in cujus Puppi Catholici Regis stemmata conspiciuntur, & inter tumentia vela, aurea Crux Messanæ Urbis insignia. Est præterea, & actorum Notarius, qui annuus est, & ad populi suffragia eo die, quo ipsi Consules creatur, habet etiam Curia unum, aut plures Actuarios, quos Commissarios vocant ad iudicii executionem à Consulibus destinatos. Porro duo alia restant, quæ ad Consulum jurisdictionem spectant primum constituere in foro idoneos licitatores, (*Sensales* Itali appellant) qui inter ementes, & vendentes se-
 que-

questres sunt, suamque interponunt circa rerum venarum pretium fidem. Hi si fraudulentum, si mendaces, si dolosi, si avari, si negotiatores sint à foro, & mercatorum commercio à Consulibus cum ignominia eiiciuntur, his itaque sine Consulum facultate licitare in foro mercatorum nequaquam licet. Alterum est, quod ipsi jus habent eligendi per suffragia duos Consules ex artificum doliorum cetero, qui huic arti praesint, & lites, si quando in ea exorta fuerint dirimant, hæc de hujus Consularis maritimi jurisdictione, auctoritate, & dignitate dixisse satis erunt: si unum quod in hac electione peccatur adiciam, illud est, quædam Adolescentiorum Civium ambitio, qui in hunc Consulum ordinem adscripti sunt, qui suo ingenio, viribusque nimium confisi, hunc Consulatam enixe petunt, & per amicos, perque consanguineos, ita suffragatorum voluntates sibi devinciunt, ut ad Consularis honorem ascendant, quod sanè indecorum, & contra Consularis antiquissimas constitutiones pugnare videtur, quæ ex Regum præscripto viros rerum maritimarum peritissimos eligi in Consules præcipiunt.

CONSULES OPIFICII SERICI, ET EORUM CURIA.

Omissis aliis minoribus artium Consularibus, qui ad Messanensem politiam, omnes Proregum, & Senatus auctoritate instituti ordinati sunt, opificii serici Consulatam dumtaxat prosequendum existimavi. Est enim diligens exactaque regula, qua non solam Messanæ, & in Siciliæ Regno, sed in universo Orbe ubi serica operimenta usui sunt, hujus artis opifices diriguntur, arcetur à fraudibus, & reipublicæ emolumento sunt. Quoniam verò Cælum hoc mamertinum bombyces, eorumque pabula moros tam egegie alit, ut ejus sericum, quod ex illis conficitur, & quantitate, & qualitate longè serica omnia, quæ ubique fiunt, excellat. Hinc triremes, hinc onerariæ à remotissimis mundi

55.
*Sericum per-
fectissimum ex
Messanensi
agro colligitur.*

plagis Anglicæ, Flandricæ, Hollandicæ, Hispanicæ, Li-
burnicæ, Venetæ, Januenses, & aliz quamplurimæ tum
in nundinis Augusti mensis, tum etiam toto anno in
hanc Urbem ad mamertinum sericum exportandum
appellunt, & nihilominus Urbici mercatores ingentem
ejusdem ad varios usus præsentis pecunia avidissimè si-
bi procurant messem, ex qua diversi generis sericæ cō-
ficiuntur telæ, & hæc quidam partim necessariis civiū
usibus, deserviunt, partim verò ad lucra facienda ex
Urbe exterarum nationes extrahuntur. Olim à nostro evō
supra centum quatráginta circiter annos nullus pene
Messanæ atque adeò in Siciliæ Regno erat sericorum
indumentorum usus, panno nobiles, ignobiles vestie-
bantur, simplex, atque innocens illa ætas nescia om-
nino erat illius luxur, ac splendoris, quem profusa, &
corrupta nostra ætas in habitu gerit, ita ut ad femi-
nam convestiendam plures officinæ sericæ non sufficiant.
Quapropter Mamertini omne sericum, quod ex suis
agris percipiebant ipsi suis navibus in Hispaniam, Ara-
goniam, Flandriam, Alexandriam importabant, inde
alias merces Messanam revehebant, unde non exi-
gua in Civitate opulentia augebatur quotidie, neque
tanta alienis negotiatoribus, ut sit nostris tem-
poribus opportunitas tam citò de propriis bonis di-
tescendi præbebatur. Verùm cum ex Sicularum bello-
rum assiduis tempestatibus navigationes impedirentur,
ne omnino sericum negotium interiret paulatim telæ
confici cęptæ sunt. Et quidem cum S. Q. P. M. an-
no 1516. ad Carolum V. tum Siciliæ Regem Ora-
torem suum misisset Petrum de Gregorio Consilia-
rium M. R. C. Judicem inter cętera postulata illud
fuit, quoniam Hispali, atque aliis Hispaniæ, & Gallo-
belgiæ Civitatibus interdictum erat, ne Calabriae seri-
cum ab illis reciperetur, propter Neapolitana, quæ tunc
ferebant bella. Messanenenses qui eò sua serica merci-
monia convehebant, pari interdicto ea vendere prohi-
bebantur. Unde à Carolo Rege prius per literas, dein-
de per Oratorem postulatum est, ut interdictum illud
nul-

nullo modo ad Messanenses, suæ Regiæ Coronæ sub-
ditos fidelissimos pertineret, mandareque Hispaniæ, &
Gallobelgiæ Civitatibus dignaretur, ut eòs liberè, sub-
latisque omnibus impedimentis exciperent. Huic justæ
petitioni Carolus Bruxellis anno 1517. xvi. Kal. Mar-
tias in suo diplomate sic respondet. *Fiant literæ, quod*

Ex privile-

servetur privilegium exemptionis consilio ex præmissis per li-

teras Civitatis.

Igitur ex illis navigationum difficultatibus, prædo-
numque grassantium periculis Mamertini Negotiatores
exterriti rei sericæ operam dare in patria sua, atque
adeò domesticos intra parietes decreverunt. Unde egre-
gios artifices, textoresque ex externis provinciis Mes-
sanam accivere. Hæc porro ars ab exiguis bombycum
seminibus, usque ad ultimam textorum manum cum
plurimorum diversi generis egeat operariorum industria,
multiplici eorundem fraudi obnoxia est. Quare cum
per aliquos annos Artifices hi nullius ductu, nullius-
que regimine sericum opificium ex proprio ingenio,
suique commodo pertractarent, texturaeque sericas vi-
tiarent, malèque haberent, non sine ingenti Mercato-
rum, ac Reipublicæ detrimento, anno 1518. sericæ ar-
tis Negotiatores, opificesque omnes convenere inter se,
veluti de officio, quod non ritè gerebatur consulan-
tes, à quibus tandem deliberatum est, ut ex eo nume-
ro, tres tamquam ejus artis Procuratores eligerentur,
qui de ejus statu ad Senatum, atque adeò ad Proregem
referrent.

56.

Cur, & quan-
do sericæ opi-
ficium Mes-
sanæ constitu-
tum sit du-
ctis externis
artificibus.

Hi verò, qui ad plura artificum suffragia tunc ele-
cti sunt, fuere Joannes Antonius de Blasco, Joannes
Franciscus de Corradi natione Venetus, & Laurentius Luc-
chius Luccensis, sed hi ambo privilegio Messanenses
viri divitiis, auctoritate, vitæque integritate præstantes,
& qui ex artis sericæ peritia jura dare, & leges con-
dere, quam facillimè possent. Hi primum omnium Se-
natores rota de re docuerunt, quantum ei reipublicæ
interesset sericarum telarum secundum veram artem
confectarum fabrica, quantum ad Urbis nomen, & am-
pli-

57.

A Prorege Pi-
gnatello Con-
sulari Serici
opificii insti-
tuitur, & ca-
pitula confir-
mantur.

plitudinem, quantum ad civium commoda; & opulentiam faceret. Itaque facultate sibi à Senatu facta anno 1519. v. Idus Januarii supplices libellos Hectori Pignatello Montis Leonis Comiti tunc Sicilię Proregi dedere, quibus petebant, ut quędam, quę ad publicam utilitatem condiderant circa opificii serici magisteriũ, legem, seu capitulorum rudimenta confirmaret. Hęc porro erant, ut sub *B. Marię Virginis in Cęlum assumptę tutela*, cui ingens cęreum quot annis ab Univerſo artificum cętu Augusto mense promittebatur, Consulatus institueretur, qui quatuor constaret Consulibus bini ex sericis Mercatoribus, bini ex Textoribus essent, crearentur, perinde ac Senatores Mercatorum, artificumque suffragiis circa natalitias Christi Domini serias, ut ineunte anno bonis auspiciis Consulatum suum inirent daret facultatem Consulibus artis sericę causas ex quocumque eventu obortas cognoscendi, dirimendi lites, in legum transgressores animadvertendi, condendi, cum oportuerit ad arcendas fraudes, novas leges, & his similia. Prorex, de quo Messanenses benemerentes erant his postulatis annuit, & Consulatum serici opificii institutum voluit, & capitula, confirmavit anno 1520. xiii. Kal. Novembris, & Idibus Novembris ejusdem anni à Senatoribus admissa inter publici Tabularii acta, ad perpetuam rei memoriam conservata sunt. His igitur per Procuratores ita constitutis intra decemniũ, serica res ita adolevit, ut ejus artis operarum numerus, operaque ipsa textrina in immensum publica cum utilitate excreſcerent. Unde iidem Procuratores, quę à Prorege Pignatello jam fuerant prosecuta, Cęsaris auctoritate firmanda censuerunt, qui Mantuam usque ad Carolum Imperatorem mittentes anno 1530. v. Idus Aprilis Consulatus ab eo confirmationem impetrarunt. Nos verò, ait Imperator, attendo quod est in beneficium Reipublicę supplicationibus benignè exauditis, tenore presentis ex certa scientia, Regiæque auctoritate nostra, & consulatũ præinserta capitula, & unumquodque illorum juxta, & secundum prædictas Viceregias decretationes in fine cujuslibet Capituli appositas, juribus Curie nostrę, & alterius cujusvis sem-

semper salvis laudamus, approbamus, ratificamus, & confirmamus, nostramque in eisdem interponimus auctoritatem, & decretum, nostraeque laudationis, approbationis, ratificationis, confirmationis, auctoritatisque, & decreti interpositionis huiusmodi munimine, seu presidio roboramus, & validamus &c. Quod Cæsareum privilegium eodem Prorege Pignatello inter Magnæ Curiae Tabulas anno 1530. Nonis Decembris conscriptum est.

Hujus verò Consulatus Curia ex antiquis constitutionibus hos habuit Ministros, Consules quatuor, duos 58.
sericæ artis, Mercatores duos ex opificibus ejusdem artis eminentiores, ditiores, Thesaurarium, Magistrum Notarium, Assessorem Juris Consultum, & non ex gregariis Actuarios, & duodecim alios artis ejusdem scientissimos, qui in rebus difficillimis possent consulere: (Hos duodecim Consulentes *sembleam* vocant) illi per suffragia, isti alio modo eligebantur, etenim quatuor, qui Consulatui abierant, & quatuor illi, qui sorte prohibiti Consulatui nequaquam inivere, & quatuor alios, quos arbitrato suo novi Consules nominabant. Hi verò Cōsulatus Ministri omnes ad pertractanda sericæ artis negotia in Monasterio Religiosorum Divi Augustini conveniebant, in cujus Aede Sacellum erexerant, deinde nescio quas ob causas in Cœnobio Monachorum Divæ Mariæ à Monte Carmelo eas res peragebant. Tandem anno 1591. v. Non. Julii emptis quibusdam ædibus juxta Regium navale ediculum erexere Christi Domini cultui a Lucca Sacram, quam postea anno 1593. v. Kal. Octobris Festo die S. Michaeli Archangelo dicato, Templum augustioris, & amplioris formæ, uti videmus edificari cœptum est, communi ere, cum magnifica domo, atque horto, ubi munia omnia Consulatus exercentur, ibi etiam singulis annis v. Nonas Maii in solemnibus festis Sanctæ Crucis dos datur puellæ inopi orbatæ parente, qui fuerit sericæ artis, inter ministros numeratur etiam Sacerdos, qui Templo præsit, sacrum faciat, & quæ ad Dei cultum faciunt curet, eligitur ad Consulum suffragia per bienniū, & per eadem suffragia biennio elapso

Consulatus sericæ artis Ministri eorumque electio, atque Aedes Sacra.

pse confirmari potest. Sunt, & in hac Curia Satellites duo, quos *Servientes* appellant, eorum ministerio utuntur Consules quotiescumque aliquis in vincula ob patratam fraudem coniiciendus est.

59.

*Ministri serici
ci artis operis
immunet
a vectigali-
bus, & quo lo-
co serica olim
lavabantur.*

Præterea hujus Curia Consulus, Magister Notarius, & Consultor ex privilegio Caroli Imperatoris immunes sunt ab omnibus vectigalibus ejus anni, cujus Consulatam gerunt. Verum cum a nescio quo adversus hanc immunitatem calumnia aboriretur. Senatores anni 1594. iv. Kal. Majas Didacus Zappata. D. Vincentius Portius, Petrus Patti, & Franciscus Pharaonius vectigalium redemptoribus mandavere, ut Consulus sericæ artis officiales pro liberis, exemptisque deinceps semper haberent. Postea verò anno 1597. à Regni Præsidente Hieracensium Marchione Senatui prohiberetur, ne quem à vectigalibus immunem facerent, iterum ea immunitate privati sunt. Verum cum anno 1604. vii. Kal. Julii Feriæ Duci Siciliae Proregi supplicem libellum dedissent, ut non Senatus dumtaxat Messanensis, sed ipsius Imperatoris auctoritate vectigalium datam libertatem dignaretur confirmare, ut causa ritè cognita exemplo confirmavit. Sæpè itidem ea immunitas tentata fuit, sæpè etiam redintegrata, & quidem hujus Consulus dignitas in Urbe ea suscepit incrementa, ut cives tum nobiles, tum populares è Senatorio ordine illum ambierint. Quare Senatores anni 1611. Pridie Nonas Novembris à Siciliae Prorege D. Petro Girone Ossunæ Duce impetrarunt, ut ad majorem ejus Curia auctoritatem inter Consules quatuor, duo ex his Senatoribus, qui præcesserunt nobilis, & popularis eligerentur, duo alii alter mercator, alter artifex sericus. Etenim ab antiqua Consulus institutione Consules bipartiti erant Mercatores duo, artis Magistri itidem duo. Nunc verò ex hac Senatorum additione Curia dignior, honoratior, & majore cum decore sericæ artis munia exercebit, cū præsertim multa hominum, ac mulierum millia hodie Messanæ sericum opificium alat: nobiles, ignobiles, viri, mulieres, rustici, omnis ætas, omnis or-

ordo ex murorum frondibus duorum mensium spatio
ineuntis veris bombyces educant. Deinde artifices au-
rea illorum fila tenuissima per calidam evolventes, ex-
plicantesque sericum conficiunt; hoc iterum mulieres
extrahunt, & ad quasdam velut columellas ligneas se-
mipalmares advolvunt. Alii opifices mirabili quadam
lignea machina rhombis armata fila serica non multo
labore, per motum circulem neant; *Filatorum* patria
lingua ipsi vocant. Instrumentum antiquis prorsus igno-
tum. Ubi verò ex hoc serica vellera neta sunt ad tin-
gentium officinas deportantur, ubi variae colorantur. At
imbuta coloribus ad textorum manus deveniunt, qui
telas varii generis conficiunt. Hi igitur omnes opera,
qui innumerabiles pene sunt juxta, Consulatus legere
guntur, eique obediunt. Olim infecta coloribus serica
marina unda lavabantur. Verum cum id experientia
arti perniciosum visum esset. Senatus anno 1578. Do-
mum dulci aqua affluentem, juxta ædem Prioratus Dñi
vi Joannis Hierosolymitani, ad expurganda serica cre-
xit, ubi hæc inscriptio legitur.

D. O. M.

*D. Gaspar de Joenio, D. Jacobus à Rocca, Pom-
peius Spatafora, Stephanus de Messana, Jacobus
Campolus, Joannes Nicolaus Regytanus Patres Ur-
bis Messanę publicę utilitati domum hanc serieis ex-
purgandis construendam curavere MDLXXV III.*

Et licet etiam num publica extat hæc domus, tamē
cur ibi serica amplius ætate nostra nequaquam expur-
gentur, ignotum planè mihi est, fortasse ex aquarum
defectu, quæ olim copiosæ erant. Quantum in hac ar-
te ab operarijs peccatur, non est hujus loci explicare.
Sunt qui in Consules culpam omnem reiiciant, qui vel
negligentia, vel amicorum precibus artificum fraudi-
bus parum invigilent, eorum errata, ut par est minus
corrigant. Et ex his peccatis illud detrimentum univer-
sa respublica patitur, quod serica vestimenta, quibus ci-

ves

ves induuntur, quā citissimè atterrantur, & scindantur. Præterea exteri Negotiatores telas sericas, & malè operata vellera Messana amplius in suas regiones non exportant cum non exiguo ipsorum opificum damno, & incommodo, serica dumtaxat cruda coementes.

TABULA PECUNIARIA, SEU ÆRARIUM PUBLICUM, EJUSQUE ADMINISTRATORES.

60.

*Æraria Tabula Messanæ
arctis ejusque
Ministri*

Vetustissima fuit apud cunctas orbis terrę nationes *ærarii* publici institutio, quod ex vectigalium, vel civium, vel exterorum congestis pecuniis conflatur, quibus non tantum inter cives negotia communia aguntur, sed etiam inter extraneos, quorum ope, & auxilio respublica solet indigere. Etenim per pecunias ex variis rebus collectas onera subditorum possunt commodius persequari, & relevari pauperes, utque privatis explicandis negotiis pecuniæ faciliorem dant causam, sic quoque publicis, atque sicut inter privatos cives, pecuniæ quæsitæ, & conservatæ, & cum ratione expensæ, patri familias secundum occurrentes necessitates maximum afferunt commodum. Sic in republica quæsitæ, reservatæ, & bene dispensatæ maximam habent vim; multa enim præclara negotia in privata, & publica causa infauſtè se habuere ob præſentis pecuniæ defectum, & ob paupertatem, & inopiam multæ respublicæ à pristina sua dignitate ceciderunt. Constitutum itaque à majoribus *ærarium* est, ut pecuniæ, siue publicæ, siue privatæ in utilitatem reipublicæ serventur. Nomine verò *ærarii* intelligimus, omnem locum in quo reponitur cujuscunque generis pecunia, aurea, argentea, ærea, &ris quoque appellatio ad omnes nummos etiam aureos pertinet, ut ait Vulpianus. Unde & generaliter dicitur *es* alienum pro omni debito, quo obstringimur, quia *es* fuit à prima materia rudis percussa nummi ex lege. & profectò minimè dubitandum quin apud veteres Mamertinos fuerit suum *ærarium*, ubi publicam pecuniam ad belli, pacis-

Vulpian. in
l. etia aureos
c. 30. de verb.
signif.

eiſque neceſſarios uſus, ex vectigalibus aliſque proventus collectam reconderet, ut ex Cicerone, atque ex hiſtoria Sicula compertum habemus, ſed non ea forma, qua ſuperiori ſeculo inſtitutum eſt; Licet enim Senatus ſuum haberet theſaurum, & Prefectum, qui illius curam gereret, tamen in eo arario, ſeu theſauro, non niſi publica pecunia Civitatis reponebatur, nunc autem non ſolum Civitatis, ſed & civium, & negotiatorum, & exterorum adſervatur pecunia, & quidem Meſſanæ privati ſuos pecunias olim apud certos homines in Urbe locupletiſſimos detinebant, qui Tabulas nummularias dicebantur habere, & his utebantur Mercatores in pecuniarum ſolutionibus pro ſuis mercimoniis, & pro aliis negotiis alii. Sed quoniam illarum Tabularum aliquando fides imminuta eſt, cum viri illi alioqui locupletiſſimi, ex vario fortunæ eventu defecerint, & non exigua pecuniarum ſumma ablata fuerit, Senatores Mamertini anno 1585. ad Philippum II. ſupplices libellos miſere, quibus Ararii, ſeu Tabulæ pecuniariæ inſtitutionem, eo prorsus modo, quo Barcinonæ, & Panormi annis præteritis inſtigata fuerat poſtulabant. Rex verò anno 1586. pridie Kal. Januarii poſtulatam, tamquam Reipublicæ Meſſanenſi, & toti Sicilia Regno ſalutare admittiſit, ſcripſitque Protegi Albæ Comitæ, ut ſuperatis difficultatibus continuo executioni mandaret. Prorox autem anno inſequenti Nonis Julii dedit facultatem Senatus Tabulam arariam inſtituendi collato, tamen cum concilio 36. Conſulentium negotio, perlectis, diſcuſſisque iis legibus, quibus Barcinonenſes, & Panormitani in ſuis Tabulis uti conſueſcunt. Quod cum ritè peractum eſſet Senatores cum conſilio decrevere per publici Notarii acta Joſeph Siſa eodem anno 1587. Nono Kal. Octobris, ut pecuniaria Tabula Meſſanæ erigeretur, ex eo Senatus decreto, publicæ, ac privatæ ſtatim pecuniæ in novum ararium fide publica reponebantur. Porro Senatus ad rectam Tabulæ adminiſtrationem novum Magiſtratum conſtituit, ejuſque miniſtros, partim ex nobilitate partim ex populo per ſuffragia elegit, videlicet præcipuos, apud

T t

quos

quos rei summa conceditur Gubernatores tres, unus ex ordine Senatorio, tertium Mercatorem, altero antea Nobilem, Popularem altero, libentarios maiores item, duos, duos arcæ nummariæ Præfectos, quos *Carinæ* vocant, duos Notarios, Diarios duos, *grornas* appellant, Ponderatorem pecuniarum, duos alios Ministros, qui libros, eorumque rationes ad libellam scrutantur, aliosque minores, qui ærario inserviunt. Non est hujus loci singula eorum munera percensere. Senatorum provincia est huc Magistratui adesse, jura dare, & ne in rei

61. tanti momenti qualis est pecuniaria, erretur providere.

*Locus Ærario -
apud Roma-
nos, & Græcos
cõstitutus, it-
que Messanæ.
Fest.*

Præterea ærario locus tutus querendus ne prædatori-
bus, ne latroneculis aut, argentoque insistentibus facile
pateat. Ærarium populus Romanus Romæ in æde Sa-
turni statuit, ut ait Festus illud sanctius ærarium dice-
batur, quod interiori cura servabatur; ejus intentionem
ad Valerium Publicolam referebant, qui Saturni ædem
construxit, loci opportunitate ductus cum omni aditu
præsepto, undique præseptus, ut ab accessu munitus lo-
cus foret. Et ideo voluit eandem ædem æris publici,
legumque, & Senatus Consultorum, Tabularumque pu-
blicarum, & signorum militarium, sacrarium esse. Ma-
crobius vero vult Romanos ædem sacram Saturni fuisse
ærarium, quod tempore, quo is incoluit Italiam fertur in
ejus finibus nullum furtum fuisse commissum. Et ne thesau-
ri facile furibus paterent, pretiosiores auri, argenti que mas-
sas in lateres confarunt Romani, ut refert Plinius. Græci

*Macrobius l. 1.
Sat. c. 8.*

*Plin. l. 33.
c. 3.*

commune ærarium in Delo loco munitissimo habebant, ut
si quando communi consilio Græciæ bellum gerendum ef-
set inde pecunias acciperent. Athenienses Delphis thesau-
ros omni ætate intactos habebant. Macedones in oppido
Quinda juxta Tharsum omnem gulam, & pecuniam
ad belli opus deponebant, & alii populi alibi. Ma-
merini vero peculiare ædificium asservandæ publicæ,
privatæque pecuniæ non solum munitissimum, sed etiã
pulcherrimum à fundamentis crexere. Opus sanè val-
de conspicuum, si situm, arcumque spectes, cum juxta
litus in meliori portus dominetur ora, si structure opus

artificium omni alio, quod in Europa sit comparandum, si loca suo ordine disposita, & cuicumque negotiatori aptissima, si denique aulam Gubernatorum, aliorum ministrorum distincta domicilia, si denique tutissimum thesauri carcerem consideres, quo verò anno, quave de causa, & à quibus Senatoribus inchoatū fuerit leges in marmoreo lapide, quem sic supra ingressum posuere.

D. O. M.

Ut Mercatorum utilitati, Civium ornamento Regis Urbis Messanae Regni Protometropolis dignitati cōsuleretur Atrarium, quo singulorum opes publica fide tueri possint institui curaverunt Patri Jurati Patres. Petrus Faraonius, D. Jacobus Marullus, D. Jacobus Rocca, Joannes Dominicus Calastrò, Viscotius Riccius, Joannes Franciscus Pellegrinus anno Domini MDLXXXVIII.

Biennio verò post in prospectu edificiū maritimi illa posita est inscriptio.

D. O. M.

Domum hanc publicæ Tabule pecuniaria negotiationi destinatam in nobiliorem formam redigere, atque à fundamentis extruere curaverunt Jurati Patres.

Petrus Faraonius, D. Franciscus de Joanne, D. Jacobus Joenius, Paduanus Costa, D. Thomas Gregorius, & Joannes Cavatore anno MDXC.

62.

Tabula pecuniaria in Senatoriam domum translata

Verum cum tempus, & longa rerum experientia aliud suaderent; Senatores maturo consilio anno 1634 Tabulam hanc pecuniariam ex hoc loco in domum senatoriam translata ubi ab initio thesaurus adservatus est. Ut hic ubi Senatorum presentia utgeret, & tamquam ex superiori, ac viciniori specula earum, quæ gererentur rerum essent arbitri, oculi civium inspectarent, mercatores opportunius frequentarent, facilis negotiatio red-

deretur, & ærarii Gubernatores, cum ceteris officialibus sub presentium Senatorum auspiciis egregiam muneri suo operam navarent, quod inscriptione illa exprefere, quam supra ærarii januam, qua ad Senatores patet ingressus posuere hoc modo.

D. O. M.

Ut presentiore Senatus auctoritate negotiorum servetur fides, & urgeatur solertia vetere ex auctore. to, novum hoc ærarium publicum erigi voluerunt. Senatores.

D. Cæsar Piscis, D. Antonius Belli, F. Antoninus Gottho Æques Hierosolymitanus, Jo. Petrus de Arena, D. Franciscus Reytano, & Vincentius Pellegrino anno Domini MDCXXXIV.

Profero antiquiorem lapidem in exteriori hujus Tabulæ pecuniariæ pariete positum, ubi Senatores vigilantissimi appellantur, & quasi ad thesauros Urbis custodiendos custodes; Argi inaugurantur veluti quod posteriori seculo futurum esset divinaret.

D. O. M.

Philippo Rege amplissimo Catholico terra, marique potentissimo Marco Antonio Columna Prorege, domi, forisque celeberrimo Dominico Saccano, Nino Crisafio, Francisco Romano, Francisco Regitano, Petro Granata, Hieronymo Vitali.

Patribus conscriptis huic Urbi vigilantissimis hæc Senatoria domus diu multumque exoptata extructa est publicæ utilitati, & Patriæ ornamento anno MDLXXXIII. mense Aprilis die xxv.

Domus Senatoria hujus Capitis mens alta, columnæ, specula, consilium, & Custos Argus.

PECULII MAGISTRATUS, SEU RES FRUMENTARIA.

63.
Res frumentaria maxime Urbibus necessaria.

Illud quoque à Senatu ad civium incolomitatem prospiciendum erat, ut forum alimoniorum omnium copia, &

& præsertim pane abundaret, ex hujus enim defectu
 quamplurima reipublice incommoda oboriuntur motus
 populares, inopia, ægritudines, funera, miserie omnes,
 & Urbs quæ annona destituta est vincitur sine ferro,
 ut ait Vegetius, quod sæpè factum legimus, & videmus. Vegetius. l. 2
c. 26.
 Item multæ expeditiones irritæ fiunt, & magni exerci-
 tus solvuntur, ut accidit Cambyssi in expeditione insti-
 tuta contra Æthiopes in qua nihil inveniunt milites
 quod ederent, & ad sabulum pervenientes ubi etiam nullæ
 herbæ victui commodè sortiti ex se ipsis decimum quemq;
 comedebant donec Cambysses veritus suorum militum
 depastionem mutuam, & intermissa adversus Æthiopes
 expeditione, regressus est, Thebasque pervenit multis
 de exercitu suo amissis. Et sæpè annonæ penuriam sequitur
 pestis, ob res comestæ in necessitate, quæ victui noxiæ sunt.
 Verùm hic Ego quid antiquis, quid alienis utor exem-
 plis? Cum nuper à frumenti caritate tota Sicilia, atque
 adeò Messana ipsa omnia illa famis incommoda per-
 pessa sit. Et quidem frumenti caritas inde ortum habet
 vel quia Coeli inclementia in segetes deserviit, quæ vix
 passæ sunt falcem, vel ex ditissimorum hominum ava-
 ritia, qui ex agris frumentariis celerrimè post peractam
 messem ingentem frumenti vim vili coementes, atque
 in subterraneis ipsius campi horreis recondentes, pau-
 latim deinde caro vendunt. Quibus incommodis cum
 Messana quæ in suo agro frumentatione caret, pulsari
 sæpè soleat, à Siciliæ Regibus pro fame à Civitate aver-
 tenda multa privilegia impetravit Martinus, & Maria Mart. & Ma-
ria.
 anno 1392. Idibus Septembris quoniam actior erat an-
 nona, & Mamertinis, quia regias partes in Regni mo-
 tibus secuti fuerant in publicis emporiis nullum sua pe-
 cunia frumenti auxilium concedebatur, voluere ut Mes-
 sanensium navigiis omnia Siciliæ emporia ad extrahen-
 da frumenta, & legumina absque ulla difficultate, ac
 calumnia multa indicta semper paterent. Item ad Al-
 phonsum anno 1434. xxi. Kal. Decembris Senatus An-
 dreæ Stayti militem, & Hieronymum Gotho Jure Con-
 sultum Oratores pro impetrando frumento, quo laborabat
 misit, ab eoque hoc modo postulavit. Cum

64

Mamertina
supplicatio ad
suos Reges promero
Regia Curia, nec non
frumento extra
hendo a regni
emporii, nec
non Regi re-
ponso,

Cum Messana Civitas eo loco sita sit ut pro victualium munitione extraneorum locorum subsidio indigeat, & sepe suos Reges promero Regia Curia, nec non officiales locorum unde frumentum extrahi solent prohibitionem faciunt, ut illinc victualia minimè extrahantur. Et quia dicta Civitas in Regno pars est non minima, tum virtute, naturaque sua, tum rerum gestarum gloria ab omni officio, atque humanitate abhorre videtur si famem in regno abundantissimo pateretur, ut in presenti prope modum patitur, si ad aliena regna pro frumento missura est, cum dictum Siciliae Regnum multas orbis terrarum Civitates frumento reddere abundantes soleat. Quamobrem dignetur ipsa Regia Majestas pro sua benignitate providere sub gravi, & formidabili pena, quod nullo unquam tempore aliqua in regno Siciliae prohibitio pro munitione dictae Civitatis fieri possit. Nam in presentiarum nonnulli officiales regni praedictae suae Majestatis literis hac in causa obedire parvi faciunt. Et quia cives, & officiales illarum Civitatum, & locorum unde frumenta extrahuntur, dicunt Procerum subsidio frumentum tenere, cuius rei gratia extractionem fieri non consentiunt, dignetur ipsa Majestas, quod regni Secreti cujuslibet loci, aut alii officiales ad hoc deputati debeant anno quolibet inquirere quanta sit in quibuscumque Civitatibus, aut locis regni frumenti quantitas, quae inquisitio anno presenti quam primum fieri debeat, annis vero sequentibus per totum mensem Augusti facienda sit, & quantitas illa, quae necessaria fuerit pro Civitatibus, & locis propriis ibi remaneat, de residuo nulla prohibitio fieri possit. Illud autem frumentum, quod occultatum, aut denegatum fuerit, & de eo habeatur notitia Regio Fisco applicetur, licet Dominus Rex pro debito jure pro anno presenti cum commissione super his facta Domino Doctore de Platamone cum uno de Messana eligendo per Juratos ipsius Civitatis etiam pro uberiori cautela pro presenti, & futuro. Cui postulato ita responsum est. Placeat Domino Regi contenta in dicto capitulo, ad executionem deduci verum cum sepe alias, atque alias mercatores nostri ab emporiorum ministris in extrahendo frumento difficultates, & calumnias, vel ab invidia, vel ab avaritia, abortas experirentur. Senatus iterum. Oratores quatuor

Ex priv. Al-
phonfi

suor anno 1440. Tuccium de Balsario unum ex Sena-
 toribus, Joannem de Bonfilio militem, Guilelmum Spa-
 tafora, & Lucam de Guidone Cajetam usque ad expo-
 sulandam rei indignitatem misit, qui eodem anno xlii.
 Kal. Maii, iussit per minaciores epistolas ad ministros
 us frumenti extractionem pro Messanensi Civitate mul-
 tatenus impedirent, hoc decreto: *Placeat Regie Majestati*
quod scribatur ad supradictos officiales, scribere mandandos
quod permittant fieri extractionis ibi provisionem dicta Ci-
vitatis. Præterea anno 1507. dum eadem frumenti po-
 nura laborabat Civitas, quia Pirata celestis turca Chae-
 malus nomine naves aliquot frumento onustas certam
 civium alimoniam, trucidatis quotquot ibi erant Mes-
 sanensibus prædatus fuerat, & nova in emporiis frumentar-
 tiæ nulla à Ministris admitteretur, ut fame pene inte-
 nire cuncti mortales cogerentur. Oratorem ad Ferdinā-
 dum Neapolim Jo. Jacobum de Ansalonio militem,
 Alumnum, domesticum, & dilectum Regis, ut ipse Rex
 appellat; ad cibariorum implorandam opem Senatus Ex Frideri
 misit, à quo humanissime exceptus multa per peculiare privil,
 diploma eodem anno vii. Kal. Aprilis circa Messanoni-
 sed annonomam impetravit, præcipue ut emporia meridio-
 nalia *Brucula*, & *Agnuni*, ut vulgus appellat, quæ in territo-
 rio Cameræ Reginalis erant ad frumentum Messanam im-
 petrandum perpetuo paterent. Ut Regii Ministri, qui
 his præsent emporiis nulla data calumnia Messanensium
 onerarias facili expeditione dimitterent, ut fames ne-
 cessitate cogente, Senatores possent naves alias frumen-
 to onustas, vel per fratrum alio transeuntēs, vel in sta-
 tione opportunitatem temporis expectantes, solato pre-
 tio, intercipere, & civium necessitati prospicere, ut
 Messanenses emptores in locis frumentariis eo prævio,
 quo ipsi locorum indigenæ, & nullo modo carius eme-
 rent. Neque solum Siciliæ Reges pro Messanensium
 alimonia emporiis meridionalibus, sed etiam Septem-
 trionalibus frumentum imperarunt. Ita Ludovicus an- Ludovic. in
 no 1347. pridie Non. Februarii statuit in suo diplo- priv.
 mate concepris his verbis. *Denique confirmamus eis* (Mes-
 sa-

lanensibus) & de novo concedimus, quod à flumine falso
 citra, & à terra Thermarum citra inclusive non extrahan-
 tar victualia, neque legumina nisi tantum pro munitione
 dictæ Civitatis Messanæ, pro us consuetum fuit, & ad hoc
 statueret Portulani Civitatis Messanæ juxta ordinem con-
 statum. In cujus rei testimonium præsens privilegium exin-
 de fieri, & pendentibus Majestatis nostræ sigillis jussimus
 communiri. Quam immunitatem Alphonsus iterum an-
 nō 1421. xiv. Kal. Julii per aliud diploma confirmat.
 Intuper & Joanna Regina anno 1363. xv. Kal. Junii
 frumentariæ Messanenium inopiæ prospicere cupiens,
 ita decrevit: Item pro manutentione, & sustentatione Civi-
 tatis Messanæ, & ejus civium, qui circumsepti æmulis pe-
 nuriam patiuntur, & sola spe victualium alendorum ad
 ducatos Calabriæ nutriuntur; Providemus, & volumus, quod
 nulla victualia cujuscunque generis, siue leguminum extra
 regnum per mare à terris, & locis, quæ situata sunt à Gul-
 fo Sanctæ Firmæ, usque Rhegium quomodolibet extrahantur,
 nisi tantum ea quæ Messanenses ipsi ad terras, & loca ipsa
 transferentes pro usu luminum dictæ Civitatis emere volunt,
 &c. Et postea illos ab omni vectigalium jure in ali-
 moniorum extractione illa immunes reddit. Hic verba
 illa Reginæ considerata sunt, (qui circumsepti æmulis pe-
 nuriam patiuntur) quæ illorum temporum calamitatem
 & Siciliæ motus per Proceres indicant, in quibus Messa-
 na præclare, & summa erga suos Principes fide se gessit.
 Quamobrem æmuli, & Regum perduelles odio plusquam
 Vatiniano Messanam prosequentes igni, & aqua, ne dum
 frumento, si Divis placet interdicturi erant.

65.

Messana igitur frumenti semper indiga, ejus quippe
 ager cum non sit annonarius licet aliarum rerum ad
 vitam spectantium sit feracissimus, non enim omnis fert
 omnia tellus, ad rem alimoniarum quot annis præparan-
 dam Siculorum emptoriorum ope usa est in quibus
 quando annona vastatur vel cupiditate, vel emulatione
 ea suboriuntur calumniæ, ea difficultates, & nulla ju-
 ra, nullæ immunitates, nulla Regum, Proregumque man-
 data proficiant, & quo magis Messanenium urget ne-
 cess-

Messanenses
 ad instar Ro-
 manorum ita
 gestarum su-
 per re frumen-
 taria consi-
 derant.

ni. 2. 1. 1.

cessitas, eo magis frumentorum clauduntur emporia, ut olim majores nostri, & nos posteri etiam licet tot Regum muniti presidiiis toties magno cum malo sumus experti, easque in angustias aliquando devenimus, ut nisi presenti miraculo Virgo tutelaris ad ferendam cibariorum opem Urbi suæ pene deficienti occurreret, de Messana toties jam actum esset. Hinc est, ut propius ad rem accedamus ut S. P. Q. Messanensis Magistratum instituere decreverit, qui Urbis annonam omni studio, ac diligentia gubernaret; eo modo quo Populus Romanus summum edulitatis munus, seu Magistratum constituit, qui in Urbe tam frumentationi, quam annonæ præficeret. Edulitatis scilicet non ab edibus, (unde ædiles Consules, qui ædes sacras curabant) nomenclaturam acceperat, verum potius ab edendo, & ab edulitate dictum fuit. Hinc est illud Lampridii in Alexandro Cæsare. *Cum edulitatem Populus Romanus ab eo peteret interrogavit per Ciceronem, quam speciem annonæ curam putarent? &c.* Erat enim horum ædilium munus, & annonam omnis generis, ut recte veniret, & frumenti rationes, & congiarium, & quæcumque viritim ex his in populum dividebatur curare. Unde scribit Livius *Annona quoque eo anno pervasis fuit, frumenti vim magnam ex Africa adactam ædiles M. Claudius Marcellus, & Sextus Ælius Petrus, binis aris in modicos populo diviserunt.* In extrema vero penuria Romani annonæ Præfectum deligebant. Hinc Appianus refert. *En. Pompejum magnum Præfectum frumenti S. C. constitutum, antequam pro Monarchia cum Cæsare contenderet, & postea de eodem. Romani assidua fame diutius vexati, Pompejum annonæ omnis Præfectum, & provisorem elegere, eique ut Piratico olim bello viginti Senatorii ordinis viros addidit, quos ille vicissim per Provincias partitus est: Ipse nationes undique percurrrens Urbem frumento, ceterisque ad victum necessariis implevit.* Igitur ad instar Romanorum anno 1591. x. Kal. Augusti Senatores Dominicus Saccanus, Philippus Ebtho, Petrus Granata, Hieronymus Mazzeo, D. Mauritius Portius, & Joannes Pellegrinus re cum concilio frumentario

Lamprid. in
Alex. hist.

Liv. l. i. de

App. l. 24

(duodecim id conflatur viris Senatorii ordinis) deinde cum consilio ordinario communicato novum Magistratum ad annonam procurandam decrevere, & ad illius condendas leges præclarissimos viros quatuor, qui cum laude sæpè rempublicam gubernarunt, Antonium de Ansalone, Nicolaum Antoninum de Pellegrino, Franciscum Faraonium, & Joannem Nicolaum Regitarum, designarunt. Hi primum omnium constituere, ut in Urbe esset, provisio, seu pecunia annonaria, ut apud Romanos appellabatur, quæ est certa pecuniæ summa, unde publica procurantur alimenta perpetuò ad anni usque curriculum Civitati sufficientia, quæ in ærario publico immota consisteret, neque alteri rei, quamvis urgentissimæ, nisi frumentationi dumtaxat, usui foret. Quod Civitatis Peculium his placuit appellare, & ipse hodie Magistratus Peculium dicitur propter annonariam hanc pecuniam, quæ fuit centum aureorum millia ex imposito super eodem frumento vectigali.

66.

Plures Peculii Ministri, & quæ cura Magistratus pro annona, atque horreis frumentariis.

Porro is Magistratus creatur à Senatoribus Maii mense ad plura populi suffragia, sicut de aliis memoravimus; prima electio est quatuor deputatorum, ut vocant ædiles equo ex superioribus rectius dixerim, & hi, ex utroque Senatorio ordine sunt, qui à Senatu, & à consilio frumentario virorum duodecim cui ipsi intersunt iura accipiunt, mandata exequuntur circa emptionem, ac venditionem alimoniarum, sive in Urbe, sive extra Urbem fiant. Ipsi ad preparandam annonam in-emporia, ad frumentum conveyendum Urbis nomine coemptum onerarias mittunt, Sponsores ad securam cautionem adhibent, si naufragio pereant, si à prædonibus capiantur; ipsorum tandem fidei universæ pecuniæ, & annonæ summa committitur. Quoniam vero negotiorum moles deputatorum humeris impar erat anno 1615. IV. Kal. Maii eligi per eadem suffragia ex Senatus Consulto quatuor alios idoneos ministros placuit, qui publicorum horreorum Præfetti dicerentur. Hi olim apud Romanos, nunc curatores frumenti, nunc distributores frumentarii appellabantur, ut habet Vol-

fan-

frangus in Rep. Rom. ipsorum munus est, frumentum in
navi exoneratum à Deputatis de qualitate bona discuf-
sam, probatam, condere in horrea publica, quæ ido-
nea sint, & humore nimio non putrescant; Pistoribus
constituto vadimonio, seu fidejussore distribuere, pecu-
niam exigere, frumentum in horreis bene curare, loco
movere, vertere, & alia hujusmodi. Et quidem si hi
horreorum Præfecti nequam sint, & avari explicare
paulatim nullo negotio Crassi thesauros non unum pe-
culium possent, magno tótius reipublicæ malo. Duo
etiam alii eliguntur ministri, qui contrascriptores, &
contrascribentes appellantur, apud Romanos verò Scri-
bæ edilicii, seu librarii ædilis curulis. Horum provin-
cia est rationum diaria conscribere, dati, & accepti ra-
tionem habere, adesse deputatis horreorum Præfectis in
commentarios singula redigendo. Enim verò salutare
admodum Mamertinæ reipublicæ fuit hujus Peculii
inventum ad compescendam frumentariorum avaritiam,
& ad laxandam in toto Sicilia Regno annonam, quæ
à Messanenſi alimoniarum provisione potissimum pen-
det. Hanc Peculii formam Luccenses à Messana mutua-
ti sunt, illisque ex recta administratione egregiè cessit.

**MONETÆ PERCUSSIO, MAGISTER,
EJUSQUE MINISTRI MONETARII.**

Inter egregias Reipublicæ Messanenſis dignitates, ac
prærogativas potissimum elucet illa, quæ à vetustissimis
seculis Romanorum Imperatorum, & Sicilia Regum,
publica in ea dumtaxat totius Regni cudatur moneta;
aurea, argentea, ærea, cui rei certissimo testimonio sunt
antiquissima ædium, officinarumque monetariorum vesti-
gia, ac monumenta, & Regum ipsorum tóties repetita
diplomata. Porro supra vetustas harum ædium fores an-
tiquum Messanenſium stemma, quo ante Arcadii Impera-
toris tempora utebantur, turres etiamnum ad sacram ve-
tustatis memoriam conspiciuntur. Rex verò Rogerius an-
no 1129. Idibus Maii faustissimo suo Panormi coronatio-
nis

67.
*Monetaria of-
ficina Messa-
ne tantum
atque in hac
Urbe moneta
cudenda*

nis die, ubi in suo diplomate de Urbe Messana ait, sitque
 præ aliis Regni Civitatibus honorata, & in Regiis, aliisque
 convocationibus, & synodis sedem primam, & locum obti-
 neat principalem, statim subdit, in qua etiam totius do-
 minii nostri pecunia, aurea, argentea, & area cudatur, &
 officiales Sicla ipsius cognoscant de qualitate, & pondere to-
 tius monetae, quæ per omne Regium dominium expendetur.
 Quæ quidem non fuit nova concessio, sed antiquissi-
 mæ monetariæ officinæ à Romanorum temporibus cõ-
 firmatio. Præterea Ludovicus anno 1347. Pridie nonas
 Februarii confirmans superiorum regum privilegia, in
 universum, mores, consuetudines bonas &c. meminit
 expressè privilegii percutiendæ monetae his verbis. *Es
 præsertim privilegium Siclae, & monetae, hoc est confirmamus*
 Idem privilegium confirmaverunt Martinus, & Maria,
 cum Catanæ degerent anno 1396. Idibus Januarii: Ve-
 rum cum Alphonso Regis ævo magna esset in Siciliae
 Regno auri, argentique caritas, atque ob eam rem parum
 pecuniæ in Messanensi monetaria officina cuderetur,
 quoniam Barbari negotiatores mercimoniorum causa
 cum aurea moneta Panormum commeabant, postulante
 Senatu Panormitano visum est Regi ex emolumento,
 quod promittebatur, ut nullo mamertinis privilegiis
 generato præjudicio, officina cum monetariis minis ad
 breve tempus transferretur, quod Messana annuente
 factum est; & si quamplurimi civium nequaquam id
 equi, bonique consulèrent. Rex verò ut pergratum id
 sibi fuisse ostenderet, quod suo juri, atque immunita-
 tibus pro sui Principis obsequio ad tempus cederent,
 epistolam Capua omni humanitate plenam anno 1438.
 viii. Kal. Junii in gratiarum actionem ad Messanen-
 ses misit, cujus exordium illud est. *Nobiles viri fideles
 familiares, & consilarii nobis sincere dilecti plurimas vo-
 bis gratias habemus, ex eo quod nostri contemplatione, ac pro cõ-
 moditatibus nostris permisistis, quod in felice Urbe Panor-
 mi superioribus diebus Siclarii nostri, seu monetarii pecu-
 niam cuderent, quod absque aliquo præjudicio, & lesione
 privilegiorum vestrorum factum fuisse declaramus, nec volu-
 mus*

Ludov. in
priv.

Ex Alphon-
priv.

mus, quod ullo unquam tempore aliter factum fuisse credatur, nec quod in consequentiam trahi possit, nisi quod ex mera voluntate vestra, pro complacentia nostra processerit. Ex qua re ut diximus vobis regratiamur (hoc est iterum gratias habemus) &c. Et circa finem gratissimum igitur nobis erit, si id permittatis, quod æquum est, & omnibus utile, & quod in nullam vestrorum privilegiorum jacturam, seu detrimentum cedere potest. Quod ut faciatis iterum, atque iterum vos affectuosè rogamus &c. Ita verò Magnanimus humanissimusque suis subditis Rex: deinde verò cum Senatus anno 1451. ad eundem Alphonsum, Ex Alphonsi
priv. suos Oratores pro confirmando monetariæ percussione privilegio misisset, eorum votis perbenignè annuit, & novo privilegio privilegium cudendæ in Messanenſi tantum officina his verbis confirmavit.

Cum pro beneficio dicti Regni nostri Sicilia ultra Pharrū 68.
per Majestatem nostram provideri disponderetur, ut in illo Alphonsus Rex
mandat, &
precipit, ut
Sicilia in re-
gno Sicilia
tantummodo
Messana sit. moneta aurea, & argentea cuderetur, certo tamen modo, & non dum per celsitudinem nostram super his deliberatam extitisset per fideles, & dilectos nostros nobiles Petrum de Signorino, & Nicolaum de Abbatellis cives nobiles Civitatis Messanæ, Nuncios, & Oratores dictæ Civitatis Messanæ, qui aliis pro negotiis Reipublicæ Civitatis ejusdem nostram adierant Majestatem, fuisset Majestati nostræ in memoriam adductum monetam aliquam cudi prohibitum fuisse, & esse alibi, quam in dicta Civitate Messanæ in quam Regiam Siciliam ex antiquis dedicatam extitisse non ambigimus, prout in eadem actualiter semper consuetum fuit cudi monetam, de quibus planè liquet tenore privilegiorum super his diffusè loquentium unius videlicet recolendæ memoriæ Regis Rogerii dati in felice Urbe Panormi in solemnitate coronationis ipsius Regis die xv. Maii sub anno Incarnationis Verbi 1129. per quod apparet, quod in dicta Civitate Messanæ totius domini regii pecunia aurea, argentea, & græca debet cudi, & officiales Siciliæ ipsius habent cognoscere de qualitate, & pondere totius pecunie quæ per omne regium dominium expendetur. Aliud verò b. m. Regum, & Regine Martini senioris, & Martini junioris Patris, & Filii, & Maria datum Catanae
per

per nobilem Bartholomeum de Joenio militem regni Siciliae nostrum Cancellarium anno Dominicae Incarnationis 1396 per quod cavetur, quod in aliquo loco dicti regni Siciliae ultra Pbarum non possit fabricari moneta publice, vel privatim nisi in dicta Sicilia Messana. Quae privilegia Nobis per Oratores ipsos exhibita fuerunt, & per Majestatem nostram visa solemniter, & discussa cumque incommutabilis nostrae intentionis fuerit, & sit dictae nobili Civitati, & suis civibus fidelibus nostris, ne dum privilegia, honores, dignitates, & beneficia antiqua, & moderna servare, quinimo de novo largiri, & ampliare, serie presentium declaramus, & volumus, quod privilegia praedicta super facultate, & usucudendi monetam in eadem Civitate Messana nunc, & in futurum sibi concessa, & illibata serventur juxta ipsorum continentiam, & tenorem, & quod de cetero modo aliquo prejudicare non possit dictae Civitati, & civibus suis in dictis dignitate, honore, & facultate cudendi pecunias praedictas juxta continentiam privilegiorum praedictorum, ordinationibus, provisionibus, capitulis, memorialibus, aut instructionibus quibuscumque per Majestatem nostram fortasse inadvertenter factis, & traditis Vobis, Viceregi, & aliis praedictis Officialibus nostris super his nullatenus obstituris. Mandantes proinde vobis, dicto Viceregi, & omnibus praedictis de nostra certa scientia, & expresse sub nostrae irae, & indignationis incurso, quatenus presentem nostram provisionem, & omnia, & singula in ea contenta dictae nobili Civitati Messanae, suisque civibus teneatis firmiter, & observetis, tenerique, & observari faciatis inviolabiliter per quoscumque. Datum in Civitate Puteolorum 13. Mensis Maii 14. Inditionis 1451.

69.

Menetaria of
ficina Regis
privilegiis ite-
rum Messanae
confirmatur.

In quo quidem Alphonso diplomate verba illa sunt expendenda (Provisionibus, capitulis, &c. per Majestatem nostram fortasse inadvertenter factis) ubi videtur excusare Rex intentionem; nam si fortasse indulgit Proregi, aliisque ministris, ut alibi monetam percuterent, ut factum est, se inadvertenter fecisse ingenuè fatetur. Verum anno 1514 cum Ferdinandus Rex Siciliam moderaretur, & Regnum iterum pecunia laboraret, Prorege

rege Ugone Montecatino Mamertini Magistratus edicto ait Maurolycus vetitum est *eneam monetam adulterinam*, ulterius expendi: quippe, quæ adeo per Insulam totam excreverat, falsatoribus impune, passimque cudentibus, ut omnibus esset pudenda: inter asses enim *greos* vix decimus quisque sincerus contingebat. Itaque cautum est, ac mandatum, ut monetæ hujusmodi possessores eam in telonia Pharaonis, ac Merullæ conferrent. Sic collecta in saccos non modica gr̃is quantitas, deinde in monetaria Regis officina in massas conflata est, ac dominis singillatim reddita. Igitur multis in Sicilia post id edictum in pauperiem redactis, cum regnum penuria nummorum laboraret, ex Urbe Panormi, aliisque locis ingens argenti, & auri copia triremibus Messanam delata conflata est ad cudendam utriusque metalli monetam. Ea tempestate Panormi in generalibus Regni comitiis tentatum est, nummorum caritatis specie ut ibidem pecunia percuteretur, ut à Rege Ferdinando postulavere Proceres, ut haberetur in capitulis regni, qui non Panormi, sed Thermis eam erigi officinam his verbis decrevit. *Placet Regia Majestati, quod pro hac urgente necessitate sine aliquo præjudicio privilegiorum Civitatis Messanæ fiat alia Sicla in Civitate Thermarum ad expensas Regni, sintque Officiales, qui dictæ Siclæ præsideant, & monetam cudant Officiales Siclæ dictæ Civitatis Messanæ, quæ Sicla sit permansura in Civitate Thermarum per annos tres, & non ultra. Sed enim & Regni postulatio irrita, & Regis decretum executioni nequaquam mandatum fuit, anno enim insequenti Ferdinandus è vivis excessit, & ad Carolum V. hujus successorem S. P. Q. Messanensis D. Petrum de Gregorio Messanensem Judicem Magnæ Curiz misit Oratorem, qui anno 1519. vi. Kal. Martii inter cetera hujus privilegii confirmationem de percutienda Messanæ moneta & non alibi impetravit. Posterioribus verò temporibus usque ad nostram ætatem Mamertinis super hac monetaria officina ab æmulis, & quidem immerito negotii plurimum sæpè fuit. Verum quæ est Regū Catholicorum justitia, ea officina ex antiquissimorum privilegiorum firmitate sarta, tutaque permansit.*

Ea-

Mant. hist. Sic. l. 6.

Bol. Sic. hist. l. 1. 3. partis

In cap. Regni 79. 80. 81. 82. in Ferd.

70. *Quæ apud Romanos monetarii officiales.* Ea quæ hætenus commemorata sunt ad Messanensis reipublicæ dignitatem spectant, quæ à Siciliæ Regibus pro suis erga illos in omni fortuna obsequiis tali, tantoque decorata est supra omnes Siciliæ Urbes ornamēto. Age nunc, antequam ad monetariorum officialium nostratium singula munera prosequamur ad oblectationē potius, quàm ad hujus historiæ necessitatem ad Romanorū monetariam rem animum tantisper convertamus. Olim

Apud Tazium l. 3. c. 2.

Liv. l. 3. Dec. 3.

Pomp. J. C. l. 1. trig. Jur.

Flav. Vop. in Tac.

71. *Experimenti Magister, qui sit in re monetaria, quos Ministros, & quæ potestatem habeat.*

igitur apud Romanos Triumviri mensarii, qui alio vocabulo Treviri quoque dicebantur munus illud exercebant, ipsis curæ erat pecunias probi auri, & argenti, justique ponderis examinare, ut justæ civibus, militibusque distribuerentur, de quarum origine Livius ita scribit: *Triumviri mensarii creati sunt, hiq; nummulariis, & monete omnis generis, & formæ cusribus præerant.* Horum meminit Pomponius *Triumviri monetales dicti sunt* (inquit;) *æris, argenti, atque auri flatores.* Monetarii, artifices erant, qui argentum, aurumque, atque æs signabant. Cæterum omnium primus Servilius Tullius æs signavit, argentum verò anno ab Urbe quingentesimo, aurum anno post octogesimo percussum. Porro aurum, argentumque probatissimum erat, unde cantum fuit, ut si quis argento publicè, privatimque æs miscuisset, si quis auro argentum, si quis æri plumbum capitale esset cum bonorum proscriptione. Ita apud Flavium Vopiscum in Tacito. Hinc intelliges quid sit aurum ærosum, argentosum, hoc est, quod habeat admixtionem æris, aut argenti. Aurum verò obrizum, est aurum omnino purum, & ex frequenti decoctione elaboratum. His igitur ad majorem rei monetariæ cognitionem explicatis videntum cujus nam præcipua sit ferienda pecuniæ in regnò Siciliæ jurisdictio, qui Præfecti, quique ministri, & operarii in ea officina versentur, & quid eam potestas Regum Siculorum semper fuit, & his absentibus Proregum, & Regiorum Questorum, quibus Regil Patrimonii cura demandata est. Itaque cum res monetaria multorum hominum opera, ac labore indigeat, & variis fraudibus, fallaciisque obnoxia sit. Præfectos

instituire operi conficiendo necesse fuit, qui centocē-
 li argi essent, de re enim argentaria negotium est. Pri-
 mi verò qui machinam hujus nummarię veluti polos
 sustentant duo nobiles viri sunt, quos Romanorum
 exemplo, qui ad Triumviros hanc curam reiciebant
 tutius Duumviros appellarent. Horum unum experimen-
 ti Magistrum, alterum Magistrum Sicilę vocant. Por-
 rò Sicilę nomen barbarum est unde deductum planè
 nescio, Italicè dicitur *Zecca*, latinè vero officina mo-
 netaria: experimenti Magistrum vulgus appellat *Maistro*
della prova cujus munus ex Regum præscripto, præcipuè
 Joannis anno 1460. Nonis Septembris Prorege Joanne Joann. Rex
 de Maniago, & 1461. pridie Idus Junii, & 1466. vii.
 Idus Januarii Prorege Lupo Ximene de Urrea Regis
 Ferdinandi anno 1490. viii. Kal. Aprilis Prorege D.
 Ferdinando de Acuna ejusdem anno 1513. iiii. Kal. Ferd. Rex
 Junii Prorege Ugone de Monte Catino Caroli V. Im-
 peratoris anno 1531. xvii. Kal. Julii Prorege Hecto-
 re Pignatello Duce Montis Leonis. Cujus inquam mu-
 nus ex Regum præscripto illud est, & in re moneta-
 ria Regias semper agat partes, Regis personam præse-
 ferat Regiam Majestatem per nummorum percussiones
 amplificet, metalli massa aurea, argentea, & rea prius-
 quam in monetam feriat, ab experimenti Magistro
 examinanda est. Ipse adamussim juxta Regum latas le-
 ges disquirat, an aurum argentosum, an argentum &ro-
 sum, an æs plumbosum sit, si puram, integramque nō
 offenderit fusoribus toties purgandam committet, quo-
 ties ad integritatem opus fuerit. Item moneta jam
 percussa non prodit in publicum, & expenditur, nisi
 iterum ab eodem Magistro discutiatur an rectè metal-
 li probitati, ac ponderi concinat, si negligentiam, si
 fraudem aliquam deprehendit, fusoribus perficiendum
 tradit; fraudis auctores aliqua pœna multat, abdicatis
 etiam suo munere ministris. Præterea amplissimam ha-
 bet jurisdictionem in toto Sicilię Regno, in cujus sin-
 gulis Civitatibus, Oppidis, Terris, monetę Præfectos, cū

Proregis consensu instituit, propriam habet Curiam, quæ constat Judice, & Assessore Jure Consulto nō vulgari, quem ipse deligit, Fisco, Magistro Notario, Ministris, quos *Servientes* appellant duodecim. Huic Tribunali sistuntur omnes monetarum rei, sive ii fuerint adulteratores, sive quoquomodo falsificatores, sive recisores, sive non justis ponderis expendentes, sive pecunias ritè non ponderantes; hos omnes servato Juris ordine, vel questionibus, vel suspendio, vel membri alicujus mutilationi, vel triremibus per sententiam addicit; quorum appellatio ad Proregem, & Questores Regios spectat. Ea verò potestate fuisse abusos invenio nonnullos experimenti Magistris superioribus seculis. Anno enim 1447. Kal. Novembris Senatus ad Alphonsum Regem in Castris versantem per suos Oratores Matthæum Moleti, & Tuccium de Balsamo provocavit, nam cum Magistri experimenti suam amplificare jurisdictionem semper contenderint, præsertim augendo monetariorum numero supra necessitatem contra Caroli Regis privilegium Civitati anni 1272. Septimo Kal. Julii Neapoli datum, quo officinæ nummarie centum operariorum numerum præscribebat. Numerus verò hic paulatim iterum per experimenti Magistrum nobilem virum Franciscum Signeri supra modum excreverat, admissaque erat in monetariorum albo plebeorum hominum quisquilia, qui amplissimis Regum privilegiis dum fruebantur, solito intolerantiores effecti facinora omnia impunè patrabant. Quamobrem Senatus ob Reipublicæ tranquillitatem à Rege postulavit, ut hi operarii in ea regia officina sexagenorum numerum non excederent. Rex verò in Sicilia Proregibus eam curam rejecit, qui justum, certumque numerum definiret, atque in ordinem redigeret: Præterea anno 1507. vii. Kal. Aprilis alia apud Ferdinandum à Senatu per Joannem Jacobum de Ansalonio militem Oratorem suum Neapolim usque facta est exposulatio, quia videlicet experimenti Magistri limi-

res jurisdictionis suæ transgressus multa circa monetarum reos in Curia Strategotialis dignitatis, & Urbis privilegiorum jacturam, & detrimentum effecerat, quæ de re decretum illud sancitum est. *Placet Regiæ Majestati, quod dictus Magister de la Prova non possit se intro- mittere nisi de illis causis, quæ ad ipsum officium, & jurisdictionem pertinent, & spectant secundum formam, & tenorem privilegiorum suorum, seu dicti officii, & pro ut antecessores sui in dicto officio usi fuerunt.* Nostri vero tempestate, cum id munus in nobilissimam Cirinorum familiam Regum beneficio per modum feudi devenerit summa cum fide, ac integritate, & absque ullius offensione geritur.

Ex Duumviris alter hodie vir Nobilissimus Joannes 72.
Puteus Princeps Parci totius rei monetariæ Magister, *Alter ex duobus viris in Palatio monetariæ officina solus habitator est,* cujus fidei omnes tanti magisterii officinæ committuntur coemendorum metallorum provinciam habet, quæ experimenti Magistro coram Credenzeriis probanda offert, ipse in Palatio Regiæ officinæ solus habitator est, ceteri officiales Sole abeunte in proprias domos redeunt, Ipse regia fultus auctoritate, ut suo quisque muneri, egregiam operam navet assiduus præstet, & singulis annis de negotio nummario Regios Quæstores docet. Longus labor esset, & parum utilis, si omnia ejus munia, si prærogativas, si immunitates omnes recensere planè satis est innuisse. Alios etiam hujus monetariæ officinæ ministros cursim tantum commemorabo.

Sunt quoque à Rege ipso constituti Magister Credenzerius, duoque alii minores Credenzerii, quos singulis seu metallorum, seu nummorum functionibus ad- 73.
esse semper pro Regis patrimonio conservando, augendo oportet. Præterea Magister cuneorum suas in ea officina præcipuas habet partes, ut videlicet effigiatore in cuneo ferreo, imagines, & characteres eleganter, nitidèque insculpant, insculptosque Magistro Credenzario committit. Carbonarii munus est, ut carbonem in-

In monetario opere sunt Magister Cuneorum, Carbonarii, fusores, jectores &c.

fucina nunquam desint. Fulorum, ut quacumque hora opus fuerit auro, argento, ærique fundendo adsint. Sectorum, ut metalli secti tantundem restituant, quantum ponderis in lamiis accepere. Præpositi operum, ut eodem modo omnes temporis momento signo dato operi manus admoveant.

74.

*Sunt præpositi
Præpositus affilatorum
Præpositus cusorum
Ostiarum, Custodes, &c.*

Præpositi Affilatorum, ut non dum visam monetam tanti ponderis à circumcisoribus accipiat, quanti reddidit, ejusque officinæ claves apud se habeat, dum operi insistant. Albificatorum ut omni studio monetæ tersæ albæ, nitidæque appareant. Præpositi Cusorum, ut destituto pro equali portione Cusoribus metallo eodem prorsus momento pariter monetam percutiant, non uno, sed geminato ictu, ad concinniores impressiones. Custodis, ut operarum, officinarumque instrumenta omnia summa cum diligentia servet, custodiatque. Tandem ostiarii munus est, qui ex operis senioribus, & emeritis ab experimenti Magistro, vel à Magistro monetariæ officinæ eligitur, ut palatii ostium non planè obliteratum, neque apertum sit, ita ut ingressus non facile omnibus pateat, ne regium opus palam omnibus, & vulgare fiat. Ea igitur est tota monetariæ officinæ æconomia, hi Præfecti Magistri operæ à Sicilia Regibus optimè instituti, qui omnes centenarium excedunt numerum, regiisque immunitatibus, ac privilegiis non vulgaribus communiti sunt: Et quidem monetarum Cutores, & Ministri non homines plebei, sed ex nobili orti familia deliguntur, vel populares ex honestis parentibus nati, & virtute, laudeque bonæ famæ præditi ex constitutione Joannis Regis anno 1460. Quod cum summo studio, ac diligentia observatum esset, factum est, ut in Neapolitana republica certa lege, eaque antiquissima cautum fuerit, ne pecuniis Neapoli cudendis alii, quam Messanenenses præferrentur, ut ex M. Antonio Surgentino in sua Neapoli habetur.

*M. Ant. Surgentini
de Neapoli Illustr.
I. C. 7.*

Un-

Unde verò tanta experimenti Magistro collata juris-
dictio? Unde in toto Siciliae regno facultas tanta? quā
non solum Messanenses, verum etiam omnes Regni
Procures ita suspexerint, ut illi per ea sua privilegia,
& prerogativas, etiam auctoritatem Proregis imminu-
tum iri expostularent. Quæque ille juxta amplissimam
suam jurisdictionem ex peculiari Regum privilegio
ageret, suspectus haberetur, & ab utrisque tamquam
alienæ potestatis argueretur, sicut Messanenses apud
Alphonsum, & Ferdinandum fecere. Procures verò Re-
gni in generali Conventu Panormi habito anno 1446.
III. Idus Octobris ita ab Alphonso postulant. „ Item
„ supplica alla detta Maestà, perche novamente è stato
„ ordinato ū novo ufficiale sopra le monete del Regno, le-
„ vando la potestà al Vicere, & à tutti altri ufficiali,
„ perche pare cosa insolita, e mostruosa essere due qua-
„ si Capi nel Regno, non havendo l' uno dependenza
„ dall' altro, che sia sua mercè ridurre, e summette-
„ re detto officio, e tutti l' altri alla giurisdizione, e
„ preeminenza del detto Vicere, cassando ogni provi-
„ sione super hoc facta, e da fare, etiam si oporteret
„ fieri mentionem specialem, e l' officio del Vicere sia
„ in omnibus superiore, e maggiore nel detto Regno „
Ita Regni Primores petivere à Rege. Rex verò Prore-
gis potestati alios omnes Regni Magistratus subiciens,
hunc dumtaxat ab illa exemit his verbis. *Placet Regiæ*
Majestati, quod Vicerex in omnibus præsit ceteris officiali-
bz, quibuscumque in dicto regno, & illorum examini, co-
grationi, & jurisdictioni præsit cum voluerit revocata in-
contrarium quo ad hæc tantum provisione quacumque. Ta-
lem igitur tantaque instructum jurisdictione omnino
oportuit Regem constituere regiæ officinæ Magistra-
tum, tum propter negotium ipsum monetarium omni
facinorosorum hominum fraudi obnoxium, quod non
vulgare integerrimorum virorum studium, & assiduam
quamdam exigit vigilantiam, tum etiam propter Illu-
stris viri dignitatem, quem Rex ei muneri tum præ-

75.

Jurisdictio d
Regibus expe
rimentum Ma-
gistris collata
qua, & quan-
ta sit.In Cap. Regi
in Alph. 397.

Alphon. in
dipl. Frac.
Senyer.

fecit. Is enim fuit Franciscus Senyer nobilis Messanen-
sis miles, quem non semel ipse Alphonsus laudat ob
insignia Aragoniis Regibus præstita obsequia, sibi-
& Petro Infanti fratri suo cum in Regno Castellæ, &
bello Alburquerque, tum etiam in diversis Italiæ bel-
lis, ubi tamquam Regionum Præfectus armorum egre-
giè se gessit, multaque cum laude sæpè victorias ab ho-
stibus reportavit. Quæ tanti viri merita in eo diplo-
mate, quo anno 1444. 111. Kal. Maii Francisco Ma-
gisterii salarium auget, Alphonsus ipse sic prosequi-
tur. *Verum considerantes in presentiarum grata quamplu-
rimum, & accepta servitia per ipsum Franciscum Senyer
Majestati nostræ præstita, & impensa in utriusque sortis even-
tu à tempore pueritiæ suæ ad usque in presentiarum, non si-
ne suæ personæ gravissimis periculis, laboribus, & expensis,
ac sanguinis effusione tam in navali conflictu, quàm contra
Januenses egimus, quàm in præliis, ac expugnationibus Ci-
vitatum, Terrarum, Castrorum, & locorum, quos in hoc
nostro Siciliae citra Pharus regno pro nostri status augmenta-
tione fecimus, quæ grandi remuneratione digna sunt, te-
nere presentis in aliqualem ipsius Francisci personæ damno-
rum, & sanguinis effusione recompensam de speciali gra-
tia &c. Et annuo proventu pinguiori illum auget quàm
prædecessoribus Magistris dare Reges consueverant.
Habita igitur ratione personæ Alphonsus Franciscum,
& heredes ipsius in perpetuum amplissimis honoribus,
præeminentiis, jurisdictionibus, per sua diplomata mu-
nivit, & decoravit. Quare cum Francisco Messana
Urbs, & Regni Proceres, ut dictum est obstarent, ite-
rum Rex anno 1450. superiora diplomata ipsi collata,
commemorans, quas concesserat immunitates confirmat
novo privilegio utrisque his verbis directo. *Judicibus
M. R. C. nobili Stratego, Judicibus & Juratis nobilis Civitatis
Messanae, & aliis quibuscumque officialibus in dicto regno pa-
riter constitutis, & constituendis, eorumque Locumtenenti-
bus presentibus, & futuris, quemadmodum temporibus re-
troactis in aliquorum remuneratione servitiorum per dictum**

nostrum Consiliarium Franciscum Senyer militem nobis diversimodè præstitorum; eidem ipsi Francisco nonnulla privilegia concessimus, de & super officio Magistri probe Sicla dictæ Civitatis Messana in augmentum præeminentiarum, jurisdictionis civilis, & criminalis, meri, & mixti imperii ejusdem Sicla pro ut in iisdem privilegiis quorum unum factum extitit sub datum in Castronovo Neapolis 22. Junii septimæ Indictionis à Nativitate Domini nostri 1444 aliud sub datū in eodem Castronovo die 25. Martii 8. Indictionis 1445. & aliud sub datum in Castro eodem die 15. Februarii nonæ Indictionis 1446. ad quæ nos deferimus latius aliter continetur &c. & circa finem adiicit verba illa: Declarantes, decernentes, volentes, jubentes, & expressè de dicta nostra sententia deliberatè, & consultò, atque de gratia speciali, quod dictus Franciscus, sui que heredes, & successores super dictis officialibus, atque personis deditis ad servitia dictæ Sicla cum eorum uxoris, filiis, & familia cuiuscumque sexus, atque generis, ac etiam quot, & quibuscumque delatis, seu inculpatis de fabricatione falsæ monete, ut præfertur habeat, & habere possit illam potestatem, auctoritatem, jurisdictionem, quam habent, & utuntur, quæ uti, & habere soliti erant. Strategus super omnes prædictos officiales matriculatos, & alios etiam supradictos nominatos præsertim illos, & illas questionibus, sive tormentis ponendo, fustigationibus, & membrorum mutilationibus, & quorumcumque generum fustibus, atque tormentis afficiendo, neque non eos, easque condemnando, atque absolvendo, vel alias de eis faciendo, atque dicti Strategus, & Judices facere poterant, & soliti erant sine obstaculo, & contradictione quacumque &c. Ex quibus diplomatis toties iteratis clarius manifestum est, eam jurisdictionem toties, & à tantis viris impugnata voluisse semper Reges, fartam, tutamque haberi.

PRÆFECTUS CURIAE MERIDIANÆ,
SEU UT VULGO DICITUR
BAJULUS.

76.

Curia Meri-
dianæ Præfe-
ctus, quæ privi-
legia habeat
& cui com-
missa fuerit
præfectura.
Bonf. Mess.
l. 1. §. 8.

In Messanensi itidem politia non postremum modo, sed inter præstantiora Bajulatus, seu Curia Meridianæ munus censendum reor, quippe in Civitate vetustissimum, & in tota Sicilia unicum, & singulare. Joseph Bonfillus eam Curiam ab Henrico Imperatore constitutam primum fuisse anno 1194. opinatur ex ipsius diplomatis verbis, quæ ipse affert, *quod in Civitate Messanæ sunt Bajulus, & Judices*, quæ verba non videntur indicare tum primum Imperatorem Bajulum, & Judices judiciis præfuisse, semper enim Judices qualis etiam Bajulus est, fuisse in Urbe constat, sed olim supponens fuisse, quomodo se hi gerere debeant, ita ostendit. Præterea tenere debemus in eadem Civitate Messanæ Bajulum, & Judices annuos tres duos latinos, & unum grecum de concivibus Messanæ, & ipse Bajulus habeat bajulationem; ita quod alius non possit eum supplantare plus offerendo nisi prius finita bajulatione, & semel ipse Bajulus, & Judices sacramento nobis teneantur jura nostra, & justitiam publicè fideliter servare juxta bonos usus, & consuetudines nobilis Civitatis Messanæ, & salarium de Fisco nostro recipiant, sicut consuetum erat tempore Regis Rogerii felicitis recordationis Patris videlicet D. Imperatricis Constantie Uxoris nostræ, qui si forte contra jura nostra, & justitiam Populi facere præsumpserint nostræ indignationi subiaceant &c. Hæc in eo privilegio habentur, ubi Imperator non videtur Bajuli munus tum temporis instituisse, sed potius vel ab ipso Rogerii Regis supponere cum tribus Judicibus justitiam administrasse, & à Fisco Regio salarium consecutum esse, eumque Magistratum non perpetuum, sed quemadmodum, & Judicum annum fuisse. Qua autem ratione hic Curia Meridianæ Præfectus, seu Bajulus ut vulgo appellant ex annuo perpe-

tuus

tuus effectus est, paucis habet circa annum 1360. Federico Juniore Siciliae Rege bellum cum Joanna Neapolitanorum Regina acriter gerente Jacobettus Alifia ex Roberto Joanne Alifiae genitus Duces Duracis, & Gravinę Comite, & Magno Siciliae Marefciallo, regias partes tuendas susceperat, à quo Magnus Siciliae Admiratus, & armorum Dux adversus Joannam ejus consanguineam fuerat constitutus. In quibus muneribus prudentia, fide, fortitudine, Friderico egregiam operam navasse. Martini senior, & junior anno 1395. ^{Ex Martinor;} ^{priv.} Prisdie nonas Januarii in quodam diplomate testati sunt, hæc expressa verba subiicentes. *Cujus (Jacobetti) fidei, & amoris plurimum nos debere fatemur &c.* Unde hi Reges Andreae Alifia filio ex obitu Raymundi de Claramonte absque liberorum successione regiae officinae monetariae Messanensis magisterium, cui ille præsidebat rogatu Mariae Frangipaniae, & Alifiae parentis optime detulere. Cujus etiam merita ita recensent. *Attendentes magna, & fructuosa servitia, quae Mag. Reg. fidel. dilectus Andreas de Alifia Bajulus, & Praefectus Meridianae Curiae Civilis Messanae, Magnusque hujus regni Contestabilis nobis praestitit, & in futurum prestare poterit &c.* & post pauca *Moti etiam precibus Mariae Francipaniae dicti Andreae Matris Austuriae pomeriae, in compensationem damni, & interesse à dicto Jacobetto ejus Patre passi obstatuum amissionem, quod in Regis Friderici amicitia persisteret, ut omnia sub ejus regimine manerent tenore praesentium &c.* Præterea Fridericus anno 1364. Nono Kal. Augusti cum hac Bajulatus Praefectura, alia Jacobettum exornavit prerogativa, ut nimirum domi, forisque tamquam Curiae Meridianae Praefectus hastigerorum, seu ut vulgus appellat *Alabarderiorum* vicenorum custodia uteretur, quo vita functo Martino, & Maria regnantibus anno 1404. à Stratego, & Judicibus ea uti custodia Raynerium de Alifia filium Patris meridianam Praefecturam gerente interdictum fuit. Hic verò Raynerius status, & belli Consiliarius Regibusque offi-

ciis, cum illatam injuriam apud Germanum Fratrem Theodosium Præbyterum Cardinalem titulo S. Eustachii Archiepiscopum Muguntinum exposulasset, qui per epistolam Reges tum Panormi agentes de re tota docuit eos enixè rogans, ut fratris dignitatem conservatam vellent.

His discussis per Regii Patrimonii Quæstores Aliphiorum privilegiis anno 1404. Idus Septembris per novum diploma Stratego, Judicibus, officialibusque mandans sub florenorum bis millenorum multa, & officii abdicatione ne circa hastiferorum custodiam audeat Raynerio, quis molestiam illam deinceps inferre. Privilegia omnia à Friderico Jacobetto Patri collata, confirmant, Raynerii in se merita commemorant, missum videlicet à se Oratorem ad Joannem Galeatium, Vicecomitem Mediolanensem Ducem ad pertractandas Eugeniæ Sororis nuptias, & iterum Romam apud Romanum Pontificem ubi Regum negotia legatus ageret, adiiciunt præterea Raynerium ea se fide, atque obsequio gessisse, ut suo nihil duceret, & Pisarum Ducatum, quem ob suorum merita Margarita Ludovici Bavari Imperatoris filia Andreæ Patri donaverat, ut Siciliæ Regnum omni studio ipsis conservaret amiserit.

77.

*Meridianæ
Præfectura
apud Alifios
per decreta
Regum perpe-
tua fuit.*

Item lego in alio Alphonfi diplomate anni 1447. Pridie Kal. Februarii Raynerium, ubi Andreas Parens è vita migravit Bajulatus officio fuisse spoliatum, collatumque à Siciliæ Prorege cuidam viro nobili Philippo de Abbate, litemque inter utrumque exortam. At Raynerius cum Pater intestatus decessisset, nec Friderici privilegium, quod à Noverca, vel ab aliquo alio sublatum, occupatumque diceretur proferre potuisset, ita aliarum tabularum, testium, argumentorumque vi, atque auctoritate egit apud Regem, ut paternos honores, & Præfecturam meridianam iterum fuerit consecutus. Deinde Andreas Alifia junior Raynerii filius ne ex Regii diplomatis amissione eandem parentis aulam

su-

subiret, Præfecturamque deperderet ad Regem Alphonsum provocavit, qui rem Joanni Crisafio, & Nicolao Subtili Regiarum rationum Questoribus iterum discutiendam commisit. Hi tabulas antiquas, actaque omnia perscrutantes, testesque omni fide majores adhibentes, pro perpetua Alifiorum ex Friderici voluntate Præfectura senserunt: Quam sententiam Alphonsus probavit, atque suo diplomate confirmavit.

Ea igitur Præfectura, quæ nostra ætate usque ad Scipionem Alifiam à majoribus deducta est, his utitur ministris Bajulus, ad quem primò Judicium spectat Consulatore, seu Assessore Jurisperito, Magistro, Notario, Actuariis, Servientibus, ut appellant duodecim. Dicitur Curia meridiana, quia contentiones civiles, & causæ, quæ in ea agitantur diurnæ ut plurimum, non nocturnæ sunt dummodo civium hæ controversiæ non excedant summam aureorum duodecim cum dimidiato, & hæc ex antiqua consuetudine, nam si excedant Curia Strategotialis est illas decidere. Porro provocatio, seu appellatio nulla est ad Judices Strategotiales, vel appellationis, sed dumtaxat ad Magnam Curiam. Ad hoc etiam Tribunal olim pertinebat, *represaliorum*, ut appellant judicium, nam cum sæpè contingat, ut civi Messanensi negotiorum causa iter agenti, vel alibi versanti, alienæ nationis homo nequam vim inferat, bonaque diripiat, Siciliæ Reges, Henricus in primis Imperator, & Alphonsus constituere, ut illius nationis homines, qui Messanam appellant ubi per literas rogatorias nationis alienæ Magistratus illatam injuriam docuere, hique sarcindum civis Messanensis damnum neglexere, ex propriis bonis, velint, nolint damna illa compensent, quæ postea in patria jure suo repetere possent. Hæc autem compensatio patrio idiomate, *Ripresaglie*, & barbarè *Ripresalia* dicuntur. Alphonsus igitur Rex anno 1410. mense Majo hujus compensationis, seu Ripresaliæ jurisdictionem Præfecto Curia meridiana adimit, & ad Strategum, Judices,

78.

Quos Ministros, quas facultates Curia Meridiana, seu Bajulus, & quid præstare debeat.

Ex Alphonsi priv.

Ex Bonf. l. 8

& Senatores tantum velle se pertinere declarat. Denique hæc Præfectura meridiana hujusmodi jurisdictionis, uti dictum singularis est in Sicilia, & extenditur non solum ad cives, verum etiam ad oppidorum, castrorumque habitatores, quæ in constrictu Messanensi continentur. Sunt, & alii tres Bajulatus juxta Messanam alter in Pago Sancti Stephani, alter in Pago Abbatia Sanctæ Mariæ de Milis, & tertius in Pago Lardariæ Archiepiscopi Messanensis, qui & si habeant ex Regum facultate aliquantulum in causis civilibus jurisdictionem, comparatione hujus nostræ Curiaë exigua admodum est. Bajuli verò plures etiam in Sicilia nominantur, sed hi Agrorum Custodes, & veluti apparitores sunt, & hæc hæctenus de Præfectura meridiana.

LIBRI QUINTI FINIS.

MESSANA SACRA

LIBER SEXTUS.

357

AD perfectam numerisque omnibus absolu-
tam Reipublicæ constitutionem præter ci-
vilem politiam Religio, ac sacer cultus
necessariis omnino existimatur. Hinc Tul-
lius totius societatis humanæ fundamen-
tum religionem esse censuit, & cum ejus contemp-
tus labi omnem fidem, & justitiam. Plinius vero vi-
tam nostram religione constare dixit. Sunt enim scin-
tillæ, & naturales quidam igniculi, quibus in homi-
ne numinis, divineque notionis conservatur signum,
qui non omnino sine summa pietate extinguere, vel eli-
di possunt. Atque adeo Aristoteles cultum Dei in-
ductum à natura, modum autem colendi à lege esse
profitetur. Religio enim sola differentes maxime à bel-
lois homines, ut scribit Lactantius facit; quam, qui nō
admittit, alienus est à natura humana, & vitam pecu-
dum sub humana specie vivit, atque ita legislatores,
qui populis leges præscripserunt nunquam obliti sunt
de rebus divinis, leges ut præcipuas sancire, ut per il-
las de aliis constitutas firmarent. Sic legum duodecim
tabularum à Græcis mutuatarum, prima pars fuit de
religione, secunda de jure publico, tertia de jure pri-
vato, verum ante has Romulus, Numa Pompilius, &
alii de sacris cæremoniis leges tulerunt, ut constat ex
Dionysio Alicarnasseo, Livio, Plutarcho, & aliis. Neces-
sarium quippe hoc vinculum religionis est in quacumq;
Republica: multum enim Rectores juvant ad bene impe-
randum, & subditos ad legibus obtemperandum superio-
ris numinis cognitio. At cum in omnibus ut ait Cicero,
innatum sit, & quasi insculptum esse Deum, qualia dixe-
rim fuisse in hac antiquissima Messanenſi Republica
Religionis, divinique cultus exordia? Recolo quam
paucis, quæ in primo hujus operis libro circa initium
de Messanæ Urbis conditoribus disputavi, quos post
aqua-

*Religio ad bo-
num Reipubli-
cæ necessaria
atque unde
Idolatria co-
peris.*

*Cic. l. 1. de
nat. deor.*

*Plin. l. 14. c.
19.*

*Aristot. l. 1.
Eth.*

*Laet. l. 2. c. 9.
& h9. c. 20.*

*Cic. l. 2. de
nat. Deor.*

aquarum universalem eluvionem filios Noë, Japhet, præsertim, & hujus filios, quibus in Regionum partitione Insulæ sortè advenere Messanam primùm condidisse 210. annum demonstravi, allata Eusebii, & S. Hieronymi ejus interpretis autoritate juxta diligentiorum temporum rationem ex Petavii doctrina desumptam. Ex his ibi jactis fundamentis in ea sum sententia primos illos hujus Urbis conditores filios, ac Nepotes viventis adhuc Noë cultores fuisse unius, ac veri Dei in eaque religione ab infantia institutos, atque à piissimis parentibus educatos, à diluvio enim usque ad Abramum verus Dei cultus, per trecentos quadraginta fermè annos, veraque Dei Ecclesia in universo mundo nulla errorum labe contaminata perseveravit, antequam Turris Babilonica exedificaretur, ex cujus temerario superboque molimine præter modum humanum lingua una in septuaginta separata, & divisa fuit à Deo. Qua tempestate Religio vera, verique Dei cultus cepit ad unam Abrahæ familiam restringi, in qua ejus puritas conservata est. Fuit autè Abraham tempore confusionis linguarum cum sua familia in lingua avi sui Hebron relictus, qui post mortem Noë decimo anno jussus à Deo est egredi de patria Terra, ubi idololatria jam invaluerat propter simulacra, quæ primùm Ninus posuit Jovi, Belo, & Rheæ, ut habent Berof. de Regib. Babel. 1. 5. Berofus apud Annium Viterbiensem, & Lactantius, & hæc fuisse occasionem Idololatriæ in Babylone. Ponunt verò primum Saturnum Nimbrottum, deinde filium ejus Jovem, Belum, & nepotem Ninum tertium Regem Babilonis. Exinde propagari cepit Idololatria, quæ mundi omnes corripuit nationes, & præcipuè hujus mæmæ oræ accolæ, ut poetarum tabulæ, atque antiquissimorum scriptorum munimenta testantur.

2. Cum igitur ex Eusebio Mamertina Urbs circa annum à diluvio 210 à filiis Noë condita fuerit, & ex hoc tempore usque ad idololatriæ exordium centum triginta anni interfuerint, totidem certè in vera Religione, verique Dei cultu eos perstitisse fateri necesse est. Fuisse verò eisdem inter primos, quorum animi

den-

Zancla ipsa
quoque Idolo-
latræ coluit.

densissimis gentilitatis tenebris involuti primæve Religio-
nis luce caruerunt, ex multis argumentis aperissime
demonstrabimus. Nam cum in toto hoc libro de Mes-
sanensium Religione nobis sermo futurus sit, primo
loco de his, quæ ad inanum Deorum cultum, ac su-
perstitionem pertinent verba facimus, secundo loco
de vera Christi fide, quàm ob Pauli prædicationem,
statim initio sunt amplexati, brevi quadam Cronologia,
usque ad nostram ætatem dicemus. Enim verò, quod
Apostolus Paulus olim in Areopago Atheniensibus di-
xit *Super omnia vos superstiores video præteriens enim* AR. 17.
videns simulacra vestra, hoc idem Ego, cum proportio-
ne de antiquis Messanensibus circa Idolorum, ac Nu-
minum falsorum cultum proferre possem. Illi enim si-
mul, & reliquæ nationes cum hominibus aliqua virtu-
tute præstantibus simulacra decernerent, illa paulatim,
vel ipsi, vel posterì colere tanquam Deos ceperunt.
Ita Saturnum, & Rheam Messanæ Urbis conditores,
ita Orionem instauratorem, ita Jovem à Saturno, &
Rhea ibidem ortum, ita Cèrerem, & Proserpinam Mes-
sanæ aliquandiu habitantes, ita Bacchum Zagreum, quæ
à Jove elusis custodibus Proserpina suscepit, & Messa-
næ peperit, ita Herculem innixum tauri cornu huc
transfretantem, ita Neptunum de Mamertino freto opti-
mè meritum, ita Daphnim Buccolici carminis inven-
torem, sic laudibus primum intervivos extulerunt, ut
postea cum jam vita functos, sed in cælum immortalitate
donatos, tamquam numina transiisse existimarint,
eisque aras, sacrificia, delubra, honores divinos decre-
verint.

At quibus honoribus Saturnum, & Rheam condito-
res Urbis solvere? de aris, de templis ipsis dicatis pro-
fectò nihil certi ex auctoribus possumus affirmare, il-
lud dumtaxat vetustissimorum temporum vestigium
habemus; nempe illorum memoriam à Messanensibus
nunquam excidisse, nam eorum simulacra, quæ ad pro-
cerum gigantum similitudinem ante evangelium olim
venerabantur, & per Urbem quotannis cum crotalis,

3.

*Zancle Cives
maximè Sa-
turnum &
Rheam tam-
quam condito-
res coluerunt.*

fi

Maurolyc. l. i.
 hist. Sic.
 Bonfili. l. i. fuz
 Mess.

sistris, & crepitaculis magna cum populorum frequentia circumferebant, post evangelium ad Deiparæ Virginis in cœlum Assumptæ cultum, & obsequium usque ad nostrâ ætatem proferunt, quasi immortales Deo, & Virgini Parenti ob conditam ab illis, & celesti deinde munere in multiplici rerum discrimine per tot secula servatam Urbem, gratias habentes. Esse verò ea simulacra Saturni, & Rheæ, moremque illum lustrandę quot annis Civitatis omnem superare mortalium memoriam testantur scriptores nostri Maurolycus, & Bonfilius ex antiquissima traditione. Posset hic superciliosus aliquis Aristarchus antiquę superstitionis Messanenſes arguere, quasi morem gentilium adhuc retinerent. Verum mos hic cum non destruat, sed potius pietatem augeat Christianam, non video, cur vitio his dari possit, cum præsertim Romæ, & alibi etiamnum nonnulli gentilium ritus, qui religioni minimè officiunt, perseverent, quos longum esset commemorare. Præterea in Saturni memoriam monetas olim percussere, ubi Saturni effigies ex una parte, ex altera Messanenſis portus falcatus, ut illum innuerent Zancleæ falcatę Urbis conditorem fuisse ad illa Silii carmina illudentes.

*Nec Zancleæ gerunt obscuram mœnia famam
 Dextera, quam tribuit posito Saturnia telo.*

Saturni verò uxorem Rheam, opem, ac Cibelem, quæ sub diversis nominibus una, eademque est suis etiã honoribus affecerunt, cum enim hujus insignia Turres perhibeantur, turribusque caput redimita describatur, quod Urbes exedificavit, mœnibus cinserit, juxta illud

Virg. æneid. l. 10.
 Virgilii.

*Alma parens Idæa Deum cui Dindima cordi
 Turrigenæque Urbes, bijugique ad frena leones.*

Messanenſes pro stemmatibus olim arce tribus munita turribus in Rheæ Parentis memoriam in vexillis, in clypeis, in monetis, usi sunt, & hæc ad Arcadii usque tempora persistere, qui sua Cruce Messanam insignivit.

Jovem postea suum popularem magnifico extructo templo coluere, quod sanè ædificium ea firmitate constructum fuit, ut usque ad avorum nostrorum tempora perdurarit. Illudque S. Gregorius Pontifex D. Mariæ extra mēnia dicatum sacris Virginibus donavit. D. Silvester Maurolycus de eo templo italico sermone ita loquitur. („ La famosa, & antica Chiesa di S. Gregorio Monasterio di Donne dell' ordine Benedittino „ per essere uno de' sei fondati in Sicilia da San Gregorio primo Papa, si doveva legar con oro, e gemme per viva memoria, & eterno trofeo delle illustri azioni di sì gran Santo. Hò detto famosa, & antica, impercioche innanzi alla venuta del Messia era in „ piedi, & era dalla Gentilità consagrada al loro Dio „ Giove, testudinata, con una gran Cupola, e la Nave „ ancora fatta à lamia, e per la molta antichità era „ parte sepolta sotto terra, e si scendea à basso per alcuni scalini, e dentro ornata di molte figure di Mosaiico, e tra l' altre la Regina degli Angeli col suo „ dolce Figliuolo in braccio, e S. Gregorio in ginocchio innanzi à suoi piedi) Hæc ille de templo Jovis. De Saturno, Rheia, Jove, reliquisque Diis, ac Deabus scripsit historiam Euhemorus Messanensis, qui ob eam rem Theologus appellatus est, & à Cassandro Rege missus peregrinationem usque ad insulam Panchajam instituit, ubi templum invenit Jovi Tryphilleo dicatum, & de aurea Jovis statua in cujus basi literis Panchaicis ejus res gestæ scriptæ legebantur, veram historiam contexuit. Hic floruit anno ab Urbe condita 436 ut fusè l. 6. de Euhemoro diximus, cujus iterum hic memini, ut Messanensis antiquissimi, & laudatissimi tum apud Græcos, quàm apud latinos scriptores in Deos, pietatis, & religionis studium.

Neptunum verò nescio an alibi ita cultum fuisse, perinde atque apud Messanenses, cujus duo templa, alterum in ipso portus litore, quo suis navigiis nautæ appellentes sacrificiis, ac donariis vota statim solverent. Sed alterum toto orbe celeberrimum in Peloro Promon-

Jovem suum
popularem Mes-
sana olim ho-
nore affectis ei
que Templum
dicavit.

Maur. Ocean
l. 1.

Vid. Ludov.
Vives in cō.
l. 7. D. Aug.
de Civ. Dei
Ang. Polit.
tr. 1. miscell.
c. 35.

5.
Messanenses
præcipue Ne-
ptunū colebāt
duoq; templa
erexerunt al-
terum diru-
tum, alterum
adhuc existens

- montorio extructum erat mirifica arte fabrefactum ab Orione Zancleæ instauratore, de quo ita Hesiodus poeta apud Diodorum *latius illic diffuso mari, Orionem Promontorium, quod apud Peloridem situm est aggerum molibus eduxisse, templumq; Neptuni in eo extruxisse, quod religiosissimè ab incolis colitur.* Ita Hesiodus vetustissimus poeta, Homero antiquior, vel saltem ut nonnullis placet coetaneus, cujus expendenda sunt verba illa (*religiosissimè colitur ab incolis*) sed quinam incolæ hi, nisi Messanenses? qui numini illi, quod à continente peninsulam Siciliam submoverat, insulâ offererat suo tridente, ut putabant, debere se fatebantur. Inde est ut hujus templi celebritas montibus à Peloro Tauromenium usque Neptuniorum nomen indiderit, Neptuniiq; sint appellati à veteribus. Præterea aram illam, quæ ad instar miraculi à Solino in medio lacu Peloritano deprecatur ut alibi meminimus, Messanenses Neptuno sacrarunt, ibique seu nautæ, seu piscatores proprias hostias immolabant. Illi fortasse Taurum juxta Virgilianum illud.
- Virg. l. 3. *Taurum Neptuno, Taurum tibi pulcher Apollo.*
Quod ex Homero accepit dum ait.
- Hom. Iliad. 11. *Taurum autem Alphæo, Taurum Apollini.*
Isti verò pisces, qui ad Neptunum pertinere dicuntur ab alio Poeta.
- Manil. 2. rer. astron. *Agnoscatque suos Neptunus in equore pisces.*
Et præsertim Tymnos; hæc enim hostia Neptuno ait Paulanias in phocicis litabatur, & tradit Antigonus Carystius, & ex eo Athenacus idque ad capturæ spem piscatores faciebant, vocabantque *sacrum Tymneum* ex Celio Rhodigino. Ego verò censeo, quod sicut Boetii selectiores quædam anguillas ex eo genere, quæ Capajades appellantur præcipuè commendationis in Eubœo Diis immolare consueverant, ut scribit Pierius; Ita Piscatores Messanenses tum temporis Neptuno Xiphias, murenas, fluras, anguillas, qui pisces maris hujus delitiæ ad Pelorum capiuntur, immolabant. Præterea Neptuno toties rem divinam obibant, quoties terra motibus quatiebatur. Ipse enim terræ motibus præerat; Unde scribit Proclus, qui vellent *terremotuum cessationes Neptu-*
- Diod. l. 4.
Sol. l. 3.
1. 2. huj. oper.
Virg. l. 3.
Hom. Iliad. 11.
Manil. 2. rer. astron.
Antigon. Cu
rist. in l. de
dictione l. 7.
c. 20.
Rhodig. l. 20
c. 7.
Procl. apud
Cel. Rhodig.
l. 30. c. 27.

ptuno sacra faciebant, cum præsertim hoc Siciliae Promontorium ex subterraneis concavitatibus concuti sæpius consuevit: Hinc fabulatores Enceladi dexteram in Peloro statuere, & templum in eo Orion eam ob rem extruxit, quod postea concidente Idolorum cultu terremoto concidit, fortasse universali illo cum Christus Dominus in Cruce suffixus publicæ salutis se victimam præbuit, nam eo tempore, ut constans fama est Saturnius mons in agro Messanenſi positus *montem scuderium* vulgus appellat ex vehementi concussione vitium fecit, & conscissus est: hodieque oculis omnium patent scissuræ. Ex Neptunii templi ruinis, quæ superstites remanserunt columnæ Messanam ad Augustum ædis maximæ ædificium asportaverunt, fundamenta verò ad soli superficiem etiamnum conspiciuntur Describit antiquissimum Neptuni fanum D. Franciscus Flacomius Canonicus Messanenſis in suo Elysio Cireneo his carminibus non ut poeta, sed ut historicus.

Sed quid construxit Orion:

*Fundamenta tenet, jam planè equalia terræ
Aspice ubi turris substricta fauce Pelori
Fulget, ibi in gyrum fundamina misit Orion
Atque columnarum triplici stetit ordine tectum
Pinguis, & in medio trepidantibus ignibus ara
Fumida flagrabat, sed quando Trinacris omnis
Motibus assituis adeò concussa tremebat
Miseris, ut solidos ad terram in fragmina muros
Tunc maris undisoni Domitoris machina templi
Tergora flexit humos; primumque amisit bonorem
Corruit Augustum sublimi, & mole superbum
Neptuni templum, longo post tempore cuius
Grandia sepositis abruptis marmora sacris
Dirutasque solo deportavere columnas
Erexit quibus Messanæ nobile templum &c.*

Hæc de Peloritano Neptuni templo, de Urbano vero, quod adhuc integrum conservatur afferam tantum inscriptionem hanc.

D. O. M.

*Integerrimæ Virgini Angelicæ Nuntio ad Cœli
imperium exaltatæ, Divino numine fœcundæ, jam
olim Neptuno dicatam ædem, Sanctiori cultu Ca-
talanorum natio eam olim destinavit; nunc de-
mum innovavit &c. Anno MDGXXVIII.*

6.

*Orion a Zan-
clis maxima
honore affe-
ctus est, veluti
alios Zancla
conditor.
l. i. hujus op-
ris
Died. l. 4.*

Inter supersticiosiora Zancleorum numina Neptuni
filius Orion connumeratur, de quo multa, tamquam
de Urbis instauratore retulimus ex Diodoro aliisque scri-
ptoribus, & quoniam ipse Genitori templum in Pelo-
ro dicavit, extruxit arces, Promontoriam in altum pro-
duxit, ita ut contracta pisces æquora senserint, arces ut
loquitur Diodorus, hoc est portum jactis molibus con-
cinnavit, aliaque egregia opera ad immortalitatis me-
moriæ in ornanda, atque in amplificanda Zancla pa-
travit: Zanclei pro tantis acceptis beneficiis ne omni-
no ingrati erga tantum Heroem viderentur ea celebri-
tate ejus facinora apud nationes vulgaverunt, laudibus-
que in Cælum ita extulerunt, ut Fabulatores deinde
varia circa illum commenti sint, & non illum dum-
taxat, verum etiam canem illius inter cœlestia sidera
collocarint, populisque superstitionis caligine offusis tā-
quam numen aliquod colendum exhibuerint. Orionis
igitur memoriæ apud Messanenses propter ea, quæ
diuturna permanserunt Messanæ opera nulla unquam
delebit oblivio, quamobrem in summitate fontis mar-
morei insigni artificio in area ædis maximæ fabrefa-
cti, Orionis simulacrum cum Sirio cane sullatum posi-
tum est, in cujus basi hoc disticon legitur.

Conditor ille tuus Zanclæ stellatus Orion

Testis, & antiquæ nobilitatis hic est.

Appellatur hic Conditor, hoc est instaurator, & qua-
si post Zanclum secundus conditor. Discuperet hic ali-
quis nosse quamobrem Orionem Messanæ opera per-
petrasse dicendum sit. Fortasse quia ipse vicissim in-
signi aliquo beneficio sibi à Messanensibus collato obstri-
ctum

etum se existimavit. Quod autem illud? Si Servio credimus in commentario in primo lib. Virgilii, & Theod. apud Boccacium, cum Orion oculis laboraret, ac cecutiret, ac de remedio oraculum consuleret, hoc retulit responsum. Si visum vellet recipere ad orientalem Siciliae plagam per litus pergeret. Ille ex interiori insula profectus incidit in Ciclopum regionem, & ex eis unum vię ducem accepit, qui cum tantum confecit itineris, donec Zanciam attingeret, ubi confestim visum recepit, ibique grati animi ergo diu commoratus ad exornandam Urbem de se optimę meritam animum adjecit.

Pręcipuo itidę cultu Zanclei Herculem venerati sunt, cui templum jamdiu dicatum usque ad etatem nostram stetit, & de Hercule quidem inter mortales adhuc agente non contemnenda etiam habemus monumenta, & si obscuris fabularum involucris non nihil oblecta. Illud enim fretum trajecisse, Pelori oram lustrasse, cum classe portum ipsum tenuisse, seu a poetis, seu ab historicis manifesto deprehendemus. Diodorus de Hercule verba faciens, *Ad fretum tandem inquit, qua arctissimum est mare delatus, boves quidem ante se in Siciliam transmisit; ipse apprehenso Tauri cornu simul enatavit per intervallum, ut Timæus ait tredecim stadiorum. Hi Gerionis boves sunt de quibus Pausanias, Gerionem eximia specie boves aluisse, cum fama vulgasset, qui punicei essent, & hospites vocarent.* Verum age fabularum putamina, foras proliciamus nucleum teneamus. Gerion Hispaniæ Rex triplici corpore compositus videbatur; qui duos fratres habuit adeo inter se concordēs, ut in tribus corporibus anima esse videretur. Porro hic navium pulcherrimarum classem instruxerat, & Archipiratam agens exterorum navilia capiebat, adversus quem Hercules tamquam infestissimum tyrannum ingenti classe pugnavit, detinuitque, captivas verò Gerionis naves cum reliqua classe per Tyrrhenum mare præire jussas, secutus est cum sua trireme Calabriae radens litus, & Rhegina Columna, seu finis, qua fretum angustissimum est

Serv. in cōm.
Virg.
Theod. apud
Boccac. l. i. c. 19.

7.
Hercules in Siciliam venit, quem Zanclei venerati sunt, & cui Templum dicantur.

Diod. l. 4.

est, in Pelorum, deinde in portum trajecit. Classis Gerionis à Poetis armentum puniceorum bovinum appellatur, quia naves illæ puniceo intinctæ colore in bovis formam desinebant in prora, ita Æneæ naves apud Virgilium eandem ob causam, alia Centaurus, alia Pistrix, alia Chimera appellata est. Dicitur autem Hercules Tauro innixus enatasse, quia ejus navigium, & Tauri forma præditum, & lecto instructum milite ceteris fortius, ac præstantius, sicut Taurus inter boves, & quid illud tandem est? Mulierem quamdam ex Herculis armento bovem subripuisse Carybdim nomine, illum postea eam deprehendisse, interfectamque in mare projecisse, sed Deorum miseratione servatam, furandi ingenium non exuisse, naves subinde absorbendo. Pulchrum profecto Poetarum de Carybdi inventum, nam cum Hercules classem quasi boves fretum traiceret à fluxu, refluxuque abrepta in Carybdi Euripum incideret: naves pene omnes fluctuarunt, unamque à profundo reflui maris hiatu jam jam demergebatur, nisi Hercules in re nautica peritia occurrisset, atque à præsentis periculo subtraxisset, & ad classem reficiendam Messanensem portum tenuisset, Pausaniæ verba ita indicant: *Egerat* (inquit ille, de hac Herculeæ navigatione loquens) *eas præsenantes in Siciliam, Hercules mox ipse transmisit in Eleum Cyphum, ut ibi gregem ageret*: Eleon Cyphon idem sonat ac tabula, seu mensa curva, quæ verba per methaphoram nonnisi de portu intelligenda sunt. Sinus enim Mamertinus etiam si alibi deserviat, & Carybdis suis hiatibus perniciem, ac ruinam minitetur, ipse quasi curva mensa, ac tabula rasa propter undarum suarum tranquillitatem, erit ut eò *Quassatam ventis liceat subducere classem* ut ait poeta, & hoc est quod subdit Pausanias: *ut ibi gregem ageret*; idest curaret gregem, recrearet exercitum, naves reficeret, ubi ab indigenis humanissime exceptum, quamplurimos dies commoratum esse credendum est. Hanc verò nostram Herculearum fabularum interpretationem Dionysius Alicarnassæus confirmat

Pausan. l. 3.
Æneid.

Virg. l. 1.
Æneid.

Alicar. l. 1.

mat, qui postea quam poetarum de illo fabulas recen-
set, sic ait. *Hæc igitur sunt, quæ fabulis de isto Deo produn-
tur. At opinio vulgata, quæ ad veritatem propius accedit, quàm
habuerunt multi, qui res ab eo gestas historico stilo sunt prosecu-
ti hæc est. Hercules vir omnium suæ ætatis Imperatorum
esset præstantissimus magnasque copias duceret &c.* Et post
nonnulla subdit: *Hercules autem omnibus Italicis rebus
ex animi sententia compositis cum & navalis exercitus in-
columis ex Hispania venisset in Siciliam trajecit. Hæc il-
le. Primus igitur in Siciliam cum ingenti classe post
devictum in Hispania Gerionem appulsus Messanensiū
non terruit animos, sed recreavit; qui illi obviam pro-
cedentes, ut tantum decebat Imperatorem honore ho-
nestarunt non autem illi Deorum exhibuerunt cultum,
quem hominem, non Deum tunc agnoscebant, &
ipse heros hujusmodi honores sibi à populis oblatos ul-
tro respuebat nam ut Diodorus ait Agyræi primum in
Sicilia viventi Herculi tamquam numini hostias im-
molarunt: Peculiare autem, inquit ille, Herculi apud Agy-
ræos obvenit. Hi pariter atque Deos cælestes magnificis eum-
festis, ac sacris demerebant, qui tametsi nullum prius sa-
crificium admisisset, tunc primum id probatum, ratum-
que habuit, cum à numine ipso divinitus jam ei por-
tenderetur &c.* An verò Messanenses postea illi adhuc
in terris agenti litarint, quidem mihi incertum est; il-
lud certum Messanæ templum à Manticlo Messeniæ
Coloniæ Ductore Herculi exedificatum, teste Pausania Paus. l. 4.
sic referente. *Manticlus Herculis Templum novæ Colonie
erexit.* Extat adhuc intra muros Dei fanum Herculis
Manticli templum vocant, sumpto à conditore nomi-
ne. Sermo ibi erat quomodo Zancle Messana deinceps
fuerit appellata. Itaque templum Architerctonices pe-
ritis magna in admiratione fuit, structura Dorica, ea-
que simmetria, ac proportionem, ut ejusdem generis alia
quæcumque ædificia excellere putaretur, & quamvis
multis antè Vitruvium seculis illud Manticlus erexis-
set, nimirum Olympiade, ut ait Pausanias undetrigesima,
quæ recidit in annum ab Orbe condito 3798. ab
Ur-

Mont. Mess.
l. 3.

Urbe verò in annũ 92. Tullo Hostilio regnante ante Domini adventum 660. Architecti nihilominus observarunt, ut testatur Bonfilius Vitruvii præceptum libri primi secundo capite adamussim executioni mandatum, ubi Martis, Minervæ, & Herculis templa structura, seu ordine Dorico solùm præcepit construenda. De hoc Herculis Fano ita Flacomius in suo Elysio.

Flac. in Elys.

*Cernere at hæc posteris, cum sacras Herculis ades.
Videris, & magnam stupidus miraberis artem
Tinacriæ antiquis solùm hoc ex omnibus unum
Restat adbuc Zancle templum cui Mantichus aram
Et tectum, & muros prima, & fundamenta jecit
Fumida thura dedit, thurisque indixit honorem.*

Fazell. l. 2.
c. 2.

De eo etiam Fazellus sic refert. *Quam* (hoc est Messanam) *Deinde Mantichus alter Messanensis ducum extramœnia Herculis templo magnificè sua ipsius impensa constructo decoravit. In quo erectus Hercules visebatur, Hercules Mantichus nominatus.* Sed hic Fazellus falsus est, dum ait *extramœnia* templum extructum esse, cum Pausanias affirmet conceptis verbis intra muros fuisse edificatum, in una ex hujus templi columnis marmorea tabula inserta erat arabicis insculpta caratheribus. Porro hi caratheres primam illam sapiunt vetustatem apud Arabes, quemadmodum apud nos literæ gothicæ, & latinæ sonant. *Quod vult Deus non speres nisi in Deo.* (vel) à Deo. Hoc effatum exposui in Iconologia B. Virginis l. 5. c. 34. quare hic actum non agam. Stetit hoc sanum usque ad nostram ætatem ab antiquis Christi cultoribus S. Michaeli Archangelo, deinde posteriorioribus temporibus à natione Florentina, ac Divo Joanni Baptistæ dicatum, ut sequens inscriptio docet.

D. O. M.

Philippo Austriaco Rege Inviçtissimo Marco Antonio Columna Prorege, Joanne verò Rhetana Archiepiscopo religiosissimo, hoc perantiquum Herculis Mantichi Templum Divo Michaeli Archangelo olim dicatum, summo Canonorum consensu

Flo-

Florentinis in honorem Divi Joannis Baptiste eorum Patroni benignè conceditur. Quod quidem ipsa vetustate exesum, ac etiam pene collapsum, propriis sumptibus reficiunt Florentini, & quibus possunt ornamentis religionis ergo cobonestant. Anno Domini MDLXXX.

Verùm postea cum ad civium utilitatem, Urbisque ornamentum via, quæ Cardines ab ejus Proregis cognomento appellatur aperienda esset, diuturna apud Senatum altercatio exorta est, an hoc templum ob vetustatem ipsam omni immortalitate dignum, quod viam intersecaret, atque impedimento esset diruendum foret, & solo equandum; Tandem ex Senatus Consulto ita decretum est, ut dirueretur, hoc tamen pacto, ut tantisper cederet de via, idemque secundum omnem suæ structuræ formam, & dimensionem, quasi nova è suo cinere Phoenix ab eo loco ubi fuerat quam propius excideretur, quod summa celeritate confectum est, & hac epigraphæ ad rei memoriam exornatum.

D. O. M.

Ubi Prophani Herculem Mantichum, Sanctiora secula Divum Michaelem venerabantur, Ibi nunc splendidissima Florentinorum natio cælesti N. M. Q. devota Divo Joanni Baptiste Templum ob viam Cardines innovat, se suæque dedicat. Anno Domini MDCXXIV.

Igitur in ea falsa superstitione Messanenses religiosissimè hoc Herculis fanū, seu sacrificiis, seu votis, seu hymnis venerati sunt, non tamen feminae, sed mares, si verū illud est, quod Natalis Comitatus animadvertit his verbis. ^{Natal. Com. Mythel. l. 7.} Erat autem vetitum feminis jure sacrificiorum, ne vel per Herculem jurarent, vel templum ingrederentur, vel sacrificiis interessent; Quia sitiienti Herculi cum boves Geryonis per Italiam duceret, respondit se aquam dare non posse, quia feminarum celebraretur dies, neque ex eo appara-

A a a

tu

tu fas esse viris gustare, qui sacrorum ritus servabatur in Italia. Postremò hic illud advertendum puto, non esse idè sacrarium Hei Messanensis cujus meminit Cicero in Verrem, & hoc Herculis templum, ut sensit Fazellus, & Ego olim sensi in Iconologia deceptus, ex eo, quod in Hei sacrario esset inter alia Herculis signum, sed re diligentius examinata mutare omnino sententiam, coactus sum, atque asserere aliud fuisse sacrarium Hei aliud verò Herculis Manticli templum. Primò quia sacrarium inter privatas Hei ædes continebatur, ut ex Tullio apertissimè habemus; at Manticlus templum intra muros Urbis, non intra ædes privatas construxit: Secundo sacrarium privati civis in propria domo non magnum aliquid esse debuit; Manticlus non angustum sacrarium, sed magnificum templum columnis non exiguis innixum edificavit. Deinde Hejo, ut inquit Cicero *sacrarium erat in adibus à majoribus traditum*, templum à Manticlo Reipublicæ non homini privato traditum. Quod autem fuerit in sacrariis Hei signum Herculis egregiè factum ex ære Myronis opus Manticli id fuisse templum nequaquam evincit, nam plura Herculis Simulacra sive in publicis Deorum templis, sive in privatarum ædium sacrariis religionis ergo Messanæ coli potuerunt; atque ideo distincta prorsus ei sacrarium, & Manticli fanum existimo, & hæc quidem de Herculis Manticli templo.

8. Venio ad Dianæ templum apud Messanenses, & illud sanctis celebre extructum in ora Peloritana juxta Phethicini fluvii ostium, cujus meminit Fazellus his verbis. *Post Pelorum Messanam versum inquit ille Phethicini fluvii ostiū occurrit Vibia sequestri. Ibi Diana delubrum olim erat, cuius hodie ne lapis quidem extat, sed paulo infra Hedicula est Mariæ Virgini cognomento à Gratta Sacra. Meminit etiam Ferreolus Locrius in Maria Augusta, sed ante hos ita scribit Appianus de Bello civili lib. 5. Fano Dianæ, quod oppidulum est perexiguum, ubi Solis boves fuisse, & Ulyssis somnium factum tradunt, intelligit fortasse pro oppidulo Curcuracium, unde Fluvius Phethicinus effluit,*

In ora Peloritana Diana Templum Messanenses extruxerunt in quo forsasse Piscalores, atque Venatores propitium Deæ numen sibi deprecabantur.
Fazel. l. 1. c. 1.
Ferreol. Loc. de Maria Augusta l. 4. c. 46.

hu-

hujus auctorem templi præcipuum nullum apud scriptores habeo, sed si conjectationibus suis etiam conceditur locus eam ergo laudem, vel virginibus Messanensibus, vel Venatoribus, vel Piscatoribus, vel fortasse Gn. Pompejo facile impertirem, & ut in ea opinione sim, his rationibus adducor, nam Virgines, Venatores, & Piscatores sub Dianæ clientela habebantur, ut mox videbimus. Porro Pompejus cum viam Messanam Pelorum versus quadratis lapidibus munivisset, ut memorat Tullius, quæ via Pompeja appellata est: Templum fortasse ad tuendam viam Dianæ sacravit, quæ viarum Tulliaris esse perhibetur, ut habet Gallimachus, *nam præfecta viis, & portibus ipsa fereris*. Et quidem si portu præses ad portum custodiendum Respublica Messanensis, ibi Dianæ templum potuit extruere. Potuere etiam Virgines, nuptæ, & puerperæ quæ omnes ad Dianæ patrocinium pertinebant; Virgines, quia ipsa cum perpetuam virginitatem servasset, sacris sibi sociata Virginitibus ad mariam vitandam consuetudinem extra Urbes in montibus, silvis, ac nemoribus agere consuevit. Unde Virgilius.

Tull. act. in Verr.
Fazell. l. 2. prior. Dec. 2
Nat. Com. d. l. 3.
Mythod. c. 8.

Alma tibi hanc nemorum cultrix Iasonia Virgo.

Virg. quæd. l. 11.

Et Catullus in hymno Dianæ.

Montium Domina ut fores

Silvarumque virentium

Saltorumque reconditorum

Quamobrem Virgines nobilium Messanensium ab ipsa infantia in hoc templo ad sacra ministranda Dianæ fidei à parentibus committebantur, ut testatur Christophorus Sconellus in Cronico Siciliensi. Ubi verò jam adultæ, & virginitatis pertesæ, ut ait Natalis Comitus, ut Dianæ cujus hætenus in tutelam fuissent, irā devitarent consueverunt in canistris ante aram sacrificia deportare, ejus Numinis veniam postulantes, quæ à Græcis *Canephora* dicebantur, atque eos canistros, nisi virgines illæ ferebant, quæ Dianæ sacris ministrabant, ubi ad nubilem ætatem pervenissent, de qua consuetudine meminit Theocritus in Pharmacia: nubebant

Sconell. l. 2.
Cron. Sicil.
Nat. com.
Myth. l. 3. c. 8

Theocrit. in Pharmac.

cur postea viris primæniæ Messanenſibus, ut ait idem Seonellus. Deinde cum ita uteræ excreviſſet gravidis puellis, ut ſueta zona uti amplius non poſſent eam, zonam mos fuit in templo Dianæ deponere, quare poſtea dictum eſt, Zonam ſolvere pro ea, quod eſt gravidam fieri, quod patet ex his carminibus Apollonii

Apoll. l. 1. *Primo ſoluta mihi eſt, poſtremaque Zona, quod ipſa*

Incidit multos natos Lucina miſella

Item puerperæ ut in lucem fetus ederent, Dianæ opem implorabant, quæ propterea Lucinæ cognomentum ſuſcepit, quaſi naſcentia omnia in lucem evocaret, & ideo in eo hymno Catullus.

Tu Lucinā dolentibus

ſuna dicta puerperis

Neque ſolum hoc Dianæ templum ab huiusmodi feminis, verum etiam à viris, qui venationi operam dabant, frequentabantur, ipſa enim, & venationi præeſt, ut ſcripſit Dicæarcus Meſſanenſis. Scriptor vetuſtiſſimus unde à veteribus Diſtinna fuit appellata, ut eſt apud Callimachum, & Ovidius.

Ovid. l. 2.

355

Ecce ſua comitata choro Diſtinna per altum

Meſſalon ingreditur, cæde ſuperba ferarum

Aſpicit hanc.

Venatores igitur, qui Meſſana Pelorum, vel vicinõs montes venatum adibant prius Dianæ templum in media via poſitum ingrediebantur, ut venationibus ſuis propitia adeſſet Dea, rogabant, concipiebantque vota, inſpectu vero venationis optatæ compotes ſolvebant. Eadem cum in ſuam clientelam, & piſcatores fulſcepſiſſet, ut ex Apollonio teſtatur Natalis Comes, qui nō pauci, ſeu rete, ſeu hamo, ſeu viſcolla, ſeu falcina, hoc Pelorium mare, delicatiſſimorum ferax piſcium, quotidie ſollicitant Dianæ nomen in hoc templo ad captandam prædam venerabantur, eique immolare bovem cui lampas Deæ nota impreſſa fuiſſet, mos erat, ut ſcribit Plutarchus, quævis Horatius Thorum etiam illi maſtari dicat, & Ovidius candidam Cervam. Alii tandem volunt omnium, quæ naſcantur, e terra primi-

Nat. Cam. l.

l. 1. c. 1.

l. 1. c. 1.

l. 1. c. 1.

Plutarch. in

Lucull.

Horat.

l. 1. c. 1.

l. 1. c. 1.

l. 1. c. 1.

tias Dianæ offerri solitas, ut constat ex his verbis Heripidis.

Ego quod annus optimum produxerit

Vovi immolare luniferae Deæ.

His ergo sacrificiis promiscuè Messanenses hoc templum adeuntes Dianæ numen se placaturos existimabant; Festus vero dies Idibus Augusti celebrabatur, *is enim dies*, ait Alexander, *Religiosus, et Sacer Dianæ habitus*, nam facibus accensis in nemus aricinum ubi erat Dianæ templum ab Urbe descurrebant. Hinc Ovidius de Dianæ festo die.

Alexan. ab
Alex. dier.
gen. l. 3. c. 18

Sepe potius voti frantem redimita coronis

Ovid. l. 3. fest

Feminae lucentes portat ab Urbe faces

Ita Ego ad feminarum Romanarum similitudinem nostrates feminas non in aricinum templum, & nemus, sed in Rhetinum accensis facibus Idibus Augusti ad celebranda Dianæ sacra corollis redimitas. Vixisse quot annis existimo.

Commune fuit apud omnes gentes numen Venus, sed peculiare apud Messanenses, qui duplici eam templo in ipsa Urbe venerati sunt. Alterum prope menia, & portam Civitatis, quæ *Gentimania* corrupto vocabulo à Gente armena, quæ eo loco incolobat, appellata est, quod à Prorègo Ferdinando Gonzaga anno 1539 in Urbis amplificatione cum ipso muro dirutum est. Illud enim ab incerta fide Christiani Virgini Deiparæ sacrarunt, & à porta Urbis ubi situm erat templum, dixit Maria à Porta incuparant, ex ejus ruinis exiguum valde sacellum reliquum fuit eidem Virgini sacrum, & vestigia illius primæ antiquitatis redolet. Minuit ejus templi Fazellus, & cum aliis auctor Theatrum Urbium italicarum, sed hic egregiè falsus est, dum scribit, porantiquum illud Veneris templum, nunc ejusdem nominis à Vpiter à Mamertinis postea dicarum, egregiè inquam falsus est, quia templum à Veneris quod juxta Paternianam S. Juliani situm est, nequæ eam habet antiquitatem, neque ab illius falsi numinis habitatio ratione sacrarium illud instructum est. Sed Sanctæ Veneræ Vir-

9.

Messanenses
quomodo, &
cur Deam Venerem venerati sunt,

Fazel. pr. dec
l. 1. c. 2.

G. e. i. r.
bollog.

noti

gi-

ginis, & Martyris, quæ anno 878. vexantibus Siciliam Sarracenis in Castri oppido Diœcesis Messanensis pro Christi religione vitam profudit, in cujus venerationem Messanenses sacrarium excitarunt, & Prothopapæ jurisdictioni subest. Itaque certum sit non hoc, sed illud fuisse à Gentilibus templum Veneri excitatum. Alterum Veneris templum, ut ex antiquissima fama constat illud integrum est, quod olim Sanctæ Mariæ à Valle viridi, postea Sanctæ Caterinæ Virgini, & Martyri à Regina Cypri dicatum est, datumq; sacris Virginibus ad incolendum, & ubi Deæ impudicissimæ effrenatæ lasciviæ homines, feminaeque divinum cultum supersticiosissime impertiebant, ita ibi intaminatæ puellæ ab omni carnis illecebra abhorrentes Christo Sponso, & Cœli Reginae obsequerentur. Duo igitur Messanæ templa Veneri statuuntur, ejusque cultus in eis religiosè habitus at qua præcipuè ob causam? Nam sicut Venerem natâ esse fabulati sunt à Cœli genitalibus partibus à Saturno cœsis, & in mare projectis sine matre, ex illa spuma scilicet, quæ ex illarum jactu in summa aquæ parte exorta est, falcem verò Saturni in fretum hoc nostrum cecidisse, portumque efformasse, ut alibi ex Apollonio, Silio, Ovidio, & aliis demonstravimus, ita etiam cum falce cæsa genitalia in has nostrates undas decidentia spumam excitarunt, ex qua Venus orta, quæ in concha excepta à Zephro per mare delato in Cyprum appulit, ubi ab horis ad educandum suscepta est: ut in hymno quodam in Venerem Homerus cecinit. Itaque mirum non sit, si Venerem sub hoc cœlo, & in hoc mare natam, sic Messanenses coluerint, ut bina illi delubra edificarent, ubi juxta ritum huic Deæ Sacramenti mactabatur illi capra candida, vel juvenca ex Luciano, vel columba ex Apollodoro, vel aper ob cædem Adonis ex Strabone. Mella iridem, & liquentia vinalia à Pythio oraculo illi jussa sunt, in sacrificiis offerri. Has igitur hostias, & Messanenses juxta aliorum Gentilium morem in suis templis immolare consueverunt.

Apud Plaut.
com. Mych.
1. 4. c. 13.

Luc. in Dial.
Apollod.
Strab. 1. 9.

Non

Non exiguus præterea Polluci cultus à Mamertinis
exhibitus est, cujus templum in media Urbe construxe-
re, & adhuc extat, ut testatur Bonfilius, & ipsi parie-
tes antiquitatem illam testantur, verum postea S. Porpho-
riæ Virgini, & Martyri Siculæ Paçtensi de qua memi-
nimus in Iconologia; deinde S. Philippo Argyriensi sa-
crarunt. Pietatem, & religionem erga falsum hoc nu-
men quare præstiterint nunc indicandum à nobis est.
Pollux, & Castor filii Jovis ex Leda ob res præclare ge-
stas in Deorum numerum, sicuti antiquorum plerique
relati fuerunt cum mortales essent, ut reliqui homines,
sicut ait Pausanias. Hi cum Jason ad Aureum vellus es-
set navigaturus, & ad eum confluerent undique dele-
cti juvenes, inter ceteros accessit Pollux, & Castor, ut
ait Apollonius.

Pollux quoque
coluerunt Mes-
senii, & for-
tasse propter
eius in fra-
rem charita-
tem.
Bonf. l. 3.
Mess.
Iconol. l. 2.
c. 17.

Paul. in Arch

Apoll. l. 1.

Impulit hoc furtum Pollucem Hetolica lada

Castora, & hinc eadem domitorem rursus equorum.

Hi multa præclara facinora in ea navigatione ædi-
derunt, quibus immortalem sibi nominis gloriam com-
pararunt, unde magna exorta est controversia Messenios
inter, & Lacædæmones ab utris Pollux, & Castor essent
oriundi, cum illos pro patriis Diis utrique sibi vindi-
carent. Cum verò Messenii Zanciam adorti cum Ana-
xilla Rheginorum tyranno suam fecissent, nomenque
in Messeniam commutassent, in illam Messeniorum Pa-
trios Deos invehere prima consilia habuerunt, statue-
runtque Polluci populari suo templum. Hunc Deum
venerati sunt in primis navigantes, qui à tempestatibus
eius opem implorantes evaserunt, & in hunc portum
appellentes ad concepta numini solvenda vota confe-
ssim templum adibant. Pollux autem & Castor hac de
causa præesse tempestatibus crediti sunt, quia cum in-
gens tempestas Argonautas invasisset, atque pro illorum
incolomitate vota Orpheus nuncupasset geminæ flam-
mæ juxta Castoris, & Pollucis caput apparuerunt se-
quenti est paulo post admirabilis maris tranquillitas, &
ventorum clementia, quamobrem credita fuit inesse
quendam in hiis juvenibus divinitas, & ignea illi, cum

Apud Nat.
com. l. 8. c. 9

po-

postea navigantibus apparerent, Castoris, & Pollucis arbitrio apparere crediti fuerunt. Inde etiam servare navigantes in extremo vitæ periculo constitutos existimati sunt, ut Theocritus in quodam Idyllo testatur.

Theocr. in Idyl. in dias

*Vos autem ex undis Naves servatis, & ipsos
Nautas in summo positos discrimine vitæ
Continuò venti cessant, fremitusque minacis
Æquoris aufugiunt nubes, undæque nitefcunt.*

Sacrificabantur his Deis agni candidi, tamquam Diis bonis, & faustis, & felicibus, ut ex hymno Homeri manifestum est: Eo cultu apud Cephalenses habiti sunt, ut magni Dei appellarentur. Messenii verò Pollucem, majori, quam Castorem affecerunt honore. Illi fanum dumtaxat construendo ob Pollucis fortasse pietatem, quam erga Germanum fratrem ostendit; nam cum Castor in Ida cecidisset, Polluxque fratris necem effusim lugeret, datam fuisse Polluci optionem fabulantur à Jove utrum mallet eligere immortalis ne ipse vellet fieri, an potius sex menses cum fratre vivere, & sex alterne mori. Tum Pollux cum fratre vivere, & mori maluit, ob quam charitatem dignior Pollux apud Messenios jure optimo habitus est.

II.

Jano item bonum morem suum tribuerunt Messenii.
Bonfil. l. 3.
Mess.

Janus apud Gentiles, & ipse celebre numen fuit, cujus plura Romæ extructa sunt templa; antiquos verò Messanenses illum coluisse munimentum hoc habemus nam porta Civitatis, quæ meridiem respiciebat Jano dicatam fuisse à majoribus accepimus, & testatur etiam Bonfilius, & corrupto vocabulo ad Patrum nostrorum ævum appellata est *la porta di Jannò*. Cujus hodie nullum extat vestigium, nam cum muro Civitatis jussu Ferdinandi Gonzagæ Proregis diruta est à fundamentis, & quidem Jano portam dicarunt, qui bifrons est Deus, ut Urbis tutelam suscipiens, perpetuas ageret exubias conversa ad cives facie, ut à bellis civilibus coerceret, & facie altera extra Urbem, ne hostis eam invaderet à tergo; nam sicut Jano regnante ubique mirum in modum securitas viguit, domusque omnium religione, ac sanctitate munitas fuisse prædicant, ita ipsius

au-

auspiciis Urbis incolumitas consuleretur. Porro in porta Civitatis positus, quia cum ipse primus claves, valvas, & feras ad Urbium securitatem, & ad pudorem, & sanctimoniam domorum excogitasset, & ab ejus nomine Januæ appellatæ sunt, ut ait Fabius Pictor, ita ad suum exercendum munus in Urbis porta collocari operæ pretium fuit.

Habemus etiam vetustissimum Deorum Fanum Mef-
sanæ adhuc superstes, cujus quantò sunt manifestiora
vestigia, fuisse olim falsis numinibus sacrum, tantò etiā
mihi cui numinum dicatum fuisse, obscurius est: nullum
enim scriptorum nostratium, vel traditionis habeo mo-
numentum muti dumtaxat lapides mihi eam rem at-
tentius consideranti faciliè suadent, suadebuntque meo
lectori, si eos loquentes describere graphicè sciam. Tem-
plum ipsum inter vetusta, vetustissimum, ipsi parietes,
ipsaque structura indicant. Situm est in ea Urbis parte
quæ olim *Græcia* appellabatur à tergo cœnobii Sancti
Hieronimi sacri familiæ Religiosorum Sancti Domi-
nici, constructum fuit quadrato lapide affabrè sculpto,
sed nunc tum in exteriori, tum in interiori structura
temporis edacitate valde exeso. Templo bina sunt ostia
à lateribus: majus juxta viam hodie in viam, marmo-
reum à Teutonicis Equitibus, quibus anno 1220. impe-
rante Friderico Svevo Templum Deiparæ ab Alemanna
dicandum concessum fuerat, diruto antiquiori augustius
edificatum est cum Christianorum signis, ostium alterum
minus à sinistro latere integrum omnino relictum est,
& sanè ut videtur consultò ne tantæ antiquitatis mo-
numentum prorsus interiret, in quo nostræ argumen-
tationis cardo situs est: Ostium igitur arcuatum, atque
oblongum, seu acuminatum est quatuor innixum co-
lumnis, & quidem arcus duos habet ordines superiorè,
& inferiorem, uterque statuis quibusdam bipalmaribus
egregiè insculptas est, nonnullis verò capite, brachio,
tibia obtruncatis. Dextrorsum in superiori ordine, anti-
quissima mæficorum instrumenta varia conspiciuntur
nostro ævo prorsus incognita. Sinistrorsum verò in eodem

12.

*Alterius ve-
tustissimi Fa-
ni vestigia
adhuc conspi-
ciuntur; sed
cui Deo dica-
tū fuerit pror-
sus later.*

ordine fabulosa Deorum signa, Jovem nempe Saturnū necantem, Aquilæ formam Ganimedem rapientem, Herculem cum Antheo colluctantem, & his similia observabis. At verò in inferiori ordine animalia diversi generis, Centauros, Gryphos, Chimeras, Sphinges, & antiqua Ægyptiorum hieroglyphica. Verum hæc gentilitiæ superstitionis vestigiâ, quid amabo nobis indicant? Christianæ pietatis in religioso templi valvis argumenta, an inania poetarum, Ethnicorum, & Ægyptiorum deliramenta? Neque verò quis sanæ mentis in animum unquam inducet suum, ut existimet Christianos Messanenses Templum Virgini, vel alicui Sanctorum excivisse, templique valvas pro divinis mysteriis, uti fit, vanis gentilium ineptiis exornasse. Itaque Ego in eam sententia hoc templum cum à fundamentis erectum est, alicui Deorum fuisse dicatum, quem nos nescimus interius, exteriusque sumptuosa cœlatura fabrefactum post Christiana sacra hoc posteris relictum monumentum, & sanè majora haberemus, nisi quæ delata sunt vero Dei cultui obsuissent, & nisi etiam anno 1612. superior hujus Templi pars icta fulmine prostrata fuisset.

Cic. 2. de Ver.
2. in Ver.

Præterea Hei sacrarium, in quo plura Deorum signa & tabulæ celebrantur planè nescio cui præcipuè numini fuerit sacrum de quo Cicero sic ait. *Erat apud Hejū Sacrarium cum magna dignitate in edibus à majoribus traditum perantiquum, in quo signa pulcherrima quatuor summo artificio, summa nobilitate, quæ non modò istum hominem ingeniosum, atque intelligentem, verum etiam, quemq; nostrum, quos iste idiotas appellat delectare possent. Unum Cupidinis marmoreum; Praxitelis ex altera parte, Hercules egregiè factus ex ære is dicebatur esse Myronis, ut opinor, ex certe. Item ante hosce Deos erant tabulæ, quæ vivis sacrorum religionem significare possent. Erant area præterea duo signa non maxima, verum eximia vetustate virginali habitu, atque vestitu, quæ manibus sublati, sacra quædam more Atheniensium Virginum reposita in capitibus sustinebant. Canephore istæ vocabantur. Sed earum artificem quem? quantum?*

sum? rectè admones Policletem esse dicebant. Messanam, ut quisque nostrum venerat, hac visere solebat: omnibus hæc ad visendum patebant quotidie: Domus erat non Domino magis ornamento, quàm Civitati. Hæc omnia quæ dixi signa ab Hejo de sacrario Verres sustulit, nullum inquam eorum reliquit, neque aliud ullum tamen præter unum pervetus ligneum, bonam fortunam. Hæc est hujus sacrarii descriptio. Hæc est Hei viri nobilissimi religio; Hic eorum Deorum cultus apud Messanenses. Meminit etiam Cicero Mercurii cujusdam signi à Civitate Tyndaritana à Verre sublato, & Messanam sumptu publico asportatum, verba Ciceronis hæc sunt. Mercurius, qui sacris anniversariis apud eos, ac summa religione coleretur, quem Pater Africanus Carthagine capta Tyndaritanos non solum suæ victoriæ, sed etiam illorum fidei, societatisque monumentum, atque indicium desedisset, hujus vi, scelere, imperioque esse sublatum. Ita continuo signum, ut demolirentur, & Messanæ deportarent impetravit, & postea publicæ literæ sunt deportatum esse Mercurium Messanam sumptu publico, dicunt præfuisse huic negotio publicè legatum Poleam. Si igitur sumptu publico, si per legatum Messanensem signum Messanæ deportatum, credibile sanè est, Messanæ colendum permansisse, cum præsertim nulla fiat mentio Messana aliò fuisse asportatum.

Haftenus antiquæ superstitionis templa à Messanensibus constructa percurramus nunc eorum sacram politiam investigemus, & certum omnino est adulta jam Idololatria, ac per orbem disseminata Deorum fana à suis ministris sacro ritu, ac cæremoniis cultu. Porro hi sacrorum ministri suum ordinem, suamque politiam à prophanis sejunctam constituebant Et uti apud Romanos ita apud alias nationes id factum legimus. Quamobrem S. P. Q. R. in eo plebiscito per Attilium Calatinum, Trib. Pleb. lato Appio Claudio, Q Fabio Cons. de Mamerlinorum, & Messanæ Civitatis jure voluit, ut Messanenses Sacerdotes eodè quo Sacerdotes Romani efficerentur honore, & potestate. Igitur quemadmodum Romæ, ita etià & Messanæ suus erat Magistratus, qui sacrorū cultui præset,

13.

Messana Flamines, ceterique Idolorū Sacerdotes, ac Ministri munera sua exercebant publicæque religionis Messanenses numina colebant.

Alex. ab Alex.
dies gen. 1. 2.
c. 8.

qui templa Deorum curaret, qui religionem, ac pietatem foveret, qui hostias solemnī ritu immolaret. Is Sacerdotalis Magistratus à Numa Pompilio institutus ex exiguo numero in initio ad Pontifices quindecim augmentus est: Inter quos Maximus Pontifex præcipuus erat, genere & dignitate, aliorumque longè Princeps. Horum igitur fuit religiones, ac cæremonias publicas, privatasque, sacra, & res divinas sanctissimè tueri, & interpretari, illaque omnia exscripta, signataque habere, ut quibus aris, quibus Diis, quibusque hostiis, quibus diebus, & ad quæ templa sacra fierent perspectum haberent. Ad quos tam de cœlestium Deorum sacrificiis, quàm de funeribus justisque exhibendis, placandisque manibus ac supernis, infernisque Diis de sepulcris, & votis, ritè exolvendis, de feriis, de religione, pietate, sanctitate, cæremoniis Deorum, deque fide, & jure jurando, sacrificiisque solemnibus plebi quoties videbatur, tamquam ad Antistitem Deorum Immortalium, cæremoniarum, & sacrorum Consultum ibant. Hæc, & alia plura de hoc Pontificum collegio Alexander ab Alexandro. Verùm cum hæc eadem munera, potestas, utque honor Sacerdotibus Messanensibus fuerint à S. P. Q. R. benignè communicata, nisi illa summo studio, & diligentia servassent omni reprehensione dignos existimarem

Apud eund.
l. 6. c. 22.

Præterea ad religionis augmentum, templorumque cultum Sacerdotes minores instituti sunt, qui Pontificibus subjecti essent, & dicebantur. Flamines, Sodales, Augures, erant enim horum Sacerdotum plura sodalitia, unicuique verò eorum Flamen unus præerat, neque Romæ tantum, sed in Italia, & extra Italiam, ubi templa Deorum colebantur hos Sacerdotum gradus apud authores fuisse legimus, uti ostendit Lælius de Republica Romana, & affert testimonium Martini cujusdam Chonographi, qui ubi res gestas ab anno Domini 184. describit, subdit: *Eleuterius natione Græcus ex Patre Abundio, de oppido Nicopoli sedit annos quindecim, menses sex, dies sex. His accepit epistolam à Lucio Rege Britannorum,*

Læ. de rep.
Rom. l. 3. c.
22. & seq.

ut

ut Christianus per ejus mandatum fieret, cui Papa misit duos Religiosos viros Fuganum, & Damianum, qui Regem prædictum baptizarunt, cum universo populo. Erant autem tunc in Britannia 28. Pontifices Idolorum, quos Flamines vocabant. Inter quos tres Archiflamines erant. Sed prædicti Sancti de mandato Apostolici ubi erant Flamines instituerunt Episcopos, & ubi Archiflamines Archiepiscopos, Ita ille, qui etiam alia antiquorum affert testimonia. Illud etiam Messanensi Reipublice accidit, ubi per Apostolum Paulum Christi fidem suscepit tunc Episcopo Bacchilo creato loco Flaminum, hoc est Idolorum Sacerdotum Christi Sacerdotes aliis sacris initiati sunt. Unde sicut veteres Flamines albo balero, pileo nempe ex hostiæ albæ Jovi cæse pelle compacto utebantur, calceos quoque albos induere mos fuit, ita etiam memoriæ proditum ad Messanensis Ecclesiæ Canonicos hæc eadem armamentorum genera ex ea antiquitate permanasse; nam tiaras albas deferendi jus, quod hi usurpant ex Populi Romani instituto nimirum ex laudato Calatini Plebiscito fluxisse Julius III. Pontifex Maximus testatur diplomate de eo conscripto in hæc verba. *Cum dilecti filii Canonici Ecclesiæ Messanensis dum missas celebrant solemnes, & processionaliter incedunt, quamvis id raro contingat cum nonnulli Præbyteri, & Cappellani eidem Ecclesiæ deserviant, & propterea dicti Canonici divinis officiis duntaxat solemnibus festis interesse consueverint, mitra etiam serica Sacerdotum Gentilium ipsius Civitatis olim illam ex S. P. Q. R. decreto deferentium morem in hoc adhuc retinentes ab inmemorabili tempore citra, de cujus contrario hominum memoria, non existit usi fuerint, & utantur de presenti &c.* Ex his igitur vetustatis monumentis rectè argumentamur sacram illam superstitionis religionis Gentilium Messanensium politiam, templorum cultum, Pontificū, Flaminum, Sodalium, Augurumque dignitates, potestates, cæremonias, & solemnes ritus. Ex his etiam in eam cogitationem venio, ea de quibus hætenus locuti sumus Jovis, Neptuni, Herculis, Veneris, Jani, & Pollucis delubra à Pontifice, seu Flamine victis, coronisque

Apud Alb.
Piccol. de
antiq. jur.
Eccl. Sic. c.
10.
Pan. in Civ
Rom. cit. de
Fla n. l. 3. c.
15.

evin-

evincto lustrata bove, taurisque area, cum pueris, puellisque ramos felices prætendentibus, inspectante magna cum lætitia populo solemni cæremonia consecrata Hoc enim munus ad Pontifices, & Flamines pertinuisse ex Livio Vopisco, & Tacito Volfangus Latius fusè ostendit.

Itaque Numa Pompilius, non ob aliam causam, sicut & reliqui legislatores religionem Deorum cultum, & Pontificum, Flaminumque collegia Romæ promoverunt hæc instituit, nisi ob virtutes, moresque optimos in hominum mentibus inferendos, cælestis enim numinis reverentia pene sibi ab iratis Diis propter admissa scelera infligendæ metus, populos bene moratos, & legibus obsequentes facit. Porro Messanenses probos fuisse hominès, & virtute præditos à tempestate, ac pios Ciceronis Messanensium acerrimi hostis testimonium habemus; qui aliquoties fateri, quæ vera sunt compulsus est: quamvis postea ad invidiam suo dicendi artificio detorqueat, *Quid is inquit, Mamertina Civitas improba antea non erat, etiam erat inimica improborum.* Sic ille at ostendit ex Verris societate probitatem exuisse, at quid dicat Orator disertissimus inimicus Verri, & Urbi Mamertinæ apprimè infensus? si pro Verre Hortensij orationes haberemus, aliam de Prætorè illo, aliam de Messana Urbe opinionem conciperemus. Nunc verò nobis illud satis sit, ut ingenuè fateatur Cicero fuisse ante illud tempus, & virtutibus exornatum, & flagitiosis hominibus inimicum; Quid si hoc etiam tempore ipsemet confirmet: Messanenses homines minimè malos fuisse; imò verò erga Deos immortales egregiè pios, ac religiosos? Hejus Patritius Messanensis, quem Legatum Romam cum aliis misit ad laudandum Verrem, ea in Deos, quos in suo sacrario colebat pietate fuit, ut pene quotidie illis hostias immolaret, & ille de hoc Hejo ita habet *Habitaſti apud Hejum Messanæ res illum divinas apud eos Deos in suo sacrario prope quotidie facere vidisti: nō movetur pecunia, deniq; quæ ornamenti causa fuerunt non requirit: habe tibi Canephoras: Deorum simulacra restitue.* Et paulo

Cic. act. 2. in
Verr. l. 3.

Cic. in Verr.
l. 4. act. 2.

lo superius sic de ejus dignitate, ac pietate loquitur. Adest enim vir amplissimus ejus Civitatis legatus bujusce judicii causa domo missus, Princeps laudationis tuę, qui te publicè laudat: ita enim mandatum, atque imperatum est. &c. ille se negat pecuniam repetere, quam ereptam non tantopere desiderat: sacra se majorum suorum repetere abs te dicit, Deos penates à te patrios reposcit &c. Nonne hominem religione, ac pietate præstantem describit? qui pecuniam nihili faciat, qui domus ornamenta Canephoras negligat, tantum Deorum simulacra, & penates patrios Deos, quos quotidie veneretur, sicut in omni vita consueverat, reposcat.

Sed enim hæc privati hominis religio est, quæ laudatur, at illa publica est cujus vestigium ex ipso Ciceronis ore habeo. Verres erga S. P. Q. M. egregiè se gesserat; illumque honoribus, ac beneficiis fuerat prosecutus Messanenſes contra non ingrati Verri par pari; imò multò plura rependere minimè dubitarunt. Inter cetera verò nescio cui Deorum solemnes ludos, festosque dies magna populi celebritate decreverunt, quos Cicero per contemptum *Verrea* vocat, sicut Saturnalia, Cerealia, Baccannalia, hoc est dies festi Saturno, Cerei, Baccho dicati, ubi Messanenſes mordet, qui Verrem quasi aliquem Deum habuerint. Verba Ciceronis hæc sunt. *Pro hisce rebus vacatio data est ab isto sumptus, laboris, militiæ, rerum denique omnium: per triennium soli non modo in Sicilia, verum ut opinio mea fert, his quidem temporibus in omni orbe terrarum, vacui, expertes, soluti, ac liberi fuerunt ab omni sumptu, molestia, munere; Hinc illa Verrea nata sunt: hoc est dies festus, ut exponit Paulus Manutius in honorem Verri institutus, maximè propter hæc in Mamertinos beneficia.*

Ad pietatem etiam faciunt Deorum oracula, ad quæ in rebus difficillimis confluebant, eorumque responsa referebant. Etenim cum primum Carthaginenses ingenti classe maria omnia circumversarent, Hispanias depopularentur, & Siciliæ inhiarent, Messanenſes eorum potentiam veriti oraculum suum consuluerunt, à quò ita

14.
*Demon per Ido
la Messana
oracula da-
bat.*

Diod. 1. 4.

ita pronunciatum est: Fore ut Carthaginensibus in Urbe Messana aquam gestarent, quod oraculum apud vulgus uti sit, prout cuique commodum erat interpretatum est. At verò post aliquot annos ubi Imilco. Carthaginensium Imperator cum multiplici navium apparatu, maritimoque exercitu peloridem appulisset, tunc Civium nonnulli, ait Diodorus, cujusdam veteris oraculi memores, quo pronunciatum erat, fore ut Carthaginensibus in Urbe illa aquam gestarent ex vulgari fama pro ut commodum esset illud interpretabantur, quasi servitutem Messanae servituri Carthaginenses essent. Sic ille, at interpretatio illa oraculi cladem Messanensibus attulit, ut alibi dictum est, & ita Dæmon in ea superstitione suos illudere per responsum ambiguitatem consueverat. A quo verò Deorum illud oraculum sit prolatum. Diodorus minimè refert: fortasse à Neptuni Idolo in ara illa celebri, quæ in medio lacu Peloritano sita erat, de qua ita Solinus. Tertium (lacum) ara approbat, quæ in medio posita brevia dividit à profundis, qua ad eam pergitur aqua crurum tenuis pervenit, quod ultra est, nec explorari licet, nec attingi, quod si fiat, qui is ausus fuerit malo plectitur, quantamque sui partem ingurgitaverit, tantam ita deperditum. Sic Solinos, tantam Dæmoni potestatem in ea ara, atque Idolo, & in iis undis, Deo ita permittente, exorare ad illudendos mortales solitus est.

Sol. 1. 3.

Paus. 1. 3.

Item religionis ejusdem causa Messanae in Urbes alias ad colendos earum Deos ad ludos celebrandos, ad solvenda vota non semel contendere notum quidem est, quod refert Pausanias his verbis: Cum Mamertini freti accolæ ad festos ludorum dies quos Rhegini solemniter agitant (& hi festi dies anniversarii non nisi alicui tutelari numini erant dicati) pueros triginta quinque cumque his Chori Magistrum, & tibicinem misissent, nave fracta ad unum omnes periere; est enim mare illud fœdissimis tempestatibus infame mamertini puerorum interitum luxere, & cum alii illi honores habuere, & statuam ex grege suam singulis posuere, cumque iis una Chori Magistro, & tibicini vetus inscriptio donum esse mamertinorum indicat freti

ii

ti-accollarum. Interjecto dein tempore Hippias, qui inter Græcos sapientiæ laude claruit, elegit titulos earum statuarum fecit. Sunt ille quidem Callonis opus, hæc Pausanias. Quæ quidem exortatio omnis Mamertinorum sapit non vulgarem pietatem, etenim puerorum ad celebrandam Rhegini numinis solemnitatem professio manifestè indicat, quanta tunc fuerit erga Deos externos Messanensium religio, & in primis erga Rheginos, ad quos brevissima est transfretatio.

Deinde expendenda in pueros vita functos charitas, funera persoluta manes sacrificiis placatæ, statux ex ere 37. oblatae elegit omnes exornatae: quid plura? Et hæc quidem quanta olim fuerit Messanæ Urbis opulentia, quanta felicitas, quanta civium frequentia, quantaque in his religio ostendunt. Votorum præterea, & donorum pietas ad alienorum Deos eximia Messanensium fuit, sicuti Evagoræ Zancleï; de quo sic Pausanias: *Non longe ab Achæorum dono Hercules est cum equestri amazone pro baltheo pugnans. Evagoras quidem Zanclius posuit, fecit Cydoniates, Aristocles: est hic Hercules inter maxima prisca opera numerandus, neque omnino ejus ætatem possit quispiam prodere, satis constat dedicatum, antequam Zancle, quo nomine ætate nostra appellatur, Messenæ appellaretur. Ubi duo animadvertas velim ex hoc Evagoræ dono, & Urbis antiquitatem ex vetustissimo illo Herculis signo, cujus ætatem Pausaniæ ævo nullus erat vir eruditus, qui recensere posset, & Zanclem eandem fuisse semper ac Messanam, & non diversam, ut Fazellus, & Valguarnera ad minuendam Messanæ antiquitatem asserunt, sed à se ipsa diversam nomine, uti alias à nobis dictum est.*

Nirthus Princeps Messanensis, ut à Strabone appellatur, à Pausania verò Smicythus fuit vir scientissimus, & in Deos egregiæ liberalitatis. De eo refert Herodotus complures statuas Deorum in Olympia consecrasse, quorum Cathalogum profert Pausanias. Et in primis Jovem impuberem inter ejus dona commemorat, deinde Iphiti Elei induciarum Deam Eucheriam à Græcis appellatam *Amphitriten*, Neptunum, Vestam, Glauci

Paul. l. 5.

15.

Smichyri Messanensis Principis in Deos religio.

Strab. l. 6.

Herod. l. 7.

Paul. l. 5.

Argivi opera. Idem ad lævum magni templi latus Proserpinam dedicavit, Venerem, Ganimedem, Dianam, è poetis Homerum, & Hesiodum; Deos rursus alios Heculapium, & Hypiam Agonis signum, & prope hos Liberum patrem, & Horphæum Thracem, quæ omnia Argivi Dionysii opera sunt: Subdit Pausanias alia multa Micythi signa à Nerone fuisse sublata, posita verò ab illo in Olympia ex voto, liberato filio gravi lethalis morbi periculo.

At ejusdē minora dona, quæ Dionysius fecit, illa ab eodē authore numerantur: Herculis labores, Pugna cū leone Nemeo, & cum hydra Cerberi raptus Apri Erimanthii cædes.

16.

*Non solum Messanen-
ses Diis
suis donaria
offerebant sed
& exteri.*

Item posuere Zanclei authore eodem Pausania Jovi Olympico Damisci sui popularis statuam, qui natus annos duodecim palmam ex Olympicis ludis tulit, cui quinque post hanc partim Nemenæ, partim vero Isthomicæ victoriæ obtigere. Eidem etiam Jovi Leontisci Palestritæ Messanensis qui toties coronam ab Amphictionibus, & Eleis accepit, signum statuere. Et hæc sunt, quæ apud antiquos scriptores invenio munera, & vota à Messanensibus exterorum Diis oblata. Contra verò exteri ad Messanenses Deos voti causa sua etiam munera misere. Nam Phalaris Agrigentorum tyrannus recuperata valetudine ex lethali morbo, ut constat ex ipsius epistola ad Messanenses ex concepto voto ad Mamertinorum Deos donaria pretiosa per Policletum medicum misit. Ea fuere Anathemata, tripodes delphici, coronæ aureæ, aliaque multa gratificatoriaque, ut ipse ait magni pretii munera. Porro anathemata donaria erant, quæ Diis sus-

Serv. in Virg.
6.

pendebantur in columnis, vel in parietibus templorū, tripodes verò delphici, ut ait Servius erant mensæ in templo Apollinis Delphici, quibus superpositæ Phæbades vaticinabantur, alio nomine *cortine Delphicæ* vocabantur, quod in eum potissimum usum fierent, ut Apol-

Plin. l. 34. c.
2.

lini Delphico dicarentur. De quibus Plinius ait, *ex præstitavere, & cortinas tripodum nomine delphicas, quoniā donis maxime Apollinis Delphici dicabantur.* Equidem ex hoc Phalaridis dono Apollinis templum ad instar Delphici Messanæ fuisse iis temporibus conicio, in quo

&

& Phēbades vaticinabantur ex tripodis, ut ex vaticinio, quod supra de Carthaginensibus, qui Messanæ aquæ gestaturi essent diximus; nam quorsum Phalaris mitteret ad Deos Messanenses Tripodes, & Cortinas Delphicas inter alia donaria, quæ Phēbadum sunt instrumenta, cum ibi Apollo non coleretur, in cujus templo illas reddidisse oracula manifesto omnino est, & cum Apollo medicinę Præses haberetur (nam ad quatuor facultates inter alias ait Plato, ejus virtus extenditur ad Plat. in Crato musicam, divinationem, medicinam, & peritiam mittendarum sagittarum,) non oportuit tyrannum salutis suæ auctorem Apollinem muneribus agnoscere, quemadmodum peculiari donario aureis Delphicis tripodis reapse agnovit. Adde his Apollinem dilexisse Messanensem agrum, appellasse Peloriadem, uti ostendimus alibi, suam hoc est Solis Insulam misisse eò ad sua pascenda armenta geminas filias Phētontis sorores Lamperiam, & Pherosam ex Neëra Nympha susceptas, ut Homerus est testis. Nonne debuerant Messanenses Deo de se optime Hom. l. 12. merito aras, templa, & sacrificia decernere.

Ad Mamertinorum postremo loco asserendam religionem, & erga Patrios Deos pietatem, Pausaniæ narratio illa collimat. *Ac sunt ait ille, Zancleōs Anaxilas navali, terrestri prælio Messenii fudere; qui cum postea terra, marique hinc à Messeniis, illinc à Rheginis obsiderentur, magna jam murorum parte dejecta, ad aras, ac Deorum sedes confugere, imperabat Anaxilas, ut supplices nulla religionis verecundia trucidarentur* &c. Et postea per Gorgum, & Mantium pace composita ait. *Ab aris igitur excitationis impunitas fecit, fedeque ultro citroque data* &c. Quid facerent in re perdita amplius Christi cultores, & veræ religionis asseclæ? Deorum implorant opem, ad Deorum sedes, hoc est non ad unum, aut ad alterum delubrum, non ad unam, aut alteram aram, sed viri, & mulieres, parvuli, ac senes, sed omnis multitudo, universa Civitas ad Deorum aras, ad Deorum templa, ad auxilia in extremo vitæ discrimine impetranda cōfugiebant, & sicut Pausanias Zancleōrum in Deos stur-

dia & pietatem recenset. Anaxilæ Regis taxat impietatem, dum inquit, imperabat Anaxilas, ut supplices nulla religionis verecundia trucidarentur, reliqui cum uxoribus, et liberis sub corona venderentur. Et hæc quidem quæ hætenus dicta sunt, satis superque ostendunt, qualis, quantaque fuerit Messanenensium religio, quo tempore cum reliquis terrarum orbis gentilibus, inanum Deorum simulacris, vanæque superstitioni servierunt.

VERA MESSANENSIVM RELIGIO POST CHRISTVM NATVM.

17.

*Transitus Pa-
puli Messanæ
ab idolola-
tria ad Christi
fidei cultum.*

Ubi verò Idolorum cultus nationes omnes corruperat, mortalesque vana jam perdiderat superstitio, & ad inferna loca supplicio puniendos æterno post tot annorum myriades pertraxerat, en tandem è cælo divina lux, & miseratio affulsit, cum Deus mortalem induit formam ultro hominibus viam salutis ostendit, cæli doctrinam imbuit, ex idololatriæ errorum tenebris, & caligine in lucem clarissimam asseruit, denique multis laboribus pro commune salute perfunctus mortem crucis appetere non dubitavit. Et quidem confestim ex eo tempore veteris Messanæ status, Deorum religio, impiaque superstitio cepit defervere, prodigia enim illa, quæ Christi mortem consecuta sunt, præsertim terremotus ille, qui universum orbem concussit, & Neptuni Pectori sanum, ut fama est prostravit mamertinæ idololatriæ interitum videntur prænucciassse. Reliquit præterea terremotus ille in agro Messanensi ad incolarum terrorem & ad immortalis Christi Domini pro humani generis reparatione necem subeuntis memoriam insignè monumentum, nam mons Neptunius (Saturnium vocat Octavius Cajetanus, nescio quâ fultus authoritate) intercisus est, scissuraque usque ad hodiernum diem manifestè conspicitur. De quo ita Fazellus: *Surgit, et inter colles (mamertinos) Neptunius mons Solino Spreverius hodie nominatus celsissimus, qui non modo ad utrumque mare nimirum Adriaticum, et Tiberinum est specula sed et*

*Cajetan. in
Idem*

*Faz. pr. Dec.
l. 2. c. 2.*

ver-

verticem biatum etiam profundissimum habet, unde maxima ventorum vis continuò efflat. Sic ille. Putant etiam nonnulli eodem terræmotu Thindarim olim Urbem nobilissimam Messanensis agri terminum à se ipsa divulsam, disiectamque cum habitatoribus in pelagum repente prolapsam, cuius etiam nunc præruptæ moles, & ruine transeuntibus inde manifestè apparent, & quid aliud ea prodigia in Messanensi operata solo portendebant, nisi quod brevi vana fictorum Deorum superstitionis præceptis ad nihilum reducenda esset; etenim non post multos à Christo redivivo annos, cum missi duodecim in omnes terrarum nationes legati, ac præcones celestem doctrinam disseminarent. Paulus Apostolus Messanenses primum à simulacrorum impietate ad veram Dei religionem, & cultum convertit; & hic sumam exordium ad ostendendam usque ad præsentem diem Mamerlinorum erga verum Deum, Virginem Deiparam, ac celestes omnes pietatem, atque brevem cronologia quantam in Christiano cultu absque ulla intermissione profecerint.

Annus igitur à puerperio Virginis agebatur circiter quadragesimus, ut P. Paulus Belli è societate Jesu vir eruditissimus egregiè probat, cum Paulus Apostolus sexennio postquam ad Christum conversus est, & ante Neroniana vincula Hierosolyma ab Apostolis digressus Evangelii lumen gentibus illaturus, Græcia omni circumlustrata Rhodium venit, indeque ad Messanenses enixè ab ipsis rogatus transfretavit, ubi de rebus divinis ad populum verba faciens de acerbissima Christi Domini morte pro mortalium salute obita, de divinæ, atque humanæ naturæ in una hypostasi nexu, deque integerrima Mariæ Parentis virginitate disertissimè egit. His auditis ingenti cum admiratione populus de tanta Virgine Deipara sciscitabatur, an viveret, cumque eam vivere, ac Hierosolymis agere accepisset publicam ad eam communi consensu legationem decrevit qua Virginem omni prius obsequio veneraretur. Deinde se per Apostoli Pauli conciones è vano simulacrorum cultu ereptam ad veri Dei vexilla confugisse certiore faceret

18.

*Messanenses
Pauli apostoli
predicatione
permoti ad
Deiparam
Virginem legationem in-
stituunt.
Belli l. 1. c.
9. & seq.*

ret; tandem se, posterosque suos in ejus patrocinium, ac clientelam dedicaret. Legati cum Paulo conscensa navi per Illyricum Hierosolymam tenuere, convenere Virginem, à qua perbenignè excepti, ingentique ad ejus præsentiam delibuti gaudio, patriæ nomine suam legationem exposuere. At Virgo incredibili qua erat comitate suavissimis eos alloquiis ubi recreavit, populi que Messanensis fide, ac pietate laudata manu propria dulcissimam scripsit epistolam, quam Legatis ad suos populares deferendam commisit. Hi accepta epistola venerabundi gratias immortales Deiparæ habentes confortati summaque perfusi lætitia Messanam secundo cursu revertunt. Statimque epistolam Senatui, populoque Messanensi reddunt, quam veluti è cælo delapsam accipientes, cætu civium per præconem coacto palam, atque elata voce lætitarunt. Quis hic referat animorum lætitiâ voluptatemque incredibilem, quam ex suavissimis illis verbis susceperunt. Quibus à Cæli Regina se tanta benedictione, atque in ejus clientelæ sacrarium admissos audierant. Equidem credo à Senatu, atq; ab Episcopo Bacchilo per Paulû Apostolû jam jam inauguratû supplicationem publicè institutam, sacramq; epistolam per Urbem circumlatâ, qua ædes, compita, fora, plateæ omnes expiarentur; Deinde in sacris scriniis servatæ quot annis solemni pompa commemorationem celebratâ.

Totam hanc narrationem, amice lector antiquorum scriptorum testimoniis, ut in superioribus semper egimus te vellem confirmatam conspicio. Bene mones. Verùm ne hic postremus liber plus justo excrescat in pauca multa conferam, & si de hoc argumento plura etiam ad satietatem cognoscere volueris consule P. Melchiorum Incofer lib. de Epist. B. Mariæ Virginis ad Messanenses, P. Paulum Belli, libro quem inscripsit *Gloria Messanensium*; & ea quæ nos scripsimus libro primo Iconologiæ B. Mariæ Virginis cap. 19. & seq. Igitur tota illa de Pauli Messanam appulsu ejus Evangelii prædicatione de Messanensium ad Virginem legatione, de ejus ad Messanenses conscripta Epistola histo-

storia. cum solidis nitatur fundamentis hic ego illam
dumtaxat cursum indicabo.

Et primo Paulum Messanam venisse habemus ex. 19.
antiquissima hujus Ecclesiæ traditione, quam recitat *Messanensis*
Murius Justinopolitanus in sua sacra historia, & Ego *Ecclesiæ tra-*
habeo impressam Venetiis anno 1555. hujus tenoris, *ditio de Pau-*
li Apostoli ad
ventu, & de
Epistola Bea-
tæ Mariæ Vir-
ginis ad Mes-
sanenses.
Non omittam unam quod exteris penitus ignoratur in lau-
dem B. Mariæ Virginis, & ipsius Civitatis, cum B. Pau-
lus Apostolus esset in Calabria in Civitate Rhegii Evan-
gelizans omni creature Evangelium Domini juxta illud Di-
vi Marci cap. 16. fuit vocatus mirabili devotione à Populo
Messanensi: unde venit, & prima die prædicavit de Domi-
ni nostri Crucifixi passione, secunda vero die de Virginita-
te B. Mariæ, & de Incarnati Verbi mysterio, quibus au-
ditis ipsi Universitas Messanæ instantè, & instantissimè no-
gavit, ubi residebat ista Regina Cælorum Mater Dei, cui
B. Paulus respondit Hierosolymis moratur, & adhuc vi-
vit; repleti gaudio Messanenses instituerunt legatos, qui una
cum ipso Paulo navigio se Hierosolymam contulerunt, unde
facta prius oratione B. Virginem in Dominam susceperunt,
que sanctissimis manibus propriis subscripsit in quodam Chy-
rographo acceptando, & confirmando omnia, appellando se Pro-
tectricem perpetuam Messanæ suæ. Quod Chyrographum ex he-
braicis literis fuit à B. Paulo in Græcas literas translatum, tē-
poribus verò nostris à Constantino Lascare viro præstantissimo
in latinas literas translatum esse affirmo tenoris sequentis.

MARIA VIRGO.

JOACHIM FILIA, DEI HUMILLIMA CHRISTI
JESU CRUCIFIXI MATER, EX TRIBU
JUDA, STIRPE DAVID.

MESSANENSIBUS OMNIBUS SALUTEM, ET DEI
PATRIS OMNIPOTENTIS BENEDICTIONEM

VOs omnes fide magna Legatos, ac Nuncios per
publicum documentum ad nos misisse constat.
Fi-

Filium nostrum Dei Genitum, Deum, & Hominem esse fatemini, & in Coelum post suam Resurrectionem ascendisse, Pauli electi predicatione mediante, viam veritatis agnoscentes. Ob quod Vos, & ipsam Civitatem benedicimus cujus Perpetuam Protectricem Nos esse volumus. Anno Filii nostri XLII. Indictione prima III. Non. Junii. Luna 27. Feria 5. ex Hierosolymis.

Maria Virgo, quae supra confirmat praesens Chyrogaphum manu propria.

Hæc est antiqua traditio è vetustissimis tabulis transcripta simplici admodum crassoque stylo, ut ea ferebat ætas vulgata, quam sanè traditionem piis Christi cultoribus omnem facere fidem par est: Etenim ait S. Hieronymus *traditiones Ecclesiasticas, præsertim quæ fidei non officiunt, ita observandas ut à majoribus traditæ sunt.* Vide Paulum Belli cap. 5. libri primi. Deinde præter traditionem alia suadent argumenta Divum Paulum ter in Siciliam venisse Evangelii causa; nam accessus Syracusas ex Melita, & hinc Rhegium certo certior est ex actis Apostolorum. Semel ante vincula Neroniana, cum primum Hierosolyma profectus Græciæ regiones, & Siciliam tunc temporis græcizantem circumlustravit circa annum Domini XL. vel XLI. Postea verò cum liber ex ergastulo Neroniano post peragratam Hispaniam, & Galliam in Italiam, & iterum in Siciliam fundatas olim revisurus Ecclesias venit, quod ex veriore sententia circa annum Domini LXV. accidisse videtur. Tertio tandem circa annum LXVIII. ex Oriente Romam ubi pro Christo vitam fudit, iter faciens in Siciliam appellit. Jam verò Divus Chrysostomus Paulum Siciliam evangelizando peragrantem cum Platone ter in Siciliam veniente ita componit. *En tabernaculorum texendorum Artifex non ipsam tantum Græciam, sed etiam & barbaram terram omnem convertit, cum qui apud illos, qua ageretur, qua circumageretur Plato ter in Siciliam profectus, &c. & post pauca: At tabernaculorum texendorum Artifex hic non Siciliam modò, atque Italiam, verum uni-*

Chrysost. h. a.
2. in Epist.
ad Rom.

ver-

versum terrarum orbem verbum Dei prædicans peragravit: hæc Chrysostomus. Si igitur Apostolus ter in Siciliam venit, si per fretum Mamertinum ter navigavit, quis inficiabitur Apostolum gentium, Messaneniles in transitu præterire voluisse, qui ad dissitas, barbarasque nationes prædicandi causa Evangelium peregrinationes suscepisset, & quidem Apostolus in primo Messanam adventu excensionem fecit in Mamertino littore meridiem versus decimo ab Urbe lapide, ubi loci accolæ sacellum Divo Paulo dicarunt, de quo Cornelius à Lapide, Octavius Cajetanus, Joseph Bonfilius, & alii meminere. Deinde ubi Apostolus è Messanensium mentibus Idolorum superstitionem dispulit, Christi cultum invexit, sacram politiam instituit, uti curatorem novi Gregis Bacchylum præfecit. Hujus in Præsulem electionis à Paulo factæ Messanensis Ecclesiæ anniversaria supplicatione ab immemorabili ævo peculiarem commemorationem decrevit, de quo ita Octavius Cajetanus in suis Sanctorum Sicularum fastis ad diem 25. Januarii: *Messanæ sollemnis processio in memoriam ordinationis primi Urbis Episcopi Bacchyli à S. Paulo.*

Cornel. à Lapide in a. a. Apost. Bonf. Mess. l. 8. Cajet. in Idea

Cajet. in Idea

Anno verò salutis sexagesimo circiter octavo, vigesimo post primum Messanam Pauli adventum anno. Idem Apostolus ex Oriente Romam interfaciens, quā instituerat Messanensem Ecclesiam amplius non revisurus. Neronis quippe gladio mox erat occubiturus, Messanam appulit, ubi, & novis Christi cultoribus solatio fuit, & Barchyrium Episcopum designavit, sive in Bacchyli vita functi locum, sive in illius adhuc superstitis successorem; nam & Ego cum P. Paulo Belli in ea sum sententia, ut in libro primo Iconologiæ ostendi diversum fuisse à Barchyrio Bacchylum, ut ex dictis supra, & ex iis, quæ dicentur palam fieri, & quidem habemus vetustissimum græcum codicem manu exaratum, qui erat in Bibliotheca antiquissima Basilianæ familiæ Monasterii Sanctæ Mariæ de Trapizomata nuncupata, prope oppidum S. Agatæ in Calabria, & in Tabularium Messanense translatus, ut constat ex fide pu-

blica anno 1490. continet is Martyrum historias, & agones, & in sermone 23. martyrium Apostolorum Petri, & Pauli à Constantino Laſcare latinitate donatum; ubi de Pauli ex Oriente Meſſanam accessu, & de Barchyrii in Episcopum electione quam diſertiffimis verbis agitur: Hujus Homilię exemplum inter opera S. Joannis Chriſoſtomi gręcę conſcripta habetur, tum in Biblioteca medicea Florentiæ, tum in Biblioteca magni Monasterii S. Salvatoris Baſilianorum Meſſanæ. Homiliæ autę verba hæc ſunt. *Paulus recipiens duos viros miſſos cum epistola vigesimo die menſis Maii promptus factus eſt, & gratias egit Domino noſtro Jeſu Chriſto, ac navigans à Melita, & Gaudiſio non per Africam Italię partes, ſed in Sicilia Syracuſas ſe contulit cum duoduo viris miſſis ad eũ, ac inde Rhegium Calabrię, unde Meſſanam Nobilem Sicilię Civitatem pervenit. Ubi Episcopum Barchyrium nomine conſtituit. Mox Meſſana digrediens Tendula applicuit manſitans ibi per unam noctem ſequenti die Putolos conceſſit &c.* Et hæc de tertio Pauli Meſſanam adventu, de quo ſi quis plura ſcire deſiderat legat libri primi caput ſextum Glorię Meſſanenſium.

20.

Lucii Dextri
Teſtimonium
pro epistola B.
Virginis, nec
non martyriũ
de SS. Blen-
therio, Anthia
& Chereba.

Magnis igitur vel ab ipſo ſuſceptę fidei exordio Meſſanenſium adolevit religio incrementis, & in primis erga Virginem Deiparam incredibilis quedam pietas, & ſtudium peculiare, quaſi erga Parentem optimã, & filiorum ſuorum maximę ſolicitam, & jam inaniũ Deorum templa ex Pauli præſcripto præſtraverant; ſuperſtitioſam in lacu Peloriaco aram ingenti terrę in eam aquam quantitate ingeſta demoliti erant, feſtos dies, quos vanę religioni olim addixerant, verę jam ſacraverant. Hujus quidem antiquiſſimę Mamertinorũ pietatis luculentiffimum teſtimonium habeo apud Lucium Dextrum in ſuo Chronico, Scriptorem ſanę authoritate, fide, integritate præſtantem, qui vixit, ſcripſitque Hieronymi, Auguſtini, Ambroſii, Oroſique ævo, & Hieronymus inter Eccleſiaſticos Scriptores recenſet. Is commentarios edidit à Chriſto nato, uſque ad 430. hoc eſt ad ſua uſque tempora, quos ſummis votis

S. Hieronym.
de Script. Ec-
cleſ.

tis

Cardinalis Baronius expectavit, & tandem nostra etate
 in Bibliotheca Fuldensi inventi Gothico caractere cō-
 scripti à doctissimis viris illustrati sunt. Itaque Dexter,
 ad annum Christi LXXXVI. hoc est anno post Augu-
 stinæ Dei Parentis in Cœlum commigrationem cir-
 citer trigelimo recenset Messanensium erga Virginem
 insignem religionem, cui propter Epistolam, quam ab
 ea acceperant cœlestes honores instituerant. *Apud Mes-* Luc. Dex. ad
ann. 86. 9
sanenses, ait Dexter, celebris est memoria Beatæ Virgi-
nis Mariæ, missa prius ab eadem dulci Epistola. Ex hac
 tanti Scriptoris autoritate conficias velim quàm an-
 tiqua, quàm celebris, quàm apud nationes vulgata.
 Mamertinorum in Deiparam pietas, & quàm nunc in
 corde, in animo, in ore fixam, firmamque habent, ab
 vagiente incunabulis Ecclesia scito radices egisse. Pre-
 terea quam dicam esse hanc celebrem Beatæ Virgi-
 nis apud Messanenses memoriam? Num anniversarii
 festi dies ob acceptum Epistolæ tantum beneficium insti-
 tuti, ant templum Virgini in Cœlum Assumptæ ante an-
 nos triginta ad hunc annum 86. Messanenses acceptæ
 jam Epistolæ memores erexere? nam ex Apostolorum
 instituto primis Christianis is dies festus Deiparæ, tam-
 quam ipsi proprius decretus est: ait enim doctissimus
 Suarius. *Festum Assumptionis esse maxime proprium ipsius* Suarez. in 3.
p. 9. 37. disp.
21.
Virginis, & inter festivitates ejus habere quamdam excellen-
tiam, quia gloriam, premium, & triumphum Sanctissimæ
Virginis nobis representat. Item primi Pontifices, atque
 Christiani Imperatores tum Romæ, tum Constantino-
 poli prima Virgini templa sub hoc nomine sacrarunt.
 Quidquid tandem Dexter ob celebrem hanc Deiparæ
 apud Messanenses post acceptam Epistolam memoriam
 sibi velit, certum est adeo luculentam erga Dei Ma-
 trem tunc temporis fuisse Mamertinorum religionem,
 ut non apud Siculos modò, sed per externos, ac longè,
 lateque diffitas nationes ex Epistolæ beneficio vulga-
 ta sit.

Augebatur autem in dies Messanensium in Deum
 verum religio, & sevientibus in Christianos Romanis

Imperatoribus eorum ipsi decreta contemnentes pro Christo facultates, & vitam profunderè minimè dubitarunt. Hinc anno 121. sub Hadriano Imperatore Eleutherium Episcopum Messanensem, Anthiam matrem, & Corebum Præfectum martyrium subiisse legimus apud eos, qui martyrologia, & Sanctorum vitas conscripsere. Martyrologium Romanum XIV. Kal. Maii.

Messana natalis Sanctorum Martyrum Eleutherii Episcopi Illyrici, & Anthie matris ejus: qui cum esset vite sanctimonia, & miraculorum virtute illustris sub Hadriano Principe lectum ferreum ignitum, graticulam, & sartagine oleo, pice, ac resina ferventem superans, leonibus quoque projectus, sed ab illis nil latus novissimè una cum matre jugulatur: Ibidem Sancti Corebi Præfecti, qui per S. Eleutherium conversus ad fidem gladio percussus est. Hæc Martyrologium Romanum. Verùm Cardinalis Baronius in notis ex Historicorum varietate dubius est circa Eleutherii Patriam, nam alii ponunt Messerii, alii Miseni in Apulia, alii Miseni in Campania, alii Messanæ in Sicilia, quos Cardinalis refellit, & hallucinatos esse ait, ejusque ratio illa est, quia neque Miseni in Campania, neque Messanæ in Sicilia aliqua est ejusdem Eleutherii Episcopi mentio; unde ipse Messapiæ in Apulia reponendum esse existimat, cum nec Misenus, nec Messana in Apulia aliquando fuerit. Verùm omnino falsum est, quod Cardinalis supponit, nullam in Messanensi hac Ecclesia de S. Eleuthero fieri mentionem, nam in vetustissimis hujus Ecclesiæ tabulis S. Eleutherium Episcopum Messanensem, cum Anthia Matre hic passos esse legimus, & in Missali, & Breviario Gallicano hæc habetur oratio. Deus, qui nos concedis Eleutherii Messanensis Antistitis, & Anthie matris ejus martyrium celebrare, presta quæsumus, ut pro ejusdem Civitatis tutela, & cœlesti adipiscenda gloria Majestatem tuam pro nobis semper exorent. Vidit Philippus Ferrarius in nova Topographia in Martyrologium Romanum hoc mendum, & ait. Illud etiam de S. Eleuthero, & Anthia matre martyribus Messana, vel Messapiæ ad diem 18. Aprilis

Martyrolog.
Roman. 18.
April.

Ferrar. in To-
pogr. in Mar-
tyrol. Rom.

cor-

corrigen-
dum esset sublatâ dictione *Messapa*. *Messapia* enim
in Salentinis est, in quibus neque in *Apulia* nulla præ-
dictorum Sanctorum memoria viget; *Messanæ* autem
in *Sicilia* de illis agitur, ut ex tabulis Ecclesiæ *Messa-*
*nen*sis constat, & Pater *Octavius Cajetanus* in Sancto-
rum Sicularum fastis ad diem 18. Aprilis ita habet:
Messanæ natalis Sanctorum martyrum Eleutherii Episcopi
Illyrici, Anthiæ matris, & Corebi Præfecti sub Imperato-
re Hadriano; Vocat Episcopum Illyricum, quia ibi præ-
dicavit Christi Evangelium, eamque prius rexit Eccle-
siam, postea verò *Messanensem*, ubi pro fide occubuit.

Octav. Cajet.
in Idea.

Præterea anno salutis 160. sub Imperatoribus M. Aure-
lio Antonino & L. Ælio Vero, pro Christi causa omnes sup-
pliciorum acerbitates Victor, & Corona *Messanæ* com-
plexi sunt, ut ex antiquis ejusdem Ecclesiæ tabulis mani-
festum est, & Cajetanus in ejusdem fastis prid. Idus Maii
ita de iis meminit. *Messanæ natalis Sanctorum Victoris,*
& Coronæ martyrum. Anno deinde 253. dum Decius

21.

Messanæ mar-
tyrium susti-
nent Victor,
& Corona, iis
que Ampelus,
& Cajus.
Idem ibid.

Imperator omni cruciatum genere in Christianum no-
men deservit, Tertullo Præsede, quamplurimi *Messanen-*
sium ferro vulnerati, ac trucidati pro Christo sunt, de
quibus in iisdem fastis ad 29. Augusti *Messanæ pluri-*
morum Sanctorum martyrum persecutione Decii Præsede Ter-
tullo. Circa verò annum 300. Diocletiano, & Maxi-
miano Imperatoribus Christi Ecclesiam per universum
terrarum orbem summa crudelitate divexantibus *Mes-*
sanæ Ampelus, & Cajus cives fortitudinis gloria præ-
stantes ad tortorem rapti nefarium idololatriæ scelus
morte voluntaria depulerunt. Uti martyrologia Roma-
num, Bedæ, Ussuardi, Adonis, & recentiorum omnium
conveniunt. Romanum verò ad xii. Kal. Decembris

Martyrolog.
Rom. 20 Nov

ita habet *Messanæ in Sicilia Sanctorum martyrum Ampe-*
li, & Caii: cui etiam concinit Cajetanus. Floruisse au-
tem Ecclesiam *Messanensem* sub his Imperatoribus in-
dicant acta S. Martyris Felicis Thibariensis, quem à
Præfecto Prætorii jussu ad Imperatorem Maximianum,
& Diocletianum Romam navigare, cum Carthaginem
navem conscendisset, referunt *Messanam* post longum

Cajet. ibid.

iter

iter appulisse, ibique à fratribus summis honoribus fuisse exceptum.

22.

Constantino Imperatore regnante Messana Basilica SS. Martyrum Roma traditur, und cum Sardinia, atque Corsica.

Verum ubi Imperatores infensissimi nominis Christiani hostes è vivis excesserunt, & Constantinus à Divo Silvestro aquis lustralibus ablutus est, cepit Imperator ubique terrarum, & Romæ in primis veram Religionem amplificare, Basilicas extruere, & donariis locupletare. Is præterea Augustam Sanctis martyribus Petro, & Marcellino via Lavicana inter duas lauros dedicavit, & Mausolæum ubi Beatissimam Augustam matrem suam posuit in Sarchophago porphyretico, cui Basilicæ ex variis Provinciis, Insulis, & Civitatibus ingentes attribuit proventus. Et quoniam tunc temporis Messana Urbs inter reliquas, & in Christum pietate, & in Principem obsequio inclaruerat. Anno 324. Silvestri undecimo, Constantini decimonono, ut constat ex Baronio, & ex vita S. Silvestri, quæ habetur in primo tomo conciliorum eidem Basilicæ in censum donatur, uti ex albo Provinciarum, Insularum, & Urbium, quæ in ea vita recensetur apparet. Messana enim inter Insulas Sardiniam, & Corsicam reponitur; Sic enim ait Imperator. *Insulam Sardiniam cum possessionibus omnibus præstantem solidos mille vigintiquatuor, Messanam cum possessionibus suis omnibus præstantem solidos octingentos decem Insulam martyrium, hoc est Corsicam præstantem solidos sexcentos.* Hæc ibi. Verum dum hæc scribimus, nescio quis Anagrammator Messanensium hostis, & obtrectator acerrimus, ut præsefert eo dementiæ progressus est, ut affirmaret Messanam Constantini Imperatoris ævo adeo extitisse contemptibilem, ut non minoris haberetur, quam septem aureis; Ridicula sanè tapinosis, vel insulsum, & sine ingenio scomma, quod qui malitiosè, & per inscitiam dixit, multa supponit, quæ falsa omnino sunt; Messanam nempe tam vili existimatam, donatam ab Imperatore illi Basilicæ, tamquam rem sibi inutilem, solidorum proventus illos ita tenues, ut non excederent septem aureorum summam. At hic Ego stultus sim, si stulto respondeam. Stultitiam dumtaxat indico. Igitur

In-

Insulæ Sardinia, Corsica, & aliæ Provincie, & Urbes quæ cum Messana in ea donatione censentur despicabiles, & nullius momenti sunt, & quidem Corsica minores, quàm Messana præstat redditus; ergo Insula ulla, quinis aureis estimabitur, deinde stultè supponit antiquos illos solidos æreos fuisse, & valerent tanti quanti valent nostræ ætatis ærei solidi, nam ut ex Lampri-dio, & Budæo constat solidi, antiqui ex auro, non ex ære feriebantur, veluti monetæ aureæ Hispaniæ, Un-gariæ, Venetæ, & dicebantur solidi, quasi ex auro so-lido, & sine ulla alterius metalli mixtura conflati, un-de solidorum proventus illi non erant adeò viles, per-inde ac ille Anagrammator typis mandavit. Tandem, illud subivit Messanam ea tempestate, sic floruisse in-ter reliquas Siciliæ Civitates, ut solius Messanæ nomi-ne tota Siciliæ Insula intelligeretur. Etenim Imperator, & Sardiniam, & Corsicam, & Siciliam sub Messanæ nomine cum aliis Provinciis ei Basilicæ tradidit.

Redeo ad institutam narrationem. Anno 347. Alexā-
drum Episcopum Messanensem in Concilio Sardicensi
390. Episcoporum sub Julio Pontifice adfuisse legimus,
his enim verbis in actis Concilii subscripsit. *Alexander*
Episcopus Civitatis Messanæ; nec audiendi sunt, qui hujus
Ecclesiæ antiquitatem elevare omni studio conantur, di-
centes Alexandrum Episcopum ita subscripsisse. *Alexā-*
drum ab Achaja, ut in novissima Conciliorum editione
habetur, sed hunc locum adulteratum esse ostendunt
antiqui codices tum græci, tum latini. Nec sepè ad Mes-
senen, quæ olim Illustris Civitas in Peloponesso, seu in
Achaja ad eludendum argumentum confugiant, quo-
tiscumque de nostra Messana per honorificum aliquid
apud Scriptores legimus; nam Messana illa Græciæ Pe-
loponnessi ante Christum à Sparthanis deleta jam fue-
rat, eorumque cives ab illis deteriores servis habiti sunt.
Unde ortum est adagium. *Servilior Messeniis.* Vide Divū
Hieronymum contra Jovinianum anno 407. ab Ar-
cadio Imperatore Messana Urbs deposito antiquo stem-
mate sive cum tribus Turribus Christi vexillo insigni-
ta

23.

Plures Mes-
sanenses Epi-
scopi pluribus
Synodis inter-
fuerunt; item
quo tempore
ceptum sit edi-
ficari Messa-
na Templum
quàm postea
Divo M. arig-
a Nova ap-
pellatum est.
Bonf. hist.
Sic. l. 2. 7
Picc. de ant.
jure p. 2. c. 10

ta est Cruce aurea in campo rubeo, quo stemmate à Constantino ceteri Christiani Imperatores usi sunt. Anno deinde 451. sub Leone Primo Summo Pontifice, & Martiano Imperatore Calcedone sexcentorum Episcoporum concilium coactum est, in quo Dioscorus, & Eutichetes Heresiarchæ damnati sunt; ubi Joannes Episcopus Messanensis interfuit. Deinde anno 504. Eucarpus Messanensis Episcopus sub Symmacho Pontifice, & Theodorico Gothorum Rege duobus Synodis Romæ nomen dedit Tertiæ, & Sextæ.

Hoc eodem Eucarpo Messanensem Ecclesiam moderante sub Bonifacio II. Summo Pontifice anno 530. ut putat Bonifilius, Imperante Justiniano, cujus vices in Italia tanquam Exarchus gerebat Belisarius Virgini in Cœlum Assumptæ Basilicam Messanenses ceperunt à fundamentis extruere, exportatis è ruinis Neptunii templi, quod in Peloro edificarat Orion, ut alibi dictum est columnis. In hujus rei testimonium affert Bonifilius aurea quædam numismata, quæ olim eruta sunt dum ad Basilicæ latus terram effodiunt ad turrinam campanariam erigendam. At verò si ea tempestate id accidit quando Belisarius Siciliam Imperio restituit Theodato Italiam per summam tyrannidem divexante quinto post anno ex meliori historicorum sententia id factum esse constat. Sed enim augusta illa moles ex tot Barbarorum in Siciliam incursionibus toties edificari cepta, nonnisi post secula ad culmen perducta est, inde Normannorum Regum ævo Templum *Divæ Mariæ à Nova* appellabatur teste Falcando.

24. Anno sequenti Divus Placidus Monachus Tertullii Patritii Romani ex Anicia gente, & Faustæ Messanensis ex Flavia sobole filius cum duobus famulis Gordiano, & Donato jussu Sancti Patris Benedicti ex Cassino monte Messanam pervenit, ejus adventu (inquit in sua historia Gordianus) omnis Civitas Messana gaudio repleta est, & summo honore ab Episcopo Eucarpo, & Senatu exceptus est. Quoniam verò Tertullus Pater quamplurimas facultates, & bona, hoc est, ut ait Gordianus

Divus Placidus Messanensis Ecclesiæ ac Monasterium prope Messanæ edificavit à Tertullo Patre magnis redditibus ditatum. Martyrium una cum fratribus, ac

De-

decem, & octo patrimonii sui Cortes, quas in Sicilia habebat, & in diversis locis vir prepotens possidebat, bonas valde, & magnas cum portibus suis, sylvis, aquis, piscariis, montibus, aquarumque decursibus ad easdem Cortes pertinentibus, cum servis septem millibus exceptis uxoribus eorum, & filiis, cum procuratoribus eorundem Cortium, atque à proprio jure easdem Cortes abscindens, eidem patri per præceptum tradidit in perpetuum possidendas, pena apposta quatuordecim millium talentorum auri, qui id remove tentasset. <sup>Sorore, persequente Ma-
muca, patitur
horum corpo-
ra à Gordiano
sepeliuntur, li-
tera à Messa-
nensis ad
D. Benedictum
mittuntur.
Gordian. in
sua hist. apud
Suriā. ad 5.
Octobr.</sup> Statim

flagitiosi homines, ubi ea bona Benedictinæ familiæ donata jam esse resciverunt, ea sibi per vim usurpare, ac dolo malo à religione avertere conati sunt: quod cum per procuratorum nuncios cognovisset S. P. Benedictus coacto monachorum suorum ceterum Placidum suæ disciplinæ alumnum cælesti sapientia, prudentiaque factis instructum ad recuperanda latifundia mittere decrevit. Is verò, ut Messanam venit primum omnium de extruendo templo, ac monasterio, ut suo jure, religio-
sæque libertate procul à seculi tumultu uti posset, cogitavit. Præfuit operi faciundo Pompeum Cilium Messanensem percipiendis ex tantis fundis fructibus Messalinum Romanum, & Metellum filium, qui trigesimo ab adventu Messanam die, ingentem pecuniæ vim Divo Placido detulerunt, cujus partem aliquam Sanctus Romam ad columnas, & epistylia comparanda ad futuri templi magnificentiam misit: deinde in area ad portus marginem extra Urbem constituta delineatis templo, ac monasterio cum suis officinis ab operarum non exigua manu jaciuntur fundamenta, eaque celeritate, ac diligentia edificatores insistent operi, & quarto post anno, & templi, & monasterii edificatio omnis sit absoluta, quare quinto Kal. Augusti Sancti Placidi rogatu Eucarpus Messanensis Episcopus ad honorem Omnipotentis Dei, & Sancti Præcursoris Joannis Baptistæ solemni ritu frequenti populo ex more, institutoque Pontificum dedicationem perfecit. Interea Placidus qua religiosarum virtutum exemplis, qua operibus supra vim, ordinemque naturæ patratis tota Italia, Siciliaque claros

E e e

tri-

triginta Mamertinos adolescentes in monachorum suorum numerum aggregavit, quos sanctè, religiosèque quotidie in majus Dei obsequium instituebat. Per idem tempus Tertulli filii Eutichius, Victorinus, & Flavia incredibili videnti Placidi fratris, de quo tanta audiebant, cupiditate flagrant, cum bona parentum venia Messanā iter intendunt, ubi fratrem, quem à puero, pueri nō dum viderant summa læticia consalutantes amplexati sunt, & à Placido excepti hospitio, ex angelico ejus aspectu, rerumq; divinarū alloquiis cœlesti quadā jucunditate mirū in modum perfundebantur.

Verū dum suavissima fratris consuetudine, seu potius cœli concupitis fruebantur deliciis, ecce repentina quēdam classis Christiani nominis hoste impiissimo Mamuca Duce ducta, qui Christi cultores ubi inveniuntur, insectaretur, tormentisque affecto excinderet, noctu in fretum irrupit, cum armatorum sexdecim milibus, & octingentis, qui excensione facta, obvium in ipso littore monasterium adoriuntur, fores effringunt, Donatum senio jam affectum capite ipso in limine obtruncant ceteros, qui psalmodiæ operam dabant vinculis adstrictos ante Archipiratam sistunt, Gordianus dumtaxat per domus posticum evadens aufugit. Ubi Mamuca Christi Atletas impavidos, nullisque territos minis conspicatur, suisque Idolis cultum ullum adhibere negantes, flagellis cēsos sine ullo cibo contrudit in carcerem, ubi divinitus sustentati rursus post multos dies ad Tyrannum pertrahuntur, à quo iterum, ac sæpius affecti verberibus pedibus suspenduntur, & à subjecto fumo os eorum obruitur; verū cum omnium opinione absque alitu, & vita relictī essent, vivi postridie, & incolumes divino prodigio reperti sunt. Porro Flaviæ Virginis fortitudo memoratu inter alios digna est. Hanc Mamuca sigillatim qua minis, qua pollicitationibus cū esset aggressus, & se nihil proficere animadverteret, nudam demisso capite è sublimi pendere jubet, cui fumus ingens spiritum intercluderet; nuditatis verò turpitudinem exprobandi Tyranno. Ita sapiens Virgo respondit. *Unus profectō est maris, feminaque Auctor, & Con-*
di-

aitor Deus, quare neque sexus, neque nuditas hæc mihi vitio ullo modo verti fas est, quam pro illius amore volens, lubensque sustineo, qui mea causa, non nudari solum, sed Crucis affixus simile pertalis corporis debonestamentum. Quo responso Dux ira majori succensus, fustibus excruciatā lenonibus tradidit constuprandam. At Virgo Deum deprecata ea virtute divinitus confirmata est, ut quotquot illam auderent attingere subito membrorum omnium dolore, stuporeque corriperentur. Interea Placido Idolorum vanitatem arguenti, Tyrannus os, dentesque lapidibus contundi, linguamque radicibus abscindi jubet, qua vel avulsa ille clarè, & expeditè vocabatur. Hoc miraculo magis, ac magis furens Mamuca Placidum cum sorore Flavia, quam virgis iterum malè habuerat, ac torserat in mammillis, Eutichio, Victorino fratribus, Fausto, Firmatoque Diacono, & triginta Monachis immanibus anchorarum, molariumque ponderibus obrui resupinatos imperat. Verum cum ope divina fulci, hæc etiam cruciamenta fortiter superassent ad extremū Placidus unā cum triginta sex e sua familia in portus Mamertini littore tertio nonas Octobris, anno humanę salutis quingentesimo quadragesimo primo, anno etatis suę vigesimo sexto, securi percussus est.

Per quadriduum Sanctorum Corpora in eodem loco insepulta jacuerunt, quo tempore Tyrannus totum monasterium incendi, à fundamentis excindi, lapidesque ipsos in mare projici jubet. Templum verò Divi Joannis, quod intra monasterii claustra Sanctus extruxerat, pro magnitudine, ac sublimitate edificiij, pro columnarum, epystiliorumque firmitate, pro concamerati operis celsitudine, ut testatur Gordianus prostrare solo cum minimè valuissent, omni flagitio polluere, omni sordium conspurcatione, aras, signa, tabulas, sacra omnia, effertatā militum licentiā cepit coinquinare; & hæc quidem Barbari adversus Sancti Benedicti alumnos. Quid verò feritatis, & sevitię in Mamertinos Cives, qui extra Urbis mœnia, & in pagis versabantur? Etenim Urbem ipsam aggressos esse nequaquam lego, sive quia ferrea

Gord. apud
Surius 5.
oct.

catena portus concluderetur, sive quia arces, murus, ac frequentia propugnacula ab Urbe hostem procul arcerent. Barbari ait Gordianus *circumquaque*, (hoc est circa Urbem) *cuncta igne, ferroque deleverant, & adulteria, ac innumerabilia mala in Ecclesiis, & in hominibus committentes, & viros, ac mulieres ob Christi fidem trucidantes Civitati Messana ineffabilia mala intulerunt, & post multa sic ait. Jam verò quis dignè enarrare valeat quantis supplicii Christiani eo tempore in Sicilia sint affecti?* (hoc est in agro Messanensi, non enim ulterius Barbari sunt progressi) & pergit varia cruciatum, suppliciorumque genera, quæ in viros, mulieres, ac lactentes ipsos exercuerunt commemorare. Ex qua Gordiani narratione clarissimè liquet Messanam Urbem, & innumerabiles ea tempestate cælo peperisse martyres, & Christianam in ea pietatem, ac religionem non vulgariter floruisse. Iuxta Mamuca tranquillo mari, ac secundis auris sexto Idus Octobris receptui cani iussit, navesque subductis anchoris Rhegium iter versus susceperè, ubi verò universa classis medium fretum tenuit, horribilis extemplo è Cælo, austris immane flantibus, tempestas ruit. Scylla inde, hinc Carybdis fucus reciprocant vortices, & à fluentium, ac refluentium procellarum concertationibus ars nautica superatur: jam deseruntur gubernacula, scinduntur vela, mali antennæque difractis funibus dilabuntur, prora, puppi, latus lateri impingit, & unda per scissuras, rimasque succedente ad unum centum naves cum sexdecim millibus, & octingentis Barbaris Deo vindice, Messana inspectante absorbentur. Porro Sanctorum Martyrum Corpora adhuc subdio jacebant intumescunt, nihilominus ea neque fera ulla, neque avis ausa est attingere, cum suavissimo etiam fragrarent odore. Gordianus verò Placidi famulus perpurgato, elutoque sordibus catholico ritu Templo, ibi in lapideo tumulo corporibus sua capita utcumque conjungens Placidum, Eutichium, & Victorinum, & ad eorum pedes sororem Flaviam sepelivit, Monachorum verò triginta trium Cadavera miro odore fragantia in eodem quo trucidati sunt

sua loco condidit. At ubi sublato ex hostibus jam ex-
 uactis timore, Civitatis portæ reſeratae ſunt, quis di-
 gnè commemoret Meſſalini, Metelli, Pompeii Cilii,
 nobilium, ac plebeorum hominum ingentem ad San-
 ctorum Martyrum Placidi, & ſociorum tumulum cum
 fletu, & lacrymis concurſum? Tunc enim cives Meſſa-
 neſes, viri, ac mulieres ſciſſis veſtibus, conſperſisque
 cinere capitibus in eadē Sancti Joannis Baptiſtæ omnia
 ejulatu, ac lamentatione complebant. Quinimo ubi tan-
 ti martyrii fama Siciliæ, atque Calabriæ Civitates per-
 vaſit, unde quaque hominum multitudo Meſſanam ad
 venerandas Sanctorum reliquias confluit, ægri quoque,
 ac valetudinarii ſuſis ad eorum ſepulcrum præcibus
 ſalutem priſtinam recipere. Inter eā S. P. Q. Meſſanen-
 ſis accitos Meſſalinum, ac Pompejum Cilium Divi Pla-
 cidi procuratoribus in conſilium adhibuere, ut quid de
 inſtaurando monaſterio ſentirent decerneretur, unaque
 omnium ſententia fuit, ut legatos Caſſinum ad Divum
 Benediſtum ob eam rem quam primum mitterent, cui
 hanc darent epistolam Meſſanæ Urbis nomine ex Leo-
 nis Oſtienſis Authographo, & Cronico Caſſinenſi *Uni-* Epist. Meſſa-
 nz ad Divū
 Benediſtum
 Leo. oſtienſ.
 in append.
 Cron. Caſſin
 l. 4.
verſali Monachorum inſtitutori, atque Doctori Benediſto ſer-
vi, & filii ejus deſolati, & deſtituti paſtore tum ſubjectio-
ne reverentiam. Quia nihil Paternitati veſtræ incognitum eſ-
ſe ratum duximus &c. & poſt martyrii narrationem, ita ro-
 gant: *Unde ſuppliciter veſtram paternitatem poſcimus, ut ad Cor-*
tes, & poſſeſſiones retinendas veſtros diſcipulos mittere dignemi-
ni, clamat namq; Sicilia, clamat per univerſam Inſulam longè, la-
tèq; fundata Eccleſia. Oſtende in nobis Pater Sanctiſſime gratiam
tuam, deſcendat ſuper nos benediſtio tua, mittendo diſcipu-
los tuos, doce nos facere præcepta tua quoniam quidem de
reliquo tempus eſt, ut ſuper Placidi filii veſtri paſſione Deo,
& vobis gloriam, & gratiam referamus &c. Et nonullis
 interjectis: *Jam tempus eſt Pater venerande, ut filiis, & ſer-*
vis tuis Verbi miniſtros mittere digneris. Eccleſia enim in
Sicilia locata clamat, tunica mea ſciſſa eſt, os meum elau-
ſum eſt, ſpecies mea obſcurata eſt, exterminavit, & occidit
ſingularis aper Mamuca Paſtorem ovium mearum Placidum

Pa-

Patrem Sanctissimum, contaminavit invidia Abdala Regis Saracenorum sanctificationem Placidi Patris mei, quasi in sylva lignorum securibus exciderunt januas monasterii ejus ante me. Insuper in littore maris, & in deserto diripientes occiderunt eum; dixerunt in corde suo cognatio Agarenorum in idipsum, filere fecimus os Placidi loquentis plura adversus Luciferum Deum nostrum, humiliavimus aurum decoris ejus, ad terram dejecimus nobilitatem ejus, non est jam docens, neque amplius confutando claudet os nostrum. Usque quo Pater Sanctissime de filiorum tuorum absentia imperebat mihi inimicus? Restitue mihi socios Placidi discipuli tui, representa mihi ancille tue spirituales tuos filios pastores meos. Quamvis enim crudelissimus Mamuca injuste, & non quiter in me damnavit, & occidit Placidum Patrem meum, tamen charitatis coagulum retinere te convenit mittendo discipulos tuos, sine quo nemo videt Deum jam enim tra sit Saracenorum perfidia, sed in Sicilia in perpetuum tua manet possessio, Ego in aeternum ancilla tua, legitima cor filiorum tuorum mittendo discipulos tuos, qui me tibi representent, qui pro me Omnipotentis Dei implorent clementiam, si hoc feceris, non solum dictas possessiones retinebis, verum etiam sanctae religionis habitum longe, lateque propagabis. Ecce nunc quasi ad Patrem praesentem, & scriptis, & verbo dirigo preces, poscens mee te compati necessitati, indulge mihi profundum tuae, non querenti, & capienti sapientiae. Nunc autem flens audacter rogo, non jubeo, ne avertas obsecro, secundo me confusam, prebe te ipsum nobis mittendo discipulos tuos, & desiderantes doctrinam tuam hilariter intuere. Destina proprios ad propria tua, quia gratanter suscipientur. Haecenus epistola illa Civitatis Messanae sub Siciliae nomine per suos legatos ad Sanctum Patriarcham Benedictum illata, sed enim ille ingenti ex hac epistola, & legatione perfusus gaudio, oculosque, & manus in Coelum sustollens, omnium conditori gratias egit, deinde universam Cassinensem familiam convocans de felicissimo Placidi, & suorum agone non sine grandi lacrymarum vi sermonem habuit, cujus exemplum videre est apud Surium in Bibliotheca Patrum,

&

& in Cronico Cassinensi; deinde ex decreto totius Cassinensis Congregationis ex suis discipulis aliam instituit ^{Cron. Cassin. l. 4.} Coloniam, Messanamque dirigens præcepit, ut quam primùm Beatissimi Martyris Placidi monasterium reficerent, ac possessiones, & villas Tertulli Patritii curarent.

Messanam postquam navigio sunt delati nihil antiquius habuere, quam in ipso littore interrogare eos, qui sibi obviam procedebant cum singultu, & lacrymis ubi Placidus cum sociis humatus esset; cumque in Templum Sancti Joannis Baptistæ deducerentur, & ad eorum Sepulcrum venerabundi accederent, pias allocutiones tamquam presentibus, & gemitus, & ejulatus ingeminare non desinebant, & præcipuè cum Eucarpus Episcopus, Messalinus, Pompejus, & Metellus de eorum adventu cognovere, iterum in Templum idem convenientes, & preces iterarunt, & fletus ad luctuosissimam Antistitis de Sanctorum Martyrum laudibus orationem; & quidem in his pietatis officiis, peracto die luce postera cum operarum ingenti manu Tertulli procuratores ad novum è fundamentis eodem ipso in loco extruendum monasterium incubuere, quod quàm brevissimè fieri potuit absolutum à nova Sancti Benedicti Colonia sanctissimè cultum est.

Redeo ad Gordianum; is ubi Sanctorum Corpora uti dictum est sepelienda curavit, Constantinopolim ad Justinianū Imperatorem, & Theodoram Augustam S. Placidi Avunculos contendit, quorum jussu totam illustrissimi martyrii historiam conscripsit, quam postea ad Vigiliū Summum Pontificem misit cum epistola; cujus exordium illud est. *Domino, ac Patri suo Sanctissimo Vigilio Summo Pontifici, & universali Papæ Senioris Romæ Gordianus Patris Benedicti discipulus, & ab eo in servitium Placidi Martyris Christi electus &c. & circa medium: Accedebat ad hoc, quod Divus Triumphator Augustus Justinianus Aeneada jam dicti nepotis sui Placidi passionem exarare sanxerat, gliscens ardore insatiabili examussum ejus acta, cruciatusque agnoscere, cujus Ego Sacratissimo*
Im.

In Cronico
Cassin.

In eodem
Capit. 4.

Imperio parens &c. Et post pauca: Eamdem namque historiam Pontificum Diadema inchoare studuimus, à die scilicet qua illum matris uterus huic mundo edidit, usque ad diem, qua Christus eundem Sanctissimum Martyrem cum sociis suis ad habitationem Patrie cœlestis induxit, adjuvantes ea, quæ post passionem in jam dicto evenere cœnobio. Exemplum jam dictæ passionis Beatissimi Martyris Placidi vestræ Apostolicæ Authoritati trado, poscens illam à vestro Sanctissimo pectore roborari, & Romanis occidentalibus habendam contradi, & in Apostolicæ sedis Archivio conservandam reponi &c. Postremò sic ait juxta finem. Denique opus istud, quod triumphatoris invicti Justiniani jussu dederam Sanctissimo Eutichio Patriarchæ novæ Romæ Constantinopoleos ostendi in Secretario majoris Ecclesiæ, dum Synodum CIV. Episcoporum unà vobiscum jussu Domini nostri Justiniani perpetui Augusti celebraret, qui Deo Omnipotenti, cum jam dicto Sacerdotali collegio gratias agens per Orientalem plagam disseminare constituit ad omnium edificacionem Orthodoxorum. Honoris vestri Monarchiam Beatissimo Placido interveniente Omnipotens Deus sua largiflua pietate custodiat Sanctissime, ac Beatissime Papa. Scripta Domino nostro Justiniano Æneida XX. VII. anno imperante Consulatu Basilii, & Belisarii anno XII. Scripsit etiam luculentam de hoc martyrio ad Sanctum Maurum epistolam; cujus exordiū illud est. Dominico Levitæ Mauro Cassinensi Cœnobii Præposito, & Sanctis Fratribus Felicissimo, Honorato, Peregrino, Aquino, Probo, Severo, & cæteris ibidem commorantibus Gordianus ultimus Patris Benedicti discipulus in nova Roma Constantinopoleos constitutus salutem in Domino, & Spiritum fidei &c. huic epistolæ respondit S. Maurus, hortaturque Gordianum, ut tandem aliquando Messanam ad Monasterii regimen revertatur his verbis. Sed de vestro recessu ultra quàm dici potest tristamur, & ingemiscimus, oportet enim te juxta quod Pater Benedictus precepit in monasterio juxta Messanam sito morari, unde te Magistri nostri imperio ad eundem locum redire monemus, & in cœnobii regimine insudare, & Cortium, ac Portium curam adipisci, tanto namque magis in jam dicta consocii nostri obedi-

alientia operam dare convenit, quanto specialius ab eodem institutore nostro eodem te esse directum non ignoramus, tantoque pro tua salutis custodia vigilare te condecet, quanto ut confirmet hoc Deus, quod operatus est in te, enixus tibi, & nobis optandum est. Redi ergo ad Benedictum Placidum Martyrem, quem ab isto tyrocinio amasti, quem elegisti, quem quaesisti, cujusque in necessitatibus patrocinium suscepisti, & salubriter, & convenienter fluentia doctrinae tulisti, cujusque te protectioni commendasti, & tradidisti. Nos enim pro te Omnipotentem Deum rogare non desistimus, ut qui cepit in vobis operetur, atque perficiat opus bonum usque in finem tribulationibus, & angustiis vestris compatientes, & vestros dolores manu cogitationis in nostro corde tangentes. Vale. Gordianus verò utrum Messanam postea ad monasteriū suum redierit nec ne incertus sum. Nam in epistola, quam ad Messalium, & Pompejum Tyllium scribit se Messanam reversurum pollicetur, ait enim. Quia Ego, & ^{In eod. Cron l. 4.} si corpore à vobis absens sum, mens mea tamen quotidie vobiscum est. Et post pauca: Omnes vos (de Civibus Messanensibus loquens) à minimo, usque ad maximum in meis visceribus habeo, & sicut me metipsum diligo, & quam citius facultas data fuerit, pro ut mihi à Cassinensi cœnobio dictum est Siciliam remeare studebo sin autem noster reditus ad vos retardatus fuerit, rogo ut scandalum contra me non habeatis, sed state viriliter in fide, & dilectione magistri nostri Benedicti custodientes, & conservantes Civitates, castra, portus, possessiones, & villas usque dum (Deo volente) ad vos revertamur, & Fratres nostri à Cassino ad monasterium restaurandum veniant. Et deinde, quia si vitæ comes fuerit Deo volente cooperantibus orationibus vestris, pro ut Pater Benedictus præcepit, revertemur ad vos, &c. Rursum in epistola ad Constantinum, Abbatem Cassinensem, dum meminit alterius epistolæ, quam sibi Sanctus Maurus Constantinopolim pro suo reditu miserat, ita se videtur excusare. Quapropter & eidem Domino meo Mauro, qui ad tam longè remotas directus est regiones (hoc est Galliam) & vobis omnibus supplices referimus grâtiâs, quoniam charitas, quæ est in Sanctorum cordibus principalem

lem obtinet locum in pectore vestro, & totius Sanctæ Congregationis inflammante Spiritu Sancto, hætenus flagitare non destitit. Quod autem mihi idem communis Pater Præpositus (hoc est Maurus) ex parte Patris Benedicti literis significavit, ut ad Siciliam redirem in omnibus me ejus imperii morigeraturum scitote; gratias, & vobis omni devotione plenas ago, sed ad præsens id me nequaquam posse perficere corde humili suggero. Quæ autem causa, vel ratio hujusmodi sit excusationis, & viva vestri nuncii voce, & literarum exaratione vobis, ut referetur idoneum percensui. Sumptus enim, ob regressionem faciendam deest, & ad ejusdem Domini mei Placidi passionem Argolicis literis describendam animum dedi. Hoc autem, vel breviter manifestem, quoniam multò potius ad præsens in Beati Placidi monasterio Messanæ constituto vinculis sanctæ dilectionis astringi cuperem, quam alicubi remorandus venirem; re vera enim alterum non modo Cassinum, sed Paradisum quodam modo alterum in eo cœnobio reperi, non heremum desertam, inviam, vel inaquosam, sed cœlestis incolas Civitatis, & Sanctorum frequentiam, & omnium rerum abundantiam in eo sancto monasterio reperi &c. Et in calce epistolæ hæc subiicit. Quo autem tempore Deo annuente ad Siciliam venire disposuerim, tam Paternitati vestræ, quàm, & omnibus Messanæ commorantibus in aliæ Cartbula exarare curavi.

Igitur ex his Gordiani epistolis, & ex his, quæ Cassino ad ipsum scriptæ sunt manifestissimè veniendi Messanam ipsius propositum tenemus. Credibile etiam est Imperatorem Justinianum ejus inopiæ subvenisse, sumptusque ad navigationem necessarios suppeditasse; In historia verò Gordiani, in fine hæc habentur. Post aliquot verò annorum curriculo Gordianus navem conscendens in Siciliam rediit, atque ad Syracusam Urbem deveniens, pauco illic tempore supervixit, in quo semper piè, sanctèque vivendo finem vitæ complevit. Erat enim Gordianus apud Imperatorem in magna sanctimoniam existimatione, ut ipsemet in epistola ad Vigilium Papam his verbis testatur. Cujus triumphalem lauream, ne per injuriam in oblivionem debiscens perditum iret per virum religiosissimum, atque

que humillimum, ac Deo amabilem Gordianam ejusdem am-
 issi nepotis nostri Placidi famulum argolietis apicibus exa-
 mare, & ad vestram à Deo conservandam beatitudinem cum
 presenti divali sacra destinare curavimus statuentes id à ve-
 stra almitate per nostram Imperialem auctoritatem 200. &
 Hesperie tradi, & ad succedue generationis memoriam Ar-
 chivis Sanctarum Ecclesiarum contradi. &c.

25.

Porro Imperatoris, & Theodora Augusta tanta erat
 erga Placidum nepotem, dum inter mortales adhuc de-
 geret observantia, ac amor, ut ambi per literas omni
 officio, atque humanitate plenas, illum dum Messanen-
 se oenobium extrueretur Constantinopolim ad se in-
 visendos invitarint. Ille his verbis: Quia propter tunc di-
 cationi per Imperialia scripta mandamus, ut ad nostrum à
 Deo conservandum Aneidarum Imperium ad novam Romam
 descendere studeat, nostramque à Deo conservandam prolem
 intrusere sataget, accepturus à nostra maiestate (pro ut sancte
 memorie genitor vester rogavit) pro Cassinensi Ecclesia, in
 vestro praestito fundata Chrysobulium &c. Ita vero sic alius
 verbis. Ut juxta id quod Dominus noster Flavius Justinia-
 nus Aeneida triumphator invictus constituit tua almitas ad
 undosa moenia novae Romae Constantinopoleos ascendere
 student, accepturus ab eo pro Cassinensi Ecclesia Chrysobulium
 immunitatis &c.

Divus Placi-
 dus ab Impe-
 ratore, ac Theo-
 dora Augusta
 Constantino-
 lim invita-
 tur ad Chry-
 sobulium pro
 Cassinensi Ec-
 clesia accipien-
 dum.
 Ex epist. Ju-
 stin. Imper.

Ex ep. Theo-
 dora Imper.

Chrysobulium immunitatis pro Cassinensi Ecclesia.
 Ego interpetror confirmationem donationis latifundiorum
 in Italia, & Sicilia à Tertullo Ecclesiae Cassinensi factae
 per diploma Imperiale, quod necessario, ut donatio va-
 leret requirebatur. Et hoc ipsum videtur innuere ver-
 ba illa Imperatoris: accepturus à nostra maiestate. (pro ut
 sanctae memoriae genitor vester rogavit) Chrysobulium, nam
 Tertullus, ut omnino firma, rataque donatio foret con-
 firmationis diploma ab Imperatore exquisierat. Illud
 etiam hic animadverto Tertullum suum diem ante fi-
 liorum martyrium obiisse, quod ex Imperatoris verbis
 his apertissime elicio (pro ut sanctae memoriae genitor ve-
 ster rogavit) Præterea Divum Placidum Imperatoris nu-
 tu Constantinopolim Messana ad Chrysobulium accipien-
 dum

Ex Chrysob.
Justin. Imp.
apud Cron.
Cassinens. in
app.

dum adivisse, dum monasterium edificaretur, & si Gordanus in sua historia ea de re non meminerit ex ipso Chrysobulio clarissime constat, ita enim circa initium habet Imperator. Quia propter universis habitantibus in Orbe Romano notam esse volumus, quatenus Placidus noster dilectissimus nepos Exadelphus nostri Tertulli magnificentissimi Patritii filius ad nostram celsitudinem veniens una cum Theodora Augusta rogavit per nostram divalem iussuonem confirmari cuncta, quae ipse una cum jam dicto Tertullo Patritio Benedicta servo Dei obtulit, cuius petitioni aurem accedentes confirmamus, & corroboramus in perpetuum cuncta, quae idem Patritius cum jam dicto Placido filio suo Benedicto servo Domini obtulit; castrum scilicet Cassinum &c. At quoniam longum esset omnium bonorum, quae in diplomate continentur narrationem persequi. Tertulli dumtaxat Sicularum latifundiorum donationem ad lectorum curiositatem explendam hic attexere operae pretium duxi. En illam ex Cronico Cassinensi excerptam, & cum reliquis ab Imperatore confirmatam.

Donatio Tertulli bonorum in Sicilia ex Cron. Cassin.

Tertullus Dei gratia invictissima Regina caeli, terraque Civitatis Romanae Patritius, Dictatoribus, Magistratibus, Senatoribus, Consulibus, Proconsulibus, Praefectis, Tribunicis, Centurionibus, Decurionibus, & hominibus omnibus per totum orbem commorantibus, Romanaeque ditioni subjacentibus salutem, & perpetuam pacem. Nosse vos non ambigimus Senatum P. Q. R. totius mundi Dominos, Dominatores orbis, & Praefules, cum quidquid subjacet Caelo armis vicissent, & in servitutem redigissent, totius orbis Reginam caelestem constituisse aeternam, & a Deo conservandam Urbem Romanam singulari virtute, fertilitate, potentia, sapientia, pulchritudine, bonitate, edificiisque tota orbe sacratam. Ergo quia tantorum bonorum auctorem Deum nobis haec omnia concedentem adorare, colere, venerari, nec non ejus Basilicas possessionibus dicare deberemus. Id circa Ego Tertullus Domini gratia Romanae Urbis Patritius concedo tibi in perpetuum patri patrum Benedicto, & suis successoribus in Cassini coenobia Sancti Baptistae Joannis degentibus omnes patrimonii mei Cortes, quae esse videntur in Sicilia cum servis septem mil-

millibus exceptis uxoris eorum, & filiis. In Messana modia
terre triginta cum portu suo. In Acio modia terre viginti millia.
Juxta Civitatem Catanensem modia terre quinque millia centum
quingenta. In Agrigento trecenta, juxta Syracusas quadragin-
ta. In Drepanis modia terre quatuor millia, in Aquis Segesta-
nis nongenta. In Solvuta triginta, in Thermis quadraginta.
In Parthenico octingenta. In Jachara sexcenta. Juxta Pa-
normum trecenta cum portu suo. In Cephalodio quindecim
millia. In Alexo quinquaginta septem. In Galeate centum
sexaginta. In Athaliate trecenta. In Agamino duo millia,
in Tyndare centum quinquaginta. Has omnes cum Ecclesiis,
villis, sylvis, aquis, piscariis, aquarumque decursibus ad eas-
dem Cortes pertinentibus in eodem sancto coenobio Sancti
Baptiste Joannis in perpetuum corroboro, & confirmo. Si quis
autem hoc decretum nostrum violare presumpserit quatuorde-
cim millia talenta auri purissimi Romano solvat Imperio.
Et hoc decretum pristinum robur obtineat. Actum est hoc de-
cretum xv. Kal. Julii anno Imperii Justin. quinto GGCXXVI.
Olympiade. Ego Tertullus Patritius manus mee signo roboravi.
Ego Symachus Patr. Consul subscripsi. Ego Boetius bis Con-
sul subscripsi. Ego Vitalianus Consul subscripsi.

Anno insequenti 542. post passionem Sanctorum Mar-
tyrum Placidi, & sociorum Sanctus Pater Benedictus
XII. Kal. Aprilis die, quo sacrosancti Paschæ sabbatum
illucescebat inter discipulorum manus in oratorio Sancti
Joannis Baptiste ante ipsum Altare, quod idem Sanctus
Pater destructa Apollinis arq. construxerat, migravit ad
Dominum; cui in monasterii regimine Constantinus
Abbas ejusdem Sancti Patris discipulus successit; ad quem
Gordianus Constantinopoli de suæ vitæ ratione, & ani-
mæ Messanam ad suum monasterium redeundi luculen-
tam scripsit epistolam. Tertio verò nonas Octobris an-
ni redeuntis undequaque populi viri, ac mulieres cum
cereis, ac donariis, ut tam illustrium Martyrum memo-
riam solemniter ritu, pompæque recolerent ad eorum se-
pulcrum confluere diu, noctuque in eade Sancti Joannis
Baptiste preces fundentes, recuperantibus ingenti cum
omnium admiratione ægris, ac valetudinariis membro-
rum firmitatem.

An-

Gord. in sua
hist. circa fi-
nem.

26. Anno 552. floruit Sancta Sylvia Sancti Gregorii Pa-
S. Sylvia S.
Gregorii Pa-
pae Parent. Me-
sanensis.
Oct. Cajetan.
mart. 12.
Silv. Maur.
in Ocean. Re-
ligion. tris hujus nominis Magni parens, virtutum, ac sancti-
moniae laude insignis. P. Octavius Cajetanus in sancto-
rum Sicularum fastis Siculam. D. Silvester Maurolycus
in suo religionum Oceano Siculam Messanensem fuisse
se affirmat. Episcopus Agrigentinus. F. Vincentius Bonin-
contrus è Dominicana familia vir eruditissimus in no-
bilibus virorum corona se in vetustissimo codice vati-
canæ Bibliothecæ manuscripto Sylviæ Siculam Messanen-
sem propriis oculis legisse narravit, & sanè injurius
omnino habendus esset, si quis integerrimo Præsuli ab
omni adulationis vitio alieno in exigui momenti rela-
tione fidem non adhiberet.

27. Per idem tempus S. Gregorius nuntium rebus huma-
S. Gregorius
Messanæ Tem-
plum condidit.
Monasteriū.
Sacrarū Vir-
ginum, quod
postea intra-
mensia tran-
slatum fuit. nis remittens sex Monasteria in Sicilia ex maternæ do-
tis facultatibus, ut credi potest ad amplificandam reli-
giosæ vitæ disciplinam constituit. Inter hæc principem
locum obtinet, quod Messanæ condidit, sacravitque Vir-
gini Deiparæ, & ad latus vetustissimi templi, quod olim
ab Idolorum cultoribus Jovi dicatum fuerat extruxit.
Porro Monasterium illud à Gregorii, sanctiusque ad ma-
jorum nostrorum ævo sacræ Deo Virgines incoluere, po-
stea verò Ferdinandus Gonzaga Siciliæ Prorex ob Ur-
bis amplificationem solo equavit translatis intra mœnia
in Sancti Michaelis Arcangeli olim nosocomium, de-
inde publica impensa in cœnobii formam magnificè
edificatum sacris Virginibus, hodieque sui conditoris Gre-
gorii nomine insignitum. Tu verò amice lector si ma-
jora hujus Gregorianæ foundationis præter antiquissimā
traditionem argumenta disquiris, hæc habe. In antiquis-
simo hujus Monasterii tabulario, ubi quam plurimas vi-
di Ego ipse tabulas græcè, arabicè, latinè conscriptas,
quæ ad ipsius proventus diversis temporibus pertinebant,
observari Monasterium hoc sub eo nomine fuisse nun-
cupatum, hoc est Monasterium Sanctæ Mariæ extra mu-
ros, alias Sancti Gregorii, quod perinde est, ac si dice-
retur, quod S. Gregorius fundavit. Id ipsam in vetustis-
simis Pontificum, Regumque Siciliæ diplomatis videre
est.

est. Eugenius Papa IV. anno 1446. XII. Kal. Junii in suo rescripto clarius sic loquitur. *Quare pro parte ejusdem Abbatisse, & Conventus asserentium, quod in dicto Monasterio Beate Mariae, quod olim B. Gregorius prædecessor noster, ut à nonnullis asseritur fundavit, seu fundari fecit, & inter alia Monasteria Civitatis, & Diocesis magis famosum, & notabile existit.* Ita Paulus II. anno 1466. Significarunt nobis dilectæ in Christo Filie Abbatisa, & Conventus Monasterii S. Mariæ Monialium alias S. Gregorii extra muros Messanæ ordinis Sancti Benedicti. Ita Innocentius VIII. totidem verbis cum aliis Pontificibus Reges verò Rogerius I. Guilelmi I. & II. & Manfredus anno 1260. in suis privilegiis ita prorsus appellant. *Fridericus verò Imperator rogatu Abbatisæ suæ consanguineæ Beatricis Prædecessorum Regum dum monasterii confirmat privilegia, hæc habet. Quod nos attendentes laudabilem religionem Beatricis Venerabilis Abbatisse monasterii Sanctæ Mariæ Monialium de Messana vulgò Sancti Gregorii dilectæ consanguineæ &c.* Possem hic plurima afferre hujusmodi Siciliæ Regum testimonia, qui certatim omnes à Rogerio Comite, usque ad Philippum II. Austriacum monasterium hoc tanti Pontificis in Sicilia monumentum facultatibus, immunitatibusque exornare voluerunt. Illud unum rem totam conficiet, solemnis nempe supplicatio à majoribus ad hujus monasterii templum ob æternam tanti beneficii memoriam III. Idus Martii die Sancto Gregorio dicato instituta, quo die templi maximi Concionator in hoc templo coram Archiepiscopo, ac Senatu, de hujus Pontificis laudibus verba facit. Vide de hoc Monasterio Sancti Gregorii plura in Iconologia Beatæ Virginis.

Iconol. l. 3.
c. 18.

Anno 520. à Pelagio II. Summo Pontifice alteri Eucarpo Messanensis Ecclesia concredita est; licet non nemo eundem esse velit Eucarpum hunc cum superiori jam dicto Nestorianæ scilicet faciens ætatis hominem, & hic cum jam anno 105. cui præsideret Ecclesiæ, ad quam nō nisi provectæ ætatis, non adolescentioris promoveri debuit, credibile nequaquam videtur usque ad annum quingentesimum octo-

28.

Alter Eucarpus Messanensem Ecclesiam regit.

octogesimum superstitem adhuc fuisse, ita ut ei Pontifex Pelagius II. Catanensis Ecclesiæ visitationem injungeret, excusans se quod provinciam hanc ipsi demanderet, ea præsertim ratione. *Quod impossibile esset in provinciarum causas Ecclesiasticas alii quam Eucarpo committi, & subijcit; Nisi fortè talem per te Deus nunc in Catanensi Ecclesia eligere voluerit, de cujus conscientia possumus esse securi; ut à te labores istos paululum removere possimus. &c.* Ea virtutum opinione erat hic Eucarpus apud Pontificem. Vide quid ex hac Pelagii ad Eucarpum epistola conficiat D. Albertus Piccolus de antiquo jure Siciliæ Ecclesiæ pr. 2 cap. 14.

29.

Anno 590. Habemus ex Epistolis Divi Gregorii Messanæ Felicem Episcopum floruisse, ad quem ipse plures scribit epistolas; is adhuc adolescens, ubi literarum percurrit studia, reliquam ætatem procul à populo, & seculi hujus tumultu in monastica Sancti Benedicti familia habendam sibi decrevit; in eaque vitæ institutione adeò profecit, ut iisdem religiosis artibus quibus, ipse operam dederat, alios ipse imbueret. Inter quos suæ habuit disciplinæ alumnum Divum Augustinum, qui prius in Angliam à Divo Gregorio Episcopus ad eam Insulam in Christi fidem instituendam missus est, ut de eo ipsemet Felicem alloquens in epistola, quæ

S. Greg. epist. ult. reg. Uvion. in lign. vitæ l. 1. c. 20. Joan. Diac. l. 2. c. 33. in vita Greg. In Concil. gen. t. 3. epist. Felic. S. Greg. epist. ult. reg.

ultima est in registro, inquit. *Quod scripsi Augustino Anglorum gentis Episcopo alumno ut recordaris tuo; Felix igitur Romæ Augustinum in cœnobio Sancti Andreæ cui tunc Sanctus Gregorius præerat erudit, & hinc est, ut Felix, & Gregorius utrique pariter in res divinas animati non vulgari amicitia, & necessitudinis vinculo inter se obligarentur. Quamobrem in epistola, quæ* tomo 3. Conciliorum Gen. habetur, sic Felix ad Pontificem ait. *Quando unà vobiscum ab infantia nutritus, atque educatus fui, laudat præterea Felicem Gregorius, & quantum sibi cordi sit his verbis in eadem epistola sic ostendit. Quapropter multum cor nostrum magnitudini vestre congaudet, quod sic vos in vestris actibus studiosos invenimus, ut vos, & nostri curam habeatis, & alia sciscitando*

in-

inquirere studeatis &c. Cum verò Sanctus Gregorius ab humili religiosæ vitæ statu invitatus ad sublimem Pontificatus fastigium evectus est, Messanenſe solum à quo propter Sylviam parentem originem duxerat sic unice dilexit, ut quo advixerit ei Ecclesiæ Antistites optimos spectatæ virtutis viros, & necessitudine sibi conjunctos præficeret. Horum Princeps hic Felix est, quem statim sui Pontificatus initio Messanæ destinavit, cui postea scripsit epistolas, primam indictione IX. ubi Felicem ^{Epist. S. Greg. 38. l. i. Reg.} hortatur, ut monasterium Sancti Theodori Messanæ fundatum in ordinem redigat, atque optime constituat: & Monachos alterius monasterii sub Episcopo Paulino perquisitos ad unum congreget, & in eodem monasterio, cum iis, qui tunc ibi erant collocare non differat; quatenus eo rectore dignius animarum suarum curam exercent. Alteram in primo libro 64. qua monet, ut antiquas Ecclesiæ suæ consuetudines observet, neque Romanam ad se videndum venire curet, sed ora ait, *pro nobis, ut quanto nos itineris intervalla dissociant, tanto antennis nostris ad invicem Christo adstante firmus in charitate conjuncti.* Præterea Felix cum apud Sanctum Gregorium conquestus esset, occupatas ab actoribus Ecclesiæ Syracusanæ nonnullas Ecclesiæ suæ possessiones, Felici respondet, & excusat Joannem Episcopum Syracusanum, tamquam ejus rei nescium, ad quem se scripsisse affirmat, ut Judices ad eam causam cognoscendam, quam certissime designentur. Item Januarius Subdiaconus Ecclesiæ Messanenſis Basilicam extruxerat pro sua erga Sanctos Stephanum, Pancratium, atque Euplum religione, quam in eorum honorem solenni ritu dedicari à Pontifice postulavit. Is ad Felicem epistolam dedit, docens quibus institutis, ac conditionibus eam consecrationem peragere illum oporteat. Tandem Felix per epistolam Pontificem ^{ibid. l. 2. ep. 32.} consulens de consanguinitatis conjunctione, de Episcoporum à subditis vexatione, & de dubitatione consecrationum Ecclesiarum, ad quem Pontifex benè longa respondet epistola, & hominem amicum, & de se optime meritum non solum in propositis consultationibus gra-

Picc. de an-
tiq. Jure Ecc.
c. 11. usque
ad 22.

Alb. Picc. de
antiq. jur. p. 1
c. 11.

viter, accuratèque instruit, verum etiam qua se ratione gerere in sua regenda Dioccesi debeat, quis in privatis, quis in publicis vindicandis delictis modus sit tenendus; ubi optimi, ac prudentis Episcopi imaginem qualem in suo Felice optabat exprimere conatur. D. Albertus Piccolus ex hac epistola quam plurima colligit argumenta ad ostendendam Messanensis Ecclesiæ primatum inter Siculas Ecclesias non sine ingenio, & eruditione, qui etiam ad eandem rem magis inculcandam Felicis ejusdem ad D. Gregorium epistolam consolatoriam in medium profert, quæ in tertio Conciliorum generalium tomo legitur. Idem etiam Piccolus in eæ opinione est, ut in S. Gregorii Pontificatu ab anno 590. ad annum 604. duo fuerint Felices Episcopi Messanenses, alterum prioribus quinque annis Sancti Gregorii ab Indictione nona, usque ad decimam tertiam inclusivè, huic verò proximè Donum successivè anno 596, Indictione XIV. ineunte, qua pallii jus à Gregorio obtinuit, vixisse verò illum ad annum usque 600. Dono verò Episcopo decedenti Felicem alterum substitutum, quod ex epistolarum ordine, quæ in registro habentur conjectat. Illud etiam hic est animadvertendum in vetustissimis epistolarum S. Gregorii exemplaribus in epistolis ad Felicem eam positam epigraphem: *Gregorius Felici Episcopo Sicilia* in novissimis verò editionibus immutatam esse *Gregorius Felici Episcopo Messanae*. Qua de re ita exoptulat D. Albertus Piccolus. *Non possum non maxime demirari eos, qui recentiore Divi Gregorii operum editionem curarunt, tam facile vetustam, & antiquam nostræ hujus ad Felicem epistolæ epigraphem immutasse, ut Sicilia loco Messanae reposuerint, atque præsertim ausos nulla certo alicujus testimonii, aut veteris manuscripti codicis fide, sed sola conjecturandi ratione addictos. Quamvis enim verissimū sit Felicem illum, quem epistolæ titulus Sicilia Episcopum nominat, Messanae Præsulem fuisse, non tamen pro arbitrio novitiam lectionem admittere, sed veterem omnino retinere debuerant. Sed & illud iis in mentem venire equius fuerat, huic antiquæ inscriptioni fidem adstruere consentientia veterum*

Pa-

Patrium, & Scriptorum testimonia, quae paulo antelaudavi, ad stipulari etiam ipsam Felicio consolatoriam epistolam qui Felix Siciliae Episcopi titula effertur, quod sit, ut vix verisimile videatur in tot hęc monimenta uno veluti tenore, & ex condicto errorem aliquem irreperere potuisse. Verum istarum censorum audacia eo tranquillius ferenda est, quod eadem ipsam expungendi, invertendi, ad destruendi licentia non in nostro solum Felice prius auspiciis sibi vendicarunt, sed Leandro etiam, Desiderio, & Athensio &c. Hęc Piccolus, qui totus est in eo libro ad asserendam Siciliae Metropolim hanc Messanensem Ecclesiam

Rursum hoc eodem Felice Episcopo dum Diaconi Campa-
 tanensis Ecclesiae campages sibi usurpare cepissent, quod
 in Sicilia solis Diaconis Ecclesiae Messanenensis ex pecu-
 liari Sedis Apostolicae privilegio antiquitus commissum
 fuerat Sanctus Gregorius ad Joannem Syracusanum Epi-
 scopum, ita scribit. *Pervenit ad Nos Diaconos Ecclesiae* Messanenibus Diaconis Campagi concessi fuerunt.
tanensis calceatos campages procedere praesumpsisse, quod quia 1. 7. ep. 28. l. 1.
nulli haecenus per totam Siciliam licuit, nisi tantummodo
Diaconis Ecclesiae Messanenensis, quibus olim a predecessoribus
nostris non dubitatur esse concessum bene recolitis, cum omni
hoc Fraternitas vestra subtilitate inquirat &c. Campagis ve-
ro ait Baronius usos fuisse Diaconos Ecclesiae Romanae, quod Bar. t. 8. ann. 604. n. 35.
interdum pro magno privilegio concedi solitum alicuius nobi-
lis Ecclesiae Diaconis.

Anno 596. ex Alberto Piccolo, vel ex aliorum sen-
 tentia anno 601. vel 602. Donus S. R. Ecclesiae Cardi-
 nalis ab eodem S. Gregorio Messanenfi Ecclesiae presi-
 citur. Recens quidam Aristarcus suo viventi stylo Do-
 num ex Episcoporum Messanensum albo expungit, pu-
 tidas nescio quas rationes in medium proferri, ad quas
 nullo negotio evertendas. Sancti Antonini Episcopi Flo-
 rentini testimonium satis erit. Is enim de Divo Grego-
 rio verba faciens sic ait. *Nam, ut paucos de multis non* S. Ant. 2. p. 12. c. 3. § 5.
tingam ex Prasbyteris Cardinalibus Ecclesiae suae consecravit
Episcopos Bonifacium Rhevi, Habentram Perisii, Donum
Messane Siciliae. Item confirmat Surius in vita S. Grego- Sur. t. 2. in vita S. Greg.
rii, & ipsi epistolaram tituli ex vetustissimis exempla-

ribus ita habent. *Gregorius Dono, seu Bono Episcopo Messanensi.* Ex his testimoniis apertissime liquet falsos omnino esse, qui contendunt Donum non Messanensem à Messana Sicilia, sed Misenatem, aut Missanatem, aut Messanatensem à Mesena, vel Miseno Urbe Italia fuisse; hæc enim consueta sunt ut alibi dictum est adversariorum effugia ad veritatis lucem velo mendacii obtegendam. Igitur Sanctus Gregorius primam epistolam scribit Dono de usu pallii, quam integram hic exeribo, ut vetustissima hujus Ecclesie dignitas palam, omnibus fiat; Ita enim habet. *Apostolica sedis benevolentia, atque antiqua consuetudinis ordine provocati, Fraternitati tue, quam in Messanensis Ecclesie gubernatione suscepisse constat, officium pallii usum providimus concedendum, illis videlicet temporibus, atque ordine, quibus decessorem quoque tuum usum esse non ambigimus, hoc nihilominus admonentes, ut sicut à nobis hujuscemodi decoris usum ad Sacerdotalis officii honorem accepisse te gaudes, ita etiam morum atque actuum probitatem ad gloriam Christi nostra susceptum auctoritate adornare, contendas officium, sic etiam alterno eris in vecem decore conspicuus, si adhuc hujusmodi corporis habitum; mentis quoque tue bona omnia concordent. Omnia enim privilegia que tue pridem concessa esse constat Ecclesie nostra auctoritate firmamus, & illibata decernimus permanere. Et quidem primam hujus pallii dignitatis mentionem, ut Pontificii Juris periti docent, in hoc Dono Messanensi Episcopo legimus.*

Altera Sancti Gregorii ad Donum epistola, quæ est 35. lib. 6. hac occasione missa est Faustino cuidam militi ex Messanensi diocesi filia suæ ab hostibus surreptæ in captivitatem ductæ fuerant. Pater à Sancto Pontifice redemptionis opem imploravit, is per literas latori Faustino datas Donum Messanensem Episcopum hortatur, ut de divendito Meriensis Ecclesie, ad quam illæ pertinebant argento captivas Faustini filias redimeret, ita enim fieri debere ait epistolæ initio S. Gregorius, quia sacrorum Canonum, & legalia statuta permittunt ministeria Ecclesie pro captivorum esse redemptione venden-

clenda. Afferit hic Aristarcus ille novum argumentum Donum Messanæ Siculæ Episcopum non fuisse, quia nullam Miriensis Ecclesiæ mentionem plurimi, & diligentissimi rerum Sicularum Scriptores egerunt, quæ fuerit in Sicilia, & in Messanenſi Diœcesi. At livens animus in luce etiam clarissima cecutit, etenim à vetustissimo ævo, usque ad præsens in Diœcesi Messanenſi est Ecclesia Miriensis in oppido hujus nominis Meriæ, cujus Dominus hodie D. Viscontius Morra Messanenſis vir nobilissimus Principis Miriensis titulo insignitus, & olim anno 1168. Guillelmus II. Siciliæ Rex hoc oppidum in Mylarum plana situm cum suis pertinentiis Abbatissæ monasterii, Sanctæ Mariæ à Scalis Sorori Antiochiæ donaverat, & dicebatur *Casale Comitis*, & à Sarracenis *Rachal Elmerim*, & corrupto vocabulo *Meriæ*.

Habes etiam epistolam quartam libri 7. cujus epigraphæ illa est *Gregorius Bono Episcopo Messano*, librariorum errore puto positum *Bono pro Dono, Messano pro Messanenſi*, & hanc epistolam Dono scribit Sanctus Gregorius, quia cum Peltradius quidam ratione suæ sepulturæ Ecclesiæ Messanenſi legasset nonnulla, quæ alieni juris erant non sui, tabulam etiam moriens dedisset auream cum heredes vix unde viverent haberent, præterea Calicem electrinum, & puerum Consentinae Diœcesis, qui ad Episcopum Palumbum pertinerent, iis invitis apud se detineret. Faustinus Peltradii filius, quem virum eloquentissimum ibi appellat Pontificem adit, hæc eadem exposcullans, qui ob oculos Doni, jura tum divina, tum humana obicit, proponitque exemplum Abrahamæ, & Sichimitarum pro sepultura Saræ, quod nihil pretii, pro jure sepulturæ accipi à Ministris Ecclesiæ debeat, &c. Venit etiam sub nomine Boni Episcopi Messanenſis epistola 54. libri octavi, qua etiam, atque etiam commendat illi S. Pontifex nobilem virum, qui aut Messanenſi Strategia fortasse, aut Siciliæ Præfectura obierat, ipse Expressæctum vocat, rogat ut illum commendatum hapeat, iuuetque in omnibus quibus necesse habere judicabit.

32.

*D. Gregorius
epistolam scri-
bit Bono Epi-
scopo Messano
at per errorem
Bono posuit
est, pro Dono,
sicuti Messa-
no pro Messa-
nenſi.*

In

33.

Donum fuisse
Episcopum
Messanensem
ostendunt ut
nulli Divi Gre-
gorii epistola

In epistola vero 46. libri noni cum civilis quodammodo inter actores Messanensis Ecclesiae, & nobilem virum, quem Sanctus memorandum, & magnificum virum appellat, nomine Placidum, his, seu conatus esset intercederet, cujus pro Placido sententia lata esset, exequutio nem porro Episcopus Donus, ut sepe fit, protraheret ille moram pertesus ad Sanctum Gregorium pronotavit qui sic exorditur epistolam: Nullus unquam contentioni-
bus finis imponitur, si impleri ea, quae iudicata fuerint, dis-
ferantur; Filius itaque noster Placidus vir memorandus que-
ritus est nobis ea, quae inter eum, & actores Ecclesiae vestra Dei
iudicio definita sunt, Fraternitatem vestram nolle complere. Quod
si ita est miramur, ut dum quieti vestra vos debet studere,
contentionis vobis scrupulum reservetis. Proinde scriptis vos
presentibus adhortamur, ut subtiliter requirere debeat, & si
quod minus impletum est, si tamen nihil est, quod iuste possit
obstare, sine discordia compleatur; quatenus haec sint, quibus su-
pra dictus magnificus vir se queratur irrationabiliter fatigari, nec
vos contra ordinis nostri propositum videamini despexisse,
quod iustum est. &c. Datum Mense Junii Indit. 4. Hic obiter
animadvertendum reor ad eximendam omnem dubita-
tionem an Donus fuerit Episcopus Messanae Siciliae, quod
est nomen Placidi viro nobilissimo inditum ex Mes-
sanensium religione erga Illustrissimum Martyrem Pla-
cidum, qui nuper suo sanguine Messanense solum ma-
defecerat.

Postremo multo magis evincitur Donum Siciliae Mes-
sanensis Ecclesiae Episcopum fuisse ex epistola 22. libri
undecimi; quam ad Siciliae Episcopos scribit inter quos
Donus est; Ita enim habet titulus Gregorius Leoni Episco-
po, Secundino, Joanni, Donno, Lucido, Trayano, Episcopis Si-
ciliae; epistola est commendatoria, & monitoria, qua
primo commendat Hadrianum Cathularium suum (hoc
est ut Ego puto ab epistolis, à chartis, à scriptis suis,
Secretarium vulgus diceret) quem ad regendum Ecclesiae
Romanae patrimonium, & corrigendos Episcoporum mo-
res, si opus esset in Sicilia miserat. Illos praeterea mo-
net ne subditos in pecuniis ab eis exigendis gravent, &
hec

hec habemus de Dono Episcopo Messanensi apud Sanctum Gregorium.

Anno 649. Martino I. Summo Pontifice Imperatore ^{34.}
 Constante coactum est in Ecclesia Romæ Lateranensi ^{Quo tempore Sarraceni in}
 Concilium 105. Patrum 111. nonas Octobris, inter quos ^{valerint Si-}
 numeratur Peregrinus Episcopus Messanensis quem quin- ^{ciliam; quomo-}
 quies in consultationibus quinque subscriptum invenio. ^{do monaste-}
 Et hunc quidem Aristarchus ideo se fatetur admittere, ^{rium S. Pla-}
 quia expressè Maximus Misenæ Episcopus recensetur, si- ^{di apud Mes-}
 cut alium Peregrinum hoc effugio sub Hormisda Pon- ^{sanam dirue-}
 tifice ex Messanensium Episcoporum albo expunxit. De ^{runt, unde an-}
 hoc Peregrino ob Sarracenorum vastationem, & imma- ^{Messanensium}
 nissimam Siculorum cladem nulla apud historicos ha- ^{epistola ad Co-}
 betur alia mentio, quod autem circa hec tempora Bar- ^{gregationem}
 bari in Siciliam irruerint colligitur ex illis verbis in ^{Cassinensem}
 Martini vita Olympius Exarchus, qui venerat in Italiam ^{et ad Pontifi-}
 ut Romanum Pontificem occideret, facta pace cum Sancta ^{cem Vitalia-}
 Dei Ecclesia, colligens exercitum profectus est in Siciliam ad- ^{num, huiusq;}
 versus gentem Sarracenorum, qui ibidem habitabant. Circa ^{rescriptum.}
 hanc Sarracenorum invasionem Scriptores inter se discre- ^{Conc. gener.}
 pant. Baronius ex Anastasio Bibliothecario ad annum ^{t. 3.}

Martini vita Olympius Exarchus, qui venerat in Italiam
 ut Romanum Pontificem occideret, facta pace cum Sancta
 Dei Ecclesia, colligens exercitum profectus est in Siciliam ad-
 versus gentem Sarracenorum, qui ibidem habitabant. Circa
 hanc Sarracenorum invasionem Scriptores inter se discre-
 pant. Baronius ex Anastasio Bibliothecario ad annum
 669. sub initia Pontificatus Adeodati Imperatore Con-
 stantino Pegonato. Petrus verò Diaconus Monachus Cas-
 sinensis ex Conographia Theophanis quam ipse iussu
 Raynaldi Archimandritæ Montis Cassini scripserat ad
 annum 617. Vitaliano Summo Pontifice Imperatore.
 Constante refert cui concinunt epistolæ ad Vitalianum,
 eo tempore missæ, quæ in cronico Cassinensi circa fi-
 nem leguntur. Igitur Sarraceni ingenti classe post Syriam
 Armeniamque direptam, Siciliam contendunt, factaque
 juxta portum Messanensem excensione monasterium S.
 Benedicti, quod annum ab hinc centesimum decimum
 sextum post Mamucæ vastationem restitutum fuerat, ag-
 grediuntur; monachisque, & quotquot Messanensium
 sibi obviam facti sunt immaniter obtruncatis, omnem
 Siciliæ oram populati sunt, opimisque Siculorum aucti
 spoliis, cursum Alexandriam versus tenuerunt. Tunc ite-
 rum Messanenses ea miseriarum affecti clade, ac Sancti

Be-

Ibidem

Baron. t. 8.
 ad ann. 669.

Benedicti familia destituti ad Congregationem Cassinensem, Lateranensem Ecclesiam tunc incolentem literas mittunt, quibus alios monasticæ disciplinæ alumnos ad instaurandum secundo Divi Placidi cœnobium à piratis dirutum enixè rogant. Templum enim Sancti Joannis Baptistæ ob magnificam ædificii molem, Sarracenorum manus evaserat. Ejus epistolæ titulus hic est. *Sicilorum epistola Congregationi Cassinensi Lateranis degenti pro instauracione monasterii S. Placidi Sicilorum nomine hic, ut supra animadverti Messanenſes intelligi debent, qui in Sicilia sunt; nam monasterium Sancti Placidi restituendum non ad Siculos in genere. sed ad Messanenſes, quorum beneficio restituebatur, tantummodo pertinebat; sicut etiam Messana Siciliæ nomine ob eandem rationem in his epistolis intelligenda est. Epistolæ verò exordium illud est. Sancta, ac Deo digna Congregationi Cassinensi Lateranis degenti, Servi, & Filii eorum in Sicilia commorantes sic hujus vitæ pelagum &c. & post pauca: Sarraceni namque ab Alexandria, cum immenso exercitu ad Siciliam venientes omnem ferè insulam igne, & gladio deleverunt, & Monachos in Sancti Christi Martyris Placidi commorantes cœnobio diversis suppliciis affectos morti tradiderunt &c. Deinde subditur. Quapropter opportunè, importunè Vos per Patrem Benedictum, & Martyrem Christi Placidum adjuramus, ut super nos afflictos misericordiæ brachium extendatis &c. & infra: Jam enim Placidus in sibi commissis ovibus rursus occiditur, & Eutichius, Victorinus, & Flavia Virgo in sibi adherentibus rursus capite truncantur, effuderunt namque Sarraceni sanguinem Monachorum Cassinensium, & Christianorum cum illis habitantium velut aquam in circuitu possessionum suarum, & non erat qui sepeliret. Unde vestram Sanctitatem iterum, iterumque rogamus, ut nobis afflictis consolationis juramen impendere debeatis. Valete.*

Ibidem.

Monachi verò, qui in ea clade per fugam vitæ consulere pro monasterii ejusdem restitutione ad Vitalianum Pontificem literas dedere, quibus ille hac epistola respondet.

R-

*Rescriptum Vitaliani Papæ ad eosdem pro instauratione
Monasterii B. Martyris Placidi.*

*Vitalianus Episcopus servus servorum Dei Dilectis in Christo,
filiis sub Patris Benedicti, & Placidi Dominio in Sicilia consti-
tutis salutem, & Apostolicam benedictionem, ad hoc Nos
superna clementia in orbe terrarum præfecit Rectores, atque
Custodes, ut dispersa congregare, & congregata conservare,
& destructa restituere summopere procuremus; qua propter,
quia Civitates, castra, monasteria, possessiones, & villas B.
Benedicto in Sicilia subditas paganorum incurfionibus desolatas
esse audivimus, supramodum dolemus, Omnipotentique Deo
super hoc gratias agimus, qui ideo temporaliter hic flagella-
irrogat, ne in æterum puniat. Unde vos charissimi filii à fletu,
& mœrore cessare monemus, quos de Cassinensi Congregatione ad
monasteria restauranda, & Civitates, castra, possessiones, vil-
las recuperandas in Siciliam dirigere studuimus. & speciali-
bus Dominis servire curetis ex parte B. Benedicti, & nostra,
præcipientes, ut in restauratione monasterii, & possessionum
illos adjuvare studeatis ceptumque laborem ad effectum per-
ducere summopere curetis. Nos enim, & vos, & Civitates, ca-
stra, possessiones, & villas quas Tertullus Patritius B. Patri
Benedicto in Sicilia dedit defendere, adjuvare, & manutenere
parati sumus. Omnipotens Deus sua vos gratia benedicat, atque
à cunctis adversis eripiat. Valete:*

Igitur & in hac quoque Barbarorum incurfione Summus
Pontifex Vitalianus, & Congregatio Cassinensis secundam
Monachorum Coloniam ad reparandum monasterium
Sancti Placidi, & ad procurandas possessiones misere.

35.

Anno 682. Agathone Pontifice, & Constantino Po-
gonato Imperatore Benedictus Episcopus Messanensis
Sextæ Synodi Constantinopolitanæ interfuit, in cujus
actione quarta ita subscriptum invenio. *Benedictus Epi-
scopus Messanensis Provinciæ Siciliae.*

*Benedictus Epi-
scopus Messa-
nensis Sextæ
Synodi Con-
stantinopolita-
na interfuit
Dionem II Mes-
sanensem fuisse
nonnulla mo-
numenta præ-
ter traditio-
nem ostendunt.*

Anno 683. Leo II. Junior appellatus patre Paulo crea-
tus est Pontifex; fuit Sículus Messanensis vir sanè do-
ctissimus, latinis, & græcis literis eruditus, ut ejus scri-
pta indicant. Tria in eo ornamenta fuisse Anastasius Bi-
bliotecarius prædicat, singularem eloquentiam, exactum

H h h

in

in divinis mysteriis iudicium, & pauperum curam. Præterea adeò musices peritus est habitus, ut psalmodiam composuerit, hymnosque ad meliorem concentum redegerit, artem exercitatione confirmans religio mira, pietas, ac sanctimonia illi fuit multa laude digna in brevi Pontificatu gessit, quæ ad hunc annum refert Baronius Constantini anno 16. & in Sanctorum numerū relatus est: Siculum Messanensem fuisse Sanctum Leonē plures affirmant; Joseph Bonfilius lib. 7. suæ Messanæ, & Octavius Cajetanus in fastis Sanctorum Siciliae, & si postea in Martyrologio in dubium revocet, dicens ad 4. Kal. Julii S. Leonis Papæ II. de cujus ortu plures in Sicilia Urbes contendunt. Nos verò præter antiquissimam hujus Ecclesiæ traditionem fuisse civem Messanensem certissima habemus in Urbe vestigia, etenim ad primam ab Urbe lapidem extra portam Septemtrionalem vetustissima est ædícula Divo Leoni sacra, quæ frequentissimo suburbio nomen Sancti Leonis indidit. Præterea usque ad majorum nostrorum tempora floruit Messanæ Papaleonum nobilissima familia, quæ hunc Pontificem gentilitium suum gloriabatur. In cujus antiquis ædibus Beata Eustochium Virgo Montis Virginum monasterium construxit. Imò fons ille vetustissimus, quem pontem leonem appellant à Pontifice Leone ita dictum, per syncopen volunt, Ædes enim circa fontem ad Pontificis familiam pertinebant. Hoc autem apud Messanenses adeò certum, atque indubitatum est, ut supra illam novi theatri portam, quæ juxta fontem hunc sita est illam posuerint epigraphem.

D. O. M.

Divo Leoni Pontifici Max. Populari suo

S. P. Q. M.

Portam Leonam P. D. D. Q.

Mense Decembri anno Christi MDCXXIII.

36.

Constantinus
Pontifex Cen-
stantinopolim
petens per-
moris. e. a. M.
sanensibus ac
cipitur.

Anno 709 Justinianus Imperator Constantinopolim accersit Constantinum Pontificem adhibitis precibus, ut finis aliquis controversiæ ob Canones ad quintam, & sextam synodum poneretur. Cum autem solvisset à

Ro-

Romano portu mense Octobri Hydrunti hyemavit, postea Neapolim venit, & inde Messanam ubi perhonorifice à Messanensibus sicut summum Pastorem decebat acceptus est. Hic Anastasius Bibliotecarius rem memo-

Bar. ad ann.
Christi 709.

rabilem his verbis refert. Pontifex cum suis Siciliam perrexit, ubi Theodorus Patricius exsperatus languore detentus occurrit Pontifici magna cum veneratione salutans atque suscipiens medelam adeptus est celerem, atque inde egrediens per Regium, & Corionam transfretavit Gallipolim, hæc ille.

Anast. Bibl.
in vtra Con-
stant. Papæ

37.

Anno 787 coactum est secundo Nigenum Conciliū, cum Ecclesiæ Dei Hadrianus Pontifex, & Imperii habenas Constantinus, & Irone moderarentur, & in actione prima, secunda, & tertia ejus synodi subscriptum lego. Gaudiosum Messanensem sub hac formula: Gaudiosus Episcopus Messanæ Siculæ.

Gaudiosus
Messanensis
Episcopus Sar-
raceni iterum
Siciliam in-
grediuntur
Messanam
honestis pa-
trionibus oc-
cupant item
Gregorius Epi-
scopus Messa-
nensis.

Conc. gener
c. 4.
Leo. heft. l. i
c. 23.
Bar. ad ann.
820

Anno 820, ut Leo Hostiensis auctor est Sarraceni de Babilonia, & Africa venientes Siciliam ingressi, & primum omnium Panormum occupavere. Anno deinde 827 post longam obsidionem, agrique Mamertini vastationem, & civium internecionem extra Urbem positorem, honestis conditionibus ubi auxiliares Orientis Imperatoris diu expectatae copiae non apparuerunt, ut alibi relatum est, Messana per deditionem in Sarracenorum potestatem venit, nulla in Christianæ religionis politica facta mutatione.

Anno 868, Gregorius Episcopus Messanensis Ecclesiæ præsedebat, nam sub Hadriano II. Pontifice, & Basilio Macedone Imperatore in octava synodo Constantinopolitana, habetur inter alias hæc subscriptio Gregorius Episcopus Messanæ.

Concil. gen.
c. 4.

Circa annum 880, Messana florere Sancti Anacoreta Nicander Abbas, ex familia Sancti Basilii, Gregorius, Petrus, Demetrius, & Elisabeth, qui extra Urbem in deserto loco in jugi divinarum rerum contemplatione vitam agebant. Meminere Nicandri Breviarium Galliarum ad XII Kal. Octobris. P. Octavius Cajetanus, qui in falsis Sanctorum Sicularum ad XIII Kal. Octobris sit. Messanæ Sanctorum Anacoretarum Nicandri Gre-

38.

Plures San-
cti extra Mes-
sanam consti-
tutricem vi-
tam agebant

gorii, Petri, Demetrii Presbyterorum, & Elisabethe Viduæ, Franciscus Maurolycus in suo Martyrologio; Molanus ad Ursuardum, & tabulæ hujus Methnensis Ecclesiæ.

39. Circa annum 868. sub Hadriano Summo Pontifice, Ludovico, & Basilio Imperatoribus, ingens Sarraceno-
rum classis ab immanissimo Duce Abrahamo ex Aegy-
pto, Africa, Babilone, Alexandria in Siciliam delata
est, quæ in omnem Insulam ita deservit, ut sacra, pro-
fanaque omnia promiscua haberent. Christique cultores,
Monachos reliquosque Deo dicatos viros omni suppli-
cio excruciatos interficerent. Neque tanti excidii Messa-
na fuit immunis, nam Sarraceni in Monasterium San-
cti Placidi tertio irrumperentes, sacram illam familiam
internecione deleverunt. Hanc vastationem alii referunt,
ut Octavius Cajetanus ad annum 884. alii ad annum
903. sub Joanne IX. Summo Pontifice, Imperante in
Occidente Ludovico III. in Oriente Leone VI. Con-
gregationem Cassinensem moderante Leone Abbate.
Aronibus in suo martyrologio ad Kal. Augusti ita horum
sanctorum gladem commemorat. *Messana in Sicilia pas-
sis infinitorum Monachorum, qui ab Abrahamo Sarraceno-
rum Duce pro fide Christi occisi sunt & ad eundem diem
Cajetanus. Messana passio Sanctorum Monachorum ordinis
S. Benedicti Duce Abrahamo scripta etiam, & in asper-
rimis his temporibus Messanenses ad Abbatem Cas-
sinensem Apollinariam, nuntiantes ei quæ à Sarrac-
enis Ecclesie summa, & Monachi Sancti Benedicti per-
pessi fuerant, rogantique, ut summis precibus Deum
consulerent, iram divinam averterent, Summum Ponti-
ficem, & Imperatores ad ferendam opem impellerent.*
Habetur hæc epistola circa finem Chronicæ Cassinen-
sis, cujus epigraphæ illæ sunt. *Sicutum epistula Apollina-
rii Abbati Cassinensi, ob ducatum Abrahami Sarraceni in Si-
ciliam transfugerunt temporibus Ludovici, & Basilii impa-
ratorum. Epistola exordium, sic habet. Sanctis, ac Rever-
endis Patri, Apollinario Ordinis gratia Patri. Benedicti digno
Kumbro Cassini locato & scribi, maris illi Sanctorum Benedicti, &
Placidi, in Sicilia constituti, utriusque regi gloriam, quæ*

ea, ac qualia à Paganis Sicilia passa sit, & nostris frequen-
 tilius literis significantibus, & fama jam volitante audistis;
 sed quia nunc super nos ultra modum Sarracenorum perfec-
 tio sevit, ea qua in nostris relictis imminet vobis signi-
 ficare cupimus, nuper namque Sarraceni ab Alexandria, Agy-
 pto, Babilonia, & Africa vententes Siciliam ingressi sunt,
 operientes universam superficiem terre sicut locusta depastan-
 tes, incendentes, & cuncta exterminato, & morti tradentes, ar-
 borem fructiferam succedentes, & in montasteriis, Civitatibus,
 castris, & villis cœnobio Cassinensi pertinentibus scelerati se-
 viunt, ut majoribus incendiis religiosarum loca, quam alio-
 rum domicilia concrement &c. sequitur post pauca: Jam
 vero, quis digne valeat referre unquam ea, quæ nunc in Si-
 cilia evenerunt? attendite quæso universi populi, & videte
 &c. Introducit deinde per prolepopejiam Siciliam lu-
 gentem, & cælestes sic invocantem: Exora pro hereditate
 tua Placide martyrum Beatissime, intercede pro Insula tua
 Eutichi, quam cernis afflictam, & desolatam. Esto, & tu
 Beatissime Victorine in hac suffragator fratrum tuorum tuor-
 rum. Flagita & tu Flavia Virgo Sanctissima cuncta regen-
 tem pro salute Siculorum, universo ob ejusdem ruinam inge-
 miscite Sancti, Deum rogantes, ut quandoque me de pagano-
 rum manibus eripiens pristina libertati restituat. Hæc sunt
 Apollinari Pater beate pro quibus filii vestri auxilium B.
 Benedicti corporale, & spirituale exposcunt. Rogantes ut om-
 ni nisu, omnibusque modis Domini Papa, & Serenissimorum
 Imperatorum Ludovici, & Basilii adiutorium requiratis; qua-
 rentes à Paganorum manibus erepti. Deo, & vobis gratias re-
 ferre, & in Cassinensi cœnobii servitio, ac fidelitate perve-
 nire possimus. Vale. Quis vero hic ambigat epistolam hanc
 sub nomine Siculorum ad Apollinariū Abbatem à
 Messanenſibus fuisse conscriptam. Apostrophe enim ad
 Sanctos Placidum, Eutichium, Victorinum, & Flaviam
 Messanenſium tutelares omnem adimit dubitationem.
 Præterea aliam in verso epistolam eorundem ad Leo-
 nem Abbatem Cassinensem, cui, & gratias agunt pro
 pter auxilia ejus opera ab Imperatore ad expellendos
 Sarracenos destinata, & alia expeditiora exposcunt, qui-
 bus

40.

Siculorum epi-
 stola ad Leo-
 nem abbatem
 Cassinensem.
 Catalogus Pro-
 fectus in Sar-
 racenos Mes-
 sanam obside-
 tes irrumpit

plurimosque
trucidat Mes-
sana dum Sar-
racenis se de-
dit, paciscitur
ne sacra Chri-
stianorum my-
steria impe-
diantur. Tan-
dem Sarrace-
ni expellun-
tur.

bus Tauromenium ad Cassinense monasterium spectans
ab Sarracenorum obsidione vindicent. Epistolæ verò te-
nor is est.

Epistola Sicularum Leoni Cassinensi Abbati.

*Sanctitate decorata amplitudine, & conspicua religionis il-
lustrata magnitudine Donno Leoni Cassinensi Abbati servi, &
filii Sanctorum Benedicti, & Placidi in Sicilia constituti fi-
delia servitia multimodas gratias Vestre Paternitati referimus
de adiutorio nobis à piissimo Cesare destinato, rogantes ut ve-
stra beneficia nobis ad presens succurrere non desinant, &
nostre recuperationis beneficium perficere, & tractare ad finem
ducere ne pigeat quia omnis nostre spei sublevatio, post Deum
in vobis est. Kalendarum itaque Augustarum die Rex Sar-
racenorum Africam inhabitantium ad Siciliam veniens, Tau-
romenium vestram Civitatem capere nititur. Qua propter ro-
gamus ut nobis succurratis, quatenus Tauromenium manu-
tenere, & Civitates, & Castra à Sarracenis defendere va-
leamus.*

Maurol. l. 3

Igitur Sarraceni tota Sicilia potiebantur, quam Regi
Tunetano Maniacii filius per summum scelus tradide-
rat quadraginta Arabum millibus in Insulam trajectis,
quæ ab Heraclii tempore græcis literis, ac gymnasiis,
templisque græcanico opere constructis, & musivo ar-
tificio teselatis ornata fuerat, ita postquam sub Sarra-
cenis esse cepit, omnia Mahomettanis sordibus propa-
nata sunt, multaque ædificia, & fornices lateritiæ sar-
racenica structura erectæ. Quicumque per id tempus Chri-
stiani, ait Maurolycus, qui Græcæ nationis erant Siciliam
colebant Sarracenis parebant; Et Messanenſes Christiani eam
Urbis partem habitabant: quæ nunc, Græcia dicitur. Palatio
regia propinqua quamquam, & Procerum quidam diversis in
locis Urbis degerent. Porro in Urbe hæ sacræ ædes co-
lebantur. Templum maximum Divæ Mariæ in Cælum
assumptæ sacrum, non tamen suis numeris absolutum.
Ædes Divi Nicolai in Palatio antistitis, Divi Joannis
Baptistæ quæ à Divo Placido extracta fuerat, Divi Theo-
dori, & Divi Clementis; extra Urbem verò Divi Be-
nedicti, Divi Andreæ in monte Tyrone, & Divæ Ma-

ria

riæ extra mēnia alias Sancti Gregorii, etenim ut testatur Bonfilius in Messanicis lib. 3. Sarracenorum ævo per quoddam Episcopi Syracusani rescriptum Abbatissæ S. Gregorii Messanæ templum S. Lucie cum suis latifundiis, quæ Syracusis erant datur possidendum. Item, in Græcia ædes Sanctæ Mariæ titulo Intemeratæ, & S. Helenæ. Ex tribus tamen Insule partibus sequitur Maurolycus, duæ Christianorum erant: pauca enim Urbes Sarracenorum: Complures Christianorum ditionis, qui Messanæ degabant. Bina Messanæ vexilla explicabantur, alterum cum Sarracenorum, alterum cum Christianorum insignibus. Christianorum quidem insignia erant aurea Crux in purpureo scuto, ut nunc sunt. Sarracenorum verò nigrum Castellum, in viridi campo. Nam cum olim Sarraceni ceteri Siciliæ loca armis occupassent: Messana, magnis se viribus tutabatur, ac post ingentem conflictum, plurimosque ex utraque parte interfectos deditionem fecit, sic pacta, ut Christiane Urbis insignia per consuecta loca starent: Item ut oppidis, villis, prædiis, bonisque minime spoliarentur. Hac Mamertinorum constantia causam prestitit, ut reliquam per Insulam Christiani honoratius, & indulgentius tractarentur. Sic Sarraceni per annos 210. à defectione scilicet Georgii Maniacii, quæ fuit anno salutis 822. usque ad annum 1032. in Sicilia rerum potiti sunt. Sic ille. Verum propter illorum temporum obscuritatem observo Scriptores diversimodè locutos esse, & in his ducentis triginta circiter annis Sarracenorum dominatus in Sicilia, aliquando Messana expulsos fuisse invenio. Etenim ipsemet Maurolycus in eodem libro ita subdit Per id tempus, Georgius Maniacus, dudum memoratus, cum Guillelmo Terrabrachio, & fratribus, cum Capuano, & Salernitano Principibus contra Sarracenos, qui Siciliam tenebant conspiravit: anno salutis 1004. * Hi Messanam primò invadunt; quæ barba-

Apud Baron
ad ann. 1040

Catacalus Praefectus Imperatoris tenebat, eam obsidentes Sarraceni, & jam ob victorias elati, & negligentiores redditi, atque socordes cum essent. Catacalus ista intuens, iussit Sacrosanctum Sacrificium missae primum offerri; Inde verò milites omnes, Sacra Eucharistia participando muniri, moxque in hostes irrumpens imparatos, offensos omnes, vel trucidavit, vel fugere coegit. Sed accipe rem gestam ab eodem Curopalata: Quarta autem die qua consuevimus mediam Pentecostem celebrare, Catacalus cognomento Combustus animadversa negligentia, & socordia Sarracenorum, & ut illi sine ulla cura, & sollicitudine degunt, nihil curantes, eorum quae intra muros fierent, suo exercitu confirmato, cum iussisset sacrificiū incruentum perfici simulque cum omnibus particeps fuisset Divini Sacramenti, circiter prandii horam apertis Urbis portis maximo impetu in adversarios erumpit ebrios, & crapula onustos. Ipse primum ad tabernaculum Apocapbar Insulae Principis adequitans, & ille quidem statim interficitur, mollis, & facilis captu prae ebrietate, eiusque tabernaculum perumpitur. Cadebant etiā alii Sarraceni acervatim prae ebrietate labentes, & inopinato impetu nihil prorsus virtutis memores. Fuit igitur strages totius exercitus, Sarraceni sese mutuo obterentes occiderent, & ita ut cadaveribus complerentur planities, & proxima convalles, & flumina: captaeque sunt omnia castra auro, & argento, & margaritis, pretiosisque lapillis referta, quos (ut fertur) medimnis milites divisere, & ita omnis Sicilia, quae brevi tempore à Maniaco subacta fuerat, brevi quoque negligentia, & vitio ducum, rursus in potestatem Sarracenorum pervenit, cum sola Messana, eo modo quo diximus relicta fuisset, iterum recuperata est. Hec Baronijs, & Cedrenus ex Curopalata.

Interea Sarraceni, adiicit Maurolycus, viribus ex Africa resumptis, Messanam, quae sola in Sicilia sub Imperio Christiano duraverat capiunt ferro, & igne cuncta sedantes. Per haec Sarraceni Dominatus tempore in Ecclesia Messanensi nulla Christianae religionis diminutio facta est: Etenim Sarraceni in ea deditione quam supra memoravimus inter ceteras pactiones sacramento se obligaverant nullo unquam modo sacra Christianorum mysteria impe-

Mauroli. l. 3.

pedituros. Quare & Episcopos etiam ad suæ Ecclesiæ clavum sedisse constat, uti de Gregorio, qui anno 868. octavæ synodo interfuit supra dictum est, quo tempore Sarraceni dominabantur, & usque ad eorum expulsionem, quæ fuit circa annum 1057. Messanensium Antistitum palatium adhuc superstes erat, ad quod ut ait Maurolycus, Rogerius de hostibus triumphator multo cum comitatu deductus est. Quamquam in tot incendiis, tantæque utriusque politiæ perturbatione Episcoporum series non teneatur. Præterea sacram, rectorumque Messanensem Ecclesiam permanisse per illa tempora manifesto argumento sunt Divi Gregorii Sacrarum Virginum coenobium, in cujus tabulario etiam nunc adservantur lingua sarracénica à Notariis conscriptæ membranæ, quibus Abbatissæ fundos, ac possessiones locabant. Præterea Messanensium milicum sodalivium in eade Deipara ab Intemerata dicta institutum, quorum illud in primis erat munus, ut armati Sacerdotem, qui ad munierendos Sacro Viatico egrotos iret, ne à Sarracénis detrimentum aliquod pateretur custodirent. Et quidem Sacrosanctæ Eucharistiæ miraculo tribuendum eadem illam Beatæ Virginis, idemque sodalivium usque ad nostrum ævum perductum esse, quod evincunt antiquissimæ dæ sodalivii tabulæ, ubi sodalium ejus ævi nomina exarant, sunt, temporis edacitate corrofæ, illæ quidem dignè tamen, ut majori diligentia, & in thecis aureis tantæ vetustatis monumenta custodiantur. In quarum altera Principem locum obtinet Comes Rogerius, qui post partam victoriam in tam strenuorum sodalium album admitti voluit; Deinde patritiorum, & popularium virorum alia multa nomina subsequuntur. In altera vero posterioris ævi Friderici Sicilia Regis initio, postea virorum illustrium, aliorumque civium nomina leguntur. Igitur ex Sicilia annalibus manifestum est Sarracenos Messanæ, & profundas radices nunquam egisse, & Mamertinis, tamquam acerrimos fidei Christianæ hostes fuisse invisos. Ex quorum pietate, ac virtute totius Sicilia salus illuxit, cum tres illi heroes, ut alibi dictum est Ro-

Mauroly. l. 3.

Deipara

Gaufr. in sua
hist.

Fazel. dec. l.
l. 2. c. 1.

gerium in Calabria convenere, ad egregium Sarraceno-
rum expulsionis facinus, impulere, addidere animos,
Crucem suæ Civitatis insignia ejus fortitudini commi-
sere; Quod adeo verum est, ut Gaufridus illius evi scri-
ptor, licet in aliis Messanensium rebus gestis enarran-
dis hesitare videatur, hanc tamen Rogerii in Sarrace-
nos Siculos expeditionem ingenue, aperteque Mamert-
inis adscripserit. Accedit quod Fazellus occupatæ à Sar-
racenis, & in libertatem vindicatæ à Normannis Insu-
læ Mamertinorum ductu, consilioque historiam ex an-
tiquissimo codice se eruisse non immerito gloriatur, qui
res gestas à Nicephoro Imperatore ad Isaacium usque
Comnenum, atque adeo Rogerii tempora complectitur.
Præterea Rogerius Rex Comitris filius clarissime testa-
tur Patrem Mamertinorum opera ad res siculas invita-
tum, his verbis, quæ bona fide Fazellus refert, sic enim
ipse scribit; Neque verò Messana minus gloria ex Sarrace-
norum expulsionem provenit, cujus initium habuit potissimum
Urbi Sicilia tot annos sedit Gentilium dominatu oppressa, et
ferro & fessis acceptum semper, cuius insigne testimonium præ-
stitit in diplomate suo Rogerius Rex ipso Coronationis sue
die 15. Maii 1129. Nosmet ipsaque quot labores, et stan-
na sustinuerit Nobilis et Laudanda Civitas Messana, ejus-
que civitas aucta expulsis Sarracenis Christianorum Dominibus in
Sicilia resurgeret. Nam magnificum quondam Patrem nostrum
ad illam expellendam intraduxerant, et opera promove-
rent cum maxima sanguinis effusione, donec in ipsius magni-
fici Patris nostri dominio seclusis infidelibus fuit tranqui-
llitas serena pacata. Hæc Fazellus non nisi in his verbis
Neque quo tempore Rogerius Messanam cum clas-
sa appulit, exiguus erat intra mœnia civium Christi-
anorum numerus. Rogerio enim incantibus appropinquante,
Christiani, civitas laici Maurolycus in Mauris conjurati fra-
tre Urbis senibus Normannos admittant, Sarraceni multos
inde afficiuntur. Rogerius misericordia multos cibiter suorum
imperium mandans, ut quicumque ex hostibus Christianam
fidem suscipere sermuntur, sic non pauci ad baptismum pro-
perant, brevi que spatio Urbs omni perfidia labe purgatur.
Sic ille.

An-

Anno 1058. ab eodem Comite Rogerio ex concepto voto cœnobium mundi Servatori Christo in extrema parte Insulæ Sancti Hyacinti ex hac occasione extructum est, cum Comes assumpto venerandę Crucis vexillo, ante Solis ortum Rhegio cum classe transfretasset, ad australe Messanæ latus descendit Gotifredum fratrem copiosius præficit, cujus consilio conscensa rursus classe lustrabat Zanclei portus brachium, in cuius extremo duodecim Christianorum cadavera è patibulis pendeabant, quos barbari suspendio necaverant; quod Rogerius egerrimè ferens. *Iuro inquit per superos, perque salutem meam in eo me loco cœnobium, eodemque Christo Servatori dicaturum ubi à posteris pro illarum animabus supplicandum sit.* Hæc ex Maurolyco excerpta; ea verò quę sequuntur ex codice vetustissimo manuscripto de recuperatione Regni Sicilia; qui ad meas manus pervenit, & hæc habet: *Cum autem Rogerius brachium S. Rainerii portus Civitatis attigisset (sic enim vocatur promontorium illud) navalem exercitum foras eduxit, ibidemque pedestrem apparatus opperiens Mamertinae Urbis amenitate nimia, letitia oblectabatur. In eo enim loco uberrimus erat aquę fons prope quam quędam erant furcæ in quibus duodecim Christiani ob suspicionem proditoris suspensi visebantur, quod spectaculum Rogerius sufferre non potuit, tantaque fuit miseratione commotus, ut lacrymas emitteret, & suspensorum strage perspecta Deo vovit eodem in loco ad honorem Salvatoris, & sui Sancti nominis templum edificaturum.* Ita ibi. Igitur exactis tota Insula Sarracenis Rogerius circa annum 1082. edificando monasterio animum adjecit, accitumque cum duodecim Monachis usque à monasterio Rossani in Calabria virum Religiosarum virtutū Bartholomeum, ac factimonie laude præstantem, qui paulò ante Constantinopoli ab Imperatore Alexio redierat novę familie præfecit, deditque templo insignia donaria. Christi signum inter alia in Cruce suffixi, quod ab Hierosolyma sibi dono allatum fuerat, & usque ad nostra tempora miraculis claret. Item, & tabulam Virginis Deiparę à Romanella nuncupatę, quam à Divo Luca depicta ab initio fama dictitavit,

*Rogerus vov-
it se Christo
Servatori Te-
plum edificat-
urum in ex-
tremo portus
brachio, ex a-
disque Sarra-
cenis edificat*

*Iconol. B.V.
l. 5. c. 13.*

& populus Messanensis singulari olim pietate quolibet die Lunę venerabatur; cœnobium ipsum possessionibus, terris, latifundiis, mirum in modum, Ipse, & filius Rogerius Rex locupletarunt, præfeceruntque reliquis monasteriis, sive quę in Sicilia, sive quę in Calabria Sancti Basilii disciplinam profitentur; At Bartholomæo Abbate suum Rossani monasterium repetente non minori sapientia, ac sanctitate viro curam monasterii demandavit, Lucę nomine, quem Archimandritam voluit appellari; Is postea cum ex hac vita migravit in marmoreo tumulo in eadē S. Joannis Baptistę conditus est.

42.

Præterea anno 1081. Rogerius ubi in plenissimam sui potestatem Insulam redegit Pontificiam dignitatem longissima Sarracenorum dominatu proscriptam veluti, & exulantem, restituere primū omnium cogitavit, & à Troinensi Ecclesia sumpsit initia, cui Robertum Monachum sibi propinquum, ac singulari virtute præditum primum in Sicilia Antistitem præfecit. Constituo primo Troinensi Episcopatu, eundem quoque Messanę restituit, & utrique Cathedrę Troinensi, & Messanensi unionis vinculo de consilio Romani Pontificis Gregorii VII, colligatę eundem Robertum præesse constituit, id quod tum ex Rogerii diplomate, tum ex Gaudio Malaterra manifestè probat D. Albertus Piccolus. Diplomatis verò Autographum ex tabulario Messanensis Ecclesię bonā fide depromptum in quo piissimus Princeps causas enarrat, quibus animum adjecerit, ut in Insula recens Sarracenis erepta Episcopales sedes, vel novas institueret, vel veteres in usum, & splendorem revocaret, gręcè traditum est. Deinde, & Constantię Imperatricis jussu, & aliorum Principum diligentia non uno tempore à doctis viris in latinam linguam translatum vidimus, quę omnes alię aliorum interpretationes in hanc demum sententiam veniunt.

Priv. Roger.

Sigillum factum à me Rogerio Magno Comite Calabria, & Sicilia, & datum ad te dilectorem Dei Episcopum Messanę Dominum Robertum cum subiecta fuisset mihi voluntate Divina Sicilia tota, proposui relevare veteres Ecclesias, & di-

*Rogertus Episcopus
scopalem dignitatem in
Sicilia restituit, & Troi-
nensi simul &
Messanensi Ec-
clesia Robertum
Monachum
præfecit, nec
non templum
Divo Nicolao
sacrum Mes-
sana erexit.*

*Pica. de ant.
jure Eccl. Si-
cul. p. 1. c. 3.*

dirutas erigere, sicut primò fuerant, hoc enim iustum putavi, & beneplacitum, ut Divinitas serviatur, & glorificetur, ut prius. Hoc Ego proponens, & in manifestum materiam hanc spargens proposui primùm in Troina edificare Episcopatum in nomine Sanctę Dei Genitricis, & ad memoriam mei, & pro remedio peccatorum; quod cum factum esset, & templū edificatum fuisset perstudiosè quarebamus ibi constituere Pręlatum, & bene quęrentes invenimus te prędictum, & pręmemoratum Dominum Robertum bonis operibus fulgentem, & ut simpliciter dicamus columnam luminis ad illuminandas animas hominum, & tradidimus tibi gubernamina ipsius Episcopatus &c. Deinde verò postquam dięcesis Troinensis terminos amplissimos describit, hęc subdit. Nuper verò iterum per consilium Apostolici erexi templum in nomine S. Patris nostri Nicolai in Civitate Messana, & constitui Episcopatum, sicut antiqua relatio significabat ut esset ipsa Ecclesia Catholica ipsius Civitatis, & ipsam Ecclesiā decoratam sicuti est tradidi tibi prędicto Episcopo, cum omni servitio, quod pertinet ad possessiones suas, ut eam debeas gubernare, & dirigere, sicut & primam Troinensem Ecclesiā. Tandem verò diploma ita concluditur. Sigilli mei hoc scriptum per consuetum sigillum meum plumbeum Mense Aprili Inditione quarta anno mundi 6604. Vide Albertum Pic-

Alb. Picc. de
ant. Jux. Eccl
Sic. l. c. 56. 13
ad. 1081.

colum. Cujus postremę clausulę gręca verba eruditissimus Juris consultus D. Leonardus Patè ita latinè expressit. Nuper verò iterum Apostolici Papę consilio monitus templum edificavi dicatum Sancto Patri Nicolao in Messana Urbe, & in Episcopalem Urbem constitui, ut antiqua olim traditio monebat, hanc fuisse Cathedralem ejusdem Urbis, eamque pulcherrimę, ut modo est erectam, ornatamque tradidi tibi Pręfato Episcopo cum decenti famulatu, ut eam dirigas, & gubernes quomodo prędictam Ecclesiā Troinensem: quibus sanè verbis, vel inviti fateri cogimur Rogerium haud quidem Episcopalem sedem Troina Messanam transfuisse, sed cum post institutum Troinensem Episcopatum Messanę quoque eundem restituisset, utrique sedi unionis vinculo conjunctę Robertum pręfecisse ab eadem men-

Gaufr. 1. 3.
c. 10.

mente illa sunt, quæ in Gaufrido legimus. Eodem anno (1081.) Idem Comes sumptibus pluribus apparatis undecumque terrarum artificiosis cementariis cunctis, fundamenta, castella, turresque apud Messanam Urbem jacens edificare cepit cui operi studiosos magistratus, qui operariis non deessent deputans interdum ipse visum veniens ipsos, per semetipsum coercendo festinationes reddens brevi tempore turribus, & propugnaculis immensa altitudinis, mirifico opere consumavit quia hanc quasi clavem Sicilia aestimabat præceteris Urbibus, quas habebat fidelibus tutoribus deputatis arctiori custodia observabat. Ecclesiam etiam in honore Sancti Nicolai in eadem Urbe cum summa honorificentia construens, & diversis possessionibus augendo dotans clericis ad serviendum deputatis Pontificali sedi aptavit, sed eam cum Troinenſi Cathedra univit. Vide hac de re plura apud Piccolum loco supra laudato ex quo ista hausimus.

43.

Rogerus item
Monialium
Cenobium, at
que Ecclesiam
D. Joanni Ba
ptista dedica
vit, quod ce
nobium in Mo
nasterium S.
Catherinæ Val
lis Viridis
translatum
deinde fuit.

Idem Rogerius in quodam diplomate concessionis Abbatie S. Mariæ de Milis affirmat se post exactos è Sicilia Sarracenos primum omnium in Civitate Messanæ Ecclesiam, & cenobium Monialium Christi Præcursori Sancti Joannis Baptistæ dedicasse. Affert Bonfilius diplomatis verba è Regio Siciliæ Tabulario desumpta à græca in Italicam linguam traducta, quod sacrarum Virginum cenobium græcè ψαλλέντιον D. Antonius Lombardo Archiepiscopus Messanenſis anno 1572. ex Gregorii XIII. præscripto in monasterium Sanctæ Catherinæ Vallis Viridis tranſtulit.

44.

Monasterium
aliud SS. Vir
ginum Græco
inſtituto Ro
gerius crexit.

Rogerii quoque opus est aliud sacrarum Virginum monasterium, quod usque ad nostra tempora floret græco instituto, græcisque ceremoniis, quibus initio fundatum est cognomento *Philanthropos*, hoc est Amator hominū quasi Servatori hominum dicatum. Hujus antiquitatem ostendit Bonfilius ex vetustissima Tabula, qua Soror Agatha, seu prima, seu secunda hujus Congregationis Antistita nescio, quas concessit possessiones inter Lucæ, & Honuphrii primi, & secundi Archimandritarum Campos his verbis. Est sciendum, quod facta fuit quedam provisio per quondam Venerabilem Lucam Archimandritam S. Salvatoris lingue Pha-

ri

ei Messanae nec non Venerabilem quondam Primum Monachum Venerabilem Archimandritam Monasterii dicti S. Salvatoris cum quondam Domina Agatha Venerabili Abbatisse Sancti Salvatoris de Philanthropos Monachum Græcarum Messanae de quibusdam terris laboratorii in partibus Calabriae cum pertinentiis, ex contrata ex. Ex quibus verbis, & aliis hujus monasterii tabulis vetustas clarissime ab ipso Comitibus evo deprehenditur.

45.

Præterea Monasterium Sanctæ Mariæ extra Muros alias Monasterio S. Mariæ extra muros Rogerii prædium in Calabria dono dat. Confirmant donationem hanc Rogeri Successores. Sancti Gregorii cum ex longo Sarracenorum dominatu suis possessionibus imminutum esset deinde verò his expulsi supplices libellos Rogerio illæ Virgines dedissent, quo sibi inopia laborantibus consuleret. At Comes piissimus pingue latifundium in Sancti Opuli Calabriae oppido illis dono dedit, monasterium quod ibi erat, hanc etiam aggregavit, quam donationem Fridericus II. alique successores Reges confirmaverunt, ut ex monasterii tabulario constat.

Idem ibid. ex tabul. Monasterii.

Anno salutis 1099 mense Aprilis dum Rogerius Buttheram obsidet Urbanus Pontifex Summus Messanam venisse dicitur Byzantium profecturus, us collecta synodo morem corrigeret Græcorum fermentatas hostias offerentium. Alexio Imperatore id perperam probante ex Maurolyco lib. 3.

46.

Circa annum 1099 Gerardus vir pietate, ac religione insignis in Urbe Hierosolyma corrogata ab institutibus Amalphytanis stipe Nosocomium sub homine Episcopalis Sancti Joannis Baptiste ad peregrinorum ad confortium hospitium excitavit. Unde Equitum Hierosolymitanorum Sancti Joannis Baptiste ordo nigræ cis summi cinguli originem. Et quæ orbi Christiano plausible ea habita esset institutio. Eodem anno Rogerius Messanae, quæ peregrinorum ingens multitudo in Palæstinam traiecit Xenodochium juxta templum S. Joannis Baptiste ubi non solum liberaliter, sed etiam ornate, tumulanteque peregrini tractarentur erexit, deinde novum cum amplissima possessionum idne Religionem jam nascenti prioratum. Quæ de re ipse Comes

Erecto primo Hierosolymis hospitio sub nomine S. Joannis Baptiste Rogerius quod Xenodochium instituit quod deinde Magni Præpositi nomen accepit.

47.

Ex Diploma Rog. Rog. b

Ex Diploma Rog. Rog. b

in

in diplomate foundationis Abbatię S. Marię de Milia meminit, & Rogerius Rex hujus filius, & successor anno 1136. rogatu F. Gubaldi hujus domus hospitalis Messanensis primi omnium Rectoris, quem *Magnum Priorem* appellat, donationem patris non solum confirmat, verum etiam regia liberalitate amplificat; ait enim in eo diplomate. *Hinc est quod nos, quos Deus, in Regem Sicilię primo solio praesidere voluit. Attendentes fervorem devotionis, & religionis observantiam, & eleemosynarum largitionem, quo nomine approbatam, quę domus hospitalis sacra B. Joannis Baptista Hierosolymitani Christi pauperibus, & infirmis continuum praestat hospitium, & levamen ad justas, & humiles preces F. Gubaldi Vener. Magni Prioris ejusdem Sanctę domus hospitalis, & Conventus ipsius totum locum, & tenimentum situm in campo Messana extra muros Civitatis, ubi est Ecclesia, quę in honorem Sancti Joannis Baptiste sub beata recordationis glorioso Comite Rogerio Patre nostro constituta pie noscitur cum omnibus suis edificiis, cimiterio, divisis, & pertinentiis subnotatis de munificentia nostrę gratię, & favore pro remedio anime ejusdem patris nostri fel. mem. Comitis Rogerii, matrisque nostrę Adelasię Regina, nec non & nostrę, nostrorumque parentum salutis perpetuę dicto Venerando Priori, & ejus sacro Conventui, ac eorum successoribus concedendum auximus, & perpetuę confirmamus.* Prior igitur hujus domus hospitalis, quę magna nomen sortita est, sicut & Prior omnibus Equitibus Hierosolymitanis, qui sunt in Sicilia cum eorum domibus solus praest, & jura dicit; ita in suo diplomate Martinus Rex cui 1360. Idibus Julii in suo privilegio F. Joannem de S. Stephano Priorem Messanensem cum titulo Magni Prioris appellat Familiarem suū, ac Regium Consiliarium.

Idem Rogerius Rex anno insequenti 1137. Magno Religionis Hierosolymitanę Magistro F. Raymundo de Podio inter ceteras quas concedit facultates, illa est, ejus ordinē in sui fidem, & quietelā in Regno se suo suscipere, dum ait *Fratres Hierosolymitanos, amasque domos Hospitales, quę in Regno nostro sunt cū constatribus, hominibus, posses-*

Mart. in pr.
vil. Fri. 11.

48.

Rog. Rex

Magno Hie-

rosolymitano

Prioratui Me-

sana erecto co-

firmas omnia

jura.

Rog. Rex in

diplom.

sessionibus, & omnibus iustitiis, & rationibus suis simili protectione, & defensione nostra, nostrorumque heredum, recipimus, & habemus &c. quod etiam Martinus Rex anno 1397. 15. Idus Junii in suo diplomate confirmat, ac declarat: Haftenus de his, quæ Rogerius Comes, & ejus successores huic Prioratui contulere.

Redeo ad Rogerium Comitem, qui pari pietate templum quod anno 1060. Divæ Mariæ Magdalene extra muros Urbis Messanæ sacraverat dedit postea Ugoni Abbati ordinis Sancti Benedicti, qui cœnobii in Palestina conditis summa cum authoritate præerat, & monasterio in primis sub nomine Sanctæ Mariæ Magdalene à Josaphat, ubi ipse degebat, hinc est, quod templum hoc cum suo domicilio Sanctæ Mariæ Magdalene à Josaphat, cognomento sic appellatum, membrumque, & portio illius Congregationis extiterit, ubi ex Benedictina familia Religiosi, qui Hierosolymam, sive obedientiæ, sive voti causa contenderent hospitio exciperentur. Hoc templum solemnî ritu, & cœremonia sacratum fuisse à Gufrido Archiepiscopo Messanensi, qui floruit ab anno 1108. testatur Guilelmus II. Siciliæ Rex in quodam diplomate dato pridie Nonas Januarii 1138. & à Gufrido II. Archiepiscopo Messanensi anno 1140. fonte lustrali, ministerio aliorum Sacramentorum cœmeterio decimis, & in divortiorum causis iudicio insignitum.

49.
Messanenfe Be-
nedictinorum
domicilium.
S. M. Magda-
lene. P. Josaphat
membrumque
est Congrega-
tionis Benedi-
ctine Hieroso-
lymis manenti

196. n.
196. n.

Ex Tab. Mo-
nast. S. Pla-
cidi.

27

Præterea eodem Rogerio Comite in Sicilia, & Calabria regnante, & in Palestina Gottifredo Bullone circa annum 1096. Equitum Templariorum ordo Hierosolymæ institutus est, qui comparato exercitu peregrinos à grassatorum injuriis tuerentur, quoniam vero ad maritimas expeditiones nullus portus, quàm Messanensis commodior videretur ad promovendam illorum Equitum pietatem piissimus Comes alteram Messanæ Domū Hospitalem cum ad Divo Marco Evangelistæ dicata crexit, amplissimisque proventibus auxit, atque eum Prioratum aliis ejusdem ordinis in Sicilia Domibus præesse voluit.

50.
Rogerius Mes-
sane domum
Templariorum
erigit, & ma-
gnis proventus
eius augeat.

51. Anno circiter 1120. Gotifrido Messanensi Episcopo

*Re dei maxi-
ma Messana
inauguratur
Guilermo Mes-
sanicus &
Troinensis
tertio Epi-
scopo. lit. ad lau-
ces f. 22. d. 10.
messanicus
guil. & Tro-
inensis
messanicus*

vita functo successit Guilelmus, quo tempore inchoatum
eddis maximæ ædificium instaurari cepit de qua sic ipse
anno 1123. Ego Guilelmus Messanensis, & Troinensis
tertius Episcopus Ecclesiam Sanctæ Mariæ, quam gloriosus
Comes Rogerius, atque gloriosa Domina Adelasia Comitissa
Siciliæ, & Calabria restauraverunt de consilio omnium Ca-
nonicorum, & Domine Armelline Abbatisse, & amore pre-
sati Comitis Rogerii ab omni terreno servitio liberam facto
&c. Præterea constructio monasterii ad portus Messanæ-
sis fauces Sancto Servatori dicati à Rogerio cepta in-
hujus Guilelmi de quo agimus tempora incidit, abso-
lutaque fuit. Templum verò opere multivo, ac resella-
to ita exornavit, ut in Sicilia, atque adeo in ipsa Ita-
lia nullum aliud eò elegantius existimaretur; de quo
Rogerius anno 1130. mense Majo in diplomate sic ha-
bet. Rogerius in Christo Deo pius, & fortis Rex &c. erexi-
mus Templum, atque edificavimus in promontorio portus
Messanæ Insule Siculorum ad laudem, & gloriam Magni
Dei, & Salvatoris Jesu Christi à quo, & Coronam accepi-
mus, & Immaculata Matris ejus Sanctæ Dei Genitricis, &
semper Virginis Mariæ, & Confessoris Patris S. Nicolai hoc
venerabile Templum in magnitudinem, & decorem divina
providentia, & gratia.

52. Guilelmo Episcopo vita functo Hugo Messanensis Eccle-

*Hispanicus
Episcopus
origina. &
Episcopo Mes-
sanicus
circa tamquam
suffraganeus
Messanicus
Ecclesia.
Ex ant. codi-
ce M.S.
Ex priv. Co-
dell. Eccles.
Cephal.*

siæ clavum suscepit circa annum 1127 nam inter Antisti-
tes, quos primæ Rogerii Regis inaugurationi Idibus
Maii anni 1129. institutæ interfuisse habemus, Hugo re-
censetur tunc Episcopus Messanensis. Anno verò inse-
quenti ad Archiepiscopalem dignitatem primus post
exactos Sarracenos ejectus est. Nam in privilegio con-
cessionis Cephaludensis Diœceseos ita habet. In nomine
Domini Dei aterni Salvatoris nostri amen. Anno ab incar-
natione ejus 1131. Inditione X. Mense Octobris. Ego Hugo
Dei gratia humilis Messanensis Ecclesiæ Archiepiscopus &c. &
deinde Ita sanè, ut ejusdem loci Episcopus S. Messanensis
Ecclesiæ suffraganeus semper existat, & veram obedientiam
nobis tamquam Metropolitano suo, nostrisque successoribus si-

ne

ne aliqua pecunie exactione, vel alicujus conditionis impositione exhibeat &c. Eodem insuper anno huic eidem Hugoni primo Archiepiscopo Liparitana Ecclesia Episcopalis Cathedralis dignitatem acceptam ferre debet cum enim ad ea usque tempora solo monasterio ordinis S. Benedicti Bartholomei Apostoli memorie sacro insignis esset, Hugonis consilio factum est ut ad Episcopatus honorem proveheretur. Quarum rerum publica monumenta in Ecclesie Messanensis tabulario asservantur, & ita habent. In nomine Dei aeterni, & Salvatoris nostri Jesu Christi anno ab Incarnatione ejus 1131. Inditione x. mense Octobri Ego Hugo Dei gratia Messanensis Archiepiscopus cum unusquisque fidelium Ecclesie sue proveniui debeat providere, idcirco Messanensis Ecclesie dignitati amplificanda discretè providentes Liparitanam Ecclesiam consilio Messanensium, & Troinensium Canonorum, utriusque deinde Conventus Episcopatum constituimus. Igitur Frater in Christo carissime Joannes nunc ejusdem loci Abbas te in Liparitanorum Episcopum eligi concedimus ita sane, ut tam tu, quam successores tui in nostra obedientia in posterum permanentes à nostris, nostrorumque successorum manibus tamquam suffraganei debeant consecrari. Extat & ejusdem Rogerii diploma inter Liparitanæ Ecclesie schedas; quod idem confirmat, Liparitano primo Episcopo Joanni datum in hæc verba: In nomine Dei aeterni, & Salvatoris nostri Jesu Christi anno Incarnationis ejusdem 1134. Ind. xii. Ego Rogerius Dei gratia Sicilie, & Italie Dux Rogerii primi Comitis heres, & filius &c. ea propter Joannes tam Pactensis, quam Liparitanæ monasterii Dei gratia Venerabilis Episcopo petitionibus tuis, fratrumque tuorum clementiis annuentes pro salute anime Patris nostri gloriose memorie Rogerii, Matrisque nostre Adelise, & nostra, nostrorumque denique Parentum concedimus eidem monasterio, & tibi, tuisque successoribus omnia illa &c. Preterea idem Rex anno 1134. mense Februario Ind. xii. Cœnobio Christo omnium Servatori sacro nonnulla indulgens, quæ ad Ecclesie Messanensis jus pertinebant Hugonem Archiepiscopi nomine cohonellat his verbis. Volumus, & mandamus, quod Archiepiscopus Mess-

53.
Paris Regi-
rii diploma-
ta pro Mes-
sanensi Archie-
piscopo

sana, & successores ejus habeant ab ipso monasterio unde quolibet, & à quolibet Archimandrita, qui pro tempore fuerit, & successoribus ejus ratione censitis 20. solidos &c. Aliis quoque pluribus locis Rogerius de Messanenfi Archiepiscopo meminit: Cum enim monasterium Divo Philippo sacrum non longè à Messana distans pluribus auxisset, muneribus, eaque publicis tabulis testata esse voluisset, post multa ita subdit: Diplomate dato 1143. cujus Bonfilius in Messenicis mentionem facit. Si autem contingerit Archiepiscopum Messanae transire, & hospitio excipi ab ipso monasterio, accipiat gratia benedictionis panes tres, & vini mensuras &c. Vide alia Rogerii diplomata apud Bonf. in Mel. l. 1. Picc. de ant. sem sepe Archiepiscopi titulo insignivit. Creditur hic Hugo anno 1139. è vivis excessisse, nam anno 1140. Gaufridus II huic Ecclesiæ præsidebat, ut constat ex concessione, quæ est in tabulario monasterii S. Placidi de Calonerò Messanenfi.

54. Hoc eodem anno VII. Idus Januarii Bartholomæus à Luce Comes Buteræ, & Paternionis monasterium S. Mariæ extra muros aliàs Sancti Gregorii multis auxilii possessionibus, & præcipuè terræ tractu, qui à torrente Lusciniarum usque ad mare prætenditur, ducitque initium ab ea aquarum scaturigine, quæ nostro etiam ævo ab eodem Comite, aqua Comitis nuncupatur, ubi etiam frequentissimum suburbium ædificatum est, & eidem monasterio Sancti Gregorii censuali vinculo tenetur. Idemque piissimus Comes aliquot post annis cœnobium monachorum Cisterciensium, qui eo tempore religiosarum virtutum laude maximè florebant extra Urbem, ad quartum lapidem condidit, ut ex vetustissima monasterii Tabula constat ubi hæc scripta leguntur. In Narbonensi Gallia regione cursi miræ devotionis templum sub nomine Divæ Mariæ Roccæ Amatoris ex ordine Cisterciensi visitur, sumptum quidem nomen à prærupta rupe in qua est positum, atque à Sancto Amatore, qui & ejusdem fundator, & locorum juxta postorum à venenatis anguibz expurga-

Ex Tab. monast. Rocca: Maur. dy. in ocean. relig.

tor extitit ad cuius exemplum Dominus Bartholomæus de Lu-
ce Messanensis Paternionis Comes ejusdem nominis, & ordi-
nis cœnobium Messanæ Siciliæ ad quartum lapidem extru-
xit, & illud amplo prœventu dotavit anno Domini 1179.

Anno 1142. Ex tabulis Messanensis Ecclesiæ habemus
tunc ad Archiepiscopatum evectum fuisse Robertum II.
anno verò 1144. evectum Gerardum, seu Guirardum.

Anno 1147. Arnaldum, anno 1151. Robertum III. sub
Eugenio III. Pontifice, & Guilelmo primo Rege, quo-

rum ille Diœceseos amplissimæ terminos peculiari di-
plomate describit Kal. Maii Ind. xiv: iste verò Rober-

to huic, & ejus successoribus anno 1159. mense Janua-
rio vii. Ind. domum dedit Panormi, ubi percommo-

dè Messanenses Antistites, quando illuc fortè rerum agen-
darum causa contenderent propio hospitio exciperentur.

Porro ea domus fuerat olim Joctæ Comitissæ Rogerii
Comitis filia, & sororis Rogerii Regis. Verba diplo-

matis hæc sunt. In nomine Dei æterni &c. V. V. Divina
favente clementia Rex Sicilia &c. Te itaque Roberto Messa-

nenfis Ecclesiæ venerabilis Archiepiscopo Ecclesiæ tibi divi-
nitus custodiendam commissam, loci vicinitate, nec non reli-

gionis eminentia propensius diligentes ad incrementum boni,
& ut in Urbe Felice Panormi idoneum tu, tuique successo-

res hospitium perpetuò habeatis; Ecclesiæ cui presides, & tibi,
tuisque successoribus libere habendam, possidendam, & dispo-

nendam in perpetuum concedimus, & donamus domum quæ
fuit quondam Joctæ Egregiæ Comitissæ bonæ memoriæ amite

nostræ sitam prope Archiepiscopiam hujus nostræ Felicissimæ
Urbis Panormi cum omnibus sibi adjacentibus ædificiis, ac

viciis &c.

Anno 1153. Alexander III. Summus Pontifex post schif-

ma, & similitates cum Imperatore Friderico OEnobar-
bo de consilio Ludovici VII. Regis Gallorum, Angliæ,

& Guilelmi Siciliæ Regum regressum in Orbem insti-
tuens, ad quem noster Guilelmus quatuor triremes il-

li miserat, quibus Messanæ portum appellens in Xeno-
dochio S. Joannis Hierosolymitani diversatus est, ut re-

fert Romualdus II. Archiepiscopus Salernitanus in suo

Cro-

55.
Nonnulli Mes-
sanenses Ar-
chiepiscopi
quibus Gui-
lelmus I. Rex
in Civitate
Panormi Of-
pitium donat
Ex Tab. Hosp
S. Joan. Hie-
rosol.
Ex diplom.
Guilel.

56.
Alexander III.
Papa Messa-
nam venit.

Romual. in
suo Cron.

Cronico, & apertissime constat ex quodam diplomate, quod ipse Pontifex Messanæ dedit; hisque concluditur verbis *Datum Messana apud Domum hospitalem S. Joannis Hierosolymitani*

57.

*Nicolaus I. no-
mine non di-
gnitate Messa-
nensis Archie-
piscopus.*

Anno 1166. Roberto vita functo creatus est Archiepiscopus Nicolaus hujus nominis primus, non quod is fuerit primus Archiepiscopus, ut nescio quis Aristarchus probare contendit, sed quia primus fuerit, qui hoc nomine sit appellatus, ut Piccolus eruditè ostendit. Sub hoc Archiepiscopo anno 1168. mense Martio Guilelmus II. dedit Abbatissæ Antiochiæ monasterii Monialium Sanctæ Mariæ à Scalis Pagum, tunc *Casale Comitum* nuncupatum in Mylarum plana situm, dictum sarragenicè *Rachal Elmerim*, nunc *Meria*, ut dictum est supra n. 31.

58.

*Rogerus de
Secretis, atq;
Hula de Gra-
pheo Conjuges
duo monaste-
ria alterum
virosum ex-
tra Messanâ
alterum fe-
minarum apud
portam meri-
dionalem co-
diderunt.*

Anno 1176. Eodem Guilelmo II. regnante Rogerius de Secretis, & Hula de Grapheo, filia Joannis Graphei, qui Messanæ Strategum egit. Conjuges cum filios minime suscepissent devoto, ac pio, quo erant in Deiparam animo, illi ex asse heredem instituere decreverunt: Quæ obrem duo monasteria sub S. Basilii regula, atque instituto condidere, alterum virorum, quod Sanctæ Mariæ de Bordonario extra Messanam ad quintum ab Urbe lapidem in Pago, quem S. Philippi Argirionis appellant, alterum feminarum in propriis edibus juxta vetustissimum Templum Sancti Theodori Martyris non longè à meridionali Urbis porta, quæ *Siniscalca* olim dicebatur ad viam quam Judæi incolebant, dicaruntque Sanctæ Mariæ, ac Sanctis omnibus ut constat ex diplomate Alexandri IV. & in antiquissimis hujus Monasterii tabulis ita invenio nuncupatum monasterium S. Mariæ de Novella Monialium *Messana in regione Judaica Sanctæ Mariæ de Novella*, hoc est Mariæ recens natæ è Diva Anna cujus hodie nomen monasterium retinet. Rogerius igitur, atque Hula amplissimis possessionibus, & redditibus locupletarunt, ut ex Guilelmi Regis diplomate constat, quo illis ea ab alienandis bona potestatem facit, ubi singula recensentur. Instituit Hula primam novam monasterii Antistitam Sergii Grafei fratris, qui à to-

tius

tius Regni Sicilię Secretis erat, filiam nomine Agnerem, quę cum plerisque aliis non obseuro loco natis Virginibus Duce, ac Magistro Protopapa S. Basilii constitutionibus, gręcoque ritu, & psalmodia instructę rebus divinis operam navaverunt.

Anno 1178. Abbas Facundus ordinis S. Benedicti in monasterio S. Marię à Latina in Hierusalem Messanę celeberrimam instituit sodalitatem Procerum, Pręsulum, Abbatum, Sacerdotum, Nobilium Matronarum ad numerum 180. ut in vetustissima hujus evitabula videre est, & à Pontificibus quamplurimis Romanę Ecclesię divitiis aucta est.

Circa hęc tempora Regina Cypri, cujus nomen, & parentes omnino me latent, Normannorum Regum sanguine orta, ac Messanę in aliquo monasterio pie educata, ut conijcio; hoc monasterium recens conditū multis prędiis, & latifundiis in Cypro Insula, ac Palestina positis auxit. Item monasterium S. Marię Vallis Viridis sub regula Canonissarum Sancti Augustini instituit, & eodem anno 1255. in alio diplomate Idem Alexander meminit, appellatque Reginam Fundatricem filiam dilectam Reginam Cypri, & adjicit felicis recordationis, illa enim multo ante decesserat, quo etiam tempore monasterium S. Marię à Scalis preciosa donaria contulit, ut ex monasterii tabulis liquet, & alibi Nos ostendimus.

Anno 1182. Nicolaus Archiepiscopus extrema ætate è vita excessit, anno verò insequenti Richardus Palmeri Anglus genere, vir acri judicio, & prudentia insignis à Syracusana ad regendam Ecclesiam Messanensem transiit, & brachium S. Martiani primi Syracusani Episcopi secum transtulit. Obiit anno 1195. & in eade Archiepiscopali Sancti Nicolai conditus est; cum hoc Epitaphio.

Anglia me genuit, instruxit Gallia, fovit

Trynacris, huic tandem Corpus, & ossa dedi.

Anno 1195. obiit mense Augusti die septima Ind. 13.

An-

59.
Sodalitatem
plurima Mes-
sana instituit
iur.

60.
Quodam Cy-
pri Regine
in aliquo Mes-
sansenſi mona-
sterio pie edu-
catur, quod ip-
sa multis prę-
diis in Cypro
& Palestina
positis auxit.

In Iconol. l.
3. c. 1.

61.
Richardus Pal-
meri natione
Anglus pru-
dentia inſi-
gnis à Syra-
cusana ad
Messanenſem
Ecclesiā tran-
ſiit.

Anglicus Angelicus generis meriti ratione

transit ad Angelicos associatus eis.

S. Maria, Iesu Christe, Richardus Messanensis Archiepiscopus.

62.

*Leo Malphino
ad vir nobilissimus
monasterium
regula D. Ba
filii, sed posica
ad D. Benedi
cti regulam
translatum est.
Ex Tab. Mo-
nach. S. Barb.*

Hoc eodem anno vir piissimus juxta, ac nobilissimus Leo Malphino in Sicilia regnante Henrico IV. Imperatore monasterium Sacrarum Virginum in propriis edibus juxta templum Sancti Mercurii excitavit, dicavitque Virgini Deiparae, & a suo auctore, ejus antiquissima Imago, quae adhuc miraculis illustris superstes est S. Maria a Malphino appellatur. Is monasterio per amplas tum in Sicilia, tum in Calabria possessiones attribuit, regendumque sub regula Divi Basilii Clero Greco tradidit quo paulatim deficiente Moniales, illae psalmodiam graecam perterse anno 1348. Clementi VI. Summo Pontifici supplices libellos dedere, uti latine psallere, & ceremoniis Romano ritu, sibi uti liceret, quod per Ambaldum Cardinalem, & Episcopum Tusculanum illis ad S. Benedicti regulam transire concessum est, ut ex ejusdem Pontificis diplomate dato eodem anno, nonis Septembris apparet. Translatum deinde hoc, in vetustum Divae Barbarae Monasterium ab ea usque ad hodiernum diem nomen accepit. Ex his quae dicta sunt agnosces fallum esse recentem quemdam scriptorem, dum ait. *Fratrem Amalpurium de Randaeis, eius Confratres in radicibus Montis Albani prope casale novum in agro, qui dicitur Linaria, seu de Basico hoc monasterium edificasse, Moniales vero in Urbem migrasse sub Martino Rege etc.* Nihil enim horum in monasterii tabulis habetur.

63.

*Bernardus
Monachus S.
Benedicti Me-
ssanensis Ar-
chiepiscopus.
Ex Tab. Mess.
Ex dipl. Ce-
lett. 3.*

Anno 1196. Bernardus (Bertium vocat Bonfilius) Monachus Sancti Benedicti ad Messanensem Ecclesiam electus est, huic Celestinus, Pontifex III. dato diplomate Laterani. Idibus Aprilis anni 1196. ut cum Parochiam suam visiteret Abbates Graecos, & Latinos ad procurationem sibi debitam, & consuetam compellere posset. Idem Pontifex aliud scripsit diploma Lateran: 4. Idus Aprilis ejusdem anni ut Berardo electo Populus Messanensis decimam integram fluminis Dionisii solveret.

An-

Anno deinde 1197. Idem Archiepiscopus ingenti pompa & apparatu presente Henrico VI. Svevo Imperatore, & Sicilia Rege, Templum maximum S. Marię Novę appellatum more, institutoque Ecclesię Romanę dedicavit. Meminit hujus dedicationis Breviarium, & Missale Gallicanum ad xi. Kal. Octobris, & in alió vetustissimo Missali, quod in Tabulario Messanensi adservatur, hæc habentur. Anno 1197. xi. Kal. Octob. consecrata est Ecclesia S. Marię Civitatis Messanę à Bertino Archiepiscopo anno suę Consecrationis 11. In sacra, solempni- que illa functione Imperator Archiepiscopum Ecclesię novę sponsam veluti dote auxit, deditque oppidum Ferulum in Calabria per hoc diploma. Henricus VI. Divina favente Clementia Romanorum Imperator ea dignitatis nostrę occupationibus occurrunt discretionis nostrę deliberatio ad ea debet mentis, & animę opponere diligentiam, quę honorem Dei respiciunt, & Ecclesiarum promotionem, earumque precipuę, quę in honorem Beatissimę Virginis Marię cognoscuntur constructę, quo laus ęterna nobis accedit, & presentis Imperii gubernacula favente Domino gloriosius suscipiant incrementa. Qua sanę consideratione attendentes qualiter Ecclesia Messanę in honorem B. Virginis constructa multo tempore consecrationis munere caruisset, ne ampliori tempore maneret desolata, sed divini obsequii jugiter ibi ministeria celebrarentur, ipsam solempniter consecrari ordinavimus, & in dotem consecrationis ejus de consueta benignitate nostra in honorem Dei, & Beatissimę Virginis obtulimus ei, & donavimus casale Feruli cum omnibus tenimentis, justitiis, & pertinentiis suis, & hæc ipsi presenti scripto in perpetuum confirmamus, volentes, ut prædicta Ecclesia, & Berardus venerabilis ejusdem Ecclesię Archiepiscopus, omnesque ipsius successores, hac nostra donatione gaudeant, & prædicta omnia quieta pace in perpetuum possideant, ad cuius rei certam in omne ęvum notitiam presentem paginam inde conscribi jussimus, & Majestatis nostrę sigillo communiri. Datum in Civitate Messanę anno Dominicę Incarnationis 1197. die 25. Septembris.

Berardus Archiepiscopus
Templum maximum
S. Marię Novę
appellatum
dedicavit

24.3

Facta ædis maximę dedicatione Imperator Messanę egrotavit, & die Archangelo Michaeli sacro tertio Kal.

65. Octobris suum diem obiit cujus corpus diris, atque ex-
 crationibus devinctum a Cēlestino Papa 1146 Ecclesiasti-
 ca sepultura caruit. Tunc Berardus Archiepiscopus Mes-
 senensis Romam tribus de causis contendit. Prima ut
 corpus Imperatoris sepeliretur. Secunda ut Marcoval-
 dus Imperatoris Justitarius liberaretur ab oblatione Ro-
 manorum, qui eum obsederant in Marchia Gulsmeri, nō
 permittentes eum inde exire. Tertia ut Fridericus He-
 nrici filius coronaretur de Regno Siciliae. Ad primam
 petitionem respondit Pontifex, quod non permetteret
 corpus Imperatoris sepeliri, nisi de consensu Regis Anglię,
 & nisi pecunia, quam ipse de Rege Anglię acceperat, red-
 deretur. Ad secundam petitionem, quod Marcovaldus per
 ipsum liberari non poterat, nisi de voluntate Romanorum.
 Ad tertiam quod consentiret, si fratribus suis Cardinalibus
 placeret, ut Fridericus Henrici filius coronaretur de Regno
 Siciliae, ita ex Arnaldo Baronius. Messanam reversus Berar-
 dus iis officiis eam apud Imperatricem Constantiam gratiā
 iniit, ut omnium privilegiorum, & Urbis, & Ecclesię
 suę a Rogerio Rege collatorum confirmationem ab il-
 la impetrarit his verbis. *Inde est, quod attendentes fidem,
 & devotionem plenam Berardi Ven. Messanensis Archiepisco-
 pi fidelis nostri de innata nostra elementia privilegium Ec-
 clesię Troinensis, & Messanensis ab Avo nostro Magno Co-
 mite Rogerio Calabriae, & Siciliae bonę memorię indultum
 duximus per omnia, & in omnibus innovandum &c.*

66. Anno deinde 1198, mense Aprili Constantia magno
 Procerum comitatu Messana Panormum profecta est,
 ut Conjugis cadaver sepulture mandaret. Et Fridericus
 filius more majorum Regni diadema susciperet, quam-
 ombrem literas has Berardo dedit. *Constantia Dei gratia
 Imperatrix semper Augusta, & Regina Siciliae Berardo Ve-
 nerabili Messanensi Archiepiscopo fideli suo gratiam suam,
 & bonam voluntatem. Honestatis tuę literas, quas nostrę cel-
 stitudini destinasti, recepimus, & earum bene novimus intel-
 lectum, quod per eas attentius supplicasti, quatenus interesse
 coronationi Garissimi nostri Friderici Illustris Romanorum,
 & Siciliae Regis. Noveris quod licet ex dignitate Ecclesię tuę
 ipsi*

Henricus Im-
 perator Mess-
 ena moritur, circa
 furiis alligatus
 Berardus Ar-
 chiepiscopus
 Romam petit.
 Baro. ad. an.
 1197.

Constantia Re-
 gina Panor-
 mum profici-
 scens literas
 dat Berardo
 Archiepiscopo
 Sirasago, &
 Senatui Mes-
 senensi.
 Ex Tab. Mess.

ipſi coronationi intereſſe tenearis, tamen ut præjudicium dignitatis Eccleſie tue non fiat, quia præſentia tua in partibus ipſiſ, pro noſtris ſervitiis multum eſt neceſſaria, volumus, & mandamus, ut remaneas omniſe fortunato, quia hanc abſentiam reputamus, quaſi præſentiam. Dat. Pan. ultimo menſis Aprilis Ind. prima. Alia eſt etiam ejusdem ſententię epistoſola ad Strategum, Judices, & Senatum Populumque Meſſanenſem, quam brevitatſ cauſa omittimus.

Eodem anno VIII. Idus Maii Innocentius III. Berardo

Archiepſcopo geſtandi Pallii peculiari diplomate po-
teſtatem dedit. Innocentius Epſcopus Servus Servorum Dei
Kenerabili Fratri Berardo Archiepſcopo Meſſanenſi ejusque
ſucceſſoribus canonicè ſubſtituendis in perpetuum; licet omnes
Diſcipuli eandem ligandi, atque ſolvendi acceperant, à Do-
mino poteſtatem &c. Er poſt aliqua Nos igitur hujus con-
ſiderationis intuitu ad exemplar feliciſ recordationis Alexan-
dri, & Lucii Romanorum Pontificum prædeceſſorum noſtro-
rum Pallium ſcilicet Pontificaliſ officiſ plenitudinem tibi du-
ximus indulgendum, & commiſſam gubernationi tue Meſſa-
nenſem Urbem perpetuam Metropoliſ decrevimus permanſu-
ram. Statuentes ut unum Epſcopum in Cephalut: Alterum
vero in Lipari, & Paſtis tibi liceat ordinare, & manus eiſ
conſecrationis impendere, qui tibi, & ſucceſſoribus tuiſ in Ec-
cleſie tue jure Metropolitico debeant perpetuo ſubjacere. Sta-
tuimus præterea &c. Hoc ipſo fortè anno idem Innocen-
tius, multa Berardo ſcripſit, quæ habentur in cap. de
conditionibus appoſitiſ in diſpenſatione, & audita mor-
te Marcovvaldi Tyranni datſ literiſ octavo Kal. Octo-
bris Archiepſcopoſ Panormitanum, & Monteregalen-
ſem hortatur, ut Regiſ adminiſtrationi, & Regiſ pue-
ri obſequio diligenter invigilent. Berardum vero Ar-
chiepſcopam Meſſanenſem monet, ut in fide, & obe-
dientia permanent, eumque Sanctę Romanę Eccleſie de-
legatum conſtituit, ut coram ipſo omneſ Sicilię Proce-
reſ, Comiteſ, Baroneſ, civet, aliique fidelitatſ ſacra-
mento ſe devincerent. Porro Fridericuſ Archiepſcopo
Berardo, ut ſibi gratioſiorem redderet anno 1201. men-
ſe Junio Ind. 4. Calatabiani oppidum conceſſit hoc di-
plo-

Innocentius
III. Berardo
Meſſanenſi Ar-
chiepſcopo
pallium con-
cedit: cui Fri-
dericuſ item
ſcribit conceſſa
oppidum Ca-
latabiani.

plomare Fridericus Rex Sicilie &c. Attendentes ad grata ser-
vitia, que tu Berarde familiaris noster tam carissimis Paren-
tibus nostris, quam nostra celsitudini exhibuisti, & affectum
sinceritatis, quo personam, & Ecclesiam tuam nostre serenit-
atis intuitu, & zelo fidei pro honore, & exultatione nostra
expensis non minimis, ut labor tuus in retributionem Eccle-
sia tue transeat pro redemptione Magnifici Regis Rogerii Aui
nostri, qui ad laudem, & gloriam Salvatoris Messanensem
Ecclesiam propriis sumptibus cum multa devotione fundavit,
& insistentes etiam voluntati Domini Patris nostri, ex cu-
jus ordinatione est ipsa Ecclesia dedicata super dote ejusdem
Ecclesie de qua Pater noster scilicet proposuerat morte preven-
tus non potuit decorare, pro anima ejusdem Patris, & Ma-
tris nostre obtentu quoque Supremi naminis, & donatus tibi,
& prefata Ecclesie Messanensi in dotem dedicationis sue
& perpetuo robore confirmamus Galatiniannum cum omnibus
iustis tenementis, & pertinentiis suis per manus Andree No-
tarii, & fidelis nostri in Urbe Panormi anno 1201. men-
se Junio Ind. iv. Regni Friderici anno quarto.

68.

Gerardus Ar-
chiepiscopus
Messanensis
cui Frideri-
cus Rex doti
munificum di-
ploma.

Anno 1208. Berardus una cum Legato Apostolico Ge-
rardo Allucignoto Diacono Cardinali tit. Sancti Adria-
ni Lucensi Episcopo Lucii PP. III. Nepote Casertenses
Monachos monasterii Montere galensis suo Abbati, & Ar-
chiepiscopo caro in amicitiam conciliavit, atque in ra-
bulis de hac re ita subscripsit. Nos Berardus Dei gratia
Archiepiscopus Messanensis, & Domini Regis familiaris sub
finem anni 1211. Panormo Messanam cum Berardo ve-
nit Fridericus Rex in cujus gratiam aliud scripsit diplo-
ma Fridericus Rex &c. Attendentes fidei puritatem, quam
tu Berardo Venerabili Archiepiscopo dilectio famula, & fide-
lis noster nostris progenitoribus monstrasti, & que in magna
necessitate nostra Majestati obsequia prebisti, & non solum
personam plurimis exposuisti periculis, sed thesaurum Eccle-
sie Messanensis pro nostris servitiis erogasti. Ipsam Ecclesiam
sub nostra recipimus protectione, in perpetuum concedimus,
& confirmamus omnes redditus, legas, & specialiter Jar-
dinum nostrum, quod est in Civitate Messana, quod tibi an-
dum nostra celsitudo concessit, decimas portus, & omnium.

119

111

ga-

galliarum Civitatis Messanae terras, quae sunt in plana Mi-
lati, casale Baxi, casale Nicofinetti, casale Alcare, casale
le Mafali, & casalia Rerabuti, Musala, Furkonis, &
Ficus, est in Calabria Ferulsi cum omnibus pertinentiis, ter-
rais, quae sunt in territorio Panormi, nec non omnes villas,
molendinas, possessiones, apothecas, domus, vineas, buras, &c.
anno 1211. mense Martio.

Anno 1216. Berardus vita functo Innocentio III ab 69.

Honorio item III. successore gestandi Pallii authorita-
tem sibi confirmandam curavit dato diplomate Latera-
nis 11. Kal. Novembris Ind. v. Pontificatus vero Hono-
rii anno 3.

Anno 1229 Honorius Pontifex Friderico Regi presari
psit, ut quae sanxerat Sedes Apostolica de Ecclesia Mes-
sanensi, & monasterio S. Salvatoris servaret. Preterea
eodem anno idem Fridericus misit ad Gregorium no-
num Archiepiscopum Baradum, cum Magistro militum
Theutonicorum Hermanum de Sulzon, qui pacem, &
absolutionem equis conditionibus a Pontifice impetra-
runt.

Quoniam vero Regius quidam minister agrum, seu
jardinum, ut is superiori diplomate appellatur, quod
Fridericus Archiepiscopo donaverat, a Messanenſi Ec-
clesia abstulit; & in Calabria oppidum Ferulsi, quod
eidem Ecclesiae Henricus Imperator contulerat, a Guar-
terio de Appardo viro primario occupatum fuerat. Be-
nardus a Pontifice has literas ad Fridericum Siciliæ Re-
gem obtinuit. Gregorius Episcopus Servus Servorum Dei Gbā-
rissimo in Christo filio Illustri Regi Siciliae salutem, & Apo-
stolicam benedictionem. Honori Regia expedire credimus,
saluti si non nulla tibi apostolicis exhortationibus fundamus in
quorum executionem premium divinae laudis acquirituri, &
Ecclesiarum indemnitate praecavetur. Sane sicut venera-
bilis frater noster Archiepiscopus Messanensis nobis exposuit.
Olim Ecclesia Messanensi vacante, ac carente legitime defen-
sore, Vicarius tuus ab Sicilia ad mandata nostra diligenter dici-
tur, eandem Ecclesiam, quodam ejus giardino, sicut iuxta mu-
ros Civitatis Messanensis, in cuius possessione pacifice sunt di-

*Ha Ecclesia existebat pro sua voluntate detinuit, & tunc de-
manio contra iustitiam deputavit. At nobilis vir Gualterius
de Appardo quoddam casale in Calabria, quod Ferulito vul-
gariter nuncupatur ad eandem Ecclesiam pertinens motu pro-
prio occupans, illud detinet occupatum in ipsius Archiepisco-
pi, & Ecclesia non modicum prejudicium, & gravamen, qua-
re dictus Archiepiscopus nobis humiliter supplicavit, ut tibi su-
per hoc Apostolica scripta dirigere curaremus; quo circa ex-
cellentiam regiam rogamus, & hortamur attente, quatenus ei-
dem Archiepiscopo nostra, & Apostolica Sedis reverentia ser-
vandum, & casale predicta, pro ut ad te pertinet, restituas;
seu restitui facias, cum fructibus perceptis medio te ipso ex-
eisdem, & alias in recuperandis, reintegrandis, manutinentis
juribus ipsius Ecclesie, quibus sede Messanensi vacante dicta
Ecclesia noscitur restituta, te prefato Archiepiscopo exhibens
propitium, & benignum. Ita quod tibi exinde divina retri-
butionis premium augeatur, & nos serenitatem Regiam pos-
simus in Domino, non immerito commendare. Datum Lugdu-
ni Idibus Decembris Pontificatus nostri anni 3.*

70.

*Berardus ali-
ud diploma d-
Pontifice Gre-
gorio obtinet.*

Anno 1233. Idem Gregorius Pontifex sui Pontifica-
tus anno v. i. dato diplomate Anagnin v. Idus Decem-
bris. Berardo potestatem fecit per totam ejus Provinciam
Crucis vexillum deferendi per novum diploma his ver-
bis. Ex speciali gratia, & te quantum possumus honorare.

Ex Tab. Mess.

intendentes presentium auctoritate concedimus, ut salutifera
Crucis vexillum per tuam Provinciam ante te facias de no-
stra licentia deferri, nisi cum Apostolica Sedis legatus in eade
Provincia fuerit. &c.

71.

*Monasterium
S. Mariae seu
S. Catherine
Vallis Viridis
a quodam Cy-
pri Regina su-
datum. Plura
alia in Sici-
lia, atque etiam
in Calabria
sub ipsius po-
testate erant.*

Haftenus de his, quae ad Berardum Archiepiscopum
pertinent, diximus, nunc ea quae memoratu digna, eo
Praesule in Ecclesia Messanensi acciderunt prosequemur.
Reiicio ad Friderici Imperatoris, & ad Berardi tempo-
ra constructionem monasterii Sanctae Mariae sub nomine
Vallis Viridis, cujus moniales sorores de poenitentia nun-
cupatae sunt sub regula Canonissarum S. Augustini. Hujus
monasterii fundatricem Alexander IV. in quodam diplo-
mate dato anno 1255. Cypri Regiam quamdam, qua
filiam dilectam appellat, additque felicis recordationis, ut

ostē-

ostenderet illam multo ante tempore, & vira migrasse. Quenam autem fuerit hæc Regina, quo nomine appellaretur, & cujus Principis filia mihi omnino ignotum: Illud dumtaxat coniecit ex Regum Normannorum sanguine fuisse ortam, & in monasterio Messanensi vel S. Mariæ de Novella, seu S. Annæ, vel S. Mariæ à Scalis educaram esse, utrumque enim monasterium teste eodem Alexandro in alio diplomate magnis auxerat beneficiis, hoc autem S. Mariæ Vallis viridis Regine peculiare habetur, dotavitque amplissimis latifundiis in Cypro, in Palestina, in Sicilia sitis, quæ ibi Pontifex sigillatim enumerat. Et quoniam florebat per ea tempora in diversis orbis provinciis S. Augustini Canonicoꝝ regularium institutum à Gelasio Papa in Lateranensi Ecclesia post Hærici Vandalorum Regis persecutionem instauratum, & in exteras regiones, præsertim in Brabantiam Alemaniz provinciam diffusum, ubi in diocesis Cameranensis amenissimo loco Vallis viridis nuncupato, celeberrimum hujus ordinis monasterium ceterorum caput conditum erat, & ab illo ea quæ deinceps fundabantur Canonicoꝝ S. Augustini monasteria à Valle viridi cognomentum accipiebant. Quare Cypri Reginz placuit suum hoc monasterium novæ poenitentiz, seu Canonisarum S. Augustini Deiparæ à Valle viridi dedicare, constituitque caput aliorum ejusdem instituti monasteriorum, quæ in Sicilia, Calabria, & Apulia sunt. Ejus Antistitam, quam Provincialissam vocant, iis omnibus præesse, & jura dicere ex variis Pontificum, Regumque monasteria hoc privilegiis quamplurimis communivit. Vide Iconologiz B. Virginis caput 24. lib. 3. ubi de hujus monasterii prærogativis leges multa. Extructum primo loco monasterium extra Urbem in regione Carroz, quam appellabant. Deinde sub Berardo Archiepiscopo intra Urbem translatum anno 1200. ut testatur Sylvester Maurolycus, & Gabriel Pennotus ita habet: *Sunt in Regno Siciliæ ultra Pharus nonnulla Collegia Sanctimonialium Canonissarum Congregationis Vallis viridis nuncupata, quorum principium est S. Catharinæ Vallis viridis ordinis S. Augustini olim*

Maurolic. in Ocean. relig. l. 1. Pennot. l. 2. hist. Canon. regul. c. 29.

ex-

extra Civitatem Messanam à quadam Regina Cypri fundatum, postea circa annum 1200. intra Urbem sub titulo S. Mariae, & S. Catharinae Vallis viridis translatum, quod erat caput ceterorum monasteriorum Canonissarum ejusdem Congregationis in Regno Siciliae existentium nimirum S. Lucie Vallis viridis Panormitanae. Monasterii Vallis viridis in Tauromeno, & in Castro veteri, quae monasteria per Abbatissam S. Catharinae Messanensis visitabantur. Hæc Pennotus: Ego vero in tabulario hujus monasterii multa alia in Sicilia, in Calabria, & in Apulia sibi subjecta habuisse monasteria, Catanense, Scilense, Hyblense, Ragusense; In Apulia Barenses sub titulo Sanctorum Simonis, & Judæ Vallis viridis, & Macerlense sub titulo Sanctæ Mariæ Vallis viridis, & in Calabria monasterium Castri veteris, quod unicum post tot Siciliae motus, & rerum discrimina tanquam priscae dignitatis vestigium hodie hoc Messanense suæ potestatis agnoscit; cetera paulatim desiere.

72. Circa annum 1200. cum Sarraceni Palestinam occupassent non sine maximo Christianorum, & Religiosorum in primis familiarum detrimento Monachi Montis Carmeli in dicto Generali conventu virum doctrina, & sanctitate insignem Bertoldum totius ordinis Priorem Generalem crearunt. Hic fratres Europeos in Cyprum, in Siciliam, in Italiam propagandæ Religionis causa destinavit, quorum nonnulli Messanam appulere, ubi humanissime excepti locum extra Urbem ad Septemtrionem ab hominum congressu, ac societate sejunctum, quem Montem Carmelum prioris habitationis, & solitariae illius vitæ memores appellarunt, ita Sylvester Maurolycus. Mea verò ita fert opinio; Carmelitas multo antea tempore Messanam commoratos esse. In quodam enim diplomate, quod in tabulario monasterii Sancti Placidi Messanensis asservatur dato anno 1173. mense Decembris Inditione sexta Regni Guilelmi anno sexto, habetur Simonem quemdam regium Siniscalcum pro anima Regis Rogerii, ejusque Uxoris multa prædia dedisse fatribus Carmelitanis Messanæ.

Monachi mon-
tis Carmeli
quando Mes-
sana venerint

Maurolyc. in
Ocean. l. 4.

An-

Anno 1210. Fridericus Imperator monasterium San- 73.

Almonialium Divæ Mariæ extra muros, alias S. Grego- Fridericus Im-
perator S. Gre-
gorii monaste-
ria augeat pos-
sessionibus, &
redditis di-
tati.
rii variis possessionibus, tum in Sicilia, tum in Calabria
auxit, quæ sunt in territoriis Raymettæ, Troinæ, Ran-
dati, Agrigenti, & alibi. Præterea eidem singulis annis
donari iussit frumenti salmas ut vocant 450. hordei 250.
& ex sullariæ redditibus tarenos 125. Item eidem ag-
grégavit monasterium Sancti Opoli in Calabria, Abba-
tiam Sancti Pantalei in Motta Bubalina, & Ecclesiam
Sancti Michaelis Fluminis Nisensis cum suis agris, vi-
neis, & nemoribus.

74.

Anno 1212. S. Franciscus tertio post conditum or- Quando S.
Francisci As-
sisiensis asse-
cla Messanæ
venerint, &
ubi morati
sint.
dinem anno dum per diversas orbis regiones sui insti-
tuti affectas, & divini Verbi præcones ad inflammanda
mortalium corda designaret horum nondulli Messanam Cagliol. expl
manifest.
Ex M. S. Tab.
Conv. Mess.
contendere, ut testatur R. P. Philippus Cagliola ordi-
nis minorum Conventualium in suis explorationibus, qui
extra portam septentrionalem ad primum ab Urbe la-
pidem solitariam habitationem elegere, cum edicula S.
Pontifici Leoni dicata, & ab Archimandrita S. Salvato-
ris linguæ Phari cujus ditionis erat obtinere; ubi in-
summa rerum egestate precario victitantes anno 1216.
eodem S. Ursulæ Virginis, & Martyris propè Urbis me-
nia ad torrentem logothetæ occupavere; & paulatim
ut infra dicetur, & templum, & cœnobium ad eam, quæ
nostro ævo videtur, magnificentiam extruxere.

75.

Anno 1219. S. Dominicus Patriarcha ordinis Prædi- B. Ludovicus
Alemannus, &
B. Reginal-
dus Ordinis
Prædicatorū
Messanæ Re-
ligionem Præ-
dicatorum in-
venit.
Jo. Lop. p. 5
Phil. c. 60.
catorum Institutor omnium scientiarum, & virtutum
splendore prælucebat Ecclesiæ Dei. Is inter primas Ita-
liæ Urbes Messanensis populi rationem habuit, misitque
hoc anno B. F. Ludovicum Alemannum cum sociis, ut
testatur in sua historia Joannes Lopes Episcopus Mono-
politani, qui Messanæ cœnobium construeret, & fuit
prior, qui in Siciliam ordinem Prædicatorum invexit.

Huic deinde additus est B. Raynaldus Aureliensis socius
Sancti Dominici, ille qui à Deipara Virgine sui ordi-
nis habitum immediate suscepit, & in historia Domi-
nicana narratur, qui ab Hierusalem, ubi sacrosancta in-

viferat loca, revertabatur. Hi igitur Sancti, ac Religiosi viri, ita apud populum ignitis sermonibus egere, ut quasi è cælo delapsos homines apud se detinere curarit, illisque locum juxta Urbem, qui ob frequentes, quibus confusus erat, oleas, mons oliverus nuncupabatur, nunc Tyrocinium, seu Tyronem dicunt, ubi annos circiter 36. commorati sunt.

76.

S. Angelus Carmelita cum quatuor Sarracenorum triremibus appulit. Is sub Honorio III. Pontifice Alexandria cum Ligustica navi solvens in itinere à Sarracenis prædonibus corripitur. Jam viri septuaginta à piratis vi, ac ferro, magna cum navigantium clade navem subegerant cum vir Dei S. Angelus tantam sevitiam aversatus dum in quodam angulo tacitus Deo preces effudit, ejaculatum è cælo fulmen septuaginta momento interficit, atque in cinerem redigit, trecentos verò, qui in biremibus erant oculorum lumine privavit, ita ut ubi essent, aut quid sibi agendum, omnino ignorarent. Tunc S. Angelus oblatam lucrandorum Deo animorum occasionem arripens è sua navi magno animi ardore Ecclesiasten agens de Christi Domini fide, de Mahomettana impietate, de immortalitate animarum, de ceteris cruciatibus sermonem habuit promittens illis si Christiani esse voluissent oculorum lumen se restitutum, quod quidem in presenti miseria afflante Deo difficile nequaquam fuit; omnes enim pari consensu Mahomettana superstitione abjecta unius Christi cultui se consecrare dixerunt Mirum dictu, dū Sanctus singulos quoque sacrosancto tingit lavacro, corporis tenebris, ac cæcitate vindicat, & quoniam Christianæ disciplinæ rudes omnino erant ad fidei præceptionibus illos imbuendo Messanam cum ipsis biremibus detulit: Hic cum ingenti populi acclamatione Erebi triumphator exceptus ubi Ecclesiasticæ doctrinæ rudimento optimè omnes instituit, & in eade maxima solempni die non sine civium frequentia reliquas, quæ in sacramento Baptismatis fieri assolent exhibuit cæremonias. Ad tanti prodigii famam magni ad Carmelitarum cænobii concurr-

Eodem anno 1219. xvi. Kal. Martii B. Angelus Carmelita cum quatuor Sarracenorum triremibus appulit. Is sub Honorio III. Pontifice Alexandria cum Ligustica navi solvens in itinere à Sarracenis prædonibus corripitur. Jam viri septuaginta à piratis vi, ac ferro, magna cum navigantium clade navem subegerant cum vir Dei S. Angelus tantam sevitiam aversatus dum in quodam angulo tacitus Deo preces effudit, ejaculatum è cælo fulmen septuaginta momento interficit, atque in cinerem redigit, trecentos verò, qui in biremibus erant oculorum lumine privavit, ita ut ubi essent, aut quid sibi agendum, omnino ignorarent. Tunc S. Angelus oblatam lucrandorum Deo animorum occasionem arripens è sua navi magno animi ardore Ecclesiasten agens de Christi Domini fide, de Mahomettana impietate, de immortalitate animarum, de ceteris cruciatibus sermonem habuit promittens illis si Christiani esse voluissent oculorum lumen se restitutum, quod quidem in presenti miseria afflante Deo difficile nequaquam fuit; omnes enim pari consensu Mahomettana superstitione abjecta unius Christi cultui se consecrare dixerunt Mirum dictu, dū Sanctus singulos quoque sacrosancto tingit lavacro, corporis tenebris, ac cæcitate vindicat, & quoniam Christianæ disciplinæ rudes omnino erant ad fidei præceptionibus illos imbuendo Messanam cum ipsis biremibus detulit: Hic cum ingenti populi acclamatione Erebi triumphator exceptus ubi Ecclesiasticæ doctrinæ rudimento optimè omnes instituit, & in eade maxima solempni die non sine civium frequentia reliquas, quæ in sacramento Baptismatis fieri assolent exhibuit cæremonias. Ad tanti prodigii famam magni ad Carmelitarum cænobii concurr-

cursum populorum facti, ut viri Dei precibus se commendarent, inter quas matrona nobilis nomine Constantia, quæ filium mutum ab ipsa nativitate aluerat S. Angelum deprecata, puero usum loquelæ per benedictionem ab eo impetravit. Hæc in Carmelitana historia à F. Egidio Leondelicato habentur; & innuuntur in hymno, qui ad horam tertiam officii peculiaris hujus Sancti recitatur his verbis.

Egid. Leon.
p. 4. not.
Carmel.

Urbs Messana conjubilat

Christum indutis Barbaris

Sanctis suis sermonibus

Mutoque lingua reddita

Hæc sunt monumenta, quæ de S. Angelo Carmelita Illustrissimo Martyre Messanæ habemus.

Anno 1220 Imago Virginis Deiparæ à Scalis in monasterium S. Mariæ à Valle in Colle ferricio situm miraculo deportatum est, ex Bonfilii historia Imperatoris ac Siciliæ Rege Friderico Svevo. Id igitur Messanæ, dum moram faceret fortè navis preciosis onusta mercibus portum tenet, quas inter Deiparæ Virginis Imago erat, cui depictæ ad latus scalæ nomen indiderat. Hanc vectores Civitate quadam Syriæ furto sublatam huc usque detulerant, exoneratur mox navis, rursusque ad navigandum aliò nautæ accinguntur, tolluntur anchoræ, velis vento secundo datis toto nisu ad solvendum incumbitur aqua hæret navis sine ullo motu, quasi trabali clavo scopulo confixa: majoribus agere conatibus turba nautica, scaphas, triremes, ad remulcandum non paucas adhibere, sed nequicquam laboratur. Cives stupore confixi, qui turmatim ad littus proruerant, rem prodigio adscribunt, nautæ insolita re perculsi pium furtum in conscientiam vocant, & mox Imperatori, & Archiepiscopo detegunt. Nec mora supplicatio omnium ordinum ad littus maris indicitur, stratoque ad navim ponte sublicio elata per quam honorificè Sacra Virginis Imago in littore statuitur, eodemque momento, quæ modo plūbea, atque immobilis erat navis, ave alacrior ad iter destinatum ferri per salum cepit. Verum Imago ipsa nul-

77.

Imago S. Mariæ à Scalas
miraculose
Messanæ filii
Bof. l. 4. Mess.

la vi è solo tollitur, invisibili sic pregravatur pondere. Incertum quid agatur, dum geminato miraculo fit illa effigies mirabilior. Demum itum in consilia, ac sapientioribus visam verusse sortitioni rem permittere, ut quod olim in deferenda testamenti arca religione quadam placuit, ita junctis plastris bobus, impositoque sacro pondere, quo instinctus vehentes ageret, sisteret, ibidem celesti designatione, cultus, religioque sacro pignori decerneretur. Hic procerum, clerici, atque effusa civium multitudinis suspensi animi, quo vellent iter intendere observabant. Boves sacros inter psallentium choros nullis laceffite stimulus sponte sine ductore gradum facere ad tertium ab Urbe lapidem per sicci torrentis arenam nulla interim preeunte voce humana, nisi linteatorum psalmodia, occultiore dumtaxat vi quadam retenta sistuntur ad radices Collis Sarriciani ante ostium templi monasterii monialium ordinis Sancti Benedicti, quæ fors in eventum tracta ingenti omnium plausu excepta, donum à Virgine Sacris Virginibus datum est. Antiphona cum clero solemnes ritus peragente, & exinde templum, ac monasterium ante Sanctæ Mariæ à Valle dictum à Scalis nomen accepit, populique frequentia Imperatoris, Regumque, ac Principum religione, ac magnificentia sacratius haberi cepit. Bonfilius hoc anno 1220. Id contigisse opinatur; Ego verò in ea sententia sum, multo ante tempore sacram hanc Imaginem dedisse nomen à Scalis huic monasterio, lego enim in diplomate Guilelmi II. Siciliæ Regis dato anno 1168. quo calale Comitum appellatum monasterio huic concessit, dictum esse à Scalis non à Valle. Præterea Cypri. Reginam uti supra ostendimus, quæ huic monasterio multa contulit beneficia, non ad hoc seculum, sed ad superius pertinuisse constat. Huc accedit, quod Constantia Imperatrix anno 1196. Idibus Februarii hæc habet in diplomate, quod his Sanctimonialibus contulit: *Quia Dominus coniunx noster Henricus vi. Sagenissimus Imperator sicut ex tenore privilegii sui colligimus monasterium S. Mariæ de Scala Messana in culminis sui protectione recipiens beneficia ei sua con-*

Bonf. Mess.
l. 3.

tu-

notis largitur. Imò ipse Imperator Fridericus anno 1200. v. Idus Augusti concedit Abbatiſſe hujus monaſterii Conſtantia diploma, quæ ſuperiora. Guilelmi Henrici, & Conſtantia privilegia confirmans monaſterio S. Mariæ à Scalis Imperialem ſuam protectionem pollicetur; Igitur ex his omnino falſus eſt Bonfilius. Quando autem id præciſè acciderit, non auſim affirmare. Meminit S. Mariæ à Scalis Breviarium Gallicanum ad. xv. Nonas Auguſti Archiepiſcopus Panormitanus Octavius Præconius in officio S. Mariæ à Scalis impreſſo Panormi anno 1565. Octavius Cajetanus, Melchior Incoſer, alique permul- ti ſum Bonfilio. Quando verò Imago, & deinde mo- naſterium intra Urbem tranſlata ſint. ſuo loco dicemus.

Brev. Gall.
2 Aug.
Oct. Præcon:
in offic.
Bonfil. l. 4.
Meſſ.
Incōf. c. 57.
epiſt. ad Meſſ

Hoc anno 1220. Equites genere Alemanni viri fortiſſimi juxta ac religioſiſſimi Theutonici appellati, qui Hieroſolymis domum hoſpitalem ad excipiendos ſue nationis peregrinos conſtruxerant, poſt Paleſtinæ & Saracenis factam direptionem, Friderico Imperatori ad fidei propagationem, ac Barbarorum proſtigationem ſe obtulerunt. Is ſacrum hunc militum Theutonicorum ordinem ſummo ſtudio, ac voluntate ſic amplexatus eſt, ut ex divitiis auxerit, & multas in ſuis Regnis domos illis edificavit, & in primis Meſſanæ prioratum prædilectum inſtituit, qui aliis Siciliæ manſionibus (ſic enim illi hoſpitales minores domos appellabant) præſeſſet habitationem, ac templum juxta ſuum palatium in Græciæ, quam vocant regione deſignavit, & quoniam hic ordo Virginis cultui addictus, conſecratusque erat, omnia ſua templa Deiparæ ſacrare illi mos erat. Inde eſt ut vetuſtiſſimum olim gentilitatis Fanum Mariæ Aleman- næ dicarint, quod ad noſtrum hoc ævum nomine Aleman- næ nuncupatur. Hi poſtea Theutonici Equites, cum contra Perſas, qui Saxoniam inſurſionibus infeſtabant expeditionem ſuſcepſſent quam plurimis clari victoriis; tandem Boruſſia vulgò *Pruſſia*, quæ eſt Provincia rerum omnium ad vitam neceſſariarum feraciſſima, potiti ſunt. Habet hæc ab oriente Lithuaniam, à meridie Poloniam, ab aquilone Livoniam, & ab occidentis parte Pomeria- nam

78.

Equites Theu-
tonici Meſſa-
na primam
in Sicilia do-
mum hoſpita-
le conſtituerunt

nam Frequentissimos habet populos, Urbesque celeberrimas, & in maritimis portuosas. Ex his unam Beatæ Virgini sacrarunt, & totius Theutonicorum militum ordinis caput constituere, appellaruntque Sanctæ Mariæ Suburbium. In quo magnus religionis Magister, usque ad nostram ætatem divitiis, ac potentia clarus jura dicit: eam ob rem cum tam longè à nostra Italia disiti, in ea Provincia versarentur, Prioratus, & mansiones, & omnia, quæ hic habebant deseruerunt, Regiæque potestatis facta sunt. Proventus verò, ac redditus hujus Messanensis Prioratus ad mansionem Panormitanam translati sunt; ita ut mansio illa Prioratus; Prioratus hic mansio effectus sit. Adeo mortalium res instabilis fortunæ aleæ subiectæ habentur.

79. Anno 1221. Venerabilis Abbatissa monialium monasterii S. Mariæ à Scalis Soror Barbara per manus Sororum monialium ejusdem monasterii Margaritam, & Catharinam nobilium matronarum libellum supplicem Imperatori Friderico obtulerunt, & quoniam ministri, atque viri potentes privilegia Regum superiorum, & immunitates monasterio eorū munificentia collata negligenter, ut ipse illa iterum confirmaret, & monasterium, quod olim fecerat in fide, ac clientela Imperatoria dignaretur suscipere, quarum postularis IIII. Idus Julii ejusdem anni dato diplomate assensus est Fridericus.

D. Antonius Patavinus Messanā ap-
pulsit uti pu-
scum effusit.

80. Hoc eodem anno 1221. Divus Antonius Olisipponensis Patavinus postea appellatus, adhuc inter mortales agēte S. Francisco dum exemplo Sanctorum quinque martyrum, qui apud Maroccum à Mahomettanis sacra corona martyrii donati fuerant eodem divini amoris succensus ardore pro Christi confessione se suppliciis devovere concupiscit, illuc iter instituens resstantibus ventis in portum Messanensem delatus est, ubi in novo fratrum cœnobio suorum per dies aliquos diversatus, iterum navigio Assisium ad generalia ordinis sui Comitia celebranda contendit; sed iterum adverso mari Messanam reijcitur, hic dū ad tempus cœnobio præficiatur nam ad Conventum generalem F. Leonardus Guardianus profectus erat aquarū penuria

ria familia laborabat, cui Divus Antonius prospicere cupiens certo in loco puteum iubet effodere, ubi perennis saluberrimarum aquarum vena prosiluit, quæ ad præsentem usque diem non exiguo cœnobio commodo est; Verum è Comitibus Guardiano redeunti puteus ille displicuit, vel quod fractum demissioni, laborique parisset impostum, vel quod expensa pecunia arctissimæ B. Francisci paupertati præjudicio esset. Unde Divo Antonio tamquam alicuius culpæ reo in genua provoluto in refectorio penam irrogavit. Hæc ex hujus cœnobia traditione ex antiquo codice M. S. ex libro historiæ Seraphicæ religionis ex Philippo Cagliola explor. 3. hausimus. *In hoc Conventu ait historia Seraphica aliquod tempus commoratus est. B. Antonius Patavinus, ibique ut fertur effodit puteum profundæ altitudinis; quidam fortè, ut à quibusdam senioribus Messanensibus audiui, dum Messanæ moram traberem, lapsi sunt præcipites in profundum puteum, ac invocato nomine Divi Antonii illesi penitus evasere. Hic puteus hodie in summa veneratione habetur, cujus aquæ ad propulsandos morbos adhibentur.*

Ex M. S. Cœnob. Mess. in hist. Seraph. relig. l. 2.

Anno 1222. in hoc eodem Sancti Francisci cœnobio cessit è vita religiosarum virtutum, ac rerum supra naturæ ordinem gestarum laude clarus Simon Aimonis, vel ut alii malunt Armenius xii. Kal. Septembris. Ejus corpus ubi conditum fuerit ignoratur; ejus caput in Plateensi cœnobio religiosè adservatur. Ita de eo martyrologium Franciscanum ad xii. Kal. Septembris meminit. *Messanæ in Sicilia B. Simonis Confessoris ante, & post obitum miraculis gloriosi. Historia verò Seraphica sic ait. In eodem Conventu Messanensi miraculis suis claret B. Simon Aimonis, quamvis Messanæ nulla habeatur memoria, sed in Conventu Plateæ est caput dicti Beati: & in libro primo ejusdem historiæ B. Simon Aimonis, qui vivens, ac mortuus miracula fecit. Jacet Messanæ. Scripsere de hoc Beato viro Bartholomæus Pisanus, Franciscus Gonzaga, Marcus Ulyssipponensis, Octavius Cajetanus, Tossinensis, & alii Fr. Philippus Cagliola in Siciliensis Provinciæ explor. 4. manif. 2. de Simone elogium breve confecit.*

81.

D. Simon Aimonis Messanæ moritur. Vadian. ad ann. 1222.

Per

Fridericus Im-
perator duo
Monasteria
sub regula S.
Clara adhuc
viventis con-
struxit alterū
Messanæ, al-
terum in plani-
tie Mylarum.
quod Messa-
nam tan-
dem tran-
slatum postea
fuit Basilicā ap-
pellatum.

S. Bonav. in
vita S. Clare
c. 55.

Per idem tempus inter mortales adhuc agente B. Fran-
cisco duo monasteria à Friderico Imperatore sub regu-
la S. Clare viventis constructa sunt. Alterum Messanæ,
alterum in planitie Mylarum, utrumque sub Sicularū
Regum protectione. Illud S. Mariæ ab Angelis, hoc S.
Mariæ ab Angelo nunciata dicatum, & quidem utri-
usque monasterii foundationem ad hæc tempora reii-
cio (non sine causa) nam quod Messanæ conditum, & pri-
mo Deiparæ ab Angelis sacrum, postea verò Diva Cla-
ra inter Sanctos relata, ab illa nomen suscepit, omniū-
que in Sicilia edificata sunt fuisse primum Bonfilius pro-
bat. Nam regnante Conrado primo hujus Imperatoris
Friderici filio anno 1253. hujus monasterii Abbatissa
per publicas tabulas nescio, cui concessit prædia, quibus
Siciliæ Prorex ita subscripsit: *Guilelmus Ruffus de Tropea
Illustris D. Petri Ruffi de Calabria Comitis Catanzarii in Re-
gno Siciliæ Marefcalcus. & Calabria super administranda justi-
tia Vices gerens.* subscripsit etiam unus ex Regia M. C. Ju-
dicibus Magister Robertus de Panormo: hinc confici-
tur sub Friderico Imperatore hujus parente circa ini-
tia Seraphicæ religionis fundatum hoc monasteriū Sancti-
monialium Messanæ, quod quidem inter cetera illustria
habitum est, nam & Petrus I. Aragoniæ, & Siciliæ Rex
duas filias Elisabetham, quæ postea Regi Portugalliæ
nupsit & propter vitæ sanctimoniam in Sanctarum nu-
merum adscripta est, & Violantam, quæ Neapolitano Re-
gi in matrimonium data est, rebus divinis instituendas
huic monasterio commisit. Sicut B. Bonaventura in vi-
ta S. Clare commemorat, ubi etiam Constantia Regi-
na Petri I. uxor, & harum Mater post mariti obitum
vili S. Clare habitu induta est, huic se monasterio man-
cipavit, ubi etiam quiescit, ut nonnulli volunt. Nam
Cajetanus in Sanctorum fastis sic ait. *Constantia Manfre-
di Siciliæ Regis filia, Friderici Imperatoris, & Regis Siciliæ, ne-
ptis, ex Petro Rege Aragoniæ, & Siciliæ vidua obiit velata Mes-
sanæ in cœnobio Sanctimonialium S. Clare.* Præterea Catha-
rina Aragonia Regis Ludovici amita, & Regis Petri
Soror huic monasterio tamquam Antistita præfuit, &
huic

hinc demortuæ suffecta est Euphemia Aragonia Petri
II. Siciliæ Regis filia, quæ pro Friderico II. fratre adhuc
puero Regni Siciliæ gubernacula suscepit, & à mona-
sterii claustris per occultam viam cujus hodie cernun-
tur vestigia in Regii Palatii aulam ad jus dicendum
transibat. Unde Regni Vicaria S. Claræ Abbatisa ap-
pellata est, quæ etiam Sororem Blancam monialium sua-
rum numero adscripsit. Insuper & alia Constantia Ara-
gonia hujus Friderici sorore Abbatisa, & alia Marga-
rita itidem Aragonia, hæc familia decorata est. Vide
hujus monasterii prærogativas in nostra Iconologia lib.
3. c. 25.

Alterum monialium sub regula S. Claræ monasteriū
sub Friderico Imperatore in Mylarum planitie primo
constructum, & postea in Ramettæ oppidum propter
sevientium Gallorum exercitum translatum hoc tempo-
re fundatum inde coniicit, quia anno 1268. per Apo-
stolicum diploma Soror Francisca à Buffalo monialis
hujus monasterii prudentiæ, ac sanctimonie laude in-
signis in Provincialissimam monasterii Sanctæ Mariæ Val-
lis viridis electa est. Igitur monasterium multo ante
tempore fundatum erat, quo videlicet tempore ordo Se-
raphicus, & prima regula Divæ Claræ primitias spiri-
tus proferebat. Igitur monasterium Basico à Siciliæ Re-
gibus Friderico II. Petro hujus filio, ac Ludovico pri-
vilegiis prædiisque liberaliter auctum Ludovicus Rex,
& Elisabetha Mater anno 1342. à Clemente VI. ut Messa-
nam transferretur, impetrarunt. Vide Iconologia l. 3. c. 10.

Anno 1236. Landon seu Landus post obitum Archie-
piscopi Berardi à Regina ad Messanensem Gregorii Noni
Pontificis dato Romæ diplomate v. Idus Februarii ejusde
anni Ecclesiam gradum fecit eo diplomate Landoni Po-
ntifex multa ad ejus Ecclesiæ beneficium impertivit, &
anno 1238. ejus opera Pontifex egregie usus est, ut ha-
betur in Chronico Riccardi de d. Germano. Missus est
enim ad eligendum Abbatem Cassinensem Monachis
inter se dissidentibus. Hoc mense ait Riccardus, Cassi-
no celebratur electio, quia in eligendo Monachi consue-
runt.

83.

Landon seu
Landon à Re-
gine Eccle-
siæ ad Messa-
nensem gra-
tum facit.

atq.

N n n

ni-

niri non paterant, vota sua dederant omnes Archiepiscopo Messanensi, at ipse unum, quem vellet de gremio assumeret monasterii etc. Et paulo post adiecit. Mense Novembris Landus Archiepiscopus Messanensis, in quem Conventus Cassinensis eligendi quem vellet in Abbatem de gremio monasterii sui vota dederunt F. Stephanum de Cercaria, cum illum idoneum invenisset in Abbatem Cassinensem elegit, quem idem Conventus pariter acceptavit etc. Deinde subdit. Idem Messanensis Archiepiscopus cum Berardo Panormitano Archiepiscopo, et Thoma Aquino Acerrarum Comite, et Magistro Rogerio de Porcastrella ab Imperatore (Friderico) remissus ad Papam Romanam venit pro pace, et concordia hinc inde tractata. Denique ait, post hanc legationem eundem Archiepiscopum Anagninum contondisse, atque Imperatorem Fridericum F. Stephanum ad Abbatiam Cassinensem electionem laudasse.

84.

Anno 1254 Landone Archiepiscopo jam vita functo sede Messanensi vacante Alexander IV. dedit hoc super casale Feruliti diploma. Priori S. Mariae Magdalenz Valis Josaphat. Cum Fridericus olim Imperator Messanensem Ecclesiam Casale de Ferulico situm in Calabria, post obitum beata memoria Berardi Messanensis Archiepiscopi spoliaret, et discretionis mandamus quatinus casale predictum cum omnibus juribus, et fructibus perceptis renovare procuret. Contra dictores post censuram etc. Datum Anagnini 21. Kal. Februarii anno Pontificatus etc.

85.

Hoc eodem anno idem Pontifex cum ageret Neapoli solenni rituali templi Sancti Francisci lapide benedixit, dato hoc diplomate. Alexander Episcopus Servorum Dei Dilectis filiis Provinciali ordinis Imperatorum Messanae salutem et petitionis vestre seriem laudivimus. Tantum quod in quodam loco Civitatis Messanae, quidam Henricus de Carvo, et quondam Maria de Fortunata cum Messanenses vobis pro certa pecunia summa, pro eis spectabat ipsos legitime vendiderunt, Ecclesiam de novo ad honorem beati et Sancti Francisci tunc affectatis, quia vero humanitatis iussu per desideria decem per Sedem Apostolicam fovendi benevola cunctipari, Nos vestris precibus annuente lapidem primarium nostris

stris

frat. manibus benedictum ad opus ipsius Ecclesie vobis conce-
dendum duximus de hostia gratia speciali. Datum Neapo-
li III. Nonas Januarii Pontificatus nostri anno I. ad sum-
ptuosam huius templi structuram impetratum symbo-
lum contulere tres illa pientissimi Comitissa Messanē-
ses, Violanta de Palicio, Eleonora Procida, & Beatrix
de Bellofiore, que tertio ordini Divi Francisci summa
religione manciparunt.

Anno 1255. Familia ordinis Predicatorum S. Domi-
nici cum annos fere sex & octidua in Tyronis colle
exegisset auctoritate Alexandri IV. Kal. Martii exor-
tatione Octaviani Cardinalis viri S. Martini in vian-
sa novam habitationem elegere non procul ab ipso S.
Eugenio in torrente S. Philippi locum veteri monasterium
olim appellabant, & ad Templarios Equites pertinebat
quem F. Thomas Berardus ejus militie magne Magi-
ster cum facultate ejusdem Pontificis Fratribus Domi-
nicanis P. Thoma a Leonigro Messanensi quidam Aor-
dinis Religioso Episcopo Bethleemitico, & legato Apo-
stolico in sanctis locis rem procurante obtinuerat pari-
ter; & Fratres Dominicani ab eodem Alexandro solenne
primarii lapidis benedictionem, quem nomine ceremo-
nia more majorum anno 1259. xvi. Kal. Julii in no-
vi templi fundamenta jecere. Sed in hoc loco non diu
perstiterunt; anno enim 1271. xv. Kal. Aprilis in templū
B. Virginis ab Angelo annunciatæ, quod Catalanorum
postea pietas coluit, immigrarunt.

Hoc eodem anno 1255. ad Archiepiscopalem hanc
sedem evectus est Fr. Joannes Columna Romanus ex
Dominicana familia, de quo Ambrosius Tacius sic lo-
quitur. Fr. Joannes ex nobili Columnentium familia Romæ
norum ortus, Archiepiscopus Messanensis in Sicilia per Domi-
num Alexandrum IV. Pontificem assumptus ex Provincia la-
tu Romana Provincia anno Domini 1255 vir fuit omnia lau-
de dignus, religione conspicuus, doctrina clarus, vita sincerus,
& fama celeberrimus, quo autem tempore decessit mihi re-
stat ignotum. Hæc ille. Attamen Joannes Michael Pio ad-
vertit hunc ab aliquibus Jacobum appellari, ab aliqui-

bus verò duos fuisse Archiepiscopos Messanenses existi-
 mari Jacobum, & Joannem Columnam, ut placet Ste-
 phano Sampaijo, & Seraphino Razio, scripsit Joannes
 volumen, quod inscripsit *Mare historiarum* in decem li-
 bros distinctum Pontificum gesta à Divo Petro ad Bo-
 nifacium usque octavum, & librum de viris illustribus,
 & epistolarum.

88.

Conrado Im-
 peratori Mes-
 sana iusta per-
 solvuntur sed
 Templum in-
 cenditur.

Bonf. in Mess.
 l. 2.

Gualt. de an-
 tiq. Sic. Tab.

Anno 1259 dum Conrado Imperatori vita functo Fri-
 derici filio, & Siciliæ heredi, ejusque corpori Messanâ
 delato in Templo maximo omni apparatu, atque ho-
 nore, ut Imperatorem decebat iusta persolvuntur, ma-
 china funebris, ob cereorum multitudinem incensa est,
 & cadaver, & templi tecta conflagarunt. Cineres verò
 cum urna lapidea conditi, secus aram maximam cum
 marmorea effigie conditi sunt, cum hoc epitaphio.

*Imperio præstans forma Conradus, & armis
 Pro meritis cineres dat tibi Zancla suos.*

Aliud epitaphium Georgius Gualterius è templi pa-
 riete exscripsit.

Hic adsurgit opus, fuerat quod ab igne crematum

Nam verbi Domini post carnem fluxerat ætas

Annorum mille, quæ per sua tempora metas

Attigerat lapsis annis post mille ducentis

Quinquaginta novum, cum casu pervenientis

Ignis in Ecclesiam, sedes, tectique decorem

Atque columnarum destruxit flamma priorem.

Maurol. l. 3.

Bonf. Mess. l. 2.

Brav. ad. an.

1259

1259

1259

1259

1259

1259

1259

1259

1259

1259

1259

1259

1259

1259

1259

1259

1259

1259

1259

1259

1259

1259

1259

Hujus incendii meminere Maurolycus, Bonfilius, Bzo-
 vius, alique scriptores, licet circa annum non nihil dif-
 crepent, sed epitaphio standum videtur.

89.

Monasterium

Monasterium

Monasterium

Monasterium

Monasterium

Monasterium

Monasterium

Monasterium

Monasterium

Monasterium

Monasterium

Monasterium

Monasterium

Monasterium

Monasterium

Monasterium

Monasterium

Monasterium

Monasterium

Monasterium

Anno 1262. Regnante in Sicilia Manfredi vir no-
 bilis Robertus Filingerius Messanensis, & Beangera Con-
 juges in Castro veteri Galabriæ oppido, ubi versabantur
 monasterium monialium S. Mariæ Vallis viridis ditio-
 ni manciparunt; nam in fundationis tabulis hæc habentur.
*Considerantes sacram religionem, vitam laudabilem, &
 sanctitatem Sororum novarum pœnitentium inclusarum mo-
 nasterii S. Mariæ Vallis viridis Messanæ, dictum monaste-
 rium, quod consistit fecimus, ut est dictum cum terris, vi-*

250

S. P. O. V.

neis

in possessionibus prediis, et annuatibus quibus ipsum do-
-detur, in quibus nobis donationis privilegio servari predi-
-cta omnia cum pertinentiis consuevis distinguimus, concedimus,
-confirmamus, et offerimus in manibus religiose mulieris So-
-rora dictae Ecclesie S. Marie de Kalle viridi Messane, et
-Benedicti Prioris ipsius in perpetuum libere, et absolute
-in omni iure, firmitate, et servitute, et que submitimus ipsi
-eodem sacro collegio, et quilibet Priori, et magno Con-
-ventui ad vineam religionis ipsius, ita quod ipsum monasterium
-quod, constructum fuit dictum de Kalle viridi, sit conventus
-et sit fundatio monasterii, huc, hodie dicta religio habet,
-et adhuc celebre, et grata fuit monasterium S. Marie
-Vallis viridis Messanenfe, ut & magni monasterii no-
-men sibi compararit, & ob religiosarum virtutum odo-
-rem, nova monasteria, quae inhiuerentur, hujus regi-
-mini committerentur.

Anno 1263. Idus Septembris, ut colligitur ex actis
Notarii Conradi Bufali, Matrona, quaedam vidua Spror
Frilas, et omnia aureis circiter centum, & octo a F. Ric-
cardo Priore, ac Provinciali cenobii S. Mariae Montis
Carmeli, in torrente S. Michaelis habitatione in qua ho-
die degunt Fratres S. Francisci de Observantia sub titu-
lo S. Mariae a Jesu Superiori sacrum feminarum colle-
gium ad pie, sancteque vivendum sub Carmelitarum,
regula instituit; postea vero Pontifex Urbanus dato di-
plomate anno insequenti 1264. ordini monialium Cister-
ciensium S. Bernardi, qui tum maxime florebat, aggre-
gavit.

Hoc eodem anno 1263. Fr. Riccardus Carmelitanus
familiam in novum cenobium, ubi idem S. Michaelis
Torrens in mare influit, non longè ab Urbis mœni-
bus in ea area, ubi adhuc puteus est, qui Carmelitarum
appellatur juxta cenobium Fratrum S. Francisci Paulè-
sis transfudit. Hic igitur brevi id extruxit edificium, ut
anno 1268. ut in eo Generalis totius Carmelitarum pr-
dium cogi poterit conventus, ex prescripto F. Nico-
lai actione Galli Prioris Generalis.

Prope Mella-
nam monaste-
rium femina-
rum erigitur
sub Carmeli-
tarum regu-
la quod postea
ad Cisterciens-
em transit.

Cenobium novum
Carmelitarum
non longè a Ur-
be extruitur.
Silv. Maurol.
Ocean. l. 4.

92. Anno 1262. Fr. Thomas de Agno, ac Leontino Messanensis ex familia Divi Domini huius preficitur Ecclesie. Hic ille Thomas habitus est, ut refert Joannes Michael Pius, qui cum Neapolitano cœnobio presideret Angelicum Doctorem Divum Thomam Dominice militie adscripsit, & cum religionis habitu, illi seculum etiam nomen indidit. Postea vero Romanam Provinciam moderatus est. Inde Presul. Betleemiticus creatus Apostolici in Terra Sancta Legati dignitate honoratur. Transiit ad Archiepiscopatum Cosentinum, deinde ad Messanensem, tandem ad Patriarchatum Hierosolymitanum, ubi anno 1277. migravit e vita scripsit elogia, & sermones de Sanctis, & vitam Sancti Petri Martyris.

93. Anno 1268. Bartholomæus Pignatellus Neapolitanus est nobilissima ortus familia Archiepiscopus Messanensis renunciatus est. Presuit antea Consentina Ecclesie, & ab Urbano IV. missus est Legatus ad Henricum Anglie Regem, ejusque filium, Edmundum. Deinde Messana Antistes cum Gaufrido Monte Regalense Archiepiscopo, Roberto Lavagna Jurisconsulto, & Baraglio de Balzo Regni Neapolitani magno Justitiario alia legatione functus est nomine Caroli Andegavensis ad Clementem Quartum.

94. Hoc ipso anno cum Messanensium pietas, ac religio erga Deiparam Virginem à Latina appellatam augeretur in dies, Prior, & Monachi S. Benedicti, Templum quod pene vetustate collapsum erat reparare, atque amplificare decreverant; Unde à Clemente IV. ejus Pontificatus anno 2. Caroli Andegavensis anno primo quadragenum dierum remissionem obtinuerunt his, qui ad Templi structuram adjuvantes manus extendissent. Quibus Pontificis exortationibus in diplomate expressis non exiguum fideles ad ejus templi edificii pecuniam contulere.

95. Anno 1268. Archiepiscopi Bartholomæi opera composita est controversia inter Joannem Cephaludensem Episcopum, ejusque Capitulum oborta, quam ei Pontifex

inter Episc-
pum Cephalu
dēsem, & eius
Capitulū.

F. Reginaldus
Leontinus Ar-
chiepiscopus
Messanensis.

97.
Dominicana
familia intra
Urbem tran-
sit.

98.
Nicola vi-
dua Paterno
monasterio S.
Maria Val-
lis viridis
edem donat.

99.
*Controversia
inter Archie
piscopum; &
Priorem ordi
nis Hierosoly
mitani orta
componitur.*

Ex Tabul.
Prior. S. Joã
Hierof. Mess.

100.
Cultus, & me-
moriam D. Pla-
cidi inflaura-
tur apparente
codz D. Placi-
do.

in primis S. Placidi Martyris nomen delevissent, ita ut ejus vitæ, & martyrii non vestigia quidem agnoscerentur, divinitus factum est, ut ex oblivionis tenebris excitaretur hoc modo. Visus est per hoc tempus Messanæ monachus quidam Benedictinorum habitu indutus aspectu venerabilis, qui circa sellulariorum officinas duos ex his conveniens alterum Raymundum, alterum Florellum nomine appellatos interrogavit, quid causæ esset, cur Divo Placido martyre de Messana Urbe optimè merito nullum Messanenses honorem, nullaque præstarent obsequia? Sellularii sese invicem aspicientes de hoc Sancto viro nunquam aliquid se cognovisse, aut audivisse responderunt. Tum Monachus de vita, & martyrio S. Placidi, de condito Messanæ monasterio, deque ejus miraculis longum sermonem habuit, ita ut illi ingenuè confessi sint, magna semper fuisse S. Placidi in Messanenses merita, magnaque horum esse debuisse in illum officia, sed vehementer optare, se & de ejus vita aliquid nosse accuratius, ut ejus egregia gesta in cives vulgarent, & qualis de facie, & habitu fuerit, ut ejus effigiem Sanctorum, ut decet cultus, possint deinceps venerari. At ille statim de martyrio, & vita S. Placidi ad popolorum informationem libellam protulit, circa verò illius effigiem, *figuram quasi meam, usque ad eandem maximam, et pictorem aliquem adductum*. Ita factum observatis templis scriptis coram sellulariis, & duobus Ecclesiæ ediculis, ac ministris, quorum uni Sergio, alteri Jacobo nomen erat, dixit pictori, ut Sancti Martyris Placidi vultum mirabilia exprimeret se velle pictor quæ facie fuisse Divum illum ignorare se affirmavit. Monachus verò aspiciens inquit, *se faciem, et habitum hanc æque describere, et Divum Placidum delineare*. Pictor idem oculos in ejus aspectum impendens, manuque colores, & pennicillum tractans, ad viam de pingit Monachum. Absoluta tandem figura pictor, dum ad Monachum se converteret, sic observavit si prototypo coarctat, Monachus nullus compareret. Mirum. Sellularii, Pictor attoniti ex eorum oculis evanuisse Monachum clausi januis

illis obstruere, & S. Placidum fuisse illum, certo cer-
tius deprehendunt; qui de coelo ita volente Deo mira-
strandam sui memoriam, & cultum apud Messanenses
venit. Porro tabula sex eo tempore summa in templo
maximo venerationi fuit, & in ejus altari sub S. Placi-
di nomine sodalitium institutum est; hanc historiam
exscripsisse ex hujus sodaliti vetustissimo codice, & in
latinum versisse testatur F. Placidus Campolus Mona-
chus monasterii S. Placidi de Calonero, vir sapientiae,
religionis, ac sanctimoniae laude conspicuus, qui amplius
ducentis annis floruit, & ob hac virtutum ornamenta
Alphonso Siciliae Regi precarius fuit. Is igitur in fine
historiae ejus narrationis ita subscribit: Ego F. Placidus
Monachus monasterii S. Placidi reperi in libro Confratria S.
Placidi Ecclesiae majoris Messanensis in quo erat ejus historia,
quae omnia in vulgari eloquio scripta liberali latino transla-
ti. At antiqua haec S. Placidi tabula usque ad nostrum
hoc evum summa religione colitur.

Annus 1282. dum terra, marique ab exercitu Caroli 101.

Andegavenensis Messana vi summa oppugnaretur, subito
fulgore majestas Desparae Virginis supra muros Urbis
effulgens, candido spectabilis anhelu, sed specie, ac as-
pectu supra humanum longe augustiore pro Messanen-
sibus praestum pugnatura constitit, hostes profligavit. Ha-
betur hac historia in Neocastro illorum temporum scri-
ptore, & fide Civitatis oculato teste qui quidem non

*Dum Carolus
Andegaven-
sis Messan-
op-
pugnat. Des-
parae candido
aspectu supra
humanum
augustiore
pro Messanen-
sibus
constitit
hostes
profligavit.*

phalerato dicendi genere, sed quae ex simplicitate veri-
tatis attestatur; reique seriem totam quemadmodum ad
Desparae honorem pie sic ad uberiores cognitionem
minutatim consecratur. Sic autem scribit. Attende summae
fidei nostra miraculum, & a successorum nostrorum membra
non delendum. Quidam ex hostibus etiam & Sarraceni Nuce-
ria, qui cum crebris eorum fere sex millia in obsidionem
ipsam venerunt, licet inviti petendi gratiam loquendi nobis
ad muros, assaturati per Alaynum, locuti sunt dicentes: Viri
Pharii (pharios a Phari promontorio saepe hic author
Messanenses appellat) Per Deum verum, & virum, quem
universa creatura recolunt, & adorant dicite nobis, quale

40.

continuè prodigium videmus, & apparet nobis aperte; quod quidam mulier albis amicta astans supra muros vestros hinc inde discurrit, tenens in manibus velamina ex quibus tempore preliorum cooperit muros vestros; quam cum videmus omnes dirigemus, & spiritus pugnandi à nobis eripitur, nec stare possumus facie ad faciem contra Urbem, & sagittæ arcuum veloces tamquam e celo descendentes in exercitum nostrum, immixta lethabiliter corpora mortuorum transfixerunt, adeo, quod quæsitis turbis exercitus invenitur inexcogetabilis numerus mortuorum; & iam pestis mortifera transit in reliquos, ita quod nisi castra secesserint, vix ager sufficeret sepulchris. Hec dixerunt, sed cum clamaretur ad arma, secesserunt. Scito filii, quod Mulier illa, quam dicunt Gloriosa Virgo Sancta Dei Genitrix est, quæ populum Pharium sibi devotum semper pietatis, & potentie suæ pallio protegit, & gubernat, & ille sagittæ, cum nos à Deo sumus, quem sequimur, à pharetra divini iudicii contra hostes nostros immixta fuerunt; Non enim nisi Christi potentia pro nobis fuisset, & pietas, de multitudine gentium Pharius populus inopinatam victoriam habuisset. Hec Neocaster.

102.

Præterea durante ab initio Urbis oppugnatione invisibili patrocinio B. Virgo tuos cives defendit: præsertim vero die 15. mensis Augusti gliscente magis bellica impressione, quo die dum ei solemnitati interfunt ipsa provinciam militarem obivit, stationem servavit, impugnantibus potenter expugnavit, qua de re ita Neocaster. Quinto decimo autem Augusti, hostes à Caperrina Pharios impugnant, sed juvante dextera Domini devicti, & repulsi sunt hostes relinquentes in campis plura corpora mortuorum, quos potentia S. Virginis Matris Christi cujus gloriosam Assumptionem die illa reverenter Pharii celebrabant, mirabiliter expugnavit. Ita ille.

103.

Tandem postridie festi Presentationis B. Virginis x. Kal. Decembris ejusdem anni die S. Cecilie sacro, ad cuius eadem anniversaria supplicatio ab eo tempore in gratiarum actionem à S. P. Q. M. decreta est, Carolus Rex tandem animo fractus, ruboreque suffusus obsidione solvit, & cum valde imminuto exercitu in Calabriam tra-

Carolus vi-
bus, aq-
mo fractus ob
satione solvit
loco antea
ubi Delphica
apparuit Vi-
toria nomen
datum est.

tra-

relictis. Meminit hujus apparitionis Maurilycus his ver-
bis: *Exim in exercitu Caroli rex multa Sarnacenarum ex Nu-*
ceria militibus per inducias secuti memorabant in ipso con-
flatu visam supra muros mulierem candido amictu cultam
aspectu venerabiliore, quam humano pro Messenis pugnante.
Constante fama est fuisse illam Mariam Desperam Divae
Urbis tutelarem, cui eodem postea in eo colle fuerit dedicata
cum cenobio Virginum. At P. Octavius Cajetanus in fastis Sa-
ctorum Siciliae ad x. Kal. Decembris sic habet. *Messane sup-*
plicatio ad Ecclesiam S. Cecilie extra muros in memoria
liberata divinitus Urbis. Nec dubitandum ait P. Melchior
Incofer post relationem Neocastri testimonium, videtur
reperita in illis apparitione, Virginem subinde aliam, atque
aliam inuentibus sui speciem edidisse, non tam ob causam in
variis historiis diverse invidere, narrationes, atque candi-
da amictam palla, et quo propugnantes obtegeret velamine
manus occupatas referentibus, aliis fuscis et timoribus, velut pu-
gae satagentem, tela manu vibrantem, denique aliis sinistra
vexillum Crucis insignis ferentem, dextera sagittas ressequantibus
perbibentibus. Atque hoc postremum attestationem habet. *Abi-*
ea, quae lingua Virginis Alti Gellis, illi memorant, cum extru-
ctu pugnata, et obsidionem exhibens, sat antiquo missis tra-
bala, passimque hac exemplo in ceteris imaginibus, religionem
in ore vulgi famam obtinuit. Sic ille. Porro propugna-
culo Urbis, in quo Virgo se hostibus videndam, exhi-
buit ab exportata ab illis tam ingenti victoria, usque
ad hodiernum diem nomen victoriae indicium est.

Anno 1286. regnante in Sicilia Petro I. Aragonensi,
ejusque Uxore Constantia Manfredi filia, eodem Mariæ Dei-
paræ publico apparitionis Columbae prodigio hoc mo-
do excitata, est ad latus montis, qui intra Urbis moenia
clauditur nomine Caperrinae. Sagellum erat Divo Michae-
lis Archangelo donatum, quod Ascete, duo in divinis co-
templationibus, et in sui corporis afflictatione exercent-
es incolebant. Nicolao horum alteri nomen erat: hic
noctu Desperam vidit precipientem sibi Senatui man-
data deferre, quibus eum locum sibi ad habitandum de-
lectum novo augeri sacrario significaret. Verum Ni-

Maurol. hid.

4.

Incof. Epist.

Melch. c. 54.

777

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

quod in

colao, quod merum somnium putaret; negligentem, ac nocte insequenti, vel minaciter parere jussu, ne quid cav-
saret data à Virgine tessera, qua fidem dictis adstrueret.
Columba scilicet candidissima, quæ die summo lapsu-
ra de celo arcam templi edificandi volatu descripsisset.
Nec mora, primo mane Senatus, ac Urbis Strategus,
qui tum Nicolaus Palicius erat, audita probantes hora
jam dicta ad Caperrinae cacumen multo civium comi-
tatu perveniunt. Cum ecce tibi è Cælo placido laben-
tem volatam Columbam, & sacarii limites circumlegen-
tem, qua iterum in sublimi recepta fundamenta confe-
ssim effusa humo locari cepta. Quam ipsa Regina Con-
stantia, quæ in arce proxima Gualfonia commorabatur,
initialem ejus ædificii lapidem jecit, ejusque exemplo
Magistratus, cæterique omnes certatim operi manus ad-
moverunt.

105.

*Miraculum
quod pro ap-
paritione Co-
lumbæ inter-
fuit.*

*Ex aq. Mart.
Rub. Not.*

Addit Mattheus Rubinus Urbis Notarius, qui primus
rom. stylo. Siculo eorum temporum, simplici illo quidem
& minime fucato à spectatoriis acceptam literis con-
signavit, alterum etiam miraculum, quod fortasse Re-
gina Constantia permota, animum in exemplum sua pie-
tate dignam intendit fuisse scilicet inter Regias puell-
las, quæ jactati in Nicolaum solitariam joco, ac serio
dictæ pænas extemplo dederit. Nam cum iste eadem
quæ apud Senatum coram Regina quoque explicaret,
vix illa temere protulit non esse fidem pannoso mendiculi
qui eo commento suæ mendicitati stygem oblandiri vel-
let. Mirum dictu, vix hæc puella, cum confestim at-
factis brachiis doloris immensi testis, cum stupore om-
nium ingentes edidit ejularas. Verum admonita à Ni-
colao, statim, ac primum scelere in conscientiam voca-
to, data dictis fide resipuit, pristina quoque sanitati re-
stituta est. Referunt hanc historiam Bonfilius ex Mat-
theo Rubino, ut ipse de se affirmat, autoritate Imper-
iali Archivario, & Notario Regio, D. Silvester Mauro-
lycus, P. Octavius Capetanus, P. Melchior Incofer, &
Nos in Iconologia variis testimoniis, usque indubitatis
exactissimo comprobavimus.

*Bonfil. Mess.
l. 3.
Mauro, in
sua Oc.
Cæst. in sua
Id.
Incof. c. 60.
Ep. Virg. ad
Mess.
In Iconol. l.
3. c. 11.*

Eo-

Idem anno Archiepiscopus Messanenſis F. Reginaldus ^{Reginaldus}
 de Eccleſia theſauriſſis, qui edifican- ^{Leontinus Ar-}
 da, de Maria ediſpecunias erogaffeſſent ^{chiepiscopus}
 luendas, penas relaxavit, ut ex antiquis ^{Indulgentiam}
 liſ, conſtat. ^{imperit iis,}
 qui pro adif- ^{genda ad ſa-}
 cra pecunias ^{erogant.}

Anno 1190. Joannes Michael P. refert inter Archie- ^{107.}
 piſcopos Meſſanenſes Fr. Rainerium Leontinum Meſſa- ^{Fr. Rainerius}
 nenſem Ordinis Predicatorum a Nicolao IV. creatum ^{Leontinus vlt}
 germanum fratrem Fr. Thomae Agni, & Leontini Ar- ^{pietate preſſi}
 chiepiscopi ſuperius memorati, quos apud hominum ^{inter Archie-}
 opinionem, & auctoritate celebrem, & religione, & ^{piſcopos Mo-}
 pietate preſtantiſſimam appellat. ^{Jo. Mich. P.}
 1. c. p. 2. vix

Anno 1191. Fratres Ordinis Sanctae Mariae de Mon- ^{108.}
 te Carmelo ob bellorum incommoda, & Gallorum mi- ^{Fratres de}
 lium intolerantiam reſecto exera Urbem cenobio in do- ^{Monte Carme-}
 mo cujuſdam Martini Majotti in conſpectu domus Prin- ^{to in aliam de}
 cipis Moſartentiſis ſitam in via, quae ad artifices argenti- ^{translata}
 terios dantiſſime immigrarunt, ut liquet ex diploma- ^{to}
 te Nicolai IV. dato Kal. Februarii ejuſdem anni.

Anno 1191. Cum Sarraſeni Paleſtinam, ac ſacra loca ^{109.}
 occupaffent, Chriſtianos Reges eieciffent, & ſacra omnia ^{Monachi Be-}
 conſpurgaffent religioſa ſanctiſſima omnes Hieroſolymis ^{edificati & Pa-}
 exceſſare, & in primis Benedictina, quae multa his in ^{ſtrina expulſi}
 locis habebat monaſteria, igitur Monachi omnes S. Be- ^{Meſſanam ve-}
 nedicti ſup. Guilhelmo Archimandrita ſacra collecta ſu- ^{niant.}
 ppellectoli, ac ſanctorum reliquiis recte Meſſanam in mo- ^{Abb.}
 naſterium S. Mariae Magdalene a Joſaphat contendere, ^{Ref. Guil-}
 atque ita factum eſt, ut hoc quod olim illius Hieroſo- ^{Abb.}
 lymitani monaſterii a Valle Joſaphat, a quo & nomen ^{Abb.}
 acceperat, membrum erant tunc totius religioſis Caput ^{Abb.}
 evaderet, ut palam ſcit quoddam reſcriptum, quod ^{Abb.}
 in ſtabulario monaſterii S. Placidi adſervatur, ipſius Gui- ^{Abb.}
 lelmi Abbatis cujus initium illud eſt Nos Fr. Guilhelmus ^{Abb.}
 permiſſione divina humilis Abbas monaſterii S. Mariae Vallis ^{Abb.}
 Joſaphat excommunicamus 1190. Poſtea in ſcoe Actum ^{Abb.}
 Meſſanam in domo noſtra S. Mariae Magdalene, ubi poſt deſo- ^{Abb.}
 lationem Terra Sancta Caput noſtra religionis ſtatuiſſimus, & ^{Abb.}
 conventuale ſumimus. anno Domini 1191. Menſe Martio,

mon

die

die quinto Infracta quinta Indit. Pontificatus Domini Nicolai Papa IV. anno quinto. Dedit idem Pontifex eidem monasterio titulum Prioratus, & facultatem juris dicendo reliquis monasteriis ejusdem ordinis, quæ sunt ultra & citra Pharum, hoc est Siciliæ, & Calabriz, sed quæ est caduca mortalitatis humanæ conditio bellis identidem in Sicilia recrudescuntibus direptis monasteriis fortunis, & prioribus Monachis paulatim à vita migrantibus, Prioratus S. Mariæ Magdalenzæ vix subsistit.

110. Eodem anno 1291. Nonis Novembris regnante in Sicilia Jacobo Aragonio sub Pontificatu Nicolai IV. Franciscica Buccapiccola Salerni nobilis Messanenſis filia ex obitu Baptistæ Aurificis viri sui vidua relicta, Dei Omnipotentis afflatu ad condendum Virginum Collegium ex dotalibus bonis animum intendit. Igitur Franciscica illud erexit in quodam suo prædio extra portam Urbis meridionalem in colle, qui *Camerella* olim appellabatur, ubi cameratæ quedam cellæ erant in quibus antea nonnulli solitarii à vulgi tumultu segregati, sibi, & Deo operam dabant. Postea vero Monachi Cistercienses monasterii Roccamatoris accedentes ad Urbem eo tamquam domicilio utebantur, cum factario Mariæ à Spiritu Sancto dicato, quod intra monasterii claustra adhuc superest. Igitur fundatrix Soror Franciscica prima hujus monasterii Antistita singulari pietate, ac religione præcedens sub vexillo, & regula S. Bernardi Cisterciensis ordinis Institutoris, qui tum mirum in modum florebat, suam Moniales militare constituit. Hasque Abbatibus Roccamatoris subijciens, qui etiam Abbatissarum electionem confirmarent, ut ex monasterii tabulis constat.

111. Anno 1292. Guido de Tabernis ad hanc Archiepiscopalem sedem evectus est. Præsul immortalis memoria ob virtutum ornamenta dignus, qui usque ad annum

112. 1333. summa cum laude vitam peregit. Anno 1295. Cum in monte Capervinz constructio templi B. Virginis Columbe miraculo illustris jam esset absoluta, & populorum erga illam religio, & studium in dies augeretur Senatus sacrarii administrationem

nem

nam monialibus S. Mariæ monis Carmeli ordinis Cisterciensium concedidit his conditionibus, ut moniales autem tempore de condendo circa sacrarium illud monasterio spem omnem abicerent, deinde ut nulla monialium, quæ sit adolescentior natus, eo in loco perstaret, sed statim erit illis interdictum sacris precibus, & Virginis obsequiis vacare ad vesperam decenti comitatu in suum monasterium commigrare. Hanc concessionem Senatus Abbatissa Sorori Joannæ fecit per Notarium Jacobum de Multo bono mense Januario ejusdem anni 1297.

Anno 1297. Hybla in Siracusana Diocesi Rege Frederico Aragonio in Sicilia regnante Sanctus, & Lombarde de Amo conjuges monasterium monialium S. Lucie sub titulo Vallis viridis construxere subicientes diocesi Sororis Peregrine Priorissæ Generali monasterii S. Mariæ Vallis viridis Messanensis, ut ex tabulis donationis eidem factæ clarissime constat.

Anno 1297. Sacre Virginis monasterii S. Mariæ Monis Carmeli ordinis Cisterciensis, cum erga sacrarium S. Mariæ ab Alto egregie se gererent, & populorum in Virgine pietatem promoverent supplices libellos Frederico Regi obulere, qui in Castris in Castilionis Calabria oppidi tum versabatur, quibus elemosynarum nomine ad novum monasterium circa sacrarium Virginis construendum pecuniarum opem postulabant, quarum postulatus annuit per quam benigne Rex datâ diplomate vi. Idus Augusti hujus anni, designavitque illis centum aureos annuos super regia vectigalia, ita

subiciens. Per presens igitur privilegium notum fieri volumus, quatenus tam presentibus, quam futuris, quod ab reverentia prædictæ Virginis, cujus virtutem, & gratiam nostris negotiis, & honoribus exaudibilem, & Propterea semper invenimus venerabili, & religiose Sorori Joannæ Abbatissæ, & conventui, monialium S. Mariæ de Carmelo de Messana Cisterciensis ordinis Messanensis diocesis, & illis, quæ, eis in monasterio ipso servantur in perpetuum, tam pro constructione Ecclesiæ S. Mariæ de Alto subjectæ eidem mo-

Hybla monasterium monialium erigitur subiectum Priorissæ Peregrine

114. Virgines monasterii S. Mariæ ab Alto Frederico Regi supplices libellos offerunt pro elemosyna ad Monasterium quod discendum consequenda. Rex annuit.

Ex dipl. Priorissæ

nasterio sit in Urbe Civitate Messana; & domorum, quae circa Ecclesiam ipsam construuntur &c.

115.

Abbatissa monasterii S. M. ab alto confirmatione a Bonifacio VIII. & indulgentiam obtinet. Ex diplom. Bonif. VIII.

Anno insequenti Sero Joanna Abbatisa, ut Senatus sibi facta concessio confirmaretur missi Romam Procuratorem ad Bonifacium VIII. Fratrem Guatieri Monachum ordinis Cisterciensis, qui ex aulici sententia omnia a Pontifice impetravit, & plenariam indulgentiam pro his, qui sacramentum illud cum religione, ac pietate inviserent obtinuit, dato diplomate. 11. Kal. Octobris 1298.

116.

Intercedente apud Deum D. Alberto Carmelitani ordinis Religiosus sanctimonie laude praestantissimus importunis Regis, Ducum, ac Prætorum precibus fatigatus, ut Urbem orationibus, ac lacrymis defenderet immaculatum sacrificium cum ingenti lacrymarum profluvio Deo obtulit. Peracta oratione, ecce in Urbis porcu tres visæ Triremes, quæ per medios hostium cuneos, beneficio planè divino penetrarunt, & annona copiosa afflictis deponita ipso momento ex oculis omnium abreptæ satis testatum reliquere Angelorum misterio eo advectas, pariterque ablatas fuisse. Ita omnes Scriptores vitæ S. Alberti: Surius, Bzovius, Nannius, licet hi in annorum supputatione falsi sint, qui Alberti obitum ad annum 1292. referant, Ego vero, & Sicula historia tabulis manu exaratis testimonio F. Ægidii Leoindilicati F. Marci Antonii Allegre anno 1307. e vis Sanctum excessisse affirmo, & anno 1300. Messanam Urbem à Roberto obsessam, hoc miraculo famis periculo creptam. Meminit hujus prodigii Mantuanus in hymno D. Alberti: his verbis:

Sut. 16. 8. ad 7. Aug. Bzov. ad ann. 1292. Nun. in Prolog. 9. 1. 1. Ægid. p. 3. horti Carm. Alleg. in Par. rud. Carmel. 1. 14. itat. 4. Mantuan. t. 2. in hym. D. Alberti

Arva Messanae cruciata longa
Martis erumna meminere quando
Vexit ignotus pelagi per undas
Navita fruges.

Ci-

*Civitas duro maris in periculo
Mox erat tristi peritura fato
Motus Alberti prece supplicantes.*

Audire Aether.

*Tota vicini regio Pelori
Risit ad tanti subitum salutis
Nuntium verse petiere prora
Litus biberum*

In hac itidem Roberti obsidione fama est, aliud prodigium extitisse, nam cum Messanensis exercitus mox pre-

liaturus rei divinæ summa religione interesset matrona quædam amictu candido induta Crucis vexillum ferens excubias supra murum agebat. Mirabantur hostes impa-

vidum mulieris animum, cum ex his miles unus paulo audentior telum in illam contorsit, sed mirum dictu in jaculantem sagitta retorta est, oculumque illi excussit.

Is verò saucius, & ex dolore illacrimans ad Robertum confugit, qui tanto miraculo attonitus, *durum est*, inquit *contra Coelum pugnare*, & confestim obsidionem solvit.

Hæc narratio ex antiquissimis Messanensium fastis, & ex vetustissima tabula habetur, quæ in monasterio S. Mariæ Alti Collis adservatur ubi B. Virginem ea forma apparuisse traditur uti in nostra Iconologia fuscè retulimus.

Anno 1304. Carmelitanam familiam, quæ anno 1291.

in domum Martini Majotti, migrarat, quia templo maximo paulò vicinior erat Guidottus Archiepiscopus cū

Clero sinistrè habebant, quare apud Pontificem egit, ut relictis illis ædibus, in alias non ita propinquiores S. Cataldi concederet. Pontificis verò diploma illud est.

BENEDICTUS EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI.

Dilectis filiis Priori, & Fratribus ordinis B. Mariæ de monte Carmelo Messanensis salutem, & Apostolicam benedictionem. Religionis vestræ meretur honestas, ut in his, quæ vobis opportuna fore præspicimus, quantum cum Deo pos-

P p p

su-

117.

*In obsidione
Roberti prodigium
factum
obenisse supra
murum Messanæ.*

*In Iconologia
c. 13.*

118.

*Fratres Carmelita
diploma a Benedi-
cto Pontifice
obtinens de
Domo trans-
ferenda.*

*Dipl. Bened.
XI.*

sumus favorabiliter annuamus. Ex parte siquidem vestra fuit propositum coram nobis, quod vos attendentes, quod locus vester Messanensis, in quo nunc degitis situs est prope Cathedralē Ecclesiam Messanensem, & quod occasione huiusmodi inter vos, & Capitulum ejusdem Ecclesie jam dudum extitit dissensionis materia suscitata, propter hoc ad Ecclesiam Sancti Cataldi de Januensibus sitam in contrata Pontileonis Messanensis, ad vos ex concessionibus, tam Patronorum ipsius Ecclesie S. Cataldi, quam dilectorum filiorum Guidotti, Cleti, & Capituli Messanensis pertinentem vobis factis de dicta Ecclesia cupitis vos transferre, & inibi permanere. Quare Nobis humiliter supplicastis, ut vobis id faciendi de benignitate Apostolica licentiam concedere dignaremur. Vestris igitur supplicationibus inclinati, vobis autoritate presentium sine alieni juris prejudicio, licentiam concedimus postulatam, constitutione qualibet contraria non obstante. Datum Perusii xvi. Kal. Junii Pontificatus nostri anno primo.

119.

D. Albertus
Messana mo-
vitur pluribus
intervenienti-
bus miraculis
Mauròlin.
mar. 7 Aug.
Bogfina Mess.
1. 7.

Anno 1307. Clemente V. Pontifice, Alberto I. Imperatore in Occidente Friderico Sicilie Rege Albertus Carmelita, ex illustri Palitiorum familia Drepani ortus v. l. Idus Augusti omni virtutum ornamento præditus, & miraculorum gloria clarus Messanæ obiit. Bonfilius inter Sanctos Messanenses recenset, non quia Messanæ fuisse natum censuerit, sed quia à Messana genitores ex Palitiorum, & Abbatum progenie originem traxerint, quæ familiæ inter Messanenses claruerunt, vel quia natalitia Sanctorum ex hujus vitæ migratione nomen suscipiant, & patria solum illud ex quo migrant appellatur. Igitur Divus Albertus diu Messanæ commoratus est, multa virtutum, ac sanctimonie reliquit exempla, multa etiã supra naturæ vim, atque ordinem effecit. Ad ejus obitum, ait Bzovius v. l. Idus Augusti Campana, quam ille fieri curaverat per se ipsam nullo movente insonuit, & odor suavissimus ab ejus corpore manans omnium olfactum mirum in modum recreavit. Circa funus cum inter Clerum, Fratres, & populum gravis concertatio exorta fuisset, quoniam missæ officio, eo ne quod defunctorum proprium est, an verò quod Confessoribus de-

be-

Bzov. ad ann
1292.

beret, exequiis celebranda essent. **Ecce** in aere duo
 Angeli puerorum specie venustorum amicti solistat
 bis auro intextis. Os *quasi* *medicabitur* sapientiam can-
 tandum esse denunciaverunt. Hac Bzovius, alique
 ejus vitæ Scriptores quorum hic unius Carmen Mantua-
 ni profero.

Ante conspectum populi frequentis

Ad viri funus cecinere laudes

Nuncii summo tenuem per auram

Ætere lapsi

Corporis manans odor insepulti

Exititis multis medicamen egris

Ipsa languores varios fugabant

Saxa Sepulchri.

Sponte non ullo ferientis ictu

Æra de summis sonitum dedere

Turribus, quando superum petivit

Spiritus arcem

Anno 1310. Clemens V. scripto diplomate Idibus Maii 120.

Guidotti Præsulis Messanensis opera usus est, ut contro- Guidottus Præ-
sul Messan-
sis, manlan-
te Clemente
V. d. imis co
ironensis.
 versiam inter Arnaldum Monteregetensem Archiepi-
 scopum, & Archimandritam monasterii Martelli ordi-
 nis S. Basilii, quod in Rhegiensi erat diocesi, dirimeret.

Eodem anno cum Clemens V. instigante, Galliarum 121.

Rege Philippo cognomento Pulchro sacrum ordinem Clemente V.
concedente
Frates Do-
minicani ad
templum Equitū
Templariorū
transiunt.
D. Anchiq.
p. 3.
Bucc.deCa-
libus Primo.

Equitum Templariorum ex Religionum sacrarum albes

fortasse ex calumniis, & perperam, ut voluit D. Antel

ninus, Sabellicus, Nauclerus, Boccarius, & alii delevi

set. Anno insequenti idem Pontifex per diploma Domi

Hospitalem, & Templum Divi Marci, quæ ad extra

ctum ordinem pertinebant Dominicanæ Messanensi sa

milie, quæ in edibus & Templo D. Mariæ ab Angelo

Annunciatæ Castri ad mare, ut memoratum est, dego

bat concessit. 122.

Anno 1311 coactum est Concilium Generale Viena Guidottus Mes-
sanensis Ar-
chiepiscopus

nz Allobrogum pro reformatione Ecclesiastica trecent-

Thomas d. Poma
tifice accipit.
Ciaccon. in
Clem. V.

484

Messana Sacra

His Patribus ad id convenientibus Idibus Novembris haberi ceptum est, in quo multa pie constituta sunt. Pontifex, antea dederat literas ad omnes Episcopos, & ad nostrum Archiepiscopum Messanensem Guidottum, ut singuli, quæ utilia putarent Ecclesie Dei, populoque Christiano in diœcesi, quisque sua scriberent.

123. Idem Pontifex eodem anno rogatu Friderici II. Siciliæ Regis, qui ordinis minorum Sancti Francisci studiosissimus fuit, nam Constantia mater ejus habitum hoc S. Claræ monasterio susceperat, dedit diploma, quo Fratribus Conventualibus perpetuo monasterii curam mandat, impertitque eas omnes immunitates, & prerogativas, quas aliis S. Claræ monasteriis Pontifices superiores concesserant. En ad Ministrum Provinciale Siciliæ ordinis S. Francisci diploma.

CLEMENS PAPA V.

Dipl. Clem.
V.

Dilecto filio Ministro Provinciali Ordinis Fratrum in Insula Sicilia exhibita clarissimi in Christo filii nostri Friderici Regis Trinacrie Illustris, petitionis series continebat, quod olim clare memorie Constantia Regina Aragonum mater ejus in Insula Sicilia moram trahens de licentia quondam Fr. Petri de Mullone, tunc Celestini Papæ V. antecessoris nostri quoddam monasterium ordinis Sancte Clare, cujus habitum ipsa Regina suscepit dum viveret in Civitate Messana pia devotione fundavit, quare pro parte dicti Regis fuit nobis humiliter supplicatum, ut cum monasterium ipsum ad laudem, & gloriam ejus, cujus est obsequiis dedicatum, huc usque laudabiliter profecerit, ac Domina cooperante proficiat, tam in structura ipsius monasterii, quam in numero, & meritis personarum Deo servientium in eodem cupiat dictus Rex, ut Sorores dicti monasterii pro salute ipsarum Fratrum sui ordinis minorum specialiter committatur. Nos pium ejusdem Regis in hac parte propositum dignis in Domino laudibus commendantes, ac de tua circumspectionis industria plenam in Domino fiduciam obtinentes, devotis ipsius Regis supplicationibus inclinati discretionis tue presentium auctoritate committimus, & mandamus, quatenus predictas Sorores

fi

se sua exempla, et de consensu earum præstat. prædicto ordini minorum auctoritate nostra unire, et incorporare, precures, præ ut alie sorores dicti ordinis S. Clare unita, et incorporata, ac sub speciali regimine, et doctrina Patrum dicti ordinis minorum persistere dignarentur. Tuque nihilominus de monasterio ipso, et personis ejus sollicitam curam gerens, pro ut geritur de aliis monasteriis præfati ordinis S. Clare, sic dictas Sorores in semitam mandatorum Dei diriges, ut una tecum comprehendant illius gloria brevium, quod divina pietas paravit meritis electorum. Dat. Avenione. Kal. Julii anno 5.

Ex vi cuius Diplomatis Fratres Minores usque ad Patrem nostrorum etatem huic monasterio summa cum religione suam navarunt operam.

Præterea cum hoc ipso tempore Sorores monasterii S. Mariæ Vallis viridis de penitentia nuncupata, ubique florarent, ac mirum in modum quotidie propagarentur matrona nobilis nomine Bonadonna à Panormo monasterium S. Mariæ Vallis viridis (hodie sub titulo S. Lucie appellatur) facta à Provincialissa Generali Sorore Ioanna Bonifacio claris orta natalibus femina facultate extruxerat. Quoniam verò Provincialissa ne suis præiudicium Pontificiis, Regiisque immunitatibus crearet, absque Panormitani Archiepiscopi potestate illud monasterio suo aggregavit; Archiepiscopus à novi monasterii visitatione Provincialissam arcebat, quod sanè in manifestum religiosæ disciplinæ monasterii detrimentum cedebat. Quamobrem, cum aliquot elapsis annis Sorores illæ Panormitanæ de penitentia longam suæ Provincialissæ absentiam moleste ferrent, per literas Sororem Claram Miliam Provincialissam, quid in tanta re agendum videretur, consulere. Hæc cum Guidotto Archiepiscopo re communicata de Generali suo in monasteria Siciliæ, & ultra Rharam jure Archiepiscopum Panormitanum per literas docuit; quibus addidit suas, & Guidottus. Ad has ergo ita Panormitanus respondet anno 1315. 14. Idus Octobris.

124.

Panormi monasterium erigitur subiectione Provincialissæ S. M. Mariæ Vallis viridis idessanensis, quam subiectionem Archiepiscopus Panormitanus confirmat

Fran-

Epist. Arch.
Panorm.

Franciscus Dei gratia Panormitanus Archiepiscopus Dilectis nostris in Christo, Filiabus Sorori Clara de Messana Provincialiffæ generali monasterii S. Mariæ de Valle viridi Sororum Penitentia in Messana, ac omnium monasteriorum Monialium Sororum penitentia in toto Regno Sicilia existentium & conventui ejusdem monasterii salutem in Domino & post pauca ab exordio hæc habet. Ac volentes firma, & illibata consistere, quæ ex devotione geruntur, ut nostros subditos ad bene agendum quadam liberalitate allicere valeamus, præmissorum consideratione, ac munitu Rev. in Christo Patris Domini Guidotti Dei gratia Messanensis Archiepiscopi, super hoc nos instanter rogantis ipsam donationem, sic tamen per supradictam Dominam Bonadonnam de consensu nostræ Capituli acceptamus, ratam habemus, ac etiam confirmamus ipsam monasterium S. Mariæ de Valle viridi de Panormo monasterio vestro, nunc de novo de speciali gratia concedentes, ipsamque à nostra diocesana jurisdictionis lege penitus eximentes &c. Et ex hoc tempore Priorissa Generalis Messanensis suæ visitationis munus, sicut in reliquis Siciliæ monasteriis, ita in hoc Panormitano vel per se, vel per suos Delegatos obibat. Ita regnante in Sicilia Alphonso anno 1415. v. Kal. Novembris per publicas tabulas auctoritate Panormitani Judicis confirmatas, Provincialiffa Magni Monasterii S. Mariæ Vallis viridis Messanensis de electione Panormitanæ Priorissæ à suo Delegato legitimè facta certior fit. Quod seculis insequentibus usque ad nostrum ævum ita factum omni dubio procul habemus, ex monasterii tabulis, donec ætate nostra Joannettinus Auria Cardinalis, & Archiepiscopus Panormitanus ex Apostolice Sedis facultate morem illum antiquum obrupit. Lego itidem in eisdem tabulis anno 1324 regnante in Neapolitano Regno Roberto electas esse Priorissas in Apulia Barii in monasterio SS. Simeonis, & Judæ Vallis viridis, & Materæ in monasterio S. Mariæ ejusdem tituli Vallis viridis, ex auctoritate hujus Messanensis Provincialiffæ Generalis.

125.

Nosocomii S.
Angeli plurimi
Benefactorum.

Anno 1330 Bernardus Mallardus Nobilis Messanensis Nosocomium S. Angeli de cognomento à Capetina appellatum propria impensa instituit, & ab Archiepi-

piscopo Guidotto impetravit, ut ejus administratio duo-
decim Sodalium curæ demandaretur, & si horum aliquis
vita cesserit ad plura suffragia unus sufficeretur. Ve-
rum cum anno 1341. fundatum hoc Nosocomium suarū
omnium facultatum heredem instituisset, binos Sacerdo-
tes ad illius ministeria spiritalia perpetuo voluit. Pre-
terea idem auctum est bonis, cujusdam Stephani Mella-
nensis ex nobilissima familia Brancifortis regnante in
Sicilia Petro II. Aragonensi, & anno 1388. v. Nonas Ju-
lii Martino seniore Siciliae Rege eidem domui ex tes-
tamento Fabritius Bonifacius sua omnia reliquit. Idem
fecere pierrissima matrona Constantia Scalitia anno 1395.
v. Idus Octobris, Antoninus Romanus anno 1501. &
Bernardus la Cella Canonicus Messanensis coram Archie-
piscopo Antonio à Lignamine, & sodalibus ejusdem do-
mus anno 1528. ad quæ usque tempora hoc Nosocomiū
maximè floruit.

Hoc eodem anno 1330. Templum maximum D. Ma-
riae à Nova, ut tradidit Maurolycus à Friderico Rege,
& ab Archiepiscopo Guidotto omnibus numeris abso-
lutum est, sub ejus tessellata maiori tessellato, musivo-
que opere Christi Domini sub grandi, austaue specie
in Gregorum morem suspicitur effigies Seraphinorum,
& Cherubinarum stipata choris eo modo quo solet à
Prophetis describi, in ejus latere dextero Virgo Deipa-
ra, in sinistro S. Joannes Evangelista positi sunt, & in
inferiori loco Fridericus II. Siciliae, & Aragoniae Rex, &
Guidottus noster Archiepiscopus, ex altera verò parte
Petrus H. hujus Friderici filius. Inde hos Mutilos ver-
sus excripsit Georgius Gualterius.

Templum ma-
ximum absol-
vitur.
Maurolyc. hist.
Sic. l. 2.
Bonif. l. 2.

Gual. in ant.
Sic. Tab.

Terdennos orbis ab quo

Bisque quadrigentos inditio quinta tenebat

Antistes Guidottus opus musatilis artis

Hoc cepere Regi ducibus, regiumque

Hæc verò Inditio quinta in annum recidit 1330. quo
anno fertur Imaginem Virginis Odigitriae miraculis cla-
ram, quæ inde maxima colebatur, in propinquum D.
Jacobi Apostoli templum transtulisse, atque in sacello

Imago Virgi-
ni Odigitria
in templum
Divi Jacobi
transfertur.

an-

antiquæ Armaleorum familiæ, quæ hodie extincta est, collocasse. Porro hoc Virginis Sacellum votivis referunt tabulis diebus Mercurii ad opem implorandam à fidelibus ab eo tempore frequentatum est, appellaturque vulgari idiomate *la Madonna dell' Indrizzo*. Vide Iconologiam.

128.

Guidotti Archiepiscopi Constantinus non Constantinopoli, sed Messana conditum.

Bonf. Mess. l. 2.

Et quidem Archiepiscopus Guidottus dum viveret marmoreum tumulum auro illuminatum in pariete supra Sacellum, quod paucis ante annis Virginis in Cœlum Assumptæ dicatum est, posuit. Ipsius vero simulacrum, sub specie dormientis jacet, habet tumulus Christi nascentis historiam affabrè insculptam Bonfilius putavit Guidottum obiisse Constantinopoli, atque adeo ejus ossa in eo tumulo minime condita fuisse. Verum falsus est. Nam ex occasione memorati novi Sacelli dum urna marmorea alio transfertur vidimus trecentorum ferme annorum Cadaver cum Thiara, & Archiepiscopali ornamento indutum, quasi recens humatum, serica vestimenta integra, vultum non valde lesum sed maiestatem Archiepiscopalem, & sanctimoniam adhuc inspirantem, quam populus turmatim admirabundus veneratus est. Obiit anno 1333, & tumulo hoc epitaphium insculptum est. Nam cetera, eo vivente sculpta sunt.

Praesul Guidottus jacet hic Christicola totus

Hoc meruit vita, quod moreretur ita.

Anno Domini MCCCLIII. Ind. 1. P. M. V. Men. 1. Mar.

M. G. S. Gregori de Gregorio à senis fecit.

129.

Diploma Petri II. pro monasterio S. Clarae. Ex Tab. Monast. S. Clarae.

Anno 1336. v. Idus Decembris Petrus II. Aragonius Siciliae Rex dum Saccæ moraretur dedit monasterio S. Clarae Messanensi propter Euphemiam filiam monialem per regium diploma vestigalia omnia oppidi Ramettæ.

130.

Petrus Messanensis Archiepiscopus.

Post obitum Guidotti aliquandiu Pastore caruit Messanensis Ecclesia, verum circa annum 1340 fit mentio Petri Archiepiscopi in quodam rescripto ad ipsam directo à Philippo de Parisio Messanensi Regni Siciliae Vice Magistro Justitiariorum, & Judici M. R. C. circa quamdam

dam Judæorum causam. Tunc enim Judæi ex Regum facultate in Sicilia ubique negotii causa liberè versabantur, & Mischiras suas, ac Synagogas in peculiari Urbis designato loco habebant, donec propter eorum flagitia ex Regum decreto è Sicilia omnes exacti sunt.

Anno 1341. Fridericus civis Messanenſis, & Canonius ex nobilissima Guerciorum familia, cujus Pater Joannes à Messanenſi Senatu Panormum ad Petrum II. Sicilię Regem Orator missus fuerat à Capitulo Canonico-
131.
Fridericus
Guerciorum
Archiepiscopus
Messanenſis
Ex Tab. Eccle
Mess.

archiepiscopus Messanenſis eligitur. De quo illud tabularum monumentum habemus. In nomine Domini amen. Anno Incarnationis ejusdem 1341. septimo die mensis Martii nona Indit. regnante Serenissimo Domino nostro Rege Petro II. Dei gratia Excellentissimo Rege Sicilia regni ejusdem anno 21. feliciter amen. Nos infraſcripti Judices Nobilis Civitatis Messanę Raynuntius de Villano Regius publicus ejusdem Civitatis Notarius, & testes subſcripti ad hoc vocati ſpecialiter, & rogati, preſenti ſcripto publico notum facimus, & teſtamur, quod accedentes ad preſentiam noſtram Rev. vir Dominus Fridericus de Guerciis de Meſſana Canonicus Meſſanenſis, ac in Meſſanenſi Archiepiſcopatu electus, & Capitulum majoris Meſſanenſis Eccleſię oſtenderunt nobis quoddam privilegium, &c. Item Fridericus anno 1342. po-
132.

teſtatem fecit extruendi Meſſanę cœnobium ordinis S. Benedicti, & bona, quę Eccleſię Meſſanenſi exciderant, repetiit.
 Hoc eodem anno Regina Eliſabetta vidua non minori benevolentia erga monaſterium S. Clari à Baſico ap-
Monasterium
S. Clari à Baſico
in Meſſana ex
Rametis tra-
ſlatum
 pellatum ſe geſſit, ac Fridericus, & Petrus ejus filius ſe-
 gesserant, nam cum Aragoniā moraretur à Clemente VI. impetravit ut illud ex Rametis oppido transferre-
 tur Meſſanam, & eadem protectrice Regina Abbatissa So-
 ror Gratia à quodam Matthæo Gallo cive Meſſanenſi ſi-
 runt ampliſſimum ad monaſterium conſtruendum emit-
 juxta Urbis mœnia in præceſſo colle ad occidentalem pla-
 gam. Et abſolutum edificiū anno 1345. xiv. Kal. Ju-
 nii tranſlate moniales incolere ceperunt.

133

Raymundus de
Pizzolis Mes-
sanensis Ar-
chiepiscopus.

Anno 1343. Raymundus de Pizzolis ad Archiepiscopatum Messanensem provectus fuit, hunc Ludovicus Rex appellat suum Cappellanum, & devotum in Epistola, quam in ejus commendationem Messanensi Stratego, ac ceteris officialibus scribit, quibus mandat, ut ab ejus adversariis viriliter defendant.

134

Facultas à Lu-
dovico Rege
Archiepiscopo
Messanensi da-
ta.

Et anno 1344 xii. Kal. Octobris scriptis ad eū Catana literis Raymundo idem Ludovicus facultatem facit, frumenta, & quęcumque victu necessaria essent; extrahendi ab oppido Rechalbuti per mare Catanense, eaque juribus Dohanæ non esse obnoxia.

135

Elisabette Re-
ginę Epistola
ad Archiepisco-
pū Messanensem
pro immuni-
tate Monaste-
rii à Basicò.

Anno 1345. Raymundus Archiepiscopus novum monasterium à Basicò cum sibi subiectum esse intenderet Elisabetha Regina Ludovici Mater, hæc illi scripsit Catana. Cū ad audiētiā nostram pervenit, quod Vos Raymunde monasterium Monialium, quæ fuerunt de Basicò constructum nuper in Nobili Civitate Messana per Majestatem nostram, quod ad Cappellam Regiam spectare dignoscitur nitimini vestre jurisdictioni submittere, & de hoc non modicum admirati, Vos expresse requirimus, ut de dicto monasterio, & de ejus Monialibus ibi per nostram excellentiam constitutis, Vos nequaquam intramittere debeatis. &c.

136

Magna per to-
tum Orbem pe-
stis grassatur
& Messanensem
affligit. Qua
occasione B.
Tirgo, ad pe-
nsum Carcyræ
cum apparet,
idēque se
Messanę Pro-
curatorem.
Berg. circ. an.
1347.
Tirg. in Chro-
n. ad ann. 1348
Maurol. hist.
Sicil. 3.

Anno 1347. eodem Ludovico regnante pestis per totum ferme terrarum orbem debbaccata est, de qua Bergomensis circa hæc tempora: Pestis lugubris, ac miseranda hoc anno incepit, & per tres annos penè per totum mundum debbaccata est: Es quidem adeo formidabilis ut Tricinius sic de ea affirmaverit: Vix enim mediam hominum partem in humanis agere permisit. Eadem Messanam, miseram invasit, imò per totam Siciliam grassata est. Addit Bergomensis causam. Ingens vapor magnitudine horribili Boreali movens regione magnam afflictiōem terrę per cælum hac anno visus, & delapsus est. Et sunt, qui scribunt hoc eodem anno quasdam bestias multiplicato numero in Oriente esse occidisse, quarum corruptione, & fetore execrabilis pestilentia subsequuta est, hæc ille. Miserabilis tunc erat Sicilia status Nam eodem tempore aut Maurolycus pestilentia Siciliam vexabat, incendia, furta, stupra, rapina, & alia facinora

-na.

P/O

nora

nora commissa, Tempa profanata, venenali fontes, raptae Virgines, Fratres mutuis inter se vulneribus interempti. Porro Messana Urbs suis etiam contaminata flagitiis eorum penas contagio luebat suo. Verùm hic velim, lector animadvertas ociosorum fabulas, & anicularum esse deliramenta, quæ in manu conscripto codice F. Michaelis de Platea circūferuntur de admirandis signis, atque portentis, quæ tunc temporis accidisse Messanæ ibi narrantur, & cordatum aliquem, & eruditum scriptorem tam facile ea ebibisse, ut ille etiam typis mandare non dubitarit maximopere dimiror. Quæ sanè portenta vera si fuissent Maurolycus vicinus illorum temporum, alii auctores, & traditio ipsa patrum in filios non obscura reliquisset. Addo ipsam narrationem hominis planè rudis nec sibi constare, nec probabilitatem habere videri, ut se res habet, illud certè verum esse constat ex testimoniis, quæ in medium mox proferam. Eo igitur tempore prius quam Messana universalis illa pestilentiae calamitate affligeretur in quodā pago ad sextum ab Urbe lapidem circa partem septentrionalem nomen pago *Curcuracium* quidam simplex Agricola dum terram aratro findit, peregrinum admodum, venerabilem ad se venientem conspiciatur, qui tres panes illi porrigens, eos in proximum flumen jubet confestim proicere. Obtemperat Agricola ad profluentem currit, cui Matrona augusta specie, candido amictu induta, signata purpurea Cruce frontem flagellum in manibus gerens obviam facta, panum illorum projectum vetuit, addiditque panes illos in aquam injectos tria animadversionum genera velle iratum numen significare, quibus de mundi, & Messanenſium in primis flagitiis, & improbitate supplicium sumere decrevit. Tunc Agricola pavidus substitit, & ad aratrum revertit: At ubi Peregrinus imperato nequaquam eum prestitisse cognovit ira inflammatus male accepit, & nisi quam citissimè iussa faceret, erumnas, calamitates, malum minitatus est: Ille ingenti pavore correptus concitato gradu ad aquas currit, panem proicit; & ecce confestim Matrona supervenit, illumque acerrimè increpans, *Quid miser egisti ait?*

Cur non mihi obtemperasti? *Ve mundo, ve Messanae*, ponis ille in profluentem devolutus horribilem pestilentiam portendit mortalibus. Cave ne alios eodem immittas, ne multiplicetur calamitas. Tu vero ad Raymundum Archiepiscopum, cui, quae oculis conspexisti refer, & Maria populi Messanensis Protectricis nomine dicito, ut jejunia, preces, corporis castigationes, & supplicationes assiduas ad placandum numen indicat. Ego vero non cessavi, nec cessabo, sed pro vobis supplicabo Deo Patri, & Filio. Ita Virgo Deipara, & statim abcessit Agricola attonitus, exequitur iussa, Praesul, Clerus, Populus voluntarias suscipiunt penas, & supplicationes sacras institunt, sed non id circo divinae avertuntur animadversionis minae, confestim per Genuensium triremes mamertinis invecta lues. Et quidem perpetuae Protectricis Mariae ope haec dumtaxat pena propter peccata ab irato filio Messanensibus inflicta est. Nam tribus hoc tempore plagis, ait Tri-

Tritemius ^{ut supra} *temius* humanum genus in Germania (idem alii de pluribus aliis locis ferunt) maxime affligebatur pestilentia videlicet, quae infinita hominum millia in toto pene orbe proflavit, miseranda calamitas mox enim ut aliquis infectus hac peste est, suo tantum balitu etiam alios inficiebat. Et paulo post secunda plaga fuit, sanguinis profluvius, qui etiam hominum ingentem multitudinem inaudito genere cruciatus absumpsit. Tertia fuit sacri ignis (sic enim vulgo hic morbus appellari consuevit) adustio, quae tanta immonitate seviebat, ut quemcumque invasisset, mox carnem usque ad ossa penitus consumeret nec vivis tantum infesta, sed mortuorum invadens cadavera infepulta, carnes antequam sepelli potuissent invaderet. Erant haec tempora calamitatibus plena, tantisque periculis exundantia, ut praeter generale diluvium pejora scripserit vena. Sic Tritemius. Igitur B. Virginis beneficio Messanensibus dum condonatae sunt plagae, & ejusdem implorato auxilio, qua precatione, quo jejunio, qua voluntaria corporis diverberatione, asperitate jugi supplicatione, pestilentia tandem liberati sunt. Siquidem in ea calamitate statim nonnulla sodalitia instituta sunt, & Virgini dicata. Horum sodales candidati in supplicationibus, & discalceati incedentes, flagello agriter in sum-

cor-

corpus animadvertent, unde disciplinantium sodalitia *Candidata* appellabantur, qui habitu, & flagello Virginē, quæ Agricola apparuit imitati conati sunt, atque in eorum Sacellis Deiparæ Imaginem eo in habitu venerabantur, ad vivum descripta circa Imaginis latera Peregrini, Agricola, Matronæ, & publicarum supplicationum ad numen propitiandum historia. Quam profectò historiam non temerè scribimus, nam scriptam ante me reliquit D. Silvester Maurolycus vir eruditissimus juxta ac gravissimus, qui se ab Avunculo D. Francisco Maurolyco quem sæpè laudavimus accepisse affirmat. Præterea quor antiquas tabulas hujus Virginis Candidatæ cum memorata ad latus historia videas, tum Curcuracis, ubi sanctæ apparitionis memoria apud accolæ recens est, qui tanto miraculo ferias anniversarias, easque valde solemnes proprio in Virginis Candidatæ templo jam diu instituisse, tum Messanæ in Divi Dominici, Carmelitarum, & Fratrum S. Francisci de observantia, & aliis templis, tot, & si muta, vera tamen habebit hujus historię testimonia.

D. Sil. Maur.
in M. S.

Redeo ad institutam de pestilentia narrationē, tunc Messana unica illa calamitate implicata, ut ab illa se expediret suis quotidie ad Virginem Tuscilarem precibus suis sanitatis beneficium ab illa dumtaxat prestolabatur, cum tandem Archiepiscopus cum Clero, & S. P. Q. M. solemnem omnium ordinum supplicationem statò die decrevit, & ab æde monasterii S. Mariæ a Scalis Sacram tabulam miraculis illustrem extrahens, non sine ingenti singultorum, & lacrymarum vi intra Urbem detulit. Igitur sublata Sacerdotum humeris Deiparæ effigies præeunte religione, & Clero, comitantibus ceteris ad lustrandam Urbem efferri cepit; nec mora, continuo quæcumque inaccessit dispulsa caligine, deterfaque lue Civitas omnis locare, ac sanitatem aspicere; noxia intemperies in salutariferam momento converti auram, diesque deinceps dilulescere meliores, neque solum, sed non multo inde, damnata solitudine, restituta celebritas, & frequentia, ædificia quoque Urbis reposita, & in pristinum statum

res

137.

*Supplicatio
publica ad B.
Virginem pro
flagello pestis
avertendo.
Hinc Sacra
B. Virginis d.
Scala intra
Urbem trans-
fertur.*

O&Præc.in
off. S. M. de
Scalis.

res fortunaque Messanensium favente Virgine revocata est. Ejus rei gratam recordationem hodie Cives voto adstricti recolunt, & institutis ab æde majore die Sebastiano Martyri sacro supplicationibus totius Cleri, ac Magistratus interventu religionem solemnem habent. Meminit hujus historiæ Octavianus Præconius Archiepiscopus Panormitanus his verbis: *Nefas, & insuper putamus silentio præterire, videlicet, quod post temporum curricula aliquot, cum Civitas ipsa epidemia morbo laboraret incessanter, ita ut penitus videretur expoliata Civibus pro ultimo remedio Imaginem ipsam Sacram, quæ foris erat, facto prius B. Virgini voto de construendo sibi Sacrario, & pro Virginibus Monialibus annexo Cœnobio intus Civitatem devotissimè deduxerant. Deo O. M. permittente, quò miserante post votum pestis omnis illa contagiosa cessavit, Ecclesia igitur simul cum monasterio edificatis, sanctoque nomini Virginis de Scala per Reverendissimum Archipræsulem juxta morem Romane Ecclesie consecratur, in ea sic posita est ut nunquam aliquo delata fuerit amplius, quam Dominus nec in loco ipsa aliis, atque aliis non cessavit decorare miraculis. Hæc Archiepiscopus, qui F. Michaellem de Platea prodigiosa illa signa vulgantem mendacii manifestè videtur arguere, ea enim ille diligentissimus S. Mariæ à Scalis præconiorum investigator minimè tacuisset. Igitur ex ea tempestate Imago Virginis à Scalis extructæ intra Urbem Templo, & Monasterio ex publico voto in suam antiquiorum Regum ad radices Sarricii Collis Basilicam amplius non est reversa.*

138.

Novum val-
tudinarium
erectum ab An-
gelo de Gran-
dis.

Hoc eodem anno cum pestilentia in Urbe grassaretur, & ægrorum numerum publica nosocomia minimè caperent Dominicus Angelus de Grandis vir non minus nobilitate, quàm divitiis præstans valitudinariam juxta eodem Divi Leonardi, & monasterium S. Mariæ à Scalis sua impensa, ac dote instituit, voluitque, ut ejus ministrorum electio penes heredes suos cum consilio tamen, & autoritate Ministri Provincialis Ordinis Minorum S. Fracisci esset, quod si heredes aliquando decessent Minister dumtaxat Provincialis eligeret.

Per

Per idem tempus cum Rhetoria Domus Hospitalis 139.
infantum expositorum Virginis ab Angelo annuntiatae
Castri ad mare Regiæ jurisdictionis esset, & Regium Sa-
cellum. Et Raymundus Archiepiscopus nescio, quam
jurisdictionem circa illam exercere voluisset. Ludovicus
Rex illi monitoriam scripsit epistolam v. nonas Augu-
sti ejusdem anni, qua vult meminisse Rhetoriam illam
ex Sedis Apostolicæ diplomatibus ad jus Archiepiscopale
nunquam pertinuisse, sed Regii juris esse.

*Rhetoria In-
fantum expo-
sitorum nū Ar-
chiepiscopalis
sed regis ju-
ris.*

Hoc eodem tempore Provincialissa monasterii S. Ma- 140.
riæ Vallis viridis Messanensis apud Pontificem Clemen-
tem VI. cum exposita esset, quod homines nefarii,
contra jus, fasque monasterii bona discerperent Cardi-
nalis Beltrandus Legatus Apostolicus jussu Pontificis scri-
psit ad Episcopum Pactensem, ad Abbatem Rocce amato-
ris, & ad Decanum Ecclesiæ Messanensis, ut Mona-
sterii jura, bonaque impensè tuerentur. Unde conficitur
Monasterium illud Sedi Apostolicæ dumtaxat fuisse sub-
jectum. Rescripti verba illa sunt.

*Epistola Car-
dinalis Bel-
trandis pro mo-
nasterio S. M.
Vallis viri-
dis.*

*Beltrandus, miseratione divina tit. S. Marci Presb. Card. Apo-
stolica sedis Legatus Venerab. In Christo Patri Episcopo Pactensi,
& dilectis in Domino Abbati monasterii S. Marie Rocce amato-
ris Messanensis Diocesis, & Decano Ecclesiæ Messanensis salu-
tem in Domino. Pium esse, dignoscitur, ut gloriantibus in mali-
tia per vos realiter obsistatur, quod repressis eorum insultibus vac-
cantes divino cultu libere possint in observantia mandatorum
Dei gloriari. Cum dilecte in Christo filie Priorisse, & Con-
ventus monasterii S. Marie de Valle viridi Messanensis or-
dinis ejusdem Sanctæ ad Romanam Ecclesiam, nulla medio per-
tinentis, à nonnullis, qui nomen Domini iniquum recipere
non formidant. &c. Datum Beneventi idibus Maii Pontifi-
catus Domini Clementis Papa VI, anno quinto.*

Ad idem tempus referimus, ut alibi annotavimus im-
mense quoddam facinus à Judeo Messanæ perpetratum, 141.
Puer quidam Christianus, apprimè pius per Judeorum
vicam iter faciens persepè alta voce antiphonam Salve
Regine ad honorem Deiparæ Virginis conquebat. Judeus,
qui arte suarum edium fores agebat, cum Mariæ laude

*Immane Ju-
deorum scelus
testimoniis &
c.*

mo-

molestè ferens puerum vehementer increpavit, ac minitatus est, sed is impavidus Judæi minas nihili faciens eam repetere dulcissimam precatiunculam non desistebat. Infidelis ira inflammatus in Parasceve, cum Christiani sui Servatoris necem summa cum pietate recolunt, puerum ex insidiis comprehendit in suam Synagogam, pertrahit ubi convocatis perfidæ impietatis ministris, vestes puero detrahunt, flagris immaniter cedunt, illudant, conspuunt, tandem clavis Cruci affigunt, antique erga Christum Dominum in innoxii puerili membris immanitatis instauratores, hac peracta tragedia, ubi in Christianos iræ, atque odio satisfactum, ne tantum facinus palam fieret, in proximum puteum cadaver proiiciunt; sed Ultor scelerum Deus impiissimum flagitium diu latere minimè est passus, nam confestim miraculo factum est, ut putealis aqua in sanguinem versa ebulliret, excresceret, extra putei os redundaret, & in rivos efflueret, ne quicquam connitentibus Judæis illam aliò derivare. Donec detecta fraus, & justitiæ Ministri pueri cadaver vulneribus saucium circa os putei supernatans deprehenderunt. Porro Elisabetta Regina de hac Judæorum immanitate, quæstionem instituit, & re diligenter discussa. Judæi summis cruciatibus enecantur. Quorum abscissa capita in loco præcelso, ac publico ad reliquorum terrorem statuuntur. Fama est ibi ea verba in marmore insculpta esse *Signum perfidorum Judæorum*, quasi per eam epigraphen immortalis memoria significaretur posteris signum, hoc est miraculum, quod secutum est ex impietate perfidorum Judæorum, quæ inscriptio post Judæorum à Sicilia expulsionem inter lapides circa fores Templi maximi posita est, & mamertinorum adversariis malignè interpretandi materiam præbuere, quorum hic interpretationes manifestè falsas refellere supervacuum duco: Eam verò Synagogam in templum regium sub nomine Divæ Mariæ à Candelora commutatum est: scripsit hanc historiam Frater Matthæus Fatius Messanensis ordinis S. Francisci Conventualis, & constat ex Messanensi Tabulario.

H. Math. Fat.
I. M. S. & ex
Tab. Mess.
In Iconolog.
l. 4. c. 1.

Anno 1348. Moniales monasterii S. Mariæ & Malfiad 142.
 appellata cum græcè à sua fundatidne psallere, græcæ
 ceremoniis uterentur, quoniam græca loquutio propter Re-
 gum exterorum dominatum exulare è Sicilia incipiebat
 supplices libellos ad Clementem VI. dedere, uti ad lu-
 tinos accederent, quarum postularis annuit Pontifex. &
 per Cardinalem Episcopum Tusculanum Monialibus
 ordinis S. Benedicti aggregavit, dato diplomate Neapoli
 Nonis Septembris ejusdem anni, quo anno Raymundus
 Archiepiscopus è vivis excessit.

*Moniales S.
 Maria & Mal-
 fias ad latinâ
 liturgiam
 transiunt nec
 non ad ordi-
 nem S. Bene-
 dicti.*

Anno 1349. Jordanus Archiepiscopus Ecclesiæ Messa- 143.
 nensis sufficitur, & circa idem tempus Elisabetha Siciliæ
 Regina Ludovici Bavariz Ducis filia Petri II. Uxor, &
 Regum Ludovici, ac Friderici III. Mater extremum
 diem obiit, & in eade Divi Francisci Fratrum minorum se-
 pelitur.

*Jordanus Mes-
 sianensi Archie-
 piscopus eligi-
 tur & Elisa-
 betha Regina
 Messanæ obiit*

Anno 1350. Petrus Porta Monachus monasterii de Bal- 144.
 bona Cisterciensis ordinis Mirapicensis Diocesis ex obi-
 ra Jordani à Clemente VI. Archiepiscopus Messanensis
 renunciatur dato diplomate. xiii. Kal. Aprilis Pontifica-
 tus anno septimo cui idem Pontifex dedit in mandatis
 ex literis datis. iiii. Kal. Julii ejusdem anni, ut contro-
 versiam inter Petrum Episcopum Catanensem, & Em-
 manuelem Montere galensem Archiepiscopum obortam
 dirimeret.

*Petrus Porta
 Monachus Ci-
 sterciensis Ar-
 chiepiscopus
 Messanensis*

Anno 1352. xii. Kal. Julii Joannes secundogenitus Re- 145.
 gis Petri II. ac Ludovici, & Friderici III. Frater satis
 immaturè Tauromenii cessit è vita, ejus cadaver Mes-
 sanam effertur, & cum Matre Elisabetha in eadem Divi
 Francisci eade tumulatur. Hoc eodem anno ex obiit Pe-
 tri Messanensis Archiepiscopi substituitur Guilelmus Mo-
 strius Catalanus U. J. D. à Clemente VI. isq. Mazari-
 si Episcopatu ad Messanensem Archiepiscopatum, & ab
 isto ad Montere galensem anno 1363. gradum fecit.

*Joannes Petri
 secundo geni-
 tus Messana
 tumulatur.
 Petrus Archie-
 piscopus mor-
 tuo sufficitur
 Guilelmus Mo-
 strius*

Anno 1361. post annum septuagesimum ab adventu
 Messanam, ex Hierosolymitana statione Guilelmi Abba-
 ris Ordinis S. Benedicti nobiles aliquot viri Messanen-
 ses cælesti afflatu numine contemptis hujus vite morda-

*146.
 Nobiles ali-
 quot viri fa-
 miliam D. Be-
 nedicti penè
 extinctâ Mes-
 sana excitati
 sunt.*

lis illecebris ad Christi vexilla confugere constituerant, & pene extinctam D. Benedicti familiam excitare. Hi fuere Robertus Gilius Sacerdos, Maurus Specialis Diaconus, Leonardus Anastasius Subdiaconus, & Joannes à S. Cruce laicus, qui in Monachos tonsi habitum S. Benedicti à Priore S. Mariz à Latina Benedictino, à quo & instructi sunt, susceperunt; & exacto ut moris est Tyrocinii anno in desertum locum ad duodecim Urbis lapidem circa partem meridionalem secessere. Locum verò cum edicula S. Alessio Confessori sacra illis dederat. Pius admodum Sacerdos Nicolaus Mustafiosus nomine ibi paulatim Cenobiolo extructo, & edicula Divæ Placido Martyri, cujus memoria apud Messanenses non multis ante annis per memoratam apparitionem ad secularios revocata est, dedicata, rerum celestium contemplationi totos se tradidere.

147. Anno 1363. Dionysius de Murcia S. T. D. ordinis Fratrum Eremitarum S. Augustini ad Messanensem Ecclesiam provectus est, vir egregie doctus, & qui in Parisiensi Academia Theologiam professus fuerat, scripsitque in sententiarum libros commentaria, aliaque opuscula. Fuit Magister Cappellanus Regius, & tandem inauguratus Archiepiscopus ab Urbano V. Kal. Aprilis Pontificatus anno 1. Idus per Fratrem Lucidum de Murcia Ordinis Eremitani S. Augustini suum Vicarium novis Monachis jam mota solennia adota Priore S. Mariz à Latina professis IV. Idus Novembris ejusdem anni fecit facultatem cenobii S. Placidi edificandi.

148. Anno postea 1364. Idus Martii novi idem Monachi elegerunt in Priorem, & in rebus spiritualibus ducentem Fr. Leonardum de Anastasio cum confirmatione Dionysii Archiepiscopi. Hic etiam dum Catania ageret apud Fridericum restitutionem bonorum Ecclesie Messanensis quæ turbatum tempore à potentioribus occupata fuerant obtinuit, datis literis Rogerio Spataforæ Justitiario Vallis Castri Joannis, & de manz. IV. Nonas Februarii ejusdem anni. Præterea Archiepiscopus Dionysius à Clemente V. Pontifice, & Joanna Regina Neapolitana ad Fridericum Siciliæ

lia Regem pro pace componenda Orator decernitur, qui rem toti Sicilia Regno optatissimam summa cum dexterritate ad exitum perduxit.

Anno 1365. Fridericus III. de monasterio S. Annae ^{149.} *Fridericus III de Solaris* appellato Messanensi benemeritissimus dilargitus est, Abbatissae ejusdem monasterii Sorori Jacobae ^{de Monasterio S. Annae benemeretur,} cognomento Reclusae, & reliquis Monialibus provenctus vestigalium oppidi Randacii.

Anno 1366. absoluta D. Mariæ à Scalis eade regnante ^{150.} *Templum D. Mariae à Scalis absolutum* eodem Friderico hujus Imaginis studiosissimo positum est in ara maxima ligneum tabernaculum inauratum, ecclesiæ dono servando affabrè factum.

Anno 1371. Fridericus Rex die quodam Dominico ad ^{151.} *Fridericus Rex à milite suo percussus,* obeunda Christiana munia, & ad cohonestandum regia praesentia ordinis novum Sacerdotem, qui tū primum solenni ritu sacrum ministerium iniret in D. Francisci templum venerat cum Archiepiscopi, Regni, Urbisque Procerum Comitatu. Peracto sacrificio exeuntem Regem in ipso templi vestibulo Thomas quidam Gallus ex plebe infima sellulariuseducta medicata veneno sica aggreditur, quem profecto ibi statim confecisset, nisi Rex in latere pungi se sensiens, minimè exanimatus, sed strenuè sicam ne ulterius penetraret manutenens ictum prohiberet, interim exorto in templo tumultu Thomas lesæ majestatis reus comprehenditur in carcerem traditur, acerbissimè questioni addicitur, tacet. Tandem Gerardo Pizzingæ Urbis Stratego, Judicibus, & Patribus conscriptis ad extorquendam veritatem excrucius traditur, qui culpam omnem in Joannem Castellum Catanensem equitem, à quo ad tantum facinus impulsus se fuisse ajebat, rejicit. Is verò lata sententia v. Idus ^{152.} *Antonia Sicilia Regina à Messanae mulatur.* Januarii vivus comburitur. Hanc historiam Joseph Bō- ^{1. 9.} *Conf. hist. Sic. Cathol. expl. 3.* filius ex Tabulario Curiae Strategotialis profert, aliique scriptores.

Anno 1374. x. Kal. Februarii Antonia Siciliae Regina ^{152.} *Antonia Sicilia Regina à Messanae mulatur.* Friderici Coniux repentino timore correpta cum Patre normo Messanam trireme veheretur, & ab Henrici Rubei trireme hostilem in modum aggressa in febre.

incidit, & paulo post e vita excessit, tumulata est in Messanæ templo maximo cum hoc epitaphio.

Hic Regum Soboles, Friderici Antonia Coniux

Sicania Regina jaces, tum Zancla supremo

Dat cineri, et raptam flōrentibus ingemuit annis.

153.

*Nicolaus Car
dinalis Carac
ciolus ex Pra
dicatorum fa
milia Messa
nensi Archie
piscopus.*

Anno 1378. Nicolaus Caracciolo ex familia S. Dominici Presbyter Cardinalis titulo S. Ciriacæ inauguratur post Dionysii obitum Archiepiscopus Messanensis ex Bonfilio in Mess. l. 9.

154.

*Maffiolus La
pugnans ad
Messanensem
Ecclesiam eve
nitur qui mo
nasterium de
Monte Carme
lo intra Urbis
mœnia in ver
tice Collis Ca
perrina trans
fert.*

Anno 1381. Maffiolus Lampugnans Mediolanensis ex Ragusæ Ecclesia ad Messanensis Archiepiscopatus honorem provectus est, Sedis Apostolicæ referendarij; ac nunciij munere functus, cui Pontifex Urbanus VI. literas de matrimonio Reginae Mariæ transmisit; eidem etiam alias scripsit epistolas. Hic Archiepiscopus. vii. Idus Novembris Inditione xiii. Monasterium de Monte Carmelo, quod extra Urbis mœnia situm erat juxta torrentem S. Michaelis ex diplomate Urbani VI. ad supplices libellos Abbatissæ Sororis Floriæ Campulo transtulit intra Urbem in vertice Collis Caperrinæ, quod deinde Monasterium S. Mariæ de Alto ordinis Cisterciensis est appellatum, templumque ab eodem solemnī ritu dedicatum.

155.

*Urbanus VI.
in monasterio
S. Salvatoris
lingua Phari
diversatur.*

Anno 1383 Pontifex Urbanus VI. dum Bario, quo a Raymundo Ursino ductus fuerat, & ab obsidione Caroli Dyrachii Neapolitani Regis Nuceriæ liberaverat, Genuam vestus triremibus contenderet Messanæ in magno Monasterio S. Salvatoris linguæ Phari diversatus est, ubi nescio cui diploma scripsit in tabulario Messanensi hodie servatum; in cujus fine illud subscriptum legitur. *Datum in Cœnobio S. Salvatoris lingua Phari apud Messanam.*

156.

*Comitissa Pa
schæ de Ordine
Eremitano S.
Augustini be
nemeretur.*

Anno 1387. regnante in Sicilia Maria Aragonia, Comitissa Paschæ ex nobilissima Romanorum, & Columnarū familia Uxor Comitis Francisci Polani Messanensis dedit Eremitanis ordinis S. Augustini religiosi, qui desertā loca ad quartum ab Urbe lapidem circa partem occidentalem incolebant proprias ædes, alias possessiones,

&

& proventus, ibique Genobium, & templum Divo Augustino sacravere.

Anno 1392. Philippus Crispus Messanensis nobili loco natus Maffiolo ad Ecclesiam Gracoviensem transferro, cum Sacram Theologiam professus esset, egisset in Regis aula maiorem Cappellanum ex Squillacensi Episcopali sede in Archiepiscopum Messanensem transfertur à Bonifacio IX. dato Romæ diplomate. 18. Kal. Martii Pontificatus anno III. Is Synodum statim Diocesana celebravit, statutaq; condidit perutilia legationis munere functus est nomine Martini Regis apud eundem Pontificem Bonifacium anno 1394. Deinde anno 1396. 11. Kal. Junii eidem Archiepiscopo scripsit Martinus, ut Fratri Nicolao Crispo Prioratum S. Mariæ Magdalenz Messanz, quo ab Abbate S. Mariæ Josaphat fuerat abdicatus restitueret. Itē per literas ejusdem Regis anno 1393. 14. Idus Julii fuit illi ab eodem Rege significatum, ni causis monasterii S. Placidi Messanensis, quod ab ipsius potestate exemptum fuerat, se implicaret.

157.

Philippus Crispus Archiepiscopus Messanensis cui literas scribit Martinus Rex

Anno 1399. Bonifacius IX. Philippum Archiepiscopum elegit pro gravissimis Apostolicæ Sedis negotiis. Nuntium Apostolicum datis literis 15. Kal. Julii Pontificatus anno II.

158.

Bonifacius IX. Philippo Messanensi Archiepiscopo ad gravia negotia mittit.

Anno 1400. Joannes Crisaphius Magister Rationalis, seu Questor Regius, & Consiliarius, postea Alphonsi Regis in quodam sui fundi colle juxta pagum Castanæ, & Pelori eodem B. Mariæ cognomento à Gratia extruxit, ac dotavit; posuitque in ejus ara vetustissimam, ac miraculo illustrem Virginis Imaginem, ad quam colendam, & opem in necessitatibus implorandam non solum ex oppidis, ac vicinis pagis, verum etiam, è longinquis toto anni tempore, sed potissimum in die secundo Paschalis solemnitatis multi mortales usque ad hodiernum diem frequentes conveniunt. Joannes verò post annos triginta, ubi tam præclare auctam populorū erga Deiparam in suo colle religionem conspexisset, ut meliori cultu ea ædes haberetur, religiosis Eremitanis ordinis S. Augustini cum fundo ipso, atque aliis possessionibus.

159.

Joannes Crisaphius Magister Rationalis juxta pagum Castanæ eodem D. M. à Gratia extruxit, & dotavit.

tionibus contulit, voluitque, ut suorum heredum, & successorum jus patronatus foret. Vide nostram Iconologiam.

160. Anno 1402. Kal. Decembris Indit. 2. Philippus Crispus Archiepiscopus Messanensis suum diem obiit, electus fuit à Capitulo, & à Martino Rege laudatus Frat. Thomas Crisaphius genere nobilis, professione religiosus ordinis S. Francisci Minorum in Regno Siciliae Minister Provincialis; sed post longum temporis intervallum propter illorum tempora schismata anno 1408. solemnè ritu à Gregorio XII. initiatus.

161. Anno 1405. Oliverius Protonotarius Nobilis Messanensis Martino in Sicilia Rege XIII. Kal. Martii Monasterium Monialium instituit sub regula S. Basilii non longè à templo maximo in conspectu edis S. Agatae, ubi hodie publicae Curiae Strategotialis Tabulae adfer-

162. vantur.

Anno 1411. Archiepiscopus Thomas à Gregorio XII. constituitur Apostolicae Camerae in Regno Siciliae Collector dato diplomate Cajetani VI. Kal. Aprilis Pontificatus anno v.

163. Anno 1416. D. Antonius Agonia Decanus, & Canonicus hujus Cathedralis Sacerdos admodum pius, ac religiosus erga Deiparam, duas hoc anno illi edes extruxit, alteram à Sanitate nuncupavit, deditque sodalibus Virginis studiosissimis, cum ampla dote, & proventus, alteram ab ejusdem partu, & misterii nostrae salutis, statuis ad vivum effectis circa parietes ornavit, redditusque perpetuos ad eorum instaurationem designavit, quae ad hodiernum usque diem ex ejus cognomèto Agonia appellatur.

164. Hoc eodem anno Archiepiscopus Messanensis Thomas Crisaphius à Joanne Aragonio Prorege deinde Siciliae Rege major Regius Cappellanus ob ejus in Aragonios Reges merita renunciatus est; Vicarium suum constituit Frat. Bartholomaeum de Pactis Messanensem, qui ejus nomine, Concilio Constantiensi interfuit, ubi ex Siciliae Praesulibus nullus, nisi Archiepiscopus Messanensis subscriptus invenitur.

An-

Anno 1418. 111. Idus Julii Matthæus à Seraphinis 165.

vir nobilis, & Regius Secretus Valerudinarium, quod Matthæus à Seraphinis Valerudinarium iam institutum auget, ac dilatat. anno 1347. Angelus à Grandis instituerat suis facultatibus non mediocriter auxit, ac locupletavit.

Eodem anno B. Matthæus ab Agrigento socius S. Bernardini Senensis, qui ordinem S. Francisci de observantia paulo ante fundaverant, cum post Palestinæ, Sanctorumque locorum peregrinationem Messanam appulisset, ibique aliquandiu commoratus esset piorum Civium liberalitate frētus, novam Fratrum suorum familiam instituire decrevit. Qua de re Fr. Franciscus Gonzaga totius ordinis Minister Generalis, qui doctrina, ac sanctitate præcellens Episcopus Cephaludensis, & Mantuanus creatus est ita habet in historia Franciscana. B. Matthæus ab Agrigento ordinem S. Francisci de observantia prope Messanam instituit. Gonzag. hist. Franc. l. 2. c. 5.

Consultum Messanenses rebus, atque honori Cisterciensium quarundam Monialium, quæ monasterium D. Mariæ de Monte Carmelo mille passibus à Civitate Messana totius Siciliæ facile Principe, distans, inhabitabant, atque B. Matthæo ab Agrigento suisque fratribus, quos sibi viciniore exoptabant de commodo loco provisuri, & optimum illis cœnobium, sub titulo S. Mariæ de Monte Carmelo intra ejusdem Civitatis mœnia de novo construendum, & istis eorum antiquum cum omnibus ad se pertinentibus hortis, videlicet nemore, atque officinis earumque lege adjuncta, ut quot annis cere libras duas cum dimidia præfatis sororibus penderent, circa annum Dominicæ Incarnationis 1418. conferendum curarunt. A quo quidem tempore Conventus hic commutato ex parte antiquiori titulo cognomine videlicet Montis Carmeli. In nomine Jesu Franciscana observantis familie, præsertim verò tyronibus ejus educandis deservit, quorum octo usque plurimum duodecim aliis fratribus professis admixti ibidem commorantur. hæc Gonzaga.

Hoc ipso anno Archiepiscopus Thomas cum proventus singulorum Canonicorum Messanensium vix ad quindecim florenorum aureorum summam pertingeret, horum quemdam, ac vineam iisdem dedit, rem confirmante Martino V. Pontifice sui Pontificatus anno 11.

167. Thomas Archiepiscopus proventum Canonice augere

An-

168. *Nicolaus Castagna Xenodochium instituit atque ditavit. Bonfilius Mess.*
 Anno 1424. vi. Kal. Martii Nicolaus Castagna Messanensis vir non magis nobilitatis, quam virtutum splendore insignis Baro Montis fortis, Saponaræ, Baufii, Rocæ, Maurojani, & Condorè cujus majores à Regum Savorum temporibus Messanam incoluerant, ut Bonfilius asserit, & absente Alphonso Rege Siciliae Proregis munus multa cum laude obiverat, testamento legavit, ut in suo palatio, quod in conspectu templi maximi situm erat, hodieque ad heredes Joannis Antonii Gothi pertinet Xenodochium institueretur, quod si Messanensi Senatui in tam nobili loco statui minimè placeret in altera domo juxta viam Florentinorum quæ ad argentarios ducit, habetque collateralem ædiculam D. Mariæ à Monte Serrato sacram collocaretur, idque amplissimo proventu ditavit.

169. *Thomas Archiepiscopo demortuo Archiepiscopus Vigintimillia sufficitur.*
 Anno 1426. mense Julio Archiepiscopus Thomas Grisaphius ætate, & morbo confectus hujus vitæ mortalis cursum absolvit, sepultus est in eade maxima juxta Sacellum, ubi Christi è Cruce pendentis Imago est, quod gentilitia stemmata manifestè declarant. Huic ex Alphonso Regis promissione successit Archias ex Illustrissima Vigintimilliorum familia datis literis ix. Kal. Augusti anno 1425. Cefaraugustæ.

170. *Bartholomeus de Castalifa Archiepiscopus Messanensis.*
 Anno 1429. Bartholomeus de Castalifa Neapolitanus ab Alphonso Rege cui à Secretis, & consilio fuerat ad Messanensem Archiepiscopatum provehitur datis literis xvi. Kal. Augusti Fr. Thomæ de Asmari ordinis S. Benedicti Priori Ecclesiæ Catanensis, ut Bartholomeum in illius dignitatis possessione statueret.

171. *Sancius de Heredia nomine Alphonsi Regis Messanensis magnæ Ecclesiæ insignis admodum reliquias donat. Jo. de Marco Tabellion. in donat. Sanc. de Heredia.*
 Anno 1435. v. Kal. Aprilis Indit. xiiii. cum Alphonsus Rex insignes Apostolorum, aliorumque plurimorum Sanctorum reliquias in sui absentia Fr. Juliano ordinis S. Benedicti viro religiosissimo, & Sancio de Heredia Aragonensi militi, & Provisori Castrorum regii demum familiari suo, & cuilibet eorum commiserit, eisque facultatem dederit ut interveniente morte, vel absentia seu quodvis alio impedimento Siciliae pulchriori, aut religiosiori eade ex eorum electione illas collocarent, Sancius

chus de Heredia per publicum Tabernionem Johannem de
 Marteo qui ait, facta eademdem die Ecclesiarum gyro, &
 Junius cum diligenti discussione, dono Omnipotentis Dei mentis
 ipsas magnifici de Heredia in dictam Sanctam majorem Ec-
 clesiam Messanensem subedit; Ita quod pulcherrimam, devo-
 tissimam, notabilem, ornatissimam, magnam, grandissimam, &
 pulcherrimis ornamentis adornatam videat &c. &
 post pauca pro tot magnificis, & nobilibus utriusque sexus
 devotis Civibus decoratam. ubi divinis jugiter celebrantur of-
 ficiis, & ad quam ipsius tam Nobilis Civitatis omnes popu-
 li confluant devotissime. Tandem dictus magnificus Domi-
 nus Saneius nomine, & pro parte supradictae Regiae Serenita-
 tis auctoritate regia sibi ut permittitur imperita per me dictus
 tam erga pulcherrimam Ecclesiam, quam Nobilem Civitatem
 huius Regni Sicilia principalem, & Caput, & in presentia-
 rum divitiis similitum Sacrarum reliquiarum regendam, & pau-
 perem, eas supradictis reliquiis Regia munificentia earundem
 carissima, gratiosaque voluntate, erga dictas Ecclesiam, &
 Civitatem benigniter precedentibus ditare sponte donationis
 inrevocabiliter inter vivos, sive auctori alio, & meliori titu-
 lo quo potuit, & potest, donavit, dedicavit, cessit, collocavit,
 & habere concessit &c. Saneius inquam de Heredia, ut do-
 natio regia solemnior haberetur adesse voluit in templi
 maximi Sacrario Archiepiscopus Bartholomaeus de Ga-
 thalia cum Canonicorum congregatione Senatores Pi-
 nus de Pancaldo, Antonius Pirgitta, Petrus a Fon-
 tana, Guilelmus Spatafora, Alexander Falconus, & An-
 gelus Campagna coram Curiae Strategotialis Iudicibus
 Sebastiano Majore, Antonio Abrugnali, Honophrio Pit-
 tella, & aliis testibus viris primariis. Porro reliquiae Ca-
 pitulo ubi summa cum religione una cum Pontificum di-
 plomatibus adservabantur, Messanam translatae sunt in
 pulcherrimo Sacrario collatae eorum cathalogum vide in
 nostra Iconologia.

Eodem anno ix. Kal. Aprilis Alphonsus Rex Archie-
 piscopo Messanensi facultatem dedit, ut in Rahabur
 oppido Praefectum, seu Capitaneum, ut vocant ipse con-
 stitueret, qui in officio oppidanos contineret.

Iconol. 1. 11
 c. 15.

172.

Archiepiscopus
 Messanensis fa-
 cultate Alpho-
 nsi Regis Profe-
 sum seu Cap-
 itaneum in Op-
 pido Rahabu-
 ri constituit.

173. *Monasterium S. Clarae novo Alphonſi privilegio ob ordi- nario exemptum.*
 Anno 1437. Abbatiſſa, & Moniales monaſterii S. Clarae Meſſanenſis novo Alphonſi Regis privilegio mununtur quo declarantur ab ordinario exemptæ. En verba diplomatis. *Pro parte venerabilis Abbatiſſe, & Conventus Monialium monaſterii S. Clarae Nobilis Civitatis Meſſane Maſtati noſtra ſupplicatum exiſtit reverenter, quod ſicut ab antiquis temporibus uſque nunc monaſterium ſupradictum poſt Sanctiſſi*

174. suum Dominum nostrum Papam alium superiorem præter quàm
Generalem ordinis Minorum vel suum Locumtenentem, seu Vi-
sitatorem minime cognoverunt, monasterium præfixum in sua
libertate, & statu manutenere, non permittendo per alios, quàm
per supradictos quidquam in eos cognosci. Nos verò supplica-
tioni prædictæ tamquam iustæ, & rationi consonæ annuentes
benignè, & quia de prædictis sumus plenissimè informati, &
sana publicè omnibus innotescit, & quia etiam dictum mo-
nasterium fuit, & est Cappella Regia, debetque gaudere illis
immunitatibus, prærogativis, & libertatibus, quibus Ecclesia,
seu Cappella Regia gaudere debet, & potest. Vobis, & vestris
cuiuslibet dicimus, & distingte præcipiendo mandamus &c.

**Joannes i. Mes. Anno 1440 Joannes monachus Congregationis S. Ju-
liani Patavii Messanenensis, & Abbas S. Pauli ab Eugenio
IV. creatus est Cardinalis titulo S. Sabinæ. Vide Bonfi-
lium.**

Sic. l. 2.
175.
Anno 1446. Antonius. Cerdanus in Baleari Insula (Ma-
jorcam vocant) natus primo Ilerdensis Ecclesie Episco-
pus; deinde in Purpuratorum Patrum Collegium a Ni-
colao V. xiiii. Kal. Aprilis cooptatus ad Messanensem
Archiepiscopatum ab Alphonso Rege electus est, quem
idem Pontifex confirmavit dato diplomate vi. Idus Ju-
nii ejusdem anni Pontificatus anno I. Hujus Antonii ope-
ra sedus inter Alphonsum Regem, & Florentinos ini-
tum est, de eo ita Ciaconius: Fuit Cerdanus Theologus, &
Cubicularius Pape Nicolai Philosophorum, & Theologorum
illius temporis maximus est habitus, adeo ut a Pio II. non
Magister in Theologia, quem gradum non adeptus fuerat, sed
Princeps Theologorum vocaretur, quem ab ejus doctrina,
& vite sanctitatem Nicolaus V. sibi Philosophia studiis, &

arcanorum Sacra Theologia cognitioni ex omnibus elegerat maximis, & amplissimis donis donavit, & unice dilexit. Sic ille! Obiit Antonius Romæ ex Platina anno 1449. ex Ciaconio Kal. Septembris.

Anno 1448. quo anno Messana horribilis adeo passa est terremotus, ut cives relictis domibus extra Urbem in tentoriis habitaverint ad Divæ Mariæ, & Sanctorum templa cum lacrymis confugerint ea in calamitate Jo. Gattus ex Dominicana familia vir illustrissimus in eade S. Mariæ à Scalis apud S. P. Q. Messanensem luculentum sermonem habuit ad expianda peccata adversum se susceptis antea vitæ crimina, & ad propitiandum piis operibus numen adhortando.

Anno 1449. Jacobus Porcus Messanensis Patritius, Archidiaconus olim & Canonicus Beneficialis Sacelli in Cathedralem templo Archiepiscopi Guidotti, deinde Episcopus Pactensis ad Archiepiscopalem Messanensem Ecclesiam electus est, sed antequam à Pontifice confirmaretur migravit è vita anno 1450. mense Octobris, & in eodem templo cum aliis Presulibus tumulatus est.

Jacobus Tudiscus ordinis Cisterciensis Abbas olim Monasterii S. Lucie de Montaneis sui ordinis, postea de Parco renunciatur, ab Alphonso Rege Archiepiscopus Messanensis datis literis in Turri octava vii. Kal. Novembris 14. Indit. 1450. In sequenti anno ab eodem Rege monitus est, ne controversias monasterii S. Placidi Messanæ, quod ejus ditioni minimè subderetur, vellet cognoscere.

Anno 1452. cum D. Albertus Messanæ, & alibi continuis miraculis coruscarer, Messanenses apud Calistum III. egerunt, ut Angelorum canonizationem publico miraculo factam declararet factam, rectamque haberet, & ipse post diligentem discussionem vivæ vocis oraculo declaravit. Deinde cum Messanenses iterum instarent apud Sixtum IV. ut diplomate Pontificio, ritumque solemnem confirmaretur annuit benignè Pontifex, & per diploma, cujus initium est. *Cœlestis aula militum numerum augere*

Sancta letitiam Ecclesia, quod dedit pridie Kal. Junii anno 1476. Pontificatus anno v. Angelorum testimonium Albertum scilicet inter sanctos fuisse relatum comprobavit.

180.

*S. Eustochium
in Monasterio
Montis Virgi
nis transit.*

Anno 1453. Eustochium Calestis Virgo nobilissima, iusta, ac religiosissima monialis monasterii S. Claræ de Basilico op̄ Bartholomei Ansalonis viri Patricii, qui à Pontifice per diploma facultatem illi impetraverat invicta animi fortitudine superatis difficultatibus, miraculo monasterio cum duabus sociabus egrediens, paratum à propinquis novum monasterium titulo Montis Virginum, in edibus, & Templo B. Virginis sub titulo *Commendate*, ubi olim valetudinarium institutum erat adiit incolendum ubi non diutius permansit, nam elapsis quatuor annis iustas ob causas in eadem familia Papaleonis, ubi nostram usque ad etatem est, translatum fuit.

181.

*Terra terræ
in concussa.
Sabell. l. 6.*

Anno 1456. sub Pontificatu Calisti III. mense Augusto tanto impetu, ait Sabellicus, terra concussa est, ut bona Neapolitani regni pars non leve passa sit detrimentum, & plusquam triginta hominum millia à domorum ruinis oppressa sint, sensit, & Messana horribiles hos motus, cujus cives metu perculsi nocte intempesta ad averrendam numinis indignationem ad Virginem Tutelare confugiebant, & Archiepiscopus indicta omnium ordinum ad B. Virginem de Scalis supplicatione Jo. Andreæ Gattus iterum ad faciendos dignos poenitentię fructus Messanensem populum incendit.

182.

*Controversia
inter Archiepiscopum,
Strategum pro
Archiepiscopo
vicerem.*

Anno 1460. inter Archiepiscopum Jacobum, & Joannem Sancium Strategum Messanensem ob lesam Ecclesiasticam immunitatem graves turbæ, & controversiæ utrinque oborta sunt, sicut, & aliæ circa jurisdictionem inter Archiepiscopum eundem, & Fr. Leontium Crisaphi ordinis S. Basilii Abbatem monasteriorum S. Gregorii de Gypso, ac S. Petri, & Pauli de Itala, quæ controversiæ pro Jacobo Archiepiscopo decise sunt.

183.

*Templum S.
Mariae à Jesu
solemniter de-
dicatum.*

Anno 1463. cum Templum S. Mariæ à Jesu extructum publico sumptu Fratribus S. Francisci de observantia collatum esset ab Archiepiscopo Jacobo IV. Nonis

Se-

Septembri sollemnē cerimonia dedicatum est, & ad immortalē posterorum memoriā in marmorea tabula hæc epigraphē posita est.

D. O. M.

Anno Domini Incarnationis MCCCCLXIII. Pontificatus S. D. N. Rii. Papa II. anno V, Messanensis Rev. Antistes D. Jacobus Tudiscus Siculus, in curia Decus Dei Genitricis de Jesu, 11 Septembris hoc venerabile templum sollemniter Deo dicavit sub Apostolorum venerandis reliquiis Philippi, & Matthie, & Martiani quoque, & Blasii Martyrum, atque Pontificum, Leonardi, Mariae Magdalene, atque Agathe nostrae Sicilie coruscat. Concessit etiam 40 dierum indulgentiam perpetuò celebrandam Dominica prima post Festum Natalis Mariae hora quilibet canonica ipsius diei.

184.

Anno 1464. Idem Archiepiscopus à Rege Joanne II. Terracinae datis idibus Decembris 13. Ind. impetravit in Rahalbuei, & Alcariae suæ jurisdictionis oppidis, & mixtum imperium, ejusque plenum usum, & exercitium.

Archiepiscopus
Messanensis
mixtum imperium
in quibusdam
oppidis suis in
jurisdictione.

185.

Per idem tempus S. Franciscus Paulensis ordinis Minimorum institutor, cum religiosarum virtutum, ac splendore vitæ sanctimonia fulgeret, suamque ordinem longè latèquē propagaret, volens in Siciliam transfretare à navigio ex portorii defectu exclusus; strato super maris aquas pallio cum socio fretum trajecit, Mamertinamque oram tenuit, inde pedes Mylas contendit. Vide Iconologiam.

S. Franciscus
Paulensis in
Siciliam transfretas.

Iconol. l. 2.
c. 4.

Anno 1469. Nicolaus Coscia nobilis Messanensis Canonici hujus Cathedralis valetudinarium seminarum ex suis facultatibus in via cartulariorum appellabant, instituit, quod magno Xenodochio S. Angeli ex testamento subiectum voluit. Porro egras feminas, quæ in eo curandæ admitterentur à Præfecta Tertiæ S. Francisci admitti, atque approbari.

186.

Nicolaus Coscia
valetudinarium pro
feminis erexit.

An-

187. Anno 1473. Archiepiscopus Jacobus fato sanctus est
Jacobus Ta- Pridie Idus Martii, sepulcro in Cathredali templo co-
discus Archie- mittitur, in quo hoc epitaphium insculptum est.
piscopus mori
que.

*Jacobus Antistes clarum Feutonia nomen
 Cui dederat gelido condor in hoc tumulo.
 MCCCCLXXIII.*

188. Postridie ejus diei Leontius ex nobili Crisaphiorum
Leontio Cris- familia Messanensis ordinis S. Basilii Archimandrita ma-
phio non ad- gni Monasterii S. Salvatoris linguæ Phari eligitur uni-
misso Petrus de versis Capituli Canonorum suffragiis, & postulatio-
Luna Archie- nem ad Pontificem mittunt, sed ipso, & Rege abnuen-
piscopus eligi- tibus anno 1474. Petrus de Luna Siculus ad Archiepisco-
que. patum Messanensem provehitur. Hic Artalis de Luna
 Calatàbellottæ Comitæ filius fuit, Abbas olim S. Mariæ
 de Nohara, & Episcopus Agrigentinus designatus.

189. Eodem anno novus Archiepiscopus ab Regni Comi-
Petrus Archie- tiis ad Joannem Regem legatus destinatur, à quo abso-
piscopus ad lutam, perfectamque juris dicendi facultatem in oppi-
Joannem lega- dis Rahalbuti, & Alcarizæ impetravit.
que.

190. Anno 1481. xiiii. Kal. Decembris Francisca Calefa-
Francisca Ca- ta Monialis Monasterii Montis Virginum sub regula B.
lesato sancti Claræ Soror Germana B. Eustochii Virginis, & ejusdem
phio. monasterii institutricis esse desiit inter mortales. Hæc cla-
 ris orta parentibus mundi oblectamenta, & divitias ni-
 hil ducens, & Eustochii Sororis vestigiis insistens, pau-
 pertate, ac sui despicientia insignis fuit, de ea memi-
Chr&F.Mia- nere Seraphicæ religionis Scriptores, & præsertim Chro-
p.3d.7.c.8. nicon Fratrum Minorum, & Cajetanus in fastis Ss. Si-
 culorum his verbis: *Messane in Cœnobio Montis Virginū
 transitus Franciscæ Virginis sanctimonialis, ac germane So-
 roris B. Eustochii quæ ejus animam, statim atque expiravit,
 Iconol. l. 3. magno Angelorum comitatu septam, deferri in Cœlum vidit.
 c.8. digest. 3 ejus vitam scripsimus in Iconologia.*

191. Anno 1483. v. nonas Julii monasteria sub regula S.
Monasteria Benedicti, quæ erant in Sicilia à Sixto IV. per diploma
sub regula S. inter se unita sunt, & in prima Congregatione in qua
Benedicti in-
per se unian-
que. con-

convenerunt, eodem anno elegerunt primum Priorem temporalem Fr. Ægidium Aurificem Messanensem.

Per idem tempus cum ædes S. Mariæ de Pilerio continuis miraculis admodum celebris conflueret cum votis, ac donariis populo haberetur, ejus Sacerdotium, a plerisque de Clero ambiebatur. Quare inter Archiepiscopum Petrum de Luna, & inter Senatum non levis controversia, ad quemnam Cappellani electio pertineret oborta est: Senatus, qui suo sumptu tam magnificè eodem extruxerat, ejus etiam jus patronatum habere contendebat, tandem hoc anno 1484. hoc pacto res composita est, ut Archiepiscopus semel Electoris munus obiret, sicut re ipsa Joannem Croradum Canonicum Messanensem, & suum Vicarium Generalem elegit. Senatores vero, qui tum Rempublicam administrabant, Pantaleon de Arena, Jacobus Campolus, Fridericus Spatafora, Mattheus Campagna, Scipio Romanus, & Thomas Bonfilius: deinceps in perpetuum suffragii jus cum Archiepiscopo haberent, ita ut ad horum septem plura suffragia S. Mariæ de Pilerio Cappellanus crearetur.

192.

Controversia inter Archiepiscopum, & Senatum compositur pro eligendo Cappellano S. Mariæ de Pilerio.

Anno eodem dirempta itidem est alia controversia inter eundem Archiepiscopum, & Protopapam Cleri Græci Præfectum, & primò Sacerdotem, nam sacerdotia, seu beneficia, ut appellant, quæ ad Ecclesiam græcam ab immemorabili ævo pertinebant ad latinam derivare Præsul intendebat, sed Pontifex Innocentius VIII. per diploma ædes græcorum vigintis sex, quæ Messanæ erant, quas sigillatim nominat, & earum beneficia, & proventus Protopapæ, & Cleri græci jurisdictionis esse duntaxat, declaravit, ad quos & non ad latinos statuit pertinere.

193.

Controversia inter Archiepiscopum, & Protopapam pro hoc diviso.

Anno 1487. gravis contentio inter duo illustria sodalitia excitata est, quodnam eorum in publicis supplicationibus præire oporteret. Sodalitia hæc erant alterum antiquissimum quod à viridi sacco, quo sodales induuntur, viridium appellatur, & sub insigni virginis Deiparæ à Candelora militat. Alterum itidem virorum nobilium [quod hodie extinctum est] In antiqua græcorum

194.

Sodalitas Viridum appellatum senatum pro se obtinet contra alterum.

ede Divo Basilio sacra sub arce Guelfonie, ubi postea nobilium alterum sodalitium institutum est, qui in extremo supplicio capite damnatos ad bene, sancteque moriendum juvant. Utrumque igitur sodalitium ita prout contendit: ut pene ad arma devenitum sit, & Strategus Aloysii Rithisensis potestate ad sedandas turbas opus fecerit, qui cum iudicibus causam discutienti, sententiam pro sodalicio viridum tulit, cavitque publica preconis voce indicta pecuniarum pena, ne quis in posterum ei sodalicio similem inferat molestiam.

195.

*Imago Deiparae
Ss. Rosarii
in templum
S. Benedicti so-
lemniter trans-
ferta*

Anno 1489. xviii. Kal. Augusti Imago Deiparae Ss. Rosarii affabre, ac misteriose depicta publica Archiepiscopi, Cleri, & Senatus supplicatione in S. Benedicti templum magna omnium ordinum frequentia illata est. Porro templum olim Benedictinorum, tum Fratres Dominicani obtinebant, qui ad perpetuam rei memoriam sub tabula hanc epigraphen posuere.

Ducentis septies, & octodenis novem additis annis; Quintilis xvi.

D. Petro de Luna Illustri genere huius Civitatis Metropolitano, eiusque Vicario D. Raynerio de Castello Veriensi Episcopo, & nobilibus viris Magnificis Dominis Thomaſo Marthæo Romano, D. Bartholomæo Joenio; Francisco Campagna, Joanne Philippo de Bonfilio, Joanne Moleti, Angelo Saccano Magistratum tenentibus hoc opus est effectum generali Processione, magna Civium utriusque sexus multitudine comitante hic collocatum est.

MECCCLXXXIX.

196.

*Eustochium
monasterium*

Anno 1491. xiii. Kal. Februarii Eustochium Calafata nobili genere orta, quæ a teneris annis Dei obsequio in monasterio S. Mariæ a Basico se mancipaverat monasterii demum Montis Virginum prima fundamenta jecerat, sua pietate, religione, sanctimonia, prudentia, provexerat, miraculis Effara migravit ad Iponsum. Eius Corpus incorruptum usque ad nostra tempora octava die Vir-

Virginis in Cælum Assumptæ summæque celebritate in monasterii illius ede ostenditur. Ejus vitam admirabilem conscribere Abbas D. Franciscus Maurolycus, Marcus Ulyssipponensis Portuensis Episcopus, Franciscus Gonzaga Episcopus Mantuanus, Petrus Rodolphus, Ioannes Petrus Villacanensis, D. Celsus Lancea, Soror Cecilia & Soror Hieronyma Eustochie discipula, & familiares, & alii multi Scriptores. Octavius Cajetanus in fallis Siculis bis meminit Eustochie ad Januarii 22. Sic. *Messana in cœnobio Montis Virginis B. Eustochie Virginis, & Abbatissæ, & ad Augusti 22. his verbis Messana in cœnobio Montis Virginum, ostensio Sacri, & incorrupti Corporis B. Virginis Eustochie Abbatissæ, & ejusque Cœnobii Fundatricis.* Vide ejus vitam in nostra Iconologia ex variis auctoribus, & libris manuscriptis excerptam.

Anno 1492. v. Kal. Septembris Petrus de Luna Archiepiscopus in monasterio S. Pantaleonis juxta Messanam cessavit e vita, sepultusque est in Cathedrali Messanensi templo.

197.
Petrus de Luna Archiepiscopus moritur

Anno 1493. Kal. Septembris à tertia usque ad septimam noctis horam terra vehementibus iisque interpositis concussa est motibus, quibus ira civium extoniti sunt animi, ut è domibus exeuntes flagitiorum suorum veniam à cœlesti numine cum lacrymis exposcerent. Quamobrem ad edes B. Virginis à Scalis, de Pilerio, & monasterii S. Claræ tres institutæ sunt omnium ordinum supplicationes. Verùm anno insequenti v. Kal. Junii majora ex terremotu Messana sensit incommoda nam, & nonnulla ædium tecta diruta sunt, & pinnae turris ad portam S. Antonii, & pinnae in muris portæ regalis corruiere, unde ede monasterii Montis Virginum Sacra Eucharistia cum 40. harum precatone publice populo ad eam confluyente exposita est.

198.
Terra motibus concussatur non sine aliquo ædium damno.

Per hæc ipsa tempora Martinus Pontius Hispanus U. J. D. olim Barcinonensis Ecclesiæ Canonicus à Ferdinando Rege Antistes designatus datis Barcinonæ literis, v. Kal. Junii 1492. ab Alexandro VI. initiatur anno 1493. Kal. Aprilis, præterea eodem anno xiv. Kal. Decembris Alphonsus Rex Neapolitano Regno abdicatus Messanæ in

Chronol. l. 6
Alphonsus Rex Messana obiit & in Cæbre-dali tumulatur.

edibus Baronis Scaletta è corporis vinculis solutus est, cui in Cathedali, ubi parentatum ibidem tumultu inter Reges conditur, ubi hoc legitur epitaphium.

Alphonsum libitina dia fugis arma gerentem

Mox positus, quamam gloria Fraude necas.

200.

*Ob mortem Jo-
annis Principis
Messanae
maioris, ac do-
loris signo in-
quit.
Maurol. hist.
sic. l. 6.*

Anno 1496. ob mortem Joannis Principis Ferdinan- di Regis Catholici filii, qui unicus supererat heres, & spes Aragoniae familiae, Messanae ingens populorum ob- ortus est meror, dolorisque non obscura edidere argu- menta Tum Cives universi ait Maurolycus: *candelis sac- tis induti per quadriduum incedebant Aeternum sequentes, pri- mo die ad D. Mariam à Scalis, altero ad eadem Pilei, ter- tio ad templum Montis Virginum. Postremo ad Ascensionis eadem secunda Decembris celebratae sunt Principis exequiae, vacuus tumulus inter sex lycnorum ordines circumlatus est à quatuor Baronibus sub pallio, ejusque hastis tres jurati, totidemque Proceres Sicili sustinebant, per eam Urbem præ- cedebant Clerici quadringenti cum candelis singulis accensis, cum monachis omnium ordinum, ut Cruciferis, & Iconibus. Sequebantur quinque Barones armati, equisque cataphractis instructi singula vexilla cum Regiorum insignibus gestantes, Hispania, Castella, Aragonia, Sicilia, atque Granata, & Urbe peragrata venerunt ad templum in cuius medio pyra fuit instar castelli hexanguli, cum turribus undeviginti, solariis quatuordecim, candelis accensis 1500. Peractoque funebri of- ficio, & contione laudatoria recitata, quidam Adolefcens Mes- sanam representans rhythmos quosdam super morte Principis cecinit. hanc Maurolycus.*

201.

*Domus Hospi-
talis Sodali-
tatis Viridum
committitur.*

Anno 1497. Senatores domum Hospitalem Castri ad mare, ubi infantes à genitoribus destituti aiebantur So- dalitio viridum, seu Candelariae gubernandam com- miserunt; quam Sodalitium in suas aedes transtulit, in- fantesque summa cum pietate, usque ad magni Nolo- comii instructionem erutivir.

202.

*Abbas Sepul-
cri Sodalitio
disciplinan-
tum concedi-
tur.*

Eodem anno edis antiqua Sancto Christi Sepulcro à Normannorum Regum ex sacra, quae olim Prioratus erat Benedictinorum & Mariae Montis Regalis à Commenda- datario Nicolae Trullensi Canonico Tironiensis Eccle-

siz

siæ Diœcesis Cæsaraugustæ piis quibusdam hominibus ad disciplinantium Sodalitium excitandum concessa fuit.

Anno 1498. **III.** Nonas Octobris peractæ sunt exequiæ pro obitu *Elisabette Ferdinandi filia exequia celebrata.* Elisabethæ Ferdinandi Catholici Regis filia, & Emmanuelis Portugalliæ Regis Uxoris constructa in templo majori pyra ex Maurolyco. **203.** *Maurol. l. 6.*

Anno 1499. **III.** Non. Octobris Consalvus Ferrandus armorum gloria præstantissimus, qui magni Ductoris nomen sibi comparaverat, ducebatque Catholici Regis exercitus, D. Benedicti eodem extra muros Fratrum Dominicanorum satis magnifice instauravit, exornavit, proventibus auxit. **204.** *Consalvus Ferrandus sacrum edem extra muros instauravit, & auget.*

Anno 1500. Martinus Pontius Archiepiscopus, qui Pontificis iussa legatione in Ungariam, & Boemiam functus erat in Hispania decessit. **205.** *Martinus Archiepiscopus moritur.*

Hoc eodem anno Petrus Isvaglies Messanensis U. J. D. qui olim Canonicus, Cantor, & Vicarius Generalis Petri de Luna Archiepiscopi in Ecclesia Messanensi fuerat, & plura alia honoris ornamenta consecutus ab Alexandro VI. iv. Kal. Octobris Cardinalis titulo S. Ciriaci in Thermis renunciatur, & Archiepiscopatu Rheginensi præficitur; deinde Messanensi. Porro Rhegensem Francisco Isvaglies fratri germano Ferdinando assentiēte dedit. Is Summi Pontificis Alexandri VI. nomine legationem obivit in Ungaria. Alexander verò obiit hoc anno 1503. cui subrogatur Pius III. Huic paucos post dies defuncto, successit Julius II. & per diem tempus decessit apud Cesenam, Petrus Isvaglies Cardinalis Rheginus, & Messanensis Archiepiscopus, qui favore Cæsaris Borgiæ Ducis fretus summum Pontificatum affectaverat: hæc ex Maurolyco hist. Sic. l. 6. excitat. Cardinalis in eade maxima Sacellum marmoreum Christo è mortuis resurgenti, quod deinde cessit heredibus Bonif. in Mess. Friderici Spatafora. **206.** *Petrus Isvaglies Cardinalis renunciatur Archiepiscopus Messanensis.*

Præterea hoc anno Nosocomium à Sperone appellatum, seu alio nomine S. Clementis extra muros circa meridiem situm Augusto, vetustoque Templo con-

junctum, quod olim D. Gregorium Papam consecrasse fama vulgavit, ejusque adhuc vestigia cernuntur, & ad Benedictinos Montis regalis pertinuit, tamquam eorum Prioratus à Ferdinando Catholico Siciliæ Rege ad valedudinarium S. Michaelis à Caperrina cum suis redditibus translatum est.

208.

Anno 1500. Fr. Joannes Paulus Poeta ordinis Prædicatorum pietate erga Deiparam insignis cum in oratione miraculis in quodam specu juxta mare, Virginis Imago fulgeret, cui nomen à Grutta cortogata priorum hominum stipe ediculum juxta specum edificavit, quæ à Messanensibus, & à nautis summa religione coli cepta est.

209.

Anno 1502. Henricus Henriquez Ferdinandi Regis avunculus, & Siciliæ Admiratus pro sua erga B. Eustochiam, ejusque monasterium voluntate Monialium edificium mirifice amplificavit, addiditque ad rei memoriam cum stemmate gentilitio hanc epigraphen.

D. O. M.
Sacro Virginum Cœnobio Illustrissimus D. Henricus
Henriquez Incliti nostri Regis Avunculus Siciliæ
Admiratus has edes extraxit. Anno Domini MDII.

210.

Anno 1502. Petrus Belloradus Hispanus ordinis Prædicatorum Abbas olim S. Petri de Cardenna & Hispani in causis fidei Quæsitòr à Rege Ferdinando designatus ex Regiis litteris Gratiatæ scriptis IV. Idus Septembris v. Indit. ab Alexandro VI. Archiepiscopus Messanensis initiatum XII. Kal. Aprilis.

211.

Anno 1503. Dum S. Franciscus Paulensis ordinis Minorum instructor miraculis clarus Turonis ageret, suamque inde ordinem propagaret, Messanam quoque ad extruendum Cœnobium Petrum quemdam à Messana e sua familia misit; is cum sodalibus S. Sepulchri, qui eadem illam uti paulo ante memoravi, possidebant tanta cum dexteritate se gessit, ut iisdem passionibus, quibus ipsi se obstrinxerant, religiosis S. Francisci habendam concessit.

cellerint, annuente Archiepiscopo Petro Bethorado, ut ex transactionis tabulis constat Prædie Kal. Julii. Et si huius Chronico Minutorum vi. Idus Junii id factum referatur his verbis. vi. Idus Junii Messanenſis Conſobii natales apud Siculos ad hunc diem celebrantur, cujus tanto jucundior proventus, quanto per eam Insulam nullum aliud est, quod non multis nominibus antecellat.

In Chrono.
Min. append.
4.

Anno 1504. VII. Nonas Martii Reginae funus Messanæ fuit celebratum pyra in medio templo cum sexcentis funalibus accensis erecta. Missam celebravit D. Petrus Bethoradus Archiepiscopus, & Quæstor in causis fidei.

212.
Regine funus
in eade maxi-
ma celebratur

Anno 1505. Archiepiscopus Petrus hereticarum causarum Quæstor constitutus Neapolim mittitur, ut ibi de Fidei hostibus inquirat, & Sacram illud in Urbe Tribunal instituat. Per idem tempus Cathedrali eodem maximam novæ formæ restituit, atque exornat, testimo-

213.
Archiepiscopus
Petri Cathedra
delam. adent.
renovat, atque
exornat.

Alter ab occiduis venit Guidottus Iberis

Antistes Petrus jam Bethoradus hic est.

Hic prior, ille vetus templum, hunc iste refecit.

Dirata cuncta videns, & meliora facit.

Annus erat Domini labentis millesimus, atque

Quingenti, & sextus dum sacra templi notant

Hesperiam linquens genere Ferdinandus eisdem

Juribus invictis Partenopemque tenet.

Anno 1507. VII. Kal. Aprilis Ferdinandus Rex Neapoli-
tocomium infantum expositorum cum suis juribus Se-
natorum Messanensium clientelæ commisit, cum hæ-
camen conditione, ut coram Archiepiscopo Regis no-
mine sacramento se obstringerent neminem alium im-
posterum illius tanti beneficii auctorem, nisi futuris
Regem, ac dominum habituros, quippe prædecessores
Reges suis proventibus hospitalem illam domum insti-
tuerant.

214.
Ferdinandus
Rex Neapoli-
tocomium expo-
sitorum Senatui
commisit.

An-

215. *Petrus Archiepiscopus cassis & visa.* Anno 1509. Petrus Belloradus Archiepiscopus Messanensis migrat è vita, sepultus est in eade maxima sepulcro marmoreo, quod tribus elapsis annis erexit Joannes Ruiz nepos cum hoc epitaphio.

Petro Bellorado Archiepiscopo Messanensi virtutis, & bonitatis exemplo in ipso vitæ cursu ab intempesta morte subrepto Joannes Ruiz nepos patruo optimè merenti tumulum, erexit. Anno 1513. Vixit annos 55. menses 7. dies 4.

216. *Prima Quadragesimæ Dominica pluviosæ terræ Urbis aperturæ.* Hoc eodem anno Dominica prima quadragenarii junii, qui fuit dies Februarii 25. post Solis occasum ad horam primam, & multò vehementius ad horam quintam noctis terra Messanæ tremuit. Surrexere pavefacti cives, & mox iterum, atque iterum repetitis tremoribus, postridie Clerus, populusque ad eadem D. Mariæ Scalarum supplicatum processit, nec cessantibus interim tremoribus, usque ad hebdomadam sanctam perseverabant, diu noctuque supplicantium, perque sacras eades discurrentium litanias. Tum complures ruinam formidantes relictis domibus per agros, & pomæria sub temporariis tabernaculis pernoctabant ex Maurolyco ibidem.

217. *Bernardinus de Bononia Archiepiscopus quo defuncto Antonius à Lignamine Vicarius Generalis.* Anno 1511. Bernardinus de Bononia Panormitanus Militenensis Episcopus, & olim Panormi Canonicus, Cantor, Thesaurarius, & sæpè Vicarius Generalis ab Rege designatus, atque ab Julio II. Pontifice inauguratus Archiepiscopatu Messanensi præficitur, dato Romæ diplomate x. Kal. Februarii 1511. Fuit Siciliæ Præses, & Commissarius Generalis SS. Cruciatæ obiit Panormi 1513. Sede vacante Vicarii Generalis munere functus est Antonius à Lignamine Messanensis Jo. Philippi viri Patrii filius, cujus Atavus Bernardus à Lignamine fuit Messanæ à Secretis sub Ludovico, & Friderico Regibus. Erat Antonius Canonicus, & Decanus hujus Ecclesiæ, Archidiaconus Syracusanæ, & Abbas S. Mariæ de Gala.

218. *Antonius à Lignamine Archiepiscopus.* Anno igitur 1514. III. Kal. Maii idem Antonius ad Archiepiscopatum evectus est. Anno vero insequenti, cū

Gaf.

Gaspare de Puteo Episcopo Catanensi Commissarius Generalis in Sicilia SS. Cruciatæ constituitur.

Anno 1518. Peregrinus à Peregrino Sacerdos apptimè religiosus B. Virgini in ora pelotica eodem extruxit, ac dotavit, fecitque sue familiæ jus patronatum, cui nomen à *Catena* imposuit, quasi in hac eade Virgo eorum omnium tutelarisset, qui sive in vinculis à justitiæ ministris, sive in captivitate ab hostibus detinerentur, & revera hujusmodi fidelium votis B. Virgo à Catena miraculis usque ad hodiernum diem sepe propitiam se ostendit.

219.

*Peregrinus à
Peregrino B.
Virginis
Catena caten
is, ac dotat.*

Hoc etiam anno D. Petrus Avida natione græcus singulari virtute Sacerdos vetustissimam, ac religiosissimam B. Virginis Tabulam à Rhodo Massinam detulit, donec Græcæ nationis ædi S. Maritz sacræ dedit, ubi ejusdem nationis honestos viros congregavit, è quibus pium sodalitium instituit, quod hebdomada Sancti in Parasceve, cum plerisque aculeatis verberibus nudata terga lacerantibus depletam Christi Domini è Cruce depositi, & B. Virginis memoratam nigro velamine convestitam imaginem per Urbis compita solemnè supplicatione græcè canente Clero defert.

220.

*Petrus Avida
tabula B. Vir
ginis Rhodo
Massinam
Petr. & Joha
nis instituit.*

Anno eodem 111. Idus Novembris Archiepiscopus Antonius Siculis Regni Comitibus, quæ Panormi coacti sunt, interfuit, ubi Rege Ferdinando defuncto fidem sui ipse cum reliquis, qui ad Comitibus convenerant Joanne Regine, & Carolo totius Regni nomine sacramento obligarunt, atque ipsi Antonio tunc etiam publici boni curæ demandata cum paucis aliquot, quos Regi deputatos vocant.

221.

*Antonius d. d.
Comitibus
piscopus Re
gni Comitibus
interfuit.*

Anno 1519. celeberrimus Pictor Hieronymus Alibrandus Messanensis nobilium virorum rogatu expressit in tabula Despatæ Virginis filium in templo eterno Patri offerentis mysterium, quæ in ara maxima ædis Candeliarum posita ad hodiernum usque diem oculos allicit credulos, quam Polidorus ea in arte vir egregie peritus, ita laudavit, ut ad eam operiendam singulari artificio telam apposuerit, ubi Christi sepulturam delineavit. Et hæc injuria temporis pene consumpta.

222.

*Hieronymus
Alibrandus
tabulam Dei
patæ Virginis
pingit.*

An-

223.

*Effigies Chri-
sti Domini in
Cruce Sangu-
nem stillat:
hinc luctus in-
Urbe grassa-
tur.*

Annus 1523. vetustissima Christi Domini in Cruce pē-
dentis effigies olim in eade S. Benedicti fratrum ordinis
Predicatorum prodigiosum cruorem ē quinque vulneri-
bus guttatim stillavit. Quæ res populum ita exterruit,
ut lacrymabundus ad propitiandum nunten eo conflueret,
mala non vulgaria ob flagitia in caput suum impendentia
sibi præfagiens, nec vana præfagit, confestim enim lues
in Urbe grassata est, omniaque devastavit ad annum
1524. quæ septendecim hominum millia assumpsit. Tunc
ære publico ex Republicæ voto D. Rocco templum sta-
tuitur ad quem pridie Idus Julii Cleri, & populi supplica-
tiones, institui ceptæ sunt.

224.

*Equites S. Jo-
annis Hieroso-
limitani cum
Magno Ma-
gistro pacta-
ceptam Rhodum
Messanam ap-
petunt.
Mauroli. l. 6.
Boss. l. 1. p. 3.*

Hoc eodem anno Kal. Februarii Messanz nunciatum
est Rhodum à Solimano Tatarum Imperatore fuisse
captam. Equites enim S. Joannis Hierosolymitani, quo-
rum ditioni ea Insula subdebatur bello diuturno fati-
gati salutem sibi, suisque, ac libertatem pastis, Urbe
Turcis dedita, restata ingenti, quæ religionis vocaba-
tur a triremibus quatuor vecti dimissique Messanz pri-
die Kal. Maias appulere: Urbs Messana ex templo ad
Magnum Religionis Magistrum Legatos in occursum,
& consolationem, ut in tanto casu decebat misit. Porro
navigia pullata erant, at prætoris triremis vexillum fe-
rebat cum argentea Cruce in rubeo scuto expressa ordi-
nis scilicet ipsius nobilissimi insignia celeberrima. Al-
terum præterea velum longius, & atratum explicabatur
in auras cum effigie Mariæ Beatissimæ filium Jesum ē
Cruce depositum in gremio sustentis, & post ipsam
cum insignibus ordinis, & ipsius Magni Magistri in scuto
quadrifariam distincto depictis, demum cum inscriptio-
ne aureis literis notata hujusmodi. *Afflictis tu spes unica*
rebus. Cumque Urbem portumque ingrediens bombardarum
streptu salutasset, & vicissim fuisset resalutatus per horam
fermè spatium ante Solis occalum accedente triremis pup-
pe ad doghanæ portæ pontem, Magnus Magister deces-
dit, cumque phaleratam mulam, quæ parata stabat con-
scendisset ab Hectore Pignatello Prorege, Antonio à Li-
gnamine Messanenſi Archiepiscopo, & Joanne Mattheo Pa-

Papio Senatore rex ordine populari, qui diem fortiebat, non exceptus est, & coactus ad dederam. Poragis processit; Itaque cum reliquo civium equitatu memoratam portam ingressus, flexo ad campum usque D. Joannis Baptiste itinere, per Regiam Urbis viam ad edes Salimbene Marchisii Scaletze Baronis deductus est; Inde ad eadem D. Joannis cum magnobus suorum Equitum comitatu, ut sacris Religionis functionibus interesset, & egrotos, qui in eo valetudinario, seu febre correpti, seu ulneribus sauciati innumerabiles acebant, inviseret, consolaretur, propriaque manu mederetur; fortiter equitabat. Que sane tanti viri demissio, tanta pietas, & religio non solum suis Equitibus, qui cum Messana ad septingentos numerabantur, sed etiam Messanensibus exemplo fuit, qui certatim erga illos quam plurima pietatis officia, quotidie prosequabantur, quae etiam Bossius recenset, unde & lues illa paulatim Urbem agressa est.

Et in ea calamitate sapinus immortalis memoriae & ingenti Dei miserantis pietatis dignum evenit. Pestilentia per eos dies mulier quidam decessit, quae infantem lactabat, cujus Pater Petrus Rhegitanus nomine, vir equitatus, atque honesto loco natus, cum nutricam ad alendum puerum non inveniret, magnopere agebatur animo, & cum humana se destitutum ope videretur ad divinam confugit, hoc est ad Deiparam Virginem Odigitriam, cujus religionem a puero infixam animo habebat, positoque in ulnas infante, sic lacrymans Virgini loquebatur. Ossecro te o Celi, Terraeque Regina, ut oculis, misericordiae tuae famelicum hunc infantem respicias, & permittas o Domina, ut innoxius in vestra cruciatu intereat. Eja, piissima orphanorum Mater, tuo riga celsi rore, aridula pulchelli labella, qui si vivet tuus erit, tuoque semper obsequio dignum. Audiit precatumque Virgo, & noctu Petrus sine totius corporis rigore pectus intumuit, & mammae villositate cogitanti ubera lactescere incipiunt, & pupillae tumescere, quibus ille tanto miraculo attonitus, admovebat infantulum, hic puerum lacte fugit, quo in reliqua infantia educatus, Virginis filius a Patre spectabatur, &

Iconol. l. 4.
c. 10.

226.

Clemens VII.
Priorissa Ge-
nerali mona-
sterii privile-
gia iterum co-
firmat.

men puero Lucas indolis optime, & tota vita Deipari obsequentissimus. Hanc historiam fuisse retuli in Iconologia, multa que ad eruditionem congesti.

Hoc eodem anno Clemens VII. confirmat Priorissa Generali Sorori Juliz, & Monasterio S. Mariz Vallis viridis Messanensi antiqua predecessorum Pontificum privilegia, & iterum sub Sedis Apostolicæ protectione admittit, in diploma.

C L E M E N S

SERVVS SERVORUM DEI,

Dilectis in Christo filiabus Julia Priorissæ, ac Provincialissæ nuncupatæ, & Conventui Monasterii Manialium, per Priorissam gubernari solito, B. Mariæ, alias S. Catharina de Valle viridi Messane Ordinis S. Augusti-
ni salutem, & Apostolicam benedictionem.

Clem. PP. di-
ploma.

Cum à nobis petatur quod iustum est, & honestum, tam
viger æquitatis, quam veritas exigit rationis, ut id per solidi-
tudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum. Ea
propter dilectionem Domino filie vestris iustis postulacionibus
grato concurrentes assensu personas vestras, & locum in qua
estis divino obsequio mancipata, cum omnibus bonis, que in
presentiarum possidetis, & in futurum prestante Domino ju-
sti modis poteritis adipisci, sub B. Petri protectione suscipiamus,
atque nostris. Omnes quoque libertates, & immunitates à Ro-
manis Pontificibus Predecessoribus nostris sive per privilegia
sive alia indulta vobis, & Monasterio vestro concessas, nec
non libertates, & exemptiones secularium exactorum, à Re-
gibus, Principibus, & aliis Christi fidelibus vobis rationabi-
liter indultas secus ea omnia iuste, & pacifice possidetis
vobis, & per vos eidem Monasterio vestro auctoritate Aposto-
lica confirmamus, & presentis scripti patrocinio communimus.
Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre pre-
tensionis, confirmationis, & communionis infringere, vel ei
contra temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare presu-
pserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri
& Pauli Apostolorum eius se noverit incursurum. Datum

1551

V. V.

Ro-

Romæ apud S. Petrum Anno Incarnationis Domini 1523.

14. Aprilis, Pontificatus nostri anno I.

Anno 1528. Bernardus à Celsa Canonicus Messanen- 227.
sis singulari virtute, ac religione Sacerdos coram Archie- Bernardus à
Celsa. Valetu-
dinarius S.
Angeli datus
piscopo Antonio, & Sodalibus valetudinarii S. Angeli
ad egrotorum curam duas possessiones cum suis juribus
dono dedit.

Anno 1530. D. Antonius à Lignamine Archiepisco- 228.
pus marmoreum facellum affabrè insculptum in eade ma- Antonius à Li-
gnamine Sab-
cellu D. Ma-
ria à Pace in
eade maxima
extruic,
xima extruxit, Divæque Mariæ à Pace ad dirimenda in-
testina inter cives nobiles, ac populares bella, quæ tunc
temporis identidem recrudescebant, & D. Antonio Pa-
tavino sacravit ibi marmorea signa Deiparæ Jesum filium
è Cruce depositum in gremio sustinentis, atque ingemi-
scentis S. Petri Apostoli, à dextris, & S. Antonii à sini-
stris cum hac epigraphe posuit:

D. O. M.

Antonius à Lignamine de Ruvere Civis, & Ar-
chiepiscopus Messanensis almæ Deiparæ Virgini Ma-
ria de pace, Divoque Antonio de Padua hoc satel-
lum, & aram cum dote dicavit. Anno Domini
MDXXX.

Et sub basi hæc leguntur carmina.

Presul adhuc vivens terris Antistitis almam

Hæc matrem summi donat bonore Dei

Hic nato, matriquæ simul celebrare perennes

Sacra Sacerdotès tempus in omne decem.

Porro hoc Virginis à pace simulacrum in hebdoma-
dæ Sanctæ triduo atrato velamine amicta à fidelibus sum-
ma cum religione invisitur, colliturque facta ejus dolo-
rum, ac lacrymarum in filii cruciatibus, & morte pie
commemoratione.

Anno 1531. Soror Lucretia à Campo Abbatisa S. Ma- 229.
ria à Basico à fundamentis erexit, statuitque vetustissi- Templum S.
Maria à San-
cto à fundam-
entis erigit
1531.
mæ Virginis sub titulo Basico tabulæ peculiare facellu,
ubi etiamnum religiose colitur.

230.

Fr. Franciscus
à Messana
Ordinis Minorum
de Observantia vir
eruditus, lo-
quens, atque
Ordinis Com-
missarius Ge-
neralis

Anno 1532. Fr. Franciscus à Messana cognomento Cor-
darius, Philosophia, Theologia, utriusque eruditione Ju-
ris, & christiana eloquentia clarissimus, dum esset à con-
siliis Proregis Hectoris Pignatelli creatus fuit Commis-
sarius Generalis ordinis Minorum Observantiae, ubi Co-
mitia generalia totius ordinis in Area Coenobii Sanctae
Mariae à Jesu coacta sunt, quibus iuterfuere Fratres su-
pra 400.

231.

Viri quidam
nobiles à Polo-
ponnese Mes-
sanam navi-
gant, ubi hu-
moniter exci-
piuntur.

Anno 1533. capta à Turcis Corone in Peloponneso
Christi cultores viri nobiles patria relicta ne ex Barba-
rorum societate contaminarentur in Italiam cum fami-
liis navigarunt, Messanamque appulerunt, ubi multa,
cum humanitate excepti Messanam alteram Patriam si-
bi habere statuerunt, & sicuti Caroli Imperatoris libe-
ralitate quot annis frumenti modii in capita distributi,
Ita Archiepiscopus ad obeunda sacra Ss. Innocentium
eodem, quae Graecorum erat illis dedit, in qua vetustis-
simas binas Imágenes alteram Virginis Odigitrix ex Ar-
chietypo Constantinopolitano expressam, alteram Divi
Nicolai, utramque ex eade maxima Corones sublatam
collocarunt, mutatoque edi Ss. Innocentium titulo Di-
vi Nicolai appellarunt. Sub Odigitrix tabula haec epigra-
phe legitur.

D. Q. M.

Virgini Odigitrix ex Archetypo Constantinopoli-
tano Divi Luca effusa olim Corones culta, demum
ab ejus optinuitibus Messanam anno MDXXXIII.
non sine gratiarum senore asportata, unico sua Co-
lonia solatio Corones Civem.

232.

Fr. Bernardi
nus Georgius
ordinis Ca-
puccinorum in-
signis verbi
Dei novusque
religiosae fami-
liae Coenobium
Messanae cri-
git, ubi à non
nullis in Car-
ceribus detentus
per miraculum
liberatus.

Anno 1533. Fr. Ludovicus à Rhegio unus è primis
Institutoribus ordinis Capuccinorum, quem divini ho-
noris, & religiosae S. Francisci verae disciplinae obser-
vanda ingens ardor impellerat Fr. Bernardinum Geor-
gium insignem Verbi Dei Praeconem ad construendum
Messanae novum Coenobium misit. Is suis ad populum
concionibus, vitaeque asperitate, ita ad mundi contem-
prum

prum, & ad penitentiam peragendam animos populorū
 incendit, ut tamquam hominem ē Cēlo dilapsū omnes
 existimarint, jecit prima Cēnobii fundamenta ad secun-
 dum ab Urbe lapidem in solitario quodam loco, ubi
 erat quādam ēdicula Virgini Drepanensi sacra, ubi ali-
 quādiā commoratus est cum focus; Adverte hic Bon-
 filium falsum esse, qui Messanam Capuccinorum adven-
 tum ad annum 1540. reicit. In hac enim re fides Bo-
 verio adhibenda est, sed Cēnobiolum illud ex acerrima
 Fratrum Minorum de Observantia oppugnatione pro-
 fundas figere ibi radices minimē tunc valuit, nam Fr.
 Bernardinus Messana profectus in alias expeditiones ubi
 rediit ad condendum Cēnobiū ne dum jacta esse fun-
 damenta comperit, & ad majores observantes, velut fa-
 miliares hospitii causa divertit: Et quidem Guardianus
 Generalis Ministri jussu eam temporis opportunitatem
 nactus in carcerem trudit Bernardinum, qui in hunc
 modum, velut miraculo liberatur, erat carceri, in quo
 is detinebatur fenestra, qua nemus monasterio conjun-
 ctum spectari poterat, ad eam Bernardinus accedens, cū
 oculos in sylvam intenderet, en adolescentem rufum
 aspectu, formaque pulcherrimum, qui arcu venatorio
 aves huc, atque illuc persequi videbatur; quem Ber-
 nardinus ad se vocatum interrogat, num epistolam ad
 Regni Proregem illi deferre lubeat? extemplo ille, se id
 per quam lubenti animo facturum, quin etiam calamitatis
 causam, ac cetera quæ necessaria essent administran-
 rum responderet. Mox quotquot opus erant illi oppi-
 do suppeditari Bernardinus ad Proregem scribens si-
 dem de injustis vinculis, quæ illi apud observantes ac-
 ciderant per literas significat. Adolescens epistola acce-
 pta actutum se præcipit, ac velut ex suis oculis evane-
 scit; Eo tempore Prorex secretiori conclavi inclusus li-
 terarum scriptiori solus vacabat, cum epistolam sibi an-
 te oculos, ex alto in mensula cadentem aspectat: mira-
 batur Prorex quo pacto, quove auctore illa epistola, eo
 dilapsa esset, remque altiori Dei consilio tribuere epi-
 stolam legit, factum agnoscit, rem præpendit, divinum
 que

Bonf. in Mess.
l. 5.

Bover. in ann
caput ad an-
num 1538.

quæ consilium animadvertens, vix epistola perlecta ne intervallo quidem facto ad observantes gradum festinat quos ubi graviter increpavit, quod erga virum probum, atque omni virtutum genere ornatissimum immodestè se gessissent. Bernardinum illicò è carcere liberari postulat: Stupent Fratres, qui rem cunctis hætenus ignotam Proregi innotuisse audiunt, Bernardinumque nulla interposita mora solvunt, ac Proregi restitunt; qui cum à vinculis liber à Prorege quæsisset, quisnam suam illi epistolam reddidisset? à nemine inquit, epistolam accepi, sed ea ab invisibili manu ad me in conclavi allata fuit, factumque ut acciderat norat: agnoscit tunc primum Bernardinus supremum divinæ clementiæ munus, ac cælestis nuntii sub adolescentis illius specie mynisterium intelligens, qui epistolam Proregi invisibiliter reddiderat. Unde impensius gratias Deo agere cepit &c. Hæc ex Zaccaria Boverio. Ex eo igitur tempore pusillus Capuccinorum grex cepit augeri cujus primus Guardianus fuit Bernardinus, qui tum Georgii nomen sibi acquisivit, cū Proregis ejusdem rogatu philosophicas Theses in publico literatorum hominum confesso ita subtiliter defendit, ut omnium plausu ejus sapientia extolleretur.

233.

Polidori tabula solemnii supplicatione in Catalano- rum templum deferretur.

Anno 1534. Polidorus ætatis suæ egregius Victor, ut ejus opera restantur, tū ad vivum in Tabula Christi Domini Crucem in itinere ad Montem Calvarium bajulantis luctuosam historiam penicillo expressisset, ea tabula solemnii Cleri, ac populi supplicatione in Catalano- rum templum Deiparæ ab Angelo Annuntiæ sacræ cum musico concentu illata est, ubi usque ad diem hodiernum à populis religiosè colitur. Qua de re Nicolaus Jacobus Alibrandus Messanensis sacerdos poema italicū non inelegans cecinit, sacra vitque Petro Ansalonio Patri- tritio Messanensi, & Catalanz nationis Consuli.

234.

Capuccinorū familia Carolo V. triumphanti obviam. Boss. in ann. Cap ad ann. 1544.

Anno 1535. xii. Kal. Novembris cum Carolus V. ex devicta Africa Triumphator rediret in Urbem Messanam jam jam ingressum Capuccinorum familia cū olea- rum ramis obviam in toto Imperio pacem auspiciatū processit, qua de re Imperator summo opere delectatus est.

An-

Anno 1536. v. Idus Octobris Magnus Magister de-
claratus Equitum Hierosolymitanorum S. Joannis tribus
tremibus, vultus ex Calabria erat enim Priar. S. Euphe-
mia Messanam transfretavit, exceptus est aurato ponte
ab Archiepiscopo Antonio à Lignamine, & à Senatori-
bus, & nobilibus Equitum, & Procerum Messanenſium
magno Comitatu ad eſdem D. Joannis Baptiſta ingenti
cum pompa, & populoſum frequentia deductus eſt. In-
de vero vi. i. Kal. Novembris nave religionis, ac tri-
remibus Melitam delatus eſt.

235.

Magnus Ma-
giſter Hieroſoly-
mitanorum
ex Calabria
Messana 17. 10.
fretato.
Maurol. l. 6.

Anno 1536. v. Idus Martii Idem Magnus Magister
è Vibono Messanam trajecit, qui ab Antistite, & Magi-
ſtru exceptus sub arcu laureis ramis ornato, postquam
in templo maximo liturgiæ interfuit, ad Regium Pala-
tium ductus eſt. Per idem tempus monasterio Meni-
lium sub regula S. Francisci Paulensis super extructa
data eſt prima Abbatiſſa perpetua Soror Bartholomæa
Vigintimilia Profeſſa monasterii S. Clare à Baſico em-
tium religioſarum virtutum genere ornata.

236.

Monialium
sub regula S.
Francisci
Paula prima
Abbatiſſa do-
tur.

Anno 1537. mense Junio dum munienda Urbi opti-
ra datur vastantur agri, & horti, succiduntur arbores, &
mori, quæ magnum possessoribus proventum præstabant
sublatæ sunt domus, & viginti duo templa sacra in Au-
ſtrali campo, quæ hostium commoditati poterant eſſe.
Inter hæc illa inſignia fuere S. Mariæ extra muros, alias
S. Gregorii Porta gentirmenia vicinum cum suo mo-
nasterio Monialium S. Benedicti Dominicanorum Fra-
trum, & S. Crucis, quod in S. Pelagiæ eſdem translatum
eſt. In quorum templorum everſione illud accidit admi-
ratione dignum, omnes enim ad quos pertinebat, qui
aſſenſum dedere, eodem anno obierunt Bernardus Re-
chiffenſis Strategus, Antonius à Lignamine Archiepiſco-
pos, Andreas à Simone hujus Cathredalis Eccleſiæ Deca-
nus Vices Archiepiſcopi agens ex vulnere capitis, Breſcia-
nus propugnaculorum, munitionumq; Præfectus, pleriq;
alii, qui ei demolitioſi operam suam navarunt.

237.

Viri quatuor
per illuſtres
qui demolitio
ni plurimum
templorū aſ-
ſenſum dede-
re intra an-
num moriun-
tur.

Mirumque
ſunt ait Maurolycus quæſi à ſuperis ita decreta, ut qua-
libet viros, qui tot ſacrum edium ſubverſioni conſenſerant intra
annum è vita migrarent.

An-

238. Anno 1538. Innocentius Cibo Genuodis Cardinali
Diaconus tit. SS. Martyron Colma; & Damiani, postea
verò S. Maria in Damaso Leonis X. ex Magdalena for-
rore nepos à Carolo V. Imperatore Messanenſis Archie-
piscopus electus est, datis Romæ diebus Julii nonis
Juli, & à Paulo III. inauguratus pridie Kal. Juli ejus-
dem anni.

239. Eodem anno 17. Idus Novembris Sodalitum B. Virginis
Sodalitū B. V.
è Pilerio ob subversionem ejus templi à Prorege Gom-
zaga institutum in antiquissimam Græcorum SS. Theon-
dori, & Theodoriani eodem cum ejusdem antiqua, & mi-
raculis clara ejusdem Virginis effigie cum sol emni pō-
pa translatum est. Quam eodem mutato SS. Martyron
titulo S. Mariam à Pilerello nominarunt, & nostræ vō
Fratres Carmelitani è primo instituto locò parvam Nide-
plura in nostra Iconologia.

240. Per hoc idem tempus Carolus V. Imperator valetus
abbatis S. Maria de Milis
de Milis datis literis ad Summum Pontificem Paulum
anno 1539. xxi. Kal. Decembris, quibus Pontificia
petitur facultas ad beneficium transferendū. Eodem
ann. Commendatarius hujus Abbatis quidam Domin-
cus de Adamo, qui ut Nosocomio favorebimus, im-
peratoris Abbatiā cum suis proventibus resignavit. Et
indatō diplomate anno 1541. xxi. Kal. Septembris at-
tente Pontifice in valetudinarium transferatur.

241. Anno 1540. cum Ferdinando Gonzaga Roter-
sum inter milites obortum i sua presentia 2. canarur
lectare, miles quidam in iras ejus copletum in Pro-
gem dicens, qui confestim Proregis iussu iussu com-
prehensus ad frangendam laqueam iussu iussu Ma-
jestas sua carmine traditur, nam iussu cum pēn-
bus paratū laqueum non haberet. Templum M-
ria à Scalis, quod propinquius erat iussu iussu
campariorum, tunc milia obstricta iussu iussu
pēn quem mox in vicino arbore suspendendum iussu
pēn reliquis. Interca Moniales ango confestim iussu
ante Doparam à Scalis injuriam sua templo iussu
-nA

intra iussu alior iussu

tes expbstulant, & pro illius anima preces fundunt, adest
carnifex ad efferendum cadaver, sed mirum dictu, non
jam cadaver, sed vivum hominem reperit, qui coram
omnibus testatus est, se à B. Virgine à Scalis, cujus opem
in eo supplicio implorarat miraculo servatum. Prorex
re bene discussa, & quam superi vitam dilargiti sunt,
ipse quoque militi indulfit. Hujus miraculi meminere
Octavianus, Preconius, Bonfilius, & alii.

Octav. Prec.
in off. S. M.
à Scal.
Bonf. in Mess
l. 4.

Per idem tempus Monasterium Monialium à S. Maria 242.
de Misericordia, quod in vico urbano Terrenovæ de
Musellis, appellato situm erat in edes S. Dionysii juxta
munitionem quam vocant, translatum, quia fortasse lo-
cus ille solitarius, & Monialium commoditatibus parum
opportunos, & hostium incursionibus expositus.

Monasteriū S.
Maria à Mi
sericordia in
edes S. Diony
sii transferatur

Anno 1541. Fr. Egidius Romanus Concionator Or- 243.
dinis Eremitarum S. Augustini, cum in quadraginta die-
bus solemnibus jejuniis in templo maximo ad populum
cum plausu verba faceret, illud suadere sepe conatus est,
ut Messanæ nobilium virorum sodalitiū institueretur,
qui reos per Judicis sententiā morti addictos in rebus ani-
mi ad ultimum usque spiritum juvarent, non sordidis locu-
tus est, Concionator, plerique enim viri Patrii auctori-
tate Proregis D. Ferdinandi Gonzaga fulti in antiqua
ede Divi Basilii sub arce Guelsonæ congregati sunt, ubi
statuta, legesque condentes, anno insequenti 1542. so-
dalitiū constituerunt, quod à ceruleo sacco, quo sode-
les induantur, ceruleum seu italicum sermone degli Arzzeri
appellatur.

Archicamer-
termitar degl
Arzzeri in
tuitura

Eodem anno 1542. cives è populo honestiores exrema 244.
plo nobilitatis, alserum sodalitiū è rubeo colore quo
utuntur in vestitu Ruberum nuncupatur in ede S. An-
geli Michaelis instituerunt. Ili pueros, & puellas Or-
phanas, in distinctis Conservatoriis, ut vocant ad certam
statem alunt, illos vel honestæ arti, vel monasteriis man-
cipant, istas cum dote in matrimonium locant. Porro
eorum constitutionibus ab eodem Prorege laudatis promi-
mo anno decreta pietatis officia cepta sunt.

Sodalitiū in
ede S. Angeli
Michaelis in
stituitur

245. *Antiqua Ur-
bis valetudi-
maria in unâ
Grande coelest
cant.* Proregis ejusdem auctoritate, consilio, industria anti-
qua Urbis valetudinaria, quæ sparsim per Urbem pos-
ta erant in unum grande Xenodochium in amplâ S. Cru-
cis area coaluere, & superatis non exiguis difficultatibus
anno 1542. 1v. Idus Octobris solemni cæremonia initia-
lis lapis in fundamento jactus est sub modulo, & for-
ma Illustrium Architectorum illius ævi Sferrandini, &
Joannis Carraræ. Præterea valetudinarium S. Michaelis
cum sua & de additis à Rege, & à Senatu duodécim flo-
tenorum millibus Sorori Gratiolæ Mauro, & Moniali-
bus S. Mariæ extra Muros alias S. Gregorii pro subver-
so monasterio, & novo extruendo concessum est, ubi ma-
gnificum, ac sumptuosum monasterium postea ædifica-
tum est.

246. *Ab incurfione
Ariadeni E-
norbari Maffa
nam præferua
tur. Voto sold
miter infistu-
to ad B. Virgi-
nem d. Scalis.* Anno 1543. Kal. Augusti in vigilia Dedicationis tem-
pli S. Mariæ à Scalis Ariadenus Enorbardus Italiz ter-
ror, & Christi orbis flagellum classis Turcicæ ductor,
qui cum duodecim armatorum millibus triremibus 108.
biremibus 25. & rostratis 4. in freto Siculo appulerat
per littora Brutiorum domos. & agros incendio vastave-
rat Rhegium ab incolis destitutum concremaverat, fre-
rumque octo dierum spatio non sine ingenti civium Mes-
sanensium terrore obsessum tenuerat. Tandem Pelorum
egressus Urbem illosam post se reliquit. Quo tempore
& si cives universi in armis essent divinam implorata
opem in tanto discrimine, Urbe præsertim non bene mu-
nita, & hostium injuriis opportuna non desinebat. Sen-
tores verò Hieronymus Rocca, Antonellus Alibrandus,
Jo. Salvus Balsamus, Franciscus à Joanne, Marianus Na-
sus, & Scipio Spatafora in præsentî periculo voto se ob-
strinxerunt B. Virgini à Scalis, ut quot annis 1v. Nonis
Augusti publicæ supplicatio ad ejus templum à Senatu,
Populo, & Clero institueretur, & ante ejus aram grande
cereum Civitatis nomine ad voti solutionem sisteretur.
In cujus obligationis tabulis ea leguntur verba. Intem-
perata Dei Mater Alma, sub titulo de Scalis, cujus annus festi-
vitas celebratur in hac Civitate 2. die mensis Augusti dele-
cti Patrona, Protectrix, & Propugnaculum hujus præfate no-
bi-

Ex Tab. oblig
voti.

Bo Maria Virgini à Scalis votum Senatus Messanenſis
anno millesimo LXXIIIIo sub anno 1723

**Ott. Prec. in
off. S. M. &
Scalis**

X x x̄ 2

Eo-

247.
Mulieres di-
cta repenti-
Cenobio a so-
dalibus S. Ba-
si includun-
tur.

Eodem anno Mense Octobris sodales dgrulei, seu d-
gros, quos vocant, mulieres è meretricio conversas co-
nobio incluserunt, iisque edes valerudinarii à charitate
d. b. addixerunt. Hæ verò è meretricio cenobio eductæ,
vesse asperrima indutæ à templo maximo cum sodalitiis,
atque omnium ordinum supplicatione, non sine piis la-
crymis ad perpetua claustra sunt deductæ; ubi Si. Cla-
ræ primæ regulæ instituta custodirent, quibus à Sede
Apostolica prima Antistita ex vicino monasterio Mon-
tis Virginum data est Soror Petruccia Pollicina omnium
religiosarum virtutum genere ornata. Porro sodalitiū
illarum curam gerit, suisque impensis familiam optimis
informatam disciplinis alit.

248.
Edes B. Vir-
ginis de Pile-
rio exornatur.

Anno 1546. Cum populi Messanenſis pietas erga B.
Virginem de Pilerio in dies augeretur totum Senatorum
studium in ejus ede exornanda versabatur ubi & mar-
moreum pavementum, & lignea sedilia affabrè sculpta
absolverunt, addito his epigrammate

*Ut, aliquem in terra tibi dat subsellum Progo, non recu-
-sit. Sic requiem in Cypris dat, sua vota, piis. anstus
-Tu tamen hec, qui triumphas subis, aut pronus adores
-Aut fides, aut fides, far phœaris opus.*

249.
Societas Jesu
Messanā inve-
nitur.

Anno 1547. Joanne à Vega Prorege Ignatius Loyola
Societatis Jesu Institutor per diversas mundi regiones
Asian ad extremas, Indorum, Jappenum, Sinarum oban-
marum loca suæ discipline alumnos expellerebat. Tum
Senatores D. Thomas Marullus, Jo. Aloysius Campagna
Placidus Casalaina, Monacius Marcellus, Dr. Berardus
Rocca, & Andreas Cottonius, into virorum 36. conci-
lio, & consulto Prorege, qui Romæ Ignatio familiari-
ter usus fuerat ad Paulum III. Pontificem, & ad Ignatiū
totius ordinis Præpositum Generalem mittunt, ut lice-
ret Messanam decem saltem novæ Societatis Religiosos
destinare, quibus omnia abundè ad convivendum neces-
saria suppeditarentur. Ignatius qui cum operatorum
penuria laborabat, animo tamen perhibenti Messanen-
sibus pro erigendo collegio viros decem mittere consti-
tuit.

rit. Hi fuere P. Hieronymus Natalis Hispanus, P. Andreas Fufius Gallus, P. Petrus Canisius Germanus, & P. Cornelius Vviffaveus Flander, Sacerdotes hi, reliqui Clerici Benedictus Palmius Parmensis, Ifidorus, seu Ibrandus Bellini Romanus, Annibal Codrerus Sabaudiensis, Raffael Riera Barcinonensis, Martinus Mare Gallus, & Io. Baptista Posseyinus Brixienfis, qui omnes poſtea propter eximia religioſarum virtutum ornamenta, illuſtria Societatis Jeſu columnina evaſere. Accepta igitur à S. Ignatio, & à Paulo III. Pontificia benedictione proſecti Roma Meſſanam v. l. Idus Aprilis anni 1548. pervenere, exceptique ſunt magna Proregis, Senatus, Civiumque omnium gratulatione. Deinde verò v. l. Kal. Maii in edibus Archiepiſcopatus quinque variarum diſciplinarũ gymnaſia ingenti auditorum frequentia aperta ſunt, & hæc prima omnium fuere publica gymnaſia, quæ Societas Jeſu ad adoleſcentum informationem inſtituit. Interea in eade S. Nicolai novum Collegium ad habitandũ D. Chriſtophoræ à Rocca, & Pantaleone Cinigò ad id deputatis adornabatur; eoque v. Kal. Octobris die S. Michaeli Archangelo ſacro, quem in ſtudiorum Tutelarem ſuſceperant, immigrarunt, & proſectò ſub tantis Preceptoribus res litteraria tam proſperè procedebat, ut è Sicilia, & Calabria Civitatibus ingens auditorum multitudo ſtudiorum cauſa ad novum Societatis Collegium conflueret. Unde Senatores publicam bonarum artium Academiam, quemadmodum maiores olim à Joanne, & Alphonſo Sicilia Regibus impetraverant, poſtulare à Summo Pontifice S. Ignatii opera conſtituerunt. Accepit S. Ignatius ea de re à Senatu literas, & libentiſſimè negotium aggreſſus Pontificem convenit à quo Gymnaſium obtinuit dato Romæ diplomate anno 1548. xvi. Kal. Decembris.

**Ann. 1549. xii. Kal. Aprilis S. P. Ignatius Meſſan-
am miſit P. Argennum Viech cum duplici diplomate
impetratæ à Paulo III. Academiae, & Collegii Meſſan-
æ ex auctoritate Pontificia erectionis, nec non cum in-
ſigni dono duorum capſarum ex ſociabus Virginibus, &**

Mar-

256.

*Duo Capſæ ex
Sociabus Vir-
ginibus S. O-
ſule Meſſanæ
à D. Ignatio
dono miſſæ
ſunt.*

Martyribus S. Ursulae in aurata arca repositorum. Per epistolam vero P. Petro Cāhio publico artis Rhetoricae Professori dedit in mandatis, ut suo nomine Magistratum conveniret, diplomata, ac dona proferret, quae tanti a Magistratu, & propter se ipsa, & propter donatore habita sunt, ut e templo Divi Joannis Baptistae, ubi deposita fuerant publica omnium ordinum, & populi supplicatione decreta, solemniter cum pompa in eodem Senatus Collegii Societatis Jesu transfata sint. Porro diploma alterum abvi Collegii Societatis Jesu fundationem laudabat, alterum Academiae publicae instituendae potestatem Senatui P. Q. M. his conditionibus conferrebat, ut Collegii Societatis Rector, idem, & novae erigendae Academiae esset Cancellarius, item ut a Patribus Societatis Jesu, quorum doctrinae puritas Pontifici satis fuerat explorata regeretur, & ex ipsis scientiarum, bonarumque artium Professores, & Magistri eligerentur ut constat ex diplomatibus, quae cum plausu a Senatu probata, acceptaque tum fuerunt, & nos in l. 2. c. 13. Iconologiae exscripsimus, ut tandem omnibus innotescat, quanta Ignatius, quanta ejus Societas pro Messana Civitate in ipso pene suae nativitatis exordio egerit.

Iconol. l. 2.
c. 13.

251.

Pulmen in arce S. Salvatoris vis pulverem tormentarium corripit.

Eodem anno 1551. Idus Julii oborta tempestate crebra inter tonitrua, & fulgetra fulmen cecidit in arcam S. Salvatoris linguae Phari, & pulverem tormentarium corripuit, qui muro effracto tanto cum fragore, atque impetu erupit, ut templum S. Salvatoris opus vetustissimum Rogerii primi Siciliae Regis summo artificio tessellatum, & musivo opere fabrefactum corruerit, in qua subversione illud miraculo adscriptum, quod antiquissima Christi in Cruce pendentis effigies Rogerii Comitum donum, & alia S. Beatae Virginis, & Sanctorum tabulae nihil detrimenti sint passae.

252.

Innocentius Cardinalis Cibo Archiepiscopus Messanensis mori.

Anno 1550. Idibus Aprilis Archiepiscopus Messanensis, & Cardinalis Innocentius Cibo Romae decessit fuerat Protonotarius Apostolicus S. R. E. Camerarius, Bononiae, & Emiliae legatus, Parmae Cardinalium conatibus acriter obstitit, qui de reducenda in Galliam Apostolica

Sc.

Sede Francisci Francorum Regis suasa cogitabant, & cū Clemens VII. obsidione premeretur plures Urbes sua auctoritate in ejus imperio continuit.

Innocentio successit in Messanensi Archiepiscopatu Jo. 253.
Andreas de Mercurio Messanensis Presbyter Cardinalis Jo. Andreas Cardinalis Mercurius Archiepiscopus Messanensis.
titulo S. Barbaræ primum, postea S. Ciriacæ in Thermis, tandem SS. Quirici, & Julitæ Episcopus olim Sipontinus, quo Cardinalis de Monte, qui in Pontificatu dictus est Julius III. familiariter utebatur, cujus intuitu Carolus V. Imperator Pontifici huic Ecclesiæ præficiendum proposuit.

Cum Patres Societatis Jesu Messanæ tum litteraria re, tum divina egregiam operam navarent, & P. Hieronymus Natalis, & ad Monialium animos inflammandos monasteria obiret Abbatisa Soror Bartholomæa Spatafora virtute in primis, & nobilitate præstantissima, & Moniales monasterii S. Mariæ Montis Alti ad summum, atque altissimum vitæ religiosæ gradum pervenire cupientes à divinis ejus colloquiis avelli vix poterant. Quamobrem, literas ad S. Ignatium mittere non dubitarunt, quibus ille sese suumque monasterium commendarent, noviq; Collegii Patres, ne illud desererent, sed in rebus ad animum excolendum pertinentibus juxta enixè rogantes. Acceptis literis S. Ignatius sic respondit italicè.

254.

Moniales monasterii S. M. ab alto literas obtinent à S. Ignatio.

Alla Molto Rev. in Christo Osservandiss.

La Madre Abbadesa del Monasterio di S. Maria dell' Alto

di Messina.

Molto Rev. in Christo Madre Pax Christi.

In d. A forma gratia, & amore eterno di Christo Signore nostro saluti, e visiti. V. S. Rev. con i suoi sommi doni, e gratie spirituali. Per una de' 7. Gennaro di V. S. Rev. ricevuta in questa settimana hò inteso, con molta consolatione nel Signor nostro la santa fame delle cose spirituali V. S. Rev. tiene, con la sollecitudine, che à quella s'appartiene verso il commesso gregge, per la qual fame, e desiderio mi domanda alcuno de-

„ degli stromenti minimi del Signor Iddio, che in cotesto
 „ Collegio di Messina fanno residenza, mostrando non esse-
 „ re stata infruttuosa la loro opera in questa parte per il pas-
 „ sato. Hora lo ringraziando la divina bontà, dalla quale so-
 „ la ogni bene, per qualsivoglia istromento descende
 „ alle sue creature, di quello, che si è fatto. Sono mol-
 „ to contento, che loro habbiano di continuo tal pio of-
 „ ficio, in quanto l'istituto nostro, e le necessarie sue
 „ occupationi compatiscono. E questo giudicando esser
 „ grato alla Maestà Divina, havendo tanto rispetto alla
 „ divotione di cotesta S. Casa di V. S. Rev. che è ca-
 „ po di quella, e delli SS. Giurati della Città, a' quali ha-
 „ veremo sempre caro, conforme alla povera nostra pro-
 „ fessione far ogni servitio ad honore, e gloria divina,
 „ E così hoggi hò fatto scrivere al mio P. Maestro Gi-
 „ rolamo Natale, che veda di consolarle, e servirle nel
 „ Signor nostro in quello, che possiamo, come per il pas-
 „ sato habbiamo fatto. Non altro occorre, se non racco-
 „ mandarci tutti alle devote orationi di V. S. Rev. e
 „ di tutte le sue in Christo Figliuole di questa Casa, e
 „ preghiamo la divina, e somma bontà a tutte ci dia la
 „ sua santa gratia copiosamente per conoscere, e segui-
 „ re la sua santa volontà perfettamente. di Roma 22. di
 „ Febraio 1550.

Al Servizio di V. S. Rev.

Liberto Onofrio di volta Ignatio Loyola

Onofrio Onofrio di volta Ignatio Loyola

Observe hic lector quanta animarum lucra, quanti
 Messanam Urbem, et quos Senatores fecerit S. Ignatius
 dum viveret inter mortales.

255.

Per idem tempus in Cenobio Fratrum Predicatorum
 S. Dominici, ubi erat saccharium SS. Martyribus Cosma
 & Damiano dicatum, sodalitiâ SS. Rosarii cepit in-
 stitui, cujus varia pietatis officia Pius V. Pontifex in quo-
 dam diplomate postea meminit, quod ad gloriam divinam
 honorem, & ad Civitatis maximum ornamentum, usque
 ad nostrum eum incremento ingenti auxilium est.

Sodalitiam SS.
 Rosarii inci-
 pit institui a
 pud PP. Prae-
 dicatores.

Onofrio Onofrio di volta Ignatio Loyola

Hoc eodem anno Societatis Jesu Religiosi primum 256.
totius religionis Tyrocinium a domibus, & collegiis se-
positum instituerunt; tyronesque ut majori studio rebus
divinis informarentur in eades Bernardi Pharaonis nobi-
lis Messanensis collegio propinquiores transtulerunt.

*Tyrocinium So-
cietatis Jesu
a Collegio se-
ponitur.*

Anno 1552: Paulus a S. Cruce Messanensis monaste- 257.

rium Monialium sub titulo Exaltationis S. Crucis in pro-
prietatibus, & sacratio juxta Cenobium S. Hieronymi
Pratrum Predicatorum erexit, suarumque facultatum he-
redem instituit. Quod quidem minime diuturnum fuit,
nam iustas ob causas auctoritate Summi Pontificis Pii V.

*Monasterium
Monialium S.
Cruois mona-
sterio S. Catha-
rinae Vallis Vi-
ridis aggrega-
tur.*

anno 1561. in opportuniorem locum transferri decretum
est. Tandem anno 1572. xi Kal. Octobris agente Antonio
Lombardo Archiepiscopo Messanensi apud Gregorium
XIII. qui testatoris condiciones relaxavit Monasterio S.
Catharinae Vallis viridis aggregatum est.

Anno 1553. cum controversia inter Clerum Græcum, 258.

& Latinum circa electionem Protopapæ oboriretur, ete-
nim ad plura suffragia a vetustissimo evo a Græcis eli-
gi Protopapam mos fuerat. Julius III. Nonis Kal. De-
cembris litteras pro Græcis diremit. Verba diplomatis hæc
sunt. Quod licet electio alicujus persone ex vestra congregatio-

*Littere inter Cle-
rum Latinum
& Græcum pro
electione Pro-
topapæ dire-
mitur a Pon-
tifici.*

ne in Protopapam, ad Protopapatum Ecclesie vestre ad vos ex an-
tiqua, & inmemorabili, hætenusque pacifice observata con-
suetudine, ac iuris pleno jure spectet, ac pertineat, ac præde-
cessoribus vestris in possessione juris eligendi ipsam Protopapam ad
dictam Protopapatum vacatione occurrente a tanto tempore
extra, de cujus iussu sine contraria memoria hominum exte-
rior, quia in omnibus bonis, iustis, & rationabilibus de christi

Hoc eodem anno Kal. Februarii Julius III. Canoni- 259.

cis Messanensibus sericam mitram Episcoporum instar ex
veteri populi Romani instituto, Rocchetum, & Cappam
Cappellæ uti appellant cum publice sacris interfant ge-
randi ius concessit. Verba diplomatis illa sunt. Carissimi
dilecti filii Canonici Ecclesie Messanensis dum Missas celebrant
solemniter, & processionaliter incedunt, quoniam in raro con-
tingat, cum monachi, Rectoribus, & Cappellani eadem Eccle-
sia deserviant, & propterea dicti Canonici divinis officiis

*Canonici Mes-
sanenses ad
sericam Ro-
chetam, & Cap-
pam a Julio
conceditur.
Ex dipl. Ius
III. Canonici
Messanenses*

saxat solemnibus festis interesse consueverint, mitra etiam servata. Sacerdotum olim gentilium ipsius Civitatis illam ex S. P. Q. R. decreto deferentium morem in hoc adhuc retinentes ab immemorabili tempore citra de cuius contrario hominum memoria non existit usi fuerint, et utantur de presenti. Modernis, et pro tempore existentibus dicta Ecclesia Messanenſis Canonicis, et dignitates in ea obtinentibus, ut tam in missarum, et aliorum officiorum celebratione, quam in processione, et aliis publicis, et privatis actibus quibuscumque etiam Rogebetum, et Cappam deferre, et gestare liberè, et licitè valeant auctoritate Apostolica tenore presentium concedimus, et indulgemus etc. Datum Roma apud S. Petrum anno Incarnat. Dñi 1553. Kal. Februarii Pontificatus anno 3.

260.

Monasterium
S. Maria ab
Angelis in col-
le Tyronis su-
danti.

Per idem tempus Soror Mariana Mannelli probatissimè virtutis, ac singularis religionis matrona monasterium sub titulo S. Elisabethæ Reginae ex propriè dotis substantia, & Patrum Societatis consilio, ac directione, insinuat in Ecclesia, & edibus ubi hodie Fratres Xebodochii ordinis B. Joannis de Deo Infirmis ministrant. In eo monasterio sub disciplina Abbatisæ fundatrix mulieres è peccatorum vœno retractæ sub regula, & instituto Capuccinorum, & Franciscæ jejuniis corporis castigatione, & vitæ asperitate præterita conversationis noxas luebant. Verùm quia harum mulierum a D. Basilii Sodalitio jam institutum monasterium filiarat Pius V. mandavit, ut deinceps non nisi Virgines, aut honesta Viduæ in illud admitterentur, datis literis anno 1569. 17. Idus Januarii, & monasterium mutato nomine S. Mariæ ab Angelis nuncuparetur, quod deinde in ampliorē, arque ameniorem locum in Tyronis collem anno 1601. translatum est.

261.

Petrus Ansa-
lonius Messane
ſis Vicarius
Vicarius no-
vus abbas
et amplam
jurisdictionem
consequitur.

Anno 1554. xvii. Kal. Februarii Petrus Ansalonius Vicarius Generalis Archiepiscopi Joannis Andreæ Mercurii Cardinalis Abbas Mandaniciensis Canonici, & Cantor hujus Ecclesiæ ex Julii III. vivæ vocis oraculo per diploma Ranutis Presbyteri Cardinalis titulo S. Angeli Abbatis nomen, & amplissimam jurisdictionem consequitur.

Eodem anno Idibus Novembris F. Pasqualis Barletta 262.

ordinis Prædicatorum Prior Cenobii S. Hieronymi cum
ejusdem Cenobii Capitulo Imaginem superius memora-
tam, & Sacellum Sacratissimi Rosarii Sodalitio ejusdem
nominis dedit habendam, colendam, & exornandam cu-
quibusdam conditionibus, in eoque Sodalitio aggregati
intelligebantur, si voluissent milites Hispani Arcis S. Sal-
vatoris linguæ Phari prædicatorii. Hoc Sodalitium præte-
rea multis pietatis officiis illustre est, ut & in primis cer-
tum captivorum Christianorum numerum, qui apud Bar-
baros servitutem serviunt statis temporibus redimit. Et
in Paschali nocturna supplicatione reviviscentis Christi
mysteria solemnī pompa, ingemique funeralium copia po-
pulo representat.

Sacellum S. S.
Rosarii Sodalitio
ejusdem
nominis, ordi-
tur cum qui-
busdam condi-
tionibus.

263.

Per idem tempus Joannes Vega Prorex Regum Ara-
goniorum cadavera, quæ seorsim condita erant secus aram
maximam templi D. Francisci Fratrum minorum in augu-
stiori tumulo reposuit, hac epigraphæ super addita.

Aragoniæ Re-
gibus, & Regi-
na D. Francis-
ci Augustini So-
cietatis, & Sodalitio
ejusdem.

D. O. M.

Sepulcrum Serenissimi Friderici Regis Aragoniæ, Si-
ciliæque obiit anno MCCCLXXVII. æ. Indit.

Friderico Aragonio & filia Regi hujus nominis ter-
tio, ejusque Mariæ Elisabethæ, filisque Guilhelmo,

Joanni Randaciensi Duci Principibus beneme-
ritissimis Joannes Vega Prorex Sepulcrum erexit an-

no MDLXX.

Anno 1555 ex magna frumenti in tota Sicilia ino-

pta dira fames, & civium funera Messaniæ grassata sunt.

Quo circa Senatores tanto malo ut occurrerent, civium

que incolomitati aliquo pacto consulere egregia Pa-

trium Societatis opera, & in primis Hieronymi Dome-

nech ejusdem ordinis Provincialis ad sublevandum ino-

pum famemque sunt designato ad eam rem in Urbe,

duplici loco S. Joannis Baptistæ Prioratu, & Agoniæ edi-

bus, ubi labore ingenti, pietate summa indigentium ne-

cessitati satisfactum est. Eodem charitatis studio infirmis

mi-

264.

Maxima fames
in Messaniæ.

ministrarunt, in altero valetudinario à Senatoribus juxta S. Leonardi eodem excitato publicum enim, ac maximè Xenodochium egrotorum multitudine impar erat.

265. Nonis Maii ejusdem anni in templo maximo habita-
Regni comitia sunt
du gdo maxi-
ma Messanens
 sunt Regni comitia, quibus pro Philippo II. Rege, cui Carolus V. Imperator vivens Regnorum sceptrum, ac dominium concesserat, præsuit Fridericus Henriquez Comitissæ Moticæ Frater quidecim triremibus ex Hispania Messanam delatus, cui solemni cæremonia Præsules, Urbium Oratores, & Regni Proceres, servandi Philippo novo Regi fidem sacramento se obligarunt. His comitiis Mercurius Cardinalis, & Archiepiscopus Messanensis minimè interfuit, antea enim ex industria Savocam secerserat, ne Cardinalitiæ dignitati præjudicio esset, si secundum à Prorege in sublimi illo talamo locum tenuisset.

266. Anno 1556. Idibus Februarii Paulus IV. Archiepiscopo Cardinali Mercurio per diploma facultatem imperavit, ut in Rahabuxi oppido, quamquam in iis quæ ad animarum bonum spectant Catanensi subiiceretur Episcopo Crucem sibi præferret, atque benedictionem de Pastorum Ecclesiasticorum more impenderet, alia illè contulit immunitatem beneficia.

267. Eodem anno cum Pontilius quidam Archiepiscopus Græcus visitare, & corrigere vellet omnes Præsbyteros Græcos diocesis Messanensis, Cardinalis verò Archiepiscopus in jura visitandi, & corrigendi se, suosque Prædecessores semper fuisse contenderet. Romæ 14. Idus Junii à Sede Apostolica pro Cardinali decretum est.

268. Anno 1560. 14. Nonas Februarii Joannes Andreas Mercurius Cardinalis, & Archiepiscopus Messanensis dum Romæ ageret, febre correptus migravit è vita.

269. Eodem anno Sutores cum pietatis causa sodalitium vellent instituere eodem B. Virginis sub titulo Consolationis juxta regiam elegere, & Sanctis Martyribus Christiniano, & Chrispino mutato priori nomine sacrarunt. Porro ædes illa à priscis seculis edificata ex Pontificia authoritate si visitaretur certam flagitiorum penam relaxabat.

Anno 1561. Gaspar Cervantes Hispanus U. J. D. 270.
 Philippo II. Rege eligitur, atque à Pio IV. ad Archiepiscopatum Messanensem designatus dato Romæ diplomate.
 xiiii. Kal. Septembris.

Gaspar Cervantes Archiepiscopus Messanensis.

Anno 1562. Nonnulli Christianæ pietatis studiosi ad SS. Trinitatis honorem sodalitium constituere decreverunt, & antiquam Cleri græci eodem SS. Trinitati Sacram à Protopapa intimis precibus impetrarunt, quam postea anno insequenti v. Kal. Aprilis colere, atque exornari ingenti alacritate sub Capuccinorum piis institutionibus ceperunt, quorum in supplicationibus vestitu aspero utebantur. Verum cum accepissent Romanum SS. Trinitatis Sodalitium Paulo III. Pontifice nuper fundatum, ita in pietatis officiis florere, ut non solum Romæ, sed etiam nationibus exteris admirationi esset, ei se sodalities aggregari, ejusque prorsus statuta sequi, & exempla imitari voluerunt, mutato itaque cinericio Capuccinorum sacco in rubeum converterunt Sodales, quorum munus precipuum illud est, excipere hospitio eos, qui voti, aut religionis ergo peregrè exire in loca sancta consueverunt, quos triduo summa cum humanitate, lecto, mensa, rebusque necessariis omnibus bene habent.

271.

Sodalitas SS. Trinitatis pro excipendis peregrinis.

Eodem anno Joannes Artalis Campagna vir pius, ac nobilis Xenodochio legavit aureos mille annuos, quorum centum hebdomada sancta imponendi voluit, ut è custodiis publicis educerentur ii, qui ob exiguam græcis alieni summam ibi à creditoribus detinerentur.

272.

Legatum Xenodochio pro liberandis quibusdam annis à carceribus græcis aliquibus debitoribus.

Anno 1563. Philippus II. Hispaniæ Rex Gasparem Cervantem Archiepiscopum Tridentum ad Patrum Concilium misit. Id vero Paulus III. anno 1545. xviii. Kal. Januarii inchoaverat, deinde Julius III. prosecutus est, Pius IV. absolvit, & confirmavit anno 1564. vii. Kal. Februarii in Cardinalium subscriptionibus illa nostri Mercutis sic. Ego Joannes Andreas Cardinalis Messanensis. Porro Siciliæ Præsulum prima est Archiepiscopi Messanensis. Ego Gaspar Cervantes de Gasta Hispanus Archiepiscopus Messanensis. Præterea ei Concilio multos Messanenses in Ecclesiastica dignitate constitutos, & eruditione, & doctrina.

273.

Viri Messanenses qui Tridentinæ Synodæ interfuerunt. Concil. Trident. in Catal. Cardinal. Ibid. in Catal. Præb.

Strina præstantissimos viros ex Catalogis Concilii Tridentini interfuisse constat. Ii sunt Octavianus Præconius ordinis Minorum Conventualium S. Francisci Archiepiscopus Panormitanus à Pio IV. creatus, Joannes Franciscus Verdura Episcopus Chirensis à Paulo III. Jacobus Lomellinus Episcopus Mazzariensis à Paulo IV. Joannes Andreas Bellonus Episcopus Massensis à Pio IV. Prosper Rebiba Episcopus Trojanus, & Patriarcha Constantinopolitanus à Pio IV. Joannes Baptista Lomellinus Episcopus Gardienfis à Pio IV. Præterea jussu Pontificis interfuit F. Vincentius Isvaglies ordinis Observantiae S. Francisci Philosophus, & Theologus ejus ævi celeberrimus, Franciscus verò Maurolycus omni literarum genere, & Mathematicarum in primis instructissimus cum ex ingravescente ætate adesse non potuerit, pareneticam ad Tridentini Synodi legatos, & Antistites valde utilem scripsit epistolam, quæ in fine Siculae historiae impressa est iv. Kal. Octobris 1562.

274.

*Gaspar Cervantes
ves à Messana
ad Salerni
canon Eccle-
siam transla-
tus Cardinali
Kingsleus
di Hispania
mortuus.
Ciaccon. in
Mt. Pontif.*

Eodem anno Gaspar Cervantes à Messanenfi ad Salernitanum Archiepiscopatum gradum fecit, & de eo ita scribit Ciacconius: Gaspar Cervantes Cauriensis oppidi decanus Carceres Hispanus, & U. J. D. eruditione nobilitatus Messanenfis, Salernitana, & Terracotensis Ecclesiarum diocesis temporibus Archiepiscopus, cuius sapientia, & doctrina in Concilio Tridentini celebratione Patribus admirationi fuit, cum Romam venisset causam Bartholomæi Caracogæ Archiepiscopi Toletani ad Pium V. acturus ab eodem Pontifice beatu Philippi II. in Patrum Senatu titulo S. Martini in montibus Præbiter Cardinalis declaratur. Hic à collata purpure post annos duos in Hispania ad Philippam gravissimis de rebus legatus, ibique ætérno commemoratus, obiit octogennarius Terracotæ ix. Kal. Septembris 1575. & in Collegio Societatis Jesu ab eo erecto sepultus est Sic ille.

275.

*Antonius Cancellarius
cellarius Archiepiscopus
Messanenfi.*

Anno 1564 Gaspari successus est Antonius Cancellarius Siculus Nicosiensis ob electionem Philippi II. quem inauguravit Pius IV. dato diplomate Kal. Maii fundus erat Antonius Archipræbyteri, & Vicarii Nicosiensis munere.

Eo

Eodem annō iv. Idus Octobris die S. Francisco Affi. 276.

sinati sacro circa horam vigesimam ex parte celi occi-
dua nubium, veluti globus ē montibus supra Urbem, *Maxima grā
do super Mes
sanam duosq;
admirationi
digna.*
exurgens in grandinem imbrī largiflūo mistam ad ovi
gallinaei magnitudinem tanto impetu dissilit, ut etiam
regulas ad unam effregerit. Qua in re duo admiratione
digna acciderunt, unum quod tam insolita grandinatio
ā Francisco Maurolyco pręstantissimo mathematico mul-
to antē pręnunciata fuerat. Alterum, quod cum eades S.
Mercurii, & ipsa grandine verberaretur super aram B.
Virginis ā Nive appellatam cuius antiquissima tabula
summa cum religione colitur, grandines duo elapsi sunt
ad grandioris, & minoris ovi similitudinem, qui ex in-
feriori parte initio liquefcere ceperunt, deinde ita du-
ruerunt, ut purissimo chrystallo similes effecti sunt quod
Virginis ā Nive miraculo adscriptum est, hodieque in
theca argentea adservantur, & ad egritudines expellen-
das, quotidie sub Virginis clientela circumferuntur.

Per idem tempus Antonius Sardas Philosophus, & Me- 277.

dicus tota Sicilia celeberrimus Prorege Joanne ā Cerda *Monasterium
Mediolani S.
Pauli inchoa*
Mediolani Duce ad erigendum suis, & piorum hominum
sumptibus novum monasterium in antiqua sodalitati S.
Pauli eade alias translato sodalicio. Porro monasterii con-
structionem Religiosi Societatis Jesu, & in primis P. Joā-
nes Baptista Carminata, vir doctrina, sanctitate, ac pru-
dentia, ut vos insignē summo studio curavere, non
minus quam Virginum Dei obsequio mancipandarum
in rebus ad animi cultum spectantibus informationem.
Igitur absoluto edificio pridie Idus Augusti anni in-
sequenti Archiepiscopus Messanensis Antonius Cancellar-
ius cum Senatoribus D. Thoma Marquett, Bernardo
Rizzo, Nicolao Mazza, Joanne Jacobo Cirino, Stepha-
no ā Messana, Antonio Azzarello Clero, & religiosi or-
dinibus ā Templo maximo ad D. Pauli supplicationem
instigati, ibi rem divinam solemniter canentes ex Cano-
nicis faciente aderant Virgines religiosa vite dicendas
omni nobilitate matronarum comitantes, ibi etiam quas Prore-
ge Comes D. Maria Carbone, atque Praetor intererant.

Per-

Peracto Sacro Archiepiscopus novi Monasterii claves Sorori Livia Magnera natione Veneræ, quæ humanarum, divinarumque experientia rerum diù, in monasterio S. Mariæ Alticollis floruerat, coram omnibus tradidit, eaque cæremonia Abbatissa jurisdictionem illi contulit; tandem ostium monasterii eadem clavi aperiens, ubi Virginum familia ingressa est, iterum obseravit. Quæ omnia non sine spectatorum piis lacrymis peracta, primæ futuræ sanctitatis in eo monasterio fuere lineamenta.

278. Anno 1565. Nautarum, naviculariorum, & eorum, qui rebus maritimis operam navant sodalitium institutum est. Hæc ediculam primum juxta litus deinde eadem capaciorem, extra Urbem, quæ Scyllam, & Carybdin aspiceret, in eodem tractu extruxere, dicaruntque Deiparæ Virgini à Portu salvo, quam sibi, & suis navigantibus, vel è portu solventes, vel cursum tenentes, vel eo rediunt res tutelarem susceperunt propitiam semper perichæriti sunt.

279. Anno 1566. Senatores amplissimum claustrum abbathe annos triginta quinque publica impensa inchædaturum mæreia columnis undequaque suffultum in Conobio Ecclesiarum Minorum S. Francisci absolverunt. Quæ circa illi Religiosi grati animi ergo hanc epigraphen posuerunt: Sol. S. M. M. D. L. X. X. Senatus R. Q. Messanenensis Nobilissimus Claustrum inchoatum anno trigintaquinque ere publicæ ex summa sumpta S. P. D. Bernardo Riccio, Jo. Jacobo Curcio, ni no, Nicolo Mazza, D. Thoma Marquesto, Anthonio Acciarello Juratis Seraphice famulæ, M. D. L. X. X. Zancle gratissimæ P. P. M. D. L. X. X.

280. Anno 1568. Mense Julio in eadem maxima Carlo Princeps Austriacæ Philippus III. Regis primogenitus, qui ab Hispania decesserat, S. P. Q. Messanenensis claustrum præbæ hyramide exequiarum iusta perfecit.

281. Anno 1569. Joannes de Rebanæ Hispanus à Victorio Cantabria Hispaniarum Provincia viri appropinquavit.

in Sicilia hereticarum causarum Quæstor à Philippo II. Ecclesiæ Messanensi præficitur, probante Pio V. ex literis Romæ datis x. Kal. Julii.

Anno 1571. sancito à Pio V. inter Principes Christianos adversus Solimanum Turcarum Imperatorem sedere Joannes Austriacus Philippi II. Frater maritimi exercitus Imperator, priusquam è Messanæ portu solveret instructa classe recensitis militibus in templo maximo vexillum à Pontifice sacra benedictione inauguratum, peracto incruento sacrificio solènni ritu coram totius Hispaniæ, atque Italiæ Ducibus, ac Proceribus suscepit. Quo tempore dispositæ fistulæ acies ante templi fores sulphurei crepitu pulveris aerem identidem præ lætitiâ verberabant, arces Urbis, & propugnacula omnia tormentorum boatu complebat. Postea verò parâ Victoriâ, profligatisque hostibus ad Echinadas cum triumphator Messanam ingenti populorum plausu repetiisset in idem D. Mariæ templum ad immortales Supremo Numini unico Victoriarum auctori agendas gratias solènni. Ecclesiæ hymno *Te Deum laudamus* ab Archiepiscopo Joanne Rethana, & Clero decantato. Deinde Kal. Novembris erigi in mediâ eadè jussit ingentem pyram, ut militum in ea pugna vita functorum animi sacrificiis, & precibus expiarentur.

Joannes Austriacus Messanam solvit contra Turcas & reduxit in templo maximo gratias Deo agit.

282.

Anno 1572. III. Kal. Novembris Religiosi Societatis Jesu dum locum ad Tyrones in rebus ad animi cultum spectantibus instituendos perquirerent, eadem Divæ Mariæ sub titulo Pietatis in colle Tyronis cum vicinis ædibus à Capitulo Lateranensi cui aggregata erat, per ipsius Procuratorem D. Bartholomæum Centelles impetraverunt. Anno deinde insequenti XII. Kal. Januarii cū solènni cæremonia novæ domus probationis initialem lapidem in fundamenta jecere P. Joanne Baptista Carminata Collegii Rectore promovente, & D. Antonia à Rocca nobilissima matrona, & Societatis Jesu studiosissima bonam pecuniæ partem ad id largiente.

Tyrones Societatis Jesu in colle Tyronis transferruntur.

283.

Eodem anno XII. Kal. Januarias in eadè D. Mariæ à Dromo appellatæ ante Templi S. Dominici fores honestorum Civium pia Sodalitas sub SS. Jesu nomine sua

Sodalitas sub SS. Jesu nomine novâ eadè exornat.

284.

habuit felicitia initia, & quia antiquissima illa eodem
Protopapae, & Cleri Graeci potestatis erat, cum his pe-
cti sunt, & sub certis conditionibus eadem illam possi-
derunt, & mirifice exornaverunt.

285. Anno 1573. xiv. Kal. Julii sum, & ipsi Sodalitum
Sodalitum Sarcinatorum. instituere decreverunt Sarcinatores, & facultate ab Ar-
chiepiscopo Rethana habita, & assentiente D. Francisco
Marullo Canonico Messanensi, ad quem ut beneficentiam
spectabat eodem S. Mercurii obtinuerunt, ubi certis sub
legibus, Deo, Beatæque Virgini à Nive, quæ ibi sum-
ma colitur reverentia inservire ceperunt. Quod postea
Sodalitum anno 1579. xiiii. Kal. Novembris Præge-
Senatu Messanensi annuente inter Urbis Consulatibus ad-
scriptum est.

286. Per idem tempus xii. Kal. Februarii cum eodem D. Ni-
Novi Templi Societatis Jesu fundamenta jaciuntur. colai, quæ Religiosis Societatis Jesu concessa fuerat, exi-
gua, atque ipsorum ministeriis impar esset, Basilicæ cu-
pioris, die D. Thomæ sacro solemniter telarum sericitatibus
apparatu, ornatuque ab Archiepiscopo Joanne Rethana
præsentibus D. Joanne Viginimillio Urbis Stratego Se-
natoribus Pompeo Spatafora, Joanne Jacobo Cirino, An-
tonio Rhegitano, Andrea de Pactis, D. Francisco Bursa
& Sebastiano Mollica fundamenta jacta sunt. Porro Se-
natorum liberalitas ei Templo edificando mirifice eluxit.

287. Anno 1574. Die ceremoniarum dicato Fr. Vin-
*Fr. Vincentius à Montalmo Minister Generalis ordinis Capuc-
cinorum S. Francisci cum visitandi ergo Messanense Ce-
nobium huc appulisset febre correptus ex humanis ex-
cessit. De eo ita Boverius. Virum hunc plane Illustris-
simum nobis ostendisse potius, quam dedisset visum est, cuius
vita perpetua fuit viciorum censura, norma morum, ac cla-
rissimarum virtutum Imago. Quo tempore in Siciliam Com-
missarius Generalis Fr. Hieronymus à Tiferno missus
est, qui totius Provinciæ comitia in hoc Cenobio cele-
bravit, ubi Siciliam in tres Provincias dividi decretum est
In Messanensem, Panormitanam, Syracusanam, etenim
multiplicata Cenobia ex quo uno Provinciali visitari qui-
bant.*

Anno 1575. Idibus Februarii Gregorius XIII. Pontifex 288.

per diploma facultatem fecit Sorori Gridoniz Vigin-
timilliz Abbatissz perpetuz monasterii Monialium S. Bar-
barz in Tyronis colle novum monasterium extruendi, de-
serendi antiquum ubi virginibus Deo sanctis locus mi-
nus opportunus existimabatur; interim dum edificio cō-
ficiendo opera dabatur, totos tres annos Moniales domo
conducticia, quæ erat nobilissimæ familiæ à Rocca juxta
publicam monitionem usæ sunt.

*Novum Mo-
nasterium pro
Monialibus S.
Barbara evi-
gitur.*

Anno 1575. viii. Kal. Julii cum Messanensis Turca- 289.

rum spoliis onusta biremis ab Oriente Messanam repe-
teret, miseram civibus luem importavit, quæ per totā

*Pestilentia Mes-
sanæ invellens*

Siciliam, atque Italiam grassata multos mortales depasta
est. In ea calamitate Senatores opéra P. Jo. Baptistæ Car-
minatæ, & reliquorum Societatis Jesu Patrum usi sunt,
qui diu, noctuque omnia pietatis officia summo studio,
ac diligentia eo contagio affectis extremum spiritum exha-
lantibus, laborantibusque inopia impenderunt. Hoc etiā
tempore Petrus Gotus vir primarius, qui sacrarium S. Pe-
tri Martyris juxta Templum D. Dominici anno 1563.
vi. Kal. Januarii meliori cultu promovendum susce-
perat, ex occasione tantæ cladis Sodalitium piorum viro-
rum sub Virginis à Succursu cujus antiqua Imago cole-
batur, clientela instituit; protensis deinde Sacrarii finibus,
capaciorem, ornatiorēque eodem effecit, ubi Sodales pro
præsentis mali necessitate Deo, & Virgini tutelari quo-
tidie funderent preces. Itaque sevientē magis in cives
luc, ab Archiepiscopo Rethana, qui erga commissum
gregem non exiguam dilectionis, virtutum, & pruden-
tiæ laudem prodidit, & à Senatu supplicatio publica ad
implorandā ab Irato numine opem decreta est; cui omnes
Religiosorum familiæ, exceptis Fratribus minoribus Con-
ventualibus, & de Observantia S. Francisci quorum Cēno-
bia contagio infecta à reliquorū consuetudine arcebantur,
interfuerunt. Præterea publica Præconis voce cautum est,
ne mulieres è domo pedem efferrent, sed clausæ intus
detinerentur: in ea Cleri, & populorum piæ, atque hu-
mili supplicatione antiqua, ac Veneranda Deiparæ Virgi-

nis à Scalis per Urbem cum circumferretur Imago, & sacrarum reliquiarum arcula Regina Galliarum munusculum, pueri, puellæ, matres, è fenestris passis capillis funalia in manibus habentes non sine lacrymis, ac singulibus ejulantes preterita flagitia detestabantur, & Mariam auxiliatricem, populique Messanensis tutelarem identidè inclamabant, adeò ut, fletu, lamentis, clamoribus, omnia complerentur, sequebantur accensis facibus plusquam duo hominum millia donec Imaginem, & arculam in suo altari reponerent, observatumque est, ex eo die pestilentia vim relaxatam, nam ducentæ ædes postero die sunt omni lue prorsus immunes declaratae, factaque illis cum omnibus liberè agendi facultas. Et quidem Messana Urbs hoc Dei flagelli percussa 42. civium millibus viduata est. Porro horum cadavera, ne alios inficerent in cæmeterio quod in prato S. Hiacynthi, vel in *Brachio S. Raynerii*, ut vulgus appellat juxta ligneam ædiculam paratum erat sacroritu humi condebantur. In eadem enim area omnes, qui peste correpti erant in ligneis domunculis jacebant, quæ ibi plurimæ à Senatus jussu ædificatae fuerant, & *Lazararium* vocabant, nonnullis Sacerdotibus è vicina ædícula illis Sacramenta ministrantibus. Ubi verò lues est radicitus extirpata, tabulata omnia concremata cum supellectili in cinerem sunt redacta, & ne ligneum sacrarium abiret in flammam, Joannes de Mantilla Hispanus miles, cui regiae curæ demandata erat, à Senatu impetravit, & accepta à ministris regiis facultate tabulas in parietes commutavit eademque Virgini Deiparæ à Gratia dedicavit. Porro Mantillæ militi filius ex eo morbo decesserat carissimus, ibique tumultatus fuerat, quo circa, quæ erat amantissimi benevolentia pignoris eum locum adamaverat, & honestari sacra eade cupiebat, addiditque ad fores sacrarii cum insignibus gentilitiis hanc epigraphem.

290.
*Ædici Deiparæ
 à Gratia ab
 Hispano mili
 te extructa.*

D. O. M.
Joannes de Mantilla Hispanus Fontibla Civis Sacellum hoc B. Mariæ, cui à Gratia nomen est, extruxit à fundamentis, & quibus potest ornamentis religionis ergo cobonestat. Anno Dñi MDLXXIX.

Quod

Quod quidem Sacellum postea magna in religione tū apud Messanenſes, tum apud heſſeros habitum eſt, illi enim peculiari ſacrificio, quotidie ſuorum animis mortuorum parentabat, & ſingulis Sabbatis ad ſalutandam, atque omni pietate adorandam Virginem eò confluebant, hi votivis tabellis, atque donariis, quod proſperè ſibi vel in mari, vel in terra tres eveniſſent eodem ſanctè venerabantur.

Anno 1580. cum in quadraginta ſolemniſis jejunii diebus Fr. Silveſter à Roſſano ordinis Capuccinorum in 291.

templo maximo eccleſiaſtem ingenti cum populorum fructu ageret, quadam die contra ſeneratoros acriter eſt inveſtus, & civium miſeratus inopiam, quorum illi paulatim ſubſtantiam omnem devorarent, ſuis auditoribus ſuadere conatus eſt, ut ſacro aliquo in loco montem, quē Pietatis vocant ad mutuandum inſtituerent. Meſſanæ tū agebat cum Magna Curia Prorex Marcus Antonius Columna cujus auctoritate fulſi Sodales D. Baſilii viri ad grandia, ac difficultia pro Dei obſequio complectenda opera nati, onus illud humeris ſuis tum piè, tum libenter impoſuere, & grandi corrogata pecunia, & extractis ad eam rem juxta Sodalitium magnificis officinis, anno inſequenti pauperibus gratis mutuandi pecuniam opus aggreſſum eſt.

Hoc eodem anno in Collegio Societatis Jeſu artificum 292.

Sodalitas Purificatæ à partu Virgini dicata, humilibus plane initiis inſtitui cēpta eſt, cui non dum editis Sodalitatum legibus, Patris illam regentis nutus, leges, & conſtitutiones habebantur. Sodalium verò munus illud erat, Dominicis, ac feſtis diebus Civitatem cum corbibus luſtrare, ſtipem cogere, atque inopiæ pauperum, & in cuſtodiis victorum ex emendicata pecunia opitulari aliaq; pietatis officia exercere. Et hæc quidem cum aliis multis, & pietate in Virginem, & numero noſtra ætate mirum in modum floret.

Et pridie Kal. Martii ejuſdem anni Religioſi ordinis 293.

SS. Trinitatis, & Redemptionis Captivorum S. Philippi Argyrionis templum quod Idololatriæ temporibus Polluci

ſa-

sacrum supra memoravimus à Sodalibus S. Philippi impetrarunt, & coemptis vicinis edibus Cēnobium erexerunt.

294. Anno 1581. in Templo Minorum Conventualium S. Francisci nonnulli studiosi B. Virginis cultores P. Nicolai Gotho Siciliae Provincialis ductu in Sodalitatem Deiparae absque ulla originalis peccati labe conceptae cohaeruerunt, designato illis peculiari in ipsa eade sacello. Et cum Sodalium numerus augeretur in dies, postea legibus, ac decretis munita in secretius conclave intra claustra, & ab aliorum oculis remotum Provinciali P. Philippo à Perusia annuente recepta est. Quae sanè hodie summo erga Virginem studio inter preclaras habetur, solemni enim apparatu, cantu musico, artificiosa machinarum inventione ante aram templi maximam festivum Virgini sine peccato conceptae sacrum diem cum octodiali-
Sodalitas Dei para Virginis sine labe concepta apud PP. Conventuales.

libus feriis magna populi celebritate, ac frequentia vr. Idus Decembris recolit.

295. Hoc anno xvii. Kal. Octobris Magnus Magister Equitum Hierosolymitanorum accitus à Summo Pontifice Gregorio XIII. Melita Messanam appulit, quem Prorex Marcus Antonius Columna cum Senatu perhonorificè excepit, & in Regiam deduxit magno Procerum comitatu.
Magnus Magister Hierosolymitanus Messanam appulit.

296. XIV. Kal. Novembris ejusdem anni Prorex Columna in templo Cathedrali Reginae Antoniae defunctae Philippi II. Regis Hispaniarum Conjugi magnifica erecta pyramide infinitis pene luminibus resecta iusta funebria persolvit. Piaculare verò sacrificium solemni cēremonia fecit Joannes Rethana Archiepiscopus Messanensis.
Regina Antonia iusta persolvitur.

297. Anno 1582. Idibus Maii Joannes Rethana Archiepiscopus Messanensis omni virtutum genere ornatissimus migravit è vita, cujus corpus in Cathedrali templo conditum est cum hoc epitaphio.

Joannes Rethana Hispanus Cantaber olim Trinacrieque Inquisitor demum Messanensis Antistes, cū per annos ferè duodecim Ecclesiam equiter, pièque vexisset exterius in pace requievit. Anno MDLXXXII.

Sub

Sub ejus marmorea Imagine quam Sculptor, & Archi-
tectus celeberrimus Raynaldus Bonannus Messanenſis af-
fixit, hoc diſticon legitur.

Si ut vultum exprimeret lapis intima credere poſſes

Celeſtem inter nos detuliſſe virum.

Et inferius breve hoc dictum.

Reſurrecturus cum primis.

Præterea circa ſimulacrum Angeli tristi vultu cernun-
tur alii Pontificales infulas manibus geſtantes, & alii fa-
ma tuba clangentes; in inferiori verò parte tumuli hi
verſus inſcripti ſunt.

Spes inopum, cura alta gregis de carne triumphus

Religio, integritas, hic tumultata jaſcent.

Et poſt memoratam Epitaphium habentur hi duo.

Hunc patria miſſum victoriam ab hoſte pergit.

Gratia victorem nomine juncta Dei.

Poſt idem tempus cū Gregorius XIII. Sodalitatem Prima- 298.

riam in Collegio Romano Societatis Jeſu inchoatam in-
genti ſpiritualium gratiarum theſauro locupletave- Quadrageſi-
de horarum pre-
cationes 140-
das Baccan-
nalia in te-
plo Societatis
Jeſu inſtituta
ſunt.
rit primarii in Collegio Meſſanenſi ejusdem Societatis ad
inſtituendam B. Virginis ab Angelo Annunciata Sodali-
tatem ſimilem convenerunt, & primariæ Romanæ ag-
gregaverunt. Porro hi ſummo ardore, varia pietatis of-
ficia peragere, lites componere, inimicitias, ac ſimulta-
tes conciliare, egrotos in Noſocomiis conſolari, vinctos
in caſtodiis viſitare opera, conſilio, pecunia juvare, in-
digentibus opitulari ceperunt. Inſtituere in primis ul-
timo triduo Baccannalium in quibus prout eſſe in lu-
dicrarum rerum licentiam, & fluere in luxum homines
ſolent expoſita in templo Divi Nicolai. Sacroſancta Eu-
chariſtia horarum 40. ſolemnes preces, ubi artificio-
ſis machinis non vulgari ſumptu fabrefactis, concentu
mulico, & vocibus exquisitiſſimis compoſitis, ingenti ce-
reærum facun. numero, & ſingulari telarum, ſericarum or-
natu, ita allicere populos conſueverat, ut hilariſ illis, ac
perſonatorum contemptis joſis toto illo triduo in Divi
Nicolai templo verſari, & preces fundere pro ſummo ani-
mi, & corporis oblectamento exiſtineret. Sodalitum
verò ipſum circa materialia capacitate, ornatu, artificio,
ara

ara marmorea Virginis Annunciatæ præclarissima Imagi-
ne, quam Romæ Pictor præstantissimus P. Valerianus à
Societate Jesu pinxit, alia omnia, quæ Messanæ habentur
longe antecellit.

299. Anno 1583. vii. Kal. Decembris die S. Catharinæ
Alexandrinæ Virgini, & Martyri sacro è veteri Divi Ni-
colai Templo ad novum aliqua ex parte ad habitandū
idoneum à Societatis Patribus migratum est, quod so-
lemni cæremonia, & populi frequentia peractum est. In-
fuere rei divinæ Jurati Patres Franciscus Romanus, Do-
minicus Saccanus, Franciscus Rhegitanus, Petrus Grana-
ta, Antoninus Crysaphius, & Hieronymus Vitali. Præ-
terea ibi Dominicis, ac diebus festis, qui anniversariam
Christi nascentis memoriam præcurrunt Joannes Bapti-
sta Carminata ingenti animorum emolumento ecclesia-
sten egit.

300. Hoc itidem anno Fr. Matthias à Brixia ordinis Ca-
puccinorum dum in quadraginta cineralium dierum je-
juniis in Æde maxima ad populum verba faceret in die
Dominico palmarum horarum 40. preces primus in-
stituit, quibus ad singulas horas suo ordine, & Urbis
Sodalitia, & Religiosorum familiæ summā cum pietate
interfunt, sermonem de Sacra Eucharistia, aut de Oratio-
ne aliquo Concionatore habente; qui mos usque ad no-
stra tempora summa civium religione perseverat.

301. Per hæc etiam tempora Sodales S. Michaelis Archan-
geli, quos rubeos appellant, annuente Marco Antonio
Columna Prælege ad civium inopiam sublevandam, &
feneratorum avaritiam deprimendam corrogata pecuniā
montem pietatis erexere, edificatis ad mutuantium pi-
gnora conservanda idoneis officinis.

302. Anno 1584. cives nonnulli pietatis cultores antiquā
Virginis à Misericordia, alias S. Honuphrii Sodalitatem
instaurare, atque aliis sanctitatis operibus augere, præci-
pue peregrinos hospitari, inclusis in ergastulis solatio,
quā esca, quā pecunia solatio esse decreverunt. Quam-
obrem postea Archisodalitio Romano, quod P. Joannes
Teller Societatis Jesu Sacerdos in eade S. Mariæ de Pi-
gna.

gna fundaverat, & Gregorius XIII. collatis ex Ecclesiæ thesauro indulgentiis laudaverat, per Procuratorem Fr. Paulum Azzarum ordinis Minorum conventualium S. Francisci aggregarunt, ejusque in carcere detentis opitulandi proprium munus susceperunt.

Anno 1585. Sede Archiepiscopale vacante, Vicario Generali D. Joseph Cirino Decano, & Canonico Messanensi viro planè ad grandia nato Senatores Templum Cathedrale ad pulchritudinem, & decus exornant. Imaginem B. Virginis è Litera antiquissimam, quæ in peculiari Sacello summa reverentia à populis colebatur, in Sacellum, quod olim nobilis familiæ Porcorum erat, transferunt. In cujus facti memoriam in marmorea tabella hæc epigraphen posuerunt.

303.

*Imago B. Vir-
ginis à Lite-
ra à Sacello
ad Sacellum
transferuntur.*

D. O. M.

Philippo Catholico Siciliæ, & Hispaniarum Rege Inviçtissimo, felicibus auspiciis Jo. Alphonsi Bishalli Marchionis Briatici, Urbisque Civis, Regni Præsidis, & Generalis Capitanei, Joanne Jacobo Cirino, D. Francisco Romano, D. Jacobo à Rocca, Nicolao Antonio Pellegrino, D. Mauricio Porcio, Jo. Dominico Calastrò Rempublicam gerentibus ære publico asportatis sedibus, & Aris Protometropolim Ecclesiam divini cultus commoditatè in hunc decorem, & amplitudinem S. P. Q. M. restituendum curavit. MDLXXXV.

Hoc eodem anno iv. Kal. Majas Antonius Lombardus Siculus Lylibetanus post multos honorum gradus, Regii scilicet Cappellani Prioris S. Andrea de Platia, Abbatiss S. Mariæ Novæ lucis, Episcopatus Mazariensis, & Agrigentini à Philippo II. & Sixto V. ad Archiepiscopatum Messanensem proventus, Messanz perhonorificè excipitur.

304.

Antonius L&ardus Archiepiscopus Messanensis.

Per idem tempus cum in Æde maxima per quadraginta jejunii magni dies Concionator eximius F. Silvester à Rossano ordinis Capuccinorum verba faceret ad po-

305.

Repositagnum Virginum domesticum.

A a a

pu-

pulum in lascivientis juventus corruptelam, & impudicorum feminatum invecus levitatem ad mala hæc publica avertenda, illud in primis remedium proposuit, ut puellæ inopia laborantes, formæque elegantiores, quæ in Urbe invenirentur à sinu matrum avulsæ, in unam aliquam domum ad optimam honestæ alicujus matronæ disciplinam asportarentur, adultæ deinde, ad rebus divinis, bonisque moribus instructæ in matrimonium locarentur. Quæ res ut auditorum animis infixâ vehementer adhaesit. Ita Rectores Montis pietatis à Jesu dicti Vincētius Villacanensis Mottæ Baro, Petrus Stagnus, Honoratus Garba, & Franciscus Rhegitanus, qui in privatis nobilium matronarum domibus ex his nonnullas alabant, Primariorum virorum suastu, tantum Christianæ pietatis officium complexi sunt. Porro hi Concionatoris comitatu ad Senatores D. Jacobum à Rocca, D. Mauritiū Porcum, Joannem Jacobum Citinum, D. Franciscum Romano, Jo. Dominicum Galastro, & Nicolaum Antoniū Peregrinum elemosinæ causa recta contenderunt, à quibus prima sexcentorum aureorum stipe per benignè aucti, alia, atque alia à viris ditioribus donati sunt. Tandem Senatores anni insequentis Jacobus Campolus Baro Bonvicini, Nicolaus Viperanus, Petrus Stagnus, Franciscus Succarratus, Joannes Ansalonius, & Franciscus Rhegitanus foundationis nomine annuos septingentos quinquaginta aureos in piissimum opus concutere. Deinde coactas, undique hujusmodi puellas xi. Kal. Augusti die S. Mariæ Magdalenaæ sacro, Archiepiscopus Antonius Lombardus, Briatius Marchio Strategus, & Sicilia Regni Præses indicta Cleri, atque omnium Religiosorum ordinū supplicatione populo confluyente à Templo maximo ad domum omni suppellectili, ac re necessaria instructam deduxerunt. Et exinde usque ad nostrum ævum, hæc reparatarum Virginum Domus optimis legibus munita Urbi ornamento, & puellis indigentibus semper saluti fuit.

306.
Adæ B. Pir-
ginis de Pile-
rio augetur.

Præterea eodem anno cum D. Fridericus Portius Canonici Messanensis, cui Senatus eodem S. Mariæ de Pi-

lerio

ONE
21. 10000000
10000000
10000000

11-21-68 10:00 AM 100-443889-14 March 1968

MDLXXXV

Equitum Hierosolymitanorum, cum quinque religionis
triremibus, & Siciliae duodecim à Sixto V. accersitus Mes-
fanam appulit die Sabbati. Die verò Dominico portum

308.

309.

Templum Vir-
gini ab Ange-
lo Annuncia-
ta sacratum

A a a a 2

Hic

310.

Inventio SS.
M. M. Placi-
di & Socioru

Hic annus Messanensis auspiciatissimus fuit propter
 Sup. Martyrum Placidi, & Sociorum mundo gratissimam
 inventionem. Jam ab horum martyrii palma mille, &
 quadraginta circiter anni effluxerant cum hoc anno Fr.
 Raynaldus à Naro Siculus Syracusanus Eques Hierosoly-
 mitanus Magnæ Crucis Prior S. Joannis Baptistæ cum
 hoc Templum vetustate pene collapsum reparare, & aram
 transferre aliò decrevisset v. Kal. Julii opus aggreditur.
 Inaudierat quidem Prior ejus templi piissimum quemdā
 Sacerdotem senio affectum olim nocte intempesta me-
 dio in templo dum preces matutinas percurreret,
 post altare majus, altari S. Placidi vicinum, vidisse sepe
 Monachum, qui tribus ambulatoriis totum templum di-
 mensus, Messanæ continuoque locis unde migraverat repeti-
 visse, quæ de ejus animo ita insedit, ut operam dederit,
 ut ibi solum funditus everteretur. Itaque operæ triduo,
 ut quæ iduo defossis soli circiter quindecim palmis pri-
 ditur. Augusti sepulcrum tracti sunt longum palmos
 duodecim, latum sex, altum quinque, extructum quadra-
 to latericis, & quibusdam palmis, & densis digitos quatuor,
 præmunitis tubulis lapideis permixtis palmorum duo-
 rum, & aliis singulis, densis vero digitum unum, ex-
 toberantibus. Hoc architectonica, ac polymita arte, elab-
 oratis. Ex referato mortuorum hominum corpora tria,
 atque ad eorum pedes jacens puella, capitis reliquisque
 ossibus, una cum vasculo, in quo ut erat fama præcisa
 Placidi lingua asservabatur inventa sunt. Porro in Sepul-
 cri ambitu eodem, atque alia reperta cadavera hu-
 miacentia unum absque capite integrum, sanumque
 extructo inclusum lapide, multa præterea exusta, & con-
 cremata permixtis carbonibus, & cineribus eorum ossi-
 bus, singulis ad caput, pectusque singula appositæ vitreæ
 fictilesque ampullæ sanguinis plenz, unæ verò cum in-
 ferto cespite, qui sacrum ebiberat cruorem. Hac nova
 Corporum inventionem per Urbem vulgatam, & si sepul-
 cri nullæ essent inscriptæ notæ, tamen ob certa indicia
 & conjecturas, & ob Gordiani Monachi, qui ea sepeli-
 vit historiam, nemini dubium fuit, quin ea SS. Marty-
 rum

rum Placidi, Eutichii, Victorini, Flavii, & aliorum Monachorum, qui sub Mamucha passi sunt vera fuerint corpora. Quamobrem magni ad eadem Divi Joannis confestim facti sunt concursus, atque innumerabiles alii variis turpibus oppressi cum aquam, quæ ad ipsum sepulcrum scatebat bibissent, aut ipsum sepulcrum contigissent, Deo suos glorificante Martyres mirum in modum curati sunt. De quibus omnibus cum D. Antonius Lombardus Archiepiscopus publicum processum ritè confecisset III. Idus Septembris, cum Genuensis Reipublicæ triremibus Romam contendit, ubi tota de re coram Sixto V. Pontificem Maximum docuit, & hic re cum Cardinalibus communicata ea corpora SS. Martyrum Placidi, & Sociorum esse declaravit, quorum Natalis, & Inventionis dies ritu anniversario celebrandos, & in Sanctorum fastis reponendos decrevit, dato diplomate anno 1588. Idibus Novembris. Pontificatus anno IV.

XVII. Kal. Octobris ejusdem anni antiqua B. Virginis Imago, quæ in privata domo religiosis virginibus ex tertio ordine Capuccinorum S. Francisci Chius genere & egregia virtute præditis summa pietate culta sudore, & lacrymas fuisse comperta est. Miraculo patefacto ad eam domum populi concursus factus quare D. Thomas Galvus vir sapientiæ, ac prudentiæ laude conspicuus, deinde Tropæensis Episcopus, & qui tunc Vicarius Generalis ab Archiepiscopo Lombardo, quo tempore Romam pro Sanctis Martyribus contenderat relictus fuerat Imaginem illam in Collegium Societatis Jesu, ut honore debito coleretur transtulit, & in ara ejusdem Virginis, quæ est in templo S. Nicolai collocavit, ubi etiam sudasse, & lacrymasse fertur, hodie verò in Sacrario ejusdem Templi conservatur.

311.

Imago B. Virginis sudore, & lacrymas fundens.

Deinde III. Nonas Octobris quo die SS. Martyres Placidus, & Socii martyrii lauream consecuti sunt a Benedictina familia sollemnis supplicatio ab eade magni Xenodochii ad templum Divi Joannis Baptistæ instituta est, eodem Abbate pontificali ornatu convestito, & lignum Crucis manibus cum summa reverentia gestante sub-

312.

Pontifex Cassinensis sollemnis supplicatio.

umbella lenis haasilibus, à Senatoribus sustentata. Quo ubi perventum Abbas solemne sacrum perégit, in quo P. Joseph Scammacca Societatis Jesu Concionator celeberrimus piè, doctèque de SS. Martyribus sermonem habuit ad populum. Deinde hora vespertina eodem ordine supplicatio ad Templum Cathedrale reversa est. Ubi 40. horarum preces summa civium frequentia initæ sunt.

313.

Sodalitium flagellatorum & Despara plantarum apud PP. Minores S. Francisci.

Mense Octobri ejusdem anni Minister Generalis ordinis Minorum S. Francisci Fr. Philippus Gesualdus à Castro Villari Calabriae provincia, vir rerum divinarum contemplatione, & erga Virginem pietate insignis in Messanenfi Cenobio agens, vehementer expetiit, ut piorum hominum Societas cogeretur, qui singulis Sabbathis circa vespertinum corpus voluntaria afflictione divexarent, nudatos humeros in odium sui flagris verberarent, Christi Domini cruciatus & Mariæ Virginis dolores, ac plangtus amarissimos recolentes, superioris nutui illi Religiosi obsequentes Sodales admittunt sub flagellatorum, & Despara plantarum nomine illisque in templo Sacellum cù ara Christi à Judeis flagellis cæsi designavit. Quod deinde Sodalitium à templo in secretum conclave intra claustra xvi. Kal. Martii anni 1559. ab obeundas eas in corpus animadversiones idoneum translatum est.

314.

Sexti Pompei Cili Romanus cadaver repertum.

XIV. Kal. Januariæ ejusdem anni in eodem S. Jo. Baptistæ templo ubi SS. Martyrum corpora inventa sunt à parte templi sinistra, dum terram effodiunt, ecce tumulos in quo cadaver conditum cum lapidea tabula in qua græcis literis hæc inscripta erant: *Pompejus Sextus Cilius Romanus jacet hic.* Pompejus hic portus Messanenlis Custos erat, cui templi, & monasterii extruendi à Divo

315.

Archiepiscopus Lombardus Romanus Messanæ repertus.

Anno 1589. iv. Non. Martii D. Antonius Lombardus Archiepiscopus ubi cum Sixto V. exanimi sententia, quæ ad SS. Martyrum inventionem pertinebant, egit, impetrato diplomate Roma Messanam ingenti populi lætitia reperit.

316.

Dies pro SS. MM. Inventionis indicatur celebranda.

VII. Idus Julii ejusdem anni Senatores Philippus Cigala, Franciscus Pharaclius, Petrus Stagnus, Sebastianus Rhegitanus, D. Paulus Arduinus, & Joannes Maria Fer-

rara

rara solēni pompa per publicum Preconem præcunte Senatoriorum Magistrorum equitatu cum tubis, tympanis, aliisque musicis instrumentis non sine cæcorum tormentorum boaribus, & campanarum omnium pulsibus celebrandam SS. Martyrum inventionem Pridie Nonas Augusti summa quæ fieri nunquam posset sollemnitate, pietate, religione, apparatu, populis indixerunt, & ex eo tempore omnis ordo, omnis ætas summa hilaritate, & contentione ad festivitatem illam peragendam nullis sumptibus parcendo, sese invicem excitabant. Hoc silentio involvā, quæ Messana Civitas in eo triumpho gessit, se ipsam enim superavit, & illi antiquæ Romæ triumpho merito poterant invidere. Tu verò lector ea apud Philippum Gothum lege, qui gravi stylo typis mandavit.

Anno 1590. Archiepiscopus D. Antonius Lombardo 317.
monasterio Monialium S. Catharinæ aggregavit mona-
stera S. Crucis, S. Jo. Baptiste Monialium græcarum, &
Helenuccia. Hoc postremum Castilione Messanensis di-
cesis anno 1407. à nobili vidua Helenuccia appellata,
quæ Monasterio nomen dedit constitutum fuerat, dein-
de justis ex causis Messanam translatum juxta eodem Divi
Matthæi facultatem hanc à Sixto V. impetraverat Ar-
chiepiscopus dum Romæ ageret dato diplomate anno
1588. Verum hoc anno sublatis omnibus impedimentis
executioni mandavit.

*S. Crucis, S.
Joannis Ba-
ptista, & Heli-
nuccia mona-
stera, mona-
stero S. Catha-
rina aggrega-*

XIX. Kal. Januarii ejusdem anni Archiepiscopus Lom- 318.
bardus, cum Stratego, Senatoribus, & viris primariis so-
lēni cærentia in fundamenta templi S. Jo. Baptiste
Hierosolymitani Prioratus, quod publico sumptu in au-
gustiore formā erat erigendum, *initiale lapide-*
jecit in honorem SS. Martyrum Placidi, & Sociorum,
tum in publicæ lætitiæ signum explosa sunt totius Ur-
bis cæra tormenta, pulsata æra campana, tubæ, tympana,
sistra, aliæque instrumenta musica, undequaque perstrepuere.

*Initialis lapis
pro templo S.
Jo. Baptista
Hierosolymi-
tani iocatus.*

Anno 1591. Vita functus est D. Franciscus Santapau 319.
primus Siciliæ, & Buteræ Princeps, Velleris aurei Miles,
ejus cadaver Messanam delatum in tyrocinio Societatis Je-
su primum depositum est, deinde 14. Idus Majas die Domi-
nico

*Cadaver Do-
mini Franci-
sci Santapau
in templum
Societatis Je-*

*In desertur in
que D. Imara
ejus uxoris.*

nico circa primam noctis horam funebri pompa à Sodali-
tio S. Basilii præeunte Capuccinorum Fratrum familia cū
accensis funalibus cereis ad ducenta. In templum Divi Ni-
colai Collegii Societatis Jesu illatum, cui Patres ejusdem
Societatis ad centum cum luminibus obviam processere in
augusta pyramide magno artificio elaborata collocatum
est. Erant templi parietes pulato peristromate convestiti,
quos cereæ faces amplius trecentæ illuminabant, postridie
mane ejus diei exequiarum justa, summa celebritate perso-
luta sunt, quibus Archiepiscopus Lombardus, Senatores, &
plerique Proceres interfuere. Piaculari verò sacrificio de-
mortui animæ D. Antoninus Viperanus Messanensis Episco-
pus Juvenantii parentavit. Postremo Principis laudes P. Frā-
ciscus Costarella ejusdem Societatis religiosus latina ora-
tione funebri prosecutus est. His officiis peractis in tumu-
lo, quem sibi vivens juxta Sacellum S. Ignatii paraverat,
conditur, ubi hoc epitaphium insculptum legitur.

D. O. M.

*D. Franciscus Santapau Messanensis primus Regni,
& Buteræ Princeps, & Kelleris aurei Miles, pro sua in So-
cietatem Jesu pietate, tumulum vivens hic sibi dele-
git. Decessit anno MDXC. ætatis sue LII. appositi
sunt Nepotes ex filia D. Camilla, D. Franciscus
Velasques, & Santapau Marchio Licodia, ac D. Ma-
ria Spinula, & Valguernera.*

In parte verò sinistra ejusdem Sacelli S. Ignatii D. Imara
uxor, quæ post aliquos annos Panormi decessit Messanam
translata juxta virum jacet, cum hac epigraphæ.

D. O. M.

*D. Imara Santapau, & Benavides Buteræ Princeps re-
ligiosissima, ut viventi viro conjugii, ita Panormi mo-
riens Sepulchri Societate proxima esse, materq; in filio-
rum sinu religiosorum, & in Sacello liberalitate sua,
ac viri exornato conquiescere voluit. Obdormivit in
Domino Nono Kal. Maii 1619. ætatis 82.*

VIII.

VIII. Idus Maii ejusdem anni die Dominico in templo 320.

Prioratus S. Jo. Baptistæ Hierosolymitani D. Franciscus Pu-
reus Messanensis cū esset Archimandrita à Sixto V. & Phi-
ippo VI. ad Agrigentinam Ecclesiam proventus est, quem
solemniritu, populique celebritate D. Antonius Lombardus
Archiepiscopus, & D. Antonius Viperanus Messanensis
Juvenatii Episcopus initiarunt.

Octobri, & Novembri hujus anni mensibus cū ex anno-
næ caritate ea fames Messanæ oborta esset, ut egentes pas-
sim præ inedia extinguerentur Senatores, & Archiepisco-
pus per crebras religiosorum virorum supplicationes, & ho-
rarum 40. preces ad propitiandum numen se conver-
tere. Tandem III. Nonas Decembris indicta est sollemnis
omnium ordinum supplicatio [confluente ad eam maxi-
mam populo Messanensi, qui ex præsentī miseria, & flagi-
tiorum suorum recordatione vehementer angebatur] qua
Deiparæ Virginis sanctissima Imago à Litera per Urbem
circumlata est præeunte SS. Trinitatis disciplinantium So-
dalitate, qui assidua diverberatione uberrimè terga sanguine
cruentabant, & quacumque Virginis Imago illa transibat
ex spectantium oculis, & cordibus lacrymæ, & singultus
eliciebantur. Virgo autem tam piè à populis exorata beni-
gnas precibus aures applicuit, & identidem naves fru-
mento onustas, unde minimè sperabantur Messanam ad-
clientum suorum levandam famem dirigebat. Senatus ope-
ra Patrum Societatis Jesu in recta panis dispensatione pro
pauperibus usus est. Index primum domorum miserabiliū
per curiones confectus, tum collegii Rector vicatim distri-
buit inter suos Urbem ferè universam, & in suam quisque
regionem sæpius in hebdomada conquistam pecuniam cō-
ferebat. Præterea in ipso collegio magna quotidie inopum
alebatur multitudo, errabundos per trivium, ac fora pueros in
collegium adductos cibo recreabant, vestiebant etiam, ple-
rosque cocta etiam cibaria ad carceres comportabant. Ege-
runt cum Magistratu, ac viris opulentis, ut geminæ extrue-
rentur ædes, viris alteræ, alteræ mulieribus sustentandis non
medioere in tanta rerum miseria subsidium.

321.

Fames maxi-
ma Messanæ,
quæ miro B.
Virginis pa-
tricio levata
fuit.

322.
*Imago dicitur à
 Virginitate
 oculi lacrymas
 effudit.*

Anno 1594. Imago B. Virginis vetustissima à Virginitate
 vulgo nuncupata in eade supra colles occidentales sita, qui
 Scirpi dicebantur mense Julio, sanguinem à genis, ab oculis
 copiosum sudasse visa est. Quamobrem ab Urbe, à vicis, à
 vicinis oppidis hujus fama prodigii ingens hominum mul-
 tudo confluit, qui insulsa sibi, suisque rebus terrores
 correpti presagiebant quasi Virgo in iratum Numen ad-
 versus mortales ob flagitia commissa propitiaret, eo cruore
 ad veniam impetrandam quasi sudare se vellet, ostenderet.
 Nec vanum fuisse presagium inde compertum est. Mons
 enim Vulcanus ex suo cratere tantam pulveris sulphureæ
 evomit copiam, ut agri mæsertini fruges omnes exusserit,
 mororumque folia vermium sericorum consueta pabula
 quasi veneno infecerit. Præterea numerosa Turcarum clas-
 sis in Messanenſe fretum appellens, Galabriæque oram legens
 in conspectu Urbis non sine civium trepidatione, Rhegiū
 incerta flamma combussit. Porro in Imaginis illius genis ad
 perpetuam miraculi recordationem sanguinis aliquot gut-
 tæ ex oculis quasi adhuc manentes permanserunt.

323.
*Ordo Religio-
 rum à Merce
 de Messanam
 inferitur.*

Anno 1595. Religiosorum familia, quæ in Aragonia à
 S. Petro Nolasco, & à F. Raymundo de Pennafort anno 1218
 sub B. Virginis à Mercede, & Captivorum redemptione
 clientela fuerat instituta Messanæ recepta fuit in eade S. Ma-
 riæ, quæ appellatur vulgo *pta di grotta* ad lusciniarum tor-
 rentem sita, ubi antiqua ejusdem Virginis tabula religiosi-
 sime colebatur, quæ sudasse, & miracula plurima aliquan-
 do edidisse fertur. Hi vero Religiosi in eodem loco eadem
 capaciores extruxerunt.

324.
*Ordo militaris
 Equitum Stel-
 liferorum in
 Messana.*

Anno eodem v. r. Kal. Decembris die Immaculatæ Vir-
 ginis Conceptionis pervigilio dicato Ordo militaris Equi-
 tum Stelliferorum Messanæ institutus est. Horum præcipuū
 munus illud est, Patriam suo Regi, ac Domino ab hostium
 incursionibus belli tempore suis armis, suo sumptu, suo
 equitatu tueri, rectam, iustamque habere ad instar magno-
 rum Principum, qui ad Catholicæ fidei, vel Regnorum suo-
 rum defensione similes Ordines constituerunt. Et quidem
 Messanensium animis jamdiu infederant ea consilia, & in
 sinu pectoris foverant, vel à Caroli Regis Andegavenſis

tempore, qui anno 1268, uti eo loco memoratum est in hoc Messanenſi templo maximo Ordinē militarē ſub Lunę creſcentis titulo decrevit; cujus ipſe Magnus Magiſter regni ſui Proceribus Siculis, Gallis, Neapolitanis, quos in novam militiam cooptaverat aureas torques ex liliis, ſtellisq; ingenioſe compactos cum pendente Luna cui inſcriptum erat: *Donec totum impleat*, dono dedit. Verūm deficiente cum regho Andegavenſi Luna, & fortuna Ordo ille militaris extinctus eſt, at minimē in animis Meſſanenſium, qui magnanimos illos ſpiritus ebiberant, ut in diuturno illo cum Gallis bello, qualem virtutem militarem profeſſi fuerant ſpectanti Orbi non obſcurē oſtenderunt. Itaque ſepē tentarunt, ſi minus Ordinem illum, tamen illi ſimilem aliquem Regi ſuo, & Patrię reſtituere. Tandem cum Prorege Joanne de Vega ea de re ſummo cum ſtudio egerunt ſed ille aliis diſtentus negotiis re infecta in Hiſpaniam conceſſit. At poſtea Urbis Stratego D. Joanne Viginti millia Hieracenſiū Marchione acrius agi illa Ordinis inſtitutio cępit, ad quam ille valde proclivis preſeferebat. Sed dū hęc aguntur Strategię biennium effluxit, & conſilia illa heſerunt aqua. Cum verō Philippus II. Juſtus meritorum æſtimator Hieracenſem Marchionem tamquam Preſidem Regno Sicilię conſtituiſſet, Equitum Congregationi initiandę nova lux efulſit; urgente enim apud eum D. Vincentio à Bononia Marinei Marchione Urbis Stratego rem adeo glorioſam, & toti Regno utiliſſimam ſuarum partium eſſe exiſtimavit, illam pro virili promovere: quare ut tantę Congregationis militaris ſolidiora jacerentur fundamenta per literas Philippum Regem docuit; qui hilari vultu magnanima fidelium ſubditorum vota laudavit, probavitque, ut conſtat ex literis, quas ea de re Comes Chinchon Regi cariſſimus ad Strategum D. Vincentium primum jam inſtituti Ordinis Principem omni officio, atque humanitate dedit 111. Nonas Octobris anni inſequentis. Igitur novę Academię Stellę nomen indunt, non Orionis, aut Herculis, aut Martis fabuloſas illas intelligentes, ſed prodigioſam illam, quę ad Chriſti Domini recens nati preſepe Reges, duxit orientales. Quare die huic Epiphanię miſterio ſacro nobiliſſimus Or-

do publicam ab eade maxima supplicationem quot annis instituit. Et quidem hi Equites ad reliquorum distinctione circa pectus auream Stellam gerunt, non accipientes ab Ordine militari Caroli Regis Lunam crescentem, nō à torque lilia Gallorum insignia, ne Gallorū quos è Sicilia ejecerant, studiosi viderentur; sed Stellam, quę cū liliis, & Luna crescente torquem auream conficiebat, quasi eundē Ordinem, qui Messanę ortus est, annorum tamen injuria inter mortuum è mortuis iterū excitarent. De hoc Messanensi Ordine ita Joseph Michael Marquet in libro, quem lingua hispana inscripsit. *Tesoro Militar de Cavallaria* Matriti impresso anno 1642. fit mentio. „ Cessando el splendor d' essa illustrissima Casa „ Angioya celsò la grandeza de lo orden, aunque oy se ob- „ serve en Mezina Ciudad por si misma, conocida en toto „ el Orbe, Tesorera de una Carta original de nuestra Señora „ escrita à los Mezinenses, y de una universidad que ostenta, „ y sobre todo es comun restauration, y amparo del Reyno „ de Sicilia, pues tan fielmente gardando sus privilegios co- „ mo Madre defiende à sus naturales, oy se conserva esto „ orden en dicha Ciudad de Mezina con nombre de la „ Estrella, y tienen la mismas constituciones, y leyes, como „ lo refiere Buterus in Mag. Franco. Concil. causar. parto. 12. „ anni 1595. Manneni fol. 35. Para en la Origen de Caval- „ larias, y Confradias Militares. „ Vide de hac re plura in Iconologia l. 1. c. 19.

324.

*Edes B. Vir-
gini ab Arcu
adificatur.*

Anno 1596. Scipio Morica civis Messanensis, & Deiparę Virginis cultor piissimus quoniā paucis ante annis Neapoli ob tabulę Virginis ab Arcu dictę notissimum miraculum populorum erga Imaginem illam religio ita in dies augebatur per universam Italiam propagaretur, eadem ipse eidem Virgini ab Arcu suo sumptu edificandam in suburbio, quod S. Leonis appellant, curavit, ubi ex Archiepiscopo Neapolitano Virginis effigiem collocavit, quę confestim pios ad se colendam civium animos illexit, celebrisq; reddita est; Quo circa Sodalitium ea in eade institutum est. Sed cum postea Archiepiscopus Messanensis quoniam Parochia S. Matthęi animarum numero quotidie magis exeresceret, dividere, & alteram in hoc S. Leonis suburbio cō-
sti-

stituere cogitasset, hanc D. Mariæ ab Arcu eodem delegit, quia opportunior multo videbatur.

Anno 1597. D. Antonius Lombardus Archiepiscopus 325.
Messanenensis febris correptus idibus Septembris 11. Ind. è Antonius Lombardus Archiepiscopus messanenensis
vita migravit; ejus corpus Lilibetum in patriam suam translatum est, & conditum in sepulcro, quod sibi vivens paraverat.

Anno 1598. Imago quædam B. Virginis ab Arcu, quam 326.
humilis quidam Bajulus, sed vitæ integritate, & in Virginem studio clarus in quodam ex impolitis tabulis à se ex- Imago B. Virginis ab Arcu
structo Sacello juxta murum Civitatis posuerat, intra dies cu.
quatuor ita à fidelium pietate coli cepit, ut ad opem ab ea impetrandam nobiles juxta, atque ignobiles confluerent. diceres novam testamenti arcam veluti è palpilionibus varia mortalibus beneficia dispensasse, Sed cum locus ille humilis, atque angustus hominum, ac mulierum multitudinem, quæ illud ventitabat capere minimè posset, in proximum templum S. Mariæ à Latina nuncupatum, & antiquiori ævo valde illustre, Imaginem illam in peculiari collocarunt ara, & Sodalitatem in ejus honorem constituerunt, cuius primus gubernator D. Thomas Bonfilius Baro Callaris [Virginis enim religio nulla generis habita ratione, & nobili, & obscuro loco natos promiscuè habuit] cum suis Cōsiliariis à D. Alberto Saladino ejus templi Priore facultatē obtinuit ibidem sub certis conditionibus commemorandi.

Anno 1598. D. Franciscus Velardes de la Cuenca Hispanus à Philippo II. electus à Clemente VIII. ad Messanensem 327.
Ecclesiam assumptus est, datis Romæ literis Kal. Februarii D. Franciscus Velardes Archiepiscopus messanenensis
ejusdem anni Is postea in templo maximo Philippo Regi solemniter ritu funeris pompam regio apparatu, atque honore præsentem Machedæ Duce Siciliæ Prorege Messanenſi Senatu, Regioque omni Magistratu in pullata veste peregit.

Anno 1590. Antonius Fermus Sacerdos spectatæ virtutis extra omnem vitæ reprehensionem, ex omnium civium 328.
consensione ad obitum usque laudatus tenuibus admodum D. Antonius Fermus Sacerdos virtutibus, ac pietate perillustri
initia mentis auctor fuit earum Sodalitatum, quæ Jesu, & Mariæ nuncupantur. Is primo adolescens Sodalitio B. Virginis sub titulo Conceptionis in Collegio Societatis Jesu à Sodalitio B. Virginis
Phi- Instituto.

Philosophiæ auditoribus frequentato nomen dederat, ubi diebus festis ob salutare odium sui post consueta in honorē Virginis officia humi prostratus, Sodalium pedes magna sui despicientia, & lacrymis osculabatur, se ipsum verbis asperimis palā omnibus accusabat, & in se ipsum flagris animadvertebat. Verū cū insatiabili suis cupiditatibus imperandi desiderio flagraret, nec sibi ipsi satisfaceret ob eas, quas in Sodalitio asperitates in se ipsum suscipiebat, nonnullos sibi similes pietatis Christianæ Sectatores in eade tunc Collegio Societatis vicina sub nomine S. Mariæ à Dromo, hodie Jesu nomini sacra, quotidie ad vesperum conenire, ibiq; post divinas preces sese acrius diverberare inter illos admitti postulavit. At Antonii domicilium longè à Sacrario illo aberat; & hyemali tempore iis pietatis officiis interesse non sine gravi incommodo poterat; quare præmissis ad *Deum* precibus, & re cum aliquot ex Sodalibus comunicata eadē prorsus privatæ domi exercitia spiritualia aggredi decrevit, & paulatim effundente se divinorum unguentorum, odore quotidie sensim Sodalium numerus non cum exigua morum mutatione augebatur, ita ut ab Archiepiscopo D. Francisco Velardes construendi eadem capaciorē facultatem exposcere Sodalitium cum scriptis legibus, & decretis confirmare necesse fuerit: Sacrario prope Templum D. Jo. Baptiste brevi temporis intervallo jam erecto mirus hominum ē rota Urbe ad P. Antonium de rebus divinis familiariter verba facientem audiendum cōcursus factus. Viri primarii, Sacerdote, Juristæ, summi, denique infimique promiscuè humi prostrati, aperto capite rudem Antonii sermonem, sed altioris sapientiæ plenum, & ad hominum pectora divini amoris igne inflammanda peropportunum excipiebant. Quis crederet primo aspectu homunculum pusillo corpore, vultu deformem, veste sordida despicibilem, nulla gratiæ naturalis dote amabilem eo ob vitæ dumtaxat sanctimoniam eo munere donatum, ut lapidea flagitiolorum alioqui hominum ingenia ita flecteret, ac tractaret, ut pene infinitos mortales ē vitæ pravitate ad Dei cultum converterit, & in Cenobia asperiora multos contemptis mundi illecebris incluserit. Igitur cum Jesu Mariæ Sodalitium

au-

329.

Ordo Mini-
strantium In-
firmis Messa-
nam ingredi-

331.

330

dinis Religiosus quidam Spectatae probitatis Tullius Natalis nomine nocte quadam per quietem visus sibi est, nescio quis, qui illi absconditum thesaurum in tali templi loco commostraret; ille expectatus, & interiori quodam lumine illustratus rectum paucis familiaribus communicata locum designatum adit, terram fodit ad certam altitudinem, marmor invenit, thesauri putat operculum, inverso marmore vero thesauro potitur Virginis Imaginis vulneribus cruentæ. Ea inventione in Urbe recognita in S. Francisci eodem ad venerandam Imaginem magni hominum, ac mulierum facti concursus, quæ in proprio Sacello exposita adhuc usque diem pie, sanctèque colitur. Vide cap. 8. l. 2. nostræ Iconologiæ, & Philippum Cagliolam in exploratione tertiâ manifestationis primæ.

331.

Templum Florentinorum D. Jo. Baptiste no hoc ano sed po sea ano 1623 dirutum est.

Anno 1600. Florentinorum natio, quæ ab Archiepiscopo D. Joanne Rethana eodem D. Michaelis impetraverat ad Christiana munia exercenda, & D. Jo. Baptiste dicarunt non nihil molestiæ passi sunt, nam cū viam angustiores quam olim Judei incolebant, Judaicam vulgò appellatam in ampliore, & angustiore solo quam plurimis equatis edibus redigere moliretur Senatus D. Joannis Templum dirui necesse erat. At quoniam hoc unum vetustissimi seculi vestigium Messanæ reliquum factum fuerat [à Mantico enim Messeniorum Duce Herculi à fundamentis erectum olim dicatum erat] civium prudentiores, atq; eruditiores unà cū Florentinis hac de re maximè angebantur, & apud Senatū, & Archiepiscopum ita egere, ut tum temporis nihil omnino effectum sit, licet postea anno 1623. ut alibi annotavimus jussu Senatus dirutum sub eadem forma non longe ab eo loco aliud extractum sit.

332.

Edicula S. Virginitatis Grutta apud Monia S. Mariae Angelorum.

Anno 1601. monasterium Monialium sub nomine S. Mariæ Angelorum ab Antistita Sorore Cæcilia Mamonia in novum monasterium quod in Tyonis colle ad partē Urbis meridionalem satis opportunum constructum fuerat translatus est, ubi edicula erat Virgini à Grutta sacra. In ea enim colebatur Deiparæ simulacrum filium Jesum è Cruce depositum excipientis in sinu, quæ è spectantium oculis commiserationis lacrymas possit elicere. Dicitur à Grutta quia

quia in lapideo antro, vel naturali, vel ferro exciso planè ad pietatem facto Imago illa posita est, quam ante annos quindecim sculpserat Joseph à Face vir egregia erga Virginem religione, qui postea Ordini Divi Francisci Assinatis nomē dedit, ibique cum laude ad obitum usque permansit. Hic duobus hebdomadē diebus Mercurii, & Veneris pane dumtaxat, & aqua contentus pręunte Christi patientis consideratione operi manum admovebat. Hinc est ut dante Virgine adeò illam ad vivum dolore affectam expresserit, ut se ipsum excedere ad miraculum usque visus sit. Porro Imago in tota illa vicinia summa in veneratione habetur, pręsertim apud eas Moniales, in quarum conclave hodie includitur.

Anno 1602. Deiparę Imago in pariete monasterii S. Marię de Spiritu Sancto quam puer tredecim annorum, & in tractandis penicillis planè rudis in honorem Virginis cui summo studio obsequebatur omnes ingenioli vires intendens pinxerat, parietibus incluserat sępius in hebdomada illa se, suaque commendans, lumenque singulis Sabbatis illuc deferens inviserat, nocte intempesta rostratę navi in marmertino freto ob inequales ventorum flatus, & navis intumescētis procellas fluctuanti Charybdis vicinę hiatus pertimescenti ingenti lumine, quo divinitus emicuerat opem, maximè opinarum tulit, eo enim lumine radius usque ad navem prodibat, & secundo cursu in portum deducebat. Rem demiratus gubernator non dum illucescente aurora è navi descendit, lumen prodigiosum disquirat flammescētem adhuc Imaginem Virginis conspicatur, horrescit, adoratur, miraculū inclamat, fit hominum concursus, & quo augustior est ēdicula, eo magis augetur multitudo; ita ut area confluentes omnis ordinis mortales capere nequaquā posset. Multa tunc à Deipara edita miracula energumeni, claudi, paralytici, cęci curati multi, lege in Iconologia cap. 22. l. 3 meminit hac de re P. Octavius Cajetanus in Idea illis verbis:

333.
Imago Deiparę Virginis prodigiosum lumen indicium invenitur.

Imago D. Virginis Messanenensis indicio divini splendoris inventa.

Cajetan. in Idea

Anno 1603. Religiosi Tertię Ordinis S. Francisci, quos *discalceatos* appellant sub clientela Principis Squillacensis Urbis Strategę primum S. Theodori eđem sub alio nomine

334.
Religiosi 3. Ordinis S. Francisci intra

Cccc

S.Ma-

Orbem exci-
piuntur ubi
post aliquos
mos templū S.
M. à Misericordi-
a extruxerunt.

S. Mariae de Pilerello in via, quam *Cardines* appellant, tenue-
runt. Ubi per octennium circiter commorati cum suis mi-
nisteriis minus opportunum domicilium illud videretur in-
edes nobilissimæ familiæ Portiorum juxta Porochiam S. An-
tonii immigrarunt. Sed hic etiam neque diù permansere
propter loci angustias, inopia enim multa laborantes vici-
nas nobilium virorū domos sibi pecunia comparare nequa-
quam poterant; tandem anno 1614. Marchisiorum peram-
plum situm in conspectu Collegii Societatis Jesu occupa-
runt ubi pene à fundamentis Cēnobium, & templum sub
titulo S. Mariae à Misericordia extruxerunt.

335.
Messana an-
nona caritate
maximè labo-
ranschi mirū
in modum Dei
pote Virgo
prossa est.

Hæc eodem anno Duce Feriæ Prorege universa Sicilia an-
nonæ caritate maximopere laboravit, & præcipuè Messana,
quæ consuetis destituta auxiliis ad divina Virginis Tutela-
ris compulsæ est Hæc suorum minimè oblita clientum in-
summa rerum desperatione identidem per frumentarias
naves alio cursum intendentes necessitati providit, illud ve-
rò manifestio miraculo adscriptum, nam cum ingens onera-
ria ab Oriente ne in manus Messanensium incideret à ma-
mertino freto abstinuit, & per Pachinum navigationem te-
nuit. Sed quis potentia Virginis infirmis suorum precibus
exorata valeat obsisterere? Confestim sevisissima oborta tem-
pestate scinduntur vela, malus, antennæ, gubernacul. diffin-
guntur, nautæ dum vitæ per scapham consulere decernunt,
eam ante oculos procellæ statim diglutiunt. Ea spe dejecti,
navem impedimentis exonerare aggrediuntur ad viginti
tormenta bellica, & bonam leguminum partem in undas
deiciunt. Tandem desperatis rebus more nautico ad sortes
deventum est, quod *Peregrinum* vulgo appellatur, fors Virgi-
ni Messanensis à *Pilerio* dictæ obvenit, & quatuor nautis,
qui rudi navicula ex impolitis lignis, ut tempus tulit male
compactam Messanam usque contenderet, vota concepta
memorata Virgini solverent, & opportunam opem à Mes-
sanensibus implorarent, quid hoc nuncio famelicæ Urbis
optatius? Senatores extemplo per aliam navem necessaria
ad navigandum ministrant subsidia, & ecce pacatis undis,
ac reddita serenitate oneraria portum subivit, famemque
omnino sedavit. Tunc S. P. Q. M. indicta omnium ordinū
pu-

publica supplicatione Deo, ac Virgini tutelari gratias egit
immortales, deinde argenteam navem, viginti quinque libra-
rum pondo Virgini è Litera in Templo maximo suspendit.

Anno 1604. D. Franciscus Velardes à Cuenca Archie- 336.
piscopus Messanenſis viii. Idus Julii confectus senio exce- D. Franciscus
Velardes Ar-
chiepiſcopus
Messanenſis
dit è vita. Sedit annos quinque, menses tres, sepultus est in
Æde maxima cum aliis Præſulibus, in cujus marmoreo tumu-
lo ſequens diſtichon cum epitaphio inſcriptum eſt.

*Concha ſepulta jacet, mens eſt gemma indita Cælo
Sydera mirantur Sydus in axe novum.*

D. O. M.

D. Franciscus Velardes, & Concha Cordubensis Ec-
clesiæ Vicarius ad Philippum II. Cæsaraugustana
legato, tum Conchæ, tum Terraconæ Fidei Quæſtori
annos X. Archiepiſcopo Meſſanenſi uti Paſtori optimo
ſumptibus Regiis.

Anno 1605. F. Bonaventura Secuſius Siculo Caltajerone- 337.
ſis Ordinis Minorum de Obſervantia egregius olim Con- F. Bonaventura
Secuſius
Ordinis Min-
or Obſervan-
tia Archiepiſ-
copus Meſſa-
nenſis
cionator anno 1580. à Cæsare Marullo Meſſanenſi Archie-
piſcopo Panormitano Viſitator ejus Diœceſis conſtitutus in
generalibus ſui Ordinis comitiis Anno 1593. Miniſter Ge-
nèralis, in quò munere ſeptennium effulſit, à Florentino
Cardinali legato ad ſanciendum inter Hiſpaniarum, & Gal-
liæ Reges fœdus adhibitus, à Clemente VIII. ob egregiam
in eo fœdere navatam operam primum Canonicus S. Petri
Romæ, mox Patriarcha Conſtantinopolitanus, inde anno
1599 Paſtenſis Epiſcopus, & à Rege poſt ſex annos Meſſa-
nenſis Archiepiſcopus conſtituitur dato Romæ diplomate
xi. Kal. Septembris. Is Clericorum Seminarium urgente
Rege perfecit, Regni Comitiis anno 1609, præfuit, tandem
ad Catanenſem Epiſcopatum tranſiit, ibiq; anno 1618. obiit.

Eodem anno, quo cæpta ſunt confici legitimè acta pro 338.
Canonizatione Ignatii Societatis Jeſu Inſtitutoris pridie Kal. Primus dies
feſtus in boni
rem Ignatii
& Franciſci
Xaverii
Auguſti in templo S. Nicolai Collegii Societatis Jeſu ſericis
auleis magnificè conveſtito feſtivus eidem Ignatio Loyolæ
dies celebratus eſt, cujus Imago ſicut & Franciſci Xaverii
hinc, atque hinc in ara maxima media tenebantur appenſæ.

Quo die rem divinam primum fecit Patriarcha, & Archiepiscopus Secusius; deinde Joannes Antonius Viperanus Juvenatii Episcopus, tum Messanensis Archimandrita; incredibile adeò fuit letitiæ popularis significatio, ut pias ex oculis lacrymas eliceret.

339. Anno eodem v. Idus Septembris Hieronymus Conti vir honestissimus, ac locupletissimus morti vicinus testamento suarum facultatum heredem ex asse instituit primum Urbis Valetudinarium, cui annui quatermille, & trecenti aurei obvenere, addiditque id oneris, ut puellæ ex ejus familia in perpetuum quingentos aureos à Xenodochiis gubernatoribus titulo dotis consequerentur. Præterea, ut ibidem aliquot sejuncta cubicula in Cenobii speciem edificarentur, in quibus Capuccini Fratres egroti à Medicis invili, pharmacisque necessariis curari, foverique possent, quod abundè, & peropportunè factum est.

340. Insuper ejusdem Hieronymi Conti erga Societatem Jesu enituit liberalitas, nam ad construendam Professorum domum, quæ Messana pro juvandis majori studio civium animis magnopere expetebatur quindecim aureorum millia Collegio legavit, & alia plura libenti animo legasset, nisi Rectoris modestia ea ad domus foundationem sufficere, respondisset.

341. Idem etiam Hieronymus S. Angeli Orphanorum domui intra certum tempus solvendo decem mille aureos legavit. Voluit pariter ut in majori Divæ Mariæ Templo Sacellum marmoreum Deiparæ Assumptæ erigeretur à sinistris arte maximæ illi simile in quo Christus resurgens colitur, illiq; quadraginta annuum aureorum beneficium addidit pro sacerdote rem divinam in eo faciente. Plura etiam legata condidit, quæ qui scire velit ejus testamentum perlegat.

342. Anno 1686. cum non solum Messana, sed tota ferè Sicilia rei frumentariæ inopia laboraret Senatorum prudentia & pieras maxima enituit in consulendo populorum inco- tamitati, nam primò ingentem frumenti vim ab externis nationibus, & si caro coemendum curarunt. Deinde civium omnium capta vicatim censenda statuerunt, ut hac invita ratione panis in singulas domos, commodè distribueretur, nec

unus abundaret, ut fieri assolet; alter verò penuriam pateretur, & in tanti momenti re opera Religiosorum Societatis Jesu, ut omnia summa cum fide, ac integritate procederent, usi sunt. Quod illis non exiguae molestiae, ac sollicitudinis fuit, attamen maximae commendationis, & fiducia non leve argumentum. Quoniam verò onerariis ad convehenda frumenta conductis duo incommoda obstitere, nempe armatorum naves, ac triremes à famelicis Civitatibus missas, quae onerarias in mari præriperent; sicut Syracusanorum, ac Militenſium nonnullas vi prendiderunt. Deinde adversarium ventorum australes impetus, qui sine ulla interruptione flare per eos menses non destiterunt; Urbem in tantis angustiis deprehensam, jam jam casuram dixisses. Extrema in calamitate Patriarcha, & Magistratus ad divinam opem accurrunt Imaginem B. Virginis à Litera, quod nunquam nisi in afflictissimis, desperatisque rebus loco dimoveri solet, publica totius Cleri, ac populi supplicatione decreta per Urbem cū lacrymis, atque ejulatione auxilia è Cælo identidem postulantes circuferunt. Mirum dictu Virgo suos Chæretes ante quam in suam aram inferretur consolata est. Ventus australis conficuit, flavit occidentalis; & statim illucescente ecce septem navium provincialium peropportunum, atque optatissimum subsidium.

Hoc anno Religiosi Societatis Jesu solemni apparatu Fr. Bonaventuram Secussum Patriarcham, & Archiepiscopum in suum Collegium magnificè excepere. Atrium serico peristromate exornatur, in qua varia epigrammatum, emblematum, odarum, aliaque carminum genera tantum Præsule celebrarunt; aulam præterea, & ejus domus partes, per quas erat transiturus simili ornatu decorarunt. In cœnaculo verò ubi cū Patribus cibū sumere; duodecim varietate linguarū est commendatus. Tandem vespere in aula ad quam celebratam quamplurimi viri primarii conveniant panegyca oratione latina laudatus est, quod & Præsuli gratissimum, & Patribus in re litteraria juventutem instruentibus non exiguam attulit commendationem.

Anno 1607. Clerici Regulares vulgo Tessini appellati Messanae domicilia statuerunt. Diversati sunt per biennium

343.

Archiepiscopi
Secussum in
Mamertino
Soc. Jesu Col-
legio dignis
laudibus ex-
ornatus.

344.

Clerici Regu-
lari Tessini
domicilia Mes-
sana statuerunt.

nium in templo Deiparæ ab Angelo Annunciatæ nationis Catalanorum ubi sacras confessiones audiebant, & cum fruge concionabantur. Deinde in ædes Antonii Cæsaris Aquilonis viri nobilis immigrarunt, quas sacra cum eade in formam Cœnobii aptarunt, hodie sumptibus D. Joannæ à Rocca Nasi Comitissa magnificum Templum extruunt, quod Urbi ornamento, civibus utilitati futurum esse speramus.

345. Anno 1608. Kal. Januarii ex Hieronymi Conti memorata jam liberalitate Collegium Societatis Jesu cum Templo pene absoluto Divi Nicolai, mutato nomine Professorum Domus appellata est. Patres verò Collegii liberalium artium professores cum scholasticis in domum per amplam D. Antonii Marhisi viri primarii in loco amœno, salubri, ac litterarum studiis peropportuno sitam migrarunt solutis Domino aureis decem millibus. Igitur faustè, fortunatèque & ingenti civium gratulationi in hoc anni initio domus Professæ suum inauguravit exordium. Urbem tunc moderabantur Senatores Philippus Cigala, D. Bartholomæus Avarna, Vincentius Bettonius, Thomas Zuccarratus, Jo. Franciscus Judex, Jo. Baptista Jordanus, qui nascentem hanc domū pro domestica suppellectile comparāda mille aureis numeratis benigna liberalitate juvere. Juvit etiam Philippus III. Hispaniarum Rex, qui datis commendatitiis literis Regia munificentia tria aureorum millia ex Præsulum defunctorum in hoc Sicihiæ Regno spoliis, primo quoque tempore huic Professorum domui persolvenda mandavit. Juvere quoque nobiles, privati que viri manifestis erga Religiosos Societatis viros amoris, & benevolentia argumentis, qua pecunias, qua suppellectilem illis necessariam eleemosynæ nomine corrogando. Hujus domus primus Præpositus electus est à Claudio Aquaviva Societatis Præposito Generali P. Jo. Baptista Carminata Panormitanus omni virtutum genere ornatus. Sicut Collegii Rector P. Jacobus Carybdius Messanensis literis, prudentia, religione præstantissimus. Quos autem hæc Professorum domus Messanæ fructus protulerit non est hujus loci narratio.

346. Eodem anno dum S. Jo. Baptista Templum in quo SS. Placidi, & Sociorum corpora anno 1588. inventa fuerant,

uti

uti memoravimus sensim diruitur, & publico magnificen-
tius restituitur *vi i i i*. Idus Junii non longè ab inventi olim
sepulcri loco, quædam alia Martyrum cadavera detegi cõ-
pta sunt. Ea re pervulgata magna omniũ ordinum frequen-
tia plurium mensium, & aliquot annorum spatio dum in
molitione per intervalla proceditur alia, & deinceps alia
sanè multa in lucem proferuntur cum iisdem ipsis martyrii
argumentis, quæ in prima inventione narrata sunt. Omitto
hic pene infinita, quæ ad sacrarum reliquiarum contactu
parata sunt miracula.

*velere diruto
magnificè
renovatur.*

Anno 1609 Petrus Ruiz de Valdivexo Hispanus Burgē-
sis à Paulo V. pridie Kal. Octobris Messanensis Archiepisco-
pus initiatur. Vir fuit in Theologicis disciplinis egregiè do-
ctus apud Philippum III. à quo Archiepiscopus electus est,
multa cum laude sacrum egit Ecclesiasten Messanæ in Ca-
thedrali Sede per sexennium commoratus summa cum vi-
tæ integritate, ac prudentia suo munere functus est: *Ædes*
Archiepiscopales suo sumptu in opportunos usus restituit,
atque exornavit. Impetrata deinde ab Rege, atque à Ponti-
fice facultate ob privata negotia in Hispaniã reversus, ibiq;
ad aliam Ecclesiam translatus Madriti decessit anno 1622.

347.

*Petrus Ruiz
de Valdivexo
Archiepiscopus
Messanensis*

Anno 1610. x Kal. Maii Senatores Dominicus Saccanus,
D. Laurentius Gregorius, D. Vincentius Joenius, Antonius
Isvaglies, Antonius Cæsar Aquilonius, & Joseph Arcardus
Sodalitio D. Mariæ ab Andria nuper in edicula juxta Urbis
propugnaculũ, quod D. Francisci appellant in Oliveti col-
le fundato tantũ soli concessere, quãtum ad capacem edem,
& Sacerdotum domicilia satis esset, ubi confestim Sodalium
pietas operi manus admovit, breviq; id Sacrarium per amplũ
extructum est, celeberrimumq; ac frequens ob S. Mariæ ab
Andria edita miracula redditum est, ut ex votivis tabellis,
quæ in dies ibi quotidie suspenduntur manifestum est.

348.

*Sodalitii S.
M. ab Andria
transfretur ad
collem Oliveti*

Anno 1610. Fratres S. Francisci de Observantia Refor-
mati sacram edem, & domicilium Messanæ habere exopta-
tes ubi per biennium in privatis edibus commorantur ex-
tra Urbem in suburbio S. Leonis fulti autoritate D. Petri
Gironis Ducis Ossunę Proregis à Nautarum Sodalitate edẽ,
& habitationem S. Mariæ Portus Salvi, non sine aliqua dif-
ficul-

349.

*Fratres Refor-
mati S. Fran-
cisci edem S.
M. Portus Sal-
vi imperant*

ficultate impetrant; ubi postea sub clientela Emmanuelis Philiberti Magni Prioris Castellæ, & Siciliæ Proregis antiqua eade solo æquata Templum, & Cœnobium in ampliorem formam sub eodem nomine magno tum Civitatis ornamento, & Nautarum splendore, tum populi eò confluentis religionem construxerunt.

350.

Solennitas publica pro Beatiss. Ignatio de Loyola & Francisco Xaviero

Eodem anno ubi primum Ignatium Loyolam Societatis Jesu institutorem inter Beatos Cœlites à Summo Pontifice Paulo V. relatum ex literis Romæ datis acceptum est, ingens eos Religiosos lætitia incessit, & domus Professæ Propositus P. Jo. Baptista Carminata Archiepiscopum D. Petrum Ruiz, & Senatores D. Franciscum Spatafora, Anfaldum de Paëtis, Salimbenium Pancaldum, Philippum Cigala, Petrum Paulum Colossium, Thomam Zuccarratum certiores felicissimi Nuntii confestim reddit. His verbis humanissimis toti Societati gratulati singulari qua in sanctum virum veneratione sunt affecti ducentos quinquaginta aureos in diei festi apparatus liberalissimè obtulerunt. Ergo Patres Societatis tanto opere sese impigrè accingunt tum in adornando S. Nicolai Templo, quod nunquam aliàs, aut magnificentius, aut augustius visum fuerat, tum etiam aliis rebus ad futuram pompam necessariis. Diei festi privilegio vespertinæ preces musicis concentibus in quatuor choros distributis dicantatæ sunt, quibus interfuere Archiepiscopus, Senatores, omnes Urbis viri primarii, & solemni cœmonia, habituque Pontificali indutus Vicarius Generalis, ac Decanus D. Joseph Cirinus. Ad primam noctis horam omnes fere cives in ædium fenestris luminibus mira arte dispositis ita certabant, ut Urbs tota B. Ignatii ignibus ardere videretur, ipso festo die Antistes cum Senatu, & optimatibus ad solemne sacrum convenit, & è Pontificali Sede de præclaris B. Ignatii facinoribus, & de Societatis Jesu instituto multa eleganter ad populum hispanicè verba fecit. Prope Templi aream ingentis magnitudinis obeliscus Sodaliū juniorū opificum impensis tormentareo pulvere instructus erectus est; cujus machinæ conflagrationem populus gestiens prima noctis hora festivo plausu excepit, atque Jo Beato identidem conclamavit. Sodales B. Virginis preciosis induti vestimenta

sibus, cristatisque galeis quasi militum cohortem suis insignibus referebant, totamque fere Urbem, obeuantes crebris scloporum explosionibus suam publicè in B. Ignatium declarabant venerationem. Dominico die infra octavam nobilium Sodalitas perhonorifico equitatu, facibusque manu prelati multo comitatu ad D. Nicolai Templum prima fere noctis hora venit, accepitque ante aram maximam solemnem ceremoniam à Preposito Societatis linteato, & genibus proveluto vexillum sericum purpurei coloris auro, argentoque distinctum cum inscriptione *ad maiorem Dei gloriam*, quod deinde Urbem totam inter festos campanarum, scloporum, tubarum, musicarumque vocum strepitus circumtulit. Reversa deinde, eodem quo acceperat ritu vexillum P. Preposito reddidit. Denique plaudente populo letabunda discessit. Sed quoniam tū mandata prelo hæc integra narratio est: ad eam lectorem remitto.

Anno 1611 Archiepiscopus Messanenſis D. Petrus Ruiz, & Senatores P. Jacobum Carybdium Romam ad Pontificem Paulum V. pro SS. Martyrum in superioribus annis inventorum declaratione, mittunt Pontificem, adiut Pater, & negotium peregit egregiè, nam manifestè ostendit ea nonnisi Sanctorum Corpora esse tum ob vicinitatem earum reliquiarum, quæ divorum esse jam constabat tum ob evidentia martyrii signa, nempe ampullæ nunc itidem vitreæ, & fictiles plene sanguine, ut in Martyrum sepulturis consuevit cadaveribus attumulatæ erant carnificinæ instrumentorum fragmenta, tela rubigine exesa ossibus infixæ, semper etiam ossa; Demum alia, quæ sic circumfusam aquam, arenamque cruentarant, ac si recenti cede adhuc reperent. Quibus omnibus Pontifex rite cognitis, re cum Cardinalibus communicata censuit ea omnia Martyrum esse corpora, & cum prius inventis iisdem simul diebus esse veneranda quæ propter nova, & solemnitas ad SS. cultum pompa à Senatu decernitur, in qua plurimum PP. Societatis tum in theatro variis carminum generibus, emblematis, picturis, atque inscriptionibus exornando, tum in triumphalibus arcubus tota urbe disponendis, tum in dramate, quod ab eorum prodit officina maximopere laborarunt.

351.

*Nōnulla alia
ad M. corpora
simul cum D.
Placido. & So-
cietate veneranda
esse statuit P.
Pontifex.*

D d d d

An-

352. Anno 1612. B. Virginis manifestissimo opè tumultus popularis compressus est ut observavit Franciscus Fasani in suo de instruendo Christiano opere, quem refert Melchior Incofer: Ossuna Dux, Siciliae Prorèx dum Messanae ageret, quaqua tandem apud Lucium Porcium Calbetum de causa graviter severèque apud Senatum populumque se gessit. Tum enim vero inflammatione sumere Civitas, & laevis in arma furoribus sine ordine, plerique atrocius promere, ceteros etiam, qui non dum projecti mente furentes coercerent, lacerare, ita ut nemo esset, qui precipitantes continere posset. Quin erumpente in universam Urbem tumultus flamma, pene momento cuncti obsteratis officinis, in paranda arma sese convertunt certè aperto quam primum Marte ac campo rem gesturi, ni destinatum Cælo consilium Patronæ Virginis opè furenti populo frænum iniecisset. Nam cum inter tumultuantes non deessent, qui concito cursu ad turrim campanariam advolarent, ut signum ederent suburbani, & numerosissimam civium partem ad arma concitarent aperta de more janua, & qua reducto dumtaxat absque clavi pessulo patere solita est, ad versus admoventium conatus [undecumque tandem id factum, nemine certè mortaliū intus agente] ita obfirmata est, ut nulla quavis impellendum vi patferi posset. Neque hoc solum, sed crebro arietis impulsu in obversum acta, serisque intus, ac vestibulis sponte cum suis ansis innexis, omnem penitus potestatem recludendi sic ademit, ut veribus cum furore cassis, non sero stupentium mentes, sed saniora consilia revocaret, & certè liquido plane miraculo id periculi transactum est, ut Fasani in prius, qui tum Messanae agebat, omnesque hodie qui vivunt prudentissimi rerum testantur, quā sanctissimè.

353. Anno 1613. P. Benedictus Moleti Messanensis Societatis Jesu Roma Messanā rediens corpus, vel saltem magnā partē Corporis S. Messinæ Martyris, nec nō caput, & alias reliquias Corporis S. Silvii Martyris tulit, quæ eodē anno in cœmiterio præscillæ via salaria Romæ inventa sunt à Patribus Societatis Jesu, & deinde auctoritate Pontificia SS. D. N. Pauli V. extracta, & dicto P. Benedicto Moleti à P. Hieronymo Plato Præposito Domus Professus Romanæ consignatæ, ut Messanā in

Reliquia S.
Messinae & S.
Silvii Messanae
Romae tra-
sferunt.

in Templū D. Nicolai Domus Professæ Messanensis Societatis Jesu transferret; quod quidem publica fide, jure jurando, & authenticis literis per publicum Tabellionem Vincentiū Leutium Romanum factum esse comperio; Unde omnium civium gratulatione Messanam translata in Sacras predictæ domus Professæ Messanensis condita, & asservata sunt.

Anno 1615. Frat. Eremitani Ordinis S. Augustini, quod ^{354.} Eremitani S. Augustini discalceati Templum B. Virginis Annuntiata extra Urbem occuparunt. discalceatos appellant Templum B. Virginis Annuntiata ab Angelo extra Urbem ad meridiem occuparunt, ubi cœnobium satis commodum extruxerunt, quorum opera in rebus divinis Incolæ illi suburbani rectè utuntur.

Per idem tempus pia domus puerorum *Dispersorum* quos ^{355.} Pia domus puerorum qui Dispersi appellantur instituitur. appellant, hoc modo Messanæ instituta est, quidam viri tertii ordinis S. Francisci nomine F. Antonius Parascandalus vitæ integritate, & religiosis moribus, quem amoris divini, & lucratorum animorum magnus ardor incefferat, mendicos, ociososque pueros per Urbem divagantes, & in vitiis à natura corrupta putrescentes vi arreptos: fimbis que illigatos ad educandos, bonisque instructis efformandos pertrahebat, detractis que sordidis illis, ac detritis vestibus laneum habitum calarem sui similem induebat. Ea res publicæ utilitati valde congruere videbatur, quo circa F. Antonius duorum virorum nobilium D. Thomæ, & D. Laurentii Gregorii Fratrum autoritate suffultus, atque animatus majore studio illud opus ita est aggressus, ut brevi eorum puerorum numerus augetur. Quos ille binos ante se grandi præeunte Cruce divinas laudes concinentes summa totius corporis compositione per Urbem circumducebat populo probante, ac eleemosynas ad eorum sustentationem non exiguas suppeditante. Alebantur igitur, atque instituebantur in domo interim conductitia, ac Sacello B. Mariæ à Litera dedicato donec Senatores anni 1630. D. Franciscus Marullus, Sebastianus Marinus, D. Thomas Bonfilius Baro Callaris, & Miles Calatrava, Jeannes Tuccari, Franciscus Pharaonius, & Franciscus Fazzari eos pueros sub publica fide, & clientela susceperunt, & proventu unde ali possent, auxerunt; Præterea ut ea domus perpetuò conservari possit legibus, atque institutis illam muniverunt.

356. Anno eodem xv. Nonas Decembris in Sacrario D. Marię à Nemore, seu patria lingua à *Bosco* nuncupatę, quod ante duos annos ad instar edes S. Marię à Nemore in Calabria, ubi religiosissimè colitur, nonnulli B. V. cultores juxta Urbis męnia non longè à porta, quam Regiam appellant, edificarant Sodalitium sub certis legibus ad Virginis veneratione, & ad propriarum animarum lucrum instituerunt annuente D. Petro Ruiz Archiepiscopo Messanensi per suum Vicarium Generalem.

357. Anno 1617. cum P. Paulus Masius Ordinis Clericorum Regularium Minorum Concionator celeberrimus in jejuniis ceneralibus in Templo maximo sermones haberet ad populum ingenti animarum lucro sua auctoritate à Senatu impetravit, ut Clericorum Minorum familia Messanę inter alias admitteretur, cui antiquum S. Agathę V., & M. Sacrariũ ante Domum Senatoriam, ubi nunc degunt, attributũ est.

358. Anno 1618. cum Archiepiscopus Ruiz in Hispania ad aliã Ecclesiam migrasset D. Andreas Mastrillus Panormitanus Regius Madriti Cappellanus, atq; S. Marię de Alto Fontes, seu parvo Abbas à Philippo III. electus, & à Pontifice indugratus Messanensi Ecclesię preficitur. Is initio Urbĩ parũ acceptus, sed cum religione, mansuetudine, prudentia, virtutẽ excelleret, eidem apprime carus fuit, & ab omnibus tamquam pater amantissimus habitus est: adeo dissidentes animos suavissimi mores, & cum virtute conjuncti obligare, & conciliare solent.

359. Per idem tempus Sarcinatores illi, qui juxta portum omnis generis vestes, seu novas consuunt, seu discissas reparant in vicina juxta portum edicula Virgini Deiparę à Gratia sacra pietatis causa convenere, deinde eorum aucto numero aliã capaciorem edem eũ Archiepiscopi facultate nõ longè ab illa ad portam Civitatis edificarunt, at ubi propter Theatri maritimi structuram omnia illa edificia cũ antiquis męnibus diruta sunt, & edes illa solo equata est, quam intra eadẽ portam cum sacra supellectili transtulerunt, & concinẽtorem reddiderunt. Ergo hi opifices, in pium Sodalitium coaluere. Inopumque cadavera, seu civium, seu alienigenarum, quę alioqui ob nimiam indigentiam inhumata in tri-

viis

viii, aut in casulis jacerent, in humeros decentes sublata, fac-
cis induti Cruce præeunte cum tintinnabulo ritè sepeliunt,
eorumque animas sacrificiis expiant. Deinde verò Archi-
sodalitio Romano, quod mortis, & orationis vocant sub
Paulo V. instituto, & Ecclesiastico indulgentiarum thesau-
ro locupletato, ut illius participes fierent sunt aggregati.

Anno eodem v. Idus Aprilis Sodalitium S. Joseph à D. ^{360.}
Christophoro à Rocca Patritio Messanensi insigni reliquia <sup>D. Christopho-
rus à Rocca
anno Divo
Joseph dona-
tur.</sup>
anulo, S. Joseph donatum est per publicum Tabellionem,
Gregorium Cuminalem, qui in eo Sacrario summa religio-
ne colitur, & ad egrotos passim ad impetrandam valetudi-
nem deferitur. Is ergo sacer anulus in hanc Illustrissimam fa-
miliam hoc modo transiit. D. Philippus à Rocca Christo-
phori Avus paternus dum ex Catholici Regis cura in Sici-
liam contenderet Barcinonæ ab ejus Urbis Præfule cui in
Hispania multos annos familiari consuetudine conjunctis-
simus fuerat hospitio aliquot spatio dierum exceptus est, in
quibus Præsul oppressus morbo graviter decubuit, & morti
vicinus Philippum familiarem ad se accersitus, sic allocutus
est: *Ego amice, uti vides nature debitum mox solvam: tibi verò
quam unice dilexi pignus mei erga te amoris testem relinquere de-
crevi. Hic anulus est S. Joseph non pronubus ille, quem sacro nu-
ptiarum die Virgini Sponse detulit. Is enim Perusii in D. Laure-
ntii Templo religiosissime asservatur; sed alius quem digito, ut eorū
temporum mos erat, gestabat. Hic à trecentis amplius annis ab Il-
lustri majorum meorum familia possidetur, & summo in precio
habitus est: hunc in mei memoriam perpetuo tibi babe, & magni
facito. Hæc D. Philippo familiari suo Præsul, & paulo post
moritur. Ille Messinam veniens carissimum donum inter
rei domesticæ pretiosiora servavit, & ex hac vite decedens
Paulo filio heredi suo cū reliquis bonis testamento legavit,
& hic Christophoro filio heredi reliquit, cujus pietas Sodal-
litium S. Joseph eo donario locupletavit. Anulus argenteus
est, ejus retunditas teres affabrè per gyrum insculpta liliis,
rossisque ornata.*

Anno 1619. Familia Carmelitarum primi instituti sub ^{361.}
nomine Montis Sancti Messana primam suam originem <sup>PP. Carmelita
ni sese ad pri-
mi instituti lo-
get restitutos</sup>
sortita est hoc modo. Jam dudum Carmelitarum ordine
non-

*Cenobium pri-
mū apud Ne-
sanam erigē-
sub nomine
Montis Sancti*

nonnulli divino afflati numine Religiosum ceterum ad pri-
ma severitatem revocandi desiderio exardescabant, & que
dilapsa jam fulxerat antiquorum, morū legumq; disciplinā
revocandi, idque à Patre Generali totius ordinis enixè po-
sulaverant, accedente Pauli V. Pontificis diplomate dato
viii. Idus Decembris ejusdem anni, quo sanctum, piūq;
eorum Religiosorum consiliū provehere jubebatur, & jam
Magister P. Alphius Licandrus Messanensis cum lociis ejus-
dem familiæ Messanæ viros doctos, ac Religiosos ea de re
consulebant cum interim in Aci oppido, & postea Catanz
Carmelitarum Religiosi leges, ac jura primi instituti una-
nimes restituere aggressi sunt, Messanæ verò peculiare ce-
nobium in eade, ac domicilio S. Jo. Chrisostomi in colle juxta
torrentē Cammarim extra Urbem sito constituerunt, appel-
laveruntq; Montem Sanctum, ad Montem illum Carmelum
alludentes, quem Carmelitarum primus Institutor Elias
Thesbites cum Prophetarum familia incoluit. Pertinebat
edes illa cum Cenobio ad Carmelitas Messanenses, ubi eo-
rum duo, tresve, cum parvo Religionis decoro commora-
bantur, ac nova primi instituti familia, cui à Priore Gene-
rali attributa est, cum vitæ religiosæ integritate, ac virtutū
exemplis prælucere, non sub antiquo nomine S. Jo. Chriso-
stomi, sed D. Mariæ à Monte Carmelo mirum quantū quā-
citissimè adolevit, radicesque profundas adeo jecit, ut quam-
plurimū spectatæ indolis adolescentes in eam cooptati sint.
Templum & Cenobium piorum Civium pecuniis amplifi-
cata, & hinc factū est, ut ab hoc primo Cenobio, tamquā ab
Archetypo reliqua quæ in Sicilia, Italia, & ubiq; terrarum cō-
dita sunt primi instituti lineas duxerint, ac Montis S. nomē
susceperint, ut diplomata Pontificia manifestè testantur, &
Urbanus VIII. in eo, quod dedit Romæ anno 1633. 111. Non-
Aprilis ita habet: *Nuper siquidē pro parte dilecti filii Prioris Ge-
neralis Fratrum Ordinis B. Mariæ de Monte Carmelo, expositū
fuit, quod alias jam inter Fratres discalceatos B. Theresiæ, & Fra-
tres primi instituti, seu Seminarii de propaganda fide vulgō de
Monte Sancto nūcupatos aliqua dubia circa habitum suborta
essent &c.* Igitur templum hoc cum B. Virginis Imagine à
Monte Sancto singulis quibulque Mercurii diebus summa

re-

religione à civium multitudine frequentatur. Vide nostrā Iconologia 1.2.c.25. Præterea hujus Ordinis Visitator Generalis M. F. Theodorus, qui postea Prior Generalis totius Carmelitarum Ordinis creatus est: Cenobium S. M. Pilerelli nūcupatum juxta viam Cardines positum Fratribus primi insupti de Monte Sancto ad incolendū tradidit anno 1627.

Anno 1620. vii. Kal. Septembris Theresiani discalceati eodem D. Mariæ à Gratia S. Raynerii cū facultate Archiepiscopi D. Andreæ Mastrilli obtinuerunt, ubi per bienniū in Sacratio D. Paulini cōmorati essent. Verūm futuri edificiū molles in eo loco hostium injuriis opportuno nō nihil negotiū eis facessit. Regiarū enim arcium præfecti, & Urbis propugnaculorum curatores Cenobium illud pro magno impedimento ad ejaculandas ex bellicis tormentis ferreas pilas in oppositas naves existimantes eā fabricam vehementer oppugnabant. At intercedente Emmanuelis Philiberti Magni Prioris Castellæ auctoritate Salabræ illæ complanatæ, & cōfestim magnifico extruendo Cenobio, ac Templo manus admotæ sunt. Confluente diebus Sabati ad Virginē à Gratia Religionis ergo ingenti civium numero. Præterea hæc ædes à Catholica Philippi IV. Majestate ad preces F. Martialis à S. Maria genere Hispani hujus Cenobii alumni inter sacella regia cū suis juribus admissa est, à quo etiam tribus aureorū millibus ex Præsulum defunctorū spoliis aucta est.

Anno 1621. F. Albertus Cavamus Liparensis Episcopus, ut à Legationis Apostolicæ potestate, quam Rex in Sicilia jamdiū obtinuit se ipse subduceret Archiepiscopo Rhegino se subdi enixè à Pontifice efflagitabat. Verūm Archiepiscopus Mastrillus, ne Messanensis Ecclesia suffraganeæ privaretur, ita apud Pontificem egit, ut nihil in ea re immutandum sanciret.

Per idem tempus Ministri hujus Magnæ Curia Archiepiscopalis dum porta Urbis, quæ ob Caroli V. per eam ingressum imperialis nuncupatur in augustiorem formam restituitur, & edicula B. Virginis à Consolatione ad ejus portæ latus sinistrum diruitur, eodem opportuniorem, & capaciorem eidem Virgini à Consolatione sacram ad dexterum ejusdem portæ latus erigunt, & Sodalitatem instituunt.

An-

362.

Theresiani discalceati eodem D. M. à Gratia construnt.

363.

Frustra Episcopus Liparæ se Archiepiscopo Rhegino subducere suadet.

364.

Porta Imperialis augustius efficitur.

365. *Edes B. Virg. à Grutta sub Philiberto Sabaudia Principe constructa à Francisco vero de Mello Prorege 1622.*
 Anno 1622. Emmanuel Philibertus Siciliae Prorex, & Magnus Maris Architalassus dum Messanae ageret, & eidem Pelorum animi causa venatum adiret ediculam Virginis à Grutta qua transibat ea pietate profectus est, ut in eo loco Templum Virgini, & ad Templi latera augustas edes quo ipse post venationem diverteret extruere cogitavit. Templi fundamenta jecit in gyrum gradibus lapideis munivit excelsa porticu marmoreis suffulta columnis circumcinxit. sed cum Principis prematura mors cepti operis consilia abruptisset D. Franciscus à Mello Prorex cum Pelori fauces primū ingrederetur de Templo illo juxta litus nō dū absoluto percontatus ubi à tanto Prorege aggressam accepit, publico se perficere sumptu decrevit, addiditq; has epigraphas.

D. O. M.

Philippo IV. Hispaniarum Rege imperante Philibertus Emmanuel Sabaudiae Princeps, Magnusq; Maris Architalassus majora semper animo concipere solitus ad nobilis Messanae Urbis, Marisque ornatum, prospectumque has Deiparae Virginis sacras edes construere curavit. Verū prematuro fato sublatus optimus Princeps religiosae pietatis opus perficere haud potuit. Anno Incarnationis Dominicae MDCXXIX.

Superior epigrapha ad Philibertum, haec inferior ad D. Franciscum de Mello pertinet.

D. O. M.

D. Franciscus de Mello Comes de Assumar Regiae Majestatis à Consiliis Status extra ordinem ad Urbanū VIII. Legatus, nec non pacis universalis plenipotentarius, & hujusce Regni Prorex inceptum à cognato Principe opus perfici, ornarique voluit, ut ubi prima soluta navigatione Sicilia solum attigerat, ibi etiam à Mariae Numine suscipiendi mox regiminis felicia sibi, & Regno sollicitaret auspicia. Anno à Partu Virginis MDCXXIX. Pridie Nonas Februarii.

Per

Per idem tempus instituta est Domus Virginum *Dispersarum* sub nomine S. Catharinæ Senensis, & Deiparæ SS. Rosarii, nam ex hoc Virginis Sodalitio nonnullis viris primariis religio est injecta, quod puellas indigentes parentibus orbatas, & forma elegantes per Urbis plateas stipem cogendo divagari conspicerent. Unde convenere Sodalitii Gubernator Fr. D. Annibal Marchisus Eques Hierosolymitanus, & Consiliarii D. Fridericus à Messana, & D. Laurentius Albertus Marchio Pentidactili cum aliis quinque viris nobilibus ad eam rem deputatis, qui domum corrogata pecunia ad alendas eas Virgines prius quam Reipub. detrimento essent erigere constituerunt; & re cum Emmanuele Philiberto Prorege, & Senatoribus communicata pium illud opus aggressi sunt. Puellas igitur aliquot in domum juxta viam quam Albergariam vocant non sine solemnitate coegere; quotidie præ foribus hæc inscriptio aureis literis legabatur.

366.

Domus Puellarum dispersarum erigitur.

D. O. M.

Alma Sanctissimi Rosarii D. Dominici Societas Virgines parentibus orbatas, tanquam purissimas rosas in mundi campis non sine pudoris periculo dispersas in hunc hortum conclusum custodiendas, alendaque transfudit, & Templum Divæ Mariæ Virginitatis Regina magna pietate consecravit, auspice & Protektore Philiberto Emmanuele Maris, & Sicilie Imperium administrante pro Philippo IV. Rege Potentissimo Anno MDCXXIII.

Hæ postea Virgines in aliam Domum, & eadem Virgini ab Angelo Annunciatæ sacram qui prius Capuccinæ tamquam Valerudinario usi fuerant, & Clerici S. Philippi Neri postea in ea commorati erant translatae sunt, ubi tamquam in Cenobio optime instituuntur, aluntur, & ad altæ honestis viris matrimonio junguntur.

367.

Hoc eodem anno cum Romæ 11 Idus Martias Summus Pontifex Gregorius XV. B. Ignatium Loyolæ Societatis Jesu Institutorem, B. Franciscum Xaverium Indiarum Apostolum, cum aliis tribus B. Isidoro, B. Philippo Nerio, & B.

Feria solenniter Messang celebratur in Domo Professa, tam à Collegio pro

335

E c c e

The-

SS. Ignatio,
Francisco Xa
perio inter Di
nos relatis.

Theresia Virgine ritè, ac solemni pompa in Sanctorum album retulisset, octavo à festivitate die hoc est x i i Kal. Aprilis P. Benedictus Muleti Messanensis Præpositus Domus Professæ Societatis Jesu Roma ea de re literas accepit optatissimas, & lætissimo nuncio per Urbem vulgato mira incessit Messanenses cives lætitia ob divinos honores in Sanctos, præsertim Ignatium, Xaverium, Theresiam, & Philippum, prout uniuscujusq; in eos studium, & pietas effervescebat; Unde Jesuitæ, Theresiani, Neriani, hoc anno quique suis in templis summa qua potuerunt pompa, honore, solemnitate, celebritate novos Sanctos coluerunt. Porro Patres Societatis Jesu omnes civium ordines, omnem ætatem, ac sexum ad Sanctorum suorum Ignatii, ac Francisci ferias celebrandas adhibentes Urbem totam incenderunt, seque ipsos in tanto cultu superarunt. Ego paucis hic cuncta perstringam, longiora qui volet ad literas typis eo tempore excusas, quæ singula accurata narratione edocent, remitto. Primum omnium pro singulari beneficio tantæ Religioni collato in Templo Divi Nicolai convenere Præsul D. Andreas Mastrillus cum suis Canonicis, Princeps Philibertus cum Procerum comitatu, Strategus, & Senatores cum viris primariis, & inchoato hymno *Te Deum laudamus*, ab Archiepiscopo subsequente musico concentu campanæ omnes Urbis pulsatz, tormenta bellica omnia triremium, navium, arcium, ac propugnaculorum explosa; quo rumore inopinato ingens populorum ad Divi Nicolai ædem factus concursus, qui ad aram eleganter præparatam, & cereorum numero bene fulgentem accedentes S. Ignatiū, & S. Franciscum venerabundi salutarunt. His felicibus aspiciis, ac veluti præludiis ad futurum triumphum præmissis diem splendori Sanctorum gloriæ habendo indixerunt, qui fuit pridie Kal. Augusti, qui dies S. Ignatio sacer est. Verum octavo ante die hoc est x. Kal. Augusti in Templo maximo Sanctorum adoratio facta est, ibi enim nobilium virorum Sodalitium augustissimū theatrum egregio sanè Architecturæ opere dirigendum curaverat. In quo SS. Ignatii, & Francisci exposita erant simulacra infinitis pene luminibus fulgentia, & inclinante in Occidentem Sole Philibertus cum latissimo Dynastarum comitatu Stratego

tego, & Senatoribus in Templum accesserunt. Cui ad mediam Templi plateam processit obviam cum Clero, & Canonicis Archiepiscopus, resonantibus interim organis, tubis, tibiis, & laxatum velum, quo machina obtegebatur, geminaeque apparuere SS. Statuae, ante quarum conspectum in genua omnes procubentes Sanctos nuperos adoraverunt. In suum Solum Princeps concessit, locum suum suo ordine tenere reliqui, è sua Sede Archiepiscopus vespertinas preces inchoavit, concentu musico respondente. His absolutis nobilium virorum equitatus subsecutus est accensas faces plurimo cum famulatu manu gestantium, quorum munus Sanctorum per Urbis compita vexillum comitandi, & ad Templum D. Nicolai reportandi fuit, acclamantibus quoque ipsi Equites incedebant popularibus. *Vivat S. Ignatius, vivat S. Franciscus Xaverius* viis ubique multo ignium splendore collucentibus. Postero die Archiepiscopus Clero, & Canonicis stipatus solemne sacrum in eodem D. Nicolai Templo suavissimo musicorum concentu fecit v. 11. Kal. Augusti supplicatio per publicas Urbis vias à Domo Professæ hoc ordine inchoata est: Triumphalis currus præibat tympanis, tubisq; circumstrepentibus: quatuor trahebatur currus phaleratis equis eleganter cristatis, aurigis etiâ feripæ toga, stellulis argenteis maculata indutis. In curru triumphatis summa sede Messana in cuius pectore Crux aurea fulgebat Jesu nomen manutenens S. Ignatii virtutibus variis suo ordine stipabatur, infra hos musicorum sedebat cætus, qui populi Messanensis nomine Sanctorum laudes, quam suavissime concinebant. Currum quatuor adolescentiorum equitum manipuli egregiè ornati subsequebantur, quorum duces cum suis vexillis, cum suo comitatu quatuor Orbis partes, & earum Regna, & Provincias referebant, in quæ Societas Jesu lucrandarum animarum causa penetraverat, deinde ex recto Domo Professæ Sodalitio suo ordine, suoq; cum peculiari signo bini cereas faces gestantes octingentos quinquaginta Sodales incedebant Eodem modo Societatis Jesu Religiosi, centum, ac decem Clerici, & Sacerdotes linteati summa oris, & corporis modestia ei supplicationis ornamento erant, ad hæc Venerabili Sacerdotum Sodalitio, quod pone sequebatur cele-

bris quædam machina resignata est: Ea verò talis erat: Surgebat à basi quadrata ingentis quasi pinee similitudo, in cuius foliis pulcherrimo sanè ordine Societatis Jesu plusquam centum Martyrum cum sui martirii insignibus statuz non jam exiguz, sed ad naturalem formam, pene accedentes dispositæ erant, ex quo facile conijci potest ad quam altitudinem machina protenderetur, in cuius apice aureum Jesu nomen Angelorum corona laureas, palmasque gestantium circum septum effulgebat. Hinc vulgus martyrum arborem appellavit, quæ oculos omnium in admirationem sui maximopere illexit. Demum Archiepiscopus cum Clero, & Canoniciis capite thiaris cooperto, & pontificali indutis ornamentis: pegma cum statuis argenteis SS. Ignatii, & Francisci elegantissimè ornatum excepit, & Sacerdotum ejusdem Societatis humeris sublatum, umbella è tela argentea obtectu, cuius senas hastas totidem Senatores gestabant, circumquaque colloccatis vigintiquinque librarum cereis è Virginum Conobiis dono missis, Verùm ubi ad Collegii aream ventu est, in quo Princeps Philibertus supplicationis instructum agmen distinctè inspexit, descendit cum reliqua Dynastiarum frequentia acceptoque manu cereo, Sanctorum Statuas per reliquas Urbis vias singulari exemplo donec iteru in Templum S. Nicolai supplicantium agmen sese recepit, profecutus est. At SS. Statuz cum ad maris litus conspicerentur essent triremes omnes omni bellicorum instrumentorum, & symphoniarum genere SS. Ignatium, & Franciscum pluries confalutarunt; milites etiam scopos per vices exploserunt, & arces cum Regiæ, tum Civitatis ex Principis mandato ingenti cum omnium acclamatione, & letitia id ipsum per egerunt per intervalla. Tandem hoc ordine supplicationis series à diei vigesima, secunda ad primam noctis horam, inter continuos musicorum concentus ad Templum Domus Professæ deducta est. Templum verò adeò eleganter preciosis auleis mira artificio dispositis ornatum, ut nunquam antea ardentibus undique facibus ita splendescens, ut noctem in diem versam crederes. Legebatur in templi superliminare hæc epigraphæ.

solus vultu solusque animus | lumenque calorque | mensque

animi

et d. n. s.

A. M.

A.

M.

B.

G.

589

S. Ignatio Loyola Societat. Jesu Parenti optimo Viro ad animarum salutem nato in vita, in morte miraculis claro, & S. Francisco Saverio S. Ignatii vero filio Indiarum Apostolo mortuorum suscitatori, utrisque nuper à SS. D. N. Gregorio XV. Pont. Max. in Divorum numerum relatis Domus Professa Messanensis grati obsequii ergo D. D.

In hoc Sanctorum triumpho non defuerunt magnifici palmarum 60. altitudinis cum depictis historiis hinc inde triumphales arcus in publicis viciis, quibus clauditur Domus Professa, unus circa meridiem, in quem primum supplicatio ingressa est, alter circa septentrionem, ex quo regressa est. Venio ad reliquos dies quibus quotidie, vel Presul quispiam, vel Canonici celestem hostiam in eo Templo solemni populo immolabat insigni aliquo Precone evangelico ex aliis Religiosis familiis ad frequentem populum verba faciente. Semel his diebus divinis officiis interfacere suis in subsellis loco, ordine confedentes Equites Stelliferi, semel etiam Hierosolymitani suis insignibus decorati. Auxerunt communem letitiam Cathecumeni undecim ab Archiepiscopo Mastrillo sacro fonte in eodem Templo multa celebritate abluti, & pro paterna liberalitate candida serica veste ad talos usque demissa donati: longum esset recensere luminum tota Urbe micantium seriem, ludos ignitos e sulphureo pulvere in proceris machinis artificiose compactos, & alia multa, quae brevitatis ergo silentio involvimus. Et haec quidem quae hactenus memoravimus ad Domum Professam, quae sequuntur ad Collegium ejusdem Societatis spectant. Etenim Scholastici in SS. honorem quamplurima exhibuere, suumque in rebus literariis eruditionis, & doctrinae non vulgare specimen dedere, qua disputationibus philosophicis, mathematicis, theologicis, quae declamationibus, dramatibus, & variis carminum generibus. Porro Collegium ipsum in aula, in atrio, in externo totius domus edificio eximie ornatum erat. Aula serico peristromate coëstita vario epigrammate in Sanctorum laudem distincta mirum in modum effulgebat

bat. Atrium sive impluvium octangularis amphitheatri speciem expressit, in quo egregio Architecturæ ordine variae sapientum virorum Imagines pendeabant ex arcubus, quasi Sanctis de humana etiam sapientia benemeritissimis suum obsequium exhibentes, & brevi apacreonteo, & pindarico carmine per totam machinam colludente. Præterea ara ibi magnifica extructa erat, in qua pictura insignis enitebat ubi S. Ignatius singulari humanitate Messanenſes Oratores excipiens primos decem suæ Societatis Religiosos, quos mittendos Messanam ad futurum instituendum Collegium designarat, commostrabat, inter quos Hieronymus Natalis totius Societatis Commissarius Generalis, Magnus Petrus Canisius Germaniæ Apostolus, & Benedictus Palmius celeberrimus eui illius Concionator numerabantur. Rhetorici igitur qui amphitheatrum hoc suo sumptu crexere hanc epigraphen conscripserunt.

Academia Primigenia Rhetorum Societatis Jesu à Petro Magna Canisio in Messanensi Collegio fundata S. Ignatii Parentis triumphos quos scientia majores contemplantur ipsa promulgandos suscepit.

Et quidem indicare voluerunt tum primum Societatem Jesu, ex S. Ignatii præscripto ad informandam literis adolescentiam Messanæ publicum scientiarum Gymnasium instituisse, quod sanè consilium quanto Societatis instituto dignius, ac gloriosius tanto Orbi universo admirabilius, atque utilius habitum est. Præterea tota edificiæ facies eodē Architecturæ ordine à summo fastigio aureis fasciis recinta, distinctaque vario epigrammate, pictisque tabulis omnium admirationi fuit. Legebatur, verò supra Collegii ostium hæc epigraphe.

SS. Ignatio Loyola Societatis Jesu fundatori, & Francisco Saverio ejusdem S.P.N. socio Indiarum Apostolo in Sanctorum numerum adscriptis à SS. D.N. Gregorio PP. XV. Collegium Mamertinum P.

Postremum tandem octodivarium feriarum diem clausere scholastici triumphali quadam pompa, quam ipsis sapientiae triumphum placuit appellare. Igitur SS. Ignatium, & Xaverium ob illustratam ab ipsis sapientiam triumphantes per publicas Urbis vias circumferre statuentes tale agmen instruxere. Praeibat inter tympanorum strepitus nobilis adolescens in phalarato equo breve S. Xaverii vexillum gestans ejus enim opera primū ad sapientiā propagandam S. Ignatius usus est, ex altera verò parte Jesu nomen depictum erat, legebatur verò hæc inscriptio. *Ut portet nomen meum in Gentibus*: hunc sequebantur pedites serica toga indutæ ad sapientiam comparandam cū suis insignibus quatuor animi potentie, Intellectus, Judicium, Memoria, Applicatio. Deinde equites alii tres, tria scientiarum numina tutelaria praeferebant Mercurium, Apollinem, Minervam cum eo indumento, ac notis, quæ illis Poetæ perscribunt, quos singulos Musæ tres praebant. Postea equitabant scientiæ, & primū Grammaticæ latina, græca, hebreæ, quibus adolescentes in hac Academia instituuntur, vel ab ipso studiorum exordio. Secundo loco Poësis aureo redimita ferto, cum lyra, & ceruleo indumento. Tertio Rhetorica purpurata, liliata, armata dexteram fulmine. Quarto Dialectica candidata argenteam coronam nigra fronde intermixtam gerens in capite. Quinto Physica in aureo habitu cū Amaltheæ cornu in dextera floribus, frugibusque resecta triangulari ferto circumdata. Sexto Mathematica tota argentea cum regia corona, spheram cum circino manutenens. Septimo Metaphysica, & ipsa candidata cum aureo ramusculo, & corona argentea. Octavo Moralis Philosophia armata gladio dexteram quo honestum à turpi fertur dividere cum ferto quadrato. Nono Moralis Theologia in veste cerulea, cujus caput coronā argenteam, manus speculum gerebat. Postremò Theologia palla argentea induta, corona tergemina redimita, Sole circa pectus radiante Crucem aureo inclusam circulo manutenebat. Ex scientiis singulæ in equis tres hastæ coronatæ comitabantur, in quibus propria cujusque stemmata, simbolaque, & viri in ea facultate illustres indicabantur Hoc agmine prætergresso sapientiæ currus triumphalis subsequitur feri-

Anno 1623. S. P. Q. R. M. qui ad D. N. Urbanum VII.
litteras gratulatorias ob nuperam ejus ad Pontificiam Se-
dem profectionem dederat, hoc vicissim ab eo plenum
omni humanitate rescriptum accepit.

UR.

URBANUS PP. VIII.

DILECTI FILII SALUTEM, ET APOSTOLICAM
BENEDICTIONEM.

Hospitalem Portum cum in istius Urbis sinu Pontificia classes 368.
inveniant, meritò illam Apostolico semper patrocinio com- ^{Rescriptum Po-}
munemus. Quis enim vestris laudibus non faveat, cum à quo fre- ^{tificii Urbani}
so, olim navigantium audaciam exterrebant fabulosa Poetarum ^{VIII. ad lito-}
monstra, eodem nunc Christianas nationes. advocet Messanen- ^{ras gratulato-}
Civium humanitas? Apostolici Senatus literas vobis in Interre- ^{vias a Sena-}
gno redditas à dilecto filio Opitio Vidotto, qui ecclesiasticis triremi- ^{tu Messanen-}
bus pro Praefecto praeerat cum testemini tanto obsequentium ani- ^{missato}
morù studio isthic acceptas ea nobis alimentà praeberè videmini,
quibus Pontificia charitatis magnitudo augeatur. Quod verò ad
Pontificatus nostri gratulationem pertinet, curabimus, ne frustra
unquam dignitate nostra letati esse videamini. Ceterum publicis,
privatisque supplicationibus orari isthic cupimus. Dominantium
Dominum, ut ad quam Nos gloriam desideratam ascitum nu-
per Urbani cognomentum incitabit, ad eam consequendam Civitas
vestra inter ultrices Christianorum Principum classes ex oppor-
tuna ista statione ad orientalis impietatis excidiù emittens, quod
vobis decus, et orbi solatium exoptantes, Apostolicà benedictione
Senatui, Populoque Messanensi impertimur, et Pontificiam benedi-
ctione pollicemur. Eam autè vobis locutentius declarari iussimus
à dilecto filio Francisco Radicio, qui istius Urbis negotia pari fi-
de, et diligentia curans vestras nobis literas reddidit. Dat. Ro-
mae apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 3.
Novembris MDCXXIII. Pontificatus nostri anno primo.

Eodem anno dum maritimi Theatri edifica- ^{369.}
extruebantur binæ Urbis portæ à S. P. Q. M. inter alias ere- ^{Gemina Urbis}
ctæ sunt, quarum altera Deiparæ Virginis à Stella, cujus ^{Porta erigeb-}
Imago tunc clara miraculis à populo summa religione co- ^{tur quarum al-}
lebat. Altera Divo Alberto Carmelitæ dicatæ sunt, ut ex ^{tera Deipara}
sequentibus epigraphis manifestum est. ^{Virgini à Ste-}
^{la, altera Do-}
^{alberto dicat-}
^æ

F f f f

D. O.

D.

O.

M.

*Maria Virgini Despara ab Oriente Reges excipienti**S. P. Q. Messanensis Portam Stellam P. D. D. Q.**Anno Domini MDCXXIII. mense Novembri.*

D.

O.

M.

*Divo Alberto Confessori Civi suo S. P. Q. Messanen-**sis Portam Albertam P. D. D. Q. anno Christi**MDCXXIII.*

370.

*Archiepisco-
pus Mastril-
lus moritur.*

Anno 1624. 11. Nonas Maii D. Andreas Mastrillus Ar-
chiepiscopus Messanensis vir plane immortalitate dignus,
& toti orbi carissimus migravit e vita; conditus est in fide
maxima marmoreo tumulo, cui hoc appositum epitaphium.

D.

O.

M.

*D. Andreas Mastrillus Panormitanus post plurimas**honoris gradus ad Messanensem Sedem evectus, Mes-**sanensem studiosissimus fuit, morum condare, ad-**itusque facilitate vix parem habuit, pietate, exempla,**precibusque auxit alumnorum redditus exiguos, Prae-**sulum paes dilatavit, perfecitque hisque animo maio-**ra concipiens sibi partem muneris satis cum vixisset,**obiit, non abiit: ex memoria 11. Nonas Maii. anno**salutis MDCXXIV.**Quod sedes aliis condis Mastrille superbas**Et tibi vix superest, hoc breve marmor habet.**Mausolea tuis meritis jam debita tecum**Condita Zancle simul condere non potuit.*

371.

*Prigus dies
sestus pro B.
Francisco Bor-
zio*

Eodem anno ex literis Romae datis x. Kal. Octobris ubi
Messanz cognitum est SS. D. Papam Urbanum VIII. Pon-
tificio diplomate P. Francisco olim Gandiae Duci, & postea
Religioso, & Praeposito Generali Societatis Jesu Beati no-
men attribuisse, & in ejus honorem, ac cultum rem divi-
nam, & horarias preces peragi posse concessisse, Marchio
S. Crucis Siculae classis Praefectus, & cum Sancto viro alia
qua

qua cognationis affinitate conjunctus festum illi diem summa celebrare pompa suarum partium esse existimavit. In ara maxima Templi D. Nicolai Domus Professæ Soc. Jesu B. Francisci Imago exposita; Teplum pteciosis auleis con-vestitum, Templi facies exterior, valvæq; cum virenti minto, tum pictis tabulis hinc, atque hinc ornata apparuerunt ad vespertinas preces totius Urbis campanæ pulsata, & e supremo Turris campanariæ, Templi maximi apice classarii tubicines omnes, suas tubas, tibiaeque musicum in modum inflavere, quibus alii tubicines in D. Nicolai turri dispositi quasi concentu concertantes, quam suavissime respōdebant. Bombardarum item, bellicorumque tormentorū auditæ explosiones, Urbem totam repentino strepitu tum exterrificabant, tū exhilarabant juxta ipsius Templi arē, ac vias longo agmine plusquam mille milites ex classe Sicularum, tum florenti ter quater more bellico quasi concertantes B. Franciscum festis explosionibus consalutarunt. Marchio cum letissimo Dynastarum Equitum S. Jacobi, & totius Urbis Procerum comitatu divinis precibus interfuit quibus absolutis ad primam noctis horam Urbs tota ignibus ardere visa est: cum nulla ferè domus fuerit, quæ vel è fenestris, vel è sublimiori aliquo loco faculas non exponeret. Arce Guelfonia varia ignium artefactorū spectacula exhibente. Interea triremes duodecim omnes lento remigio secundo mari portum adlegentes tū ardentibus funalibus tum tēdis, ac laternis per transra, per malos, per antennis, ac dependentes funes, prora, puppique dispositis vexillis omnibus in auras explicatis, totas in undis ardere ignibus existimares. Deinde in medio portu constitere omnes, & à Prætoria signo dato reliquæ per intervalla certo ordine servato bombardas explosērunt. Milites interim modo turmatim, modo ad numerum, ac per cohortes sclopos exonerantes, gratum, ac sanè novum spectanti Urbi in honore B. Francisci classis triumphantis simulacrum proposuere. Porro mane ipso festo die pari celebritate cetera sacra munia peracta sunt.

Anno 1625. Kal. Februarii dum Parochus S. Leonardii D. Andreas Villalonga suggestum in dexterum Templi

parietem transferri jussisset, uno ex operis facto parietē altius feriente, ecce inopinato apparet objectu Virginis Odigitriæ Imago aspectu venerabilis, nube vecta, sub qua hinc inde Monachi senes duo venerabundi stabant, in interiori pariete depicta, ab exteriori semipalmo distans obstupescētibus, qui aderant operis. Nec tam cito per Urbem fama ferri cepit, quam crebra miraculorum coruscatione religionem conciliare, idque tum maximo opportuno tempore, quando nimirum timebatur, ne pestilentia, quæ reliquum pene Siciliæ corpus sedē occuparet; Ipsam quoque Messanam Urbem, quam proximè foret invasura. Incredibilis fuit populorum ad eam Imaginem effluentia, mira vicinorum oppidorum Siciliæ, & Calabria hominum frequentia cunctis uberrimæ Virgine gratias impertiente. Hujus inventionis xv. die ingenti pompa solemnitas celebrata est, erecti duo triumphales arcus insigni architectura Templū precioso ornatum peristromate ipsa Virginis ara multo argēto, flore, lumine instructa, quæ quidem Imago usq; ad nostrā ætatem summa religione colitur, de ea meminit Melchior Incofer de epist. c. 26. Vide etiam Iconolog nostræ c. 30. l. 5.

373.

*D. Blasius Protus
Archiepiscopus
Messanensis.*

Eodem anno D. Blasius Protus Siculo Pactensis U. J. D. qui fuerat Luciani Ruffo Mazariensis Episcopi ex Sorore Nepos, atque in eadem Ecclesia Cantor, & Vicarius, deinde verò Regius Cappellanus, atq; Apostolici Nuntii apud Catholicum Regem Fisci Patronus Messanensi Ecclesiæ preficitur ex Regiis literis Madriti datis Pridie Kal. Augusti 1624. & ab Urbano viii. solemniter ritu initiatur. Vir fuit acri ingenio, utriusque juris scientissimus ad negotia peragenda plane factus, sui propositi, ac sententiæ tenacissimus, ac defensor acerrimus, inter gravissimas adversariorum insectationes semper impavidus, semper infractus.

374.

*Sacra Edes
Deiparæ Vir-
ginis à Luce
miraculis cla-
ra inchoa-
tur.*

Anno 1626. xv. Kal. Februarii inchoatum est edificium Sacrarii Deiparæ Virginis à Luce nuncupatæ ab insigni sodalitio ejusdem nominis, ubi antiquissima à Normannorum Regum tempore ejusdem Virginis tabula exposita est, miraculorum splendore admodum clara. Hæc olim Rاندatio in Templo maximo Divi Nicolai in peculiari Sacello colebatur; quæ D. Francisco Abbati patricio Messanen-

si,

ti, alia ibidem supposita ejusdem B. Virginis nova tabula concessa est. Hic verò aliqua religione tactus, quod in ejus aula nullo pene cultu honestaretur Venerabili Sacerdoti D. Annibali a Messana, ut eam publicè exponeret resignavit, qui utpote Deiparæ studiosissimus ejus pietatem, ac religionem qua sacrario, qua sodalizio condendo, qua ad populum cōcionibus mirum in modū amplificavit, auxitque;

Anno 1627. in Collegio Messanenſi Societatis Jesu novū 375.

Sodalitium inchoatum est memoria sane dignum *de penitē* Sodalitium de Penitentia appellatum apud PP. Soc. Jesu inchoatur. *tia* appellatum sub clientela Deiparæ Virginis absque originali labe conceptæ, cujus auctor fuit P. Placidus Junta Messanenſis ejusdem Societatis religiosus, vir ad lucrandas animas ab ipsa adolescentia plane factus. Hic dum indicam profectionem flagrantissimo pectore moderatorum suorum permissu a tornaret, adversa cepit valerudine laborare, cui Panormo Messanā appropinquanti ea mens divinitus subito est injecta, *quid si, quidquid laborum in persequenda Barbarorum salute essem exantlaturus, quidquid super vasurus asperitatum, ad languentes popularium meorum animas, ex recta virtutis via oberrantium converterem?* Quod cum diu multūque animo agitaret, & in ancipiti rerum discrimine verferetur, accidit aliquando ut vitæ sanctimonia, ac virtute insignem P. Antonium Fermum Sacerdotem amicè inviseret, qui cum piis de rebus familiariter sermonem haberent: *Age Pater, inquit Antonius, quos Indos queris? Ad quas Insulas, & vastissimos terrarum tractus totus ambelas. Annè uberiores in hac nostra Sicilia, hoc Messanenſi agro messam invenies?* Hæsit Pater, nam de Indica expeditione nullum factum fuerat verbum, neque ab ullo alio id resciverat Antonius. Unde P. Placidus tanti viri oraculo confirmatus, & quasi à celesti voce commonefactus, abjecta exterarum nationum cogitatione, ad excolendam gymnasii Messanenſis juventutem, adhuc valerudinarius, animum, viresque intendit omnes. Igitur initio futuri Sodalitii primas lineas, quasi vitæ spiritualis quoddam rudimentum adumbravit, & feria tertia, & sexta vespere solutis scholis in ejusdē Collegii Templū scholasticorum ferventiores, velut in secretum penitentiæ conclave cogere cepit. Ibi Pater vel solus, vel cum socio in dia-

dialogi formam hortando ad virtutē sectandam eam adoleſcentiam, nunc prēmio vitæ beatæ; nunc formidine moris eternæ ostentando; nunc de studio, & arte obſequendi Deo, de religione in Cēlites, & in primis in B. Virginem magna animi cōtentione, ſacundia, ardore differendo, nunc formidabilia exempla proponendo, ita animos eorum, qui aderant commovebat, ut in eorum pectoribus, quaſi quodaſdam aculeos altius infixos relinquere videretur. Placuit ea res veluti nova ſcholasticis, & in dies maxima capiebat incrementa, & quidem fama per Urbem pervagata eſt, nec ſolum ipſi ſcholastici cujuſcumque claſſis, ſed etiam exteri, & quāmplurimi viri primarii natu grandiores ad hanc pietatis, & ſacrarum collationum ſcholam frequentes ſuaviſſimo virtutum odore illecti conſuebant. Acceſſerunt paulatim ad rerum aſperarum acrimoniam temperandam ſuaviſſimi Muſicorum concentus, qui ſacra carmina occinerent. Quo circa cum ipſum Templum ad excipiendam multitudinem ſatis anguſtum videretur anno inſequenti Sodalitium in Domus Profeſſæ latius conclave, & ad hanc rem mirificè factum tranſlatū eſt: ubi propter loci opportunitatem ita Sodalitium omnis ordinis numerus excrevit, ut quingenta, & ſexcenta virorum capita aliquando cenſeantur, & quāmplurimi propter loci anguſtias excluſi ante fores ſtare compellantur, accedunt etiam lectiſſimi Sacerdotes, & e religioſis familiis non pauci magno cum fructu, & virtutum exemplo, ita ut vix numerari valeant hi, qui vitæ perfectionis ergo in arctiora ſe concluſere cēnobia, & alii ex vita perſिता, & facinoroſa non ſolum ad frugem bonam ſe recepere, ſed ad ſummum, atque altiſſimum virtutis gradum poſt eximiam victoriam ſui pervenere. Binas abſque ullo exemplo, & ingenti cum fructu hoc Sodalitium ſeſtivities celebrat. Alteram quinta feria ante jeſtium maximum, qua proni eſſe in licentiā, & fluere in luxum homines ſolent, tunc enim Sacrarium concinnius ornatur tabulis præſertim, & imaginibus cujuſcumque conditionis demortuorum virorum Pontificum, Regum, Dynaſtarum &c. qui ob oculos id circo proponuntur, ut vitæ humanæ terminus ad quem omnes tendere ſine

ne ulla exceptione debemus, cognoscatur. Ad sacram Si-
naxim ritè percipiendam Sodales omnes invitantur pluri-
ma pro his, qui purgatorio igne expiantur à summo mane
celebranda sacra præscribuntur integro verò die sacra Eu-
charistia in Throno adoranda, cum concentu musico pro-
ponitur, quo die ingentes hominum concursus in sacrariū
fiunt. Alteram septimo Idus Decembris die Deipara sine
labe conceptæ dicato, & hic summa pompa, celebritate,
apparatu, panegyricis in ejusdem Virginis honorem octo-
dialia prosequitur. At cum tanti Sodalitii frugibus vini du-
taxat in secreto illo conclavi fruerentur; paucis ab hinc
annis, ut viri pariter, ac mulieres ea rerum divinarū collo-
quia participarent, cujusque mensis Dominica secunda in
Templo D. Nicolai ingens utriusque sexus cogitur multi-
tudo, ubi ferè omnes dolorem ex peccatorum memoria
conceptum gemitu, lacrymisque patefaciunt. Eam Sodali-
tū Messanæ nati formam in reliqua Sicilia Societatis Col-
legia, & ad Indos usque inveciam esse fama est.

Anno 1628. III. Nonas Junii inchoatum est in Templo 376.
maximo Sacellum magnificum Virgini Deiparæ ob episto-
lam S. P. Q. M. ab ea missam ex opere mirificè ex lapidibus
texellato publico, & nō vulgari sumptu, jactus est solemni
cum cæremonia à Senatoribus primarius lapis, in quo ver-
ba hæc insculpta legebantur.

*Primarius la-
pis pro Ma-
gnifico B. M.
à Litera Sa-
cello jactatus*

*Urbano VIII, Pontifice Maximo sedente
Philippo IV. Hispaniarum, & Sicilia Regi
D. Ferdinando la Cueva Abulquerque Duce
Siciliae Prorege gubernante.*

*Initialem lapidem Sacelli Deiparæ Virginis de Littero
hujus Urbis Patronæ in augustiorem formam re-
digendi fecere. D. Joseph Balsamo, D. Joseph Stayti,
D. Thomas Marquetti, Thomas Zuccarratus, D. Frã-
ciscus Reytanus, Placidus Jona Senatores.*

Et IV. viri edificio construendo ornando D....

*Marullo, Joannes Tuccari: Jacobus Leontini, alias
S. Basilii, Franciscus Foti. Anno MDCXXVIII.*

III. Nonas Julii

An-

377.

Urbanus VIII
Messanenſis Ca
nonicorum Col
legio Monac
ſtam concedis.

Anno eodem 1628. sub auspiciis D. Blasii Proto Archiepiscopi ab Urbano VIII. Messanenſium Canonicoꝝ Collegiũ Mozzettam, quam appellant impetravit dato diplomate vi. Idus Junii.

URBANUS

EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI

ad perpetuam rei memoriam.

Ministerio Sacri Apostolatus &c. Huiusmodi supplicationibus inclinati eisdem Capitulo, & Canonicis, ac dignitates obtinentibus, ut de cetero futuris temporibus dignitates, & Canonicatus, & prebendas in dicta Ecclesia nunc, & pro tempore obtinentes in eadem Ecclesia, & extra eam, ac in illis choro, & Capitulo, ac inter missarum, & horarum Canoniarum diurnarum, & nocturnarum, nec non vespertinarum, & aliorum divinorum officiorum celebratione, nec non in processionibus, aliisque actibus publicis, & privatis, ac quibuscumque anni temporibus, & diebus, ac alias quandocumque mucetam violaceam, vel nigram pro diversitate temporum palam, & publice, & liberè, & licitè deferre, gestare, illisque uti possint, & valeant Apostolica auctoritate, tenore presentium perpetuò concedimus, & indulgemus &c. Datum Roma apud S. Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ 1628. Pontificatus nostri anno quinto.

378.

S. P. Q. M.
D. Alberto f
prospere res e
venissent voto
publico se obli
gari.

Anno 1629. Senatus P. Q. M. Divo Alberto, si prospere quæ exoptabat evenissent publico se voto obligavit, quod in publico tabulario servandum, typisque mandandum iussit. Id nos etiam D. Alberti Piccoli monimentum, [is enim scribendi auctor fuit] hic ad immortalitatis memoriam exhibimus.

S. P. Q. R. Decreto Messana Nobilis, & Regni Caput.
Quod felix, faustumque sit S. P. Q. M.

Cum in suos Natales inspicimus Alberte Vir Beatissime, cum in accepta à te viro, mortuoque beneficia bona spe sumus, & tua cum gratia de tua gratia plurimum nobis, teique nostra publica vindicare jure, ac merito nostro debeamus, nam-

materno quidem Palatiorum genere, non minus, quàm paterno
 Abbatiorum tota Sicilia clara, & illustri, sanguis noster es, & ori-
 ginario jure nostræ Civitati obstrictus. Sed neque minoribus am-
 cultis huic te Patrie tua sponte illigasti, cum translato ad nos do-
 micilio, tuas quæcumque erant in tam eximia, & insigni Carme-
 litici Ordinis paupertate fortunas Messana collocasti, natione au-
 thoramento civiles quoque nexus, necessitudinisque adiungens.
 Proinde mirari jam desinam, quicumque Urbem hanc Roberti
 Neapolitani Regis obsidione arctissima fame pressam, & de sua
 salute jam planè desperantē tua presentī ope, sua tuis precibus cō-
 portato divinitus com meatu, presentissimo excidia ereptam, aut
 tua morte, & quæ illam consecuti sunt, celestibus prodigiis insi-
 gnitam pia recordatione meminere. Mirari desinam, quod alias
 quidem Civitates tuis Natalibus, Messanā dormitioni Divinitas
 destinavit, intelligantque baud immeritā te tanto ampliori affe-
 ctu Messanenses præ aliis dilexisse, quanto mortalitate apud nos
 deposita, feliciorē quam alibi gentem nactus, Patriam es forti-
 tus. Merito igitur nos ingrati porro fuimus, si causa reipetere no-
 stri pro ea, quæ adversum te pietate semper fuere oblata jam pri-
 dem tuæ fidei hujus Urbis clientelæ, atque ænus ad tuam atram
 supplicatione decreta, singuli, universique intercedente authorita-
 te patrocini tui, tutos, defensoresque se senserint, non iisdem vestigiis
 insistere, & affectus nostros testatari significatione palam esse cō-
 tenderimus. Quid igitur eadē re fieri placeret rogati Senatores, de
 ea re ita censuimus. Placere uniuerso Senatui, Populoque Admer-
 tino Tibi, Beatissimo Alberto Concilio, ac Populæ nostro, Tuoque
 Numini, quod ad Deipane Virginis à Monte Carmelo pie venera-
 mur, quot annis de publica pecunia quinque, & viginti aureos do-
 num dari. Insuper etiā si tuo intercessu, tuaque apud D.O.M. autho-
 ritate, & gratia Reipubl. Messanensis res meliores, amplioresque
 intra proximum quinquennium factæ fuerint, & si bonam men-
 tem optima, atque angustissima Principi nostro, Cardinali Regi Phi-
 lippo inspiraveris, & nostris votis, nostris desiderijs, quæ pro hu-
 jus Regni, pro hujus Urbis felicitate optamus, concipimus, saveat,
 annuatque, eaque omnia ex sententia S.P.Q.M. confecta fuerint,
 tum Tibi, Alberte Suavissime, Kovemus, Promittimus, nonis Au-
 gusti quo die meliorem Patriam nactus es, Cives, incolæque Mes-
 sanensis Urbis, atque Agri, lite, surgio, opere, proinde, ac festivo die,

Gggg

ces

Marquett, Thomas Zuccarrata D. Franciscus Rejta-
no, & Placidus Jona fundarunt.

Franciscus Maria Cirino, Jo. Petrus de Arena, D.
Nicolaus Maria Papardo, Franciscus Turba loci Re-
tores curarunt anno Dñi MDCXXIX.

Anno 1630. Senatores S. Franciscum Saverium Indiarū 381.
Apostolum summa voluntate, ac religione in novum Ur- S. Franciscus
Saverius in
novum Urbis
patronum eli-
gitur.
bis Messanenſis Patronum ſelegerunt. In cujus privilegio
Kal. Decembris tota Urbe creba tympana audita ſunt, qui-
bus S. Franciſci nomen. inſolita totius Urbis lætitia accla-
matum eſt. Prima deinde noctis hora accenſa lumina per
fenestras Templum etiam D. Nicolai exterius, tormenta
gnea plurima ejuſdem Senatus juſſu ad communem ſigni-
ficandam lætitiā exploſa. Ad primas veſperas concentu
muſico decantatas venerē Senatores cum multa nobilium
viroꝝ corona, ſicut etiā ipſo die feſto ad ſolemne ſacrū,
& cōcionem in cujus rei perpetua memoria illa inſcriptio
Senatus nomine facta, typis mādata, & locis publicis affixa.

Sancto Francisco Saverio Societatis Jeſu

Messana S. P. Q. R. Decreto Nobilis, & Regni Caput.
ſe devovet.

T Ibi S. Franciſce Saveri ter maximo, Japonico, Maurico,
Sinico, S. P. Ignatii Societatis Jeſu Fundatoris dilectiſſimo
filio Socio decemviro, ejuſque præcipuo inter alia miraculo naſcē-
tis Eccleſiæ apud antipodas Apoſtolo, Barbararum nationum, ho-
minumque efferatorum Domitori Idololatriæ exterminatori, Ec-
cleſiaſtica libertatis propugnatori, Erebi, mortisq; prodigioſo Triū-
phatori, miraculorum omnigenum Patratori; Senatum Remque
publicam commendamus, tueque clientelæ addicimus, confecra-
mus. A te Divos inter Urbes Tutelares, ac Patronos noviſſimo,
tua opera, tuoque patrociniſmo optima ſperamus, expectamusq; om-
nia, Famis, belli, contagionis omnis eſto propulſator. Hiſpanam
Aquilam, Hiſpaniæ alumne noſtris votis, noſtris deſideriis propi-
tiam redde. Quæ ſi pro tua benignitate faxis, noſtraq; Reſpublica
per te in ampliori, tranquilliorique ſtatu ſit, nos tantorum meri-

Gggg 2

torū

meritorum in eorum omne futuros memores pollicemur, tuoque
numini nos in perpetuum colendo obligamus.

Nos Senatores.

D. Marcellus Cirino Eques S. Jacobi, D. Nicolaus Ma-
ria Papardo, D. Cesar Piscis, Carolus Visalli, D. Placi-
dus Marullus, Lucius Pellegrinus.

Acta sunt hec Messana in Domo Senatoria de mandato preli-
ti Illustrissimi Senatus Kal. Decembris MDCXXX.

382.

Edes B. V. Ad
vocata Pecca-
torum exvni-
sur.

Anno 1632. in Suburbio Lusciniarum in edito colle non
longe à propugnaculo, seu Turri, quam à Victoria appel-
lant, ob ejectos, devictosque anno 1282. Gallos à Sacerdote
morum integritate insigni, & Deiparæ Virginis studiosissi-
mo eidem extracta ædes sub titulo Advocatæ peccatorum,
quæ à Suburbanis illis summa religione colitur.

383.

Tabula mar-
morea intra
Templum D.
M. à Scalis.

Anno 1633. Antistita Monialium Monasterii S. Mariæ
à Scalis, ut Imperatorum, Regumque Superiorum Siciliæ
ængæ suum Monasterium insignia beneficia nulla unquam
deleret oblivio, ea omnia marmorea in tabula insculpi cu-
ravit, quæ nescio ob quam causam in destinato loco non
fuerit postea collocata, sed in Templi angulo tantum Re-
gum monumentum lateat, at ego dignum, quod hic exci-
bam censeo.

D.

O.

M.

Basilicam hanc, rure à Scalis nuncupato olim suam
Guilhelmus II. Siciliæ Rex MCLXV III. maximo fū-
do, & Rachal oppido locupletavit. Henricus Impera-
tor, & Constantia Uxor MCLXXXVI colle Sarri-
cii donatam, & inter alias Sacras Regias ædes adscri-
ptam patrotinio suo nobilitarunt. Federicus II.
MCCXX. Templo verè Regio decoravit, ac Invisi-
ssimus Carolus V. Imperator nulla suorum religione se-
cundus MDXXVI. ut dirutū oppidum restauraretur
concessit, nomine iureque Baronatus Abbatisse collo-
tis. Nè igitur tam pii Patroni debitis injuriis de-
fraudaretur suffragiis Abbatisse Soror Livia de Gre-
gorio in perpetuum singulis hebdomadis semel pro de-
fun-

*functis Sicilia Regibus, atque iterum pro parentibus
sacrum fieri iussit, hoc grati animi posito monumenta.*

Anno à Christo nato MDCXXXIII.

Anno 1635. viii. Kal. Januarii Senatores D. Marcellus 384.
Cirinus Baro S. Basilii, & Eques S. Jacobi, D. Joseph Por- Clerici Regna-
lares Scola-
rū primas
Messanae quos
occupant.
rius, D. Joannes Avarna, Thomas Isvaglia, D Palmerius de
Joanne, & Petrus Pellegrinus publici Concilii, & Archie-
piscopi Messanensis approbatione novam Religiosorum fa-
miliam Clericorum Regulariū pauperum Matris Dei Sco-
larum Piarum cum reliquis intra Urbis sinum summa be-
pignitate complexi sunt. In cujus subsidium aureos qua-
tuor millia eleemosynæ nomine sunt dilargiti. Porro hi
Religiosi coemptis edibus juxta Paræciam S. Lucæ primis
literarum rudimentis informandis pueris operā dederunt.

Anno 1635. D. Petrus Balsamus Messanensis Princeps 385.
Rocce Fioritæ, & ejus Uxor Panormi degentes Domum, Domus tertiā
probationis Soc
Jesu Messanae
fundatur.
Tertiæ probationis Societatis Jesu hic Messanæ sufficienti
dote collocata fundarunt, quæ deinde in regione Terræ no-
væ non longè à Regia erecta est.

Anno eodem tota familia S. Placidi de Calonerò relicto 386.
Monasterio magno, ejusque augustis edificiis in S. M. Ma- Familia Bene-
dictinorum in
S. M. Magda-
lenæ à Josaphat
domici-
liū descendit
gdalenæ à Josaphat Domicilium, & Ædem translata est. De
ejus transmigrationis specie varii varia, alii propter Barba-
rorum incursiones, quæ cum timebantur; alii propter aeris
inclementiam, qua Monachi sæpius egrotabant, alii propter
intolerabiles sumptus, quos variis de causis fieri quotidie
ibi oportebat, ut ut res se habet Abbas Rm̄us D. Andreas Mā-
cus Messanensis vir prudentissimus cum Congregationis
assensu examinatis rerum momentis ita censuit faciendum:
Ædes postea D. M. Magdalænæ vetustissima anno 1637. re-
parata, & in ampliorem formam restituta est.

Anno 1636. Regni hujus Præsides D. Aloysio Monte Ca- 387.
tino Montis alti Duce Messanam aliasq; Siciliæ Urbes fa- Fames magna
Messanam in-
vadit cui pro-
digiosi B. Viri
go subvenit.
mes repente invaserat, sive id incuria evenerit, supremo-
rum Magistratum, sive Deo ita volente ad hominum pu-
nienda flagitia factum fuerit adhuc incertum, nam mense
Martio in Sancta hebdomada qua Christo parentatur, ita
fa-

fames aucta est, ut à pistoribus panis vix summa cum difficultate extorqueri potuerit, propterea quod consueta frumenti mensura ad conficiendos panes eis minimè conferebatur. Hinc populorum querelæ, inopum languentium lacrymæ, puerorum panem efflagitantium gemitus, totius Urbis facies mestissima. Quid in tanta calamitate agatur, cum præsertim, quod in publicis horreis supererat triticum vix per triduum multitudini alendæ sufficeret. Maximi ad facram maiorem Ædem tum virorum, tum honestarum feminarum concursus fiebant. Illius Patronæ implorantes opem, quam suo Messanensibus olim promiserat chyrographo, & eo magis civium conciderant animi, quo conceptæ spes frumenti, ex Siciliæ horreis veniendi penitus evanuerant, & quæ expectabantur onerariæ è vicinis Urbibus per quas transferant, fuerant interceptæ. Jam Sabbatum Christi sepulturæ sacrum clariori solito luce effulxerat, futuram fortè lætitiâ præfagiente, cum felicissimè spirabat secundus auster, & ecce tibi summo mane è Leocopetra, quod è regione Siciliæ Agri Rhegini promontorium est, onerariæ tres secundo flante vento expansis velis in fretum Siculum adnavigabant, atque ut clarius patrocinantis Virginis beneficium appareretur tota nocte in adversum fluxus, refluxusque reciprocantes unde onerarias illas ita retardaverant ut ne breve quidem spatium progredi potuerint, quod si ita non evenisset secundo à puppi flante austro nocte interpesta Pelori fauces incognitæ trajecissent, non ita tamen. Magnæ Matri placitum fuit, quæ tanto tempore fluctibus, ut ita dicam ad eas in freto detinendas imperavit, donec Messanenses illas prospicerent, & rostratam Anglicam, quæ in portu in anchoris erat in occursum navium expedirent. Et quidem percepta Urbis necessitate navium moderatores instigante quadam divina occulta vi, ut ipsi postea testati sunt Messanensium postulatis annuentes, subito Messanam versus secundo mari, ventoq; proras dirigentes portum tenuere. Quanta verò fuerit civium omnium gratulatio, quam ingens ad litus populi concursus verbis explicari vix potest. Vultu enim, ac lacrymis animi voluptatem cives testabantur, præstantissimam Virginis optimæ Patronæ

næ

re liberalitatem, ac benevolentiam predicantes, commen-
 dabant. Navium triumphum, letitiamque appropinquantium
 adveniens hora ipsa circa meridiem, qua hora omnes Urbis
 Campana propter Christi resurgentis memoriam de mo-
 rtopoliabantur, & quæ ex pimenta ex arcibus in letitiæ signi-
 ficationem explodebantur. Igitur Turritæ quatuor naves
 explicatis velis, ac vexillis omnibus tubis, sclopis, bombar-
 dis in portum ingressæ, & ipsæ salutem Urbi cum Christo
 redivivo geminato afferre triumpho videbantur. Quam-
 obrem Senatores cum Vicario in B. Virginis gratiarum actio-
 nes publicam, ac solemnem supplicationem indicendam
 statuerunt. Itaque Nonis Aprilis die Sabbato mane in-
 genti populorum celebrare religione lacrymis supplica-
 tio influitur, in qua cereæ facies, quæ in honorem Virginis
 præferabantur, ad quatuordecim millia numeratæ sunt,
 circumlatis in crystallo Deiparæ Patronæ capillis. At verò
 cum hæc trium oneriarum subsidia tanto alendo populo
 nequaquam supererent alias, atque alias Virgo Patrona
 subministrasset frumento onustas, quod ex agro lauretano colle-
 ctum, & in horreis lauretans asservatum fuerat, ut donum
 ac beneficium Virginis suis destinatum Mamertinis omni-
 no esse videretur. At quid Mamertini Tutelari sue pro tam
 opportune collata ope rependere cogitarunt? Senatores D.
 Bartholomæus Papardus, D. Vincentius Strayci, D. Placidus
 Porcus, Placidus Jona, Sebastianus Marinus, & Simon Foti
 ut aliquo anathemate grati animi significationem ostende-
 rent, prægautæ argenteas quingentorum aëreorum pretio
 cedendas, curæ vergas, & ante Virginis Aram in Templo ma-
 ximo appensas, quæ dampnate ardere voluerunt. Deinde
 III. Nonas Junii cum instaret sollemnitas universaria B.
 Virginis ab Epistola, eam ingenti pompa, apparatuque quò
 nunquam factum fuerat celebrari jusserunt. Quare tribus
 ante diebus tota Civitas faculis expositis è fenestris collu-
 cere cepit, pulsataque campanæ omnes, explosaque bellica
 propugnaculorum tormenta, Templi navem, auleis, pictu-
 risque summo artificio distinctam ornavunt. Surgebat in
 Ara maxima machina quædam pyramidalis auro, argentoque
 intermixta in cujus apice inter imperialia diademata Vir-
 gi-

ginis à Litera Augustissima Imago affulgebat circumlâdē-
tibus, ac veluti choreas agentibus Cherubinorum, ac Sera-
phinorū phalangis; Ara ipsa maris speciem montibus un-
dique circumvallatam referebat, & in mari navis argentea
Virginis hieroglyficum erat; In fastigio exteriori porta
Majoris Templi pendeat tabula cerulei coloris, in qua
aureis literis hæc epigraphæ legebatur.

D. O. M.

*Patrona Virginis opem repromissæ protectionis testem
per Epistolæ sacramentum, afflictis Messana rebus nū-
quam non exploratam, nunc verò in repentina an-
nona caritate, præstantissimam agnoscens S. P. Q. M.
frumentariis, mirum in modum, huc navibus appul-
sis, quam Urbem adhuc in terris viventi Maria ob-
tulit, ejus mox erectam auxiliis seque, suaque omnia
latabundus piis denuo sâerat obsequiis.*

In Virginis pervigilio xv. Nonas Junii solemnis suppli-
catio instituitur omnium ordinum quam tres Messanenſiū
militum cohortes cum suis Ducibus, ac vexillis sclopos idē-
tidem explodentes præcedebant. Comitabatur populus
summa cū pietate Virginis capillos funalium ceræ candi-
dæ series plusquam sex millia accensa: Ipso festo die ad cē-
lestes epulas in eodem Templo plusquam triginta hominū
millia accessere, non numeratis his, qui in reliquis templis
sacro pane refecti sunt, qui & cum numerum longè excel-
sere. Denique ad significandam suam erga Virginem vo-
luntatem, atque animi studium, hoc in perpetuum se, suos-
que posteros obstrinxerunt.

S.P.

S. P. Q. M.

VOTIVUM DECRETUM

PRO ANNIVERSARIA

MAGNÆ DEI MATRIS

VIRGINIS Mariæ

EPISTOLÆ AD MESSANENSES DATÆ, MEMORIA SOLEMNITER CELEBRANDA.

ETSI VIRGO REGINA totius humani generis REPA-^{388.}
 RATRIX benignissima TE prestitisti sēper erga mortales <sup>Postū pro solt-
 nitate celebrā
 da per tridū
 ac in honore B. V.
 de Sacra Lige
 ra.</sup>
 omnes, qui in jus, ditionemque tuam DEI MATRIS titulo, ac
 dignitate venerunt; tamen nescio quamam sorte, Nos Messanenses
 hujus tuæ PROTECTIONIS fructum, si non in solidum, at po-
 tissimam certē partem ad nos pertinere, ab omni ævo sumus exper-
 ti; si enim quam longissimè retro Majorum nostrorum Annales, &
 vetustissimos Messanensium Fastos percurramus; TE profectò in-
 veniemus in præliis nostris DUCEM, in obsidionibus PRO-
 PUGNACULUM, in adversis PROTECTRICEM, in pericu-
 lis ASYLUM, in consiliis publicis, privatisq; PRÆSIDEM, in
 dubiis ORACULUM, in peste ANTIDOTUM, in annonæ ca-
 ritate HORREUM REFERTISSIMUM; omnibus TE
 videmus semper præsens, atque optatum Numen, singulis semper
 amabilem, atq; beneficam MATREM. Non est cur hic omnia, &
 singula prosequamur, quando omnium impressa animis, expressa
 sermonibus, & literis vivant, viventque eternum. Ab hoc postre-
 mo, recentique quod in oculis, ac manibus est, beneficio discant, si
 velint, externi cetera, cum uno, eodemque die tui memoriæ sacro,
 omni humana spe delusi à cōmuni, funestaq; famis inopinata cla-
 de in vitā veluti respiravimus non sine ingenti miraculo, & tua
 MAGNA MATER presenti ope, ita ut quod adhuc vivimus
 & spiramus, id tui munus sit: quæ de tuo liberalitatis penu dum
 virtus deficit, victum hætenus subministraſti, testis esto admi-
 rabundus, quaque patet orbis terrarum universus, qui fideliter
 vidisti, sanctè invidisti, piè depradicaſti. Sed hæc unde sint, quis

H h h h

igno-

ignorat? Scilicet ab illa non minus felici, quā prapotentī Benedictione, Protectioneq; agnoscimus Messanenſes, ſatemurq; omnes quā TU adhuc inter mortales degens MESSANAM MAIORES-QUE nostros Messanenſes peculiari quodā benignoq; aspectu reſpexiſti, & extenta in omnem felicitatem dextera benedixiſti, Protectionisq; tuæ preſentiſſimæ atque perpetuæ auxilium promiſiſti & Chirographo confirmāſti planè divino. Quid enim aliud illa omni ſuavitatē ſuaviora ſtillant verba tua, caſta mente concepta, tuā MATRIS DEI manu conſcripta. VOS, ET IPSAM CIVITATEM BENEDICIMUS CŪTUS PERPETUAM PROTECTRICEM NOS ESSE VOLUMUS? Ita eſt; cumulatiffimè preſtitiſti tuæ BENEDICTIONIS gratia ſemper floruiſmus, tuq; PROTECTIONIS auxilio ſemper regnaviſmus. Quæ ſi nō advertamus cecī ſumus; ſi non quibus poſſimus officiis proſequimur, omnino ingrati. Liceat itaque nobis S ANCTISSIMAM VIRGO PATRONA communem quendam innatæ erga TE pietatis ſenſum, & publicum totius populi Meſſanenſis, quem tot, tantifque cumulāſti beneficiis, tot ditāſti privilegiis, tot nobilitāſti coronis, gratiarum actiones ex intimo cordis affectu depromere. TE enim Creditricē agnoscimus debitores nos eſſe ſatemur, ſolvimus non nihil, ſed multum abeſt; ut ex aſſe ſolvamus. Contractus ſemper auctior factus eſt, & beneficia beneficiis ſuperaddita in infinitum excreſcunt, ut ſolvendo omnino non ſimus; at ſaltem ne moriamur ingrati, tuis pedibus obvoluti hæc licet minima, magnæ tamen voluntatis obſequia in poſterum rata, firmaq; Nobis, & Poſteris eſſe volumus, VOVEMUS, & preſenti decreto mandamus.

De antiqua memoria SACRÆ EPISTOLÆ, quæ quot annis III. Non. Junii perpetuo à Majoribus magno pietatis ſtudio, & piacularibus Indulgentiis à Romano Pontifice impetratis, colifolita eſt, auctiore cultu deinceps ſit celebranda. Et triſta per totā Urbem lumina incendantur diei feſti prænuncia, ac ubique præſacra pulſentur, communis lætitiæ ſigna: Veſpere ſolemni ritu, & cantu ipſo Pervigilio celebrentur à quibus à majori Templo fiat publica omnium Ordinum ſupplicatio præferentium manu faces, datis publico ſumptu cereis Religioſis viris, dedicatar in Sacro Ferculo B Virginis Capillus cryſtallo intelluſus ſub quo exemplar EPISTOLÆ ab imo vaſe dependent. Canonici Matris redimiti ſa-

sacro oneri terga supponant: Arces, & propugnacula Urbis omnia elatis vexillis suas bombardas, ac cuneos quotquot habent explodent. Naves itē, & Quadriremes, quæ in portu stabunt. cunctæ flammulis suis, etiam tormentis igneis salutabunt. Cives per compita rogos incendunt, & ignibus ex arte ludent, quos ludos dabit quoque Respubl. suo sumptu. Majoris Templi ornatus sit omnino dives argento, luminibus, peristromate, ductis etiam in altum mobilibus. Et præcipue eo die populo suadebitur, ut, animis omni labe purgatis ad Christi mensam accedant. Senatores ad id accedent Togati, & populo ipsi, & publici Magistratus exemplo præeant, ejus rei cura ad pietatem augendam penes certos Religiosos erit, & Dei largitas in exhibendo pane celesti, dato in egenos, pane recompensabitur in memoriam sublata hoc anno famis, Virginis Beatissimæ beneficio. Post peracta sacra concionabitur aliquis Orator; Oratio porro ipsa typis mandabitur, ut in Posteror transmittatur. Deniq; totis proximis octo diebus ab ipso diei Festi exposita venerabili Eucharistia sacra preces indicenda sunt, ad quas singulis horis Religiosorum Ordines accedent, & sub noctem diebus singulis laudes Laudatissimæ Virginis canentur assistente Senatu. Octavo die sacrum fiet, & vespere solemni cantu, & ritu. Curabitur, ad quæ sit opus Antistitis edictum ad valvas affigendum, & publica Præconis voce Senatus Consultum ad populū referetur. Quorum omnium successuri in posterum Senatores fidem, ac juramentum servare teneantur; ni faciant hujus voti, & publicæ datæ fidei rei fiant. Ita omnium nomine DEO TESTE, ac DEI MATRE PROMITTIMUS, VOVEMUS, JURAMUS, ac toto mentis affectu hortamur Posteror, ut majoribus semper obsequiis, novisque modis SACRÆ EPISTOLÆ memoriam augeant, & venerentur.

Nos

D. FRANCISCUS REYTANUS, D. NICOLAUS MARIA PAPARDUS, D. PLACIDUS MARULLO, THOMAS ZUCCARRATUS, DIDACUS ALIFIA, JOANNES TUCCARI.

Ita Urbem, & Nos perpetuò Deus adjuvet, & Deipare patrocinium servet incolames. Actum Messana die 30. Julii 4. Inditionis MDCXXXVI.

389. *Occasione sollemnitatis pro B. Virgine à Saera Litera plures Hæreticos abjuranti.* Hoc votum sexdecim ab hinc annis à S. P. Q. M. nuncupatum typis mandatum est, & publicis locis summa Civium alacritate affixum, probatumque est, factum, rectumque habetur, & singulis annis ad majorem devotionem, & celebritatem erga Virginem novum semper aliquid additum est, ut ea solemnitas exterorum testimonio inter insigniores, quæ in orbe Christiano celebrantur jure optimo valeat computari. Unde quo tempore classis Hispana Duce D. Joanne Austriaco Juniori Messanæ agebat, nonnulli ex militibus hæretica labe contaminati, ut videre tanta, ac tam multâ in religiosa Urbe pietatis officia ad sexaginta hominum millia ad sacram Synaxim tam modestè, tam compositè in Divæ Mariæ Templum confluere, sponte ex oculis obortis lacrymis acclamarunt, fieri minimè posse, ut in religione, nō vera tanta in cælestes pietas inveniat, & abjuratis pestiferis Lutheri, & Calvini deliramentis Catholicam Romanam religionem professi sunt. Quod ego à Sacerdotibus Societatis Jesu, quibus militum in rebus divinis cura demandata erat accepi.

390. *Sabbato Palmarum terræ motus magnus factus est.* Anno 1638. vi. Kal. Aprilis Sabbato Palmarum hora circiter vigesima prima magno, atque inopinato terremoto toti Urbi ingens timor incussus est. Nam Templi maximæ pinnae dextræ lateris assiduis pluviis debilitatæ ex vehemēti concussione supra contignationem corruentes partem illam tecti suis ruinis ita confregere, ut ad septem in eo loco agentes misere opprèsserint, opprèssuræ quidem multos mortales, si post horam ruina illa contigisset, quo tempore Innumèrabilis populi frequentia ad audiendam de Patronæ Deiparæ laudibus concionē, & concentus musicos singulis Sabbatis ibidem haberi solitos, quibuscumque abruptis negotiis summa in Virginem pietate accedit: Quamobrem tota ferè Civitas trepidatione, ac timore percussa est, & ad propitiandum Numen omni conatu sese convertit, & multiplices ad eam rem supplicationes per hos dies institutæ, aliæ juvenum suis se flagellis acriter cedentium, aliæ majorum natu sentibus redimitorum capita, & asperrima ad affligendum corpus instrumenta gerantium, aliæ puerorum nudis pedibus, nuda terga diverberantium.

Sed

Sed

Sed & puellę passis ante vultum capillis spinea corona cincta caput, Christi patientis manibus instrumenta gestantes, unā omnes B. Virginis litanias decantabant, interdum etiam flebili voce, nunc flagitiorum veniam exposcebant, nunc Virginem flexanimam ad filii leniendam iram invocabant, quibus lamentis, ac singultibus spectantium corda emolliciebantur, rumpebantur, & in lacrymas effluiebant, quod non una dumtaxat vice, sed per multas hebdomadas modò ab his, modò ab illis varia excogitabantur corporis afflictionis genera, cum præsertim ex crebris in Calabria terramotibus plurima Castella, vel penitus diruta, terręq; hiatibus absorpta, vel graviter affecta, aut oppressa multa hominum millia interiisse, & concidisse oppida quotidie acciperent, donec placatum Numen, & terremotis sedavit, & formidinem absterfit.

Per idem tempus Monasterium Monialium S. Catharinę Vallis viridis Messanensis dedit Romę supplices libellos ad Cardinalium cętum, quibus ad antiqui S. Augustini Canonissarum regularium Lateranensium instituti, & habitus observantiam ex temporis longinquitate interruptum, redire enixę deposcebant, Sacra verò Congregatio, quoniam D. Blasius Proto Archiepiscopus Romę tum agebat ipsi in mandatis dedit, ut rem omnem coram edoceret. Is verò 7. Idus Novembris, & gravissimorum Scriptorum testimonio, & Pontificum diplomatibus offendit manifestę Monasterium Messanense S. Marię Vallis viridis à Regina Cypri olim fundatum sub instituto Canonissarum regularium Lateranensium S. Augustini diu vixisse ejus Moniales, ut alię ejusdę ordinis in Italia solent habita lineo, seu rochetto usas fuisse; nunc autę veteris instituti morem repetere, neq; videri absolum, neq; a præsentis religiosa disciplina, quam profitentur alienū. His auditis Patres ita sanxerunt.

391.

*Supplicantes
bur Moniali-
bus S. Cathari-
na Vallis viri-
dis pro habitu
antiquo lineo
Sacra Congre-
gatio annuit,*

*Sacra Congregatio Cardinalium negotiis Regulariū
preposita, attentis narratis, ac relatione Archiepiscopi
Messanensis in Curia existentis, censuit Oratricibus,
utiq; licere in futurum earum antiquum institutū, ha-
bitū, ac nomen reassumere juxta alias ejusdę ordinis,*

et instituti Moniales contrariis non obstantibus quibuscumque; Romæ die XIV. Januarii MDCXXXIX.

Cardinalis Antonius Barberinus S. R. E.

Porro decretum adeo multos annos exoptatum Monasterio, & Urbi tam perhonorificum in Tribunali Monarchiæ hujus Regni, & in Magna Curia hujus Archiepiscopatus admissum, & probatum, ob nescio quas in ea familia levissimas dissensiones executioni non est mandatum.

392.

*Nova Aedes
pro puellis
nobilibus
pauperibus
erigetur.*

V. Kal. Julii ejusdem anni Sodalitium virorum nobilium S. Basilii inter pietatis officia, quæ publicæ utilitatis causa præstare solet insigne aliud excogitavit. Novum nempe Monasterium puellarum nobilium instituere, quæ ob fortunarum tenuitatem, ut mortalium res fluxæ sunt ex antiquo illo familiæ splendore excidere, & ad inopiam redactæ, vel ad humilia plebejorum connubia descendere, & ad vitam sustentandam à suis majoribus degeneres aliquid sua familia indignum perpetrare compelluntur. Igitur dum Sodales S. Basilii puellarum nobilium honestati, atque indigentie consulere student. D. Joanna à Rocca, & Cibo Nasi Comitissa, pientissima femina positam dotis partem Monasterio à Sodalitate fundando attribuit. Quare D. Marcellus Cirino Baro S. Basilii, & Eques S. Jacobi Sodalitii Gubernator, cum suis Consiliariis D. Placido Vigintimillia Equite Hierosolymitano, & Francisco Pharaonio ab Urbano VIII. Monasterii instituendi facultatem per diploma impetrarunt.

URBANUS

EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI

Dilecto filio Vicario Venerabilis Fratris nostri Archiepiscopi Messanensis in spiritualibus Generali salutem,

et Apostolicam benedictionem.

Navicula militantis Ecclesiæ meritis licet imparibus nobis ex alto commissa gubernacula pertractantes, curis urgemur assiduis, ut magnis jactata fluctibus, Inferni ferventis concussa

-cussa turbinibus, inter tot syrtes, ac monstra vitiorum divina fa-
venda clementia, incolumis ad portum salutis appellat. Et quas
Christus infinito sui sanguinis thesauro redemit ad cęlestę Hieru-
salem preciosas deferat merces animarum, hinc est, quod ad Civi-
tatem Messanam, quę titulo Nobilitatis elata totius Regni se CA-
PUT inscribit, ac portu navigationibus aperit celeberrimũ, nostrę
dirigentes considerationis intuitum, ac turpe fore existimantes si
in Civitate Regia libido dominaretur, & ubi pleręq; nationes tu-
tum, ac tranquillum reperiunt contra maritimas tempestates ho-
spitium, ibi Puella Virgines, & Nobiles prę inopia in ipso portu
miserrimę naufragarent. In hoc piis fidelium votis annuendum,
ac officii nostri partes censuimus favorabiliter interponendas;
quod Monasteriũ in ipsa Civitate pro Puellis Nobilibus, & pau-
peribus erigeretur, ut malo Crucis triplici votorum alligata funi-
culo Sirenũ illecebras, ac voluptatum voragines Scyllas, & Ca-
rybdes tentationum tutò evadere, atque ad Paradisi portum se fe-
liciter gaudeant pervenisse. Exhibita siquidem nobis nuper pro
parte dilectorum filiorum Marcelli Cirini Militis Militiæ S. Ja-
cobi de Spata, & Baronis Baronie S. Basilii Messanensis, seu al-
terius Diçcessis, & Placidi à Vigintimilliis, & Francisci Faraoniũ
Moderatorum Gubernatoris, & Consiliariorum respectivę nun-
cupatorum, & Confratrum Confraternitatis, seu Societatis Lai-
corum degli Azzurri nuncupatorum sub invocatione S. Mariae
della Carità etiã nuncupata, in Ecclesia ejusdem S. Basilii Mes-
sanensis canonicę erectę, & institutę, nec non dilectę in Christo
filie Joanne la Rocca, & Cibo Comitissę Nasi petitio continebat
&c. Datum Romę apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicę
MDCXXXIV. pridie Idus Februarii Pontificat. nostri anno 12.

Verũ cum ad tantum opus aggrediendum non leves,
quę occurrebant explanandę erant difficultates D. Tho-
mas Marquett ejus Sodalitii per biennium peculiari Soda-
lium voto Moderator, quod nunquam aliàs fieri consue-
vit, vir ad salebras rerum superandas, & implicata nego-
tia dissolvenda planę factus in constitutam domum non
longę à Sodalitio vi. Kal. Julii juxta formam diplomatis
Sororem Mariam Ansaloniam, cum duabus aliis Moniali-
bus adjutricibus e Monasterio S. Marię de Basicò egressam
tam-

tamquam Antistitam, & puellarum Nobilium moderatricem deduxit. Postero verò die Dominico cū solemnī Cleri, Senatus, omnium Ordinum, & Sodalitii supplicatione Vicarius Generalis D. Joseph Stagnus pontificali habitu indutus ē Templo maximo SS. Eucharistiam in novæ Coloniæ Sacrarium cum musico concentu tympanorum, accipianarum pulsu, bombardorum, & cuneorum strepitu non sine ingenti populorum frequentia detulit, novam Abbatissam inauguravit, & religiosam disciplinam inchoavit.

393. Eodem anno v. Kal. Aprilis D. Cæsar Romanus vir Primarius, & Sacerdos summa pietate, religione, omni virtutū genere, & in primis insigni quadam erga egenos liberalitate, ac munificentia præditus, inter alia pietatis officia, adolescentulas eas quarum honestatis flos turpiter deciderat, vel propinquorum gladiis obnoxias, vel viris suis suspectas, vel in adulteriis deprehensas, vel malè nuptas, vel è postribulorum ceno emersas, vel etiam virgines parentibus destitutas, quarum proximus in omnem libidinem timeretur casus in honestam domum, quasi in conductitium Cœnobiū inclusas alit: Ipse verò sub moderatrice prudenti Virgine sibi, & Numini propitiando per jejunia, præcationes, & corporis afflictationes vacant. Regit eas in his quæ ad informandum animum spectant è Societate Jesu Sacerdos, cujus Templum summa cum modestia frequentant conscientię labes, & vulnera patefaciendo ad Sacrasynaxim sæpius accedendo, & conciones audiendo. Hujus pie domus ingentes tota Civitas admiratur fructus harū enim plurimæ Divino afflatę Numine contemptis mundi illecebris Monasterio Monialium S. Mariæ à Charitate se manciparunt, aliæ honestis viris in matrimoniū collocatæ, aliæ cum propinquis, ac viris suis conciliatæ. Harum numerus dum hæc scribimus non excedit quinquaginta.

394. Anno 1639 B. Virginis è Litera antiquissimam Tabulā nō pictam penicillo, sed Cælo sculptam, quę anno 1598. in ea publica domo, ubi quæ ad Urbis munitionem pertinent adservantur inter abjectas vetustatis reliquiās situ, & pulvere oblita inventa est. Senatores in pariete publicę domus ubi publicas res agunt tessellato lapide ornatam cum hac epigraphe inseruere.

D.O.

Inventio cuiusdam Imaginis B. V. d. Litera, qua in pariete domus publicę collocatur.

Ex vetustissimis olim Domus publice rudetibus eructam. B. Virginis hanc Iconem, certissimum anti- que Massonensem erga ipsam pietatis, dignitatisque simul ex veteri S. P. Q. R. decreto supra reliquas Triumphi sacre Urbes monumentum, in hac Domo Senatoria Senatores posuere. D. Marcellus Cirinus, Eques S. Jacobi, D. Thomas Marquesti, D. Nicolaus Sollima, Franciscus Maria Pisciotto, D. Nicolaus Maria Avarna, Natalis Zuc- carus. Anno Dñi MDCXXXIX.

Porro ea Imago cujus exemplar in Iconologia ad vivū expressimus à sinistro Siciliae stemma continet, à dextro latere Crux Messanae insigne, ad quam Virginis facies conversa elevata dextera illam benedicit, sinistram manu pectori innixa. Quae sculptura tres indicare Messanae prerogativas videtur. Primam Messanam ex Romanorum decreto Urbem primariam, & Siciliae Caput, cujus insigne in Virginis dextera collocatur. Secundam Virginis benedictionem in Epistola verbis illis repromissam. *Ob quod Nos, & Civitate vestram benedicimus.* Tertiā erga Messanenenses voluntatem, & protectionem dum eos in pectore ostendit habere per verba illa. *Cujus perpetuam Protectricem Nos esse volumus.*

Anno 1640. v. Kal. Septembris die SS. Cosma, & Da- 395.
miano Martyribus sacro Societatis Jesu Religiosi annum *Primus an-
secularis*

à Religione instituta centesimum festiva solemnitate cele-
brarunt Templo igitur D. Nicolai Domus Professæ precio-
sissimis auleis convestito, altaribus elegantissimè exorna-
tis, impluvio, seu domus atrio tum serico peristromate, cū
pictis decem primorum Patrum, & Prepositorum Genera-
lium tabulis cum suis elogiis, tum virentibus ramis deco-
rato, tribus ante diebus solemnitas inchoata est. Dies enim
vigessimus quintus, qui fuit Dominicus futurae pompæ ini-
tium dedit, etenim in eodem Templo solemnī sacro, & cō-
cioni Senatores cum virorum primariorum ceteri interfue-
re; Deinde Sacra Eucharistia in argenteo Throno proposi-

Primus annus
secularis Joco
Jesu Messianae
solemniter ce
lebratus

Deipar^{us} -
Messanen-
bus subvenit
in annos.

ta; Die vigesimo sexto mane peracta concione in atrio pau-
peribus triginta Mutum convivium pasatum est, quibus
summa modestia, atque ordine Patres Societatis misistra-
runt, & ex his in honorem decem primorum Patrum nigro
indumento vestiverunt, ad quam ceremoniam permulti
confluxerunt. Die vero inclinato ad primam noctis horam
nitrato pulvere instructa machina ante Templi aream fe-
stivos ignes ejaculata est; Postremo die hoc est vigesimo se-
ptimo mane Scolliferorum Equitum Academia Principe in
suo Thalamo sub umbella sedente Illustri sane corona tū
solemni sacro, tum concioni adfuit. At vero hora pomeri-
diana insignis quedam supplicatio solemnitatem clausit.
Nam iterum Senatores cum Stratego, & ingens omnium
ordinum tum virorum, tum mulierum frequentia in Divi
Nicolai Templo cum Vicario, Canonicis, & Clero conve-
nere, & post decantatum musicis instrumentis, & vocibus
hymnum *Te Deum laudamus* supplicatio inchatur, Crucē
presentem sequuntur longo agmine apertis capite viri No-
biles & Sodalitio B. Virginis ab Angelo Annunciatz, accē-
sas facies manibus gestantes, ad modestissime incedentes.
Post hos Religiosi Societatis Jesu vini suo ordine linteati,
tyrones, scholastici, Sacerdotes cum accensis ceris summa
totius corporis compositione succedunt. Deinde Canonici
insulati, & ornati Pontificali induti, cum magna candi-
datorum Sacerdotum firma preibant SS. Eucharistiam, quā
sub umbella Senatus in quibuslibet sustentata gestabat
Vicarius Generalis habitu Pontificali vestitus. Ardaq; Te-
plum maxime circumnistrata eodem ordine Templum repe-
rit supplicatio, & populus collata benedictione dimittitur.
Et iterum ad primam noctis tenebras festivi ignes, magni
omnium hilaritate, & acclamatione exhibiti.

Anno 1641. Viri illi Martii ad Societatis Jesu imitationē,
Sodalitium virorum Nobilium S. Marz & Pietate S. Basilii
antiquum secularem non minori pompa, apparatu, frequentia
celebravit cuius sollemnitate narrationem, quodammodo fa-
se, & in peculiaris Phantasia, & in conspectu eorum
p. 4. c. 26. ne actum iterum agimus ad eam redire remit-
timus.

222
1641
1642
1643
1644
1645
1646
1647
1648
1649
1650
1651
1652
1653
1654
1655
1656
1657
1658
1659
1660
1661
1662
1663
1664
1665
1666
1667
1668
1669
1670
1671
1672
1673
1674
1675
1676
1677
1678
1679
1680
1681
1682
1683
1684
1685
1686
1687
1688
1689
1690
1691
1692
1693
1694
1695
1696
1697
1698
1699
1700
1701
1702
1703
1704
1705
1706
1707
1708
1709
1710
1711
1712
1713
1714
1715
1716
1717
1718
1719
1720
1721
1722
1723
1724
1725
1726
1727
1728
1729
1730
1731
1732
1733
1734
1735
1736
1737
1738
1739
1740
1741
1742
1743
1744
1745
1746
1747
1748
1749
1750
1751
1752
1753
1754
1755
1756
1757
1758
1759
1760
1761
1762
1763
1764
1765
1766
1767
1768
1769
1770
1771
1772
1773
1774
1775
1776
1777
1778
1779
1780
1781
1782
1783
1784
1785
1786
1787
1788
1789
1790
1791
1792
1793
1794
1795
1796
1797
1798
1799
1800
1801
1802
1803
1804
1805
1806
1807
1808
1809
1810
1811
1812
1813
1814
1815
1816
1817
1818
1819
1820
1821
1822
1823
1824
1825
1826
1827
1828
1829
1830
1831
1832
1833
1834
1835
1836
1837
1838
1839
1840
1841
1842
1843
1844
1845
1846
1847
1848
1849
1850
1851
1852
1853
1854
1855
1856
1857
1858
1859
1860
1861
1862
1863
1864
1865
1866
1867
1868
1869
1870
1871
1872
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900
1901
1902
1903
1904
1905
1906
1907
1908
1909
1910
1911
1912
1913
1914
1915
1916
1917
1918
1919
1920
1921
1922
1923
1924
1925
1926
1927
1928
1929
1930
1931
1932
1933
1934
1935
1936
1937
1938
1939
1940
1941
1942
1943
1944
1945
1946
1947
1948
1949
1950
1951
1952
1953
1954
1955
1956
1957
1958
1959
1960
1961
1962
1963
1964
1965
1966
1967
1968
1969
1970
1971
1972
1973
1974
1975
1976
1977
1978
1979
1980
1981
1982
1983
1984
1985
1986
1987
1988
1989
1990
1991
1992
1993
1994
1995
1996
1997
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004
2005
2006
2007
2008
2009
2010
2011
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020
2021
2022
2023
2024
2025
2026
2027
2028
2029
2030
2031
2032
2033
2034
2035
2036
2037
2038
2039
2040
2041
2042
2043
2044
2045
2046
2047
2048
2049
2050
2051
2052
2053
2054
2055
2056
2057
2058
2059
2060
2061
2062
2063
2064
2065
2066
2067
2068
2069
2070
2071
2072
2073
2074
2075
2076
2077
2078
2079
2080
2081
2082
2083
2084
2085
2086
2087
2088
2089
2090
2091
2092
2093
2094
2095
2096
2097
2098
2099
2100
2101
2102
2103
2104
2105
2106
2107
2108
2109
2110
2111
2112
2113
2114
2115
2116
2117
2118
2119
2120
2121
2122
2123
2124
2125
2126
2127
2128
2129
2130
2131
2132
2133
2134
2135
2136
2137
2138
2139
2140
2141
2142
2143
2144
2145
2146
2147
2148
2149
2150
2151
2152
2153
2154
2155
2156
2157
2158
2159
2160
2161
2162
2163
2164
2165
2166
2167
2168
2169
2170
2171
2172
2173
2174
2175
2176
2177
2178
2179
2180
2181
2182
2183
2184
2185
2186
2187
2188
2189
2190
2191
2192
2193
2194
2195
2196
2197
2198
2199
2200
2201
2202
2203
2204
2205
2206
2207
2208
2209
2210
2211
2212
2213
2214
2215
2216
2217
2218
2219
2220
2221
2222
2223
2224
2225
2226
2227
2228
2229
2230
2231
2232
2233
2234
2235
2236
2237
2238
2239
2240
2241
2242
2243
2244
2245
2246
2247
2248
2249
2250
2251
2252
2253
2254
2255
2256
2257
2258
2259
2260
2261
2262
2263
2264
2265
2266
2267
2268
2269
2270
2271
2272
2273
2274
2275
2276
2277
2278
2279
2280
2281
2282
2283
2284
2285
2286
2287
2288
2289
2290
2291
2292
2293
2294
2295
2296
2297
2298
2299
2300
2301
2302
2303
2304
2305
2306
2307
2308
2309
2310
2311
2312
2313
2314
2315
2316
2317
2318
2319
2320
2321
2322
2323
2324
2325
2326
2327
2328
2329
2330
2331
2332
2333
2334
2335
2336
2337
2338
2339
2340
2341
2342
2343
2344
2345
2346
2347
2348
2349
2350
2351
2352
2353
2354
2355
2356
2357
2358
2359
2360
2361
2362
2363
2364
2365
2366
2367
2368
2369
2370
2371
2372
2373
2374
2375
2376
2377
2378
2379
2380
2381
2382
2383
2384
2385
2386
2387
2388
2389
2390
2391
2392
2393
2394
2395
2396
2397
2398
2399
2400
2401
2402
2403
2404
2405
2406
2407
2408
2409
2410
2411
2412
2413
2414
2415
2416
2417
2418
2419
2420
2421
2422
2423
2424
2425
2426
2427
2428
2429
2430
2431
2432
2433
2434
2435
2436
2437
2438
2439
2440
2441
2442
2443
2444
2445
2446
2447
2448
2449
2450
2451
2452
2453
2454
2455
2456
2457
2458
2459
2460
2461
2462
2463
2464
2465
2466
2467
2468
2469
2470
2471
2472
2473
2474
2475
2476
2477
2478
2479
2480
2481
2482
2483
2484
2485
2486
2487
2488
2489
2490
2491
2492
2493
2494
2495
2496
2497
2498
2499
2500
2501
2502
2503
2504
2505
2506
2507
2508
2509
2510
2511
2512
2513
2514
2515
2516
2517
2518
2519
2520
2521
2522
2523
2524
2525
2526
2527
2528
2529
2530
2531
2532
2533
2534
2535
2536
2537
2538
2539
2540
2541
2542
2543
2544
2545
2546
2547
2548
2549
2550
2551
2552
2553
2554
2555
2556
2557
2558
2559
2560
2561
2562
2563
2564
2565
2566
2567
2568
2569
2570
2571
2572
2573
2574
2575
2576
2577
2578
2579
2580
2581
2582
2583
2584
2585
2586
2587
2588
2589
2590
2591
2592
2593
2594
2595
2596
2597
2598
2599
2600
2601
2602
2603
2604
2605
2606
2607
2608
2609
2610
2611
2612
2613
2614
2615
2616
2617
2618
2619
2620
2621
2622
2623
2624
2625
2626
2627
2628
2629
2630
2631
2632
2633
2634
2635
2636
2637
2638
2639
2640
2641
2642
2643
2644
2645
2646
2647
2648
2649
2650
2651
2652
2653
2654
2655
2656
2657
2658
2659
2660
2661
2662
2663
2664
2665
2666
2667
2668
2669
2670
2671
2672
2673
2674
2675
2676
2677
2678
2679
2680
2681
2682
2683
2684
2685
2686
2687
2688
2689
2690
2691
2692
2693
2694
2695
2696
2697
2698
2699
2700
2701
2702
2703
2704
2705
2706
2707
2708
2709
2710
2711
2712
2713
2714
2715
2716
2717
2718
2719
2720
2721
2722
2723
2724
2725
2726
2727
2728
2729
2730
2731
2732
2733
2734
2735
2736
2737
2738
2739
2740
2741
2742
2743
2744
2745
2746
2747
2748
2749
2750
2751
2752
2753
2754
2755
2756
2757
2758
2759
2760
2761
2762
2763
2764
2765
2766
2767
2768
2769
2770
2771
2772
2773
2774
2775
2776
2777
2778
2779
2780
2781
2782
2783
2784
2785
2786
2787
2788
2789
2790
2791
2792
2793
2794
2795
2796
2797
2798
2799
2800
2801
2802
2803
2804
2805
2806
2807
2808
2809
2810
2811
2812
2813
2814
2815
2816
2817
2818
2819
2820
2821
2822
2823
2824
2825
2826
2827
2828
2829
2830
2831
2832
2833
2834
2835
2836
2837
2838
2839
2840
2841
2842
2843
2844
2845
2846
2847
2848
2849
2850
2851
2852
2853
2854
2855
2856
2857
2858
2859
2860
2861
2862
2863
2864
2865
2866
2867
2868
2869
2870
2871
2872
2873
2874
2875
2876
2877
2878
2879
2880
2881
2882
2883
2884
2885
2886
2887
2888
2889
2890
2891
2892
2893
2894
2895
2896
2897
2898
2899
2900
2901
2902
2903
2904
2905
2906
2907
2908
2909
2910
2911
2912
2913
2914
2915
2916
2917
2918
2919
2920
2921
2922
2923
2924
2925
2926
2927
2928
2929
2930
2931
2932
2933
2934
2935
2936
2937
2938
2939
2940
2941
2942
2943
2944
2945
2946
2947
2948
2949
2950
2951
2952
2953
2954
2955
2956
2957
2958
2959
2960
2961
2962
2963
2964
2965
2966
2967
2968
2969
2970
2971
2972
2973
2974
2975
2976
2977
2978
2979
2980
2981
2982
2983
2984
2985
2986
2987
2988
2989
2990
2991
2992
2993
2994
2995
2996
2997
2998
2999
3000
3001
3002
3003
3004
3005
3006
3007
3008
3009
3010
3011
3012
3013
3014
3015
3016
3017
3018
3019
3020
3021
3022
3023
3024
3025
3026
3027
3028
3029
3030
3031
3032
3033
3034
3035
3036
3037
3038
3039
3040
3041
3042
3043
3044
3045
3046
3047
3048
3049
3050
3051
3052
3053
3054
3055
3056
3057
3058
3059
3060
3061
3062
3063
3064
3065
3066
3067
3068
3069
3070
3071
3072
3073
3074
3075
3076
3077
3078
3079
3080
3081
3082
3083
3084
3085
3086
3087
3088
3089
3090
3091
3092
3093
3094
3095
3096
3097
3098
3099
3100
3101
3102
3103
3104
3105
3106
3107
3108
3109
3110
3111
3112
3113
3114
3115
3116
3117
3118
3119
3120
3121
3122
3123
3124
3125
3126
3127
3128
3129
3130
3131
3132
3133
3134
3135
3136
3137
3138
3139
3140
3141
3142
3143
3144
3145
3146
3147
3148
3149
3150
3151
3152
3153
3154
3155
3156
3157
3158
3159
3160
3161
3162
3163
3164
3165
3166
3167
3168
3169
3170
3171
3172
3173
3174
3175
3176
3177
3178
3179
3180
3181
3182
3183
3184
3185
3186
3187
3188
3189
3190
3191
3192
3193
3194
3195
3196
3197
3198
3199
3200
3201
3202
3203
3204
3205
3206
3207
3208
3209
3210
3211
3212
3213
3214
3215
3216
3217
3218
3219
3220
3221
3222
3223
3224
3225
3226
3227
3228
3229
3230
3231
3232
3233
3234
3235
3236
3237
3238
3239
3240
3241
3242
3243
3244
3245
3246
3247
3248
3249
3250
3251
3252
3253
3254
3255
3256
3257
3258
3259
3260
3261
3262
3263
3264
3265
3266
3267
3268
3269
3270
3271
3272
3273
3274
3275
3276
3277
3278
3279
3280
3281
3282
3283
3284
3285
3286
3287
3288
3289
3290
3291
3292
3293
3294
3295
3296
3297
3298
3299
3300
3301
3302
3303
3304
3305
3306
3307
3308
3309
3310
3311
3312
3313
3314
3315
3316
3317
3318
3319
3320
3321
3322
3323
3324
3325
3326
3327
3328
3329
3330
3331
3332
3333
3334
3335
3336
3337
3338
3339
3340
3341
3342
3343
3344
3345
3346
3347
3348
3349
3350
3351
3352
3353
3354
3355
3356
3357
3358
3359
3360
3361
3362
3363
3364
3365
3366
3367
3368
3369
3370
3371
3372
3373
3374
3375
3376
3377
3378
3379
3380
3381
3382
3383
3384
3385
3386
3387
3388
3389
3390
3391
3392
3393
3394
3395
3396
3397
3398
3399
3400
3401
3402
3403
3404
3405
3406
3407
3408
3409
3410
3411
3412
3413
3414
3415
3416
3417
3418
3419
3420
3421
3422
3423
3424
3425
3426
3427
3428
3429
3430
3431
3432
3433
3434
3435
3436
3437
3438
3439
3440
3441
3442
3443
3444
3445
3446
3447
3448
3449
3450
3451
3452
3453
3454
3455
3456
3457
3458
3459
3460
3461
3462
3463
3464
3465
3466
3467
3468
3469
3470
3471
3472
3473
3474
3475
3476
3477
3478
3479
3480
3481
3482
3483
3484
3485
3486
3487
3488
3489
3490
3491
3492
3493
3494
3495
3496
3497
3498
3499
3500
3501
3502
3503
3504
3505
3506
3507
3508
3509
3510
3511
3512
3513
3514
3515
3516
3517
3518
3519
3520
3521
3522
3523
3524
3525
3526
3527
3528
3529
3530
3531
3532
3533
3534
3535
3536
3537
3538
3539
3540
3541
3542
3543
3544
3545
3546
3547
3548
3549
3550
3551
3552
3553
3554

Eodē anno 111. Nonas Junii peracta Sacra Synaxi in Tē. 397.
 plo maximo ad quam accesserant ad quadraginta hominū ^{Magnus turbo}
 milia in honorem Deiparæ Virginis ab Epistola de ejus ^{sum tonitruis}
 laudibus P. Joannes Catalanus insignis è Societate Jesu Cō- ^{aque fulmine}
 cionator, jam jam verba fecerat, & rei divinæ Senatus, po-
 pulusque intererat cum turbo, seu nymbus repentinus in-
 gruit crebris ignibus micante aere, & cēlo tonitruis relo-
 nante, quod tanto fragore fulmen ejaculatur, ut ex iis, qui
 in Templo erant multos in solum alliserit. Porro fulmen
 primo horologii Turris campanariæ spheram percussit,
 exinde ingrediens Templi valvas per eam partem serpit,
 in qua fuerat SS. Eucharistia tot capitum millibus imperti-
 ta, hinc ad Senatorum solium pervenit, quorum lambit
 pedes, & in altum sese attollens organum petit, ibiq; mu-
 sicos Deiparæ laudes concinentes terrore non modico af-
 ficit. Nempe tam solemni Messanensium pietati hostē tar-
 tareum maximè invidisse omnibus visum est. At SS. Matris
 clientela nemini fulmen obesse passa est, cum præsertim tā
 pii cultores, eo temporis articulo ipsi obsequerentur.

Anno 1642. 111. Nonas Aprilis Sodales magni Noso- 398.
 comii pro evolutō a fundatione seculo tres integros festos ^{Sodales Ma-}
 dies, eosque celeberrimos habuere, ornatis pretioso peri- ^{gni Nosi-comiū}
 stromate ingressu, scalis, atriis, ambulacris, officinis omni- ^{pro anno secu-}
 bus, excitata etiam omnium Sodalium, qui fuere ab exor- ^{lari tres dies}
 dio memoria in scriptis eorum nominibus, in fastigio verò ^{festos habentq}
 auleis perpulchre convestito Pellicanus suo cruore è pe-
 ctore a se lauciato natos suos alens egregiè factus pendet.
 Inferius verò aureis literis hæc epigraphe legebatur.

Hic

*Seculum verè aureum Saturno felicius instauratur,
 ubi non septem Orbis miracula, sed septem Urbis Xe-
 nodochia in unum pietas congeffit. Tu quisquis ades
 hoc ingens inopum asylum contemplator, & tantorū
 heroum pietatem potius, quam nomina venerare.*

Quæ sequitur in Templi fastigio pendeat.

D. O. M.

*Regi seculorum, Magni Hospitalis seculo bene, ac feli-
 citer evolutō in pietatis Templo grates persolvimus*

ovantes

liii 2

An-

399. Anno 1643. Marius Carybdius Juris utriusque Consul-
Marmorea Elpis statua à PP. Soc. Jesu Senatoribus Messanenſibus dono datur. tiſſimus à Catholica Maieſtate, & à Siciliae Proregibus ob
 vitæ integritatem, prudentiam, in rebus agendis dexteri-
 ratem, & legum peritiam, ad ſublimes Magnæ Curia: ho-
 nores pluries evectus à Rectore Collegii Panormitani So-
 cietatis Jeſu marmoream Elpis Matronæ Meſſanenſis, &
 magni Boethii uxoris vetuſtiſſimam effigiem impetravit,
 qui Patriæ, & Senatoribus dono dedit. Hi verò vario mar-
 more diſtinctam Senatoriæ Domus parieti cum hac inſcri-
 ptione inſeruerunt.

D. O. M.

*Elpis Matronæ Nobiliſſ. Meſſanen. inſignis poetriae,
 magni Boethii viri conſularis ſanctimoniam conſpi-
 cui uxoris, etiam in exilio conjunctiſſ., Sanctorum
 Martyrum Placidi, Flavie, Eutrichii, & Victo-
 rini Amite à Sorore Fauſta fauſtiſſima femina, ve-
 tuſtiſſimum hoc marmoreum ſignum S. P. Q. M.
 dono à Patribus Societatis Jeſu datum in hac Do-
 mo Senatoria poſuere.*

Senatores.

*D. Marcellus Cirinus Eques S. Jacobi, D. Ca-
 rolus de Gregorio, Frater Antoninus Gotbo Eques
 Hieroſolymitanus, Joannes Leonardus Caloria, D.
 Franciſcus Ozes, Thomas Iſuaglies anno Domi-
 ni MDCXLIII.*

400.

*Vetuſtiſſima
 Imago Deipa-
 ra à Litera in
 ade D. Nico-
 lai Gregorum
 invenitur.*

Eodem anno menſe Novembri dum antiquiſſimam Aede
 D. Nicolai Gregorum Sodales inſtaurant, novis ornamen-
 tis concinnunt, & vetuſtiſſimas Sanctuarii tabulas eluunt,
 coctogoleo perpurgant, & in priſtinam formam redigunt,
 inter has occurrit perantiqua, cujus colores, & lineamen-
 ta, præ pulvere, qui adhæſerat vix diſtingui poterant; Sed
 eo artificio Virginis Deiparae effigies Egyptiorum in mo-
 rem induta cum infantulo Jeſu in dextero brachio Matræ
 aſpiciente enituit. Porro infantulus pendens, volumen ad
 inſtar antiquorum epistolæ græco charactere exaratum.

ma-

manu tenebat. Arcesitur ad eam legendam schedam D. Leonardus Patre U. J. D. & græcarum literarum in Messanenſi Academia profeſſor vir planè, & virtutum ſplendore, & omni eruditione præſtantiffimus. Is coram multis characteres primum ſilento contemplatus lacrymas paulatim ex oculis effundere viſus eſt; deinde detecto capitei & ingenua proſolutus Imaginem veneratus verba illa græco latinè vertens initium epistolæ B. Virginis ad Meſſanenſes datæ deprehendit. Quæ res ingenti lætitiâ cives omnes affecit tamquam certiffimum teſtimonium adverſus recētioreſ Epistolæ Marianæ hoſtes, & in Tribunali Sanctæ Inquiſitionis multorum, qui aderant ſummæ authoritatis viſorū ſacramento comprobatur: ſed enim verbalatînè reddita hæc ſunt. *Virgo Maria Joachim filia, baptiſtis Ancilla Dei, Jeſu Chriſti Mater, ex Tribu Juda, Progenies David, iis, qui ſunt Meſſianæ ſalutem, & benedictionem Dei Omnipotentis. Eam tabulam Senatores apud ſe habere voluerunt, & cryſtallo incluſam in Sacello Senatoriæ Domus locarunt de qua fuſè in Iconologia locuti ſumus.*

104

Anno 1646. vi. Idus Aprilis D. Blaſius Proto Archiepiſcopus Meſſanenſis ex diutino calculorum ſanguore Myſtilis deceſſit anno ætatis ſuæ 67. conditus eſt in Aede maxima cum aliis Præſulibus in magnifico tumulo, quem ipſe vivens ſummo artificio erigendum ſuo cum ſimulacro marmoreo curaverat, in cujus ſuperiori parte hoc exaſticon habetur.

401.

Archiepiſcopus
Proto moritur
cuſque epita
phium

Mergitur haud undis Protus, qui mergitur undis.

Non obit inter aquas, qui ſuper enat obit.

Verberat adverſos fluctus compeſcere ſuetus.

Lætici nec cùm gurgitis unda rapit.

Ingenio naſta, aut meritis, & parca labore.

Gloria jam neſcit, vel moriendo mori.

Deinde inferius ita inſculptum epithaphium.

D.

O.

M.

Expergiſcere Viator Feralia hæc perſtronnata, ſperant

Et abundè jacenti excuba D. Blaſio Proto Archiepiſcopo

Meſſanenſi, qui granditate verborum gran-

dio

Indiori undabat eloquentia, & verè in omnes Pro-
 delicus literaturas scientissimum gloria epitaphium
 amicum, studiositatis exemplum factus ad disci-
 plinas, ortus ad musas, perennatus ad ævi sui fe-
 licitatem; cui adhuc ephēba in theatris clientela
 Hispaniis epicinia decantabat, mox ejulaturus epi-
 cedia in tumulo perage, en morte auctoratus ce-
 nens non cadens D. D. Antoninus, & Franciscus
 Pastor Patruo in Cælis oranti hac parentat pom-
 pa obiit anno MDCXLVI. Die vi. Idus Apri-
 lis ætatis sue LXXII.

402.

Annona co-
 ritas Messa-
 nam affligit.

1647.

expulsi
 a Messana
 augebat

1647.

1647.

1647.

1647.

1647.

1647.

1647.

1647.

1647.

1647.

1647.

1647.

1647.

1647.

1647.

1647.

1647.

1647.

1647.

1647.

1647.

1647.

1647.

1647.

1647.

1647.

1647.

1647.

1647.

1647.

1647.

1647.

Hic annus 1647. ob annonæ caritatem nigro videtur
 notandus lapillo Urbs enim magnis periculorum flucti-
 bus jactata est, ita ut non semel jam jam obrui visa sit, sed
 manifestissima Virginia Patronæ ope tandem miraculo
 evasit. Tantorū causæ periculorum duæ fuere; enormis po-
 pulorum in Sicilia seditio, & anni sterilitas, quæ res simul
 conjunctæ alibi luctuosas, & per ævum omne memoran-
 das tragedias, Messanæ verò ubi alioqui tranquillitas sum-
 ma, & erga Regem Catholicum fides, angores, timoresq;
 & presentissimam mortem excitant. Cum igitur xii.
 Kal Junii maximæ Panormi turbæ subortæ essent, & Pro-
 regi Marchioni Velezensi, & Ministris Regiis administrā-
 da Reipublicæ facultas pene à seditiosis esset adempta,
 Messanenses Senatores ipso Magistratus initio curare rem
 frumentariam minimè valuerunt. Ad hæc pleræque Siciliæ
 Civitates, quæ frumento abundare solent simili seditionū
 labe maculatæ Messanam odio plus, quam Vatiniano pro-
 sequentes onerarias, ac mercatores Messanenses à suis em-
 poriiis arcebant. In his angustiis Urbis fortuna viros pru-
 dentissimos, & antiquis illis majorum moribus præditos
 sortita est. Senatores D. Thomam Marquett, D. Octavium
 Secusium Regium Secretum, D. Placidum Merullum, Pe-
 trum Pellegrinum, D. Joseph Romeum, & Thomam Isva-
 glies, viros planè immortalitate dignos. Hi enim nutanti
 Reipublicæ virtute, consilio, opera, auxilio fuere, & cum
 humana præsidia deessent summa fide ad divina cōfugien-
 tes

res propitiato sæpè Numine in ipsa rerum desperatione Patriam servaverunt. Igitur eo penuriæ deventum est, ut unus panis in singula capita distribueretur, & circa initiū Decembris panis unus hordeacius dumtaxat flentibus præsumma tristitia in tanta deprehensis calamitate populis, etiam si omni cibariorum genere abundarent fora. His verò tam afflictis rebus admirationi fuit Civium omnium modestia, tolerantia, pietas eo præsertim tempore, quo alibi populi debaccantes in omnem superbiam, & divinorum, humanorumque jurium contemptus licentiam affluebant, ipsi tamen sub Dei Omnipotentis, & Catholici Regis obsequio inconvulsi animo eas erumnas suis flagitiis debitas prædicabant. Quamobrem Templum maximum, ceterasque sacras ædes summa religione eos frequentare, supplicationes obire, flere, eluere animos apud Sacerdotes peccatorum sordibus, panem cælestem accipere, flagris ad cruorem usque corpus verberare, pueros, puellas ipsas sparsis capillis, nudis pedibus, spinis redimitas præcunte Christi simulacro in Cruce suffixo implorare cælestem opem per publicas Urbis vias usque ad Templum maximum non sine lacrymis conspexisses. Et hæc quidem privata vel Sodalitatum, vel alicujus viciniae, & suburbii fuerant pietatis officia, illud verò magis solemne publica omnium ordinum, civiumque omnium ab Archiepiscopo, & Senatu indicta supplicatio, in qua ad quatuordecim millia cereæ faces ingestantium manibus numeratae sunt, & in hac Virginis Patronæ capilli, cum Epistolæ exemplari aureo, in altera verò ipsa Imago veneranda ab Episcopa, quod non nisi in rebus desperatissimis usu venit circumlata, & in hac mira totius populi pietas, animorum commotio, lacrymæ, singultus, dolor, ex flagitiorum recordatione quacumque sacra illa tabula transibat, ad cuius aspectum triumphalem certissimam omnes futuri auxilii spem concipiebant.

Et quidem xv. Kal. Decembris ejusdem anni Urbem Virginis in tanto periculo nequaquam fuisse destituendam prodigio Quasi firmatum fuerat, nam cum nocte integra copiosus imber cum fulguribus, ac tonitruis ingruisset illucescente in vico quem *Calisperam* nuncupant ad tertium

403.

*Præsentis operæ
Deipara Vir-
go Messenien-
bus subvenit
in anno 1610
ritate,*

ab

ab Urbe lapidem grandinum copia decidit ovorum magnitudine tanto impetu, ut hortos, vineas, arbores omnes perditum iri viderentur. Sed non hic prodigium absolutum, singulae grandines Virginis Imaginem filium in ulnis gestantem clarissime exprimebant manu invisibili insculptam. Mira sane res, quamprimum colludentes pueri, animadvertere deinde maiores natu admirabundi illas invicem ostentabant, quarum nonnullas ad duos e Societate Jesu Sacerdotes, qui illuc ad Christianae vite tradenda precepta missi fuerant, attulerunt, & hi cum ingenti stupore se propriis oculis vidisse, manibusque attrectasse coram multis testibus mihi sancte, pieque retulerunt. Ex quo miraculo alii alia presagivere Divinum Numen contra mortales ob tot flagitia indignatum grandines illas ita pregrandes e nubibus ejaculatum esse, secus alii, & mitius, fidentiusque nempe Deiparam Virginem populo Messanensi operam laturam per suae Imaginis veluti arcam e Caelo in solum Mamertinum descendens presentissimum in suos Clientes tot precibus postulatum auxilium voluisse significare. Quod re ab se totis illa tempore benignissime prestitit. Nam ab Eminentissimo Cardinali Trivulzio tunc Regni Praeside e Castro ad mare missum est per duas Siculas triremes adverso mari auxilium frumentarium, quod v. l. Idus Decembris die Conceptae Deiparae sacrum portum appetiit. Deinde Sabbato ante Christi Domini natalitia oneraria *Cycnus* nuncupata e Siciliae emporio solvens cum fluctibus, ventisque, & euripis quasi ex erebo ortis, diu luctata, & a periculis maris reciprocantibus in ipso portus ingressu miraculo erepta beneficium a Virgine acceptum populi agnoverunt. Eiusdem etiam clientelae die insequenti x. Kal. Januarii adventum alterius pregrandis onerariae nomine *Principis* adventum adscribere, haec enim post duos menses, quibus a Messanensi portu aberat in Agrigentino emporio propter coempti frumenti exceptionem multas oppugnationes ab oppidanis, qui, & ipsi in seditionibus erant, indigne perpeffa est. Tandem ex Praesidis Cardinalis prescripto cum alia Panormitana navi, quae sero eo advenerat, alternis vicibus frumento oneratur nec dum onus absolutum erat,

cum

cum repentina oboritur adeò terribilis in importuoso illo mari tempestas, ut in geminatis anchoris nullo modo consistenterent, & Panormitana spectantibus à littore Agrigentinis laxatis compagibus miserè absorberetur ab undis. Eadem verò fortunam Mamertina subiisset, nisi presentissima ope Virgo Patrona adfuisset, nam, & ipsa procellis obruta, per dimidiatam horam profundo hæsit, & ab oppidanis fluctibus absorta existimatur, cū insperato miraculo emer- sit hoc modo; navigii Moderator in eo conflictu, ac dispe- ratione, & si hæretica labe pollutus ad Messanenses milites, qui frumento præsidio venerant, conversus: *Agite, inquit, Juvenes, reliquum est, ut vestram Mariam quam tanti facitis, & de cujus ope tantū vobis promittitis invocetis, forsitan vestras preces illa audiat; nam alioqui, ut videtis omnes perimus:* Sic ille; & hi perfusis lacrymis ingenua procumbunt, & virgineas laudes elata voce per litanias prosequuntur. Et ecce in puppis apice mulier candidissimo induta amictu omnem mortalitatis hujus excedens pulchritudinem, quæ verbis suavissimis eos adhortabatur, ut non timerent, suū- que patrociniū pollicebatur, & momento ex eorum se oculis proripuit, inde paulatim mare, & venti posuere, & Nautæ, quæ diffracta fuerant instrumenta reficientes secū- do cursu Messanam versus dirigunt proram, quæ iterum cum fluctibus colluctata dissiliit, portumque navis Prin- cept cum omnium Civium lætitia absque prora subit; Por- rò Milites Messanenses cum eis, qui Catholici erant facta excensione recta in Ædem maximam ad agendas Virgini ab Epistola immortales gratias, & vota persolvenda se conferunt; quæque sibi miraculo evenere jure jurando palam omnibus contestantes. Et exinde alia, atque alia annonaria subsidia, quæ Urbi identidem submitteban- tur ferè omnia aliquo dierum Virgini sacro non sine populorum admiratione, & majori in Virginem studio percipiebatur.

Anno 1648. ex sevivissima illa annonæ caritate, quæ mul- tos mortales ex agro Mamertino, & Calabria inopia labo- rantes ad sustentandam vitam in Urbem invexerat, maxi- ma civium clades subsequuta est: ita ut paucis mensibus ad

K k k k

vi-

404.
Archiepiscopi
Senatus, &
nonnullorum
civium pie-
tas in magna
agrorum mor-
titudine.

viginti hominum millia ex acuta febre desiderata sint: Et cum magnum Nosocomium egrorum multitudini non esset satis, & egeni maximè alienigenæ, qui hospitio carerent in via publica recumberent, ibique per summam miseriam decederent Senatus, Archiepiscopus, & ex opulentis non nemo corrogata pecunia extemporaneum Nosocomiū juxta Regiam, ubi Hispani milites hospitari solent excitavit, ibique egeni omnes ex orbe conquisiti seorsim quotidie alebantur, egrōi seorsim ab his omni Medicorū, & Ministrorū adhibita diligentia curabantur, quibus nullum deerat Sacerdotum, Religiosorum, piorumque virorum sedulum ministerium. Quoniam verò ex tanta clade monumento cadavera minimè capiebant Archiepiscopus D. Simeon Caraffa nonnulla extra Urbem cadaverum conditoria, seu cēmeteria ecclesiastico ritu sacrauit; deinde multis piorum virorum precationibus propitiato Numine, estate appetente morbi vis remissa est.

405. Anno 1649. vi. Nonas Maii Dominica quarta post Pascha Templum D. Nicolai Domus Professę Societatis Jesu, à D. Simeone Caraffa Archiepiscopo Messanensi more, institutoque Sanctæ Romanæ Ecclesiæ dedicatum est. In atrio, seu in pluvio Domus Professę pretioso peristromate convestito aræ quatuor excitatę sunt pulcherrimis instructę ornamentis, in quibus consueta pervigilia peracta sunt ad solemnem eam cēmoniam spectandam, quę summo mane inchoata est, ingentes populorum concursus facti, & integras quatuor horas perduravit.

406. Eodem anno 11. Nonas Junii die Virgini ab Epistola sacro sub auspiciis Serenissimi Principis D. Joannis Austriaci Filii Catholici Regis Philippi IV. Regnantis Siciliae Proregis, marisque Architalassi, omnium superiorum celeberrimam S. P. Q. M. in honorem Deiparę Patronę solemnitatem peregit. Erecti per viam qua supplicationū agmen erat transiturum plures arcus triumphales augustiori forma, Aræ mirificè ornatę non sine musicorum concentu, & simphonia; obelisci machinæ nitrato pulvere confectę, quę ad primas tenebras festivos ignes ejacularentur, tormenta bellicę ex arcibus, propugnaculis, tryre-

mi-

*Dies festivi
in honore Dei-
parę & Literarū
solemniter ce-
lebrantur sub
auspiciis D.
Joannis Au-
striaci Philip-
pi IV. f. ii*

mibus, & classe triginta quinque rostratarum prægrandium, quæ in portu in anchoris erant explosa omnia. Nocturnæ faces per tres integros dies tota Urbe ita collucebant, ut diem ipsum non emulari tantum, sed superare viderentur, opificum officinæ ipsæ vario incendio ardere; magnifici theatri fenestræ omnes micare luminibus, quæ undarum refluxu mirum in modum oculos oblectabant. Tryremes, Naves, Phaseli, actuaria omnia pendentibus ex malis, ex antennis, ex funibus, ex puppibus, & ex transtris faculis ignescere. Stupere ad tantam celebritatem variarum nationum Proceres, milites nullibi gentium tantam solemnitatem, aut vidisse, aut percepisse ingenuè affirmantes.

Hære ad tantam Catholicorum pietatem hæretici milites, & navarchi, quorum nonnulli pestifera Lutheri dogmata ejurantes, statim ad Romanæ Ecclesiæ vexilla confugere, cum præsertim postera die ad Templum maximum quam pulcherrimè ornatum accedere ad sacras epulas tot hominum millia vidissent, variaque Sodalitiorum, & puerorum, puellarumque agmina, quæ tum primum ad cœlestem panem suscipiendum summa religione confluebant. Tanta in Mamertinorum animis erga B. Virginem ob Epistolam dilectissimam Patronam insita est religio.

Anno 1650. D. Lucas Cocchiglia Messanensis Canonicus, & Vicarius Generalis hujus Diœcesis, Episcopus Paënsis creatus est à Philippo IV. Hispaniarum Rege, & ab Innocentio X. sacris cæremoniis initiatus: sed post menses quatuor è vivis excessit post multa collata in Patriam beneficia, sepultus est in Paënsi Ecclesia Episcopali.

407.

Nonnulli Hæretici Messanensem pietatem erga B. Virginem admirantes ad Orthodoxam fidem se converterunt.

408.

D. Lucas Cocchiglia Episcopus Paënsis

F I N I S.
LIBRI SEXTI,
E T
SECUNDI VOI

INDEX RERUM NOTABILIVM

- A**bbatia S. Mariz de Milis adnuente Pontifice in valerudinarium transfertur lib. 6. pag. 528. num. 240.
- Abbatissa Monasterii S. Mariz ab Alro confirmationem à Bonifacio VIII., & indulgentiam obinet. lib. 6. pag. 480. num. 115.
- Abrugnales familia extincta lin. 1. pag. 24. 41.
- Absolvitur Templum in Monte Caperrina nonnullis conditionibus à Senatu pręfixis. lib. 6. pag. 478. num. 112.
- Ab incursionē Ariadēni Messanum pręservatur vero solemnitē instituto ad B. Virginem à Scalis lib. 6. pag. 530. num. 246.
- Adversarios objecta contra diplomata Regum Normannorum. lib. 4. pag. 212. num. 49.
- Ædes maxima Messanę inflatur Guilmo Messanenſum, & Troinensium tertio Episcopo. Item ad fauces portus Monasterium erigitur, & Templum munificentissime exornatur. lib. 6. pag. 442. num. 51.
- Ædes S. Sepulcri Sodalitio disciplinantium conceditur. lib. 6. pag. 514. num. 202.
- Ædes B. Virginis de Pilerio exornatur. lib. 6. pag. 532. num. 248.
- Ædes Deiparę à Portu Salvo erigitur. lib. 6. pag. 544. num. 278.
- Ædes Deiparę à Gratia ab Hispano milite extructa. lib. 6. pag. 548. num. 290.
- Ædes B. Virginis de Pilerio augetur. lib. 6. pag. 554. num. 306.
- Ædes B. Virginis ab Arcu edificatur lib. 6. pag. 564. num. 324.
- Ædes B. Virginis à Gratia ad portam Civitatis edificatur deinde intra portam transfertur lib. 6. pag. 580. num. 359.
- Ædes B. Virginis à Grutta sub Philiberto Sabaudie Principe construi cępta Francisco vero de Mello Prorege perficitur lib. 6. pag. 584. num. 365.
- Ædes B. Virginis Advocatę Peccatorum extruitur. lib. 6. pag. 604. num. 382.
- Ædicula B. Virginis à Grutta apud Moniales sub nomine S. Mariz Angelorum lib. 6. pag. 568. num. 332.
- Ægyptii cur alis vulturum pro insigni utebantur lib. 1. pag. 6. num. 9.
- Æraria tabula Messanę erecta ejusque Ministri lib. 5. pag. 328. num. 60.
- Æsculapius cur in Deos relatus. lib. 1. pag. 53. num. 101.
- Æsculapis Stratus Medicorum indicat pręstanciam. lib. 1. pag. 53. num. 99.
- Agromontii à Catalonia. l. 1. pag. 24. num. 42.
- Alarum familia lib. 1. pag. 24. num. 43.
- D. Albertus Messanę moritur pluribus intervenientibus miraculis lib. 6. pag. 482. num. 119.
- D. Albertus inter Sanctos Pontificio diplomate adnumeratur. lib. 6. pag. 507. num. 179.
- Aldęgerii, Alphani, Aleandri familia extinguitur lib. 1. pag. 25. num. 44.
- Alexander III. Papa Messanam venit. lib. 6. pag. 445. num. 56.
- Alexander IV. primum lapidem in novo D. Franciscei Templo Messanę extruendo Neapoli benedixit. lib. 6. pag. 466. num. 85.
- Alphonſus Rex mandat, & pręcipit, ut Sicla in Regno Sicilię tanrummodo Messanę sit lib. 5. pag. 341. num. 68.
- Alphonſus Rex Messanę obiit in Carredali tumulatur. lib. 6. pag. 513. num. 199.
- Alterum objectum contra decretum primum lib. 4. pag. 178. num. 15.
- Altera interpretatio vocabuli Poetarum lib. 4. pag. 187. num. 23.
- Alter ex duumviris in palatio monetarię officinę solus habitator est. lib. 5. pag. 347. n. 72.
- Alterius vetustissimi Fani vestigia adhuc conspiciuntur sed cui Deo dicatum fuerit prorsus later. lib. 6. pag. 377. num. 12.
- Alter Eucarpus Messanenſem Ecclesiā regit. lib. 6. pag. 415. num. 28.
- Amari cum Petro Aragonio Siciliā incolunt. lib. 1. pag. 25. num. 45.
- Amplissima Mamertini Pręfulis Dięcesis lib. 2. pag. 84. num. 25.
- Amplissimum claustrum in Cenobio Minorum absolvitur. lib. 6. pag. 544. num. 279.
- Andreas Barbatus, & Policletus juris, & medicinę peritia illustres lib. 1. pag. 56. num. 107.
- Andreas Mastrillus Archiepiscopus Messanenſis lib. 6. pag. 580. num. 358.
- S. Angelus Carmelita patrato in mari magno miraculo Massanam appulit. lib. 6. pag. 458. n. 76.
- Anicitorum familia. lib. 1. pag. 26. num. 47.
- Annonę caritas Messanam affligit. lib. 6. pag. 622. num. 402.
- Antiquitas nobilitatem parit. lib. 1. pag. 5. num. 8.
- Antiquitas pro nobilitate sumitur. lib. 1. pag. 6. num. 10.
- Antiquitati fabulę suffragantur. l. 1. pag. 7. n. 13.
- Antiqua Urbis valerudinaria in unum grande coalescunt lib. 6. pag. 530. num. 245.
- Antonius Amicus in Chronologia Proregum lib. 1. pag. 29. num. 51.

D. An:

D. Antonius Paravinus Messanam appulic ubi puteum effodit. lib. 6. pag. 462. num. 80.
Antonia Sicilia Regina Messanz tumulatur lib. 6. pag. 499. num. 152.
D. Antonius Agonia duplicem Deiparam eodem extruxit. lib. 6. pag. 502. num. 163.
Antonius Cerdanus Cardinalis Archiepiscopus Messanenſis lib. 6. pag. 506. num. 175.
Antonius à Lignamine Archiepiscopus lib. 6. pag. 518. num. 218.
Antonius à Lignamine Archiepiscopus Regni comitii intereſt. lib. 6. pag. 519. num. 221.
Antonius à Lignamine Sacellum D. Mariæ à Pace in eade maxima extruxit. lib. 6. pag. 523. n. 228.
Antonius Cancellarius Archiepiscopus Messanenſis lib. 6. pag. 542. num. 275.
Antonius Lombardus Archiepiscopus Messanenſis lib. 6. pag. 553. num. 304.
Antonius Lombardus Archiepiscopus Messanenſis lib. 6. pag. 565. num. 325.
D. Antonius Fermus Sacerdos virtutibus, ac pietate perilluſtris Sodalitii à Jeſu Mariæ dicti inſtitutor. lib. 6. pag. 565. num. 328.
Annum ſeculare Sodalitium S. Baſilii celebrat. lib. 6. pag. 618. num. 396.
A Prorege Pignatello Conſulatus ſerjici opificii inſtituitur, & capitula confirmanſur. lib. 5. pag. 322. num. 17.
Apollo medicinæ auctor. lib. 1. pag. 53. n. 100.
Apud Mamertinos viarum fori, totiuſque Urbis mundities pluriſ habetur, & Preſecti, qui hanc curarent deſtinabantur. lib. 5. pag. 300. n. 45.
Aragoniiſ Regibus in templo S. Franciſci auguſtius ſepulcrum erigitur. lib. 6. pag. 539. n. 263.
Arcadii decretum pro duobus Mamertinorum privilegiis. lib. 4. pag. 207. num. 41.
Arcadii diploma diſcutitur. lib. 4. pag. 208. n. 42.
Archiconfraternitas degl'Azzori inſtituitur. lib. 6. pag. 529. num. 243.
Archiepiſcopus Meſſanenſis facultate Alphonſi Regiſ Preſectum, ſeu Capitaneum in oppido Raſalbucl conſtituit. lib. 6. pag. 505. num. 173.
Archiepiſcopus Meſſanenſis merum, & mixtum imperat in quibuſdam oppidis ſuz juriſdictioniſ. lib. 6. pag. 509. num. 184.
Archiepiſcopus Petrus Catredalem ædem renovat, arque exornat. lib. 6. pag. 517. num. 213.
Archiepiſcopus Mercurius moritur. lib. 6. pag. 540. num. 268.
Archiepiſcopus Rethana moritur. lib. 6. pag. 350. num. 297.
Archiepiſcopus Lombardus Roma Meſſanam repperit. lib. 6. pag. 558. num. 315.
Archiepiſcopus Secuſius in mamertino Soc. Jeſu Collegio digniſ laudibus exornatur. lib. 6. pag. 573. num. 343.
Archiepiſcopus Maſtrillus moritur. lib. 6. pag. 549. num. 370.
Archiepiſcopus Proto moritur, ejuſq; epitaphiũ pag. 621. num. 401.

Archiepiſcopi, Senatus, & nonnullorum civium pieras in magna egrotorum multitudine lib. 6. pag. 625. num. 404.
Archimedes Syracuſas illuſtrat. lib. 1. pag. 49. num. 92.
Armenii, Arſinii, Arumberti familiæ nobiles lib. 1. pag. 26. num. 46.
Athenienſes cur ſignum cicadæ geſtabunt. lib. 1. pag. 6. num. 10.
Audacia atque inquietudo animorum afficit bono Reipublicæ. lib. 5. pag. 284. num. 33.

B

B Adulaſi, Ballonii, Barbulii, extincti lib. 1. pag. 26. num. 48.
Bartholomæus Pignatellus Meſſanenſis Archiepiſcopus lib. 6. pag. 470. num. 92.
Bartholomæus Archiepiſcopus controverſiam exponit. lib. 6. pag. 470. num. 95.
Bartholomæus de Caſtaliſa Archiepiſcopus Meſſanenſis lib. 6. pag. 504. num. 270.
Beatz Virginis Imago dictæ à Viagiſ ſanguineas lacrymas effudit. lib. 6. pag. 562. num. 322.
Benedictus Epicoſopus Meſſanenſis ſextæ Synodi Conſtantiopolitanz interfuic Divum Leonem II. Meſſanenſem fuiſſe nonnulla monumenta præter traditionem oſtendunt. lib. 6. pag. 425. num. 35.
Berardus Archiepiſcopus Templum maximum Divæ Mariæ Novæ appellatum dedicat. lib. 6. pag. 449. num. 64.
Berardus Archiepiſcopus Meſſanenſis cui **Friedericus Rex** dat munificum diploma. lib. 6. pag. 452. num. 68.
Berardus Archiepiſcopus ad **Gregorium IX.** mittitur à quo etiam literas pro ſua Meſſanenſi Eccleſia obtinet. lib. 6. pag. 453. num. 69.
Berardus aliud diploma à Pontifice **Gregorio** obtinet. lib. 6. pag. 454. num. 70.
Bernardus Monachus S. Benedicti Meſſanenſis Archiepiſcopus lib. 6. pag. 448. num. 63.
Bernardus de Bononia Archiepiſcopus quo deſuncto **Antonius à Lignamine** Vicarius Generaliſ. lib. 6. pag. 518. num. 217.
Bernardus à Cella valerudinarium S. Angeli dicitur. lib. 6. pag. 523. num. 227.
Fr. Bernardinus Georgius Ordiniſ Cappuccinorum inſigniſ Verbi Dei novum ſuz religioſæ familiæ Cœnobium Meſſanæ erigit ubi à nonnulliſ in carcere detruſuſ per miraculum liberatur. lib. 6. pag. 524. num. 232.
D. Blaſius Procuſ Archiepiſcopus Meſſanenſis lib. 6. pag. 596. num. 373.
Fr. Bonaventura Seculiſ Ordiniſ Min. de Obſervantia Archiepiſcopus Meſſanenſis lib. 6. pag. 571. num. 337.
Bonifaciuſ IX. **Philippo** Meſſanenſi Archiepiſcopo ad gravia negotia utitur. lib. 6. pag. 501. n. 158.

C

Cadaver Domini Francisci Santapau in Templum Societatis Jesu deferretur itemque D. Imarz ejus uxoris. lib. 6. pag. 559. num. 319.
Camollarum familia antiquissima l. 1. pag. 29. n. 52.
Canonici Messanensibus Miera serica, & Cappa à Julio III. conceditur l. 6. pag. 537. n. 259.
Cappuccinorum familia Carolo V. triumphanti obviat. lib. 6. pag. 526. num. 234.
Caroli V. decretum pro Mamertinis. lib. 2. pag. 69. num. 13.
Carolus idem concedit aliud peculiare privilegium lib. 2. pag. 69. num. 14.
Caroli Andegavensis decreta pro fidelitate Messanensium quo tamen sola necessitate compulsi ab eodem defecere. lib. 3. pag. 104. num. 15.
Carolus Andegavensis Mamertinos immunitatibus ornat. lib. 4. pag. 218. num. 58.
Carolus viribus, acque animo fractus obsidione solvit loco autem ubi Deipara apparuit victoriz nomen datum est. lib. 6. pag. 474. num. 103.
Carolo Principi Hispaniarum iusta persolvuntur lib. 6. pag. 544. num. 280.
Castilionum antiqua familia. lib. 1. pag. 29. n. 52.
Celi temporis optima parit ingenia. lib. 1. pag. 20. num. 33.
Cenobium novum Carmelitarum non longè ab Urbe extruitur. lib. 6. pag. 471. num. 99.
Cenobium Minorum extruitur. l. 6. pag. 516. n. 211.
Cesareorum stirps nobilissima l. 1. pag. 31. n. 56.
Civis Messanensis eligendus in Consulè ubique eorum mercimoniorum causa. lib. 2. pag. 87. n. 28.
Cla. amontana familia. lib. 1. pag. 32. num. 57.
Clemente V. concedente Fratres Dominicani ad Templum Equitum Templariorum transeunt. lib. 6. pag. 482. num. 121.
Clementis V. diploma pro Monialibus S. Clara lib. 6. pag. 484. num. 123.
Clemens VII. Priorissæ Generali S. M. Vallis Viridis privilegia iterum confirmat. l. 6. pag. 522. num. 226.
Clerici Regulares Testini domicilium Messana statuunt. lib. 6. pag. 573. num. 344.
Clerici Minorum intra Urbem admittuntur. lib. 6. pag. 580. num. 357.
Clerici Regulares Scholarum Piarum primas Messanae sedes occupant. lib. 6. pag. 605. n. 384.
Collegium à Domo Professa segregatur. lib. 6. pag. 574. num. 345.
Comissa Pascha de Ordine Eremitano S. Aug. benemeretur. lib. 6. pag. 500. num. 156.
Conrado Regi auxiliares copias Mamertini mittunt. lib. 3. pag. 103. num. 13.
Contra Turcas Mamertini fortiter se tuerentur, atque ideo à Philippo II. laudantur. lib. 3. pag. 114. num. 38.
Conferunt, interque laudantur. l. 3. pag. 146. n. 39.

Confirmatur eadem, responsio contra adversarios impugnantes primum Romanum decretum l. 4. pag. 180. num. 17.
Confirmatur eadem tertii fœderis prerogativa. l. 4. pag. 201. num. 37.
Conrado Imperatori Messana iusta persolvuntur sed Templum incenditur. lib. 6. pag. 468. n. 88.
Controversia inter Archiepiscopum, & Priorem Ordinis Hierosolymitani orta componitur. l. 6. pag. 471. num. 99.
Controversia inter Archiepiscopum, & Strategum pro Archiepiscopo decisa l. 6. pag. 508. num. 182.
Controversia inter Archiepiscopum, & Senatum componitur pro eligendo Cappellano S. Mariz de Pileria. lib. 6. pag. 511. num. 192.
Controversia inter Archiepiscopum, & Protopapam pro hoc dirimitur. l. 6. pag. 511. n. 193.
Constans Ferrandus sacramentum extra muros instaurat, & auget. lib. 6. pag. 555. num. 204.
Consanguineorum atque amicorum respectus in Mamertina Republica quo ad electionem Magistratum excluduntur. lib. 5. pag. 282. n. 34.
Constantia Imperatrix omnes Mamertinorum immunitates confirmat. lib. 4. pag. 217. n. 56.
Constantia Regina Panormum proficiscens litteras dat Berardo Archiepiscopo, Stratego, & Senatui Messanensi. lib. 6. pag. 450. n. 66.
Constantino Imperatore regnante Messana Basilica SS. Martyrum Romæ traditur una cum Sardinia, atque Corsica. lib. 6. pag. 398. n. 22.
Constantinus Pontifex Constantinopolim petens perhonorificè à Messanensibus accipitur. lib. 6. pag. 426. num. 36.
Consulatus sericæ artis Ministri, eorumque electio, atque ædes sacra. lib. 5. pag. 325. num. 58.
Crisporum familia lib. 1. pag. 34. num. 60.
D. Christophorus à Rocca anulo D. Joseph donatur. lib. 6. pag. 581. num. 360.
Cultus, & memoria D. Placidi instauratur apparence eodem D. Placido. l. 6. pag. 471. n. 100.
Cur eriticum Populo Romano Mamertini supplicarent. lib. 4. pag. 202. num. 38.
Cur & quando sericum opificium Messana constitutum sit, ductis externis artificibus. lib. 5. pag. 323. num. 56.
Curiz Meridiana Prefectus quæ Privilegia habeat, & cui commissa fuerit prefectura lib. 5. pag. 353. num. 76.
Custodiarum visitationes tres singulis annis à Stratego sunt. lib. 5. pag. 259. num. 19.

D

Dæmon per Idola Messana oracula dabat lib. 6. pag. 383. num. 14.
De Acroparicis, & vini Prefectis. lib. 5. pag. 396. num. 44.
Decima quinquaginta Deipara hostes oppugnat

- gnantes Urbem repelluntur, & funduntur. l. 6. pag. 474. num. 102.
- Dedicatio Templi Domus Professę lib. 6. pag. 626. num. 405.
- Defenditur Arcadii diploma. l. 4. pag. 209. n. 45.
- Defenditur privilegium ab Arcadio Mamertinis concessum. lib. 4. pag. 216. num. 46.
- Detrimenta Reipublicę patiuntur propter munera suffragatorum. lib. 5. pag. 284. n. 32.
- Dies pro SS. Martyribus inventione indicitur celebranda lib. 6. pag. 558. num. 316.
- Dies festivi in honorem Deiparę à Litera sollemnius celebrantur sub auspiciis D. Joannis Austriaci Philippi IV. filii. l. 6. pag. 626. n. 406.
- Diluuntur difficultates, atque objecta contra primum decretum. lib. 4. pag. 176. num. 13.
- Dionysius Messanz fines ampliat. lib. 1. pag. 18. num. 28.
- Dionysius de Marcia ordinis Eremitarum S. Augustini Messanensis Archiepiscopi. lib. 6. pag. 498. num. 147.
- Dionysius Archiepiscopus apud Fridericum agit pro restitutione bonorum Messanens. Ecclesię. lib. 6. pag. 498. num. 148.
- Diploma Alexandri IV. pro Archiepiscopo Messanensi super casate Feruliti. l. 6. pag. 466. n. 84.
- Diploma Petri II. pro Monasterio S. Clare lib. 6. pag. 488. num. 129.
- Divitię nō pariter nobilitatem. l. 1. pag. 11. n. 18.
- Divitię nobilitati quid cōferat. l. 1. pag. 12. n. 19.
- Dominicana familia intra Urbem transit. lib. 6. pag. 475. num. 97.
- Domus Hospitalis Sodalicio viridum committitur. lib. 6. pag. 514. num. 201.
- Domus Puellarum Dispersarum erigitur. lib. 6. pag. 585. num. 366.
- Domus tercę probationis Societatis Jesu Messanz funditur lib. 6. pag. 605. num. 385.
- Donus S. R. E. Cardinalis Episcopus fuit Messanensis ad quem D. Gregorius epistolas scripsit. lib. 6. pag. 419. num. 31.
- Donū fuisse Episcopū Messanensē ostendunt nonnulli D. Gregorii epistolę l. 6. pag. 422. n. 33.
- Doni Carolus Andegavenus Messanam oppugnat Deipara candido amictu supra muros fulgens apparet mirantibus iisdem hostibus. lib. 6. pag. 473. num. 101.
- Duo capita ex Sociabus Virginibus S. Ursulę Messanam à Divo Ignatio dono mittuntur. l. 6. pag. 535. num. 250.
- Elisabetta Regina epistola ad Archiepiscopum Messanam pro immunitate Monasterii à Basco. lib. 6. pag. 490. num. 135.
- Elisabetta Ferdinandi filia exequię celebrata. l. 6. pag. 515. num. 203.
- Epistola Caroli V. ad Messanenses. lib. 3. pag. 133. num. 32.
- Epistola Philippi IV. Mamertinis perhonorata. lib. 3. pag. 160. num. 47.
- Epistola Cardinalis Belerandi pro Monasterio S. Marię Vallis viridis. lib. 6. pag. 495. n. 140.
- Equitum Hierosolymitanorū Prioratus primus inter Siculas Urbes. lib. 2. pag. 88. num. 29.
- Equites Theutonici Messanz primum in Sicilia domum hospitalem constituunt. lib. 6. pag. 461. num. 78.
- Equites S. Joannis Hierosolymitani cum Magno Magistro pacta, cępta Rhodum Messanam appellunt. lib. 6. pag. 520. num. 224.
- Erecto primo hierosolymis hospicio sub nomine S. Joannis Baptiste Rogerius quoque Messanz Xenodochium instituit quod deinde Magni Prioratus nomen accepit. l. 6. pag. 439. n. 47.
- Eremitani S. Augustini discalceati templum B. Virginis Annunciatę extra Urbem occupant. lib. 6. pag. 579. num. 354.
- B. Eustachium in Monasterio Montis Virginis transit. lib. 6. pag. 508. num. 180.
- B. Eustachium moritur. l. 6. pag. 512. num. 196.
- Ex antiquissimis sigillis, ex nummis, ex inscriptionibus &c. Messana Regni Caput. lib. 2. pag. 75. num. 19.
- Exemplaris titulo à Philippo IV. Messana prefigitur. lib. 3. pag. 72. num. 18.
- Ex ipso Tullio quamquam Mamercinis infesto veniunt merita Mamercinorum erga Populum Romanum. lib. 4. pag. 169. num. 5.
- Experimenti magister qui sit in re monetaria, quos Ministros, & quam potestatem habeat. lib. 5. pag. 344. num. 71.
- Externi ex omni hominum genere Messanam confluunt sed non omnes ad publica munera admittuntur. lib. 5. pag. 240. num. 6.
- Ex populi Romani privilegio Messana Regni Caput. lib. 2. pag. 60. num. 2.
- Ex veteribus Scriptoribus eruitur Arcadii animus in Messanenses propensus. lib. 4. pag. 211. num. 47.

F

Fugies Christi Domini in Croce sanguine stillat hinc lues in Urbe grassatur. lib. 6. pag. 250. num. 224.

Fregitum D. Cesaris Romani pietatis opus pro evocandis adolescentulis malè nuptis, Virginitus utroque parente destitutis &c. lib. 6. pag. 616. num. 393.

Facultas Mamertinz Urbi collata, ut postexteros Civitate donare, atque illis privilegia communicare suosq; cives in nobilitatē adscribere. lib. 5. pag. 305. num. 48.

Facultas à Ludovico Rege Archiepiscopo Messanensi data. lib. 6. pag. 490. num. 114.

Fames maxima Messanz, quę miro B. Virginis patrocinio levatur. lib. 6. pag. 561. n. 321.

Fa-

- Fames magna Messanam invadit cui prodigiose
B. Virgo subvenit. lib. 6. pag. 605. n. 387.
- Familia Messanae vetustissima. l. 1. pag. 23. n. 39.
- Familia Messanennum, quae extinctae sunt. lib. 1.
pag. 22. num. 40.
- Familia Bevilacqua. lib. 1. pag. 27. num. 49.
- Familia Castanea, seu Castagna. lib. 1. pag. 27.
num. 50.
- Familia Caracciolorum. lib. 1. pag. 30. num. 54.
- Familia Collura unde sit dicta. l. 1. pag. 33. n. 58.
- Familia Coppola. lib. 1. pag. 33. num. 59.
- Familia Patracia. lib. 1. pag. 34. num. 61.
- Familia Vetus Fontanorum. lib. 1. pag. 35. n. 62.
- Familia Formicarum. lib. 1. pag. 35. num. 63.
- Familia Benedictinorum in S. Mariz Magdale-
nae Josaphat domicilium descendit. lib. 6.
pag. 605. num. 386.
- Familia Celsae, & Cerasae. lib. 1. pag. 31. n. 55.
- Familia Gangiorum, Gentilium, Grandium, &
Griphorum. lib. 1. pag. 36. num. 65.
- Familia aliquot nobiles in Urbe aliquot tran-
slatae. lib. 1. pag. 39. num. 68.
- Fœderatarum Urbium conditione meliori Ma-
mertini fruebantur. lib. 4. pag. 206. n. 40.
- Felix Messanenſis Episcopus ad quem D. Gre-
gorius Pontifex non unam scripsit epistolam
lib. 6. pag. 416. num. 29.
- Ferdinandus probat, & auget privilegia Urbis
Messanae. lib. 2. pag. 67. num. 9.
- Eadem privilegia Alphonsus Rex confirmat.
lib. 2. pag. 67. num. 10.
- Eadem iterum confirmat contra Urbis Emu-
latotes. lib. 2. pag. 67. num. 11.
- Eorundem privilegiorum confirmatio ex Jo-
anne Aragonio. lib. 2. pag. 68. num. 12.
- Ferdinandus primus, deinde Alphonsus Messa-
nam insignibus augeat gratis. l. 3. pag. 125.
num. 27.
- Idem praestat Joannes Rex, sed liberalius, ac-
que magnificentius Ferdinandus ejus succes-
sor. lib. 3. pag. 126. num. 28.
- Ferdinandus Primus omnes gratias ab anteces-
soribus approbat, atque ratificat. lib. 4. pag.
226. num. 65.
- Ferdinandus Rex Nosocomium expositorum Se-
netui committit. lib. 6. pag. 517. num. 414.
- Festis solemniter Messanae celebrantur cum in do-
mo Professa, tum in Collegio pro SS. Ignatio
& Francisco Xaverio inter Divos relatis. l. 6.
pag. 585. num. 367.
- Fidei constantia in principibus. l. 3. pag. 99. n. 1.
- Fidelissimè, fortiterque se munit Messana con-
tra Turcas. lib. 3. pag. 153. num. 44.
- Fortitudo in rebus formidolosis consistit. lib. 1.
pag. 45. num. 81.
- Francisca Baccapiccola ex dotalibus bonis Vir-
ginum Collegiū sub regula D. Bernardi Ci-
sterciensis construit. lib. 6. pag. 478. num. 110.
- D. Franciscus Paulensis in Siciliam transfretat.
l. 6. pag. 509. n. 185.
- Francisca Calefaro sanctè obit. l. 6. p. 510. n. 190.
- Fr. Franciscus à Messana Ordinis Min. de Ob-
servantia vir eruditus, loquens, atque Ordinis
Commissarius generalis. l. 6. pag. 524. n. 230.
- D. Franciscus Puteus ad Aegrentinam Eccle-
siam provehitur. lib. 6. pag. 561. num. 320.
- D. Franciscus Velardes Archiepiscopus Messa-
nenſis. lib. 6. pag. 565. num. 327.
- D. Franciscus Velardes Archiepiscopus moritur.
lib. 6. pag. 571. num. 336.
- S. Franciscus Xaverius in novum Urbis patro-
num eligitur. lib. 6. pag. 603. num. 381.
- Fratres de Monte Carmelo in aliam domum trā-
seunt. lib. 6. pag. 477. num. 108.
- Fratres Carmelitarum diploma à Benedicto Ponti-
fice obtinent de domo transferenda. lib. 6.
pag. 481. num. 118.
- Fratres Reformati S. Francisci eodem S. Mariz
Portus Salvi impetrant. lib. 6. pag. 575. n. 349.
- Friderici diplomata pro Messanenſibus. l. 4. pag.
217. num. 57.
- Fridericus II. plurima Mamertinis impetrat.
lib. 4. pag. 219. num. 60.
- Fridericus III. privilegium Avi sui confirmat, &
de suo plurima adiecit. lib. 4. pag. 222. n. 63.
- Fridericus Imperator S. Gregorii Monasterium
auget possessionibus, & redditibus ditat. l. 6.
pag. 457. num. 73.
- Fridericus Imperator Monasterio S. Mariæ à Sca-
lis immunitates confirmat. l. 6. pag. 462. n. 79.
- Fridericus Imperator duo Monasteria sub regu-
la S. Clarae adhuc viventis construit alterum
Messanae, alterum in planitie Mylarum, quod
Messanam tandem translatum postea fuit Ba-
sicò appellatum. lib. 6. pag. 464. num. 82.
- Fridericus Guercius Archiepiscopus Messanen-
ſis lib. 6. pag. 489. num. 131.
- Fridericus III. de Monasterio S. Annae beneme-
retur. lib. 6. pag. 499. num. 149.
- Fridericus Rex à Milite Sica percutitur. lib. 6.
pag. 499. num. 151.
- Frustra Episcopus Liparenſis se Archiepiscopo
Rhegino subducere suadet. l. 6. pag. 583. n. 263.
- Fulmen in Arce S. Salvatoris pulverem tormen-
tarium corripit. lib. 6. pag. 534. num. 251.

G

- Gaspar Cervantes Archiepiscopus Messanē-
ſis lib. 6. pag. 541. num. 270.
- Gaspar Cervantes à Messanenſi ad Salernitanam
Ecclesiam translatus Cardinali Romae electus
in Hispaniam mortuus. lib. 6. pag. 542. n. 574.
- Gaudiosus Messanenſis Episcopus Saraceni ite-
rum Siciliam ingrediuntur Messanam honestis
paſſionibus occupant, item Gregorius Epi-
scopus Messanenſis. lib. 6. pag. 427. num. 37.
- Gelonis Sevitia in Mamertinos nobiles. lib. 1.
pag. 21. n. 35.

- G**eminae Urbis portae eriguntur quorum altera Deiparae Virgini à Stella, altera D. Alberto dicantur. lib. 6. pag. 593. num. 369.
- Gothi favente Messana à Sicilia expelluntur. l. 2. pag. 61. num. 3.
- Grapheorum familia. lib. 1. pag. 35. num. 64.
- Grassii, & Quercii familiae nobiles. l. 1. pag. 37. num. 66.
- S. Gregorius Messanae templum condidit. Monasteriumque sacrarum virginum, quod postea intra mœnia translatus fuit. l. 6. pag. 414. n. 27.
- D. Gregorius epistolam scribit Bono Episcopo Messano, at per errorem Bono pro Dono, Messano pro Messanenſi. lib. 6. pag. 421. n. 32.
- Guidoſtus de Tabernis Archiepiscopus Messanenſis. lib. 6. pag. 478. num. 111.
- Guidoſtus Præſul Messanenſis mandante Clemente V. dirimit controversiam. lib. 6. pag. 483. num. 120.
- Guidoſtus Messanenſis Archiepiscopus literas à Pontifice accipit. lib. 6. pag. 483. num. 122.
- Guidoſti Archiepiscopi corpus non Constantinopoli, sed Messanae conditum. l. 6. pag. 488. n. 28.
- Guilelmum Rogerii filium Messanenſes conſtenter adjuvant. lib. 3. pag. 100. num. 9.
- Guilelmus Messanenſum conſtantiam laudat eorumque privilegia ſolemniter conſtat. lib. 3. pag. 100. num. 10.
- Guilelmi diploma pro Mamertinis. lib. 4. pag. 216. num. 33.

H

- H**ercules Siciliam venit, quem Zancleſi venerati ſunt, & cui templum dicant. lib. 4. pag. 365. num. 7.
- Henricus VI. Siciliae Rex, & Conſtantia ejus uxor Messanenſum fidem laudat. lib. 3. pag. 101. num. 11.
- Idem facit Fridericus II. qui Randarium Messanae agro adiacit. lib. 3. pag. 102. num. 12.
- Henrici VI. diploma pro Mamertinis. lib. 4. pag. 216. num. 34.
- Henrici VI. plurima pro Mamertinis perhonorifica verba. lib. 4. pag. 217. num. 35.
- Henricus Imperator Messanae moritur censuris alligatus quamobrem Berardus Archiepiscopus Romam petit. lib. 6. pag. 450. num. 65.
- Henricus Henriquez Monialium eodem amplificat. lib. 6. pag. 516. num. 209.
- Hieronymus Alibrandus tabulam Deiparae Virginis pingit. lib. 6. pag. 519. num. 222.
- Hieronymus Conti heredem inſtituit Xenodochium Messanenſe cum nonnullis oneribus. l. 6. pag. 572. num. 339.
- Hieronymi Conſei legatum pro cõſtruenda Profeſſorum domo. lib. 6. pag. 572. num. 340.
- Hieronymi ejuſdem legatum pro Orphanorum domo, & pro Sacello marmoreo Deiparae Af-

- ſumptæ in Cælum. lib. 6. pag. 572. num. 341.
- Hiſpania classi cibariorum auxilia ſuppeditant. lib. 3. pag. 161. num. 48.
- Homerum plures Civitates ſuum Civem dicunt. lib. 1. pag. 48. num. 89.
- Homines neque gre alieno oppreſſi, neque rerum publicarum imperiti ad munus Senacoris diſcendi ſunt. lib. 5. pag. 285. num. 34.
- Honor Medicis exhibitus. l. 1. pag. 54. n. 101.
- Hyblæ Monasterium Monialium erigitur ſubjectu Prioriſſæ Meſſanenſi. l. 6. pag. 479. n. 113.

I

- I**acobus Porcus antequam Archiepiscopus Meſſanenſis conſirmaretur obiit. lib. 6. pag. 507. num. 177.
- Jacobus Tudiscus Ordinis Cisterciensis Archiepiscopus Meſſanenſis. l. 6. pag. 607. n. 178.
- Jacobus Tudiscus Archiepiscopus moritur. lib. 6. pag. 310. num. 187.
- Jani item honorem ſuum tribuerunt Meſſenſi. l. 6. pag. 376. num. 11.
- Imago S. Mariz à Scala miraculoſe Meſſanae ſcit. lib. 6. pag. 459. num. 77.
- Imago Virginis Odigitricę in Templum D. Jacobubi tranſfertur. lib. 6. pag. 487. num. 127.
- Imago Deiparae SS. Roſarii in Templum S. Benedicti ſolemniter tranſfertur. l. 6. pag. 512. num. 195.
- Imago B. Virginis à Nautis coli incipitur. l. 6. pag. 516. num. 208.
- Imago B. Virginis à Litera à Sacello, ad Sacellum tranſfertur. lib. 6. pag. 553. num. 303.
- Imago B. Virginis ſudorem, & lacrymas fundens. lib. 6. pag. 557. num. 311.
- Imago B. Virginis ab Arcu. l. 6. pag. 565. n. 326.
- Imago Deiparae Virginis prodigioſi luminis indicio invenitur. lib. 6. pag. 569. num. 338.
- Immane Judæorum ſcelus. lib. 6. pag. 495. num. 141.
- In electione Magiſtrarum peccari poſſe, ſed adhibenda ſunt remedia. lib. 5. pag. 281. n. 30.
- In monetario opere ſunt Magiſter cuneorum, Carbonarii, Fuſores, Sectores. lib. 5. pag. 347. num. 73.
- Sunt præterea Præpoſiti aſſilatorum, Præpoſitus Cuſorum, Oſiarii, Custodes, &c. lib. 5. pag. 348. num. 74.
- Initialis lapis pro Templo S. Joannis Baptiſtae Hieroſolymitani jacitur. l. 6. pag. 559. n. 318.
- Innocentius III. Berardo Meſſanenſi Archiepiscopo pallium concedit, cui Fridericus, item ſcribit concedens Oppidum Calatabianum. lib. 6. pag. 451. num. 67.
- Innocentius Cibo Cardinalis Archiepiscopus Meſſanenſis. l. 6. pag. 528. num. 238.
- Innocentius Cardinalis Cibo Archiepiscopus Meſſanenſis Romę moritur. l. 6. pag. 534. n. 252.
- In Ora peloritana Diana templum Meſſanenſes

exeruerunt in quod fortasse piscatores, atque
venatores propitium Deo numen sibi deprecaban-
tur. lib. 6. pag. 370. num. 8.
In obsidione Roberti prodigium fertur evenisse
supra murum Messanz. l. 6. pag. 480. n. 116.
In Provincialibus Conventibus sedem princi-
palem obtinet. lib. 2. pag. 76. num. 20.
In scriptis sub Statua Joannis Austriaci Messanz
erecta. lib. 3. pag. 144. num. 37.
In perturbationibus Regni Mamertini fides, at-
que constantia enitens. lib. 3. pag. 155. n. 45.
Insignia Urbis Messanz ad dexteram B. Virgi-
nis, insignia regni ad sinistram. l. 2. pag. 76. n. 20.
Instant adversarii contra secundum Populi Ro-
mani decretum sed frustra. l. 3. pag. 190. n. 28.
Intercedente apud Deum Alberto Carmelita
miraculosè annona Messanam defertur. lib. 6.
pag. 480. num. 116.
Inventio SS. Martyrum Placidi, & Sociorum. l. 6.
pag. 556. num. 310.
Inventio cujusdam tabulæ marmoreæ in Templo
S. Francisci in quo Deiparæ patientis effigies
inseculpta est. lib. 6. pag. 567. num. 330.
Inventio Imaginis B. Virginis Odigitrix in Ec-
clesia S. Leonardi. l. 6. pag. 595. num. 372.
Inventio cujusdam Imaginis B. Virginis à Libe-
ra, quæ in pariete domus publicæ collocatur.
lib. 6. pag. 616. num. 394.
Joanna Regina duobus privilegiis Messanz favet
lib. 3. pag. 221. num. 62.
Joannes Sicilia, & Aragoniæ Rex omnia Ma-
merinorum privilegia confirmat. l. 4. pag. 229
num. 67.
Joanna Regina, Ferdinandus Rex, & Carolus
V. Imperator confirmant, & augent immunita-
tes Mamertinorum. lib. 4. pag. 230. num. 68.
Joannes Columbus ex Dominicana familia Ar-
chiepiscopus Messanenſis. l. 6. pag. 467. n. 87.
Joannes Petri secundo genitus Messanz cumu-
latur Petro Archiepiscopo mortuo sufficitur
Guillelmus Monfruius. l. 6. pag. 497. n. 145.
Joannes Crisaphius Magister Rationalis juxta
pagum Castanz eodem D. Maria à Gratia ex-
eruit, & donat. lib. 6. pag. 501. num. 159.
Joannes à Messana Monachus S. Benedicti Car-
dinalis creatur. lib. 6. pag. 506. num. 174.
Joannes Andreas Cardinalis Mercurius Archie-
piscopus Messanenſis. l. 6. pag. 535. n. 253.
Joannes de Rothana Archiepiscopus Messanen-
ſis. lib. 6. pag. 544. num. 281.
Joannes Austriacus Messanam solvit contra Tur-
cas, & redux in templo maximo gratias Deo
agit. lib. 6. pag. 545. num. 282.
Jordanus Messanenſis Archiepiscopus, & Elisa-
betta Regina Messanz obiit. l. 6. pag. 497. n. 143.
Jovem suum popularè Messana olim honore affe-
cit, eiq; Templum dicavit. l. 6. pag. 361. n. 4.
Jertum adversarii obijciunt contra Populi Ro-
mani primum decretum, iterumque responde-
re. lib. 3. pag. 187. num. 24.

Juris Consulti, & Medici publico bono nati sunt
lib. 1. pag. 55. num. 105.
Jurisdictio Messanz ab Arcadio Imperatore con-
cessa. lib. 2. pag. 16. num. 25.
Jurisdictio à Regibus experimenti Magistris
collata quæ & quanta sit. l. 5. pag. 349. n. 76.
Juris prudentia an medicina nobilior. lib. 1.
pag. 51. num. 94.
Juris peritorum in Rempublicam merita. lib. 1.
pag. 51. num. 95.
Juris periti pluribus disciplinis informantur. lib.
1. pag. 51. num. 96.
Juris peritorum qualis nobilitas. lib. 1. pag. 52.
num. 97.

L

L Andus, seu Landon à Rheginensi Ecclesia
ad Messanenſem gradum facit. lib. 6. pag.
465. num. 83.
Laudes, quas Cicero toti Sicilia tribuit ad solâ
Messanam pertinent. lib. 4. pag. 170. num. 65.
Legatum Xenodochio pro liberandis quot annis
è carcere pris alieni debitoribus. lib. 6. pag.
541. num. 272.
Legislatores, quæ pro militia statuerunt. lib. 12
pag. 42. num. 77.
Leo Malphind vir nobilissimus Monasterium eri-
git sub regula D. Basilii sed postea ad D. Benedi-
dicti regulam translatum est. l. 6. pag. 448. n. 624.
Leoncio Crisaphio cum admisso Petrus de Luna
Archiepiscopus eligitur. lib. 6. pag. 510. n. 188.
Liparitanus Episcopus erigitur, & Episcopo
Messanenſi subicitur tamquam suffraganeus
Messanenſis Ecclesiæ. lib. 6. pag. 442. num. 52.
Lis inter Clerum latinum, & Græcum pro electio-
ne Protopapæ dirimitur à Pontifice. l. 6. pag.
537. num. 258.
Lis inter Archiepiscopos Græcum, & Messanen-
sem pro visitatione Græcorum. l. 6. pag. 540.
num. 267.
Locus gratior apud Romanos, & Græcos confi-
rucus, itemque Messanz. l. 5. pag. 330. n. 61.
D. Lucas Cocchiglia Pactenſis Episcopus lib. 6.
pag. 627. num. 408.
Lucii Dextri testimonium præepistola B. Virgi-
nis, nec non martyrium de SS. Eleutherio
Anthia, & Corebo. lib. 6. pag. 394. num. 204.
Lucius magnus Messanz pro obitu Joannis unici-
Regii credis. lib. 3. pag. 129. num. 29.
Ludovicus superiorum Regum privilegia con-
firmat. lib. 2. pag. 65. num. 5.
Ludovici Sicilia Regis pro immunitatibus Ma-
merinorum plurima privilegia. lib. 4. pag.
220. num. 61.
B. Ludovicus Alemannus, & B. Reginaldus Or-
dinis Prædicatorum Messanam religionem
Prædicatum insunt. lib. 6. pag. 457. num.
75.

M

- M** Affolus Campanus ad Messanensem Ecclesiam evehitur, qui Monasterium de Monte Carmelo intra Urbis menis in vertice collis Caperring transfert. l. 6. pag. 300. n. 154.
- Magna per totum orbem pestis grassatur, & Messanenses affligit. Qua occasione B. Virgo ad pagum Curcuracium apparet, ostenditque se Messana Praeclericem. l. 6. pag. 490. n. 136.
- Magnus Magister Hierosolymitanorum ex Calabria Messaniam transferebat. l. 6. pag. 527. n. 235.
- Magnus Magister Hierosolymitanus Messanam appulit. lib. 6. pag. 550. num. 295.
- Magnus Hierosolymitanus Magister Messanam appulit. lib. 6. pag. 555. num. 307.
- Magnus idem Magister inter Purpuratos adopratus. lib. 6. pag. 555. num. 308.
- Magnus turbo cum tonitrui, atque fulmine. lib. 6. pag. 619. num. 397.
- Mamertini publicum Regni bonum carent, eorumque sententia reliquae Civitates adherent. lib. 2. pag. 89. num. 21.
- Mamertinorum fides, & obsequia erga Fridericum in rebus sequitis ubi adversa. l. 3. p. 154. n. 20.
- Mamertini Milites, ac navea Philippi II. excipiunt, & recteant. l. 3. pag. 143. n. 36.
- Mamertinorum liberalitas Philippo III. regnat. lib. 3. pag. 150. num. 41.
- Mamertini publico, regioque bono advigilant. lib. 3. pag. 159. num. 46.
- Mamertini Romanis Consulibus prestosunt. l. 4. pag. 168. num. 42.
- Mamertinorum virtus in bello fervit. l. 4. pag. 168. num. 42.
- Mamertinorum immunitates ex eod. Tullio, qui eorum merita non obscure commemorat. l. 4. p. 172. n. 49.
- Mamertini sua privilegia ante gratiam Populi commissa conservant apud eundem. l. 4. p. 174. n. 50.
- Mamertini tertia melioris fœderis specie gaudent. lib. 4. pag. 199. num. 36.
- Mamertini sua privilegia, atque immunitates defendunt, quod Philippus III. non improbat. lib. 4. pag. 232. num. 70.
- Mamertina Gubernator vocatur Soraceus. l. 5. pag. 241. num. 8.
- Mamertini Senatores quare etiam Iurati didici sunt, etumque prerogativa. l. 5. pag. 264. num. 13.
- Mamertini Senatores elapso auctoritatis rationem reddunt. lib. 5. pag. 288. num. 37.
- Mamertina supplicatio ad sua Reges pro fructu extrahendo à Regni, in potest, nec non Regum responso. l. 5. pag. 334. num. 62.
- Manifestissimum B. Virginis auxilium in quodam populari tumultu. l. 6. pag. 478. num. 352.
- Mamertina Episcopus à Patribus Bobertis Belli Senatusque Messanenibus donatus. lib. 6. pag. 620. num. 399.
- Messanensis Consilii Messanae confixio praetorativa secundum plura Regum privilegia. l. 5. pag. 316. num. 55.
- Messanorum Consilium Messanensium numeris & jurisdictiones. lib. 5. pag. 320. num. 54.
- Messanae Regiae benevolentia erga Messanam. l. 2. pag. 66. num. 8.
- Messana, & Martius Regestralis perhonoris ad S. P. Q. M. scribunt. l. 5. pag. 308. n. 49.
- Messani, & Messanae diplomata pro fidelitate Messanensium. lib. 5. pag. 319. num. 25.
- Messani ejusdem epistolae ad Messanenses. lib. 5. pag. 322. num. 26.
- Messanus Archiepiscopus moritur. l. 6. p. 515. n. 205.
- Messanus à Seraphinis Valitudinariam jam institutum augeat, & dirat. l. 6. pag. 503. n. 165.
- B. Matheus ab Agrigento Ordinem S. Francisci de Observantia prope Messanam infert. l. 6. pag. 503. num. 166.
- Maximis exultationis signis Reges, ac Praetores Senatum Messanensem salutant, eique scribunt. lib. 5. pag. 311. num. 50.
- Maxima fames Messanae. lib. 6. pag. 539. num. 264.
- Maxima gratio super Messanam, & quoque admirationi digna. lib. 6. pag. 543. num. 276.
- Medicorum dignitas quare. l. 6. pag. 52. num. 98.
- Medici à Brutiis donati numeribus. lib. 1. pag. 54. num. 103.
- Medicinae & Iuris prudentiae eximii Patrum nobiles. lib. 1. pag. 55. num. 106.
- Messana praefectura apud Africanos per decretum Regum perpetua facta. lib. 5. pag. 354. num. 77.
- Messana Nobilis cur dicatur. lib. 1. pag. 4. num. 6.
- Messana incluta ob Scyllam, & Charybdis. lib. 1. pag. 9. num. 25.
- Messana sua Nobilitas. lib. 1. pag. 10. num. 16.
- Messana Nobilitas ex magnitudine & opulentia. lib. 1. pag. 11. num. 17.
- Messana olim maxima, & opulentissima. lib. 1. pag. 13. num. 20.
- Messana Nobilitas ex ea quem exercet jurisdictionem. lib. 1. pag. 15. num. 22.
- Messana olim in tertiam Siciliae partem jus dicit. lib. 1. pag. 15. pag. 23.
- Messana sociis, & fœderate Populo Romano. l. 1. pag. 22. num. 38.
- Messana Nobilitas ob virtutem bellicam. lib. 1. pag. 46. num. 83.
- Messana non infœdanda parens literatorum. lib. 1. pag. 48. num. 90.
- Messana à Romanis Civitate donata. lib. 5. pag. 396. num. 42.
- Messana Arcadio opem fert. lib. 3. pag. 97. n. 53.
- Messana nunquam à Populo Romano desit. l. 4. pag. 171. num. 7.
- Messana Romanorum classum receptaculum. l. 5. pag. 172. num. 8.
- Messana à Marco Valerio non expugnata ob devotionem à Populo Romano. l. 4. pag. 193. n. 31.

- Messana suos Civium ordines habet & quot? l. 5 pag. 237. num. 1.
- Messana potestate ipsi à Regibus facta suos eligit Senatores. lib. 5. pag. 268. num. 25.
- Messana horribili terræmotu concutitur. lib. 6. pag. 507. num. 176.
- Messana frumenti inopia laborat, cui B. Virgo lacrymis, ac precibus succurrit. l. 6. pag. 572. num. 342.
- Messanz exordia à Diis Saturno, & Orione. l. 1. pag. 8. num. 14.
- Messanz nobilitas, ob jurisdictionem à Populo Romano ex Rom. decreto. l. 1. pag. 16. n. 24.
- Messanz jurisdictio in plurima oppida, atque Castella. lib. 2. pag. 83. num. 24.
- Messanz fides Gothis Siciliam vastantibus. lib. 3. pag. 98. num. 6.
- Ejusdem victoria. lib. 3. pag. 98. num. 7.
- Messanz fides in Carolum V. qui pluribus privilegiis eam exornat. lib. 3. pag. 130. n. 30.
- Eidem ipse Carolus plurimum fidei. lib. 3. pag. 132. num. 31.
- Messanz fides à Philippo III. approbatur per illustribus privilegiis. l. 3. pag. 151. num. 42.
- Eandem approbat fidem Philippus IV. lib. 3. pag. 152. num. 43.
- Messanz maritimi Consules constituuntur eorumque Curia. lib. 5. pag. 315. num. 52.
- Messanz Flamines ceterique Idolorum Sacerdotes, ac Ministri munera sua exercebant publice religionem Messanenſes numina colebant. lib. 5. pag. 379. num. 13.
- Messanz martyrium sustinent Victor, & Corona, itemque Ampelus, & Caius. l. 6. pag. 397. n. 21.
- Messanz annonæ caritate maxime laborat, cui mirum in modum Deipara Virgo preſto est. l. 6. pag. 570. num. 335.
- Messanenſe Benedictinorum domicilium S. M. Magdalene. Josephat membrumque est Congregationis Benedictina Hierosolymis manente. lib. 6. pag. 441. num. 49.
- Messanenſes Bellicosi. lib. 1. pag. 43. num. 78.
- Messanenſes Senatores annui esse debent. lib. 5. pag. 288. n. 36.
- Messanenſes ad instar Romanorum Magistratuū super re frumentaria constituunt. lib. 5. pag. 336. num. 65.
- Messanenſes præcipue Neptunum colebant, duob; templis erexerunt, alterum dictum, alterum adhuc existens. lib. 6. pag. 361. num. 5.
- Messanenſes quomodo, & cur Deam Venerem generati sunt. lib. 6. pag. 373. num. 9.
- Messanenſes Pauli Apostoli predicatione permoti ad Deiparam Virginem legationem instituunt. lib. 6. pag. 389. num. 18.
- Messanenſibus Diaconis Campagi concessi fuerunt. lib. 6. pag. 419. num. 29.
- Messanenſis arremis Reges vahere debebat ex Decreto plurimorum Regum. l. 2. pag. 81. n. 22.
- Messanenſis Republica etiam post idem alias aliquantulum res recte plurimo Regum diplomate. lib. 5. pag. 266. num. 24.
- Messanenſis Ecclesiæ traditio de Pauli Apostoli adventu, & de Epistola B. M. Virginis ad Messanenſes. lib. 6. pag. 391. num. 19.
- Messanenſium studium in jurisdictione conservanda. lib. 1. pag. 19. num. 29.
- Messanenſium officia erga Carolum V. in expeditione Africana. lib. 3. pag. 133. num. 33.
- Messenſi licet M in signum Nobilitatis utebantur. lib. 1. pag. 46. num. 85.
- Miles laqueo damnatus inter vivos à Deipara Scalas servatur. lib. 6. pag. 528. num. 241.
- Ministri sericæ artis, operis immunes, à vectigalibus, & quo loco, serica olim lavabantur. l. 5. pag. 516. num. 59.
- Minister Generalis Capuccinorum Messanz moritur, & divisio Provinciarum. lib. 6. pag. 546. num. 287.
- Miraculum à Deipara Virgine Odigitria patratum. lib. 6. pag. 521. num. 225.
- Monachi Montis Carmeli quando Messanam venerint. lib. 6. pag. 456. num. 72.
- Monachi S. Benedicti Templum repantur S. M. à Latina appellato. l. 6. pag. 470. num. 94.
- Monachi Benedictini à Palestina expulsi Messanam veniunt. lib. 6. pag. 477. num. 109.
- Monasteria sub regula S. Benedicti inter se uniantur. lib. 6. pag. 510. num. 191.
- Monasterium S. Mariæ extra muros Rogerius prædia in Calabria donq; dat confirmat donationem hæc Reges successores. l. 6. pag. 439. n. 45.
- Monasterium aliud, SS. Virginum græco instituto Rogerius erexit. l. 6. pag. 438. num. 44.
- Monasterium Rocce Amatoris à Bartholomæo à Luce Comite Buterz, & Paternionis extortitur. l. 6. pag. 444. num. 54.
- Monasterium S. Mariæ seu S. Catharinæ Vallis viridis à quadam Regina Cypri fundatum, & plura alia in Sicilia, atque etiam in Calabria sub ipsius potestate erant. l. 6. pag. 454. n. 71.
- Monasterium Monialium in Calabria subditur Monasterio S. M. Vallis viridis Messanenſi. l. 6. pag. 468. num. 89.
- Monasterium S. Clare à Basilico Messanensi Remertæ translatum. l. 6. pag. 489. num. 132.
- Monasterium S. Glazæ novo Alphonsi privilegio ab Ordinario eximuntur. lib. 6. pag. 506. num. 173.
- Monasterium S. M. à Misericordia in gdes. D. Dionysii transfertur. lib. 6. pag. 519. n. 242.
- Monasterium Monialium S. Crucis Monasterio S. Catharinæ Vallis viridis aggregatur. lib. 6. pag. 537. num. 257.
- Monasterium S. Mariæ ab Angelis in Colle Tyronis fundatur. lib. 6. pag. 538. num. 260.
- Monasterium Monialium D. Pauli inchoatur. l. 6. pag. 543. num. 277.

Mona-

Monasteria S. Crucis, S. Joannis Baptiste, & Helenuccie Monasterio S. Catharine aggregantur. lib. 6. pag. 559. num. 317.
Monetaria officina Messanz tantum, atque in hac Urbe moneta cudepda. l. 5. pag. 339. num. 67.
Monetaria officina regis privilegium iterum Messanz confirmatur. l. 5. pag. 342. num. 69.
Moniales S. Marie à Malinò ad Latinam liturgiam transeunt, nec non ad ordinem S. Benedicti. lib. 6. pag. 497. num. 142.
Moniales monasterii S. Marie ab Alco literas obinent à S. Ignatio. lib. 6. pag. 534. n. 254.
Monialibus sub regula S. Francisci à Paula prima Abbatisa datur. lib. 6. pag. 527. num. 236.
Mons pietatis instituitur. lib. 6. pag. 549. n. 291.
Mons alter pietatis erigitur. l. 6. pag. 552. n. 301.
Mors in bello omnium pulcherrima. lib. 1. pag. 45. num. 81.
Mulieres dictæ repentine Cœnobio à Sodalibus S. Basilii includuntur. l. 6. pag. 532. n. 247.

N

N **Actiones bellicose Messanensem augent nobilitatem.** l. 1. pag. 46. num. 84.
Nicolaus I. nomine non dignitate Messanenſis Archiepiſcopus. lib. 6. pag. 446. num. 57.
Nicolaus Cardinalis Caracciolus ex Predicatorum familia Messanenſis Archiepiſcopus. lib. 6. pag. 500. num. 153.
Nicolaus Callagna Xenodochium instituendo dirat. lib. 6. pag. 503. num. 168.
Nicolaus Golia Valerudinarium pro feminis erigit. lib. 6. pag. 509. num. 186.
Nicolia Vidua paterno Monasterio S. Marie Vallis viridis eodem donat. l. 6. pag. 471. n. 98.
Nobiles qui dicantur. lib. 1. pag. 2. num. 1.
Nobiles viri ab initio Messanz clarere. lib. 1. pag. 20. num. 34.
Nobiles viri Mamertini ab Agatocle cruciati. lib. 1. pag. 21. num. 36.
Nobiles aliquot viri familiam D. Benedicti pene extinctam Messanz excitant. lib. 6. pag. 497. num. 146.
Nobilitatem Siculam non mediocriter Messanenses adaugent, & quare. lib. 1. pag. 38. num. 67.
Nobilitatem Mamertinam plures viri sapientes augent. lib. 1. pag. 50. num. 93.
Nobilitatis Erymon. lib. 1. pag. 1. num. 1.
Nobilitatis definitio. lib. 1. pag. 2. num. 3.
Nobilitatis partitio triplex. lib. 1. pag. 3. num. 4.
Nobilitatis Urbium causa potissima. lib. 1. pag. 5. num. 7.
Nobilitatis exordia. lib. 1. pag. 19. num. 31.
Nobilitatis insignia arma pepererunt. lib. 1. pag. 45. num. 80.
Nobilitas Urbium. lib. 1. pag. 3. num. 5.
Nobilitas etiam provenit ex jurisdictione, & pseudo. lib. 1. pag. 14. num. 21.

Nobilitas sanguinis, & profapie. l. 1. pag. 19. n. 36.
Nobilitas ingenio in primis comparatur. lib. 2. pag. 20. num. 32.
Nobilitas absoluta, & imperfecta quæ sit. lib. 1. pag. 39. num. 69.
Nobilitas Messanenſis absoluta. l. 1. pag. 40. n. 70.
Nobilitas perfecta in difficillimis rebus agnoscitur. lib. 1. pag. 40. num. 71.
Nobilitas perfecta ubique, & semper sibi similia. lib. 1. pag. 40. num. 72.
Nobilitas Urbium à claris civibus, & viceversa. l. 1. pag. 41. n. 74.
Nobilitas potissimum à militia. l. 1. pag. 41. n. 75.
Nobilitas armis merito comparatur. lib. 1. pag. 42. num. 76.
Nobilitas Messanz in nummis expressa. lib. 1. pag. 47. num. 87.
Nobilis in patria nobili laudabilior. lib. 1. pag. 41. num. 73.
Nobilium virorum ordo Messanz. l. 5. pag. 339. num. 2.
Non à Messana devicta Marcus Valerius appellatus est Messala. lib. 4. pag. 193. num. 32.
Nonnulla præclara Strategorum facinora referuntur. lib. 5. pag. 246. num. 11.
Nonnulla alia Martyrum corpora simul cum D. Placido, & Sociis veneranda esse designavit Pontifex. lib. 6. pag. 577. num. 351.
Nonnulli Messanenſes Archiepiſcopi, quibus Guillelmus I. Rex in Civitate Panormi optium donat. l. 6. pag. 445. n. 55.
Nonnulli Heretici Messanenſem pietatem erga B. Virginem admirantes ad Orthodoxam fidem se convertunt. lib. 6. pag. 627. num. 407.
Non solum Messanenſes Diis suis donaria offerebant, sed & exteri. lib. 6. pag. 386. n. 16.
Normanni à Messanenſibus acciti. lib. 3. pag. 99. num. 8.
Noſocomii S. Angeli plurimi benefactores. lib. 6. pag. 486. num. 125.
Noſocomium à Sperone appellatum ad Valerudinarium S. Michaelis transfertur. lib. 6. pag. 515. num. 207.
Nova cœdes pro puellis nobilibus pauperibus erigitur. lib. 6. pag. 614. num. 392.
Novi Templi Societatis Jesu fundamenta jaciuntur. lib. 6. pag. 546. num. 207.
Novum Valerudinarium erectum ab Angelo de Grandis. lib. 6. pag. 494. num. 138.
Novum Monasterium pro Monialibus S. Barbara erigitur. lib. 6. pag. 547. num. 288.
Nunc pro Manfredo nunc contra Manfredum pro fidelitate stat. lib. 3. pag. 104. num. 14.

O

O **bjecta adversus Romanum privilegium secundum, quibus responderetur.** lib. 4. pag. 189. num. 27.

Obii-

Obiciunt adversarii contra secundum privilegiū
S.P.Q.R. quibus responderetur. l. 4. p. 196. n. 34.
Obiciunt contra Arcadii diploma. lib. pag. 4.
208. num. 43.
Ob mortem Joannis Principis Messana meroris,
ac doloris signa induit. lib. 6. pag. 314. n. 200.
Occasione solemnitate pro B. Virgine à Sacra-
litera plures Eterodoxi errores abjurant. l. 6.
pag. 612. num. 389.
Oliverius Proconotarius Monialium Monaste-
rium erigit. lib. 6. pag. 502. num. 161.
Oppida, & terras districtuales, vel ipse, vel per
alium Strategus invistit. l. 5. pag. 260. n. 21.
Ordo Religiosorum à Mercede Messanam infer-
tur. lib. 6. pag. 562. num. 323.
Ordo Militaris Equitum Stelliferorum instituitur.
lib. 6. pag. 562. num. 324.
Ordo Ministrantium infirmis Messanam ingre-
ditur. lib. 6. pag. 567. num. 329.
Orion Zancleis maximo honore affectus est ve-
luci alter Zancle conditor. l. 6. pag. 364. n. 6.
Ostenditur error contra primum decretum P. R.
lib. 4. pag. 177. num. 14.

P

PAnormi Monasterium erigitur. subiectū Pro-
vincialis S. Mariz Vallis viridis Messa-
nenfis, quem subjectionem Archiepiscopus Pa-
normitanus confirmat. l. 6. pag. 485. num. 124.
Patres Prædicatores à Colle Tyronis ad alium
locum transeunt. lib. 6. pag. 467. num. 86.
Patres Societatis Jesu à veteri ad novum Tem-
lum migrant. lib. 6. pag. 552. num. 299.
Patres Carmelitani sese ad primi instituti leges
restituunt Cœnobium primum apud Messanā
erigunt sub nomine Montis Sancti. lib. 6. pag.
581. num. 361.
Patrum Cassinensium sollemnis supplicatio. lib. 6.
pag. 557. num. 312.
Pauli IV. diploma ad Archiepiscopum Messa-
nensem. l. 6. pag. 540. num. 266.
Peregrinus à Peregrino B. Virginis à Catena
exruit, ac dorat. lib. 6. pag. 519. num. 219.
Petri Aragonii benevolentiam in Messanam. l. 3.
pag. 106. num. 16.
Et Jacobi Regis qui Messanam suam Sponsā
appellat. l. 3. pag. 108. n. 17.
Ejusdem Jacobi classem Mamertini reparant,
atque id circo eos ipse laudat. lib. 3. pag. 109.
num. 18.
Prius tamen grati animi argumenti exhiberat.
lib. 3. pag. 119. num. 19.
Petrus II. Mamertinus celebrat. l. 3. p. 117. n. 21.
Idem præstat Ludovicus ejusdem filius. lib. 3.
pag. 117. num. 22.
Idem pariter præstat Joanna Regina. lib. 3.
pag. 117. num. 23.
Nec non Fridericus III. l. 3. pag. 118. n. 24.

Petrus I., & Jacobus Mamertinorum immunita-
tes confirmat. l. 4. pag. 218. num. 59.
Petrus Messanenſis Archiepiscopus. l. 6. pag.
488. num. 130.
Petrus Porca Monachus Cisterciensis Archiepis-
copus Messanenſis. lib. 6. pag. 497. num. 144.
Petrus de Luna Archiepiscopus ad Joannem Le-
gatus. l. 6. pag. 510. num. 189.
Petrus de Luna Archiepiscopus moritur. lib. 6.
pag. 513. num. 197.
Petrus Isvaglies Cardinalis renunCIatur Ar-
chiepiscopus Messanenſis. l. 6. pag. 515. n. 206.
Petrus Belloradus Archiepiscopus Messanenſis.
l. 6. pag. 516. num. 210.
Petrus Belloradus Archiepiscopus cessit à vita;
lib. 6. pag. 518. num. 215.
Petrus Avida tabula B. Virginis à Rhodo Mes-
sanam transfert, & Sodalitium instituit. lib. 6.
pag. 519. num. 220.
Petrus Ansalonius Messanenſis Generalis Vica-
rius nomen Abbatis, atque amplam jurisdi-
ctionem consequitur. l. 6. pag. 538. n. 261.
Petrus Ruiz de Valdivexo Archiepiscopus Mes-
sanenſis. l. 6. pag. 575. num. 347.
Pestilentia Messanam invecta. l. 8. pag. 547. n. 289.
Philippus II. de verbo, ad verbum omnia, & sin-
gula privilegia confirmat. l. 2. pag. 70. n. 15.
Philippus III. idem præstat. l. 2. pag. 71. n. 16.
Philippus IV. similiter cum suo principali pri-
vilegio. l. 2. pag. 71. n. 17.
Philippus II. vetera Mamertinorum privilegia
inſtaurat, & nova impertitur. l. 4. p. 230. n. 69.
Philippus IV. petitioni Mamertinorum pro eo-
rum privilegiis annuit. l. 4. pag. 235. n. 71.
Philippus Crispus Archiepiscopus Messanenſis
cui literas scribit Marcus Rex. lib. 6. pag.
501. num. 157.
Pia domus Puerorum, qui dispersi appellantur
inſtituitur. l. 6. pag. 579. num. 355.
D. Placidus Messanam venit Ecclesiam, ac Mo-
nasterium prope Messanam edificavit, à Ter-
tulio Patre magnis redditibus ditavit, à Ter-
tullio una cum Fratribus, ac Sorore persequen-
te Mamuca patitur horum corpora à Gordia-
no sepeliuntur. Literæ à Messanenſibus ad D.
Benedictum mittuntur. l. 5. pag. 400. n. 24.
D. Placidus ab Imperatore, ac Theodora Con-
stantinopolim invitatur ad Crysolonium pro
Cassinensi Ecclesia accipiendum. l. 5. pag. 411.
num. 25.
Plebei nobilitate ob virtutem donati. lib. 1. pag.
44. num. 79.
Plures Peculii Ministri, & quæ cura Magistratus
pro annonæ, atque horreis frumentariis. l. 5.
pag. 38. num. 66.
Plures Messanenſes Episcopi pluribus Synodis
interfuerunt, ite quo tempore ceptum sic edi-
ficari Messanz Templum, quàm postea D. Ma-
riz à Nova appellatum est. l. 6. pag. 399. n. 251.
Plus

- Plures Sancti extra Messanam contemplatricem vitam agebant.** l. 6. pag. 427. num. 38.
- Plurima Religiosorum familiarum Messanz primum Cenobia erigunt.** l. 2. pag. 89. n. 31.
- Plurimas cretenses in suo navali Messana habebat.** l. 2. pag. 82. num. 23.
- Plurimi viri Principes splendide excipiuntur Messanz quæ facultatem habet eligendi Oratores, seu Legatos ad Regem, Proregem &c.** l. 5. pag. 293. num. 41.
- Polycleto Medico data à Phalaride munera.** l. 1. pag. 55. num. 104.
- Polidori tabula solemnibus supplicationibus in Catalanorum templum deferretur.** l. 6. p. 526. n. 233.
- Pollucem quoque coluerunt Messenii, & fortasse propter ejus in fratrem charitatem.** lib. 6. pag. 375. num. 40.
- Popularem ordinem quinam Messanz efficiant.** l. 5. pag. 239. num. 4.
- Porta Imperialis augustius efficitur.** lib. 6. pag. 583. num. 364.
- Postremo contra Rogerii diploma objecto responderetur ex Bolognero, & aliis.** l. 4. p. 215. n. 52.
- Presenti ope Deipara Virgo Messanensis subvenit in annonæ caritate.** l. 6. pag. 623. n. 403.
- Prima Quadragesimæ dominica pluries terramotu Urbs concutitur.** l. 6. pag. 518. n. 216.
- Primarius lapis pro magnifico B. Virginis à Littera facello jacitur.** l. 6. pag. 599. num. 376.
- Primus dies festus in honorem Ignatii, & Francisci Xaverii.** l. 6. pag. 571. num. 338.
- Primus dies festus pro B. Francisco Borgia.** l. 6. pag. 594. num. 371.
- Primus annus secularis Societatis Jesu Messanz solemniter celebratur.** l. 6. pag. 617. num. 395.
- Privilegia confirmata à Martino Rege.** lib. 2. pag. 65. num. 6.
- Privilegium aliud ejusdem Martini.** l. 2. p. 66. n. 7.
- Pueri nobiles in freto submersi, & eorum exhibitio honores.** lib. 1. pag. 21. num. 37.
- Quare Messanensis Gubernator Strategum nomine donetur.** lib. 5. pag. 242. num. 9.
- Quas causas causas Strategus ut armorum Prefectus cognoscat.** lib. 5. pag. 258. num. 18.
- Quas iterum prerogativas habere debeant Mamertini Senatores eligendi.** lib. 5. p. 276. n. 28.
- Quæ confinia Strategum jurisdictionem habeat.** lib. 5. pag. 255. num. 17.
- Quæ apud Romanos moneta, & quomodo distinxerint Monetarii Officiales.** l. 5. pag. 344. n. 70.
- Quidam Cypri Regina in aliquo Messanensi Monasterio pie educatur, quod ipsa multis prædiis in Cipro, & Palestina positis augeat.** lib. 6. pag. 447. num. 60.
- Quenam Mamertinorum privilegia.** l. 4. p. 175. n. 11.
- Quid pro Mamertinis responderet Aloysius de Casanato.** lib. 4. pag. 180. num. 18.
- Qui sint digni ut promoveantur ad Magistratus gerendos.** l. 5. pag. 287. n. 35.
- Quomodo Strategus in Urbem excipiat quos sui custodes, atque administratores habeat.** lib. 5. pag. 247. num. 12.
- Quomodo cum Stratego agatur absoluta ejus administratione.** lib. 5. pag. 262. num. 22.
- Quomodo excipiatur Prorex Messanæ ingrediens.** lib. 6. pag. 293. num. 40.
- Quos Plebejos homines Messana contineat.** l. 5. pag. 240. num. 5.
- Quos census equum est ut possideant Senatores, & quæ circa hoc in Messanensi Republica constituta fuerint.** lib. 5. pag. 276. 29.
- Quo tempore Sarraceni invaserint Siciliam, quomodo Monasterium S. Placidi apud Messanam diruerint, nec non Messanensium epistola ad Congregationem, & ad Pontificem Virilianum hujusque rescriptum.** lib. 6. pag. 423. n. 34.
- Quos Ministros, quas facultates Curia meridiana, seu Bajulatus, & quid præstare debeat.** l. 5. pag. 355. num. 78.

R

- Quadragesima horarum preces in templo Baccannalium in Templo Societatis Jesu instituitur.** lib. 6. pag. 551. num. 298.
- Quadragesima horarum preces in Templo maximo instituuntur.** l. 6. pag. 552. num. 300.
- Qua gratia debent esse Mamertini Senatores.** l. 5. pag. 273. num. 27.
- Qua majestate, & quo cultu Mamertini Senatores se gerant in consultandis rebus, in functionibus sacris, in viris regibus excipiendis.** lib. 5. pag. 289. num. 38.
- Quando D. Francisci Assinatis affectus Messanam venerint, & ubi morati sint.** lib. 6. pag. 457. num. 74.
- Quare Arcadii diploma consignatum sit anno 407.** lib. 4. pag. 211. num. 48.
- Raimundus de Pizzolis Messanensis Archiepiscopus.** l. 6. pag. 495. num. 133.
- Fr. Rainerus Leontinus vir pietate præstans.** l. 6. pag. 477. num. 107.
- Randæli Ducatus jurisdictionis Messanensis factus.** lib. 1. pag. 17. num. 26.
- Reges Maria, & Martinus Mamertinorum rem promovere, immunitates confirmant.** lib. 4. pag. 223. num. 64.
- Regis monetæ officina Messanz concessa.** lib. 2. pag. 86. num. 27.
- Fr. Reginaldus Leontinus Archiepiscopus Messanensis.** lib. 6. pag. 471. num. 96.
- Reginaldus Leontinus Archiepiscopus indulgentiam impertit iis, qui pro edificanda eadem sacra pecunias erogant.** lib. 6. pag. 477. n. 106.
- Reginæ funus in eodem maxima celebratur.** l. 6. pag. 517. n. 212.
- Regi-

- Regia Antonia iussa persolvatur. l. 4. pag. 550. num. 296.
- Regius miles quomodo decoratur. l. 5. pag. 252. num. 14.
- Reipublice Messanenſis ſuſtitia. lib. 5. pag. 241. num. 7.
- Regni comitia in Aede maxima Meſſanenſi. lib. 6. pag. 540. num. 265.
- Religio ad bonum Reipublicæ, atque an deſolatoria ceperit. l. 6. pag. 357. num. 116.
- Religioſi Ordinis SS. Trinitatis. lib. 6. pag. 549. num. 293.
- Religioſi 3. Ordinis S. Franciſci intra Urbem excipiuntur ubi poſt aliquos annos Templum S. Mariæ à Miſericordia extruunt. lib. 6. pag. 568. num. 334.
- Reliquiæ S. Meſſanæ, & S. Silvii Meſſanam Roma tranſferunt. lib. 6. pag. 578. num. 353.
- Reparatarum Virginum domicilium erigitur. l. 6. pag. 553. num. 305.
- Reſcriptum Pontificis Urbani VIII. ad literas gratulatorias à Senatu Meſſanenſi miſſas. lib. 6. pag. 593. num. 368.
- Res frumentaria maximè Urbibus neceſſaria. l. 5. pag. 332. num. 63.
- Reſponderetur alteri obſecto adverſus primum Romanorum decretum. lib. 4. pag. 178. n. 16.
- Reſponderetur adverſariis impugnantiſus privilegium Populi Romani pro Mamertinis. lib. 4. pag. 191. num. 30.
- Reſponderetur obſecto contra Arcadii diploma. l. 4. pag. 208. num. 44.
- Reſponderetur adverſariis oppugnantibus Rogerii diploma. lib. 4. pag. 213. num. 50.
- Rethoria infantum expoſitorum non Archiepiſcopalis ſed Regii juris. lib. 6. pag. 495. n. 139.
- Rex Alphonſus quam plurimis privilegiis Mamertinos exornat. lib. 4. pag. 226. num. 66.
- Ricardus Palmeri natione Anglus prudentia inſignis à Syracuſana ad Meſſanenſem Eccleſiā tranſiit. lib. 6. pag. 447. num. 61.
- Rogerii privilegio pro Mamertinis non officit nonnullorum Scriptorum auſeritas. lib. 4. pag. 214. num. 51.
- Rogerus voti ſe Chriſto Servatori Templum edificaturum in extremo portus brachio exaſtiſque Sarracenis edificat. lib. 6. pag. 435. num. 41.
- Rogerus Episcopalem dignitatem in Sicilia reſtituit, & Troienſi ſimul, & Meſſanenſi Eccleſia Robertum Monachum præfecit nec non Templum Divo Nicolao ſacrum Meſſanæ erexit. lib. 6. pag. 436. num. 42.
- Rogerus item Monialium Cœnobium, atque Eccleſiam D. Joanni Baptiſta dedicavit, quod Cœnobium in Monasterium S. Catharinæ Valis viridis tranſlatum deinde fuit. lib. 6. pag. 438. num. 43.
- Rogerus Rex magno Hieroſolymitano Præſ-
- lati Meſſanæ erecto conſtituit omnia jura. lib. 6. pag. 440. num. 48.
- Rogerus Meſſanæ domum Templariorum erigſtis & magnis præventibus augeſ. lib. 6. pag. 441. num. 50.
- Rogerus de Secretis, atque Hula de Graphæo conjuges duo Monasteria alterum virorum extra Meſſanam, alterum ſeminarum apud portam meridionalem condiderunt. lib. 6. pag. 446. num. 61.
- Romani cur Lunam in calceis. lib. 1. pag. 6. num. 11.
- Romani Senatus, Imperatorum, & Regum decreta. lib. 2. pag. 64. num. 4.
- Romanorum ſocii Meſſanenſes qui cauſa fuerunt primi belli punici. lib. 3. pag. 92. num. 2.
- S
- Sabbato palmarum terræmotus magnus factus eſt. lib. 6. pag. 612. num. 390.
- Sacellum SS. Roſarii Sodalitio ejuſdem nominis traditur cum quibuſdam conditionibus. lib. 6. pag. 539. num. 261.
- Sacra Aedes Deiparæ Virginis à Lucæ miraculis clarè inchoatur. lib. 6. pag. 596. 374.
- Sacra pretioſiſſima dona Philippi III. Mamertini mittunt, quæ magna feſtivity venerantur. lib. 3. pag. 147. num. 40.
- Sancius de Heredia nomine Alphonſi Regis Meſſanenſis magis Eccleſiæ inſignes admodum reliquias donat. lib. 6. pag. 504. num. 171.
- Sarraceni iterum Siciliam invadunt in Monasterium S. Placidi prope Meſſanam irruunt Monachos interſiciunt quamobrem Meſſanenſes ad Caſſinenſem Abbatem ſcribunt. lib. 6. pag. 428. num. 39.
- Scientiæ quomodo nobilitant. lib. 1. pag. 48. num. 88.
- Scientiæ quæ nobilitant non ſunt ſolitaria. lib. 2. pag. 49. num. 91.
- Seminarii edificiū proſequitur Archiepiſcopus Proto quævis abſens. lib. 6. pag. 602. n. 379.
- Senatores Mamertini facultatem à Regibus habent puniendi varios delinquentes. lib. 5. pag. 296. num. 43.
- Senatorius Ordo Meſſanæ. lib. 5. pag. 239. n. 2.
- Senatoribus Mamertinis ampla jurisdictio data, & graviſſimæ res decernendæ commiſſæ ſunt. lib. 5. pag. 303. num. 47.
- Senatorum Mamertinorum electio, ut idonei ipſi ſint quomodo ſiant. lib. 5. pag. 270. num. 26.
- Senatus P. Q. R. primum decretum. lib. 4. pag. 176. num. 123.
- Senatus P. Q. R. ſecundum privilegium. lib. 4. pag. 189. num. 26.
- S. P. Q. M. D. Albero & præſperè res eveniſſent voto publico ſe obligant. lib. 6. pag. 600. num. 378.

- Senatus Messanenſis ſuam Curiam habet. Advocatos, Theſaurarium, Aduarios, &c. lib. 5. pag. 291. num. 39.
- Senatus Meſſanenſis ſuum Protomedicum, ſuoſque Preſectos eligit. lib. 5. pag. 295. num. 42.
- Sententia Calberi quo ad ſuppurationem annuum. lib. 4. pag. 183. num. 19.
- Serium perfectiſſimum ex Meſſanenſi agro colligitur. lib. 5. pag. 321. num. 55.
- Servorum bellum in Sicilia ubi Mamertini Servos in pace continent. lib. 3. pag. 94. num. 3.
- Sexti Pompei Cili Romani cadaver reperitur. lib. 6. pag. 558. num. 314.
- Siculorum epiſtola ac Leonem Abbatem Caſſineſem Catacalus Preſectus in Sarracenos Meſſanam obſidentes irrumpe plurimofque trucidat Meſſana dum Sarracenis ſe dedit, pacificetur ne Sacra Chriſtianorum Myſteria impediatur, tandem Sarraceni expelluntur. lib. 6. pag. 429. num. 40.
- B. Simon Amois Meſſanz moritur. lib. 6. pag. 463. num. 81.
- Supplicii Meſſanenſis Principis in Deos religio. lib. 6. pag. 385. num. 15.
- Societas Jeſu Meſſanam invehitur. lib. 6. pag. 332. num. 249.
- Sodales magni Noſocomii pro anno ſeculariter dies feſtos habent. lib. 6. pag. 619. num. 398.
- Sodalitas ſub SS. Jeſu nomine nova eodem exoriente. lib. 6. pag. 545. num. 284.
- Sodalitas Artiſcum Virgini Purificatae dicata. lib. 6. pag. 549. num. 292.
- Sodalitas B. Virginis à Miſericordia inſtauratur. lib. 6. pag. 552. n. 302.
- Sodalitates plurimae Meſſanz inſtituuntur. lib. 6. pag. 447. num. 59.
- Sodalitium Viridum appellatum ſententiam pro ſe obtinent contra alteram. lib. 6. pag. 511. num. 194.
- Sodalitium B. Virginis à Pileſio ad Aedem SS. Martyrum Theodori, & Theodoriani transfertur. lib. 6. pag. 528. num. 239.
- Sodalitium in Aede S. Angeli inſtituitur. lib. 6. pag. 529. num. 244.
- Sodalitium SS. Roſarii Sodalitio ejusdem nominis traditur cum quibuſdam conditionibus. lib. 6. pag. 529. num. 262.
- Sodalitium Sutorum in Aede B. Virginis de Coſolatione. lib. 6. pag. 540. num. 269.
- Sodalitium SS. Trinitatis pro excipiendis Peregrinis. lib. 6. pag. 541. num. 271.
- Sodalitium Sarcinatorum. lib. 6. pag. 546. n. 285.
- Sodalitium Deiparae Virginis ſine labe Conceptorum apud Patres Conventuales. lib. 6. pag. 550. num. 294.
- Sodalitium Flagellatorum, & Deiparae plantus apud Patres Minores S. Franciſci. lib. 6. pag. 558. num. 313.
- Sodalitium S. Mariz ab Andria arreſtatur ad Collem Oliveti. lib. 6. pag. 575. num. 348.
- Sodalitium B. Virginis dicta à Boſco inſtituitur. lib. 6. pag. 580. num. 356.
- Sodalitium de Penitencia appellatum, apud Patres Soc. Jeſu inchoatur. lib. 6. pag. 597. n. 375.
- Solemniter à Meſſanenſibus exceptus Carolus. lib. 3. pag. 134. n. 34.
- Solemniter item Philippo II. à toto Regno ſum Meſſanz juratur. lib. 3. pag. 141. num. 35.
- Solemnitas publica pro Beatis Ignatio de Lojola, & Francisco Xaverio. lib. 6. pag. 576. n. 350.
- Stephani Vinandi Righii verba pro Mamertinis. lib. 4. pag. 189. num. 25.
- Stella ſignum nobilitatis. lib. 1. pag. 47. num. 86.
- Strategi excellencia, & munus. lib. 2. pag. 85. n. 26.
- Strategi Meſſanenſis in magno epud Reges honore habentur. lib. 5. pag. 244. num. 10.
- Strategi juridiſcio, atque potestas. lib. 5. pag. 253. num. 16.
- Strategi Curia. lib. 5. pag. 260. num. 10.
- Strategus quomodo ſe gerat in excipiendis Regibus, atque Proregibus ejusdem inſignia honoratiora. lib. 5. pag. 249. num. 13.
- Strategus nocturno Preſecto utitur ad Urbem cuſtodendam. lib. 5. pag. 253. num. 15.
- Supplicatio publica ad B. Virginem pro flagello poſtis avergendo. Hinc Sacra B. Virginis à Scala intra Urbem transfertur. lib. 6. pag. 493. num. 137.
- Supplicantibus Monialibus S. Catharinae Vallis viſidis pro habitu antiquo lineo Sacra Congregatio annuat. lib. 6. pag. 613. num. 391.
- S. Sylvia S. Gregorii Patens Meſſanenſis. lib. 6. pag. 414. num. 26.
- Syndicorum munus, ac numerus varius. lib. 5. pag. 314. num. 51.

T

- Tabula pecuniaria in Senacorium Deum transfertur. lib. 5. pag. 331. num. 62.
- Tabula marmorea intra Templum S. Mariz à ſcelis. lib. 6. pag. 604. num. 383.
- Tauromenium etiam Meſſanenſi juridiſcioni ceſſum. lib. 1. pag. 17. num. 27.
- Templum in Caperrino Monte erigitur Columba prodigione locum deſcribente. lib. 6. pag. 475. num. 104.
- Templum maximum abſolvitur. lib. 6. pag. 427. num. 126.
- Templum D. Mariæ à Scalis abſolvitur. lib. 6. pag. 499. num. 150.
- Templum S. Mariz à Jeſu ſolemniter dedicatum. lib. 6. pag. 308. num. 183.
- Templum S. Mariz à Baſico à fundamentis erigitur. lib. 6. pag. 523. num. 229.
- Templum Virgini ab Angelo Annunciatæ ſacraur. lib. 6. pag. 555. num. 309.
- Templum Florentinorum D. Joannis Baptiſtae hoc

hoc anno sed postea anno 1623. dirutum est. lib. 6. pag. 568. num. 331.
Templum D. Joann. Baptiste vetere diruto magnificentiùs renovatur. lib. 6. pag. 574. n. 346.
Terra terramotu concussa. lib. 6. pag. 508. n. 181.
Terra moribus concutitur non sine aliquo cdiu damno lib. 6. pag. 513. num. 198.
Theresiani Discalceati Eodem D. Mariz à Gratia construunt. lib. 6. pag. 583. num. 362.
Theotonicorum, & Templariorum prima Sedes Messana. lib. 2. pag. 88. num. 30.
Fr. Thomas de Agno ex ordine Prædicatorum Præsul Bethleemiticus, Apostolicus Legatus Archiepiscopus Cosentinus, & Messanensis. lib. 6. pag. 470. num. 92.
Fr. Thomas Crisaphius Ordinis Minorum Archiepiscopus Messanensis. lib. 6. pag. 502. num. 160.
Thomas Archiepiscopus per diploma Gregorii IX. Apostolicæ Cameræ in Sicilia Collector. l. 6. pag. 502. num. 162.
Thomas Crisaphius Messanensis Archiepiscopus Major Regius Cappellanus per Vicarium suum Concilio Constantiensi interest. l. 6. pag. 502. 164.
Thomas Archiepiscopus proventum Canonicozum auget. lib. 6. pag. 503. num. 167.
Thomas Archiepiscopo demortuo Archias Virginum millia sufficitur. lib. 6. pag. 504. n. 169.
Transitus Populi Messanensis ab Idololatria ad Christi cultum. lib. 6. pag. 388. num. 17.
Tres fæderis species. lib. 4. pag. 198. num. 35.
Tyrocinium Soc. Jesu à Collegio seponitur. l. 6. pag. 537. num. 256.
Tyrones Soc. Jesu in Colle Tyronis transfertur. lib. 6. pag. 545. num. 283.

V

Varia Rogerii diplomata pro Messanensi Archiepiscopo. lib. 6. pag. 443. num. 53.
Verissima esse Messanensium privilegia ex certis Auctoribus. lib. 4. pag. 163. num. 1.
Vetustissima Imago Deiparæ à Litera in Ed. D. Nicolai Græcorum invenitur. lib. 6. pag. 620. num. 400.
Virgines Monasterii S. M. ab Alto Friderico Regi supplices libellos offerunt pro elemosyna ad Monasterium edificandum consequenda.

Rex annoit. lib. 6. pag. 479. num. 114.
Virgines Orbis parentibus in novam domum transferuntur. lib. 6. pag. 601. num. 380.
Viri quidam Nobiliss. & Pefopohnelo Messanam navigant ubi humaniter excipiuntur. lib. 6. pag. 524. num. 231.
Viri quatuor perillustres, qui demolitioni plurimum Templorum assensum dædere intra annum moriuntur. lib. 6. pag. 527. num. 237.
Viri Messanenses qui Tridentinæ Sinodi interfuerunt. lib. 6. pag. 541. num. 273.
Ulerius obiciunt adversariis contra primum decretum Populi Romani, at illis respondent. lib. 4. pag. 183. num. 20.
Unde Messana Siciliæ caput. l. 3. pag. 57. n. 1.
Unde inter Mamercinos, & Populum Romanum fædera, amicitie, & societates. lib. 4. pag. 165. num. 2.
Unde Pactarum nomen erui potuit. lib. 4. pag. 186. num. 22.
Unde Cognomina antiqua. l. 4. pag. 196. n. 33.
Votum pro solemnitate celebranda per triduum in honorem B. Virginis à Sacra Litera. lib. 6. pag. 619. num. 388.
Urbanus Pontifex Byzantium proficiscens Messanam dicitur venisse. l. 6. pag. 439. n. 46.
Urbanus VI. in Monasterio S. Salvatoris lingue Phari diversatur. l. 6. pag. 500. num. 155.
Urbanus VIII. Messanensium Canonicorum Collegio mozzettam concedit. lib. 6. pag. 600. num. 377.
Urbium fæderatarum conditio melior quam immunium. lib. 4. pag. 203. num. 39.
Urgent adversarii contra primum decretum Populi Romani, sed multifariam illis respondent. lib. 4. pag. 185. num. 21.
Urgent adversarii adversus secundum Populi Romani decretum. lib. 4. pag. 191. num. 29.
Utilitates ex mundicie Urbium: contra ex ima mundicie detrimenta. l. 5. pag. 301. num. 464.

Z

Z Ancla ipsa quoque Idololatria coluit. lib. 6. pag. 358. num. 2.
Zancle Cives maximè Saturnum, & Rheam tãquam Conditores coluerunt. lib. 6. pag. 358. num. 3.

F I N I S.

IN TOMO PRIMO				IN TOMO SECUNDO			
Fol.	Lin.	Errata	Corrige	Fol.	Lin.	Errata	Corrige
6.	36.	illicet	illicet	16.	25.	implificata	amplificata
21.	9.	Ceres	Ceres	30.	10.	ipse	ipse
27.	3.	exeruisse	exeruisse	40.	16.	hencia	hencia
28.	21.	Stacurno	Stacurno	63.	3.	extubet	extubet
31.	ultima	tempre	tempre	64.	ultima	conceptus	conceptus
33.	10.	debibat	debatur	84.	19.	prodiciora	prodiciora
94.	19.	Quedam	Quedam	87.	30.	decerunt	decerunt
103.	4.	molliti	molliti	93.	5.	Romani	Romani
110.	22.	poma	poma	134.	14.	Jo. Mattheum &c.	Jo. Mattheum &c.
125.	23.	duodus	duobus	ibid.	33.	explosive	explosive
139.	26.	Fenum	Fenum	135.	18.	Monacorū	Monachorum
145.	25.	intes	inter	136.	3.	Antistites	Antistes
154.	10.	merito	merito	ibid.	6.	prgfulgidi	prgfulgidis
ibid.	30.	profectusq;	profectusq;	142.	7.	ad hostium	ad ostium
157.	ultima	habitare	habitare	ibid.	33.	recitaz	recitaz
158.	19.	sgaibus	sgaibus	145.	32.	potietur	potiretur
174.	13. an.	450.	an. 550.	153.	24.	in ancoris	in anchoris
191.	4.	erant	erat	154.	5.	circumdavere	circumdare
198.	12.	effectos	effectos	156.	penult.	Massanam	Massanam
202.	31.	questus	questus	ibid.	ultima	petunia	penuria
209.	6.	pristinam	pristinum	208.	30.	sevirum	sevirum
ibid.	31.	numero	numero	170.	17.	rogatu	rogatus
213.	34.	finicima	finicima	186.	2.	regundorum	regendorū
220.	11.	agriter	agriter	202.	14.	Questor	Questor
227.	30.	hez	hz	207.	14.	meloti	meliori
230.	25.	expugnate	expugnata	210.	20.	hihorigi	historici
234.	15.	factionem	factionem	261.	20.	jenunii	jejunis
235.	15.	incuerunt	incurreunt	284.	ultima	radicita	radicatus
238.	36.	Constantinopolita-	Constantinopolita-	310.	32.	Octobis	Octobris
256.	15.	Joanne	Joanne	340.	2.	honora	honora
ibid.	23.	ad ipsi	ab ipsi	358.	14.	contaminata	contaminata
ibid.	36.	adnotis	adnotis	359.	33.	munimenta	monumenta
262.	14.	primoribos	primoribus	364.	30.	fullatum	stellatum
275.	16.	virum	virum	372.	27.	Dea	Deum
292.	3.	partem	partem	376.	26.	munimentū	monumentū
310.	11.	appido	oppido	394.	14.	duodus	duobus
311.	2.	per legatus	per legatos	394.	12.	vocabatur	loquebatur
313.	14.	sum	suum	404.	11.	cruciatum	cruciatum
340.	8.	sapientia	sapientia	ibid.	16.	incera	interea
352.	25. an.	2392.	an. 1392.	425.	13.	in ceterum	in ceterum
357.	23.	Joannes	Joannis	472.	15.	lungum	longum
362.	19.	in hua	in sua	486.	10.	munia	monita
363.	19.	apparatu	apparatu	496.	penult.	Fracisci	Francisci
373.	1.	frater	frater	566.	27.	Sacerdote	Sacerdotes
374.	35.	junone	junioro	568.	33.	Tyonis	Tyronis
385.	10.	justitiam dera-	justitia moderatus	570.	22.	obstetere	obstetere
393.	2.	asa	haste	574.	13.	Marhifi	Marchifi
398.	ultima	ceterique	ceterique	582.	19.	decore	decors
451.	10.	de iis	de his	595.	4.	Teplum	Templum
467.	36.	illustratur	illustratur				
480.	5.	ab	ad				
534.	23.	conoscere	cognoscere				
559.	21.	inicum	inicum				
561.	25.	pugella	pagella				
562.	13.	cogita	cognita				
575.	14.	poctora	pectora				
576.	16.	inicum	inicum				
581.	ultima	exixē	enixē				
610.	34.	presents	presens				

Plura quæ passim levioris momenti inciderant
Lectoris judicio corrigenda relinquantur.

